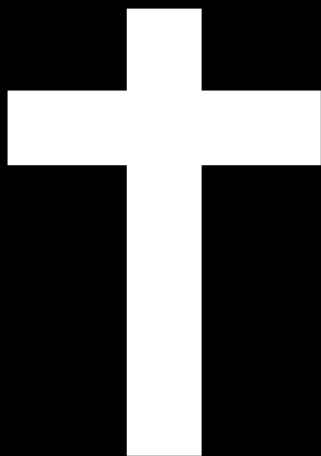

Kàddug Yàlla gi

Wolof Bible 2020 revision.

Kàddug Yàlla gi
Wolof Bible 2020 revision.
La bible en wolof; revision 2020

copyright © 2010, 2020 La Mission Baptiste du Sénégal

Language: Wolof

Dialect: Regional Wolof

Translation by: La MBS

For complete copyright statement, please see <http://sng.al/copyright>

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-07-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 23 Jul 2020
eb088fb7-76e3-5c5f-ab35-a0da6cd8fd40

Contents

Luug	1
Jëf ya	43
Room	84
1.Korent	104
2.Korent	122
Galasi	134
Efes	141
Filib	147
Kolos	152
1.Tesalonig	157
2.Tesalonig	161
1.Timote	164
2.Timote	169
Tit	173
Filemon	175
Yawut ya	176
Yanqóoba	190
1.Piyeer	195
2.Piyeer	200
Yudd	204
Peeñu ma	206
Sabóor	227

Xibaaru jàmm bu Almasi Yeesu, ci jottlib Luug Ubbite gi

Luug ak Jéf ya benn téere la bu ëmb ñaari pàcc. Ñaar ñépp a indi ni Yàlla jékka wooye bànni Israyil ba noppi, doora woo mboolem xeet yi, ngir ñu barkeele ci Ibraayma.

Ci pàcc bu jëkk bi, nettalib Luug Yerusalem la dox jëm, èttu kërug cosaanu askanu Yawut. Ñaareelu pàcc bi, Jéf ya, Yerusalem la bawoo, jëm ci xeeti àddina yi ci des, doora tëje fi Póol birale nguuru Yàlla ca dëkk ba ñuy wax Room, péeyu nguuru gu mag ga.

Pàcc bu jëkk bi nettali dundu Almasi Yeesu, ni ko Luug indee, ñetti dog la.

Dog bi ci jiiu moo di liggéeyu Yeesu ca Galile ca Israyil, wetu bëj-gànnaram.

Ñaareel bi moo di yoonam wu yàgg wa mu jëme Yerusalem. Ci biir woowu yoon la dalale nit ñi ci àlluwa ju yees ju leen xamal ni Yàlla taxawale nguuram, te mu woroo ak ni kaan-fóorey Israyil dégge nguuru Yàlla ca yooyu jant.

Ñetteelu dog bi, ci la Luug indi ni Almasi Yeesu sarxee bakkanam ca Yerusalem, te gannaaw gi mu dekki, ba firndeel ne moo di buuru Israyil, te moo di Sangub àddina dëgg.

¹ Bare na ñu fexee bind ab nettalib mbir, yi sotti woon ci sunu biir, ² noonee nu ko jote ca ña ko fekke woon ca ndoorte la, te seede yooyu mujj doon jawriñi kaddug Yàlla. ³ Moo tax man it, ma fas laa yéenee bindal lépp ba mu jëkk, yaw Tewofil mu tedd mi, gannaaw

ba ma gëstoo mbir mépp, dale ko ca ndoorte la, ba mu leer nàññ. ⁴ Su ko defee nga xam xéll ne li ñu la jàngal, lu wér péngj la.

Malaaka yégle na juddub Yaxya

⁵ Jant ya Erodd dee buuru réewum Yawut yi, ab sarxalkat la woon bu ñuy wax Sàkkaryaa, bokk ci làngu sarxalkat, yi askanoo ci Abiya, te soxnaam Elisabet askanoo ci Aaróona. ⁶ Ñoom ñaar ñépp a juboon, Yàlla seede, te mucc ayib ni ñuy jéfe santaane yeek ndigali yooni Boroom bi. ⁷ Amuñu woon doom nag, ndax Elisabet manul woona am doom, te it booba ñoom ñaar ñépp a dem ba màggat.

⁸ Sàkkaryaa la làngam aye woon, muy def liggéeyu carxalam fa kanam Yàlla. ⁹ Ba ñu tegoo bant, na ko sarxalkat yi baaxoo woon, moom la bant ba dal, mu wara dugg biir néegu Boroom bi, ngir taal fa saraxu cuuraay.

¹⁰ Mbooloo mépp nag a nga woon ca biti di julli, ca waxtuw saraxu cuuraay boobu. ¹¹ Ci biir loolu menn malaakam Boroom bi jekki feeñu Sàkkaryaa, ca wetu ndijooru sarxalukaayu cuuraay ba. ¹² Ba ko Sàkkaryaa gisee daa jaaxle, tiitaange jàpp ko. ¹³ Malaaka ma ne ko: «Sàkkaryaa, bul tiit, ndax sa ñaan nangu na. Elisabet sa soxna dina am doom ju góor, nanga ko tudde Yaxya. ¹⁴ Dinga am mbégte ak bannex, te ñu bareey bég ci juddoom, ¹⁵ ndax ku màgg lay doon, Boroom bi seede. Biiñ ak lenn luy màndee nag, du ko naan, Noo gu Sell gi mooy dale ca biiru ndeyam, solu ko ba fees. ¹⁶ Niti bànni Israyil ñu bare, moo leen di waññi ci Boroom bi seen Yàlla. ¹⁷ Mooy ndaw li koy jiiu, ànd ak leer ga ak xam-xam, ba woon ca Yonent Yàlla Ilyas, ba waññi xolu baay ci doomam, waññi ku déggadi ci xelum aji jub, loolu

yépp ngir waajal aw xeet ba ñu jekk ngir Boroom bi.»

¹⁸ Sàkkaryaa nag ne malaaka mi: «Lu may def ab takk ci loolu ba mu bir ma? Ndax man màggat naa, te sama soxna it làq na ay fan.» ¹⁹ Malaaka ma ne ko: «Man maay Jibril miy taxaw fi kanam Yàlla. Dañu maa yónni ngir ma wax ak yaw, yégal la bii xibaaru jàmm. ²⁰ Léegi nag, dama ne, gannaaw gëmuloos sama kàddu, giy jot, sotti, dinga luu te dootuloo mana wax, ba kera loolu di am.»

²¹ Ci biir loolu mbooloo maa ngay xaar Sàkkaryaa, jaaxle lool ndax yàggaayam ca biir néeg Yàlla ba. ²² Ba mu génnee nag, manula wax ak ñoom. Ñu daldi xam ne am na lu ko feeñu ca néeg Yàlla ba. Ma nga leen di liyaar, manatula wax.

²³ Naka la Sàkkaryaa fégal ayu carxalam, daldi ñibbi. ²⁴ Gannaaw gi, soxnaam Elisabet ëmb. Lëlu na juróomi weer. Ma nga naan: ²⁵ «Lii Boroom bee ma ko defal ci jant yi mu ma geesoo, ba teggil ma sama gacce gi ci biir nit ñi!»

Jibril yégle na juddub Yeesu

²⁶ Ba Elisabet tolloo ci juróom benni weeram, ca la Yàlla yebal Jibril malaaka mi, dëkk bi ñuy wax Nasaret ca diiwaanu Galile, ²⁷ ci janq bu digoo séy ak waa ju ñuy wax Yuusufa te bokk ci waa kër Daawuda. Janq ba Maryaama lañu koy wax. ²⁸ Malaaka ma agsi ba ca moom, ne ko: «Jàmm nga am, yaw mi ñu baaxe, Boroom bi yaw la àndal.»

²⁹ Waxi malaaka ma nag jaaxal Maryaama, muy xalaat lu nuyoo boobu mana tekki. ³⁰ Malaaka ma ne ko: «Maryaama, bul tiit, ndax daje nga ak yiwu Yàlla. ³¹ Dinga ëmb, ba jur doom ju góor; nanga ko tudde Yeesu. ³² Ku màgg lay doon, te dees na ko wooye Doomu Aji Kawe ji. Boroom bi

Yàlla moo koy jagleel nguurug Daawuda maamam. ³³ Mooy nguuru fi kaw waa kër Yanqóoba ba fàww, te nguoram du foq mukk.»

³⁴ Ci kaw loolu Maryaama laaj malaaka mi ne ko: «Nu loolu di ame, te man xawma góor?»

³⁵ Malaaka mi ne ko: «Noo gu Sell gi mooy wàccsi ci yaw, dooley Aji Kawe ji yiir la. Moo tax itam ku Sell kiy juddoo ci yaw, dees na ko wooye Doomu Yàlla. ³⁶ Te kat Elisabet sa mbokk mi itam ëmb na doom ju góor te fekk ko màggat. Ki ñu doon wooye jigéen ju jaasir, mu ngi nii ci juróom benni weeram, ³⁷ ndax Yàlla, dara tëwu ko.» ³⁸ Maryaama daldi ne: «Maa ngi, di jaamub Boroom bi. Nii nga waxe, na ame noonu ci man.»

Ba loolu amee malaaka ma bayyikoo ca moom, dem.

Maryaama seeti na Elisabet

³⁹ Ci fan yooyu la Maryaama fabu gaaw, jëm diiwaanu tund ya, ca dëkkub Yude, ⁴⁰ ba Sàkkaryaa dëkke. Mu agsi ca kër ga, nuyu Elisabet. ⁴¹ Naka la Elisabet dégg nuyooob Maryaama, doom ja mu ëmb yëngu ca biiram. Elisabet daldi feese Noo gu Sell gi. ⁴² Mu àddu ca kaw ne: «Yaa gëna barkeel ci jigéen ñi, sa doom ji nga ëmb it barkeel na! ⁴³ Ana ku ma doon ba sama ndeyu Sang di ma seetsi? ⁴⁴ Naka la sa kàddug nuyoo tàbbi sama nopp rekk, sama doom ji yëngu ci sama biir bi ndax bég. ⁴⁵ Ndokklee yaw mi gëm ne mbir mi ñu la yégal, te mu tukkee ci Boroom bi dina sotti!»

Maryaama woy na mbaaxu Yàlla

⁴⁶ Maryaama nag ne: ⁴⁷ «Sama xol laay màggale Boroom bi, samag noo laay bége Yàlla mi may musal,

48 moo geesu bii jaamam bu tek-
keedi,
ba maasoo maas doxe fi wooye ma
boroom mbég mi,
49 nde Kiy Boroom doole moo ma
defal jaloore,
sellnga ñeel naw turam.

50 «Yërmandeem a ñeel ay ra-
galkatam,

maas ci kaw maas.

51 Dooley loxoom la defe ay
jaloore,

tasaare ñi jikkowoo réy-réylu,

52 wacceé buur yi ci seeni
gàngune,

yékkati baadoolu yi.

53 Ñi xiif, mu reggal leen lu neex,
ñi duunle, mu dàqe loxoy neen.

54 Moo wallu bànni Israyil, jaa-
mam,

bàyyee ko xel yërmandeem,

55 noonee mu ko dige woon sunuy
maam,

ñeel Ibraayma ak askanam ba
fàww.»

56 Maryaama toog na fa Elisabet
lu wara tollook ñetti weer, sooga
ñibbi.

Lu jëm ci juddub Yaxya

57 Gannaaw gi Elisabet dem ba
àppam mat, mu mucc, am doom
ju góor. 58 Dëkkandoom yaak ay
bokkam yég noonu ko Boroom bi
xéewalee yërmandeem, ñu bokk
ak moom mbégte ma.

59 Ba bés ba désee, ñu dikk
xarfalsi xale ba, bëgg koo tudde
Sàkkaryaa, dippee ko baayam.

60 Yaayam nag ne leen: «Déet,
Yaxya lay tudd.» 61 Ñu ne ko:
«Waaye kenn ci say bokk tuddul
noonu!»

62 Ci kaw loolu ñu liyaar
baayam, ngir xam nu mu bëgg
ñu tudde xale bi. 63 Sàkkaryaa
laaj àlluwa, ñu jox ko, mu bind
ci: «Yaxya mooy turam.» Ñépp
waaru. 64 Ca saa sa gémmiñ ga
ubbiku, làmmiñ wa nangu, muy
wax, daldi sant Yàlla. 65 Ba loolu
amee tiitaange dikkal mboolem

ña leen séq, mbir moomu mépp
nag doon waxtaan ca diiwaanu
tundi Yude gépp. 66 Ña ca dégg
ñépp daldi bàyyi xel ca mbir ma,
te naan: «Lu xale bii nara doon
èllég?» ngir manoorey Boroom
bee àndoon ak moom.

Sàkkaryaa sant na Yàlla

67 Ci kaw loolu Sàkkaryaa
baayu Yaxya feese Noo gu Sell
gi, daldi tàmbalee biral kàddug
waxyu, ne:

68 «Cant ñeel na Boroom bi Yàllay
Israyil,

moo seetsi ñoñam, ba jot leen!

69 Moo nu feeñalal Musalkat bu
manoorewu,

fi biir kër Daawuda jaamam ba,

70 noonee mu ko waxe woon ca
jant yu jëkk ya, yonentam
yu sell ya woon jottli,

71 moo nu musal ci sunuy noon,
jële nu ci sunu loxoy mboolem
bañaale.

72 Moo jëfe yërmande ñeel sunuy
maam,

tey bàyyi xel kóllëreem gu sell,

73 ak ngiñ la mu giñaloon sunu
maam Ibraayma,

74 ne moo nuy may nu mucce ci
loxoy noon,

ba man koo jaamoo xel mu dal

75 ci biir sellnga ak njub ci kana-
mam, sunu giiru dund.

76 «Ngóor si nag yaw, yonentu Aji
Kawe ji lees lay wooye,
nde yaay dox, jiitu Sang bi, xállal
kow yoonam,

77 ngir yégal ñoñam ag njot
guy topp seen njéggalug bàkkaar.

78 Sunu Yàllaa yaatu yërmande,
moo nu fenkal ab jant,

79 di niital ñi tooge biir lëndëm ak
takkndeeru ndee,

di nu gindi, teg nu ci yoonu
jàmm.»

80 Ngóor sa nag di màgg, xel ma
di yokku. Mu dëkk ca màndinj ma,
ba bés ba mu feeñoo bànni Israyil.

2

Yeesu juddu na ca Betleyem

¹ Jant yooyu ndigal moo tukkee woon ci buur bu mag bu ñuy wax Sesaar Ogust. Mu ne na ñépp binduji ca limeef ya. ² Mbindu mooma mooy mu jëkk ma, yemook ba Kiriñus dee boroom réewum Siri. ³ Ci kaw loolu ñépp binduji, ku nekk ca sa dëkku cosaan. ⁴ Ku ñuy wax Yuusufa itam jóge Nasaret ca diiwaanu Galile, jëm ca diiwaanu Yude ca Betleyem, dëkk ba Daawuda cosaanoo, ndax ci waa kër Daawuda la askanam bokk. ⁵ Maryaama mi digook moom séy la àndal binduji, te fekk ko mu ëmb. ⁶ Naka lañu dal Betleyem, waxtuw muccam agsi. ⁷ Mu am doom ju góor, mu dib taawam. Mu laxas ko, tëral ko ca gàmbug jur ga*, ndax ñàkk fu ñu xaj ca néegu gan ba.

Malaaka feeñu na ay sàmm

⁸ Booba ay sàmm a nga ca gox boobee, di fanaanee wattu seenug jur. ⁹ Am malaakam Boroom bi jekki feeñu leen, leeru Boroom bi melax, wër leen, ñu tiit tiitaange la réy. ¹⁰ Malaaka mi ne leen: «Buleen tiit, ndax kat maa leen indil xibaaru jàmm bu doon mbég mu réy, ñeel askan wépp. ¹¹ Bésub tey jii ca dëkku Daawuda, juddule ngeen ab Musalkat, te mooy Almasi, di Sang bi. ¹² Li ngeen ciy def ab takk moo di: dingeen gis liir bu ñu laxas, tëral ko ci gàmbug jur.»

¹³ Ca saa sa gàngooru asamaan gu mag ànd ak malaaka mi, di sàbbaal Yàlla, ne:

¹⁴ «Daraja ñeel na Yàlla fa asamaan sa gëna kawee,

jàmm ci kaw suuf ñeel ñi Yàlla baaxe.»

¹⁵ Ba malaaka ya bàyyikoo ca sàmm sa, dellu asamaan, ñuy wax ca seen biir, naan: «Nanu dem boog Betleyem, seeti la fa xew, te Boroom bi xamal nu ko.»

¹⁶ Ñu gaaw dem ba foofa, daldigi Maryaama ak Yuusufa, ak liir ba tèdd ca gàmbug jur ga. ¹⁷ Naka lañu leen gis, daldi leen xamal la ñu leen wax ca mbirum xale ba. ¹⁸ Mboolem ña dégg la leen sàmm sa wax nag waaru lool. ¹⁹ Teewul Maryaama moom, bàyyi woon na xel ci mbir moomu mépp, di ko xalaat ci xolam. ²⁰ Ba loolu amee sàmm sa dellu, di sàbbaal ak a sant Yàlla ci mboolem la ñu dégg, gis ko, te lépp ame noonee ñu leen ko waxe woon.

Yóbbu nañu Yeesu ca kër Yàlla ga ca Yerusalem

²¹ Ba juróom ñetti fani xale bi matee, ñu xarfal ko, tudde ko Yeesu, na ko malaaka ma tudde woon, bala moo sosu.

²² Gannaaw ba seen fani setlu† matee, ni ko yoonu Musaa laaje, ñu yóbbu xale bi Yerusalem, ngir teewal ko fi kanam Boroom bi, ²³ noonee ñu ko binde ci yoonu Boroom bi ne: «Bépp taaw bu góor, dees koy tudde séddoo bu sell, ñeel Boroom bi.» ²⁴ Ñu yóbbaaale sarax bi ci war, ni ko yoonu Boroom bi santaanee: «ñaari pitaxu àll mbaa ñaari xati yu ndaw.»

Simeyon sàbbaal na Yàlla

²⁵ Amoon na nag ca Yerusalem ku ñuy wax Simeyon; ku juboon, ragal Yàlla, di séntu jamono ji nekkinu bànni Israyil di ame ag tan, te Noo gu Sell gi àndoon ak moom. ²⁶ Ndéey nag tukkee ci

* 2:7 2.7 gàmbug jur ga: nit ñi ak jur gi ñoo daan bokk fu ñuy fanaan, doonte dañoo sàkkaloon jur gi bérab bu gëna suufe, gàmbug jur gi dox seen diggante ak nit, ñay féete fu gëna kawee. † 2:22 2.22 setlu: ab diir lañu àppaloon wasin-bees gannaaw bu taawloo góor, bala moo yóbbu xale bi kër Yàlla ga, ngir def sarax yi setluw wasin-bees laaj. Seetal ci Sarxalkat yi 12.6-8.

Noo gu Sell gi, xamal ko ne ko du dee mukk te gisul Almasi bu Boroom bi. ²⁷ Ci kaw loolu mu dem ba ca biir kër Yàlla ga ci dooley Noo gu Sell gi. Gannaaw loolu waajuri Yeesu indi Yeesu ngir defal ko li aaday yoon wi laaj. ²⁸ Simeyon itam jël xale bi, leewu ko, daldi sàbbaal Yàlla, ne:

²⁹ «Léegi nag Buur Yàlla, yiwil sab jaam,

mu dem ak jàmm, noonee nga ko waxe woon.

³⁰ Nde saay gèt tegu na ci mucç gi nga dogal,

³¹ waajal ko fi kanam askan yépp,

³² mu dig leer, ñeel jaambur ñi, sagal Israyil sa ñoñ.»

³³ Baay bi ak ndey ji nag yéemu ci kàddu yooyu ñu wax ci xale bi. ³⁴ Ba loolu amee Simeyon ñaanal leen, ba noppi ne ndeyam Maryaama: «Dama ne, kii lañu yebal ngir sànkutey ñu bare mbaa seenug leqliku ci digg Israyil, ngir itam mu doon firnde ju ñuy gántal. ³⁵ Yaw nag, sab xol la aw naqar wu mel ni saamar di xar, ba ñu bare la seen xalaati biir xol di feñ.»

Aana sant na Yàlla

³⁶ Jigéen ju ñuy wax Aana, ab yonent la woon ca Yerusaleem, di doomu Fanuwel mi askanoo ci giirug Aser. Mag la woon lool. Ba muy janq la séy, nekk ak jëkkëram juróom ñaari at. ³⁷ Jëkkër ja faatu, mu toog, séyaatul, ba booba mu amee juróom ñett fukki at ak ñeent (84). Daawul jóge ca kër Yàlla ga, koor ak julli la daan jaamoo guddi ak bëccëg. ³⁸ Aana nag dikk moom it ca waxtu woowa, daldi delloo Yàlla njukkal. Ci kaw loolu muy waxtaane mbirum xale bi ak mboolem ña doon séentu bésu goreelug Yerusaleem.

³⁹ Ci kaw loolu ñu matal mboolem lu yoonu Boroom bi laaj, doora dellu Nasaret, seen dëkk ba

ca diiwaanu Galile. ⁴⁰ Xale bi nag di màgg, di dëgër, feese am xel, te yiwu Yàlla ànd ak moom.

Yeesu feñ na ca kër Yàlla ga

⁴¹ At mu jotaan nag waajuri Yeesu dem Yerusaleem, ngir màggali bésub Mucc ba. ⁴² Ba Yeesu amee fukki at ak ñaar, ñu dem màggali na ñu ko baaxoo woon. ⁴³ Ba màggal ga tasee, ñu ñibbi, ngóor sa Yeesu moom des Yerusaleem, te ay waajuram yéguñu ko. ⁴⁴ Ñu xalaat ne, Yeesu daa ànd ak ñu ñu bokkaloos yoon. Dox nañu bésub lëmm, door koo wëri ci seeni bokk ak seeni xame, ⁴⁵ te taxul ñu gis ko. Ñu daldi dellu Yerusaleem, seeti ko.

⁴⁶ Ca gannaaw ëllëg sa lañu ko fekk ca kër Yàlla ga, mu toog ca digg jànglekat ya, di leen déglook a laaj. ⁴⁷ Mboolem ña ko dégg yéemu ci dégginam aki tontam. ⁴⁸ Ay waajuram gis ko, waaru. Yaayam ne ko: «Doom, li nga nu def nag? Maak sa baay a ngi jaaxle, di la seet!» ⁴⁹ Mu ne leen: «Lu ngeen may seete? Xamuleen ne sama kër Baay laa wara nekk?»

⁵⁰ Ay waajuram ñoom déggguñu kàddu googu mu leen wax. ⁵¹ Gannaaw loolu Yeesu ànd ak ñoom, dellu Nasaret, tey saxoo déggal ay waajuram. Yaayam nag takk mbir yooyu yépp ci xolam. ⁵² Yeesu moom, ma ngay màgg ci dayo ak xel mu rafet, ak cérub yiw fi Yàlla ak nit ñi.

3

Yaxya waare na

¹ Ca fukkeelu at ak juróom ci nguug buur bu mag ba Tibeer Sesaar, ba Poñsë Pilaat yilifee diiwaanu Yude, Erodd yilif diiwaanu Galile, Filib magam yilif diiwaanu Iture ak bu Tarakonit, Lisañas yilif Abilen, ² jant yooyu Anas ak Kayif dee sarxalkat yu mag ya, ca la kàddug Yàlla dikkal Yaxya

doomu Sàkkaryaa, ca màndiŋ ma.
 3 Yaxya dugg mboolem àll, bi wër
 dexu Yurdan, di waare lu jëm ci
 tuubeel gu nit ñi wara fésale ag
 sóobu cim ndox, ngir ñu jéggal
 leen seeni bàkkaar.

4 Loolu lañu bind ci téereb waxi
 Yonent Yàlla Esayi ne:

«Baat a ngi xaacoo ca màndiŋ ma,
 naan:

«Xàll-leen yoonu Boroom bi,
 jubal-leen ay xàllam.

5 Xur yépp ay sèkke,
 tund wu magoo wu ndaw maasa-
 loo,

yoon ya lunkoon, jubbantiku,
 ya ñagason, nooy,

6 ba wépp suux gis mucc gi Yàlla
 dogal.»

7 Yaxya nag di wax mbooloo
 may ñew ngir mu sóob leen ci
 ndox, naan leen: «Yeen njurum
 jaan mee, ku leen àrtu, ba ngeen
 di daw sànj miy dikk? 8 Kon
 nag jéfeleen jëf ju yelloo ag tu-
 ubeel, te baña nax seen bopp
 naan: «Nun, Ibraayma mooy sunu
 maam,» ndax maa leen ko wax,
 doj yii, Yàlla man na cee sàkkal
 Ibraayma aw askan. 9 Te itam
 sémmiñ xàccil na reenu garab ba
 noppi. Kon nag gépp garab gu ci
 meññul doom yu baax, dees koy
 gor, sànni ca sawara sa.»

10 Mbooloo ma itam laaj ko ne
 ko: «Ana lu nu war nag?» 11 Mu
 ne leen: «Ku am ñaari turki,
 na sédd ki amul. Ku am aw
 ñam itam, na defe noonu.» 12 Ay
 juutikat itam dikk, ngir sóobusi;
 ñu ne Yaxya: «Sëriñ bi, ana
 lu nu war?» 13 Mu ne leen:
 «Xanaa baña sàkku lenn lu moy li
 jaadu.» 14 Ay takk-der itam ne ko:
 «Nun nag, nu nuy def?» Mu ne
 leen: «Buleen néewal kenn doole,
 mbaa di duural kenn ngir jélal ko
 dara; doylloo leen seen peyoor.»

15 Ci kaw loolu askan wa di
 séentu, ñépp di seetaat ci seen
 xel, ndax Yaxya mooy Almasi.

16 Yaxya wax leen ñoom ñépp ne
 leen: «Man de ci ndox laa leen
 di sóob. Waaye ku ma sut a ngi
 ñew, kooku, buumi caraxam sax,
 yeyoowuma ko koo feccil. Moom,
 ci Noo gu Sell gi ak sawara la leen
 di sóob*.¹⁷ Ab layoom a ngi ci
 loxoom, mooy jéri dàggaam, ba
 mu set wecc; pepp mi lay fat cim
 sàqam, waaye xatax bi, da koy
 lakk ci sawara su dul fey mukk.»

18 Bare na yeneen dénkaane yu
 Yaxya doon xamale nit ñi xibaaru
 jàmm bi. 19 Erodd boroom dii-
 waan ba nag, Yaxya sikkoon na
 ko ndax Erojadd jabaru magam
 ja mu nekkaloon, ak mboolem
 yeneen ñaawtéef yu Erodd def.
 20 Mu tegati leneen ca loolu lépp:
 jàpp Yaxya, tëj ca kaso ba.

Yaxya sóob na Yeesu ci ndox

21 Noonu Yaxya doon sóobe
 ñépp cim ndox, ni la deme ba
 Yeesu dikk, mu sóob ko ci ndox.
 Ci biir loolu Yeesu yékkati kàddug
 ñaan, asamaan ubbiku. 22 Ba
 loolu amee Noo gu Sell gi moo
 bindoo ni pitax, wàcc ci kawam,
 baat jibe asamaan, ne: «Yaa di
 sama Doom, sama soppe; yaa may
 bannexal.»

Lu jëm ci cosaanu Yeesu Almasi

23 Yeesu ci boppam ba muy
 door, amoon na lu tollu ci fan-
 weeri at, di doomu Yuusufa, ni ko
 xel mana jappe.

Yuusufa, Eli mooy baayam, 24 Eli,
 Matat.

Matat, Lewi; Lewi, Melki;

Melki, Yanayi; Yanayi, Yuusufa;

25 Yuusufa, Matacas; Matacas,
 Amos; Amos, Nawum;
 Nawum, Esli; Esli, Nagayi.

* 3:16 3.16 Sóobu gi ci Noo gu Sell gi ak ci sawara moo leen di sol doole ju bawoo ci Noo gu
 Sell gi, ak itam setal leen ni sawara di setale weñ gu am lu ko rax. Sawara dina taxawe itam
 céru mbugal mu ñeel ñi déggalul Yàlla. Seetal ci 12.49 ak *Jëfya* 2.3.

26 Nagayi, Maat; Maat, Matacas; Matacas, Semeyin; Semeyin, Yoseg; Yoseg, Yoda.
 27 Yoda, Yowanan; Yowanan, Resa; Resa, Sorobabel; Sorobabel, Selcel; Selcel, Neri;
 28 Neri, Melki; Melki, Adi; Adi, Kosam; Kosam, Elmadam; Elmadam, Er.
 29 Er, Yeesu; Yeesu, Elyeser; Elyeser, Yorim; Yorim, Matat; Matat, Lewi;
 30 Lewi, Simeyon; Simeyon, Yuda; Yuda, Yuusufa; Yuusufa, Yonam; Yonam, Elyakim.
 31 Elyakim, Meleya; Meleya, Mena; Mena, Matata; Matata, Natan; Natan, Daawuda. 32 Daawuda mooy doomu Yese; Yese, Obedd; Obedd, Bowas; Bowas, Sala; Sala, Nason.
 33 Nason, Aminadab; Aminadab, Admin; Admin, Arni; Arni, Ebron; Ebron, Peres; Peres, Yuda; 34 Yuda, Yanqóoba; Yanqóoba, Isaaxa; Isaaxa, Ibraayma; Ibraayma, Teraa; Teraa, Naxor;
 35 Naxor, Serug; Serug, Rew; Rew, Peleg; Peleg, Eber; Eber, Sela;
 36 Sela, Kenan; Kenan, Arpagsàdd; Arpagsàdd, Sem; Sem, Nóoyin; Nóoyin, Lemeg;
 37 Lemeg, Matusalem; Matusalem, Enog; Enog, Yeredd; Yeredd, Malaleel; Malaleel, Kenan;
 38 Kenan, Enos; Enos, Set; Set, Aadama; Aadama, Yàlla.

4

Yeesu dékku na pexey Seytaane

¹ Yeesu moo feese woon Noo gu Sell gi, bàyyikoo dexu Yurdan, ci njiital Noo gi, ca biir màndiŋ ma.
² Ñeent fukki fan la ko fa Seytaane fiir, lekkul dara diir boobu bépp. Gannaaw ba fan yooyu wéyee, mu xiif.

³ Seytaane nag ne ko: «Ndegam yaa di Doomu Yàlla, neel doj wii mu soppliku mburu.» ⁴ Yeesu ne ko: «Bindees na ne du aw ñam donŋ la nit di dunde.»

⁵ Seytaane yéegé na ko itam, won ko mboolem nguuri àddina, ci xef ak xippi. ⁶ Seytaane ne Yeesu: «Yaw laay may mboolem kilifteef gi ak daraja ji mu àndal, ndax man lees ko jox, te ku ma soob laa koy may. ⁷ Kon nag soo ma sujjóotalee, yaa moom lépp.» ⁸ Yeesu ne ko: «Bindees na ne: «Boroom bi sa Yàlla ngay sujjóotal, te moom donŋ ngay jaamu.»»

⁹ Seytaane yóbbu na ko Yerusalem, aj ko ca njobbaxtalu kër Yàlla ga, ne ko: «Ndega yaa di Doomu Yàlla, tëbeel fii, wàcc, ¹⁰ ndax bindees na ne:

“Ay malaakaam lay jox ndigal ci sa mbir,
 ñu sàmm la, ¹¹ te seeni loxo lañu lay leewoo,
 ba doo fakktaloo aw doj.”»

¹² Yeesu ne ko: «Bindees na ne: “Bul seetlu Boroom bi sa Yàlla.”»

¹³ Seytaane lalal na Yeesu gépp fiir ba sottal, doora dem, bàyyi ko ab diir.

Lu jëm ci Yeesu fa Nasaret

¹⁴ Ba loolu amee Yeesu dellu Galile ci manoorey Noo gi, ab jëwam nag law ca diiwaan ba bépp ba mu daj. ¹⁵ Muy jàngle ca seeni jàngu, ñépp di ko kañ.

¹⁶ Yeesu moo dikoon Nasaret ga mu fekk baax, daldi dugg ca jàngu ba, na mu ko baaxoo woon ci bésuub Noflaay. Mu taxaw ngir biral ab dog. ¹⁷ Ñu jox ko téereb Yonent Yàlla Esayi. Mu ubbi téere bi, gis dog bi ñu bind ne:

¹⁸ «Noowug Boroom baa ngi fi sama kaw,
 moo ma fal,
 ngir ma yégal néew-doole yi xibaaru jàmm bi.

Da maa yebal ngir ma yégal jaam yi ne dees na leen goreel, yégal gumba yi ne dinañu gis, yégal ñi ñu not, ne dees na leen jot,

¹⁹ tey yégle atum yiw wu Boroom bi.»

²⁰ Ci kaw loolu mu ub téere bi, delloo ko jawriñ ba, daldi toog. Ña ca jàngu ba ñépp nag ne ko jàkk. ²¹ Mu àddu, ne leen: «Tey jii la mbind mii mat, ngeen dégg.»

²² Ñépp a doon seedeel Yeesu lu rafet, tey yéemu ci kàdduy yiw yi tukkee ci gémmiñam. Ñu naan: «Xanaa kii du doomu Yuusufa ji?» ²³ Mu ne leen: «Xam naa ne dingeen ma waxal waxin wi ñu naan: “Fajkat bi, fajal sa bopp.”

Mboolem li nu dégg ne moo xew Kapernawum, def ko fii ci sa réewum bopp itam.» ²⁴ Mu neeti: «Maa leen ko wax déy, amul benn yonent bu ñu teral ci réewum boppam. ²⁵ Maa leen wax ne liy dégg moo di, ca jamonoy Ilyaas, ba asamaan tējoo diiru ñetti at ak juróom benni weer, ba xiif bu metti am ca réew mépp, ay jētun ñu baree nga woon ca Israyil.

²⁶ Moona du kenn ci ñoom ku ñu yebal Ilyaas ca moom ku moy jētun ba dēkke Sarebta, ca Sidon.

²⁷ Jamonoy Yonent Yàlla Alyaasa itam, ay gaana yu baree nga woon ca Israyil. Waaye fajeesu ci kenn ku moy Naaman, waa Siri ba.»

²⁸ Ba mboolem waa jàngu ba déggée loolu dañoo mer ba fees.

²⁹ Ñu jóg, bēmēx ko ba génne ko dēkk ba, yóbbu ko ca kéméju tund, wa seen dēkk ba sance, ngir xalab ko ci suuf. ³⁰ Teewul moom mu jaare ci seen biir, dem yoonam.

Yeesu faj na ku rab jàpp

³¹ Ba mu ko defee Yeesu dem Kapernawum, ab dēkk ca diiwaanu Galile, di leen jàngal ca bési Noflaay ya. ³² Nit ña nag

yéemu ca njàngleem, ndax sañ-sañ ba muy waxe. ³³ Ndeke foofa ca jàngu ba, jenn waay ju rab jàpp a nga fa woon. Waa ji jekki xaacu, ne: ³⁴ «Moo yaw Yeesum Nasaret, lu nu joteek yaw? Alagsi nu mooy say tánk? Xam naa yaa di kan, yaa di Aji Sell ju Yàlla ji!» ³⁵ Yeesu nag gëdd ko, ne ko: «Noppil te génñ nit ki!» Rab wa daaneel nit ki ca digg mbooloo ma, doora génñ te gaañu ko fenn.

³⁶ Ba loolu amee ñépp a waaru, di wax ci seen biir, naan: «Gii kàddu lu mu doon? Moom de sañ-sañ ak xam-xam lay joxe rab yi ndigal, ñu génñ.» ³⁷ Coowal Yeesu nag law ba fépp fu bokk ca diiwaan ba.

Yeesu faj na jarag yu bare

³⁸ Yeesu jóge jàngu ba, dem kër Simon, daldi fekk yaayu jabaru Simon ànd ak tangooru yaram wu réy. Ñu ñaan ci Yeesu ndimbal. ³⁹ Mu dikk, tiim soxna sa, daldi gëdd tangooru yaram wa, tangoor wa teqlikook moom. Soxna sa jóg ca saa sa, di leen toptoo.

⁴⁰ Ba jant sowee, mboolem ña amoon ay jarag yu ame ay jàngoroy jàngoro, daldi leen indil Yeesu. Moom it, mu teg kenn ku ci nekk ay loxoom, wéral la. ⁴¹ Ay rab itam di génñ ñu bare, di yuuxu, te naan: «Yaay Doomu Yàlla!» Teewul mu gëdd leen, aaye leen ñu wax, ndax xamoon nañu ne mooy Almasi.

⁴² Njël gu jëkk ca ëllég sa la Yeesu génñ dēkk ba, dem ba bérab bu wéet. Mbooloo ma nag di ko seet, ba dikk, di ko téye, bañ mu dem, ba leen. ⁴³ Mu ne leen: «Yeneen dēkk yeet, war na ma faa yégleji xibaaru jàmm bu nguug Yàlla, ndax loolu lañu ma yebale.» ⁴⁴ Ci kaw loolu muy waare ca jànguy diiwaanu Yude.

5

Yeesu woo na ay taalibe

¹ Yeesoo taxawoon ca tàkkal dexu Senesaret*, mbooloo ma tancaloo ci kawam, di déglu kàddug Yàlla. ² Ci biir loolu mu gis ñaari gaal yu taxaw ci tàkk gi, nappkat ya ca wàcce, di fóot seeni mbaal. ³ Mu dugg ci genn gaal gi, muy gu Simoŋ. Mu ñaan ko mu bëmëx ba dànd tefes gi as lëf. Mu defal ko noonu, Yeesu toog, tàmbalee jàngal mbooloo ma fa mu tollu ca biir gaal ga.

⁴ Naka la jàngle ba noppi, ne Simoŋ: «Bëmëxal ba ca xóote ba, te ngeen sànni seeni mbaal ba jàpp.» ⁵ Simoŋ ne ko: «Njaatige, coono lanu fanaane biig te jàppunu dara. Xanaa ma sànni ko rekk ci sa ndigal.»

⁶ Naka lañu sànni mbaal yi, daldi jàpp jën yu baree bare, ba mbaal ya di xëtt. ⁷ Ba loolu amee ñu liyaar seen moroom, ya ca geneen gaal ga, ngir ñu dimbalisi leen. Ñu dikk, yebandook ñoom, feesal ñaari gaal yépp, ba ñuy bégga suux. ⁸ Simoŋ Piyeer nag gis loolu, daldi sukk fa kanam Yeesu, ne ko: «Sang bi, ngalla sore ma, ngir man nitu bàkkaarkat laa!», ⁹ ndax tiitaange lu ko jàpp, mook mboolem ña mu àndal, ca jën yu bare ya ñu jàpp. ¹⁰ Yanqóoba ak Yowaan doomi Sebede ya mu bokkaloon liggéey ba itam noonu lañu tiite. Yeesu ne Simoŋ: «Bul ragal dara; gannaaw-si-tey, ay nit ngay napp.» ¹¹ Ci kaw loolu ñu teeral gaal ya ca tefes ga, daldi bàyyi lépp, topp ca moom.

Yeesu faj na ku gaana

¹² Yeesoo nekkoon cib dëkk, ndeke jenn waay a nga fa, ju jàngoroy ngaana dajal yaram wa.

Ba mu gisee Yeesu, daa daanu, dëpp jëem ci suuf, sarxu ko, ne: «Sang bi, su la soobee, man nga maa setal.» ¹³ Yeesu tàllal loxoom, laal ko ne: «Soob na ma, setal.» Ca saa sa ngaana ga teqlikook moom. ¹⁴ Yeesu dénk ko ne ko: «Bu ko wax kenn, demal rekk ca sarxalkat ba, ngir mu seet la, te nga génne sa jooxeb setlu, ni ko yoonu Musaa santaanee, muy firnde ci ñoom†.» ¹⁵ Teewul jëwub Yeesu gënatee law. Mbooloo yu bare daje, di ko déglu tey faju, ba tàggook seeni jàngoro. ¹⁶ Moom nag muy rocceekuy dem ba ci bérab yu wéet, di fa ñaaneji.

Yeesu faj na ab lafañ

¹⁷ Yeesu moo doon jàngle bés, fu ay Farisen ak ay jànglekati yoonu Musaa tooge, jóge ca mboolem dëkki Galile ak Yude ak Yerusalem, te manoorey Boroom bi teew faak moom, ngir faj jarag ja.

¹⁸ Ci biir loolu ay nit ne jalañ, jàppoo ab lafañ bu ñu téral cig laltu. Ñu di ko wuta dugal, ngir téral ko ca kanam Yeesu. ¹⁹ Waaye gisuñu fu ñu koy awale ndax mbooloo ma. Ñu yéeg ca kaw néeg ba, xeddi lenn ca xadd ba, yoor waa jaak laltu ga, wàcce ko ca digg ba, fa kanam Yeesu. ²⁰ Yeesu nag gis seen ngëm, daldi ne lafañ ba: «Mbokk mi, jéggalees na la say bàkkaar.»

²¹ Firikati yoonu Musaa yi ak Farisen yi tàmbalee nàttable ci seen xel, naan: «Kii di saaga Yàlla mooy kan? Ana ku mana jéggaley bàkkaar ku dul Yàlla donŋ?»

²² Yeesu nag xam la ñuy nàttable ci seen xel, daldi àddu, ne leen: «Lu ngeen di nàttable ci seen xel? ²³ Ana lu gëna yomb ci yii jaar: ne «Jéggalees na la

* **5:1** 5.1 dexu Senesaret mooy dexu Galile ba tey. † **5:14** 5.14 Ci yoonu Musaa, jàngoroy der juy law ju mel ni ngaana sobe la woon ca ka mu dal, te du set li feek wérul. Seetal ci *Sarxalkat yi* 13.45-46; 14.1-32.

say bàkkaar,” am ne: “Jógal te dox”? ²⁴ Kon nag dingeen xam ne Doomu nit ki am na ci kaw suuf, sañ-sañu jéggale ay bàkkaar.» Mu ne lafañ ba: «Dama ne, jógal, jël sag laltu te dem ñibbi.» ²⁵ Nit ka daldi ne ñokket ca kanam ñépp, jël laltu ga mu tédtoon, jëm këram, di sàbbaal Yàlla. ²⁶ Ba loolu amee mbooloo mépp a neey, di sàbbaal Yàlla, tiitaange jàpp leen, ñu naan: «Gis nanu tey mbir yu tiiñ am xel.»

Yeesu woo na Lewi

²⁷ Gannaaw loolu Yeesu génn, gis ab juutikat bu ñuy wax Lewi, mu toog ca juuti ba. Mu ne ko: «Kaay, topp ma.» ²⁸ Lewi jóg, bàyyi lépp, topp ca moom. ²⁹ Ci kaw loolu Lewi waajalal ko bernde ju réy ca këram. Mbooloo mu bare teew, ay juutikat ak yeneen gan, ñu bokk toog, di lekk. ³⁰ Farisen yi ak seeni firikat nag di xultu ci kaw taalibey Yeesu yi, ne leen: «Lu tax ngeen di lekkandoo ak a naanandoo ak juutikat yeek bàkkaarkat yi?» ³¹ Yeesu ne leen: «Du ñi wér ñoo soxla fajkat, ñi wéradi ñoo ko soxla. ³² Du ñi jub nag laa woosi, bàkkaarkat yi laay woo, ngir jème leen cig tuubeel.»

Koor du wartéef ci gëmkatub Yeesu

³³ Dañoow wax Yeesu, ne ko: «Taalibey Yaxya de, dinañu faral di woor, di julli. Farisen yi it noonu, waaye sa ñoñ, lekk ak a naan lañu wéye.» ³⁴ Yeesu ne leen: «Ndax man ngeena woorloo ay gan ñu wàlli ag céet, li feek boroom séet biy teew ci seen biir? ³⁵ Waaye ay bés a ngi ñëw, dees na jële boroom séet bi ci seen biir. Kera bés yooyu nag, dinañu woor.»

³⁶ Yeesu léebati leen, ne leen: «Mbubb mu bees, deesu ci xotti ab sekkit, ngir daaxe ko mbubb

mu ràpp. Lu ko moy mbubb mu bees mi xottiku ba noppi, te du tax sekkit wu bees wi ànd ak mbubb mi ràpp. ³⁷ Te it mbuus yu ràpp, deesu ci duy biiñ bu bees. Lu ko moy biiñ bu bees bi fàcc mbuus yi; biiñ bi tuuru, mbuus yi yàqu. ³⁸ Biiñ bu bees daal, ci mbuus mu bees lees koy denc. ³⁹ Te itam deesul naan biiñ bu yàgg, di bëggati bu bees, xanaa nga ne: “Bu yàgg bee baax†.”»

6

Bésuub Noflaay, Yeesu mooy boroom

¹ Bésuub Noflaay la woon, Yeesu doon jaare ay tool yu ñor, taalibeem ya fàqe ca ay gub, di boxom, di lekk. ² Ñenn ca Farisen ya ne leen: «Lu waral ngeen di def lu yoon mayewul ci bésuub Noflaay?» ³ Yeesu ne leen: «Xanaa jànguleen la Daawuda defoon, ba mu xiifee, moom, ak ña mu àndaloon? ⁴ Ba mu duggee ca kër Yàlla ga, mburum teewal ma la jël, lekk, jox ca ña mu àndal, te yoon mayewul kenn ku ca lekk ku dul sarxalkat yi.» ⁵ Mu neeti leen: «Bésuub Noflaay, Doomu nit ki mooy boroom.»

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

⁶ Beneen bésuub Noflaay, Yeesu dugg ca jàngu ba, di jàngle. Jenn waay ju loxol ndijooram làggi ma nga fa woon. ⁷ Firikati yooni Musaa yaak Farisen yaa ngay xool Yeesu, ba xam ndax dina ko faj ca bésuub Noflaay ba, ngir ñu am lu ñu ko tuumaale. ⁸ Yeesu nag xam seen xalaat, daldi ne boroom loxo ba: «Jógal taxaw fii ci digg bi.» Mu jóg taxaw. ⁹ Yeesu ne leen: «Laaj naa leen, ana lu yoon maye ci bésuub Noflaay; def lu baax am lu bon? Musal bakkan am lore?» ¹⁰ Ci kaw loolu mu dawal bëtam, xool ña ko yéew ñépp, ba noppi

† 5:39 5.39 Biiñ, nee ñu lu mu gëna yàgg rekk moo gën.

ne waa ja: «Tállalal sa loxo.» Mu tállal, loxo ba wér. ¹¹ Ñu mer nag ba fees, di diisoo ci seen biir nu ñuy def ak Yeesu.

Yeesu tànn na fukki ndaw ak ñaar

¹² Fan yooyu la Yeesu dem kaw tund wa ngir ñaani fa; mu fanaane faa ñaan ci Yàlla. ¹³ Ba bêt setee, mu woo ay taalibeem, tànn ca fukk ak ñaar ñii, tudde leen ay ndawam:

¹⁴ Simoŋ mi Yeesuy wooye itam Piyeer,

ak Àndre mi bokk ak Piyeer ndey ak baay,

ak Yanqóoba ak Yowaan,
ak Filib ak Bartelemi,

¹⁵ ak Macë ak Tomaa,

ak Yanqóoba doomu Alfe,

ak Simoŋ mi ñuy wax farlukatu moom-sa-réew,

¹⁶ ak Yuda doomu Yanqóoba,

ak Yuda Iskaryo ma mujj wor.

Nekkinu tey, yoolub ëllëg

¹⁷ Ci kaw loolu Yeesu ànd ak ñoom, wàcc, daldi taxaw ca joor ga. Ay taalibeem yu baree nga fa woon ak mbooloo mu réya réy: ay niti Yude gépp, ak Yerusalem ak Tir ak Sidon, dëkki wetu tefes ga. ¹⁸ Ñu dikk, di ko déglu tey faju ba tàggook seeni jàngoro. Ñi rab jàpp it, wér. ¹⁹ Mbooloo mépp a ko doon wuta laal ndax leer guy bàyyikoo ca moom, di faj ñépp.

²⁰ Yeesu nag xool ay taalibeem, ne leen:

«Ndokklee yeen ñi néewle, nde nguugrug Yàlla, yeenay bo-room.

²¹ Ndokklee yeen ñi xiif tey, nde dingeen regg.

Ndokklee yeen ñiy jooy tey, nde dingeen ree.

²² Ndokklee yeen, bu leen nit ñi bañee, daggook yeen, saaga leen, sikkal seen der ndax Doomu nit ki. ²³ Bésuub keroog, bégleen te bànnëxu bay fecc ndax seen yoolub ëllëg bu réy, nde noonu la

seen maami bañ yooyu daan def ak yonent ya.

²⁴ Waaye wóoy ngalla yeen ñi barele,

ndax neexle ngeen ba noppi.

²⁵ Wóoy ngalla yeen ñi regg tey,

ndax dingeen xiif ëllëg.

Wóoy yeen ñiy ree tey,

ndax dingeen tiislu, dingeen jooy.

²⁶ Wóoy ngalla yeen, bu leen ñépp dee waxal lu baax, ndax noonu rekk la maami ñooñu daan jéfe ak yonenti caaxaan ya.

Soppleen seeni noon

²⁷ «Yeen ñi may déglu, dama ne, seeni noon, soppleen leen, seeni bañ, defal-leen leen lu baax. ²⁸ Ñi leen di móolu, yéeneleen leen lu baax, ñi leen di soxore, ñaanal-leen leen. ²⁹ Ku leen talaata cib lex, dékkleen ko ba ca des. Ku nangu seen mbubb mu mag, buleen ko teree jëlaale seenub turki. ³⁰ Képp ku leen ñaan, mayleen ko; ku nangu seen yëf, buleen ko ko laaj. ³¹ Lu ngeen bëgg nit ñi defal leen ko nag, nangeen leen ko defale noonu.

³² «Su dee ñi leen sopp donŋ ngeen sopp, ana lu ngeen ci wara yooloo? Bàkkaarkat yi sax, ñi leen sopp, sopp nañu leen. ³³ Te su dee ñi leen defal lu baax donŋ ngeen defal lu baax, ana lu ngeen ci wara yooloo? Bàkkaarkat yeet noonu donŋ lañuy jéfe. ³⁴ Te su dee ñi ngeen yaakaare ndelloo donŋ ngeen lebal, ana lu ngeen ci wara yooloo? Bàkkaarkat yi it, yaakaar ndelloo lu mat sëkk moo tax ñuy leblante. ³⁵ Yeen kay, soppleen seeni noon, defleen lu baax, lebleleen te baña yaakaar ndelloo. Su boobaa seenub yool réy, ngeen di doomi Aji Kawe ji, ndax moom de ñi santadi te bon, moo leen di baaxe. ³⁶ Ni seen Baay ame yërmande nag, nangeen ni ame yërmande.

³⁷ «Buleen di sikkale, su boobaa deesuleen sikkal. Buleen yeyale kenn ab daan, ngir ñu bañ leena yeyale ab daan. Baleleen, ñu baal leen. ³⁸ Mayeleen, ñu may leen; natt bu duun bu ñu rokkas, yëngal, mu fees bay tuuru, moom lees leen di naddil ci seen mbubb. Ndax natt bi ngeen di nattale, moom lees leen di nattale.»

Ndimbal, koo tane

³⁹ Yeesu léebati leen, ne leen: «Ndax gumba dina wommat gumba? Mbaa duñu ànd tàbbi ci kàmb? ⁴⁰ Taalibe sutul sèriñam, waaye bépp taalibe bu jàng ba wàcc, tollook sèriñam.

⁴¹ «Ana looy xoole xatax bi ci sa bētu mbokk te gànj gi ci sa bētu bopp gisuloo ko? ⁴² Ana noo mane ne sa mbokk: “Mbokk mee, xaaral, ma dindil la xatax gi ci sa bêt,” te yaw ci sa bopp gànj gi ci sa bêt, gisuloo ko? Jinigalkat bi! Jëkkala dindi gànj gi ci sa bêt. Su boobaa dinga gis bu baax xatax gi ci sa bētu mbokk, ba dindil ko ko.

Doom ja, ndey ja

⁴³ «Garab gu neex du meññ doom yu naqari, te garab gu naqari it du meññ doom yu neex. ⁴⁴ Garab gu nekk, meññeefam lees koy xàmmee. Ag dédd, deesu ci witte doomi figg; ay dagg it, deesu ci jële doomi reseñ. ⁴⁵ Nit ku baax, dencub ngëneel ba ca biir xolam, ca lay jële lu baax la mu sàlloo; nit ku bon it, dencub safaan ba ca biir xolam, ca lay jële safaan ba mu sàlloo. Gémmiñ daal, la fees xolu boroom lay wax.

Ñaari tabaxkat a ngi

⁴⁶ «Ana lu ngeen ma naa “Sang bi, Sang bi,” te jëfewuleen samay wax? ⁴⁷ Képp ku ñëw ci man, dégg samay wax te di ko jëfe, dina leen won nu muy mel. ⁴⁸ Dafa mel ni nit kiy tabax kër, gasa gas ba mu xóot, daldi samp kenu ga ca kaw doj wa ca suuf. Mbënn ma

dikk, wal ma rëkk kër gaak doole te manu koo yëngal ndax tabax bu wér ba ñu ko tabaxe. ⁴⁹ Waaye ku dégg te jëfewoo, dangaa mel ni nit ku tabax kër ci suuf, te amul kenu. Wal maa koy rëkk ak doole, kër ga jekki màbb, yàqu yaxeet.»

7

Njiitu takk-der ba yooloo na ngëmam

¹ Yeesu wax na kàddoom googu gépp, askan way dégg, mu doora jáll biir Kapernawum. ² Foofa nag ab njiitu takk-der bu waa Room a nga fa woon, ab jaamam woppoon bay bégga dee, te njiit la soppoon ko lool. ³ Ba njiit la déggee mbiri Yeesu, daa yebal ñenn ca magi Yawuti dëkk ba ca moom, ñaan ko ngir mu dikk xettli jaamam. ⁴ Magi dëkk ba agsi ca Yeesu, tinu koo tinu, ne ko: «Ki nu yebal ci yaw de, yelloo na sa ndimbal, ⁵ ndax ku sopp sunuw xeet la, te sunu jàngu bi sax, moo nu ko tabaxal.»

⁶ Yeesu daldi ànd ak ñoom. Naka la jubsì kër ga, njiit la yóbbante ay xaritam kàddoom, ñu gatandu Yeesu, ne ko: «Sang bi, jarul ngay sonn, ndax sab tànku sama biir kër, man yeyoowuma ko. ⁷ Moo ma la tee gatandul sama bopp, ndax jàpp naa ne loolu jomb na ma. Waxal genn kàddu rekk, sama surga wér. ⁸ Ndax man ci sama bopp ci kilifteef laa ténku, te man itam ay takk-der a ngi ci sama ndigal. Su ma nee kii: “Demal,” mu dem. Ma ne kee: “Ñëwal,” mu ñëw. Te sama jaam bu ma ne: “Defal lii,” mu def ko.»

⁹ Ba Yeesu déggee loolu daa yéemu ca njiit la. Mu ne gees mbooloo ma topp ca moom, ne leen: «Dama ne, gii ngëm gu réy, bànni Israyil sax, gisuma ko ci.» ¹⁰ Ndaw ya daldi dellu ca kër ga, fekk jaam ba wér.

Yeesu dekkal na doomu jëtun ba

¹¹ La ca tegu Yeesu demati dëkk bu ñuy wax Nayin, ay taalibeem ak mbooloo mu bare ànd ak moom. ¹² Ba mu jubsee buntu dëkk ba, yemul ci lu moy ab rob, ka dee di doomu jëtun, te moom rekk la amoon. Niti dëkk ba def mbooloo mu bare, ànd ak soxna sa. ¹³ Sang bi nag gis ko, ñeewante ko, ne ko: «Bul jooy.» ¹⁴ Mu dikk ba teg loxoom ca jaat ga, ña ko jàppoo taxaw. Mu ne: «Ngóor si, yaw laay wax, jógal.» ¹⁵ Néew ba jóg toog, di wax, mu delloo ko yaay ja. ¹⁶ Tiitaange nag jàpp ñépp, ñu sàbbaal Yàlla, naan: «Yonent bu mag feeñ na ci sunu biir!» te naan «Yàllaa wallusi ñoñam!»

¹⁷ Coow loolu nag law ca mboolem réewum Yawut ak mboolem fa ko wër.

Yeesu jàngle na ci mbirum Yaxya

¹⁸ Ci kaw loolu taalibey Yaxya àgge Yaxya loolu lépp. Mu woo ñaar ca taalibe ya, ¹⁹ yebal leen ci Sang bi, laaj ko ne ko: «Ndax yaw yaa di Ki wara ñëw, am keneen lanuy séentu?» ²⁰ Taalibe ya dikk ne ko: «Yaxya moo nu yebal, di la laaj ndax yaa di Ki wara ñëw, am keneen lanuy séentu?»

²¹ Waxtu woowa tembe nag Yeesu faj na ñu bare, tàggale leen aki jàngoro aki jagadi aki rab, silmaxa yu bare, mu baaxe leen, ñuy gis. ²² Mu ne ndaw ya: «Li ngeen gis te dégg ko, demleen àgge ko Yaxya. Silmaxa yaa ngi gis, lafañ yi dox, gaana yi wér, têt yiy dégg, néew yi dekki, néewdoole ñi dégg xibaaru jàmm bi* .» ²³ Ku ma taxul nga xàcc sa péete ak man nag, ndokklee yaw.»

²⁴ Ba ndawi Yaxya demee, Yeesu daldi wax ak mbooloo ma ci

mbirum Yaxya, ne leen: «Lu ngeen seetaani woon ca màndinj ma? Xanaa barax bu ngelaw liy yèngal? ²⁵ Kon lu ngeen seetaani woon? Boroom yére yu rafet? Waaye boroom yére yu yànj yooyu te seen dund bakkane, ci kéri buur lañu dëkk. ²⁶ Kon nag lu ngeen seetaani woon? Ab yonent? Waawaaw, maa leen ko wax, te wees na ab yonent sax. ²⁷ Ci moom moomu lañu bindoon ne: «Maa ngii di yebal sama ndaw, mu jiitu la,

xàllal la saw yoon.»

²⁸ Maa leen ko wax, li jigéen jur, kenn sutu ci Yaxya. Waaye ki gëna tuut ci nguurg Yàlla sax moo ko sut.»

²⁹ Mboolem ña déglu Yeesu, ba ca juutikat ya sax, dëggal nañu Yàlla, ndax nangu nañoo sóobu sóobeb Yaxya. ³⁰ Waaye Farisen ya ak xamkati yoon ya ñoo gantal la leen Yàlla nam-maloon, ba Yaxya sóobu leen ci ndox.

³¹ Yeesu neeti: «Ana kon lu may niruleel niti tey jii? Ana lu ñuy nirool? ³² Ñu ngi nirook xale yu toog ca pénc ma di awoonte, naan: «Noo leen toxorool, fecculeen, nu déjal leen, jooyuleen.»

³³ Ndaxte Yaxya daa feeñ, lekkul dugub, naanul biiñ, ngeen nee: «Aw rab la àndal.» ³⁴ Doomu nit ki feeñ, di lekk ak a naan, ngeen naay: «Kee fuqle, naan-katub biiñ biiy xaritook juutikat yeek bàkkaarkat yi.» ³⁵ Waaye xel mu rafet, mboolem la mu jur mooy la koy dëggal.»

Yeesu gane na Simon Farisen ba

³⁶ Kenn ca Farisen ya moo woo woon Yeesu, ngir ñu bokk lekk. Yeesu agsi kër Farisen ba, daldi dikk ca ndab la. ³⁷ Ndeke senn as ndaw a nga ca dëkk ba, ab moykat la woon. Mu yég nag ne Yeesoo

* 7:22 7.22 Seetal ci *Esayi* 35.5-6 ak 61.1. Muy kàddug waxyu gu jëm ci Almasi.

nga ca kër Farisen ba, di lekk. Mu dikk, indaale njaqal doju albatar lu def diwu xeeñlu. ³⁸ Mu dikk ba fa Yeesu sóonu, ca gannaawam, fa tànkì Yeesu féete, daldi taxaw, di jooy, rongooñ ya tooyal xep tãnk ya. Ndaw sa nag di fompe tãnkì Yeesu kawaru boppam gay lang, di foon tãnk yaak cofeel, di ca sotti diwu xeeñlu ga.

³⁹ Farisen ba woo Yeesu nag gis loolu, naan ci xelam: «Kii su doon ab yonent, dina xam ndaw sii di ko nabb-nabbee ku mu doon, ak lu mu doon: jigéenu moykat!» ⁴⁰ Yeesu nag àddu, ne ko: «Simon, dinaa la wax lenn.» Mu ne ko: «Waxal, sèriñ bi.»

⁴¹ Yeesu ne ko: «Ñaari boroom bor la woon ak seenub leblekat. Boru kenn ka di téeméeri junni (500 000) ci xaalis, ka ca des fukki junni (50 000)†. ⁴² Waaye ñoom ñaar ñépp, kenn manu cee fey. Mu far jéggal leen ñoom ñépp. Ana kan ci ñaar ñooñu nag moo ciy gëna fonk leblekat bi?» ⁴³ Simon ne ko: «Xanaa ki èpple lu ñu ko jéggal.»

Yeesu ne ko: «Sab àtte jub na.» ⁴⁴ Mu walbatiku ca ndaw sa, daldi ne Simon: «Gis nga ndaw sii de? Dugg naa sa kër, mayewoo ndox mu ma jàngoo. Waaye moom, ay rongooñam la tooyale samay tãnk, fompe ko kawaru boppam. ⁴⁵ Foonuloo ma, dalale ma, waaye moom, ba ma duggsee ba léegi noppiwula foon samay tãnk. ⁴⁶ Ag diw, diwewoo ko sama bopp, waaye moom, diwu xeeñlu la diw samay tãnk. ⁴⁷ Moo tax ma di la wax, ne bàkkaaram yu bare yi ñu ko jéggal moo waral fonkeelam gu bare. Waaye njéggal lu tuut, fonkeel gu tuut rekk.»

⁴⁸ Yeesu nag ne ndaw sa: «Jéggalees na la say bàkkaar.»

⁴⁹ Ci kaw loolu ña mu toogandool

di lekk, naan ci seen xel: «Kii mooy kan bay jéggaley bàkkaar sax?» ⁵⁰ Yeesu nag ne ndaw sa: «Sa ngëm musal na la, demal ak jamm.»

8

Jiwu wuute na ag muj

¹ Gannaaw loolu Yeesu wër dëkkoo dëkk bu mag ak bu ndaw, di waare, di yégle xibaaru jamm bu nguurug Yàlla, ànd ak fukki taalibe yaak ñaar, ² ñoom ak jigéen ñii mu fajoon, ba tàggale leen ak rab yu bon aki jagadi: Maryaama, mi ñuy wax Magdala, ma ñu tàggaleek juróom ñaari rab, ³ ak Yowaana jabaru Kusa, saytukatub Erodd; ak Susaana, ak ñeneen jigéen ñu bare ñu daan dimbalee ñoom Yeesu seen alal.

⁴ Mbooloo mu mag a daje woon, jóge dëkkoo dëkk, fekksi Yeesu. Mu léeb leen, ne leen: ⁵ «Boroom jiwu moo demoon jiyi. Naka lay saaw ab toolam, ndeke lenn ca jiwu maa nga wadde ca kaw yoon wa, nit ñi joggati ca, picc yi dikk, lekk ko. ⁶ Leneen wadde fu barey doj. Naka la sax rekk, daldi wow, ndax ñàkk ndox. ⁷ Leneen la wadde biiri xaaxaam, jógandoo ak xaaxaam ma, daldi fatt ba wow. ⁸ La des ca jiwu ma wadde suuf su nangu, daldi sax, ba meññal lu ko mat téeméeri yoon.»

Ci kaw loolu Yeesu àddu ca kaw ne: «Ku am nopp yu mu dégge kat, na dégg.»

⁹ Ay taalibeem laaj ko lu léeb woowu di tekki. ¹⁰ Mu ne leen: «Yeen lañu may, ngeen xam mbóotum nguurug Yàlla, waaye ñi ci des ñoom, ci ay léeb lees koy dëxëñ, su ko defee:

“Ñuy xoolle te duñu gis, di dégg te duñu xam.”

¹¹ «Lii la léeb wi di tekki. Jiwu wi moo di kàddug Yàlla. ¹² Ñi

† 7:41 7.41 téeméeri junni: maanaam juróomi téeméeri dinaar; fukki junni: maanaam juróom fukki dinaar. Seetal Xaalis ci Leeral yi.

féeteek yoon wi mooy ñi dégg. Seytaane nag mooy dikk, foqati kàddu gi ci seen xol, ngir ñu baña gëm ba mucc. ¹³ Ñi féete fu bare ay doj, ñoo dégg kàddu gi, nangoo ko xol bu sedd. Waaye ñooñu, ab reen lañu amul. Ab diir rekk lañuy gëm, bu janti nattu dikkee, ñu dellu gannaaw. ¹⁴ Li wadde ci ay xaaxaam mooy ñi dégg kàddu gi, te ay xalaat ak alal, ak bannexu bakkan fatt leen, ba tax meññaluñu lu ñor. ¹⁵ Li ci suuf su baax si nag, mooy ñi dégge kàddu gi xol bu dëggu te rafet, ñoy ca, te saxoo muñ ba meññal.

Ab làmp du làqu

¹⁶ «Deesul taal ab làmp, dëppe ko ndab, mbaa nga dugal ko ci ron lal. Dees koy aj kay ba kuy duggsi, di gis leer gi. ¹⁷ Mboolem lu làqu dina feeñ, te mboolem lu nèbbu dina siiw ba ne fàññ. ¹⁸ Kon nag teewluleen ni ngeen di dégge. Ku am, dees na ko dolli, waaye ku amul, la mu xalaatoon ne am na ko sax, dees na ko nangu.»

Déggal Yàllaa gën bokk ak Yeesu

¹⁹ Yaayu Yeesu ak ay rakkam ñoo dikkoon di seet Yeesu te manuñoo agsi ci moom ndax nit ñu bare. ²⁰ Ñu ne ko: «Sa yaay ak say rakk a ngi taxaw ci biti, bëgg laa gis.» ²¹ Mu ne leen: «Sama yaay ak samay rakk, ñoo di ñiy dégg kàddug Yàlla, te di ko jéfe.»

Yeesu dalal na ngelaw li

²² Benn bés la Yeesu duggoon gaal, mook ay taalibeem. Mu ne leen: «Nanu jàll ca wàllaa dex gi.» Ñu daldi dem. ²³ Naka lañuy dem nag, Yeesu nelaw. Ngelaw lu réy dal ca kaw dex ga, gaal gi fees ak ndox, ba ñu nara sàнку. ²⁴ Taalibe yi yee Yeesu,

ne ko: «Njaatige, njaatige, nu ngi sàнку!»

Mu yewwu, gëdd ngelaw li ak gannax yu réy yi. Lépp dal, ne tekk. ²⁵ Yeesu ne taalibe ya: «Ana seen ngëm?» Ña nga boole tiitaange ak kéemtaan te naan ca seen biir: «Kii nag moo di kan bay jox ndigal ngelaw leek ndox mi sax, ñu déggal ko?»

Yeesu faj na ku rab jàpp

²⁶ Ci kaw loolu ñu tëmb ba teereji ca diiwaanu waa Serasa, fa jàkkaarloo ak diiwaanu Galile. ²⁷ Ba Yeesu wàcce ca tefes ga, jenn waayu dëkk ba dikk dajeek moom. Waa ja, ay rab a ko jàpp. Yàgg naa def yaramu neen te dëkkul ci kër, xanaa sèg ya. ²⁸ Ba mu gisee Yeesu, daa yuuxu, daanu fa kanamam, daldi xaacu ne: «Yaw Yeesu Doomu Yàlla Aji Kawe ji, ana lu ma joteek yaw? Dama lay tinu, bu ma mbugal!»

²⁹ Booba Yeesu tàmbali naa sant rab wi, mu génñ waa ji. Rab wi jàpp na waa ji ay yooni yoon. Su ko defee ñu yeewe ko ay cállala, jéng ko, ngir wattu ko, mu di ko dagg, rab wi di ko xabtal, jème bérab yu wéet.

³⁰ Yeesu ne ko: «Noo tudd?» Mu ne ko: «Coggal.» Ndax rab yu baree duggoon waa ji. ³¹ Rab yi nag tinu Yeesu, ngir mu bañ leena yebal ca xóote ba*.

³² Ag coggalu mbaam-xuux yu baree nga woon foofa, di fore ca tund wa. Rab ya tinu Yeesu, ne mu may leen, ñu dugg mbaam-xuux ya. Mu may leen ko. ³³ Rab ya nag génñ nit ka, dugg mbaam-xuux ya, coggal ga bartaloondoo, tàbbi ca dex ga, daldi lab. ³⁴ Sàmm ya gis la xew, daldi daw, nettaliji ko waa dëkk ba, ak dëkk-dëkkaan ya. ³⁵ Nit ña riire ca, di seet la xew.

* 8:31 8.31 Seetal ci Peeñu ma 20.2-3.

Naka lañu dikk ba ci Yeesu, yem ci nit ki rab wi teqlikool, mu ànd ak sagoom, solu, toog ca wetu Yeesu. Ñu daldi tiit. ³⁶ Ña ko fekke woon nag, nettali leen na boroomi rab ba jote wall. ³⁷ Ci kaw loolu mbooloom diiwaanu Serasa gépp tinu Yeesu ngir mu jóge ca seen biir te dem ndax tiitaange lu réy lu leen jàpp. Naka la Yeesu dugg gaal, di dem, ³⁸ nit ka teqlikook rab yi di ko sarxu ngir ànd ak moom. Teewul Yeesu yiwi ko, ne ko: ³⁹ «Ñibbil, te nga xamle li la Yàlla defal lépp.» Waa ja it dem di siiwal ca dëkk ba bépp, mboolem la ko Yeesu defal.

Yeesu faj na, dekkal na

⁴⁰ Ba Yeesu delloo ca wàllaa dex, mbooloo maa ko teertu, ndax ñoom ñépp a ko doon xaar. ⁴¹ Ci kaw loolu rekk jenn waay dikk, ku ñuy wax Yayrus, di njiitu jàngu ba. Mu ne gurub fi kanam Yeesu, sarxu ko ngir mu ñew kërám, ⁴² ndax kenn la amoon ci doom, janq bu am fukki at ak ñaar, te ma nga doon waaja dee.

Yeesoo ngay dem, nit ña raj-rajloo, tanc ko. ⁴³ Senn as ndaw a nga ca woon, diiru fukki at ak ñaar, ma nga doon xépp deret, te def na ci alalam jépp, kenn manu koo faj. ⁴⁴ Mu doxe Yeesu gannaaw, teg loxoom ca catal mbubbam, deret ja dal ca saa sa.

⁴⁵ Yeesu nag ne: «Ana ku ma laal?» Ku nekk di miim. Piyeer ne ko: «Njaatige, mbooloo mépp a la yéew, dar la.» ⁴⁶ Teewul Yeesu ne: «Am na ku ma laal kay, ndax yég naa leer gu bàyyikoo ci man.» ⁴⁷ Ndaw sa xam ne feeñ na. Mu daldi dikk, di lox, ne gurub fa kanam Yeesu, daldi wax ca kanam ñépp la waral mu teg ko loxoom, ak na mu wére ca saa sa. ⁴⁸ Yeesu ne ko: «Janq, sa ngëm faj na la. Demal ak jàmm.»

⁴⁹ Naka la Yeesu di wax, jenn waay jóge ca kër njiitu jàngu ba,

dikk ne: «Matatul ngay sonal sériñ bi, sa janq ba faatu na.» ⁵⁰ Yeesu dégg ca, ne njiit la: «Bul tiit. Gëmal rekk, mu daldi mucc.»

⁵¹ Bi Yeesu agsee ca kër ga, mayul kenn ànd ak moom dugg, ku moy Piyeer, ak Yowaan ak Yangóoba ak baayu xale bi, ak ndeyam. ⁵² Ñépp a ngay jooy ak a tiislu janq bi. Yeesu nag ne leen: «Buleen jooy. Janq bi deewul, day nelaw rekk.» ⁵³ Ci kaw loolu ñu di ko kókkali, ndax xamoon nañu xéll ne dee na. ⁵⁴ Yeesu itam jàpp ca loxol janq ba, daldi àddu ca kaw, ne ko: «Janq, jógal.» ⁵⁵ Noo ga délsi, mu ne ñokket. Yeesu ne ñu may ko, mu lekk. ⁵⁶ Waajuri xale bi nag waaru. Teewul Yeesu dénku leen, ne leen bu ñu wax kenn la xew.

9

Yeesu yebal na fukki taalibe yi ak ñaar

¹ Yeesu moo woo woon Fukk ñaak ñaar, jox leen xam-xam ak sañ-sañu dàq mboolem rab tey faj ay jàngoro. ² Ci kaw loolu mu yebal leen ngir ñu yégleji nguug Yàlla tey faj jarag ji. ³ Mu ne leen: «Bu ngeen di dem, buleen yóbbaaale dara ngir fàggu yoon wi; du yet, du mbuus, du aw ñam, du xalis. Bu ci kenn yor ñaari turki sax. ⁴ Kër gu ngeen dugg, fa ngeen di dal, ba kera ngeen dem. ⁵ Fépp fu ñu leen dalalewul, génneen dëkk booba te ngeen faxas fa seen pëndub ndëgguy tànk, seedelee leen ko seen ngantal.»

⁶ Ñuy dem nag, di wër dëkk ak dëkk, di yégle xibaaru jàmm bi, di faj jarag ji.

⁷ Ci kaw loolu Erodd boroom Galile dégg mboolem la xew, bop-pam nag ubu, ndax ñenn ñu noon Yaxya moo dekki, di Yeesu. ⁸ Ñee ne Ilyaas moo délsi, ñeneen ba tey, ne kenn ca yonent yu jëkk yaa

dekki. ⁹ Erodd daldi ne: «Yaxya, man maa doglu boppam. Kon ki ma déggal jéf jii, mooy kan?» Ba loolu amee mu di ko fexee gis.

Yeesu leel na mbooloo

¹⁰ Ba ndaw ya délsee, dañoo nettali Yeesu mboolom la ñu def. Mu ànd ak ñoomu neen ba sore, ca wetu dëkk ba ñuy wax Bec-cayda. ¹¹ Teewul nit ña yég ne fa la dem, daldi ko topp. Yeesu dalal leen, di leen wax ci mbirum nguurug Yàlla, ña aajowoo am paj, mu wéral leen.

¹² Ba jant di sowat, Fukk ñaak ñaar dikk ne Yeesu: «Yiwil mbooloo mi, ñu dugg ci dëkk yu ndaw yii ak dëkk-dëkkaan yi ko wër, ngir ñu gis lu ñu lekk ak fu ñu fanaan, ndax fii àllub neen la.»

¹³ Mu ne leen: «Yeen, joxleen leen lu ñu lekk.» Ñu ne ko: «Nun de amunu lu dul juróomi mburu ak ñaari jën. Xanaa nu dem, nun ci sunu bopp, jëndali mbooloo mii mépp lu ñu lekk!» ¹⁴ Lu wara mat juróomi junniy góor a nga fa woon. Yeesu ne taalibe ya: «Dangeen leen di toogal, ñu def géewi juróom fukki nit.» ¹⁵ Ñu def noonu, toogal ñépp.

¹⁶ Ba mu ko defee Yeesu jël juróomi mburu ya ak ñaari jën ya, xool kaw asamaan, daldi yékkati kaddug cant, ba noppi dagg mburu ya, jox taalibe ya, ngir ñu taajal ko mbooloo ma. ¹⁷ Ñépp lekk ba regg, ba ñu yóbbu dog ya ca des, muy fukki pañe ak ñaar.

Piyeer xam na kuy Yeesu

¹⁸ Yeesu moo beru woon, di julli, taalibe ya feggook moom. Ci kaw loolu mu laaj leen ne leen: «Ana ku nit ñi ne moom laa?» ¹⁹ Ñu ne ko: «Ñii nee ñu yaa di Yaxya; ñee ne yaa di Ilyaas; ñale ne kenn ci yonent yu jëkk yaa dekki, di yaw.»

²⁰ Yeesu ne leen: «Yeen nag, ngeen ne maay kan?» Piyeer ne

ko: «Yaa di Almasib Yàlla.» ²¹ Mu femmu leen nag, sant leen ñu bañ koo wax kenn. ²² Mu neeti: «Fàww Doomu nit ki sonn lu bare, ba dajeeq mbañeelu magi askan wi ak sarxalkat yu mag yi, ak firikati yoon yi, te dees na ko rey, ba ñetteelu fanam, mu dekki.»

²³ Yeesu nag wax leen ñoom ñépp, ne leen: «Képp ku bégga dikk topp ma, fàtteel sa bopp, te nga gaddu bés bu nekk, bant bi ñu lay daaj, door maa topp. ²⁴ Ndax képp ku namma rawale sa bakkan, yaay ñàkk sa bakkan, waaye képp ku ñàkk sa bakkan ngir man, yaa musal sa bakkan. ²⁵ Ndax nit ki, su jagoo àddina sépp sax, te nara ñàkk bakkanam mbaa mu sànk, ana lu mu koy jariñ? ²⁶ Képp ku kersawoo sama jëm, kersawoo topp samay wax, yaw itam Doomu nit ki dina la kersawoo, bés bu dikkee ci darajaam ak darajay Baay bi, ak darajay malaaka yu sell yi. ²⁷ Maa leen ko wax déy, ñenn a ngi fii taxaw tey, duñu dee te gisuñu nguurug Yàlla.»

Leeru Yeesu jolli na

²⁸ Ba lu wara tollook juróom ñetti fan wéyee gannaaw kaddu yooyu, Yeesu àndoon na ak Piyeer ak Yowaan ak Yanqóoba, ñu yéeg ca kaw tund wa ngir julli. ²⁹ Naka lay julli, xar kanamam soppiku, ay yéreem weex tàll, di melax. ³⁰ Ci kaw loolu ñaari nit jekki feeñ, di waxtaan ak moom; ñuy Yonent Yàlla Musaa ak Yonent Yàlla Ilyaas. ³¹ Ñoo feeñ ci ag leer, di waxtaane dëddug Yeesu, ga mu doon waaja sottale fa Yerusalem. ³² Booba ngëmment a ngay man Piyeer ak ña mu àndal. Ba ñu teewloo nag lañu gis leeru Yeesu, ak ñaar ña mu taxawal. ³³ Ba ñu demee ba ñaari nit ñooñu di bàyyikoo fa Yeesu, Piyeer ne ko: «Njaatige, su nu toogon fii de, mu baax ci nun; nan yékkati ñetti

mbaar, benn yaw, benn Musaa, benn Ilyaas.» Waaye booba Piyeer xamul la muy wax. ³⁴ Naka lay wax loolu, aw niir dikk yiir leen, taalibe ya tàbbi ca biir niir wa, tiitaange jàpp leen. ³⁵ Ci biir loolu baat jibe ca niir wa, ne: «Kii moo di sama Doom, ki ma taamu; dégluleen ko.»

³⁶ Ba baat ba selawee, Yeesu donj a feeñ. Taalibe ya nag ñoom ne cell, waxuñu kenn lenn jant yooyu, ca la ñu gis.

Yeesu fajati na ku rab jàpp

³⁷ Ca èllëg sa ba ñuy wàcce tund wa, mbooloo mu baree dikk dajeeq Yeesu. ³⁸ Jenn waay jekki xaacoo ca mbooloo ma, ne: «Sëriñ bi, dama lay ñaan, nga xoolal ma sama doom, ndax moom donj laa am. ³⁹ Rab kat moo ko jàpp, mu jekki di yuuxu, di say, gémmiñ giy fuur. Daanaka du teqlikook moom te sonal na ko. ⁴⁰ Ñaan naa say taalibe ngir ñu dàqal ma ko, waaye manuñu ko.» ⁴¹ Yeesu ne leen: «Céy niti tey, yeena gëmadi te dëng! Maak yeen ba kañ, te di leen muñal? Indi sa doom fii.»

⁴² Naka la xale bi jubsii Yeesu, rab wi sànni ko ci suuf, muy say. Yeesu itam gëdd rab wa, wéral xale ba, delloo ko baayam. ⁴³ Ñépp nag waaru ci màggug Yàlla.

Naka la ñépp di yéemu ca mboolem la Yeesuy def, mu ne taalibeem ya: ⁴⁴ «Ubbileen seeni nopp te teewlu bu baax kàddu yii: Doomu nit ki lees di wor, ngir teg ko ci loxoy nit ñi.» ⁴⁵ Taalibe ya nag déguñu kàddu googu, ndax fekk na piri ma làqu leen, ngir ñu bañ koo daj, te ñemewuñu koo laaj Yeesu.

Daraja réer na ku ko sàkku

⁴⁶ Werante moo dikkaloon taalibe yi, ñuy seet kan moo gëna kawé ci ñoom. ⁴⁷ Yeesu nag

ràññee seen xalaat. Mu daldi indi ab xale, taxawal ko ci wetam. ⁴⁸ Mu ne leen: «Xale bii, képp ku ko dalal ndax sama tur, man nga dalal; te képp ku ma dalal, dalal nga ki ma yebal; ndax ki gëna tuut ci yeen ñépp, kooku moo gëna màgg.»

⁴⁹ Ci kaw loolu Yowaan àddu, ne: «Njaatige, danoo gis nit kuy dàqe sa tur ay rab, nu aaye ko, ndax bokkul ci nun.» ⁵⁰ Yeesu ne ko: «Buleen ko aaye, ndax ku la sotul, yaw la faral.»

Samari gantal na Yeesu

⁵¹ Ba ñu demee ba bés bi ñu wara yéegé Yeesu di jubsii, Yeesu moo dogu ngir dem Yerusalem. ⁵² Mu yebal ay ndaw, ñu jitu ko. Ñu dem, ba agsi ab dëkk ci diiwaanu Samari, nar ko faa waajal ab dal. ⁵³ Waa Samari nag nanguwuñu koo dalal, ndax Yerusalem ga mu nammoona jëm*. ⁵⁴ Taalibe ya ñuy wax Yanqóoba ak Yowaan gis loolu, daldi ne: «Sang bi, soo béggee nu jox sawara ndigal, mu wàcce asamaan, faagaagal leen?» ⁵⁵ Teewul Yeesu geesu, femmu leen. ⁵⁶ Ba loolu amee ñu jàll jëm beneen dëkk.

Gëmkatu Yeesu du xool gan-naawam

⁵⁷ Ca yoon wa ñu awe la jenn waay ne Yeesu: «Yaw laay topp fépp foo jëm.» ⁵⁸ Yeesu itam ne ko: «Till ak kàmbam, njanaaw akub tàggam, waaye Doomu nit ki de, amul fu mu wéer boppam.» ⁵⁹ Mu neeti keneen: «Toppal ci man.» Mu ne ko: «Sang bi, may ma, ma jékka dem robi sama baay.» ⁶⁰ Mu ne ko: «Bàyyil néew yi, ñu rob seeni néew, waaye yaw demal, yégleji nguurug Yàlla.» ⁶¹ Keneen neeti ko: «Sang bi, yaw laay topp, waaye may ma, ma jékka

* 9:53 9.53 Waa Samari ay nooni Israyil lañu woon.

tàggtook sama waa kër.» ⁶² Yeesu ne ko: «Képp ku tàmbalee gàbb tey xool gannaawam, jekkoo ci nguurug Yàlla.»

10

Yeesu yebal na juróom ñaar fukk ak ñaar

¹ Gannaaw loolu Sang bi tabb na yeneen juróom ñaar fukki taalibe ak ñaar, yebal leen, ñaar, ñaar, ñu jiiuji ko ca mboolem dëkk yaak gox, ya mu nammoona dem moom ci boppam. ² Mu ne leen: «Ngóob mee yaatu, te surga yi néew. Kon nag ñaanleen Boroom ngóob mi, ay surga yu mu yebal cim ngóobam. ³ Demleen! Xamleen ne maa leen yebal, mbete ay gätt ci bi-iri bukki. ⁴ Buleen yóbbaaale dencukaayu xaalís, mbaa mbuus, mbaa ay carax te buleen taxaw di saafonte ak kenn ci yoon wi.

⁵ «Gépp kër gu ngeen dugg, jëkkleen ne: “Jàmm ñeel na leen.” ⁶ Su fa nitu jámm nekkee, seen jámm dal ko. Lu ko moy, mu délsi ci yeen. ⁷ Dal-leen ca kër googa, di lekk ak a naan ca la ñu leen jox, ndax liggéeykat yelloo na peyooram. Buleen di wër nag kër ak kër.

⁸ «Bépp dëkk bu ngeen dugg, ñu dalal leen, la ñu leen taa-jal, lekkleen ko. ⁹ Wéral leen jaragi dëkk ba, te ngeen wax waa dëkk ba, ne leen: “Nguurug Yàlla dëgmal na leen.” ¹⁰ Waaye bépp dëkk bu ngeen dugg te dalaluñu leen, demleen ca pénc ma te ngeen ne leen: ¹¹ “Seen pëndub dëkk bi ci sunu ndëgguy tànk sax, nu ngi koy faxas, seedelee leen ko seen ngàntal. Waaye nag xamleen ne nguurug Yàlla dëgmal na.” ¹² Maa leen ko wax, bu bés baa, boobu dëkk, Sodom a koy gënu demin.

¹³ «Wóoy ngalla yeen waa Koraasin, yeen waa Beccayda it, wóoy ngalla yeen, nde kéemaan yi sottee fi seen biir, su doon fa waa Tir mbaa fa waa Sidon la sottee, kon bu yàgg lañu doon sol ay saaku, xëppoob dóom, ngir tuub. ¹⁴ Moo tax it, kera àtte ba, waa Tir ak Sidon a leen di gënu demin. ¹⁵ Yeen waa Kapernawum nag, dees na leen yékkati ba asamaan a? Xanaa ba fa njaniiw kay ngeen di wàcci.

¹⁶ «Ku leen déggal nag, man nga déggal; ku leen gàntal, man nga gàntal. Te ku ma gàntal, gàntal nga ki ma yebal.»

¹⁷ Ba juróom ñaar Fukk ñaak ñaar demee ba délsi, mbégte lañu àndal. Ñu ne: «Sang bi, rab yi sax, danu leen di jox ndigal ci sa tur, ñu nangul nu.» ¹⁸ Yeesu ne leen: «Séen naa Seytaane mu fàqe asamaan ni ag melax. ¹⁹ Dama ne, maa leen jox sañ-sañu joggi ci kawi jaan aki jiiit, joggati mboolem dooley bañaale bi, te dara du leen mana gaañ muk. ²⁰ Noonu leen rab yi nangule nag, buleen ko bége, bégeleen kay la seen tur binde fa asamaan.»

²¹ Ca waxtu woowa tembe la kemtalaayu mbégte tukkee ci Noo gu Sell gi, dugg Yeesu, mu daldi ne: «Baay, Boroom asamaan ak suuf, sant naa la, nde yaa làq lii boroom xam-xam yeek boroom xel yi, xamal ko tuut-tànk yi, nde loolu de, Baay, mooy li la soob. ²² Lépp la ma sama Baay dén, te kenn xamul kuy Doom ji, ku dul Baay bi; kenn it xamul kuy Baay bi, ku dul Doom ji, ak képp ku ko Doom ji namma xamal.»

²³ Ci kaw loolu Yeesu walbatiku ca taalibe ya, wax leen ñoomu neen, ne leen: «Ndokklee ñi seeni gët gis li ngeen gis. ²⁴ Ndax maa leen ko wax, bare na ay yonent ak huur yu béggoona gis li ngeen

gis, te gisuñu ko, ak itam dégg li ngeen dégg, te dégguñu ko.»

Texe am na yoon

²⁵ Benn xamkatu yoonu Musaa moo jekki woon jóg, di fexee fiir Yeesu. Mu ne ko: «Sëriñ bi, ana lu may def, ba texe ba fàww?»

²⁶ Yeesu ne ko: «Yoonu Musaa, ana lees ci bind? Loo ci jänge?»

²⁷ Mu ne ko: «Boroom bi sa Yàlla, nanga ko soppe sa léppi xol ak sa léppi bakkan ak sa léppi doole ak sa léppi xel, te ni nga soppe sa bopp, nanga ko soppe sa moroom*.» ²⁸ Yeesu nag ne ko: «Wax nga dégg. Noonu ngay def, daldi texe.» ²⁹ Waa ja nag namma wutu lay, ne Yeesu: «Sama moroom mooy kan?»

³⁰ Yeesu neeti ko: «Jenn waay a jóge woon Yerusalem, jëm Yeriko. Mu dajeek ay sàcc, ñu futti ko, dóor ko, daldi dem, bàyyi ko, muy waaja dee. ³¹ Yàlla woo yàlla ab sarxalkat bu jaare yoon woowa, séen nit ka, daldi teggi. ³² Jenn waay ju soqikoo ci giirug Lewi it noonu; daa dikk ba tollu foofa, séen waa ja, daldi teggi. ³³ Jenn waay ju dëkk Samari nag doon tukki, dikk ba jege waa ja, xool ko, yërëm ko lool. ³⁴ Mu dikk, sotti diw ak biiñ ca gaañu-gaañu ya, lëmës ko. Ci kaw loolu mu teg ko ci mbaamam, yóbbu ko ci ab dalukaay, di ko topptoo. ³⁵ Ca èllëg sa, mu yékkati ñaari poseti xaalis†, jox ko boroom dal ba, ne ko: “Topptoo ko waa ji. Loo ci dolli, bu ma dëppee, maa la koy delloo.”»

³⁶ Mu teg ca ne ko: «Ñett ñii, kan nga foog ne moo ci taxawu waa ja dajeek sàcc ya, taxawaayu nit ak moroomam?» ³⁷ Mu ne ko: «Xanaa ki ko defal yërmande.»

Yeesu nag ne ko: «Demal boog, di defe noonu.»

Maryaama raw na Màrt

³⁸ Yeesu ak ay taalibeem ñoo toppoon seenu yoon, ba tollook ab dëkk. Ba ñu dikkee, senn as ndaw su ñuy wax Màrt, ganale ko. ³⁹ Ci kaw loolu rakkam ju ñuy wax Maryaama toog ca wetu Sang bi, di déglu kàddoom, ⁴⁰ te fekk Màrt jàpp lool ca liggéeyu waañ wa. Mu dikk ne Yeesu: «Sang bi, xanaa gisoo sama rakk ji ma bàyyeek liggéeyu waañ wi, man donj? Wax ci boog, mu jàpple ma.» ⁴¹ Sang bi ne ko: «Màrt, Màrt, yitte yi nga xintewoo, di ci doñ-doñi moo bare. ⁴² Ndaxam lenn donj a manula ñàkk. Maryaama nag, cér bi gën la taamu, te deesu ko nangu ci moom.»

11

Kàddug julli am na yoon

¹ Yeesu moo doon julli benn bérab. Ba mu noppee, kenn ca taalibeem ya ne ko: «Sang bi, jàngal nu julli noonee Yaxya jàngale julli ay taalibeem.» ² Yeesu ne leen: «Bu ngeen dee julli, ne leen:

Baay, sellnga ñeel na saw tur, na sa nguur dikk.

³ May nu bés ak bés sunub dundu bés bu nekk.

⁴ Baal nu sunuy bàkkaar, ni nuy baale nun itam, mboolem ñi nu tooñ, te bu nu dugal ci nattu.»

⁵ Yeesu teg ca ne leen: «Ana kan ci yeen moo seeti ab xaritam xaaju guddi, ne ko: “Xarit, lebal ma ci ñetti mburu. ⁶ Sama xarit bu nekk ciw yoon moo dikk sama kër, te awma dara lu ma ko taa-jal,” ⁷ te xarit ba àddoo ca biir néegam, ne ko: “Bu ma sonal, tēj

* **10:27** 10.27 Seetal ci *Baamtug Yoon* wi 6.5 ak *Sarxalkat* yi 19.18. † **10:35** 10.35 Benn poset bu ci nekk, benn dinaar la tollool, te moo doon peyooru benn bésuub lëmm. Seetal Xaalis ci Leeral yi.

naa ba tëdd, maak samay doom; manumaa jóg, di la jox dara”?⁸ Maa leen ko wax, su jógul jox ko la mu laaj ndax ug xaritoo it, la ko kee amul kersay yee ngir sàkku ndimbal mooy tax mu jóg, jox ko mboolem lu mu soxla.⁹ Moo tax ma ne leen, ñaanleen, ñu may leen; seetleen, ndax ngeen gis; fëggleen, ñu ubbil leen.¹⁰ Ndaxte képp ku ñaan, dinga am; ku seet, dinga gis; ku fëgg it, dees na la ubbil.¹¹ Ana kan ci yeen mooy baay bu doomam ñaan aw jën, mu jox ko jaan? ¹² Mbaa mu ñaan ko nen, mu jox ko aw jii? ¹³ Ndegam yeen ñi bon yeena mana may seeni gone lu baax nag, astamaak Baay ba fa asamaan. Moo leen ko dàq fuuf, nde mooy may Noo gu Sell gi, ñi ko ko ñaan!»

Beelsebul xeexul boppam

¹⁴ Yeesu moo doon dàq aw rab wu duggoon nit ba mu luu. Ba rab wa génnee, luu ba wax, mbooloo ma waaru. ¹⁵ Teewul ñenn ca ñoom ne: «Ci Beelsebul, buuru rab yi lay dàqe ay rab.»

¹⁶ Ñeneen nag di ko fiir, di sàkku ci moom firnde ju ba-woo asamaan. ¹⁷ Yeesu itam ràññee seen xalaat, ne leen: Gépp nguur guy xàjjalikoo ci biiram, day tas, yii kër màbb ca kaw yee. ¹⁸ Seytaane itam, su xàjjalikoo ci biiram, ana nu nguuram ci yàgge, gannaaw yeena ne Beelsebul laay dàqe ay rab? ¹⁹ Te it ndegam man Beelsebul laay dàqe rab yi, seen ñoñ nag ñoom, kan lañuy dàqe ay rab? Kon kay seen ñoñ a leen tiiñal. ²⁰ Waaye su dee loxol Yàlla laay dàqe rab yi nag, kon nguurug Yàlla agsi na ba ci yeen.

²¹ «Su ponkal gannaayoo ba diis, wattu këram, alalam dina raw. ²² Waaye bu ko ku ko man songee, ba daan ko, day nangu mboolem ngannaay lu mu

yaakaaroon, ba noppi séddale alalam. ²³ Ku farul ak man nag, man ngay xeex, te ku àndul ak man di dajale, yaa ngi tasaare.

²⁴ «Aw rab wu bon, bu jàppee nit ba génn ko, day wër bérab yu fendi, di wut fu mu nopploo, te du ko gis. Su ko defee mu ne: “Naa dellu ca sama kër, ga ma jóge.” ²⁵ Bu dikkee fekk kër gi buube, defare ba jekk, ²⁶ day dem indi yeneen juróom ñaari rab yu ko yées, ñu bokk sancsi. Su ko defee ni nit kiy mujje mooy yées na mu jëkke.»

²⁷ Naka la Yeesu di wax loolu, jenn jigéen ca mbooloo ma àddu ca kaw, ne ko: «Ndokklee ki la ëmb ci biiram, nàmpal la ci weenam!» ²⁸ Moom nag mu ne ko: «Xanaa kay, ndokklee ñiy déglu kàddug Yàlla te di ko jëfe.»

Yonent Yàlla Yunus doy na firnde

²⁹ Naka la mbooloo may gëna takku, Yeesu ne: «Niti tey jii, nit ñu bon lañu. Firnde lañuy wut, waaye deesu leen jox jenn firnde ju moy firndey Yunus. ³⁰ Ndax na Yunus nekke woon firnde ca waa Niniw, noonu la Doomu nit ki nekke firnde ci niti tey jii. ³¹ Keroog àtte ba, Lingeeru bëj-saalum dina jóg, janook niti tey jii, tiiñal leen; ndax moo bàyyikoo woon ca catal àddina, ngir déglusi xam-xamu Suleymaan, te tey jii, ku sut Suleymaan a ngi fi. ³² Waa réewum Niniw it keroog àtte ba dinañu taxaw, layook niti tey jii, tiiñal leen ndax ñoo tuube woon ca waareb Yunus, te tey jii, ku sut Yunus a ngi fi.

Bèt mooy làmpu yaram

³³ «Deesul taal ab làmp, di ko dugal fu làqu, mbaa ci suufu leget. Dees koy aj kay, ba kuy duggsi gis muy leer. ³⁴ Bèt mooy làmpu yaram. Bu sa bët wéree, sa yaram wépp a ciy leerloo, waaye bu sa

bèt bonee, sa yaram wépp a ngi ci lëndëm. ³⁵ Kon seetal ndax leer gi nga foog ne mu ngi ci yaw du ag lëndëm. ³⁶ Bu sa yaram wépp dee leerlu nag te lenn nekku ci cig lëndëm, su boobaa la sa yaram di mana leerlu ba ne ràññ, mel ni bu la ab lãmp niitee, ne ràññ ci sa kaw.»

Yeesu xas na niti diine ñi

³⁷ Ba Yeesu waxee ba noppi, ab Farisen da koo woo këram, ngir bokk ak moom lekk. Mu nangu, dem ba duggsi, daldi toog ca lekkukaay ba. ³⁸ Farisen bi nag jaaxle, ndax la Yeesu setluwul bala moo waaja lekk. ³⁹ Sang bi ne ko: «Yeen Farisen yi, bitib kaas bi ak ndab li daal ngeen di raxas, te fekk leen feese jikkoy jagoo lu lewul, akug mbon ci biir! ⁴⁰ Yeena ñàkk xel! Xanaa du ki sàkk biti moo sàkk biir itam? ⁴¹ Li ci biir kay ngeen di sarxe! Su boobaa seen lépp ay set. ⁴² Waaye wóoy ngalla yeen Farisen yi! Xobi naana ak yeneen safal yu mel ni ru* ak wépp xeetu lujum, yeena ngi ciy génne cérub fukkeel, ngir asaka, njubte ak cofeelu Yàlla nag, ngeen sàggane. Lii de war na leen, waaye lee it, waruleen koo sàggane. ⁴³ Wóoy ngalla yeen Farisen yi! Yeenay sàkku péete yu kaname ca jàngu ya, ak nuyoob gèddaal ca pénc ma. ⁴⁴ Wóoy ngalla yeen, yeena ngi mel ni ay bàmmeel yu amul xàmmikaay, nit ñiy dox ca kaw te xamuñu ko.»

⁴⁵ Kenn ci xamkati yoon yi nag àddu ne: «Sëriñ bi, loolu nga wax de, nun itam, xasaale nga nu ci.» ⁴⁶ Yeesu itam ne: «Yeen xamkati yoon yi itam, wóoy ngalla yeen, yeen ñi sëf nit ñi sëf yu ñu àttanul, te yeen ci seen bopp, seen benn baaraam sax du ci laal. ⁴⁷ Wóoy ngalla yeen, yeenay tabax bàmmeeli yonent yi, te

seeni maam reyoon leen. ⁴⁸ Kon yeena seedee noonu ne seen jëfi maam ya, ànd ngeen ci, ndax ñoom ñoo leen rey, yeen ngeen tabax seeni bàmmeel. ⁴⁹ Looloo tax itam kàddug Yàlla giy xel, biral ne: «Maay yebal fa ñoom ay yonent aki ndaw, ñii ñu bóom, ñee, ñu bundxatal.» ⁵⁰ Su ko defee yoon topp niti tey jii, deretu mboolem yonent yi tuuru, dale ko ca cosaanu àddina. ⁵¹ La dale ca deretu Abel ba ca deretu Sàkkaryaa†, ma ñu rey ca diggante sarxalukaay ba ak bérab bu sell ba, maa leen ko wax déy, dees na ko topp niti tey jii. ⁵² Ngalla yeen xamkati yoon yi, yeena sànk caabiy xam-xam; yeen dugguleen, ñiy duggsi, ngeen tere leena dugg.»

⁵³ Ba Yeesu génnee foofa, ca la Farisen ya ak firikat ya tãmbalee xabtalu ci kawam, di ko seetloo ay laaj ci mbir yu bare, ⁵⁴ di ko yeeru, tey wuta kéf kàddu gu rëcce ci gëmminam, ngir tuumaal ko.

12

Yeesu aaye na jinigal

¹ Mbooloo ma nag mujj na dajaloo ba mat ay junniy junniy nit, bay joggeente. Ci biir loolu Yeesu tãmbalee wax, jëkke ko ci ay taalibeem, ne: «Wattuleen lawiiru Farisen ñi, te mooy jinigal. ² Mboolem lu nèbbu dees na ko feeñal, te lu làqu dees na ko xam. ³ Moo tax mboolem lu ngeen waxe biir lëndëm, dees na ko dégge bëccëg ndarakàmm, te mboolem lu ngeen déeye ci néegu biir, dees na ko biral ci kawi taax.

⁴ «Maa leen ko wax, yeen samay soppé, buleen ragal ñu manul lu wees rey seen yaram, ndax gan-naaw loolu dootuñu leen manal lu ko raw. ⁵ Ma xamal leen nag ki ngeen wara ragal: kiy rey

* **11:42** 11.42 ru gàncax la. Xob yi dees na ko togg, di ko fajoo. † **11:51** 11.51 Seetal ci 2. Jaar-jaar ya 24.20-22.

ba noppi, am sañ-sañu sànni ca sawara sa, kooku déy laa leen ne, ragal-leen ko. ⁶ Juróomi picci ramatu, xanaa jarul ñaari dèrèm donj? Moona Yàlla fàttewula geesu menn ci ñoom. ⁷ Yeen nag seen kawari bopp sax, waññees na lépp. Buleen ragal dara, nde ndiiraanu ramatu, yeena ko gën.

⁸ «Te it maa leen ko wax, képp ku dëggal fi kanam nit ñi, ne man nga féeteel, Doomu nit ki itam dina dëggal fa kanam malaakay Yàlla ya, ne moom nga féeteel. ⁹ Waaye ku weddi fi kanam nit ñi, ne man nga féeteel, dees na weddi fa kanam malaakay Yàlla ya, ne man nga féeteel. ¹⁰ Képp ku jëme kàddug safaan ci Doomu nit ki, dees na la jéggal, waaye ku saaga Noo gu Sell gi, deesu la jéggal.

¹¹ «Bu ñu leen yóbboo ca jàngu ya, ca kanam kilifa ya, ak àttekat ya, buleen jaaxle ci nan ngeen di yékkatee kàddug layoo, ak luy doon seenu lay, mbaa lu ngeen di wax, ¹² ndax su boobaa Noo gu Sell gi moo leen di xamal ca waxtu woowa la ngeen wara wax.»

Yoolu Yàlla donj mooy alal

¹³ Kenn ca mbooloo ma moo noon Yeesu: «Sëriñ bi, waxal ci sama mag, mu jox ma sama wàll ci ndono li nu bokk.» ¹⁴ Yeesu ne ko: «Waa jii, kan moo ma fal àttekat mbaa miraaskat ci seen kaw?» ¹⁵ Ci kaw loolu mu ne leen ñoom ñépp: «Moytuleen wépp xeetu bégge, ndax loo barele barele, sa bakkan ajuwul ci sa alal.»

¹⁶ Mu léeb leen nag, ne leen: «Nit la woon ku woomle, te ab toolam nangu. ¹⁷ Mu naan ca xel ma: “Nu may def nag? Amatuma sax fu ma denc sama ngóob mi!” ¹⁸ Ci kaw loolu mu ne: “Nii laay def: samay sàq laay daaneel, daldi defaraat sàq yu gëna mag, denc ci sama pepp ak mboolem lu ma

am. ¹⁹ Su ko defee ci samam xel laa naan: ‘Céy sama waa ji, yaa ngeek alal ju bare ju mana dem ay ati at; neel finaax, di lekk, di naan ak a bége.’ ” ²⁰ Yàlla nag ne ko: “Ñàkk xel! Guddig tey jii, dees na jël sa bakkan. Kon li nga waajal, ana kuy doon boroom?”

²¹ «Kuy dajaleel boppam alal te woomlewoo fa Yàlla, loolu mooy saw demin.»

Ku gëm Yàlla, wóolu ko

²² Gannaaw loolu Yeesu ne ay taalibeem: «Moo tax ma ne leen, buleen seen bakkan jaaxal, ngir lu ngeen lekk, te it buleen seen yaram jaaxal ngir lu ngeen sol, ²³ ndax lekk gi, bakkan bee ko épp solo, te koddaay li it, yaram wee ko épp solo. ²⁴ Seetleen ci baaxoñ: du ji, du góob, amul ub denc mbaa am sàq. Teewul Yàlla di ko dundal. Yeen nag, ñaata yoon ngeen gën picc yi! ²⁵ Ana kan ci yeen mooy jaaxle, di xalaata xalaat bakkanam ba mana yokk lu tollook xef ak xippi ci àppam? ²⁶ Ndegam loolu gëna tuut sax moo leen të, ana lu ngeen di xalaat ci leneen?»

²⁷ «Seetleen ni tóor-tóor yiy saxe. Sonnuñu, èccuñu, waaye maa leen ko wax, Suleyman ak darajaam jépp sax, soluwul woon ni benn ci ñoom. ²⁸ Ndegam ñaxum tool miy dund tey, te léegi ñu sànni ko cib taal, moom la Yàlla solale noonu, xanaa astamaak yeen kay? Yeenaka néew ngëm! ²⁹ Yeen nag, buleen tiisoo lu ngeen lekk, mbaa lu ngeen naan; te bu yooyu xalaat ub seen bopp. ³⁰ Ndax loolu lépp, xeeti yéefari àddina, ñoo koy tiisoo, te yeen, Baay bi xam na ne soxla ngeen ko. ³¹ Waaye tiisooleen nguuram, su boobaa dees na leen ci dollil loolu.

³² «Buleen ragal dara, yeen jur gu sew gi, ndax seen Baay la soob, mu jagleel leen nguur gi.

33 Jaayleen seen alal, sarxe xaalis bi, sàkkuleen mbuus yu dul ràpp, muy dencu èllèg bu dul jeex fa asamaan, fa ko sàcc dul jege, max du ko yàq. ³⁴ Ndax fu sab denc nekk, sab xol it a nga fa.

Teewlu war na

³⁵ «Takkuleen te seeni làmp di tàkk. ³⁶ Mel-leen ni nit ñuy séentu seen njaatige lu jóge céet, ndax bu dikkee ba fègg bunt ba, ñu daldi ko ubbil. ³⁷ Ndokklee surga yooyu seen njaatige dikk fekk ñu teewlu. Maa leen ko wax déy, njaatige leey takku, toogal leen ba noppí dikk, taajal leen, ñu lekk. ³⁸ Ndegam ba guddi ga xaajee la njaatige la ñibbsi, ba fekk surga ya teewloo noonu, am ba suuf seddee la, lu mu ci mana doon, ndokklee ñoom. ³⁹ Waaye lii de xamleen ko: boroom kër, su xamoon wan waxtu la ab sàcc di ñëw, du ko wacc moos, mu dàjjiy, dugg kërám. ⁴⁰ Kon yeen itam waajleen ba jekk, ndax waxtu wu ngeen foogul, ci la Doomu nit ki di ñëw.»

⁴¹ Piyeer nag ne Yeesu: «Sang bi, ndax nun donj nga léeb lii, am ñépp a ko moom?» ⁴² Sang bi ne ko: «Ana kan nag mooy saytukat bu wóor te muus, ba njaatigeem batale ko curgag kërám, ngir mu di leen jox seen njël ca ba muy jot? ⁴³ Ndokklee surga bu njaatigeem dikk, fekk ko muy doxale noonu. ⁴⁴ Maa leen ko wax déy, alalam jépp la ko njaatige la di far dénk. ⁴⁵ Waaye su jawriñ ja nee ci xelam: “Sama njaatige dikkagul léegi,” ba tax mu tàmbalee dóor surga ya, góor ak jigéen, di lekk ak a naan, di màndi, ⁴⁶ su boobaa njaatige laay dikk bés bu mu ko séenuwul ak waxtu wu mu foogul, te mbugal mu metti la koy mbugal, sédd ko ci añub gëmadikat ñi.

⁴⁷ «Jawriñ jooju xam nammeelu njaatigeem, te taxul mu waaj ko,

ba jëfewu ko, ay yetam dina bare. ⁴⁸ Waaye jawriñ ji xamul nammeelu njaatigeem, te teewu koo def lu yelloo ay дума, yet yu néew lay am. Képp ku ñu jox lu bare, dees na la topp lu bare. Képp ku ñu dénk jopp, dees na la feyeeku lu ko èpp.

Ngëm indi na féewaloo

⁴⁹ «Sawara laa taalsi ci kaw suuf, te maaka bëggoon mu ne jippét xaat! ⁵⁰ Am na nag sóobu gu ma wara sóobu, waaye ndaw njàqare ci man li feek lolu sottiwul. ⁵¹ Foog ngeen ne maye jàmm ci kaw suuf moo ma indi? Déet kay. Maa leen wax lii, xanaa ag féewaloo. ⁵² Gannaaw-si-tey, bu juróomi nit bokkee genn kër, dinañu féewaloo; ñett féewaloo ak ñaar, ñaar féewaloo ak ñett. ⁵³ Baay dina féewaloo ak doomam ju góor, doom ja féewaloo ak baayam; ndey féewaloo ak doomam ju jigéen, doom ja féewaloo ak ndeyam; ndey féewaloo ak jabaru doomam, jabar ja féewaloo ak ndeyu jëkkër ja.»

Xam pirim jamono war na

⁵⁴ Yeesu neeti mbooloo ma: «Bu ngeen gisee mu xiine sowu, dangeen dal naan: “Taw baa ngi ñëw,” te noonu lay ame. ⁵⁵ Bu ngelaw bawoo bëj-saalum, ngeen ne: “Tàngaay wu metti lay doon,” te mooy am. ⁵⁶ Jinigalkat yi ngeen doon! Melow asamaan ak suuf, man ngeen koo firi. Xew-xewi janti tey jii nag, nu ngeen umplee pireem?

⁵⁷ «Te itam lu leen tee àtte njub, yeen ci seen bopp? ⁵⁸ Boo àndeek sab jotewaale, ngeen jëm ca àttekat ba, fexeela jubook moom ci yoon wi. Lu ko moy mu yóbbu la ci yoon, yoon jébbal la ndawal buur, mu ne la ràpp těj. ⁵⁹ Ma ne la, doo fa génne mukk te

feyuloo lépp, ba ci poset bi gëna tuut.»

13

Ku tuubul, sànkú

¹ Jamono jooju tembe la aw nit dikk, àgge Yeesu mbirum waa Galile yu Pilaat bóomoon, jaxase seen deret ak seen dereti juru sarax yu ñu jagleel Yàlla. ² Yeesu ne leen: «Foog ngeen ne waa Galile yooyu dañoo gëna bàkkaar mboolem seen bokki Galile ya ca des, ba tax ñu daj mitit wu ni tollu? ³ Maa leen ne déédéet kay, te su ngeen tuubul, noonu ngeen di sànkoo yeen ñépp. ⁴ Fukki nit ak juróom ñett ñoonu tata ja ca Silowe daanu ci seen kaw, ba rey leen nag, ngeen foog ne ñoo gën diy tooñkat ci Yerusalem gépp? ⁵ Maa leen ne déédéet kay, te su ngeen tuubul, yeen ñépp ay sànkú ni ñoom.»

⁶ Mu léeb leen lii nag, ne leen: «Garabu figg la nit amoon ci tóokéram. Mu dikk di ko raas-si, gisu ca dara. ⁷ Mu ne surga ba: “Ñetti at a ngii may dikk, raas-si garab gii, gisuma ci dara. Kon gor ko, da fiy xatal rekk.” ⁸ Surga ba ne ko: “Sang bi, bàyyiwaat ko at mii rekk, ba ma wéex ko, def ci tos. ⁹ Jombul mu meññ déwén; lu ko moy, nga gor ko.”»

Yeesu faj na nit bésú Noflaay

¹⁰ Benn bésú Noflaay, Yeesoo doon jàngle ci ab jàngu. ¹¹ Ndeke jenn jigéen a nga fa woon; rab a ko woppal lu wara mat fukki at ak juróom ñett, mu xuuge, manula fexe ba siggi. ¹² Yeesu gis ko, woo ko, ne ko: «Jongama, teqlikoo nga ak sa laago.» ¹³ Mu teg ko ay loxoom, mu siggi ca saa sa, di sàbbaal Yàlla. ¹⁴ Njiitu jàngu ba nag yékkati kàddug ñaawlu ndax bésú Noflaay ba Yeesu faje. Mu ne mbooloo ma: «Juróom benni fan la nit ñi wara liggéey.

Kon ci fan yooyu ngeen wara fa-jusi, waaye du ci bésú Noflaay.»

¹⁵ Sang bi ne ko: «Jinigalkat yi ngeen doon! Xanaa du ci bésú Noflaay la kenn ku nekk ci yeen di yiwee aw yékkam mbaa mbaa-mam ca gétt ga, ngir wéggi ko? ¹⁶ Jigéen jii di sètub Ibraayma, te fukki at ak juróom ñett a ngii Seytaane làggal ko, wareesu koo yiwi, teggil ko laago jii ci bésú Noflaay?»

¹⁷ Ba mu waxee loolu, noonam yépp a rus, mbooloo ma nag di bége mboolem jéf ju yéeme, ja muy def.

Doomu fuddën misaal na nguuru Yàlla

¹⁸ Yeesu neeti: «Ana lu nguuru Yàlla di nirool? Ana lu ma koy niruleel? ¹⁹ Mu ngi mel ni doomu fuddën bu nit jël, sànni cib toolam. Mu sax, mággu ba doon garab gu njanaaw yi tàgg ciy caram.»

Lawiir misaal na nguuru Yàlla

²⁰ Mu dellu ne: «Ana lu may niruleel nguuru Yàlla? ²¹ Mu ngi mel ni lawiir ju jigéen sàkk, def ko ci ñetti natti sunguf, ba tooyal bépp mujj funki.»

Buntu texe xat na

²² Yeesu moo doon jaare ay dëkk yu mag ak yu ndaw, jëm Yerusalem, di jàngle ca yoon wa. ²³ Mu am ku ko ne: «Sang bi, xanaa ñiy mucç ñu néew lay doon?» Mu ne leen: ²⁴ «Góor-góorluleen ba duge ci bunt bu xat bi, ndax maa leen ko wax, ñu bareey jéema dugg, waaye duñu ko man. ²⁵ Bu boroom kër gi xasee jóg, ba tēj bunt bi, fa ngeen di doxe des biti, di fègg naan: “Sang bi, ubbil nu!” Mu ne leen: “Xawma fu ngeen bokk.” ²⁶ Su boobaa ngeen naan: “Noo daan bokk di lekk ak a naan, te sunuy pénc nga daan jànglee.” ²⁷ Mu neeti leen: “Nee naa leen xawma

fu ngeen bokk. Soreleen ma yeen ñépp, defkati njubadi yi!”²⁸ Foofa la ay jooj ak naqarlu bay yéyu di ame yoon, kera bu ngeen gisee seeni maam Ibraayma ak Isaaxa ak Yanqóoba ak yonent yépp ca biir nguurug Yàlla, te fekk yeen ci seen bopp, ñu dàq leen ca biti.²⁹ Penku ak sowu, bëj-gànnar ak bëj-saalum, la aw nit di bawoo, dikk toog ca ndabal bernde la ca nguurug Yàlla.³⁰ Su ko defee nag, ñenn a ngi mujje tey, waaye èllég ñooy jiitu; te ñenn a ngi jiitu tey, waaye èllég ñooy mujje.»

Dees na tas Yerusalem

³¹ Ca jamono jooju tembe la ay Farisen dikk, ne Yeesu: «Jógeel fii, te dem, ndax Buur Erodd da laa nara rey.»³² Mu ne leen: «Dem-leen wax njomboor moomu, ne ko: “Maa ngii di dàq rab yi, di maye ag wér, tey ak èllég. Bésub ñetteel ba nag ma sottal.”³³ Waaye tey ak èllég ak sibir, fàww ma dem, ndax ab yonent wareesu koo bóome fenn fu dul Yerusalem.

³⁴ «Yerusalem, Yerusalem, yaw miy bóom yonent yi, di sànni ay doj ñi ñu yebal ci yaw, ba ñu dee, ñaata yoon laa namma dajale say doom, uuf ni ganaar di uufe ay cuujam, te nanguwuloo?»³⁵ Mu ngoog, waccees na laak sa kër nag, waaye maa ne la doo ma gisati ba kera jant ba nga naa: “Na barke wàccal ki ñëw ci turu Boroom bi!”»

14

Yeesu jàngal na Farisen ya

¹ Benn bésub Noflaay la Yeesu reeri woon kër genn kilifag Farisen ya. Ñoom nag ñu di ko bàyyi xel bu baax.² Ndeke jenn waay a nga fa janook moom, yaram wépp a sadd.³ Yeesu àddu, ne xamkati yoon yaak Farisen ya:

«Waaw, pajum bésub Noflaay, yoon maye na ko, am déet?»

⁴ Ñu ne cell. Yeesu teg waa ja loxo, wéral ko, daldi ko yiwi.⁵ Mu ne leen: «Ana kan ci yeen la doomam mbaa aw yékkam daanu cib teen, mu bañ koo daldi génne ci bésub Noflaay?»⁶ Lu ñu ca teg nag të leen, ñu ne xerem.

⁷ Ci biir loolu Yeesu gis na gan ñay taamoo toogu yu kaname, mu léeb leen, ne leen:⁸ «Bu la boroom xew wooyee ci berndeg céet, bul wàllisi, ba tooge toogu ba gëna kaname, xamoo fu ku la sutu daraja di wuysee boroom xew ma.⁹ Su boobaa moom mi la woo, woo ko, mooy dikk, ne la: “Mayal kii, mu toog.” Nga am nag gâcey walbatiku toogi fa gëna gannaawe.¹⁰ Bu ñu la wooyee am xew kay, demal tooge fa gëna gannaawe, ba ka la woo dikk ne la: “Xarit, agsil ci kanam.” Su boobaa muy sa teraanga ci kanam mboolem ña nga bokkal bernde ja.¹¹ Ndaxte képp kuy réylu, dees na la toroxal, ka toroxlu lees di yékkati.»

¹² Ci kaw loolu Yeesu ne waa ja ko woo bernde: «Boo dee waajal bernde, añ mbaa reer, bul woo say xarit, mbaa say doomi ndey, mbaa say bokk, mbaa say dëkk yu am alal, nde ñoom itam dañuy walbatiku, woo la rekk, mu doon sag pey.¹³ Boo dee waajal bernde kay, wool néew-doole yi ak làggi yi, ak ñiy soox ak silmaya yi.¹⁴ Su boobaa ndokklee yaw, nde amuñu sag pey, waaye dees na la fey, kera ndekkitel aji jub ñi.»

Dàq sa teraanga, romb sa njariñ

¹⁵ Kenn ca gan ña nag dégg loolu, ne Yeesu: «Ndokklee ku lekk ca bernde ja ca nguurug Yàlla!»¹⁶ Yeesu ne ko: «Jenn waay moo waajaloon bernde ju mag, woo ca ñu bare.¹⁷ Ba

waxtuw lekk jotee, mu yebal ab surgaam ca ña mu woo woon, ne leen: “Ñewleen, lépp sotti na léegi.”

¹⁸ «Ñu tàmbalee gàntal nag ñoom ñépp. Kii ne ko: “Ab tool laa jënd, te fàww ma xooli ko. Dama lay ñaan rekk, nga jéggal ma.” ¹⁹ Kee ne: “Ay lèkkey yèkk, ci laa jënd juróom, damay dem nii, jéemloo leen ba xam. Dama lay ñaan rekk, nga jéggal ma.”

²⁰ Kale ne ko: “Ab séet laay sooga takk, looloo tax duma mana ñew.”

²¹ «Surga ba dellu, daldi koy àgge boroom kër ga, njaatigeem. Mu mer, ne surga ba: “Demal gaaw ca pénc yaak mbeddi dèkk bi, te nga indi fii néew-doole yi, ak làggi yi ak silmaxa yi ak ñiy soox.”

²² «Surga ba dem ba délsi, ne ko: “Sang bi, li nga santaane de def naa ko, waaye kër gi feesagul.”

²³ Njaatige li ne ko: “Demal topp yoon yi, leri ñag yi, te nga soññ nit ñi, ñu dikk ba sama kër fees.”

²⁴ Maa leen ko wax, ñi ma woo woon ci sama bernde ji, kenn du ci mos.»

Topp Yeesu am na lu mu laaj

²⁵ Yeesu moo doon dem, mbooloo mu réy dar ko. Mu geestu ne leen: ²⁶ «Képp ku ñew ci man, te bañuloo sa baay ak sa ndey, ak sa jabar, ak sa doom, ak sa bokk yu góor, ak sa bokk yu jigéen, bañuloo sa bakkanu bopp sax, doo mana doon sama taalibe. ²⁷ Képp ku gàdduwul sa bantu bopp bu ñu lay daaj, te topp ci man, doo mana doon sama taalibe. ²⁸ Ana kan ci yeen sax mooy namma tabax taaxum kaw, te jèkkula toog, waññ la mu koy dikke, ngir seet ba xam ndax am na lu ko àggale, ²⁹ bala moo teg kenug taax ma, te amul dooley sottal tabax bépp, ba ña koy seetaan di ko ñaawal,

³⁰ naan: “Waa jii moo tàmbalee tabax, te manula àggale!” ³¹ Am ban buur mooy xarejeek beneen buur te jèkkula toog, seet ba xam ndax man naa ànd ak fukki junniy xarekatam, ngir xarejeek ku ko songseek ñaar fukki junniy xarekat? ³² Su ko manul nag, ba buur bee di soreegum lay yebal kurél ca moom, ngir seet nu mu mana sàrtoo ak moom jàmm. ³³ Naka noonu itam, kenn ci yeen du mana doon sama taalibe te dèdduwul mboollem lu mu am.

³⁴ «Xorom déy baax na, waaye bu sàppee, ana lees koy safalee-tee? ³⁵ Jariñatul suuf, jariñatul ab tos. Ca biti lees koy tuuri. Ku ami nopp kat, déglul.»

15

Sàmm bége na menn xaram mu feñ

¹ Mboollem juutikat yeek bàkkaarkat yi ñoo daan ñew ci Yeesu, di ko déglu. ² Ci biir loolu Farisen ya ak frikati yoon ya di ñurumtu naan: «Kii moom bàkkaarkat yi lay neexool, di bokk ak ñoom lekk!» ³ Yeesu nag léeb leen lii, ne leen: ⁴ «Ana kan ci yeen mooy am téeméeri xar, réerle ci menn, te bàyyiwul ca àll ba juróom ñeent fukki xar ya ak juróom ñeent (99), ngir toppi ma réer, ba gis ko? ⁵ Bu ko gisee lay bég, teg ko ca mbagg ma, yóbbu kër ga. ⁶ Te bu àggee ca kër ga, xarit yaak dèkk ya lay woo, ne leen: “Kaayleen nu bége, sama xar ma réeroon, gis naa ko!”

⁷ «Maa leen wax, ne leen: bu benn bàkkaarkat donj tuubee, noonu rekk lay doone mbégte fa asamaan, ba raw mbégte ma fay am, bu juróom ñeent fukk ak juróom ñeenti nit jubee, te soxlawuñoo tuub.

Jigéen bége na takkaayam lu feñ

⁸ «Te it ana jan jigéen mooy am fukki libidoor, benn réer ca, te taalul ab lãmp, buub néeg ba, seeta seet, ba gis ko? ⁹ Bu ko gisee, xarit yaak dëkk ya lay woo, ne leen: “Kaayleen nu bége, libidoor ba réeroon, gis naa ko.” ¹⁰ Maa leen wax ne leen: noonu rekk lay doone mbégte fa malaakay Yàlla ya, bu benn bàkkaarkat donj tuubee.»

Baay bége na doomam ju feeñ

¹¹ Yeesu neeti: «Nit a amoon ñaari doom yu góor. ¹² Ka gën di ndaw ne baay ba: “Baay, jox ma cér bi ma yoon may ci sunu alal.” Ba loolu amee baay ba séddale leen alalam. ¹³ Ay fan yu néew gannaaw gi, ka gën di ndaw jaay léppam, daldi tukki réew mu sore, di topp bakkanam ba yàq fa alalam. ¹⁴ Gannaaw ba mu sàncee lépp, xiif bu metti dikkal réew ma, mu daldi tàmbalee ñàkk. ¹⁵ Ci kaw loolu mu dem, di surgawu ku cosaano ca réew mooma, kooku yebal ko ca ay toolam, muy sàmm ay mbaam-xuux. ¹⁶ Mu dem ba noon ngéeja lekk ca xolliti doomi garab ya mbaam-xuux yay lekk, fajeb xiifam, te kenn mayu ko ca. ¹⁷ Xel ma mujj délsi, mu ne: “Ñaata surga la sama baay am, seen lekk ne gãññ, man, ab xiif di ma rey fii! ¹⁸ Naa jóg, dem ca sama baay, ne ko: ‘Baay, tooñ naa Yàlla, tooñ la; ¹⁹ yeyootumaa tuddoo sax sa doom; léegi def ma ni ku bokk ci say surga.’”

²⁰ «Mu jóg, ngir dellu kër baayam. Fu sore la ko baayam séene, muy dikk. Mu ñeewante ko, daw, laxasu ko, foon ko. ²¹ Doom ja ne ko: “Baay, tooñ naa Yàlla, tooñ la; yeyootumaa tuddoo sax sa doom.” ²² Teewul baay ba ne ay surgaam: “Gaawleen indi mbubb mi gëna rafet, solal ko, te

ngéen takkal ko ab jaaro ci loxoom, solal ko ay dàll. ²³ Indileen sèlluw yafal wa, rey, nu lekk, te bannexu; ²⁴ ndax sama doom jii moo dee woon te dekki na, moo réeroon te feeñ na.” Ñu daldi tàmbalee bannexu.

²⁵ «Loolaa nga fekk mag ja ca tool ya. Ba mag ja dikkee ba jub kër ga, ca la dégg po ma ak pecc ma. ²⁶ Mu woo kenn ca xale ya, laaj ko lu xew. ²⁷ Mu ne ko: “Sa rakk jaa délsi, sa baay rey sèlluw yar wa, ndax li mu délseek jàmm.”

²⁸ «Mag ja nag mer, nanguwula agsi, baayam gënn, di ko soññ. ²⁹ Mu àddu, ne baayam: “Seetal ñaata at laa la liggéeyal, sa ndigal, masuma koo moy, te man, masuloo maa may sax as tef su nu bégloo, maak samay xarit. ³⁰ Sa doom jii dikk, gannaaw ba mu yàqee sa alal ci ay ganc, nga reyal ko sèlluw yafal wi!” ³¹ Mu ne ko: “Doom, yaw de naka jekk man nga nekkal, te mboolem lu ma am, yaa ko moom. ³² Waaye mbégte ak bannex war na, ndax sa rakk jii moo dee woon te dekki na, moo réeroon te feeñ na!”»

16

Saytukat bu dëng def na ag muus

¹ Yeesu neeti ay taalibeem: «Jenn waay ju am alal la woon, ñu boole ko ak ab saytukatam, ne ko day pasar-pasaree alalam. ² Waa ja woo ko, ne ko: “Li ma la déggal, lu mu doon? Limal ma sag caytu, ndax dootoo ma mana saytul.”

³ «Saytukat ba nag ne ca xelam: “Nu may def nag, gannaaw sama njaatigee ngi nangu caytu gi ci man? Dem gãbbi? Awma kàttanam. Yalwaani? Rus naa ko.” ⁴ Gannaaw loolu mu ne “Xam naa ni may def, ba su ma ñàkke sama liggéey it, dees na ma fat.” ⁵ Mu daldi woolu kenn, kenn, ña

ameel njaatigeem bor. Kii ñëw, mu ne ko: “Ñaata nga ameel sama njaatige?” ⁶ Mu ne ko: “Téeméeri xàndiy diwu oliw.” Mu ne ko: “Sa kayit a ngi, toogal gaaw te bind juróom fukk.” ⁷ Kee, mu ne ko: “Yaw nag, ñaata nga ko ameel?” Mu ne ko: “Téeméeri saakuy pepp.” Mu ne ko: “Sa kayit a ngi, bindal juróom ñett fukk.” ⁸ Njaatige li nag naw saytukat bu njoblanj boobu ca muus ga mu defe. Ndax kat niti tey jii ñoo gëna muus doomi leer ñi, ci ni ñuy doxale seen digganteek seeni nawle.»

⁹ Yeesu teg ca ne: «Maa leen wax ne leen: Alalu àddina ji làmboo njobadi, sàkkooleen ko ay xarit, ngir bu alal ja jeexee, xarit yooya fat leen ca dal yu sax ya. ¹⁰ Ku maandu ci lu néew nag, maandu ci lu bare; ku jubadi ci lu néew it, jubadi ci lu bare. ¹¹ Kon su ngeen maanduwal ci alalu àddina, alal ji dëgg, ana ku leen koy dénk? ¹² Te su ngeen maanduwal ci alalu jaambur, ana ku leen di dénk seen alalu bopp?

¹³ «Ab jaamu kër nag manula jaamu ñaari sang; day dëddu kii, sopp kee; mbaa mu fonk kii, cof kee. Manuleena jaamoondoo Yàlla ak Alal.»

¹⁴ Farisen ñu bëgg xalis ña nag dégg loolu Yeesu wax lépp, ba noppi di ko ñaawal. ¹⁵ Yeesu ne leen: «Yeen yeenay jub-jublu ci kanam nit ñi, waaye Yàlla xam na seen xol. Ndax li nit ñi gëna naw, lu seexluwu la fa Yàlla.

¹⁶ «Yoonu Musaa wi ak waxi yonent yi la woon ba kera ba Yaxya dikkee. Waaye ba mu dikkee lañu yégle nguugrug Yàlla, ñëpp di ci jéema durge seen doole. ¹⁷ Waaye nag asamaan ak suuf raaf moo gëna yomb genn maaska rote ci mbindum yoonu Musaa.

Pase daganul

¹⁸ «Képp ku fase sa jabar, takk keneen, jaaloo nga; te ku jëkkëram fase, képp ku ko takk, jaaloo nga.

Aji texeedi sàkku na yërmande

¹⁹ «Jenn waay la woon ju bare alal, di sol yérey tànnéef yu rafet, di dunde lu neex bés bu set. ²⁰ Ab baadoolo bu ñuy wax Lasaar nag farala tédde buntu kër waa ji, yaram wa ne fureet aki góom, ²¹ te noon ngéeja fajeb xiifam lu ruuse ci ndabal boroom alal bi. Rax ci dolli xaj yiy dikk, di mar ay góomam.

²² «Ba baadoolo ba deeyee, malaaka yi yóbbu ko ba ca wetu Ibraayma. Boroom alal ba itam dee, ñu rob ko. ²³ Ci kaw loolu ñu dugal ko sawara. Ca biir mbugal mu tar ma la dawale bëtam, daldi séen fu sore Ibraayma ak Lasaar ci wetam. ²⁴ Mu xaacu ne: “Maam Ibraayma, yërëm ma! Yebalal Lasaar, mu sépp catal baaraamam ci ndox, dikk seralal ma sama làmmiñ, sawara sii metti na lool!” ²⁵ Ibraayma ne ko: “Doom, fàttlikul ne na nga séddoo woon sa bannex ca àddina, noonu la Lasaar nekke woon aw tiis. Waaye fii nag moo neexle, yaw nga mitile. ²⁶ Bu loolu yepp weesee itam, sunu digg ak yeen kàmb gu xóot a fi dox; moo tax ku bëgga jóge fii jëm ci yeen, mbaa mu jóge foofu jëmsi ci nun, du ko man.»

²⁷ «Ci kaw loolu boroom alal ba ne: “Kon nag maam, ngalla yebalal Lasaar ca sama kër baay, ²⁸ ndax sama juróomi rakk a nga fa. Na leen àrtu, ngir ñu baña ñëw ñoom itam ci bérabu metit bii.” ²⁹ Ibraayma ne ko: “Waaye ñoom am nañu yoonu Musaa, am nañu téerey yonent yi. Nañ leen déggal.” ³⁰ Mu ne ko: “Loolu doyul, Maam Ibraayma, waaye su kenn bàyyikoo ci ñi dee, dem ba ca ñoom, dinañu tuub.” ³¹ Ibraayma nag ne ko: “Su

ñu dégluwul Musaa, dégluwñu yonent yi kay, ku dekki, bàyyikoo ci ñi dee sax du tax ñu gëm.”»

17

Bàkkaarloo nit aay na

¹ Yeesu neeti ay taalibeem: «Ag fiir guy bàkkaarloo manula ñakk, waaye wóoy ngalla ka koy lal. ² Ñu takkoon doj wu réy ci baatam, sànni ko biir géej moo gën ci moom muy yóbbe bàkkaar kenn ci xale yii. ³ Wattuleen seen bopp.

Jéggal-leen ku leen tuubal

«Bu la sa mbokk tooñee, yedd ko. Bu tuubee, baal ko. ⁴ Su la tooñoon juróom ñaari yoon ci bés bi, te walbatiku juróom ñaari yoon, ne la: “Tuub naa ko,” baal ko rekk.»

Ngëm maye na kéemtaan

⁵ Ci kaw loolu ndaw ya ne Sang bi: «Yokk nu ngëm.» ⁶ Sang bi ne leen: «Su ngeen amoon ci ngëm, lu tollu ni peppu fuddën sax, ba ne garab gii: “Buddeekul, dem jëmbate ca géej ga,” su boobaa garab gi déggal leen.

Ab jaam du sàkku jaajëf

⁷ «Kan ci yeen la ab jaamam di beyi mbaa mu sàmmi ba jóge tool, dikk, mu ne ko: “Kaay, nu lekk?” ⁸ Xanaa kay da koy wax ne ko: “Defaral sama reer, te takku, taajal ma, ba ma lekk, naan, nga doora lekk, naan.” ⁹ La jaam ba jëfe ndigal tax na sangam sant ko? Déedéet kay. ¹⁰ Yeen itam noonu. Bu ngeen defee li ñu leen sant lépp ba noppi, dangeena war ne: “Ay jaam rekk lanu. Sunu warugar lanu def.”»

Yeesu faj na fukki gaana

¹¹ Ci biir yoon woowu Yeesu jëmooñ Yerusaleem, ma nga jaare fa Samari ak Galile digaloo. ¹² Mu dem bay duggsi cib dëkk, fukki

gaana dikk, dajeek moom, ba dând ko, daldi taxaw. Ñu xaacu ne: ¹³ «Yeesu, Njaatige, yërëm nu!» ¹⁴ Yeesu nag gis leen, ne leen: «Demleen seetluji seen yaram ca sarxalkat ya.»

Ba ñuy dem ca sarxalkat ya lañu wér, seen yaram set. ¹⁵ Kenn ci ñoom gis ne wér na, daldi walbatiku, di xaacuy sàbbaal Yàlla. ¹⁶ Mu dikk, ne gurub, dëpp jëëm fa tãñki Yeesu, sant ko. Waa ja nag nitu Samari la woon. ¹⁷ Ba loolu amee Yeesu ne: «Xanaa du fukk a wér? Juróom ñeent ña nag, ana ñu? ¹⁸ Amu ci kenn ku ñëw, delloo Yàlla njukkal ku dul doxandéem bii!» ¹⁹ Yeesu nag ne ko: «Jógal dem; sa ngëm faj na la.»

Nguurug Yàlla door na ba noppi

²⁰ Farisen yi ñoo laajoon Yeesu, ne ko: «Kañ la nguurug Yàlla di dikk?» Mu ne leen: «Dikkug nguurug Yàlla du ànd akum ceetaan. ²¹ Deesul ne it: “Xool-leen, mu ngi” mbaa: “Ma ngee,” ndax kat nguurug Yàlla mu ngi ci seen biir.»

²² Mu ne taalibe ya: «Ay jant a ngi ñëw yu ngeen naa ngeejoo fekke benn bés ci bési Doomu nit ki, te dungeen ko fekke. ²³ Te it, dees na leen ne: “Ma ngee!” mbaa: “Mu ngii!” Buleen dem, buleen ca topp. ²⁴ Ndax ni melax di xuyye gii wetu asamaan, ba ne ràññ ca gee, noonu la Doomu nit kiy def keroog bésam. ²⁵ Waaye balaa booba faww Doomu nit ki am coono yu bare, jänkoontek diinatu niti tey jii.

²⁶ «Noonee mu deme woon ca janti Nóoyin, ni lay deme ca janti Doomu nit ki. ²⁷ Nit ñaa nga doon lekk ak a naan, di jël jabar ak a séyi, ba keroog bés ba Nóoyin duggee ca gaal ga, mbënn ma dikk, sànk ñépp.

²⁸ «Noonee itam la deme woon ca janti Lóot. Nit ñaa nga doon lekk ak a naan, di jënd ak a jaay,

di jëmbat ak a tabax. ²⁹ Waaye bés ba Lóot génnee Sodom, la tawub sawara ak tamarax wacce asamaan, sànk ñépp. ³⁰ Noonu donḡ lay deme, bés bu Doomu nit kiy feeñ.

³¹ «Bés sub keroog boobee, ku mu fekk ci kaw am taax, te say yëf ne ca biir kër ga, bul wàcc, di ko jëli. Te ku mu fekk tool ba itam, bul dellu. ³² Fàttlikuleen jabaru Lóot ja! ³³ Képp kuy wuta rawale sa bakkan, yaay ñàkk sa bakkan, waaye képp ku ñàkk sa bakkan, yaay dund. ³⁴ Maa leen ko wax: guddig keroog ñaar ay bokk benn lal, kenn ki, ñu yóbbu ko, ka ca des, ñu ba ko. ³⁵⁻³⁶ Ñaar di wolandoo, kenn ki, ñu yóbbu ko, ka ca des, ñu ba ko.»

³⁷ Taalibe yi ne Yeesu: «Loolu fan la, Sang bi?» Mu ne leen: «Fu médd nekk, fa la tan yay daje.»

18

Saxoo ñaan wareef la

¹ Yeesu dellu leen léeb lii, ngir ñu wareefoo di sax ci ñaan te baña xaddi. ² Mu ne: «Ab àttekat la woon cib dëkk; ragalul Yàlla, yégul nit. ³ Ab jëtun a nga woon ca dëkk boobee. Daan na ñëw ca moom, naan ko: “Àtte ma ak sama jotewaale!” ⁴ Àttekat ba bañ na ay yoon, waaye gannaaw gi mu ne ci xelam: “Ragaluma Yàlla, yéguma nit, ⁵ waaye jigéen jii da maa lakkal; naa ko àtte, bala moo dërr-dërri ba mujj jekkli ma.”»

⁶ Sang bi teg ca ne: «Jàngatleen li àttekat bu bon bi wax. ⁷ Kon ndax Yàlla man naa baña sàmm àqu tannéefam ñi koy woo wall guddi ak bëccëg, xanaa di leen yeexe? ⁸ Maa leen ne, mooy sàmm seen àq ci lu gaaw. Waaye bu Doomu nit ki dikkee, mbaa dina fekk ngëm ci kaw suuf?»

Ag njub, bu ko boroom gis

⁹ Yeesu léebati lii, ngir ñiy damoo seenug njub, tey doyadal ñi ci des. ¹⁰ Mu ne: «Ñaari nit a julliji woon ca kër Yàlla ga. Kenn ki di ab Farisen, ki ci des dib juutikat. ¹¹ Farisen baa nga taxaw di yelu, naan: “Yàlla, maa ngi lay sante li ma melul ni ñeneen ñi doonul lu moy ay lekk-kati àq, ay njublan aki jaalookat, rawatina juutikat bii. ¹² Maa ngi woor ñaari yoon, ayu bés gu nekk, di joxe asaka benn cérú fukkeelu mboolem lu ma am.”

¹³ «Juutikat ba moom, ma nga taxaw fu sore, ñemewula siggi sax, xool asamaan, xanaa di fëgg dënnam te naan: “Éy Yàlla, yërëm ma, man bàkkaarkat bi.”»

¹⁴ Yeesu teg ca ne: «Maa ne leen, kooku moo ñibbaale kër am àtteb ku jub, waaye du Farisen ba. Ndaxte képp kuy réylu, dees na la toroxal, waaye ki toroxlu lees di yékkati.»

Tuut-tànk am na cér

¹⁵ Doon nañu indil Yeesu ay tuut-tànk sax, ngir mu teg leen ay loxoom. Taalibe ya gis loolu, di leen jànni. ¹⁶ Yeesu nag woolu xale yi, ne: «Bàyyileen xale yi, ñu ñëw fi man, buleen leen aaye, ndax ñu mel ni ñoom ñoo yelloo nguug Yàlla. ¹⁷ Maa leen ko wax déy, képp ku baña nangul nguug Yàlla ni ab xale, doo ca dugg muk.»

Dëddu lépp, topp Yeesu jafe na

¹⁸ Kenn ci njiiti Yawut yi moo laajoon Yeesu, ne ko: «Sëriñ bu baax bi, ana lu may def, ba texe fàww?» ¹⁹ Yeesu ne ko: «Lu tax nga naa ma ku baax ki? Kenn baaxul ku moy Yàlla donḡ. ²⁰ Xam nga ndigal yi: “Bul jaaloo, bul bóom, bul sàcc, bul seede lu dul dëgg, teralal sa ndey ak sa baay.”» ²¹ Mu ne ko: «Loolu lépp, ba may ndaw laa ko dale sàmm ba tey.» ²² Yeesu dégg loolu, ne ko: «Lenn

rekkg nga deseleeeti. Mboolem loo am, jaay ko, séddale ko néew-doole yi. Su ko defee nga woomle fa asamaan. Boo noppee, ñéwal, topp ci man.»²³ Ba waa ji déggee loolu, am na tiis wu réy, ndax barele woon na lool.²⁴ Yeesu gis loolu, daldi ne: «Boroom alal tàbbi ci nguugug Yàlla, ndaw lu jafe!²⁵ Boroom alal dugg ci nguugug Yàlla de, giléem jaare bèn-bènu puso moo ko gèna yomb.»²⁶ Ña cay dégg nag ne: «Kon ku mana mucc nag?»²⁷ Yeesu ne leen: «Li të nit, tëwul Yàlla.»

²⁸ Piyeer daldi ne: «Nun de, noo ngii, dèddu la nu amoon, topp la.»²⁹ Yeesu ne leen: «Maa leen ko wax déy, amul kenn kuy dèddu kër, mbaa jabar, mbaa mbokk, mbaa waajur, mbaa doom, ngir nguugug Yàlla,³⁰ te jotaatul lu ko èpp ay yooni yoon, tey jii, akug texe ba fàww, èllég.»

Yeesu baamooti na coono yi koy xaar

³¹ Yeesu nag yóbbu Fukk ñaak ñaar, wéetook ñoom, ne leen: «Nu ngii jëm Yerusalem, te mboolem lu yonent yi bindoon ci mbirum Doomu nit ki dina sotti.³² Ndax dees na ko jébbal jaambur ñi dul Yawut, dees na ko ñaawal, saaga ko, tifi ko.»³³ Dinañu ko caw, rey ko, ba ca ñetteelu fanam, mu dekki.»

³⁴ Waaye ndaw ya, ñoom, xamuñu dara ci jooju wax, ndax mbóotu kàddug Yeesu gaa leen làqu, ba tax ñu umple la mu wax.

Yeesu faj na silmaxa

³⁵ Ba Yeesu di jubsii dèkk ba ñuy wax Yeriko, ab silmaxaa nga tooge ca peggu yoon wa, di yalwaan.³⁶ Silmaxa ba dégg mbooloo may romb, mu daldi laaj lu mu doon.³⁷ Ñu ne ko Yeesum Nasaret moo fa jaare.³⁸ Ci kaw loolu mu àddu ca kaw ne: «Yeesu, Sètub Daawuda, yèrëm mal!»³⁹ Ña jiiu femmu ko, ngir mu noppi. Teewul

mu gèna xaacooti, ne: «Sètub Daawuda, yèrëm mal!»⁴⁰ Yeesu nag taxaw, ne ñu indil ko ko. Ba mu dikkee, mu laaj ko, ne ko:⁴¹ «Loo bëgg ma defal la ko?» Mu ne ko: «Xanaa may gis, Sang bi.»⁴² Yeesu ne ko: «Gisal! Sa ngëm faj na la.»⁴³ Ca saa sa muy gis, daldi topp ci Yeesu, di sàbbaal Yàlla. Mbooloo mépp gis loolu, di sant Yàlla.

19

Yeesu dal na ak bàkkaarkat ba

¹ Gannaaw loolu Yeesu dugg biir Yeriko, jaare biir dèkk ba, di dem.² Ndeke jenn waay a nga fa, di kilifag juutikat bu bare alal, ñu di ko wax Sase.³ Mu bëgga gis nag kuy Yeesu, te mbooloo ma tax manu koo gis, ndax ndaama la woon.⁴ Ci kaw loolu Sase daw, jiiuji, daldi yéeg ci genn garab ca yoon woowu Yeesu wara jaare, ngir mu man koo gis.⁵ Yeesu dikk ba tollu foofa, téen ne ko: «Sase, wàccal gaaw, ndax sa kër laa wara dali tey jii.»

⁶ Sase daldi wàcc gaaw, bége koo dalal lool.⁷ Népp gis loolu, di ñurumtu naan bàkkaarkat bi la Yeesu dem kèram, dal ak moom.⁸ Sase nag taxaw ne Sang bi: «Sang bi, ma ne, sama genn-wàllu alal, jox naa ko néew-doole yi, te jépp alal ju lewul ju ma masa jèlal kenn, dinaa fey ñeentam.»⁹ Yeesu ne ko: «Bés niki tey, mucc dikkal na kër gii, ndax waa jii kat ci askanu Ibraayma la bokk, moom itam.¹⁰ Ndax Doomu nit ki, ñi réer la seetsi, ngir musal leen.»

Ndénkaane aw sas la

¹¹ Naka la nit ña dégg loolu, Yeesu léebati leen, ndax booba jege na Yerusalem, te fekk na ñu foog ne nguugug Yàlla day daldi teew ca saa sa.¹² Moo tax mu ne: «Boroom juddu bu réy la woon. Muw waaja dem réew mu

sore, ngir ñu fal ko fa buur, mu doora ñibbsi. ¹³ Ci biir loolu mu woo fukki surgaam, jox leen ku nekk benn posetub wurus bu gànjare, ne leen: “Liggéeyleen ci, ba ma ñibbsi.” ¹⁴ Waaye waa réewam ña dañu koo bañoon. Ci gannaawam lañu yónni ndaw, ne: “Kii, bugguñu muy sunu buur.”

¹⁵ «Gannaaw ba ñu ko falee buur, ba mu dëlsi, daa woolu surga, ya mu joxoon wurus wa, ngir xam ñaata la leen ca seen liggéey jural. ¹⁶ Kenn ka dikk, ne ko: “Sang bi, sa poset ba jur na fukki poset.” ¹⁷ Mu ne ko: “Jaaraamaa, surga bu baax bi. Gannaaw ci lu tuut nga wóore nag, falul ci fukki dëkk.” ¹⁸ Keneen dikk, ne: “Sang bi, sa poset ba indi na juróomi poset.” ¹⁹ Mu neeti kooka: “Yaw, falul ci juróomi dëkk.” ²⁰ Keneen dikk ne: “Sang bi, sa poset baa ngii ma fasoon ciw sekkit. ²¹ Dama laa ragal, ndaxte ku néeg nga. Dangay foqati loo dénkaanewul woon, di dajale loo jiwuloon.” ²² Mu ne ko: “Say wax laa lay àttee, surga bu bon bi! Xamoon nga ne nit ku néeg laa, di foqati lu ma dénkaanewul woon, di dajale lu ma jiwuloon. ²³ Lu la tee woon dénkaaneji sama alal ca dencukaay ba, ngir bu ma dikkee jot ko, boole ca tonoom?”

²⁴ «Ci kaw loolu mu ne ña fa taxawoon: “Nanguleen poset bi ci moom, jox ko boroom fukki poset yi.” ²⁵ Ñu ne ko: “Sang bi, kee ngeek fukki poset ba noppi!” ²⁶ Mu ne: “Ma ne leen, képp ku am, dees na ko dolli, waaye ku amul, la mu am as néew sax, dees na ko nangu. ²⁷ Sama noon yooyu buggul woon ma doon seen buur nag, indileen leen fii, te rendi leen ci sama kanam.”»

Yeesu dugg na Yerusalem

²⁸ Ba Yeesu waxee loolu ba noppi, ca la jiitu, jëm Yerusalem. ²⁹ Ba Yeesu dikkee ba jub dëkk

ya ñuy wax Betfase ak Betani, ca wetu tund wa ñuy wax tundu Oliw ya, dafa yebal ñaari taalibeem, ³⁰ ne leen: «Demleen ci dëkk bi ci kanam. Bu ngeen agsee, dingeen gis cumbur bu yeewe, bu kenn masula war. Yiwileen ko, indi. ³¹ Bu ñu leen nee: “Lu tax ngeen di ko yiwi?” ne leen: “Sang bee ko soxla.”»

³² Ba ndaw ya demee, na leen ko Yeesu waxe lañu ko gise. ³³ Naka lañuy yiwi cumbur ba, ay bo-roomam ne leen: «Lu tax ngeen di yiwi cumbur bi?» ³⁴ Ñu ne: «Boroomam moo ko soxla.» ³⁵ Ñu indil Yeesu cumbur bi, sànni seeni yére ca kawam, daldi waral Yeesu.

³⁶ Naka la Yeesuy dem, nit ñi di ko lalal seeni yére ca yoon wa. ³⁷ Ba ñu jubsee Yerusalem, bay wacce ca mbar-talum tundu Oliw ya, mbooloom taalibe mépp la mbégte jàpp, ñu tàmbalee sàbbaal Yàlla ca kaw ndax kéemaan ya ñu gis. ³⁸ Ña nga naan:

«Na barke wàccal buur bi ñew ci turu Boroom bi!
Jàmm fa asamaan; daraja fa bérab ya gëna kawe!»

³⁹ Yenn Farisen ya woon ca mbooloo ma nag ne Yeesu: «Sëriñ bi, yeddal sa taalibe yi!» ⁴⁰ Mu ne: «Maa leen ko wax, su ñii noppi woon, doj yi ñooy xaacu.»

⁴¹ Ba Yeesu jubsee ba séen dëkk ba, jooy na ndax moom. ⁴² Mu ne: «Céy yaw itam, boo xamoon bésuub tey jii li lay may jàmm! Waaye fii mu ne, làqu na say gët. ⁴³ Ay bés a ngi dikk ci sa kaw, keroog say noon a lay gawe ab sëkk, yéew la, tance la wet gu nekk. ⁴⁴ Ñoo lay nappaaje ci suuf, yaak say doom yi ci sa biir, te duñu bàyyi doj ci kaw doj ci sa biir, ndax ba sa bésuub wall dikkee, yaa ko ràññeewuloon.»

Yeesu jàngle na ca kër Yàlla ga

⁴⁵ Gannaaw loolu Yeesu dugg ca kër Yàlla ga, daldi dàq ña fay jaaye. ⁴⁶ Mu ne leen: «Bindees na ne: “Sama kër gi kërug julli la, waaye yeen, moom ngeen def rawtub sàcc!”»

⁴⁷ Yeesu nag di jàngle bés bu nekk ca kër Yàlla ga. Ba mu ko defee sarxalkat yu mag ya, ak frikati yoon ya, ñook njiiti xeet wa, di ko wuta rey. ⁴⁸ Waaye xamuñu nu ñuy def, ndax ñépp a ko doon déglu, teewlu ko lool.

20

Diijat nañu sañ-sañu Yeesu

¹ Mu am bés bu Yeesu doon jàngal askan wi ca kër Yàlla ga, di xamle xibaaru jamm bi. Sarxalkat yu mag ya ak frikati yoon ya ne jalañ, ñook njiit ya. ² Ñu ne ko: «Wax nu, lii ngay def, ci ban sañ-sañ nga koy defe, mbaa kan moo la jox boobu sañ-sañ?» ³ Yeesu ne leen: «Ma laaj leen man itam lenn, waxleen ma, ⁴ sóobeb Yaxya ci ndox, asamaan la ndigal la bawoo, am ci nit ñi?» ⁵ Ñu diisoo ci seen biir, daldi ne: «Su nu nee: asamaan la ndigal la bawoo da naan lu tax kon gëmunu Yaxya?» ⁶ Te su nu nee: ci nit ñi la ndigal li bawoo, mbooloo mépp a nuy sànni ay xeer, ndax wóor na leen ne Yaxya ab yonent la woon.» ⁷ Ñu daldi ne ko: «Xamunu fu mu ko jële.» ⁸ Yeesu ne leen: «Kon man itam duma leen wax ci ban sañ-sañ laay defe lii.»

Beykat ya def nañu lu ëpp

⁹ Ci kaw loolu Yeesu léeb askan wa, lii, ne leen: «Jenn waay moo jëmbatoon ab tóokëru reseñ, batale ko ay beykat, daldi dem yoon wu yàgg. ¹⁰ Ba tóokër ba ñoree, mu yebal ca beykat ya ab surga, ngir ñu jox ko wállam ca meññeef ma. Beykat ya dóor surga ba, ba noppi dàq ko, mu dellu loxoy neen. ¹¹ Mu dellu

yónni beneen surga, ñu dóor ko moom itam, torxal ko, dàq ko, mu dellu loxoy neen. ¹² Mu dellooti yónni ñetteelu surga, kooku it, ñu gaañ ko, sànni ko ca biti.

¹³ «Boroom tóokër ba ne: “Nan laay def nag? Naa yónni sama doomu bopp ji ma sopp boog, xanaa moom, dinañu ko rus!” ¹⁴ Teewul ba beykat ya gisee doom ji, dañu ne ci seen biir: “Kii mooy donn; nanleen ko rey, su ko defee ndono li fëeteek nun.” ¹⁵ Ba loolu amee ñu génne ko tóokër ba, rey ko.»

«Ana nu boroom tóokër biy def beykat yi nag? ¹⁶ Xanaa dikk, rey beykat yooyu, dénk tóokër ba ñeneen.» Nit ña dégg loolu daldi ne: «Yàlla tere!» ¹⁷ Yeesu ne leen jàkk, daldi ne: «Kon nag lii ñu bind, lu muy tekki?

“Doj wi tabaxkat yi beddi woon, moo mujj di doju coll wi.”

¹⁸ Woowu doj, képp ku ci dal, dammto, te ku mu dal, rajaxe la.»

¹⁹ Firikati yoon yaak sarxalkat yu mag ya nag, ca saa sa lañu doon fexee teg Yeesu loxo, ndax xamoon nañu ne ñoo moom léeb woowu, waaye nit ña lañu ragal.

Buur ak jagleem, Yàlla ak jagleem

²⁰ Ba mu ko defee ñu bàyyi Yeesu xel, daldi yebal ay yeerukat, sas leen ñu yiw-yiwlu te di ko fiir ci kaw kàddu ba jàpp ko, ngir jébbal ko boroom dëkk bay boroom kilifteef ga ak sañ-sañ ba. ²¹ Yeerukat ya dikk ne Yeesu: «Sëriñ bi, xam nanu ne njub ngay wax, di ko jàngle. Amuloo parlàqu itam, waaye ci kaw dégg ngay jànglee yoonu Yàlla. ²² Wax nu nag ndax yoon maye na, nu fey Buur Sesaar galag, am déet.»

²³ Teewul Yeesu ràññee seen pexe. Mu ne leen: ²⁴ «Joxleen ma ab posetub dinaar, ma gis. Nataal bii ak tur wii ci binde, kuy boroom?» Ñu ne ko: «Sesaar.»

25 Mu ne leen: «Kon kay yēfi Sesaar, joxleen ko Sesaar; te yēfi Yàlla, ngeen jox ko Yàlla.»

26 Manuñu koo fiir ba jàppe ko menn mbir ca kanam mbooloo ma, xanaa waaru ca tontam, ba wedam.

Sadusen ya firati nañu Yeesu

27 Ñenn ci Sadusen, yi weddi ne ndee-ndekki am na, ñoo dikkoon ca Yeesu. Ñu ne ko: 28 «Sëriñ bi, Musaa da noo bindal ne ku góor, su ku mu bokkal waajur faatoo te amul ak jabaram doom, na jël jabaram, ngir amal mbokkam ma dee, kuutaay. 29 Léegi juróom ñaari góor ñu bokk ndey ak baay la woon. Taaw ba takk jabar, gannaaw gi mu faatu, te bàyyiwul doom. 30 Tofo ba, 31 ak ñaareelu tofo ba, ku ci nekk donn na ndaw sa ca magam, ñu toplantee ko noonu, ba juróom ñaar ñépp dee te amuñu ca doom. 32 Gannaaw gi ndaw sa it dee. 33 Ndaw si nag, keroog ndekkite la, kan la ciy doon jabaram, gannaaw juróom ñaar ñépp a ko jèloon jabar?»

34 Yeesu ne leen: «Ci àddina sii la góor ñi ak jigéen ñi di séy. 35 Waaye ña ñu yeyale ndekki-tel èllég, yeyale leen bakkan ci àddina siy ñëw, ñooñu, su boobaa, kenn du ci am jabar mbaa jëkkër. 36 Dootuñu mana dee it, ndax niy malaaka lañuy mel. Ay doomi Yàlla lañuy doon, ndax da leen di fekk dekki. 37 Te Musaa ci boppam xamle na ne ñi dee dañuy dekki, na ko téere indee ca mbirum ngarab sa*. Mooy ba mu wooyee Boroom bi: “Yállay Ibraayma, Yállay Isaaxa, Yállay Yanqóoba.” 38 Kon moom du ñi dee lay seen Yàlla, xanaa ñiy dund, ndax fa moom, ñépp a ngi dund.»

39 Ci kaw loolu ñenn ca firikati yoon ya àddu ne ko: «Dégg nga wax, Sëriñ bi!»

40 Gannaaw loolu ñemeetuñu koo laaj dara.

Almasi sèt la, Sang la

41 Yeesu neeti leen: «Nees mana waxe ne Almasi, Sëtub Daawuda la? 42 Daawuda ci boppam moo ne ci téereb Sabóor:

“Boroom bi moo ne sama Sang: ‘Toogeel sama ndijoor,

43 ba ma def say noon, sa ndëggastal.’ ”

44 Gannaaw Daawudaa wooye Almasi “Sang bi,” nu mu nekke ab sëtam?»

45 Yeesu nag wax ak ay taal-ibeem, askan wépp di dégg. Mu ne: 46 «Moytuleen firikati yoon yi taamoo jaagar-jaagareek seen mbubb yu réy, di sàkku nuyooob gèddaal ca pénc ma, ak toogu yu kaname ca jàngu ya, ak péetey teraanga ca bernde ya. 47 Ñooy saax-saaxee alalu jëtun ñi tey julli julliy ngistal yu dul jeex. Ñooñu la seen mbugal di gèna tar.»

21

Sarax néew na te èpp yool

1 Ci kaw loolu Yeesu xoolaat, daldi gis boroom alal yi, ñuy dugal seen sarax ca boyetu kër Yàlla ga.

2 Mu gis itam ab jëtun bu néew doole, mu def ca ñaari poseti xàñar*. 3 Yeesu ne: «Maa leen ko wax déy, jëtun bii, ñii ñépp, moo leen èpple lu mu joxe. 4 Ndax ñii ñépp, la ñu woomle, ca lañu sompe, def ci boyetu sarax bii; waaye moom ci biir ag ñàkkam la jël mboolem ab dundam, def ci.»

Yerusalem tas, Doomu nit ki délssi

5 Mu am nag ay nit ñu doon wax ca kër Yàlla ga, ak taaru doji tànnéef, ya ak yeneen alali jooxe

* 20:37 20.37 Seetal ci *Mucc ga* 3.6. † 20:43 20.42 Seetal ci *Sabóor* 110.1. * 21:2 21.2 Mooy posetub leptoon. Seetal Xaalisi ci Leeral yi.

ya ñu ko rafetale. Yeesu itam ne leen: ⁶ «Lii ngeen gis nii, ay jant a ngi ñew yu fi doj dootul des ci kaw doj, lépp ay jóoru.»

⁷ Ñu laaj ko ne ko: «Sëriñ bi, loolu kañ lay doon? Ak luy doon ub takk buy xamle ne looloo ngi waaja dikk?» ⁸ Yeesu ne: «Moytuleen, ngir ñu bañ leena nax, ndax ñu bareey dikk, tuddoo sama tur, naan: “Man a,” te naan: “Waxtu wi jege na.” Buleen leen topp. ⁹ Bu ngeen déggée ay xare aki salfaañoo, buleen tiit, ndax faww loolu jërka am. Waaye du doonagum muj ga, ca saa sa.»

¹⁰ Mu neeti leen: «Aw xeet dina jógal aw xeet, am réew jógal am réew. ¹¹ Ay yëngu-yënguy suuf yu réy dina am, ay xiif aki mbas dikke fu bare, te xew-xew yu raglu dina am, ak firnde yu mag yu jóge asamaan. ¹² Waaye laata loolu lépp, yeen, dees na leen teg loxo, fitnaal leen, jébbal leen kuréli jàngu ya, těj leen kaso. Dees na leen yóbbu ci kanami buur aki bo-room dëkk ndax sama tur, ¹³ ngir ngeen doxe ca yékkati kàdduy seede. ¹⁴ Kon nag defleen bu baax ci seen xel, ne soxlawuleena waa-jal kàddug layoo. ¹⁵ Ndax man maa leen di jox làmmiñ wu ànd ak xel, wu seen benn noon dul mana dàq mbaa di ko weddi. ¹⁶ Pexe mu leen jàpplu dina sababoo sax ci seeni waajur ak seen doomi ndey ak seeni jegeñaale ak seeni xarit, te dees na rey ñenn ci yeen, ¹⁷ Ñépp a leen di bañ ndax sama tur. ¹⁸ Waaye seen genn kawaru bopp sax du sàngu. ¹⁹ Saxooleen muñ nag, daldi mucc.

²⁰ «Bu ngeen gisee gàngooru xare gu gaw Yerusalem, su boobaa xamleen ne tasteem dëgmal na. ²¹ Su boobaa ña mu fekk ca diiwaanu Yude, nañu daw jëm kaw tund ya, ñi ci biir dëkk bi, nañu daw génn, te ña mu fekk ca tool ya, buñu duggsi ci biir

dëkk bi. ²² Ndax janti mbugal lay doon, ngir sottal mboolem lu ñu bindoon. ²³ Wóoy ngalla jigéeni wérul ña, ak ñay nampal ca yooyu jant! Ndax tiis wu réy lay doon ci réew mi, akam sànj ci kaw askan wii. ²⁴ Dinañu fàddoo ñawkay saamar, te dees na leen jàpp njaam, yóbbu ci mboolem xeet yi. Te jaambur ñi dul Yawut ñooy joggati Yerusalem, ba kera àppu ñooñu dul Yawut di mat.

²⁵ «Ay firnde dinañu feeñ ci jant bi ak weer wi ak biddiwi yi. Ci kaw suuf njàqare ak tiitaange mooy ñeel xeet yi ndax riirum gééj gi ak gannax yi, ²⁶ nit ñiy séentu li nara dikkal àddina, di xëm ndax tiitaange, nde dooley asamaan dina sàqi. ²⁷ Su boobaa dees na gis Doomu nit ki di ñew ciw niir, ànd ak manoore ak daraja ju réy. ²⁸ Bu xew-xew yooyu tàmbalee sotti nag, taxawleen te siggi, ndax seenug njot dëgmal na.»

²⁹ Ci kaw loolu Yeesu léeb leen ne leen: «Xool-leen garabu figg mbaa geneen garab. ³⁰ Bu ngeen gisee mu jebbi, ca ngeen di xamal seen bopp ne nawet jubsu na ba noppi. ³¹ Bu ngeen gisee xew-xew yooyu sotti, noonu itam ngeen di xame ne nguurug Yalla dëgmal na.

³² «Maa leen ko wax déy, niti tey jii duñu wéy mucc, te loolu lépp sottiwul. ³³ Asamaan ak suuf dina wees, waaye samay wax du wees mucc.

³⁴ «Moytuleena yaafusal seen bopp ci naan gu èpp ak màndite ak xalaati àddina, lu ko moy bés ba jekki dal ci seen kaw, ³⁵ ndax ni mbaal di bettee, noonu la bés bay jekkee dal ci kaw mboolem ñi ci kaw suuf. ³⁶ Teewluleen boog, tey ñaan saa su nekk, ba mana mucc ci mboolem looluy nara xew, ngir ngeen taxaw fi kanam Doomu nit ki.»

³⁷ Bés bu nekk nag Yeesoo nga doon yendoo jàngle ka kër Yàlla ga, bu guddee mu fanaani ca kaw tund wa ñuy wax tundu Oliw ya. ³⁸ Mboooloo mépp a daan jëlu, fekki ko ca kër Yàlla ga, ngir déglu ko.

22

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

¹ Mànggalu Mburu mu amul lawiir, te ñu di ko wax bésu Mucc, moo jubsu woon. ² Ci biir loolu sarxalkat yu mag ya ak firikati yoon ya di seet nu ñuy fexee ba rey Yeesu, waaye dañoo ragaloon nit ña. ³ Seytaane nag dugg Yuda, mi ñuy wooye Iskaryo te mu bokkoon ca Fukk ñaak ñaar. ⁴ Yuda daldi diisooji ak sarxalkat yu mag ya, ak kilifay wattukati kër Yàlla ga, ngir xam nan lay tege Yeesu ci seeni loxo. ⁵ Ñu am ca mbégte, digook moom, ngir jox ko xalis. ⁶ Yuda nangu, di wut nag yoon wu mu wore Yeesu, fu mboooloo ma teewul.

Yeesu tàggoon na

⁷ Ci kaw loolu bésu mànggalu Mburu mu amul lawiir agsi, ñu war caa rendi gàttub bésu Mucc. ⁸ Yeesu yebal Piyeer ak Yowaan ne leen: «Demleen, waajalal nu bésu Mucc bi, ba nu reeri.» ⁹ Ñu ne ko: «Foo bëgg nu waaje ko fa?» ¹⁰ Mu ne leen: «Bu ngeen di dugg ca dëkk ba rekk, dingeen dajeek waa ju yenu njaqas ndox. Toppleen ci moom ba ca biir kër ga mu jëm, ¹¹ te ngeen ne boroom kër ga: “Sëriñ bi nee: Ana néegu gan, bi may reere reeru bésu Mucc, maak samay taalibe?” ¹² Kooku moo leen di won néegub kaw bu yaa bu ñu defar ba noppi. Foofa ngeen di waajale.»

¹³ Ba ñu demee, noonee leen ko Yeesu waxe, na lañu gise lépp. Ñu daldi waajal reer ba.

¹⁴ Ba waxtuw reer jotee, Yeesu toog ak ndaw ya, ¹⁵ ne leen: «Yàkkamti woon naa lool bokk ak yeen reeru bésu Mucc bi, bala maa tàbbi coono. ¹⁶ Ndax maa leen ko wax, dootuma ko reer muk, ba keroog solob reer bi di sotti ca nguurug Yàlla.»

¹⁷ Ci kaw loolu mu jël ab kaas, yékkati kàddug cant, daldi ne: «Jël-leen kaas bii, te ngeen séddoo ko. ¹⁸ Ndax maa leen ko wax, gannaaw-si-tey dootuma naan ndoxum reseñ, ba kera nguurug Yàlla dikk.»

¹⁹ Gannaaw loolu mu jël mburu, yékkati kàddug cant, dagg ko, jox leen ko ne: «Lii moo di sama yaram wi ñu jooxe ngir yeen. Deeleen def lii, di ma ko fàttlikoo.»

²⁰ Kaas ba itam noonu la def ak moom gannaaw reer ba, ne leen: «Kaas bii mooy kóllère gu yees gi fasoo ci sama deret ji leen nara tuurul. ²¹ Waaye nag ki may wor, loxoom a ngi ci ndab lii nu bokk. ²² Doomu nit ki déy, ni ñu ko dogale, noonu lay deme, waaye wóoy ngalla ki pexe mi ñu koy wore di jaare ci moom.» ²³ Ci kaw loolu taalibe yi di laajante ci seen biir, kan ci ñoom moo nar jooju jéf.

²⁴ Ab werante itam dikkal leen, ñuy xéccoo ci seen biir ku wara gëna kawe ci ñoom. ²⁵ Yeesu nag ne leen: «Buuri xeeti àddina doole lañuy nguuroo ci seen kaw, teewul ñi leen di néewal doole, baaxekati nit ñi lañu leen di wooye. ²⁶ Yeen nag bumu deme noonu ci seen biir. Ki gëna kawe ci yeen, na mel ni moo gën di ndaw, te njiit li, na mel ni ab surga. ²⁷ Ki ñu taajal ndab li, ak surga bi ko taajal, ana ku ci gëna kawe? Xanaa du ki ñu taajal? Moonte man, ci seen biir laa tooge toogaayu surga! ²⁸ Yeen nag yeenay ñi des ak man ci sama biir

coono, ²⁹ Man itam ni ma sama baay déнке nguur, ni laa leen koy déнке. ³⁰ Yeenay lekk ak a naane ca sama ndab, ca sama nguur, te yeenay tooge ay gàngune, di jiite fukki giiri bànni Israyil ak ñaar.»

³¹ Yeesu neeti: «Simon, Simon! Seytaane kat mu ngi sàkku ab sañ-sañ ngir man leena jéri ni am pepp. ³² Waaye man tinul naa la, ngir sa ngëm baña giim. Yaw nag boo waññikoo, nanga dooleel sa bokki gëmkat.» ³³ Piyeer ne ko: «Sang bi, jekk naa ci ànd ak yaw kaso, ak ci ànd ak yaw dee.» ³⁴ Yeesu ne ko: «Piyeer, maa la ko wax, bala ganaar a sab tey jii, dinga weddi ñetti yoon ne xam nga ma.»

³⁵ Yeesu neeti leen: «Ba ma leen yebalee te du dencukaayu xaalis, du mbuus, du carax yu ngeen yóbbaaale, ndax ñàkk ngeen dara?» Ñu ne ko: «Déédéet.» ³⁶ Mu ne leen: «Léegi nag képp ku am dencukaayu xaalis, na ko jël, ku am mbuus it, na ko jël; ku amul saamar, na jaay mbubbam, jènde saamar. ³⁷ Ndax maa leen ko wax, li ñu bind ne, “Mook defkati mbon yi lañu boole ab àtte,” fàww mu am ci man, te loolu jëm ci sama mbir mu ngi sottisi.» ³⁸ Ñu ne ko: «Sang bi, ñaari saamar a ngi fi.» Mu ne leen: «Doy na.»

Yeesu ñaan na ca tundu Oliw ya

³⁹ Ci kaw loolu Yeesu génn, jëm ca tundu Oliw ya, na mu ko baaxoo woon, taalibe ya topp ci moom. ⁴⁰ Ba mu agsee ca bérab ba, da ne leen: «Ñaanleen, ngir baña tàbbi cig fiir.» ⁴¹ Ba loolu amee mu dánd leen lu tollook saanu xeer, daldi sukk, di ñaan. ⁴² Mu ne: «Baay, su dee sa coobare, teggil ma kaasu naqar bii. Bumuy sama coobare nag, waaye yaw, na sa coobare am.» ⁴³ Malaaka mu bawoo asamaan daldi koy feeñu, dooleel ko. ⁴⁴ Njàqare nag jàpp Yeesu,

mu gënatee ténku ci kàdduy ñaanam, ba aw ñaqam mujj mel ni lumbi deret, di dal ci suuf.

⁴⁵ Mu ñaan ba noppi, daldi jóg, délsi ci taalibe yi, fekk leen ñuy nelaw, sonn lool ndax aw tiis. ⁴⁶ Mu ne leen: «Lu ngeen di nelaw? Jógleen ñaan, ngir baña tàbbi cig fiir.»

Jàpp nañu Yeesu

⁴⁷ Naka la Yeesu di wax, daanee-lagul, mbooloo ne jimeet, ka ñuy wax Yuda, di kenn ca Fukk ñaak ñaar jiite leen. Yuda dikk ba ci Yeesu, bëgg koo foon. ⁴⁸ Yeesu ne ko: «Yuda, foon ngay wore Doomu nit ki!» ⁴⁹ Ña ànd ak Yeesu nag gis la ca nara topp, ñu ne: «Sang bi, nu jame saamar boog?» ⁵⁰ Kenn ci ñoom daldi caw surgab sarxalkat bu mag ba, njoof noppu ndijooram. ⁵¹ Teewul Yeesu ne: «Bàyyileen, na fi yem.» Mu laal noppu waa ja, wéral ko.

⁵² Ba loolu amee Yeesu wax ak ña ko jàppi: sarxalkat yu mag ya, ak kilifay wattukati kër Yàlla ga, ak mag ña. Mu ne leen: «Mbeta dama di ab fippukat, ba ngeen dikkey saamar aki njur. ⁵³ Moona bés bu nekk, maak yeen la woon ca kër Yàlla ga, te teguleen ma loxo. Waaye seen waxtu la léegi, bi kilifteefug lëndëm ayee nii.»

Piyeer jàmbu na

⁵⁴ Ba mu ko defee ñu jàpp Yeesu, yóbbu ko ba ca kër sarxalkat bu mag ba, Piyeer dánd fu sore, topp ca. ⁵⁵ Fekk na ñu taal sawara ca digg ètt ba, toog yéew sawara wa, Piyeer dikk toog ca seen biir. ⁵⁶ Ab surga bu jigéen nag gis ko, mu toog fi kanam taal bi, mu ne ko jàkk, ne: «Kii it ci la, moom la àndaloon!» ⁵⁷ Piyeer nag miim, ne: «Soxna si, xawma kooku!» ⁵⁸ Nes tuut keneen gis ko ne: «Yaw it ci ñoom nga!» Piyeer ne ko: «Waa jii, du man!»

⁵⁹ Ba ñu ca tegee lu mat waxtu, keneen jaaraat ca wax ja ne: «Kii kay wax-dëgg, moom la àndaloon, nde waa Galile la.»
⁶⁰ Teewul Piyeer ne ko: «Waa jii, li ngay wax, xawma ma ko de!»
 Ca saa sa, ganaar sab, te kàddug Piyeer daanoogul sax. ⁶¹ Ci kaw loolu Sang bi geesu, ne jàkk Piyeer, Piyeer fàttliku la ko Sang bi waxoon ne ko: «Bala ganaar a sab tey jii, dina fekk nga jàmbo ma ñetti yoon.»
⁶² Piyeer nag génn, di jooy jooy yu metti.

Mitital nañu Yeesu

⁶³ Ci kaw loolu ña jàpp Yeesu, di ko kókkali ak a dóor. ⁶⁴ Ñu muur kanam gi, naan ko: «Yaw, waxal nu kàddug waxyu boog, ana ku la dóor?»
⁶⁵ Yeneen saaga yu bare tifaar nañu ko ko.

Yeesu janoo naak Pilaat ak Erodd

⁶⁶ Ba bët setee, mbooloom magi askanu Yawut, ak sarxalkat yu mag ya, ak firikati yoon ya, ñépp daje. Ñu yóbbu Yeesu ca seen kurélu àtte ba. ⁶⁷ Ñu ne ko: «Soo dee Almasi, wax nu ko.»
 Mu ne leen: «Su ma leen ko waxee, dungeen ma gëm.»
⁶⁸ Te su ma leen laajee, dungeen tontu. ⁶⁹ Waaye gannaaw-si-tey, Doomu nit ki mooy toog ci ndijooru Yàlla, Aji Man ji.»
⁷⁰ Ñépp daldi ne: «Kon yaay Doomu Yàlla?»
 Mu ne leen: «Yeena waxal seen bopp ne man la.»
⁷¹ Ñu ne nag: «Lu nuy doyeeti seede, gannaaw nun ci sunu bopp noo ko dégge ci gëmminam!»

23

¹ Gannaaw loolu mbooloo ma mépp jóg, daldi yóbbu Yeesu ca Pilaat. ² Ñu tàmbali di ko sosal, naan: «Kii lanu fekk muy fàbbi askan wi, di aaye ku fey Sesaar galag, te naan moom ci boppam mooy Almasi, di buur.»
³ Pilaat

laaj ko ne ko: «Yaa di buurub Yawut yi?»
 Mu ne ko: «Yaa ko wax.»
⁴ Pilaat ne sarxalkat yu mag ya ak mbooloo ma: «Waa jii, gisuma ci moom genn tooñ.»
⁵ Teewul ñu gëna dëggal seeni wax, ne: «Mooy yékkati askan wi, ndax li muy jàngle ci mboolem réewum Yawut, dale ko ca Galile ba fi.»

⁶ Pilaat dégg loolu, daldi ne: «Waa jii waa Galile la?»
⁷ Ba mu wóoree Pilaat ne ca diiwaan, ba ca kilifteefu Erodd la Yeesu bokk, ca la ko yónnee Erodd, yemook Erodd itam nekk Yerusalem ca fan yooya.

⁸ Ba Erodd gisee Yeesu, bég na lool, ndax yàggoon na koo bégga gis, ngir la mu déggoon ay mbi-ram, ba tax mu yaakaara teewe ay kéemaanam.
⁹ Mu laaj ko lu bare, Yeesu tontuwu ko. ¹⁰ Sarxalkat yu mag ya ak firikati yoon yaa nga taxaw, di ko tuumaal ak doole.
¹¹ Erodd aki dagam nag sewal Yeesu, di ko ñaawal. Gannaaw loolu mu solal ko mbubb mu yànj, delloo ko Pilaat.
¹² Erodd ak Pilaat, bésu keroog ay xarit lañu, doonte ay noon lañu woon.

¹³ Ci kaw loolu Pilaat woo sarxalkat yu mag ya, ak njiit ya ak askan wa. ¹⁴ Mu ne leen: «Yeena ma indil waa jii, ne ma mooy lajjal askan wi. Man nag laaj naa ko ci seen kanam, waaye gisuma ci moom genn tooñ ci li ngeen ko tuumaal.»
¹⁵ Erodd itam gisul lenn ci moom, ndax moo nu ko yónneewaat. Mu ngoog, waa jii deful lenn lu jar àtteb dee. ¹⁶ Kon nag dama koy dóorlu, yiwi ko.»
¹⁷ Booba fàww Erodd bàyyil leen kenn ca bésu màggal ga. ¹⁸ Ñépp daldi xaacoondoo, ne: «Reyal kii te yiwil nu Barabas!»

¹⁹ Barabas nag fippu gu amoon ca dëkk ba, ak nit ku ñu fa bóom, moo waral ñu tēj ko kaso. ²⁰ Pilaat namma bàyyi Yeesu, daldi waxaat

ak mbooloo ma. ²¹ Teewul ñuy xaacu, naan: «Daaj ko ci bant! Daaj ko ci bant!»

²² Pilaat ne leen ñetteel bi yoon: «Ana lu bon lu kii def? Lenn lu jar dee, gisuma ko ci moom. Kon nag, dama koy dóorlu, yiwi ko.» ²³ Ñu gënatee xaacu, di sàkku ñu daaj ko ci bant. Seen coow la mujj ko ëpp doole. ²⁴ Ci kaw loolu Pilaat dogal ñu defal leen la ñu sàkku. ²⁵ Mu yiwi ka ñu ko ñaanoon, te jëfi fippu ak nit ku ñu bóom taxoon ñu tëj ko kaso. Yeesu nag, mu teg ko ci seeni loxo, ngir ñu def ko lu leen neex.

Daaj nañu Yeesu ci bant

²⁶ Ba ñuy yóbbu Yeesu, jenn waay ju dëkk Siren, ñu di ko wax Simon, moom lañu dajeel, mu jóge ca tool ya. Ñu teg bant ba ñuy daaj Yeesu, ngir mu gàddu ko, topp ca moom. ²⁷ Nit ñu bare nag topp ko, jigéen ñay yuuxu, di ko jooy. ²⁸ Yeesu geesu leen, ne: «Yeen jigéeni Yerusalem, buleen ma jooj! Jooyleen seen bopp ak seeni doom. ²⁹ Ay jant a ngi ñëw kat, dees na ca ne: “Ndoklee jigéen ju tëlee am doom, masula jur, masula nàmpal!” ³⁰ Su boobaa, “Nit ñee naan tund yu mag yi: ‘Daanuleen ci sunu kaw!’, naan tund yu ndaw yi: ‘Suul-leen nu!’”

³¹ Ndegam bant bu tooy lees di def nii, ana nu bant bu wow di mujje?»

³² Yóbbaaale nañu itam ñaari saaysaay, ngir boole leen ak Yeesu, rey leen. ³³ Ba ñu agsee ca bérab, ba ñuy wax Kaaru bopp, fa lañu daaj Yeesu ci bant, daajaale ñaari saaysaay ya, kenn ca ndi-jooram, ka ca des ca càmmoñam.

³⁴ Ci kaw loolu Yeesu ne: «Baay, baal leen, ndax li ñuy def, xamuñu ko.» Ñu daldi tegoo bant ay yéreem, ngir séddoo ko.

³⁵ Mbooloo maa nga taxaw di seetaan, njiit ya ñoom di ko kókkali, naan: «Musal na ay nit; na musal boppam nag, ndegam mooy Alma-sib Yàlla, ki ñu fall!» ³⁶ Takk-der ya it di ko ñaawal. Ñu dikk, tàllal ko bineegar, ngir mu naan. ³⁷ Ñu ne ko: «Gannaaw yaa di buurub Yawut yi, musalal sa bopp!»

³⁸ Ñu bindal ko nag fa ko tiim, mbind mii: «Kii mooy buurub Yawut yi.»

³⁹ Kenn ca saaysaay ya ñu wékkoon ci bant, di ko xas, naan ko: «Xanaa du yaw yaay Almasi? Wallul sa bopp te wallu nu!» ⁴⁰ Moroom ma nag femmu ko, ne ko: «Ragaloo sax Yàlla, te yaa ngi ci menn mbugal mii? ⁴¹ Nun sax, lii jaadu na ci nun, ndax sunu yoolu jéf lanu jot. Waaye kii deful dara lu teggi yoon!» ⁴² Mu teg ca ne: «Yeesu, boo délsee ci sa nguur, fàttliku ma!» ⁴³ Yeesu ne ko: «Yaw laa ne déy, bésuub tey jii, man ngay nekkal fa Àjjana.»

Yeesu saay na

⁴⁴ Ba ñu demee ba tollu wetu fukki waxtu ak ñaar ca bëccëg, ag lëndëm a wacc ca réew ma mépp, ba fukki waxtu ak juróom ca ngoon. ⁴⁵ Naka la jant bi giim, ridob biir néeg Yàlla ba xar ca digg ba.

⁴⁶ Ci kaw loolu Yeesu àddu ca kaw, ne: «Baay, jébbal naa la samag noo!» Ba mu waxee loolu la dee. ⁴⁷ Njiitu takk-der ba ko teewe woon nag sàbbaal Yàlla, ne: «Aylayéwén, waa jii ku jub la.»

⁴⁸ Ba loolu amee mboolem ña fa daje woon di seetaan te teewe loolu, ñépp dellu seeni kër, tey fëgg seen dënn ndaxu tiis. ⁴⁹ Mboolem xamey Yeesu, ak jigéen ña ko toppe woon ca Galile, ña nga dànd lu sore, di seetaan.

Rob nañu Yeesu

⁵⁰ Ndeke jenn waay ju ñuy wax Yuusufa, ma nga bokkoon ca kurélu àttekati Yawut ya. Ku baax, ku jub la woon. ⁵¹ Kooku ànduloon ca àtteb kurél ga ak seen jéf jooju. Ma nga cosaanoo woon dëkkub Yawut ba ñuy wax Arimate, te moom itam, nguurug Yàlla la doon séentu. ⁵² Moom moo dem ca Pilaat, sàkku ci moom, mu jox ko néewub Yeesu. ⁵³ Gannaaw loolu mu wàccee ko ca bant ba, sànge ko càngaayal lée, denc ko ci bàmmeele bu ñu yett ciw doj, te maseesu caa denc ab néew. ⁵⁴ Bésuub Waajal la woon, bésuub Noflaay bi ci topp di waaja taxaw. ⁵⁵ Fekk na jigéen ña dale woona ànd ak Yeesu ca Galile, ña nga topp ca Yuusufa. Ñu gis bàmmeele ba, ak na ñu ca dence néew ba. ⁵⁶ Ba loolu amee ñu dellu, waajali cuuraay ak diwu xeeñlu ngir néew ba. Bésuub Noflaay nag taxaw, ñu dal-lu, ni ko yoon santaanee.

24

Yeesu Almasi dekki na

¹ Ca èllég sa, di ndoortel ayu bés, jigéen ña jèlu dem ca bàmmeele ba, yóbbaaale cuuraay la ñu waajal. ² Ñu agsi bàmmeele ba, fekk ñu randal doj wa uboon bunt ba, laf ko ca wet ga. ³ Ñu dugg, fekkuñu fa néewu Sang Yeesu. ⁴ Naka lañu nekke seenug njaaxle ci loolu, ñaari góor ne jimeet fa seen wet, sol yére yuy melax. ⁵ Naka la leen tiitaange jàpp, ba ñu sukk, dèpp seen jé fa suuf, ñu ne leen: «Kiy dund, lu tax ngeen di ko seet ci biir ñi dee?» ⁶ Nekku fi; dekki na. Fàttlikuleen la mu leen waxoon, ba mu génnagulee Galile. ⁷ Da noon: «Fàww ñu teg Doomu nit ki ci loxoy bàkkaarkat yi, ñu daaj ko ci bant, rey ko, ba ñetteelu fanam, mu dekki.» ⁸ Booba lañu fàttliki kàddug Yeesu googu.

⁹ Ñu jóge ca bàmmeele ba, dem àgge loolu lépp Fukk ñaak benn, ak ña ca des ñépp. ¹⁰ Jigéen ña àgge loolu ndaw ya ñoo doon Maryaamam Magdala, ak Yowaana, ak Maryaama yaayu Yanqóoba, ak itam ñeneen jigéen ñu àndoon ak ñoom. ¹¹ Teewul ñu def waxi jigéen ña ay caaxaan, ba gëmuñu leen. ¹² Piyeer nag jóg, daw, ba ca bàmmeele ba. Mu ségg, yër, gisul lu dul càngaay la. Mu daldi ñibbi, jaaxle lool ca mbir ma.

Yeesu feeñ na ca yoonu Emayus

¹³ Ndeke ca bés booba ñaar ca taalibe yaa nga woon ca yoonu dëkk bu ñuy wax Emayus, diggan-teem ak Yerusaleem wara tollu ci fukki kilomeetar. ¹⁴ Ña ngay waxtaane mboolem xew-xew yooyu. ¹⁵ Naka lañuy waxtaan ak a di-iso, Yeesu ci boppam dab leen, ànd ak ñoom. ¹⁶ Teewul seeni gèt tèlee ràññee, ba manuñu koo xàmmi. ¹⁷ Yeesu ne leen: «Lu ngeen di waxtaane nii ci yoon wi?» Ñu daldi taxaw, seen kanam lëndëm ndaxu tiis. ¹⁸ Kenn ci ñoom, ku ñuy wax Kelyopas ne ko: «Xanaa yaw rekk de, yaa dal Yerusaleem te umple li fi xew fan yii?» ¹⁹ Yeesu ne leen: «Lu fi xew?» Ñu ne ko: «Mbirum Yeesum Nasaret. Mu doonoon ab yonent bu manoorewu ci jéf ak ci kàddu, Yàlla ak askan wépp seede. ²⁰ Waaye sunu sarxalkat yu mag ak sunuy njiit ñoo ko teg ciy loxo, ngir ñu teg ko àtteb dee, daaj ko ci bant. ²¹ Nun nag danoo yaakaaroon ne mooy jotsi Israyil. Loolu lépp teewul nu ngii ci ñetteelu fan, ba mbir yooyu amee ba tey. ²² Ay jigéen ñu bokk ci nun nag ñoo nu jaaxal. Ndash ñoo jèlu dem ca bàmmeele ba, ²³ waaye fekkuñu fa néewam. Ñu dikk, ne ay malaakaa leen feeñu, xamal leen ne Yeesoo ngi dund. ²⁴ Ñenn ci sunuy àndandoo it dem

nañu ca bàmmee ba, fekk ko noonee ko jigéen ña waxe. Waaye moom, gisuñu ko.»

²⁵ Ci kaw loolu mu ne leen: «Yeen daal, yeena ñàkk xel, yeena naqarim xel, ndegam ba tey gëmaguleen mboolem li yonent yi xamle woon! ²⁶ Xanaa du fàww Almasi daj boobu coono, doora dugg ci teraangaam?» ²⁷ Mu tàmbalee nag ci Yonent Yàlla Musaa, jaare ci yonent yépp, tekkil leen mboolem lu Mbind mi indì ci mbiram.

²⁸ Naka lañuy jub dëkk, ba ñu jëm, mu mel ni ku nara jubal yoonam. ²⁹ Ñu daldi koy téye, ne ko: «Dalal ak nun, ndax jant baa ngi so, léegi mu guddi.»

Ba loolu amee mu dugg, dal ak ñoom. ³⁰ Ba reer jotee mu toog ak ñoom ca ndab la, jël mburu ma, yékkati kàddug cant, daldi dagg, jox leen. ³¹ Ca la seeni gët ubbiku, ñu xàmmi ko. Moom nag, mu ne mes, réer leen. ³² Ba loolu amee, ku nekk naan sa moroom: «Ndax yéguloo woon cawartey xol bu tooy, ba muy wax ak nun ci yoon wi, di nu firil Mbind mi?»

³³ Ñaari taalibe ya daldi jóg ca waxtu woowu tembe, dellu Yerusalem, ca Fukk ñaak benn. Ñu fekk leen ñu dajeek seeni àndandoo. ³⁴ Ci kaw loolu ñu ne ñaar ña jóge Emayus: «Ndeke Sang bi kay, dekki na; feeñu na Simon!» ³⁵ Ñaari taalibe ya ñoom it, nettali leen la xewoon ca yoon wa ak na ñu xàmmee Yeesu, ba mu daggee mburu ma.

Yeesu feeñu na ay taalibeem

³⁶ Ba ñaari taalibe ya di nettali loolu, ca la Yeesu ci boppam ne jimeet taxaw ci seen biir, ne leen: «Jàmm seen!» ³⁷ Tiitaange lu réy jàpp leen, ñu foog ne njuuma lañu gis. ³⁸ Yeesu nag ne leen: «Lu ngeen di jaaxle, ak lu ngeen di xel-yaar nii? ³⁹ Xool-leen samay

loxo ak samay tànk. Man la. Làmbleen ma, ba xam! Njuuma amul suux, amuli yax, nii ma ko ame, ngeen gis.» ⁴⁰ Loolu la leen wax, daldi leen won ay loxoom aki tànkam. ⁴¹ Taalibe ya nag boole mbég akug jaaxle ba tax manuñu koo gëm. Mu ne leen: «Lu ngeen fi am, lu ñuy lekk?» ⁴² Ñu jox ko dogu jën wu ñu lakk. ⁴³ Mu jël ko, lekk ci seen kanam.

⁴⁴ Ci kaw loolu mu ne leen: «Lii moo di kàddu ya ma leen waxoon ba ma nekkee ak yeen. Noon naa leen: Mboolem li ñu bind ci samay mbir ci yoonu Musaa, ak ci téerey yonent yi, ak ci Sabóor, fàww lépp sotti.» ⁴⁵ Ca la ubbi seen xel, ngir Mbind mi leer leen. ⁴⁶ Mu ne leen: «Nii lees binde, ne fàww Almasi dee ci biir coono, ba ñetteelu fanam, mu dekki, ⁴⁷ te ciw turam, dees na dale ci Yerusalem, yégal xeet yépp, tuubeel gu jur njéggalug bàkkaar. ⁴⁸ Loolu yeena ko seede. ⁴⁹ Man ci sama bopp maa leen di yónnee li sama baay dige. Waaye yeen toogleen ci dëkk bi, ba kera ñu leen solee manoore ju bawoo fa kaw.»

Yeesu tàggooti na

⁵⁰ Gannaaw loolu Yeesu yóbbu leen ca wetu Betani. Ci kaw loolu mu yékkati ay loxoom, barkeel leen. ⁵¹ Ba mu leen di barkeel, ca la teqlikoo ak ñoom, ñu yéege ko asamaan. ⁵² Ñoom nag, ñu su-jjóotal ko, daldi dellu Yerusalem, ànd ak mbég mu réy. ⁵³ Saa su nekk, ña nga woon ca kër Yàlla ga foofa, di sant Yàlla.

Jëfi ndaw yi Almasi yónni

Yeesu Almasi yéeg na asamaan

¹ Yaw Tewofil, sama téere bu jëkk ba, def naa ca mboolem ndoortel jëfi Yeesu ak njàngleem, ² ba ca bés, ba ñu ko yéegée, gannaaw ba mu joxee ndaw ya mu tannoon, ay ndigal, Noo gu Sell gi jottli. ³ Ndaw yooyu itam la teew fi seen kanam ci firnde yu leer te bare, gannaaw ay coonoom. Diiru ñeent fukki fan la leen feeñu, di leen wax lu jëm ci nguurg Yàlla.

⁴ Ba mu nekkee ak ñoom, da leena sant, ne leen: «Buleen jóge Yerusalem, négleen digeb Baay bi ngeen dégge ci sama gémmiñ. ⁵ Ndax cim ndox la Yaxya daan sóobe, waaye yeen ci Noo gu Sell gi lees leen di sóob fii ak fan yu néew.»

⁶ Naka lañu daje fa moom, daldi koy laaj, ne ko: «Sang bi, ndax ci jii jamono ngay sampaat nguurg Israyil?» ⁷ Mu ne leen: «Du yeena wara xam jamono jeek bés, bi Baay bi jàpp ci sañ-sañu boppam. ⁸ Waaye Noo gu Sell gi mooy wàcc ci yeen, ngeen soloo dooleem, daldi doon samay seede ci Yerusalem, ak ci diiwaanu Yude gépp ak ci Samari, ba ca cati addina.»

⁹ Naka la wax loolu, ndaw yay xoole, ñu jekki yéegée ko fa, aw niir daldi leen koy làq. ¹⁰ Ña nga téen, ne jàkk asamaan, Yeesu di wéy. Ci biir loolu ñaar ñu sol yére yu weex ne seef ci seen wet. ¹¹ Ñu ne leen: «Yeen waa Galile, lu ngeen di taxaw nii di séentu asamaan? Yeesu male ñu yéegée fi seen biir, yóbbu asamaan, nii ngeen ko gise, mu jëm asamaan, ni lay délsee.»

Maccas wuutu na Yuda Iskaryo

¹² Booba la ndaw ya jóge ca tund woowu ñuy wax tundu Oliw, te digganteem ak Yerusalem toll-look kemu dox bi yoon maye ci bés sub Noflaay, yemook benn kilom-
met. Ñu dellu nag Yerusalem. ¹³ Ñu agsi, yéeg ca néegu kaw taax ma, fa ñuy dal naka jekk.

Piyeer a nga ca, ak Yowaan, ak Yanqóoba ak Àndre, ak Filib ak Tomaa, ak Bartelemi ak Macë, ak Yanqóoba doomu Alfe, ak Simoj farlukatu moom-sa-réew ba, ak Yuda doomu Yanqóoba.

¹⁴ Ñu mànkoo ñoom ñépp ngir saxoo ñaan ci Yàlla, ànd ceek jigéen ñi ak Maryaama ndeyu Yeesu, ak rakki Yeesu yu goor.

¹⁵ Ci fan yooyu la Piyeer taxaw ca digg bokk ya, ña fa daje di mbooloo mu tollu ci téeméer ak ñaar fukk (120). Mu ne leen: ¹⁶ «Bokk yi, Mbind mi moo waxe woon Noo gu Sell gi lu jiitu, ci gémmiñu Daawuda, wax ju jëm ci Yuda mi jiite nit ña, ba ñu jàpp Yeesu. Mbind moomu nag fàww mu sotti. ¹⁷ Ci nun la Yuda bokkoon, te amoon na it cér ci sunu liggéey bii.»

¹⁸ Yuda nag gannaaw ba mu jëndee ab tool ca peyu ñaawtéefam ja, ca la daanu, jiital boppam, biir ba fàcc, butit ya tuuru. ¹⁹ Waa Yerusalem yépp a ko yég, ba tax ñu tudde tool ba Akeldam, mu firi Toolu deret, ci seen làkk. ²⁰ «Ndax bindees na ci téereb Sabóor ne:

“Yal na kèram gental, yàlla bu fa kenn dëkkeeti, yal na keneen jagoo sasam.”

²¹ Am na nag ay nit ñu àndoon ak nun mboolem diir bi Sang Yeesu dee dem ak a dikk ci sunu biir; ²² dale ko ca ba ko Yaxya sóobee ci ndox, ba bés ba ko Yàlla jélee fi sunu biir, yéegée ko. Kon nag

kenn ci ñooñu war naa bokk ak nun, seede ndekkittel Yeesu.»

²³ Ci kaw loolu ñu tudd ñaar: Yuusufa, mi ñu dippee Barsabas, te ñu di ko wax Yustus itam, ak Maccas. ²⁴ Ñu daldi ñaan ne: «Boroom bi, yaw mi xam xolu ñépp, won nu ki nga tànn ci ñaar ñii, ²⁵ mu jël wàllam ci liggéey bi, te muy céru ndaw bii Yuda wacc, ba fekki wàll wa mu yelloo.» ²⁶ Ñu tegal leen nag bant, bant ba dal ca Maccas, mu dolliku ca fukki ndaw yaak benn.

2

Noo gu Sell gi dikk na

¹ Ba bésu mǎggalu Pàntakot agsee, ñoom ñépp a bokk daje benn bérab. ² Ca saa sa coow jollee asamaan, mel ni riirum ngelaw lu bare doole, daldi fees dell biir kër ga ñu toog. ³ Ci kaw loolu ay làmmiñ yu mel ni tàkk-tàkki sawara feeñu leen, làmmiñ ya séddlikoo, daldi toŋ ci kaw kenn ku nekk. ⁴ Ñoom ñépp nag feese Noo gu Sell gi, tàmbalee làkk làkk yu wuute, na leen ko Noo gi manloo.

⁵ Booba ay toppkati yoonu Yawut a nga dëkke Yerusalem, te bawoo ci xeeti àddina yépp. ⁶ Naka la coow li jolli, nit ñi daje, ku nekk ci mbooloo mi dégg ñuy làkk sa làkku bopp, mbooloo ma jaaxle. ⁷ Ñu boole waaru ak yéemu, naa: «Ñii di wax nii ñépp, xanaa duñu waa Galile? ⁸ Ana nu kenn ku nekk ci nun nag mana dégge ñuy wax ci làmmiñ wi nga nàmp? ⁹ Muy waa Pàrt, ak Medd ak Elam ak Mesopotami ak Yude ak Kapados ak Pont ak Asi, ¹⁰ ak Firisi ak Pamfili ak Misra ak wàllu Libi ga dendeek Siren, ak gan ñi jóge Room, ¹¹ ak Yawuti njuddu-ji-réew yeek tuubeen ñi, ak waa Keret ak Arabi, nun ñépp a leen dégg ci sunu làmmiñi bopp,

ñuy siiwtaane jaloore yu Yàlla!» ¹² Ñépp waaru, ba jànnaxe, di wax ci seen biir naa: «Lii lu muy tekki nag?» ¹³ Teewul ñenn ñay ñaawle, ne: «Ñii daal biiñ bu bees doŋ lañu naan ba màndi.»

Piyeer yee na mbooloo ma

¹⁴ Ci kaw loolu Piyeer taxaw, mook Fukk ñaak benn, daldi àddu ca kaw, ne: «Yeen bokki Yawut yi, ak mboolem yeen ñi dëkke Yerusalem, dégluleen bu baax sama kàddu, ba xam lii lu mu doon. ¹⁵ Ñii màndiwuñu, ni ngeen ko fooge, ndax yoor-yoor doŋ a jot. ¹⁶ Lii kay mooy kàddu ga Yonent Yàlla Yowel jottli woon, ne:

¹⁷ «Yàlla nee:

Mujug jamono, maay tuur samag

Noo

ci kaw wépp suux;

seeni doom, góor ak jigéen di biral waxyu,

seeni xale yu góor di gis ay peeñu, mǎggat ñi di gént ay gént.

¹⁸ Kera jant yooyu, sama jaam ñi, góor ak jigéen,

maa leen di tuur samag Noo, ñuy biral waxyu.

¹⁹ Te maay def ay kiraama fi asamaan

aki firnde ci dun bi fi suuf; muy deret ak sawara ak niiru saxar.

²⁰ Jant beey soppliku ag lëndem, weer wi doon deret, bésub Boroom bi doora taxawe mǎggaay ak daraja.

²¹ Su boobaa, ku woo Boroom bi wall ciw turam,

dinga raw.»

²² «Yeen bokki Israyil, dégluleen wax jii! Yeesu waa Nasaret bi, Yàlla moo firndeele ag déggoom, ay kéemaan aki kiraama aki firnde yu mu sottale jëmmu Yeesu moomu fi seen biir, te loolu xam ngeen ko xéll. ²³ Nit kooku ñu jébbale ni ko Yàlla dogale te nasoon ko lu jiitu, yeena ko daajloo yéefar yi ci bant, reyflu ko. ²⁴ Waaye moom la Yàlla

yiwee ci mititu ndee, dekkal ko,
ndax dee amul kàttanū tēnk ko.
²⁵ Daawuda wax na ci mbiram ne:
“Maa doon gis Boroom bi fi sama
kanam saa su nekk,

ndijoor la ma fare,

ba duma tērēf.

²⁶ Moo tax sama xol di nux-nuxi,
samaw lāmīñ di textexi,
samaw suux sax nara nopplujee
yaakaar.

²⁷ Doo ma wacc njaniiw moos,
doo seetaan sa waa ju sell, mu
yàqu.

²⁸ Yaa ma xamal yoonu dund,
yaa may wéttali ba matal sama
mbégte.”

²⁹ «Bokk yi nag, Maam
Daawuda, manees na leena wax
ci lu wér ne nelaw na, ba ñu
denc ko, te bàmmeelam a ngi
fi, nuy gis ba tey jii. ³⁰ Waaye
yonent la woon, te xamoon na
ne Yàllaa ko giñaloon ne ku
bokk ci geñoom lay teg cib jalam.

³¹ Kon li mu gis te dikkagul mooy
ndekitel Almasi, te ci mbiram la
wax ne bàyyeesu ko biir njaniiw,
te yaramam du yàqu. ³² Yeesu
moomu nag, Yàllaa ko dekkal, nu
seede ko, nun ñépp. ³³ Yàllaa ko
yéegé fa ndijooram, te jot na ci
Baay bi Noo gu Sell ga mu dige
woon. Moom la tuur nii tey,
ngeen gis ko, dégg ko. ³⁴ Ndax
kat du Daawudaa yéeg asamaan,
waaye moom ci boppam moo ne:
“Boroom bi daa wax sama Sang,
ne ko:

‘Toogeel sama ndijoor,

³⁵ ba ma def say noon, sa
ndëggastalu tãnk.’”

³⁶ «Kon nag na wóor waa kër Is-
rayil gépp ne Yeesu moomu ngeen
daajoon ci bant, Yàllaa ko def
Sang ak Almasi.»

³⁷ Ba mbooloo ma déggee loolu,
naqar wu mel ni jam-jamu xol la
leen def. Ñu ne Piyeer ak ndaw ya

ca des: «Bokk yi, nu nuy def nag?»

³⁸ Piyeer ne leen: «Tuubleen te
ku nekk ci yeen sóobu ci ndox ci
turu Yeesu Almasi ngir njéggalug
bàkkaaram, ngeen daldi jot ci
Noo gu Sell giy maye. ³⁹ Ndax dige
bi, yeen ak seen askan a ko moom,
ak jaambur ñi féete fu sore ñépp,
mboolem ñi sunu Yàlla Boroom bi
woo.» ⁴⁰ Yeneen kàddu yu bare
soñne na leen ko, ñaaxe leen ko,
ne leen: «Muccleen ci gii maas gu
dëng.»

⁴¹ Ña nangu kàddug Piyeer nag,
ñu sóob leen ci ndox; bésu
keroog lu wara mat ñetti junni
(3 000) yokku nañu ca gëmkat ña.

*Gëmkat ñi bennoo, Yàlla bar-
keel*

⁴² Ci kaw loolu ñu pastéefu ci
njànglem ndaw yi ak ci dundal
ag bokkoo, ak ci dagg mburum
bokkoo mi*, ak ci jataayi julli.

⁴³ Ba loolu amee ag ragal jàpp
ñépp, ay kiraama yu bare aki
firnde daldi sottee ca jéfi ndaw ya.

⁴⁴ Gëmkat ñépp benn lañu woon
te ñoo bokkoon lépp. ⁴⁵ Ci biir
loolu seeni suuf ak seen alal sax,
ñu jaay, séddoo ko ñoom ñépp na
mu déppook seeni soxla. ⁴⁶ Bés
bu nekk nag ñu doon benn bopp,
saxoo teew ca kër Yàlla ga, di dagg
mburum bokkoo ci kéroo kër, tey
bokk lekk ci biir mbég ak woyoflu.

⁴⁷ Ñuy mággal Yàlla, ñépp naw
leen. Bés bu nekk nag Boroom bi
di yokk ca mbooloo mooma, nit ña
jota mucc.

3

Piyeer doxloo na ab lafañ

¹ Piyeer ak Yowaan ñoo doon
duggsi kër Yàlla ga, ngir jullig digg
njolloor. ² Fekk ñu indi fa waa
ju judduwaale lafañ, ñu daan ko
teg bés bu nekk ca bunt, ba ñuy
wooye bunt bu Rafet, ca kër Yàlla

* **2:42** 2.42 Dagg mburu: moom la gëmkat ñi aadawoo woon, bu ñuy lekk. Dagg mburu, moom lañu mujj di wooye Reeru Sang bi.

ga, ngir muy sarxu ñay duggsi. ³Waa ja gis Piyeer ak Yowaan, ñuy dugg ca kër Yàlla ga, mu di leen sarxu. ⁴Ci kaw loolu Piyeer ne ko jàkk, mook Yowaan, ne ko: «Xool nu.» ⁵Lafañ bi teewlu leen, di leen séentoo ab sarax.

⁶Piyeer nag ne ko: «Xaalis ak wurus de, yoruma ko. Waaye li ma am, jox naa la ko: ci turu Yeesu Almasi waa Nasaret bi, doxal!» ⁷Mu jàpp ci loxol ndijooram, yékkati ko. Ci saa si ay tãnkam aki kostanam dëgër. ⁸Mu ne layy, taxaw, tàmbalee dox, ànd ak ñoom dugg ca kër Yàlla ga, di dox ak a tēbantū, tey sant Yàlla. ⁹Mbooloo mépp gis ko, muy dox, di sant Yàlla. ¹⁰Ñu xàmmi ko, xam ne moo daan toog, di yalwaan ca bunt bu Rafet ba ca kër Yàlla ga. Ñu jommi ba jommaaral, ba far gëlēm ca la ko dikkal.

Piyeer waare na

¹¹Ba loolu amee waa ji taq ci Piyeer ak Yowaan, ñépp dawsi, sago jeex, ñu yéew leen ca mbaaru bunt ba ñu dippee Suleymaan. ¹²Piyeer nag gis loolu, àddu, ne mbooloo ma: «Yeen bokki Israyil, lu ngeen di waaru ci lii? Lu ngeen nu naa jàkk, mel ni sunu manoorey bopp mbaa sunug njullite lanu doxloo kii? ¹³Moom Yàllay Ibraayma, di Yàllay Isaaxa, di Yàllay Yanqóoba, te di sunu Yàllay maam kay, moo màggal jawriñam Yeesu. Yeen nag yeena ko teg ciy loxo, jàmbo ko fa kanam Pilaat, te mu naroon koo bàyyi. ¹⁴Yeen, yeena jàmbo Ku sell ki te jub, tinul ab bóomkat. ¹⁵Bóom ngeen Kiy dundloo, waaye Yàllaa ko dekkal, nu seede ko. ¹⁶Gēm aw turam moo waral turam woowu dooleel nit kii ngeen gis, xam ko. Kon ngēm moo waral lii; ngēm gu sababoo ci Yeesu moo ko may mu

wér péññ nii ci seen kanam, yeen ñépp.

¹⁷«Teewul nag bokk yi, xam naa ne ñàkka xam moo leen taxa jéfe noonu, te loolu it moo dal seeni kilifa. ¹⁸Waaye Yàlla moo sottale noonu la mu yégle woon lu jiiitu, yonent yépp jottli, ne Almaseem dina sonn. ¹⁹Kon nag tuubleen te dëpp, ndax seeni bàkkaar faru. ²⁰Su boobaa jamonoy péex ay bawoo ci Boroom bi, te mooy yebal Almasi mu leen jagleel, te muy Yeesu. ²¹Moom la asamaan wara dalal, ba kera jamono ja lépp di dellu jag, na ko Yàlla waxe woon, yonent yu sell ya woon jottli. ²²Musaa kay noon na: “Boroom bi seen Yàlla mooy seppée ci seenu xeet ab yonent ni man; nangeen ko déggal ci lépp lu mu leen wax. ²³Képp ku déggalul yonent boobu, dees na la xettee ci xeet wi, sànk la.”

²⁴«Te it mboolem yonent yi wax, dale ko ci Samiyel ak ñi ko wuutu, ñoom it yégle woon nañu bés yii nuy dund. ²⁵Yeen nag yeenay donoy yonent yi te yeenay séddu ci kóllère, gi Yàlla fasoon ak seeni maam, ba mu nee Ibraayma: “Ci saw askan la xeeti àddina yépp di barkeel.” ²⁶Yeen la Yàlla jékka wool jawriñam, daldi koy yebal ci yeen, ngir barkeel leen, waññee kenn ku nekk ci yeen, mu moy jikkoom yu bon.»

4

Piyeer ak Yowaan daje nañook attekat ya

¹Naka la Piyeer ak Yowaan di wax ak mbooloo ma, sarxalkat yaak jawriñu kër Yàlla gaak Sadusen ya ne jimeet ci seen kaw. ²Fekk na leen ñéññ ca la ñuy waare ak a yégle ndekkitel Yeesu, te loolu di déggal ne ndee-ndekki, lu am la. ³Ñu daldi leen teg loxo, tēj leen ba ca èllég sa, ndax booba

guddi na. ⁴ Fekk na nag, ñu bare ca ña jotoona dégg kàddu ga gëm nañu, ba limu gëmkat ña tollu ci juróomi junni (5 000).

⁵ Ca ëllëg sa kilifay Yawut yi ak mag ñi ak firikati yoon yi daje Yerusalem. ⁶ Anas, sarxalkat bu mag ba ca la, ak Kayif ak Yowaan ak Alegsàndar, ak mboolem bokki sarxalkat bu mag. ⁷ Ñu taxawal Piyeer ak Yowaan ca digg ba, laaj leen ne: «Yeen, lii ngeen def, ci ban xam-xam, ak ci wan tur ngeen ko defe?»

⁸ Fa la Piyeer feese Noo gu Sell gi, ne leen: «Yeen kilifay xeet wi ak mag ñi, ⁹ ndegam yoon moo nuy laaj lu jëm ci ndimbal lu ab lafañ jagoo, ak ci man peXe la lafañ bi mucce, ¹⁰ xamleen xéll, yeen ñépp ak bànni Israyil gépp, ne ci turu Yeesu Almasi waa Nasaret bi, ki ngeen daajoon ci bant, te Yàlla dekkal ko, ci turam donj la kii wére, ba taxaw ci seen kanam. ¹¹ Yeesu moomu mooy:

“Doj wi ngeen beddi woon, yeen tabaxkat yi,

te mu mujj di doju coll wi.”

¹² Mucc kat amul ci keneen, ndax fi asamaan tiim, mayeesul fi nit ñi weneen tur wu nu wara mucce.»

¹³ Ba waa kurélu àttekat ya gisee fit, wi Piyeer ak Yowaan àndal, te ñu xam ne niti neen ñu masula jàng lañu, dañoo waaru. Xamoon nañu nag ne ñook Yeesoo nekkoon. ¹⁴ Te itam ka ñu wéral a nga taxaw fa seen wet, ñuy gis. Manuñu caa tegati dara.

¹⁵ Ba mu ko defee ñu joxe ndigal, génne leen, daldi gise ci seen biir.

¹⁶ Ñu ne: «Lu nuy def ak ñii? Ndax kat firnde lu leer sottée na fi ci ñoom; leer na naññ waa Yerusalem gépp, te manunu koo weddi. ¹⁷ Waaye kat bu mbir mi gëna siiw ci xeet wi. Nan leen tēkku, ngir aaye leen ñu waxati kenn tur woowu.»

¹⁸ Ñu woo leen nag, aaye leen, ne leen mayatuñu leen benn yoon ñu waxati lenn, mbaa ñuy jàngale ci turu Yeesu. ¹⁹ Piyeer ak Yowaan ne leen: «Ndax li jaadu fa Yàlla mooy nu déggal leen, yeen, bàyyi Yàlla? Yeenay àtte loolu. ²⁰ Waaye nun, li nu gis, dégg ko, manunu koo baña wax.» ²¹ Ba loolu amee ñu tēkkuwaat leen, door leena yiwi, ñu dem, gannaaw manuñu leena mbugal te amuñu bunt ci ñoom ndax mbooloo ma, te ñépp di mąggal Yàlla ca la xew, ²² ngir waa, ja kéemtaan ga wérloo amoon na lu wees ñeent fukki at.

Mbooloom gëmkat ñi ñaan na ci Yàlla

²³ Gannaaw ba ñu yiwee Piyeer ak Yowaan, ñu dem ca seen bokki gëmkat, nettali leen mboolem la leen sarxalkat yu mag yaak mag ña wax. ²⁴ Ba ko bokk ya déggee, ñoom ñépp a mąnkoo, daldi yékkati kàddug ñaan fa Yàlla, ne: «Buur Yàlla, yaa sàkk asamaan ak suuf ak géej ak lépp li ci biir. ²⁵ Yaa waxe Noo gu Sell gi ci sunu gémmiñu maam Daawuda sa jaam bi, nga ne:

“Lu xeeti àddina di riir?
Lu xeet yiy lal pexey neen?”

²⁶ Buuri àddinaa jógandoo, kilifa yee lékkoo ci kaw Boroom bi ak Almaseem.”

²⁷ Dégg la moos, ndax ci dēkk bii la Erodd ak Poñsë Pilaat lékkoo, ànd ak xeeti àddinaak bànni Israyil ci kaw Yeesu, sa ndaw lu sell li nga fal. ²⁸ Noonu it lañu sottale mboolem li nga dogale woon sa loxo ak sa coobare. ²⁹ Léegi nag Boroom bi, bàyyil xel seni tēkkoo te nga may nu, nun say jaam, nuy waxe sa kàddu fit wu mat sēkk. ³⁰ Ngalla tàllalal sa loxo ngir di wéral ak a amal ay firnde aki kéemaan ci turu Yeesu, sa ndaw lu sell li.»

³¹ Ba ñu ñaane ba noppi, bérab ba ñu daje daa yëngu,

ñu feese Noo gu Sell gi ñoom ñépp; ñu daldi tàmbalee waxe fit kàddug Yàlla gi.

Gëmkat ñi ñoo bokkoon lépp

³² Ci kaw loolu mboolem gëmkat ñi bokk menn xel, ak benn xalaat. Du kenn ku ne moo moom lenn ci alalam, waaye ñoo bokkoon lépp ci seen biir. ³³ Ndaw yi nag di seedee doole ju réy ne Sang bi Yeesu dekki na, yi wu yaa di leen dikkal ñoom ñépp. ³⁴ Kenn ci ñoom ndóolul, ndax képp ku ciy boroom suuf mbaa ay kër, da koy jaay, indi njég li, ³⁵ teg ko ci kanam ndaw yi. Su ko defee ku ne nekk séddu ca la dèppook soxlaam.

³⁶ Ku mel ni Yuusufa, bokk ci giirug Lewi, te dèkke dunu Sippar, ndaw yi daan ko wax Barnaba, mu firi Ñaaxekat bi, ³⁷ ab tool la amoon. Da koo jaay, indi xalis bi, teg fi kanam ndaw yi.

5

Mbugal dab na Anañas ak Safira

¹ Naka noonu ku ñuy wax Anañas, te ku ñuy wax Safira di jabaram, daldi jaay aw làccu suuf. ² Mu yégook jabaram, daldi làq lenn ca njég ga, ba noppi indi la ca des, teg ko ca kanam ndaw ya.

³ Ba loolu amee Piyeer ne ko: «Anañas, lu waral Seytaane di fees sab xol, ba ngay wor Noo gu Sell gi, di làq lenn ci njégu tool bi? ⁴ Ba mu jaragul, du yaa doon boroom? Gannaaw ba mu jaree it, xanaa du njég gaa ngi sa loxo ba tey? Ana noo mana xajale mii mébét ci sa xol? Du nit nga wor de, waaye Yàlla nga wor.»

⁵ Naka la Anañas dégg kàddu yooyu, daldi daanu, dee. Tiitaange lu réy nag dikkal ña ko dégg ñépp. ⁶ Ba loolu amee xale yu góor ya dikk, sàng ko, yóbbu suuli.

⁷ Ñu teg ca lu wara tollook ñetti waxtu, jabaram duggsi, te yégul la xew. ⁸ Piyeer ne ko: «Wax ma, nàngam ngeen jaaye tool bee?» Mu ne ko: «Waaw, nàngam la.»

⁹ Ci kaw loolu Piyeer ne ko: «Ana lu ngeen di mànkoo, di nattu Noowug Boroom bi? Déglul, tànk yi suuli woon sa jèkkër a ngoogu ci bunt bi di la yóbbusi yaw it.» ¹⁰ Ca saa sa ndaw sa daanu cay tànkam, dee. Xale yu góor yi duggsi, fekk ko mu dee; ñu yóbbu ko, suul ko ca wetu jèkkëram. ¹¹ Ba loolu amee tiitaange ju réy a jàpp mbooloom gëmkat ñépp, ak ña ko dégg ñépp.

Ndawi Almasi faj nañu ñu bare

¹² Ci kaw loolu ay firnde ak kéemaan yu bare di sottee ci loxol ndaw yi, ci biir askan wi. Gëmkat ñi nag di bokk daje ñoom ñépp fa ñuy wax Mbaarum Suleymaan, ca biir kër Yàlla ga, ¹³ waaye kenn ca ña ca des ñemewula jaxasoo ak ñoom. Teewul askan wa nawloo leen lool. ¹⁴ Gëmcati Sang bi nag di gëna bare, ñuy wàllisi, ba doon mbooloo mu mag, góor ak jigéen. ¹⁵ Nit ñi dem bay génne jarag ji ci mbedd yi, teg leen ci ay laltu aki basan, ngir bu fa Piyeer jaaree, lu bon bon takkndeeram mana dal ñenn ci ñoom. ¹⁶ Ci biir loolu nit ñu bare bàbbeekoo ca dèkk ya séq Yerusalem, indi ay jarag ak ñu rab yu bon sonal; ñoom ñépp daldi wér.

Fitnaal nañu ndaw yi

¹⁷ Ba mu ko defee xolu kañaan dugg sarxalkat bu mag ba, ak mboolem ña ko dar, te di waa ngérum Sadusen ña. ¹⁸ Ñu teg ndaw ya loxo, tēj leen ca kaso ba. ¹⁹ Ca guddi ga nag malaakam Boroom bi ubbi bunti kaso ba, génne leen, ne leen: ²⁰ «Demleen taxaw ca digg kër Yàlla ga, ngeen xamal askan wi mboolem lu jëm

ci dund gii.» ²¹ Gannaaw ba ñu déggee loolu, ba bët set, ñu dugg ca kër Yàlla ga, di waare.

Ci biir loolu sarxalkat bu mag ba ak ña ko dar, dikk, woolu kurélu àttekat ya, mboolem kurélu njiiti bànni Israyil; ñu yónnee, ngir jéli ndaw ya ca kaso ba. ²² Dag ya nag dikk, fekkuñu leen ca kaso ba, ñu dellu yégleji ko, ²³ ne: «Danoo fekk kaso ba tėje ràpp, wattukat ya taxaw ca bunt ya. Nu tiji, fekkunu kenn ca biir!»

²⁴ Jawriñu kër Yàlla ga ak sarxalkat yu mag ya dégg loolu, daldi jaaxle lool ci ndaw yi, di xalaat nu mbir miy mujje.

²⁵ Mu am ku dikk, ne leen: «Ña ngeen tējoon kaso déy a nga noonu ca kër Yàlla ga, di waare.»

²⁶ Ci kaw loolu jawriñu kër Yàlla ga ak dag ya jéli ndaw ya ndànk, bañ leena jaay doole, ngir ragal nit ñi sànni leen ay doj.

²⁷ Ñu indi leen, taxawal leen ca kanam kurélu àttekat ya, sarxalkat bu mag ba laaj leen, ²⁸ ne: «Xanaa aayewunu leen woon ne buleen waareeti mukki ci woowu tur? Yeena ngi nii ubale Yerusalem ak seen waare, ngeen nar nu cee gadduloo bakkanu nit kiil!»

²⁹ Piyeer ak ndaw ya ca des nag ne leen: «Yàlla lees wara déggal, waaye du nit. ³⁰ Sunu Yàllay maam moo dekkal Yeesu, mi ngeen wékk ci bant, bóom ko. ³¹ Moom la Yàlla yékkati ci wetu ndijooram, def ko muy Njiit, di Musalkat, ngir may bànni Israyil ag tuubeel ak njéggalug bàkkaar. ³² Nun noo seede loolu, nook Noo gu Sell, gi Yàlla jagleel ñi ko déggal.»

³³ Ba ñu déggee loolu, dañoo mer ba fees, nar leena rey. ³⁴ Ab Farisen bu ñuy wax Gamalyel, di jànglekatu yoonu Musaa bu

ñépp nawloo, daldi taxaw ca digg kurélu àttekat ya. Mu joxe ndigal ngir ñu génne leen ab diir. ³⁵ Ba ñu génnee, mu ne waa kurél ga: «Yeen bokki Israyil, moytuleen bu baax li ngeen di def ak nit ñii. ³⁶ Ndaxte bu yàggul la Tēdas jóg, di jaay daraja, ba lu wara tollook ñeenti téeméeri nit far ak moom. Ñu rey ko, ña ko toppoon ñépp tasaaroo, seen peXe mujjewul fenn. ³⁷ Gannaawam it Yuda mu Galile jóg, ca jant ya ñu doon lim waa réew mi; mu yóbbaaale mbooloo mu ko topp. Moom itam dee, ña ko toppoon ñépp tasaaroo. ³⁸ Léegi nag, dama ne, maanduleen ci ñii, te ba leen, ngir su seen mébét mbaa seen jëf bawoo ci nit, day yàqu rekk. ³⁹ Waaye su bawoo fa Yàlla nag, dungeen ko mana fanq, moytuleena jànkoonte ak Yàlla.»

Ñu daldi fekksi Gamalyel, ⁴⁰ woowaat ndaw ya. Ba loolu amee ñu dóor leen, aaye leen ñu waxati lenn ci turu Yeesu, door leena yiwi.

⁴¹ Ndaw ya nag bàyyikoo ca kurélu àttekat ya, di bég, gannaaw ñoom lañu jàpp ne ñoo yelloo toroxte ga ñu leen teg ndax Tur wi*. ⁴² Ci kaw loolu bés bu nekkaan, muy ca kër Yàlla, di ca biir kër ya, noppiwuñoo jàngle ak a xamle xibaaru jàmm bi yéene ne Yeesu mooy Almasi.

6

Tabb nañu taxawukati mbooloom gëmkat ñi

¹ Jant yooyu nag, naka taalibe yi di gëna bare, Yawut ñiy làkk gereg tàmbalee ñaxtu ci kaw Yawut ñiy wax seen làmmiñu bopp ndax néewal gu ñu gis ñu néewal ko seeni jëtun ca na ñuy séddalee ag ndimbal bés bu nekk. ² Ba mu ko defee fukki ndaw ya ak ñaar

* 5:41 5.41 Tur wa mooy turu Sang Yeesu Almasi.

woo mbooloom taalibe ya, ne leen: «Nu sàggane kàddug Yàlla, di topptoo mbirum séddale daal, jekkul ci nun. ³ Kon nag bokk yi, seetleen ci seen biir juróom ñaar ñu rafet seede, soloo Noo gu Sell gi te rafet xel, nu dénk leen sas woowu. ⁴ Nun nag nanu wéye julli gi, ak liggéey bi ci kàddu gi.»

⁵ Wax jooju daldi neex mbooloo mépp. Ñu seppi Eccen, nit kufeese ngëm ak Noo gu Sell gi, seppi Filib ak Porokor ak Nikanor ak Timon ak Parmenas ak Nikolas, ma dëkke Àncos te dib tuubeen bu dugoon lu jitu ci yoonu Yawut. ⁶ Ñu indi leen fa kanam ndaw ya, ñu ñaanal leen, teg leen loxo.

⁷ Ba loolu amee kàddug Yàlla di law, limu taalibe yi yokku ba bare lool ci biir Yerusalem, sarxalkat yu bare daldi topp yoonu ngëm wi.

Teg nañu Eccen loxo

⁸ Ci kaw loolu Eccen, mi yiwu Yàlla def ag leer fees ko, di def ay kéemaan ak firnde yu mag ci biir askan wi. ⁹ Ba loolu amee ñenn ca jangu ba ñuy wax jàngub waa Goreel ga, daldi jóg, di tàmbalee weranteek Eccen. Ay niti waa Siren a nga ca, ak waa Alegsàndiri, ak waa diiwaani Silisi ak Asi. ¹⁰ Teewul àttanuñu xelam mu rafet, ak Noo gi muy waxe.

¹¹ Ñu daldi ger ay nit ngir ñu duural ko, ne: «Noo ko dégg, mu yékkati kàdduy saaga, jème ci Musaa ak ci Yàlla.» ¹² Ba loolu amee ñu xabtal nit ñi ak njiit yi, ak firikati yoon yi, ñu ne jalañ, jàpp Eccen, yóbbu ca kurélu àttekat ya. ¹³ Ñu indeeti foofa ay seede yu ne: «Kii du bàyyee wax mukku lu juunoo ak bérab bu sell bii ak yoonu Musaa. ¹⁴ Noo ko dégg mu ne Yeosu Nasareen boobu dina mabb

bérab bii te dina soppi aada yi nu Musaa bàyyee.»

¹⁵ Mboolem ña ca jataayu àttekat ya nag ne jàkk Eccen; ñu gis xar-kanam ba ne ràññ ni xar-kanamu malaaka.

7

Eccen layoo na

¹ Sarxalkat bu mag ba ne ko: «Ndax loolu dégg la?» ² Eccen ne ko: «Yeen bokk yi, yeen samay baay, dégluleen! Yàlla, miy Boroom daraja moo feeñu woon sunu maam Ibraayma, ba mu nekkee réewum Mesopotami, bala moo sanc Karan. ³ Mu ne ko: “Jógeel sam réew, jóge ci say bokk, te nga dem ca réew, mi ma lay won.”

⁴ «Mu daldi jóge réewum waa Kalde, sanc Karan. Fa la ko Yàlla toxale gannaaw ba baayam faatoo, sancal ko ci réew mii ngeen dëkk tey. ⁵ Taxul mu muurale ko lenn ci réew mii, du sax fu mu teg tànkam. Teewul mu dig ko, ne moom lay moomale réew mi, mook askanam wa koy wuutuji, te fekkul sax mu am doom. ⁶ Yàlla ne ko: “Saw askan dinañu toxuji bitim réew, te dees na leen def ay jaam, mitital leen diiru ñeenti téeméeri at (400).” ⁷ Yàlla neeti ko: “Xeet wi leen di jaamloo nag, man maa leen di mbugal. Gannaaw loolu dinañu fa génne, jaamusi ma ci bérab bii.” ⁸ Yàlla daldi fasook Ibraayma kóllère gu mu màndargale xaraf. Moo tax Ibraayma xarfal doomam Isaaxa, ba mu juddoo ba am juróom ñetti fan; Isaaxa, Yanqóoba, Yanqóoba, fukki maam yaak ñaar.

⁹ «Maam yooyu nag iñaane seen doomu baay Yuusufa, ba jaay ko njaam, ñu yóbbu ko Misra. Teewul Yàlla ànd ak Yuusufa, ¹⁰ xettli ko ci coonoom yépp, rafetal xelam, may ko itam Firawna buuru Misra baaxe ko; mu def

ko kilifa ci Misra ak ci biir èttu këram gépp.

¹¹ «Ci kaw loolu ab xiif dikkal Misra gépp ak réewum Kanaan. Mu metti lool. Sunuy maam nag amatuñu ab dund. ¹² Yanqóoba dégg ne ab dund am na Misra. Ca la fa jékka yebal sunu maam ya. ¹³ Seen ñaareel bi yoon la Yuusufa xämmiku ay doomi baayam, Firawna nag doxe ca xam cosaanu Yuusufa. ¹⁴ Ci kaw loolu Yuusufa yeble, indi baayam ak bokkam yépp, ñuy juróom ñaar fukki nit ak juróom. ¹⁵ Noonu la Yanqóoba deme Misra, ba faatoo fa, mook sunuy maam. ¹⁶ Gannaaw gi lañu toxal seeni yax ca Sikem, denc leen ca bàmmeel, ba Ibraayma weccikoo woon xalis ca doomi Amor ca Sikem.

¹⁷ «Ñu dem ba dige ba Yàlla giñaloon Ibraayma di waaja sotti, yemook xeet wi yokku, di gëna bare ci Misra, ¹⁸ ba beneen buur bu xamul Yuusufa falu ci Misra. ¹⁹ Buur boobu nag di muusaatu sunu xeet wi, di mitital sunuy maam, di leen sànniloo seeni liir, ngir ñu baña dund.

²⁰ «Booba la Musaa juddu, rafet ba fa kanam Yàlla, ñu yor ko ñetti weer ci biir kër baayam. ²¹ Ba ñu ko sànnëe, doomu Firawna ju jigéen a ko foral boppam, yar ko ni doomam ju mu jur. ²² Musaa nag di ku mokkal mboolem xam-xamu Misra, te ràññiku lool ci wax ak ci jëf.

²³ «Ba ñeent fukki atam matee, xelum seeti bokki bànni Israyilam dikkal ko. ²⁴ Ci kaw loolu mu gis ca ku ñuy néewal doole, mu sotle ko, daldi rey waayi Misra ja, feyul ka mu néewal. ²⁵ Booba Musaa foog na ne ay bokkam xam nañu ne ciy loxoom la leen Yàlla di indile wall, ndeke xamuñu ko. ²⁶ Ca èllëg sa mu juux ci ay Yawut yuy xeex, di leen jéema jubale, ne leen: “Yeen ay bokk ngeen, lu tax ngeen di lorante?” ²⁷ Ka

doon néewal doole moroom ma bëmëx Musaa, ne ko: “Yaw, ku la def njiit mbaa àttekat ci sunu kaw? ²⁸ Xanaa danga maa nara rey, na nga reye waayi Misra ja démb?” ²⁹ Musaa dégg kàddu googu, daldi gàddaay, dem dali réewum Majan, ba am fa ñaari doom yu góor.

³⁰ «Mu teg ca ñeent fukki at, malaaka feeñu ko ca màndiñu tundu Sinayi, ci biir tàkk-tàkku sawara wu jafal ab gajj. ³¹ Musaa gis peeñu moomu, yéemu; mu dikk ba jege ko ngir niir ko, kàddug Boroom bi daldi jib. Mu ne: ³² “Man maay sa Yállay maam, maay Yállay Ibraayma ak Isaaxa ak Yanqóoba.” Musaa tiit bay lox, ñemeetula xool. ³³ Boroom bi ne ko: “Summil say dàll, ndax fii nga taxaw, suuf su sell la. ³⁴ Gis naa bu baax sama coonob ñoñ ci Misra; maa dégg seeni onk, ba wàcc ngir wallusi leen. Léegi nag dikkal, ma yebal la Misra.”

³⁵ «Musaa moomu ñu weddi woon, ne ko: “Ku la def kilifa ak ab àttekat?” Moom nag la Yàlla def kilifa ak ab jotkat, yebal ko ci ñoom, malaaka ma feeñu Musaa ca gajj ba, daldi koy jottli yóbbante ba. ³⁶ Moo leen génne réewum Misra, moo def ay kéemaan aki firnde ca réew ma, ak ca géegu Barax ya, ak ca màndiñ ma, diiru ñeent fukki at. ³⁷ Musaa moomu moo noon bànni Israyil: “Yonent bu mel ni man la leen Yàlla di feeñalal ci seen biiri bokk.” ³⁸ Moom it moo nekkoon ak mbooloo ma ca màndiñ ma, mook malaaka ma doon wax ak moom ca kaw tundu Sinayi ca sunu wetu maam ya. Moo jot ci kàddu yuy dund, ngir jottli nu ko. ³⁹ Kooku la sunuy maam nanguwul woona déggal. Dañu koo far xarab, namma walbatiku dellu Misra. ⁴⁰ Ñu ne Aaróona: “Sàkkal nu ay yàlla yu nu jiite, ndax Musaa mii nu

génne réewum Misra, xamunu lu ko dal.”⁴¹ Jant yooyu lañu sàkk jëmmu sëllu, defal jëmm ja ab sarax, di bannexoo lu ñu sàkke seeni loxo.⁴² Yàlla nag dëddu leen, bàyyi leen, ñuy jaamu bid-diiw yi, ni ñu ko binde ci téereb yonent yi, ne:

“Yeen waa kër Israyil, saraxu jur ak yeneen sarax,

ndax man ngeen ko daan indil diiru ñeent fukki at ca màndiŋ ma?

⁴³ Molog seen tuur mi, ngeen yóbbaaale xaymab jaamookaayam,

ak seen biddiiwu yàlla ji ñu naa Refan,

jëmm yooyu ngeen sàkk, di leen sujjóotal!

Kon nag maa leen di toxal ca wàllaa Babilon.”

⁴⁴ «Xaymab seede baa nga woon ak sunuy maam ca màndiŋ ma, ñu sàkke ko na ko ka doon wax ak Musaa sante, dëppale kook misaal ma Musaa gisoon.⁴⁵ Xayma ba la sunuy maam jot, dugal ko ci kilifteefu Yosuwe ca biir réewum xeet, ya leen Yàlla dàqal. Xayma ba nekk fa, ba ca janti Daawuda.⁴⁶ Daawuda, ma Yàlla baaxe woon, sàkku woon na am màkkaan ngir Yàllay Yanqóoba.⁴⁷ Waaye Suleymaan moo ko mujj tabaxal kër.

⁴⁸ «Moona Aji Kawe ji du dëkke lu loxo defar, mooy la yonent ba ne:

⁴⁹ «Asamaan sama ngàngunee, suuf di sama ndëggastal.

Ana kër gu ngeen may tabaxal?

Boroom bee ko wax.

Mu ne: Ana ban bérab laay nopploo?

⁵⁰ Loolu lépp, xanaa du sama loxoo ko sàkk?»

⁵¹ «Yeena dëgër bopp, yeenay boroomi xol ak noppi yéefar! Dungeen noppee të Noo gu Sell gi? Maam ya, doom ya rekk!⁵² Kan ci yonent yi la seeni naam fitnaalul?

Ñoo rey démb ña yégle woon ñëwug Aji Jub, ji ngeen wor tey, bóom ko.⁵³ Yeen de yeena jooton ci yoonu Musaa, wi ay malaaka jottli, te taxul ngeen jéfe ko.»

Bóom nañu Eccen

⁵⁴ Naka lañu dégg loolu, seen xol fuddu, ñuy yéyu ci kawam.

⁵⁵ Eccen nag feese Noo gu Sell gi, ne jàkk asamaan, daldi gis leeru Yàlla, gis Yeesu taxawe fa ndijooru Yàlla.⁵⁶ Mu ne: «Asamaan a ngii ma gis, mu ubbiku, Doomu nit kaa ngii taxaw fi ndijooru Yàlla!»

⁵⁷ Ba loolu amee ñu yuuxu ca kaw, dar seeni nopp, daldi ànd, ne milib ca kawam;⁵⁸ ñu wat-watee ko, génne ko dëkk ba, di ko dóor ay doj. Fekk na seede ya summi seeni mbubb, juug ca tãnki benn xalelu góor bu ñuy wax Sóol.

⁵⁹ Ñuy dóor Eccen ay doj, moom muy ñaan Yàlla, naan: «Sang Yeesu, nangul sama bakkan!»

⁶⁰ Mu ne gurub, samp bëti óomam, daldi àddu ca kaw, ne: «Sang bi, bu leen topp bii bàkkaar.» Naka la wax loolu, daldi nelaw.

8

¹ Sóol nag rafetlu woon na la ñu bóom Eccen.

Fitnaal nañu mbooloo mi

Bésub keroog teg nañu mbooloom gëmkat ña ca Yerusalem fitna ju metti ba, lu moy ndawi Almasi, ñoom ñépp a tasaaroo ca diiwaani Yude ak Samari.² Ay nit ñu ragal Yàlla nag rob Eccen, ñaawlu deeyam lool.³ Ci biir loolu Sóol moom, ma ngay jéema faagaagal mbooloom gëmkat ñi, di dugg ci kër yi, diri góor ak jigéen, génne, ñu sànni kaso.

Filib waare na ca Samari

⁴ Gëmkat ña tasaaroo di xamle fépp fu ñu jaare, xibaaru jàmm bu kàddu gi.⁵ Noonu la Filib deme

péeyub Samari, di siiwtaane Almasi. ⁶ Ba waa dëkk ba déggee mbaa ñu gis kéemaan ya muy def, ñoo bokk teewlu ay waxam. ⁷ Ndax bare na ca ñu rab yu bon jàppoon te mujj bàyyi leen, génne yuux yu réy; bare na ca it ñu lafañ ak ñu làggi woon te mujj wér. ⁸ Muy mbég mu réy nag ca dëkk boobee.

Ab ñeengokat gis na ku ko jon

⁹ Ku ñuy wax Simon nag yàggoon na ca dëkk ba, di ñeengo. Ku waar waa Samari la woon, te doon tuddoo nit ku magg. ¹⁰ Népp, mag ak ndaw, teewlu ko, naan: «Kii mooy dooley Yàlla ci boppam. Moom lañuy wax “Magggle”.» ¹¹ La ñu ko teewloo woon moo di jëfi ñeengo ya mu leen yàgga yéeme. ¹² Waaye ba ñu gëmee Filib, ma leen xamal xibaaru jàmm, bi jëm ci nguug Yàlla ak turu Yeesu Almasi, góor ak jigéen daldi nangu, ñu sóob leen ci ndox. ¹³ Simon ci boppam gëm, moom it, ñu sóob ko ci ndox. Simon nag bàyyeetul Filib. Ba mu gisee firnde yaak kiraama yu mag yay am, moom moo yéemu.

¹⁴ Ba ndaw ya ca Yerusalem yégee ne waa Samari nangu nañu kàddug Yàlla, Piyeer ak Yowaan lañu fa yebal. ¹⁵ Ñu agsi Samari, ñaanal gëmkat ña, ngir ñu jot Noo gu Sell gi. ¹⁶ Ndax booba Noo gi wàccagul woon ci kenn ci ñoom, dees leena sóoboon rekk ci ndox ci turu Sang Yeesu. ¹⁷ Ba loolu amee Piyeer ak Yowaan teg leen loxo, ñu jot Noo gu Sell gi.

¹⁸ Simon nag gis noonee mayug Noo, gi sababoo ci tegeb loxo bu ndaw ña amal, ba tax mu indil leen xalis. ¹⁹ Mu ne leen: «Mayleen ma man itam xam-xam bii, ngir ku ma teg loxo, nga jot

Noo gu Sell gi.» ²⁰ Piyeer ne ko: «Na sa xalis ànd ak yaw asaru, ndegam ab xalis nga yaakaara jènde mayu Yàlla! ²¹ Amuloo benn wàll mbaa ab cér ci lii, ndax sa xol a jubul ci kanam Yàlla. ²² Réccul nag sa mbon gii, te ñaan Boroom bi; jombul mu baal la sa mébétu xol. ²³ Ndax gis naa ni nga sóoboo ci wextanu kañaan, keppu ci ndéngte.» ²⁴ Simon ne leen: «Ñaanal-leen ma Boroom bi, yeen ci seen bopp, ngir li ngeen wax lépp, lenn bañ ma cee dab.»

²⁵ Gannaaw ba Piyeer ak Yowaan seedelee kàddug Boroom bi, biral ko, Yerusalem lañu dellu, di xamle xibaaru jàmm bi ci ay dëkki Samari yu bare.

Filib yee na ab jaraafu Ecopi

²⁶ Menn malaakam Boroom bi nag wax Filib, ne ko: «Fabul jubal bëj-saalum; yoon wa kenn jaareetul te bartaloo Yerusalem, jëm Gasa.» ²⁷ Filib fabu, dem. Ndeke am na jenn waayu Ecopi* ju maggalsi woon Yerusalem. Nit kooku doonoon moraange, te di jaraaf ju mag ju Kàndas Lingeeru Ecopi; moo doon saytu mboolem alalu Lingeeru Ecopi. ²⁸ Naka la jaraaf ja maggalsi bay dellu Ecopi, toog ca watiiram, di jàngaale téereb Yonent Yàlla Esayi, ²⁹ Noowug Yàlla ne Filib: «Doxal, dab watiir bale.»

³⁰ Filib dabsi waayi Ecopi ja, daldi dégg muy jàng téereb Yonent Yàlla Esayi. Mu ne ko: «Ndax xam nga li ngay jàng?»

³¹ Mu ne ko: «Nu ma ko mana xame, te kenn firilu ma ko?» Ba loolu amee mu ne Filib, mu yéeg, toog ak moom. Filib yéeg. ³² Lii nag mooy dogu mbind ma mu doon biral:

«Dees koo yóbbu ni xar mu ñuy rendiji;

* **8:27** 8.27 Ecopi ga woon, dees na ko wooye Kuus itam, muy diiwaan bu feggoo woon ak dexu Niil, te nekkoon diggante bëj-gànnaru Sudan ak bëj-saalumu Misra.

mbete mburt mu ne cell ci kanam
ki koy wat,
ubbiwul gémminam.

³³ Ci biir toroxteem lañu ko xañ
dëggam;

kuutaayam nag, ana ku ci mana
wax?

Ndegam bakkanam lañu toxale
kaw suuf.»

³⁴ Jaraaf ja ne Filib: «Yaw laay
laaj, ci kan la yonent bi wax lii?
Boppam lay wax am keneen?»

³⁵ Filib daldi àddu, tàmbalee ci
dog boobu, xamal ko xibaaru
jàmm bi ci mbirum Yeesu.

³⁶ Ba loolu amee ñu topp yoon
wi, ba yem ci am ndox. Jaraaf ja
ne ko: «Ndox a ngii, ana lu tee
ma sóobu ci?» ³⁷ Filib ne ko: «Soo
gémee ci sa léppi xol, sañ nga ko.»
Mu ne ko: «Gém naa ne Yeesu
Almasi mooy Doomu Yàlla.»

³⁸ Ci kaw loolu jaraaf ja san-
taane ñu taxawal watiir ba; Filib
ak jaraaf ja wacc, ñu dugg ñoom
ñaar ca ndox ma, Filib sóob ko
ca. ³⁹ Naka lañu génne ca ndox
ma, ngelawal Boroom bi ne cas
Filib, yóbbu, jaraaf ja gisatu ko.
Teewul mu topp yoonam, ànd ak
mbég. ⁴⁰ Filib moom, dëkk ba ñuy
wax Asot la gisaat boppam. Mu
wéye di xamle xibaaru jàmm bi ci
dëkkoo dëkk, ba àgg Sesare.

9

Sóol tuub na

¹ Ci biir loolu Sóol moom, noyy-
eewul lu moy di tëkkook a jéema
bóom taalibey Sang bi. Mu dem
nag ca sarxalkat bu mag ba,
² di sàkku ay bataaxal yu ñeel
jànguy dëkk ba ñuy wax Damaas,
bataaxal yu yóbbante ndigal lu
yeewlu képp ku ñu fa gis ku bokk
ci Yoon woowu, góor ak jigéen,
ngir mu jàpp leen, indi Yerusalem.

³ Naka la Sóol dem ba jub
Damaas, ag leer bawoo asamaan,
jekki ne ràyy ci kawam. ⁴ Mu
daanu ci suuf, daldi dégg baat bu
ko ne: «Sóol, Sóol, lu tax nga di

ma bundxatal?» ⁵ Mu ne: «Yaay
kan Sang bi?» Mu ne: «Man maay
Yeesu, mi ngay bundxatal. ⁶ Léegi
nag, jógal, dugg ci dëkk bi, dees
na la wax li nga wara def.» ⁷ Nit
ña ànd ak moom a nga taxaw,
jommi ba ne cell; dégg nañu baat
bi te gisuñu kenn. ⁸ Sóol jóg,
xippi, gisul dara; ñu daldi koy
wommat, dugal ko biir Damaas.
⁹ Diiru ñetti fan gisul dara, lekkul,
naanul.

¹⁰ Ab taalibe bu ñuy wax
Anañas nag ma nga woon ca
Damaas. Sang bi feeñu ko, ne ko:
«Anañas!» Mu ne ko: «Maa ngi,
Sang bi.» ¹¹ Sang bi ne ko: «Demal
ba ca mbedd, ma ñuy wax Mbedd
mu jub, te nga seet ca kër Yuda
ku ñuy wax Sóol te dëkke Tàrs.
Ma ngay ñaan. ¹² Dafa gis cim
peeñu ku ñuy wax Anañas duggsi,
teg ko loxo, ngir mu dellu di gis.»

¹³ Anañas nag ne ko: «Sang bi,
maa dégge ci ñu bare mbirum
kooku, ñu seede mboolem jëf ju
bon ji mu def say nit ñu sell ci biir
Yerusalem. ¹⁴ Te moo yor ndigal lu
tukkee ci sarxalkat yu mag yi, ngir
yeewlu képp kuy tudd saw tur.»
¹⁵ Sang bi ne ko: «Demal, ndax
kooku jumtukaay laa ko tanne,
ngir mu xamali sama tur, xeeti
jaambur yi ak seeni buur, xamal
ko itam bànni Israyil. ¹⁶ Maa koy
won mboolem coono bi mu wara
dëkku ngir sama tur.»

¹⁷ Ci kaw loolu Anañas dem,
dugg ca kër ga, teg Sóol loxo, ne
ko: «Mbokk mi Sóol, Sang Yeesu,
mi la feeñu woon ci yoon wi nga
dikke, moo ma yebal ci yaw, ngir
nga dellu di gis te feese Noo gu
Sell gi.» ¹⁸ Ca saa sa lu mel niy
waasintóor wadde ca bët ya, mu
dellu di gis. Mu daldi jóg, ñu sóob
ko ci ndox. ¹⁹ Ba loolu wéyee, mu
lekk, doora am doole.

Sóol toog na ak taalibe ya ca
Damaas ay fan. ²⁰ Ca saa sa la
tàmbalee xamle Yeesu ca jàngu

ya, naan Yeesu mooy Doomu Yàlla. ²¹ Mboolem ña ko dégg, daldi waaru, naan: «Xanaa du kii moo doon bóom ñiy tudd woowu tur ci Yerusalem? Du moo fi dikoon, ngir yeewlu leen, yóbbu ci sarxalkat yu mag yi?» ²² Teewul Sóol gëna am manoore, ba far jaaxal Yawut ñi dëkke Damaas, di firndeel ne Yeesu mooy Almasi.

²³ Ba ñu ca tegee ab diir bu xawa yàgg, Yawut yi féncoo, ngir reylu ko. ²⁴ Sóol nag yég seen mébét. Guddi ak bëccëg lañu doon wattu bunti dëkk ba, ngir bóom ko. ²⁵ Teewul taalibe yi yeb ko ag guddi ci ag dàmba, jàlle ko ca wàllaa miir ba, yoor ko.

²⁶ Ba Sóol agsee Yerusalem, jéem naa jaxasook taalibe yi, waaye ñépp a ko ragal, ndax ñàkka gëm ag taalibeem. ²⁷ Ci kaw loolu Barnaba ànd ak moom, yóbbu ko ca ndaw ya. Barnaba nettali leen, ni Sóol gise Sang bi ca yoon wa, ba mu wax ak Sóol, ak fit wa Sóol waaree ca Damaas ci turu Yeesu. ²⁸ Ba loolu amee Sóol ànd ak ndaw yi di dem ak a dikk ci biir Yerusalem, di waaree aw fit ci turu Sang bi. ²⁹ Mu boole ci di wax ak a werante ak Yawut ñiy làkk geger, te ñoom ñu di ko fexee rey. ³⁰ Bokki gëmkat ña nag yég ko, daldi koy yóbbu Sesare, yebale ko foofa, mu dem Tàrs.

³¹ Ba mu ko defee mbooloom gëmkat ñi ci mboolem diiwaani Yude ak Galile ak Samari daldi am jàmm. Ñuy gëna dëgër, di wéye ragal Yàlla, tey yokku ci ndimbalal Noo gu Sell gi.

Piyeer faj na nit

³² Piyeer mi doon wër fu nekk nag, am na bés mu jaare ca ñu sell ña dëkke Lidd. ³³ Mu gis foofa waa ju ñuy wax Ene. Fekk na diiru juróom ñetti at, cib lal rekk lay tédd ndax yaram wu làggi. ³⁴ Piyeer ne ko: «Ene, Yeesu Almasi wéral na la; jógal,

lall sa bopp.» Mu jóg ca saa sa. ³⁵ Mboolem waa diiwaani Lidd ak Saron nag gis ko, ñoom ñépp waññiku ci Sang bi.

Piyeer dekkal na nit

³⁶ Dëkk ba ñuy wax Yope, ab taalibe bu jigéen a nga fa woon, ñu di ko wax Tabita mbaa Dorkas ci làkku geger. Def lu baax ak sarxe la saxoo woon. ³⁷ Ci fan yooyu, mu daanu wopp, daldi faatu. Ñu sang ko, dugal ko ca néegu kaw taax ma. ³⁸ Ci biir loolu taalibe yi dégg ne Piyeer a nga Lidd, te Lidd sorewul Yope. Ñu yebal ñaari nit ca moom, ngir ñaan ko mu ñëw te baña yeex.

³⁹ Piyeer jóg, ànd ak ñoom, ba agsi. Ñu yéegge ko ca néegu kaw taax ma. Ay jëtun a nga fa woon. Ñoom ñépp di jooyoo, yéew Piyeer, won ko turki yaak mbubb ya Dorkas defaroon ba muy nekk ak ñoom.

⁴⁰ Ci kaw loolu Piyeer dàq ñépp ca biti. Mu sukk, ñaan, daldi walbatiku jublook néew bi, ne: «Tabita, jógal!» Mu ne xiféet, gis Piyeer, jóg toog. ⁴¹ Piyeer may ko loxo, yékkati ko. Ba loolu amee Piyeer woo ñu sell ña, ak jëtun ña, won leen ndaw sa, muy dund. ⁴² Mbir ma nag siiw ca Yope gépp, ñu bare gëm Sang bi. ⁴³ Gannaaw loolu Piyeer dal na Yope ay fan, kër wullikat bu ñuy wax Simon.

10

Korney woo na Piyeer

¹ Ku ñuy wax Korney, njiitu takk-der la woon ca Sesare. Ma nga bokkoon ca mbooloo ma ñu dippee Gàngooru Itali. ² Ku jullite la woon te ragal Yàlla, mook waa kërám gépp; bare woon na sarax yu muy yéwéne askan wi, te ñaan ci Yàlla la saxoo woon.

³ Am peeñu nag dikkal ko digg njolloor, mu gis ci lu leer malaakam Yàlla, mu duggsi, ne

ko: «Korney!»⁴ Korney ne ko jàkk, tiit, ne ko: «Sang bi, lu mu doon?» Mu ne ko: «Say ñaan ak say sarax yéeg na fa Yàlla, ba mu bàyyi la xel.»⁵ Léegi nag yebleel ca Yope, nga wooluji fa ku ñuy wax Simoŋ, ñu di ko dàkkentale Piyeer.⁶ Ma nga dal ak meneen Simoŋ ma, wullikat ba kërám féete wetu géej.»

⁷ Naka la malaaka ma wax ak Korney ba dem, mu woo ñaar ciy surgaam, ak benn takk-der bu jullite te bokk ciy suqam.⁸ Mu nettali leen lépp nag, daldi leen yebal Yope.

⁹ Ca èllëg sa, ñu dem bay jub dëkk ba, yemook Piyeer yéeg ca kaw taax ma ci digg bëccëg, ngir ñaan.¹⁰ Mu dem ba xiif, bégga lekk, ñu di ko toggal nag lu mu lekk. Ci biir loolu mu daanu leer.¹¹ Mu daldi gis asamaan ubbiku, lu mel ni sér bu mag bu ñu téyee ñeenti lafam, wacce asamaan, jëm suuf.¹² Sér baa nga def mboolem boroom ñeenti tànk, ak dundoot yiy raam, ak mboolem njanaaw.¹³ Mu am baat bu jib, ne ko: «Piyeer, jógal, rey te lekk.»¹⁴ Piyeer ne ko: «Mukk, Sang bi, ndaxte masumaa lekk lenn lu daganul mbaa lu setul.»¹⁵ Teewul baat bi wax ak moom ñaareel bi yoon, ne ko: «Lu Yàlla setal, bu ko daganadil.»¹⁶ Menn peeñu moomu dikkal na ko ñetti yoon. La ca tegu ñu yéeg kef ka asamaan.¹⁷ Piyeer a nga jaaxle lool, di seet cim xelam lu peeñu ma ko dikkal di tekki, ndeke nit ña Korney yebaloon laaj nañu kër Simoŋ, ba dikk taxaw ca bunt ba.¹⁸ Ñu woote, laajte, ne: «Simoŋ, mi ñuy wax Piyeer, fii la dëkk?»

¹⁹ Naka la Piyeer di xalaat ba tey ca peeñu ma, Noo gi ne ko: «Ñetti nit a ngi nii, di la seet.²⁰ Wàccal boog, ànd ak ñoom te bul nàttable, ndax man maa leen yebal.»²¹ Piyeer wàcc nag

ne nit ñi: «Maa ngii; ki ngeen di seet, man la. Lu doon seeni tànk?»²² Ñu ne ko: «Njiitu takk-der ba Korney, ku jub, ragal Yàlla, te rafet seede bu ko xeetu Yawut wépp seedeel, moo jote ci malaaka mu sell, ndigalal woolu la kërám, ngir déglu say kàddu.»²³ Ci kaw loolu Piyeer dugal leen, dalal leen.

Piyeer wuyji na Korney

Ba bët setee, Piyeer ànd ak ñoom, ñenn ca bokki gëmkaat ña dëkke Yope gunge ko.²⁴ Ca èllëg sa Piyeer agsi Sesare. Fekk na Korney di ko séentu, daldi woo ca kërám ay bokkam, ak xaritam yi ko gëna jege.²⁵ Ba Piyeer duggsee, Korney gatandu ko, ne gurub ca tànk Piyeer, sujjóot.²⁶ Piyeer yékkati ko, ne: «Déet jógal, man it, nit doŋŋ laa.»²⁷ Piyeer di waxtaan ak moom, ba duggsi, yem ca nit ñu bare ña fa daje.²⁸ Mu ne leen: «Yeen de xam ngeen ne ab Yawut, mayeesu ko mu jaxasoo ak xeetu jaambur, mbaa mu seeti ko. Waaye man nag Yàllaa ma won ne du kenn nit ku ma naan daganula jaxasool, mbaa setul.²⁹ Looloo tax, bi ngeen ma wooloo, ma ñëw te tendeefaluma benn yoon. Ma di leen laaj nag li waral ngeen woolu ma.»

³⁰ Ci kaw loolu Korney ne: «Bëkkaati-démb ci waxtuw digg njolloor wii nu tollu tey, ci laa doon ñaane sama biir néeg. Mu am ku jekki ne jaas ci sama kanam, sol yére yu ne ràññ.³¹ Mu ne ma: “Korney, nangu nañu say ñaan, te nemmiku nañu say sarax fa kanam Yàlla.³² Kon nag yebleel Yope, nga woolu Simoŋ, mi ñu dàkkentale Piyeer; ma nga dal ca kër meneen Simoŋ, wullikat ba ca wetu géej ga.”³³ Ca saa sa nag laa yeble ci yaw. Yaw it def nga lu baax, bi nga dikkee. Léegi nag nun ñépp a ngi fi ci kanam Yàlla,

ngir déglu mboolem lu la Boroom bi sant.»

³⁴ Ba loolu amee Piyeer àddu, ne: «Dëgg-dëgg gis naa ne Yàlla daal du gënaatle, ³⁵ waaye xeetoo xeet, ku ko ci ragal tey def njekk, mooy ki ko neex. ³⁶ Moo yónnee kàddoom bànni Israyil, àgge leen xibaaru jàmm, biy maye jàmm ci Yeesu Almasi, miy Sangu ñépp. ³⁷ Yeen ci seen bopp xam ngeen li xewoon ci mboolem réewum Yawut yi, te dale ci diiwaanu Galile, gannaaw ba Yaxya wootee, di sóobe cim ndox, ³⁸ ak ni Yàlla ànde ak Yeesum Nasaret, ba ja-gleel ko pal gu mu dogale Noo gu Sell geek xam-xam bi mu ko sotti, muy wër, di def lu baax, di faj mboolem ñi Seytaane notoon.

³⁹ «Nun ci sunu bopp noo seede li mu def lépp ci réewum Yawut yi ak Yerusalem. Moom mi ñu wékk ci bant, ba rey ko, ⁴⁰ moom la Yàlla dekkal ci ñetteelu fanam, ba may ko mu feeñ. ⁴¹ Du askan wépp la ko won, xanaa nun, seede yi Yàlla tannoon lu jiitu, nu bokk ak moom lekk ak naan, gannaaw ndekkiteem. ⁴² Moo nu sant nag nu xamal askan wi te seede ne moom la Yàlla tabb àttekatub aji dund ñi, ak aji dee ñi. ⁴³ Moom la yonent yépp seedeel, ne képp ku ko gëm, jot nga sa njéggalug bàkkaar ciw turam.»

⁴⁴ Ba Piyeer di wax kàddu googu, Noo gu Sell gi daldi wàcc ci kaw mboolem ñay déglu kàddu ga. ⁴⁵ Ba loolu amee mboolem gëmkati Yawut ya ànd ak Piyeer, waaru ca na mayug Noo gu Sell gi tuuruwaalee ca xeeti jaambur ña, ⁴⁶ ndax dañu leena dégg ñoom itam, ñuy làkk yeneen làkk, ak a màggal Yàlla.

⁴⁷ Piyeer dellu ne: «Ñii jot Noo gu Sell gi ni nun, ndax manees na leena baña sóob ci ndox?» ⁴⁸ Mu santaane nag ñu sóob leen ci ndox ci turu Yeesu Almasi. Gannaaw

loolu ñu ñaan Piyeer, mu toog ci ñoom ay fan.

11

Piyeer layoo naak waa Yerusalem

¹ Ci kaw loolu ndaw yaak bokki gëmkat ña ca réewum Yawut, dégg ne jaambur ñi dul Yawut déggal nañu kàddug Yàlla, ñoom itam. ² Ba Piyeer delloo Yerusalem nag, gëmkat ñi bokk ci askanu Yawut di ko sikk, ³ naan: «Yaa dem ca ña xaraful, di bokk ak ñoom lekk!»

⁴ Piyeer daldi leen benn-bennalal mbir mi. ⁵ Mu ne: «Man de damaa nekkoon ca Yope, di fa ñaan. Ci biir loolu ma daanu ag leer, daldi gis ci peeñu lu mel ni sér bu mag bu ñu téyee ñeenti lafam, mu wàcce asamaan, ba agsi ci man. ⁶ Ma xool ko jàkk, niir ko, daldi cay gis boroom ñeenti tànk yi, ak rabi àll yi, ak dundoot yiy raam ak njanaaw yi. ⁷ Maa dégg itam baat bu ma ne: “Piyeer, jógal, rey te lekk.” ⁸ Ma ne: “Mukk, Sang bi, ndax lenn lu daganul mbaa lu setul masula dugg sama gëmmiñ.”

⁹ Baat ba nag àddoo asamaan ñaareel bi yoon, ne ma: “Lu Yàlla setal, bu ko daganadil.” ¹⁰ Menn peeñu moomu dikk na ba muy ñetti yoon, ñu doora yéegé lépp asamaan.

¹¹ «Saa soosa tembe, ca la ñetti nit ña ñu yebale Sesare ba ca man, agsi ca kër ga nu dal. ¹² Noo gi nag ne ma: “Àndal ak ñoom, te bul nàttable.” Juróom benni bokk yii ngeen di gis ñoo ma gunge, nu dem ba dugg ca kër Korney. ¹³ Mu xamal nu ne malaakaa ko feeñu ci néegam, ne ko: “Yebleel ca Yope, nga woolu Simon, ma ñu dàkkentale Piyeer. ¹⁴ Dina la àgge kàddu yu lay musal, yaw ak sa waa kër gépp.”

¹⁵ «Naka laa tàmbalee wax ak ñoom Korney, Noo gu Sell gi daanu ci seen kaw, na mu jëkkoona daanoo ca sunu kaw. ¹⁶ Ma daldi fàttliku kàddug Sang, ba mu noon: “Yaxya, cim ndox la daan sóobe, waaye yeen, ci Noo gu Sell gi lees leen di sóob.” ¹⁷ Gannaaw nag Yàllaa leen ja-gleel genn may, ga mu nu ja-gleeloon, ba nu gëmee Sang Yeesu Almasi, ana ku ma doon, man, bay gállankoor Yàlla?»

¹⁸ Ba ñu déggee loolu lañu dal, daldi màggal Yàlla. Ñu ne: «Kon xeeti jaambur yi, ndeke ñoom it Yàlla may na leen ñu tuub, ba dund!»

Mbooloo sosu na ca Àncos

¹⁹ Gëmkat ña tasaaroo woon nag ndax fitna ja woon, ca mbirum Eccen, mujj nañu jàll ba diiwaanu Fenisi, ca dunu Sippar ak ca Àncos, waaye àggewuñu kàddu gi ñeneen ñu moy Yawut yi. ²⁰ Terewul ay gëmkat ñu dëkke Sippar ak Siren, bàyyikoo ca, dikk Àncos, wax ak làkk-kati Gereg yi, ñoom itam, ba àgge leen xibaaru jàmm bu Sang Yeesu. ²¹ Boroom bi nag gungee leen loxoom, ba ñu bare gëm, waññiku ci Sang bi.

²² Ba mbir ma siiwee, ba mbooloom gëmcati Yerusalem jot ca, dañoo yebal Barnaba ca Àncos. ²³ Ba Barnaba dikkee ba gis yiw, wi leen Yàlla may, dafa bég, di leen ñaax ngir ñu ñoye seen xol ci Sang bi. ²⁴ Ndaxte Barnaba nit ku baax la woon, feese Noo gu Sell gi, ak ngëm. Mbooloo mu takku nag dolliku ci Sang bi.

²⁵ Ba loolu wéyee Barnaba jëm Tàrs, di seeti Sóol. ²⁶ Ba mu ko gisee, da koo indi Àncos. Ba mu ko defee, atum lëmm ñuy daje ca mbooloom gëmkat ña, di jàngal

nit ñu takku. Ca Àncos lañu jëkka wooye gëmkat ñi ay gëm-Almasi.

²⁷ Ci fan yooyu la ay yonent jóge Yerusalem, dikk Àncos. ²⁸ Kenn ca ñoom, ku ñuy wax Agabus daldi yéglee Noo gu Sell gi, ne xiif bu metti dina am, ci àddina sépp. Te looloo nga yemook ayug buur bu mag bu ñuy wax Kélóodd. ²⁹ Taalibe ya nag fas yéenee boole kem kàttanu ku nekk ca ñoom, ngir ndimbal lu ñuy yónnee bokki diiwaanu Yude. ³⁰ Noonu lañu def, yónnee ko magi Yude, Barnaba ak Sóol jottli ko.

12

Yàlla yiwi na Piyeer

¹ Ca jamono jooju la Buur Erodd jàppoon ñenn ca mbooloom gëmkat ña, di leen mital.

² Noonu la bóome ab saamar Yanqóoba, doomu ndeyu Yowaan.

³ Mu gis nag na mbir ma neexe Yawut ya, ba tax mu teg loxo Piyeer, moom itam; loola yemook bési màggalu Mburu mu amul lawiir. ⁴ Naka la ko jàppu, daldi koy tēj kaso, teg ko ci loxoy ñeenti kurél yu ñeenti takk-der, ngir ñu wattu ko; booba ma ngay xaar ba bésu Mucc bi wees, mu door koo yóbbu ca kanam askan wa.

⁵ Naka lañu tēj Piyeer ca kaso ba, mbooloom gëmkat ñi saxoo koo ñaanal Yàlla.

⁶ Ba ñu demee ba ca guddi, ga jiitu bés ba ko Erodd wara yóbbu, Piyeer a ngay nelaw ci diggante ñaari takk-der, ñu yeewe ko ñaari càllala, ay dag di wattu buntu kaso ba. ⁷ Ci kaw loolu am malaakam Boroom bi ne jaas, taxaw, ag leer ne ràyy ca biir kaso ba. Malaaka ma laal Piyeer ci wetam, yee ko, ne ko: «Jógal gaaw!», càllala yi daldi rote ciy loxoom.

⁸ Malaaka ma ne ko: «Takkal sa geño te sol say dàll.» Mu def noonu. Mu ne ko: «Solal sa

mbubb te topp ci man.»⁹ Piyeer génn, topp ci moom, te xamul sax ndax li ko dikkal noonu te sababoo ci malaaka mi, dëgg la. Yaakaaroon na ne am peeñu la.¹⁰ Ñu jàll dalu wattukat bu jëkk bi, teg ci ñaareel bi, ba agsi ci buntu weñ, ba jëm ca dëkk ba, bunt ba daldi tijjikul boppam. Ñu génn, topp menn mbedd, malaaka ma jekki teqlikook Piyeer.

¹¹ Naka la xelum Piyeer délsi, mu daldi ne: «Léegi nag xam naa xéll ne, Boroom bee yebal malaakaam, te moo ma musal ci loxol Erodd, ak mboolem li Yawut yi séentu woon.»¹² Gannaaw ba Piyeer ràññee loolu, daa dem kër Maryaama, ndeyu Yowaan Màrk, fekk ñu bare daje foofa, di ñaan.¹³ Piyeer fëgg buntu kër ga, mbindaan mu ñuy wax Rodd dikk.¹⁴ Ba Piyeer waxee, mbindaan ma xàmmi baatam, daldi bég ba talu koo ubbil, xanaa daw dellu ca biir, ne Piyeer a nga foofa ca buntu kër ga.¹⁵ Ñu ne ko: «Xanaa dangaa dof?» Teewul mbindaan mi ne moom la. Ñu daldi ne: «Kon malaakaam la.»¹⁶ Ci biir loolu Piyeer a ngay fëgg ba tey. Ñu tijji, muy moom, ñu waaru.¹⁷ Piyeer liyaar leen, ngir ñu noppi, daldi leen nettali, ni ko Boroom bi génnee kaso ba. Mu ne leen: «Yégal-leen ko Yanqóoba ak yeneen bokki taalibe yi.» Ba loolu amee mu génn, dem feneen.

¹⁸ Ba bët setee takk-der ya ne kër-kër, ne képp, ne: «Ana fu Piyeer jaar?»¹⁹ Erodd nag santaane ñu wër Piyeer, te taxul mu gis ko. Mu daldi àtte wattukat yi, ba noppi joxe ndigal ngir ñu rey leen.

Buur Erodd dee na

Ba mu ko defee Erodd jóge diiwaanu Yude, dem Sesare, toog fa.²⁰ Fekk na Erodd dëngoo lool

ak waa dëkk yi ñuy wax Tir ak Sidon. Ci kaw loolu waa Tir ak Sidon mánkoo, dikk ba ci Erodd. Ñu daldi fexe ba jubook Balastus, bëkk-néegu Buur, ba noppi di sàkku jàmm, ndax seen dundub réew, ca dundu Buur Erodd la daan jóge.

²¹ Ba bés ba ñu jàpp agsee, Erodd sol colu buuram, toog ca jal ba, di leen agge kàddug kilif-teefam.²² Mbooloo maa ngay àddu ca kaw, naan: «Lii kay baatu Yàlla la, du baatu nit!»²³ Ca saa soosa tembe la ko malaakam Boroom bi fàdd, ndax la mu del-loowul Yàlla njukkal. Ba loolu amee, ay sax ronq ko, mu dee.

²⁴ Ci biir loolu kàddug Yàlla di gëna siiw, di gëna law.

²⁵ Barnaba ak Sóol nag, gan-naaw ba ñu sottalee seen liggéey, dañoo jóge Yerusalem, ñibbi, ànd ak Yowaan mi ñuy wax Màrk.

13

Yàlla yónni na Barnaba ak Sóol

¹ Ca biir mbooloom gëmkat, ña woon ca dëkk ba ñuy wax Àncos, amoon na ay yonent ak ay jànglekat: ñuy Barnaba, ak Simeyon mi ñu dippee Ñuule, ak Lusiyus mi bawoo Siren*, ak Manayen mi yaroondoo ak Erodd boroom Galile, ak Sóol.² Ñooñoó daje woon di manggal Boroom bi, boole kook koor. Ci biir loolu Noo gu Sell gi ne: «Beral-leen ma nag Barnaba ak Sóol ngir liggéey, bi ma leen wooye.»³ Ba loolu amee ñu woor, boole kook ñaan, daldi leen teg seeni loxo, ba noppi yiwi leen.

Dunu Sippar jot na ci kàddug Yàlla

⁴ Ñooñu la Noo gu Sell gi yebal, ñu dem dëkk ba ñuy wax Selusi,

* **13:1** 13.1 Siren ab dëkk la bu nekkoon ci tefesu bëj-gannaaru Afrig te féete Misra sowu.

dugge fa gaal, jëm dun ba ñuy wax Sippar.

⁵ Ña nga teereji dëkk ba ñuy wax Salamin, daldi fay yégle kàddug Yàlla ca jànguy Yawut ya, ku ñuy wax Yowaan Màrk ànd ak ñoom, di leen jàpple.

⁶ Ci biir loolu ñu wër dun ba bépp, ba yegg Pafos, péey ba. Ñu tase faak ab ñeengokatub Yawut buy yonent-yonentlu, ñu di ko wax Bar Yeesu. ⁷ Ma nga bokkoon ca toppum Sergiyus Póolus† boroom dëkk ba, nit ku rafet xel. Kooku namma dégg kàddug Yàlla, daldi woolu Barnaba ak Sóol. ⁸ Elimas, mu firi Ñeengokat bi, di leen gállankoor nag, tey jéema fàbbi boroom réew ma, ba du gëm. ⁹ Ci kaw loolu Sóol mi ñuy wax Póol feese Noo gu Sell gi. Mu xool ñeengokat bi jàkk, ¹⁰ ne ko: «Yaw nit ki fees ak gépp xeetu njoblan ak ndéngte, doomu Seytaane ji, noonu gépp njob, doo bàyyee lunkal yooni njob yu Boroom bi? ¹¹ Léegi nag loxol Boroom baa ngii fi sa kaw; dinga gumba, ba dootuloo gis jant bi ab diir.» Ca saa sa gis-gis bu naqari akug lëndëm ne milib ci kawam, muy wëndeelu, di wut ku ko wommat. ¹² Ba loolu amee boroom dëkk ba gis la xew, daldi gëm, di yéemu ci li mu jàngé ci Sang bi.

Waa Pisidi jot nañu ci kàddug Yàlla

¹³ Póol ak ñi mu àndal nag bàyyikoo Pafos, dugg gaal, jëm Perge, ca diiwaanu Pamfili. Yowaan moom tàggo ak ñoom, dellu Yerusalem.

¹⁴ Ci kaw loolu, ñoom ñu jóge Perge, jàll ba Àncos ca diiwaanu Pisidi. Ñu dem jàngu ba, dugg, toog ca bésuub Noflaay ba. ¹⁵ Gannaaw ba tarib dog

ya ca téereb yoonu Musaa, ak téereb yonent ya sottee, njiiti jàngu ba yóbbante leen kàddu, ne leen: «Bokk yi, bu ngeen amee kàddu gu ngeen ñaaxe mbooloo mi, waxleen.» ¹⁶ Póol jóg, tàllal loxoom, nee leen:

«Yeen bokki Israyil ak yeen jaamburi ragalkati Yàlla yi, dégluleen! ¹⁷ Yàllay bànni Israyil jii moo tànnoon sunuy maam, moo yaatal xeet wi, ba ñuy ganeyaan ca Misra; moo leen fa génnee kàttanu loxoom. ¹⁸ Lu tollook ñeent fukki at la leen muñal ca màndin ma. ¹⁹ Moo faagaagal juróom ñaari xeet ca réewum Kanaan, daldi muurale sunuy maam réewum Kanaaneen ña. ²⁰ Loolu lépp a ngi am ci diiru ñeenti téeméeri at ak juróom fukk (450).

«Gannaaw loolu moo sàkkal sunuy maam ay njiit, ba ci jamonoy Yonent Yàlla Samiyel. ²¹ Ba loolu wéyee, ñuy sàkku buur, Yàlla jox leen doomu Kis, Sóol, mi soqikoo ci giirug Beñamin, mu falu diiru ñeent fukki at. ²² Mu jële ko fa, sampal leen Daawuda, muy buur bu mu seedeel ne: “Maa ràññee Daawuda doomu Yese, ji sama xol jubool, te mooy jëfe mboolem samay coobare.”

²³ «Ci askanu kookii la Yàlla indee Yeesu, na mu ko digee woon, muy Musalkat ñeel Israyil. ²⁴ Laata muy ñëw, Yaxya moo doon yéene ngir waa bànni Israyil gépp sóobu cim ndox, jëmmale ko seenug tubeel. ²⁵ Ba Yaxya di jeexal aw sasam la ne: “Ana ku ngeen foog ne moom laa? Duma ki ngeen foog, waaye am na kuy ñëw nii sama gannaaw, ku ma yeyoowula summil sax ay dàllam.”

²⁶ «Bokk yi, yeen askanu Ibraayma, yeen ak jaamburi ragalkati Yàlla yi ci seen biir, nun

† 13:7 13.7 Sergiyus Póolus waa Room la woon bu yore kilifteefu diiwaan ba, ci njiital ab kurélu Room.

lañu yónnee kàddug mucc gii. ²⁷ Waa Yerusalem, ak seeni kilifa nag xàmmiwuñu woon Yeesu, te ba ñu daanee Yeesu lañu sottal waxu yonent, ya ñu daan biral bésub Noflaay bu nekk. ²⁸ Gisuñu ci moom lenn lu ko àtteb dee dabe, te teewul ñu sàkku Pilaat reylu ko. ²⁹ Gannaaw ba ñu matalee mboolom lu ñu bind ci moom, lañu ko wàcce ca bant ba, dugal ko bàmmee. ³⁰ Waaye Yàllaa ko dekkal, ³¹ te diiru fan yu bare la feeñu ña àndoon ak moom, jóge diiwaanu Galile, dem Yerusalem, te ñooñooy ay seedeem tey ci askan wi. ³² Nun nag noo leen di àgge xibaaru jàmm bii: li Yàlla digoon sunuy maam, ³³ nun sèt yi la ko defal, ba mu yékkatee Yeesu, te noonee lañu ko binde ci ñaareelu saaru Sabóor, ne:

“Yaa di sama Doom, bés niki tey maa la jur.”

³⁴ Noonu ko Yàlla dekkale ndekkite lu dee toppatul, te yaramam du yàqu mukk, noonee la ko Yàlla waxe woon, ne:

“Maa lay jox barkey Daawuda yu sell yi te wóor.”

³⁵ Moo tax mu waxaat feneen ne: “Doo bàyyi sa ku Sell ki, mu yàqu.”

³⁶ Daawuda moom, gannaaw ba mu defee coobarey Yàlla ci jamonoom, nelaw na, ba ñu rob ko ca weti maamam ya, te yàqu na. ³⁷ Waaye moom mi Yàlla dekkal, yàquwul.

³⁸ «Kon nag bokk yi, xamleen ne ci Yeesu moomu lañu leen birale njéggalug bàkkaar. Te mboolom lu ngeen tële wona wàccool, ba seen njub mat ci yoonu Musaa, ³⁹ képp ku gëm Yeesu, ci moom lay wàccook loolu lépp, ba ag njubam mat. ⁴⁰ Wattuleen nag ba li ñu wax ci térey yonent yi bañ leena dal. Ñu ne:

⁴¹ “Yeen xeebaatekat yi, xool-leen, jommileen te ne mes,

ndax jëf ji may def ci seen jamono, ku leen ko waxoon sax, dungeen ko gëm.”»

⁴² Ba ñu génnee ca jàngu ba, dañu leena ñaan ñu baamtu kàddu googu bésub Noflaay ba ca topp. ⁴³ Ba mbooloo ma tasaaroo, bare na ay Yawut ak tuubeen yuy jaamu Yàlla yu topp ci Póol ak Barnaba. Ñuy wax ak nit ñi, di leen ñaax, ngir ñu sax ci doyloo yiwu Yàlla.

⁴⁴ Bésusub Noflaay ba ca topp, daanaka waa dëkk bépp a daje, ngir déglu kàddug Boroom bi. ⁴⁵ Ba Yawut yi gisee mbooloo ma nag, kiñaan man leen, ñuy weddi waxi Póol, di ko saaga. ⁴⁶ Ba loolu amee fit la leen Póol ak Barnaba tontoo, ne leen: «Yeen Yawut yi de lanu wara jëkka yégal kàddug Yàlla gi, waaye gannaaw gantal ngeen ko, ba jombale seen bopp ag texe ba fàww, nu ngii di walbatiku ci jaambur ñi. ⁴⁷ Ndax noonu la nu ko Boroom bi sante ba mu nee:

“Maa la tabb ngay leeru jaambur ñi,

ngir nga jottliji mucc gii, ba ca cati àddina.”»

⁴⁸ Ba jaambur ña déggee loolu, dañoo bég, di manggal kàddug Boroom bi; ci biir loolu ña dogal ba jagleel ag texe ba fàww, ñoom ñépp daldi gëm.

⁴⁹ Kàddug Boroom bi nag di law ca diiwaan bépp. ⁵⁰ Teewul Yawut ya xiirtal tuubeen yu jigéen yi gëna raññiku, ak kàngam yu góor yi ci dëkk bi. Ñu daldi bundx-atal Póol ak Barnaba, génne leen réew ma. ⁵¹ Póol ak Barnaba nag fëgg seen pëndub ndëgguy tànk, seedeel leen ko seen ngantal, doora dem dëkk ba ñuy wax Ikoñum. ⁵² Ci biir loolu taalibe ya dese mbég ak Noo gu Sell gi, ba seen xol fees.

14

Póol ak Barnaba waare nañu ca Ikoñum

¹ Ba Póol ak Barnaba nekkee Ikoñum, noonu lañu dugge itam ca jàngub Yawut ya. Ñu waare, ba mbooloo mu mag gëm, ay Yawut aki Gereg. ² Yawut yi gëmul nag di xiirtal jaambur ñi dul Yawut, di yàq seen xel ci bokki taalibe yi. ³ Teewul Póol ak Barnaba toog Ikoñum diir bu yàgg lool. Fit lañu doon waaree ngir Boroom bi, Boroom bi maye ay firnde aki kéemaan yu jaare ci ñoom, ngir seeree ko kàddug yiwam gi ñuy biral. ⁴ Ba loolu amee waa dëkk bi xäjjalikoo, ñii far ak Yawut yl, ñale far ak ndaw ya. ⁵ Jaambur ñeek Yawut yi nag ànd ak seeni kilifa, di leen waaja mitital ak a dóori doj. ⁶ Ñu yég ko, daw làquji diiwaanu Likawni, ca dëkk ya ñuy wax Listar, ak Derbe ak la ko wër. ⁷ Foofa itam ñu di fa xamle xibaaru jàmm bi.

Póol ak Barnaba waare nañu ca Listar

⁸ Jenn waay a nga daan toog ca Listar, tànk ya baaxul woon; laago la judduwaale, te masula dox. ⁹ Kookoo dégg Póol muy waare, Póol xool ko jàkk, gis ne am na ngëm gu muccam mana jaare. ¹⁰ Mu àddu ca kaw, ne waa ji: «Jógal taxaw jonn!» Waa ji ne bërét, jóg, daldi dox.

¹¹ Ba mbooloo ma gisee la Póol def, ca kaw lañu àddu ci làkku Likawni, ne: «Yàlla yee soppliku melow nit, wàccsi ci sunu biir!» ¹² Ci kaw loolu ñu tudde Barnaba Sës, kilifay yàllay Gereg yi, Póol nag gannaaw moo farewoo woon kàddug waare ga, ñu tudde ko Ermes, ndawal yàllay Gereg yi. ¹³ Jaamookaayu Sës ma nga woon ca buntu dëkk ba. Sarxalkat ba daldi indi ca bunti dëkk ba ay yëkk yu ñu takkal caqi tóor-tóor. Sarxalkat ba ànd ak mbooloo ma,

nara rendi jur ga, sarxal ko Póol ak Barnaba.

¹⁴ Ci kaw loolu Póol ak Barnaba yég la xew. Ñu xotti seeni yéree ndax ñaawlu ko. Ñu buur nag ba ca biir mbooloo ma, daldi àddu ca kaw ne: ¹⁵ «Yeen, lu leen xiir ci lii? Nun itam ay nit lanu, bokk ak yeen benn bind. Xibaaru jàmm bi lanu leen di xamal, ngir ngeen wacc yëfi neen yii te walbatiku ci Yàlla, kiy dund te sàkk asamaan ak suuf ak géej ak mboolem lu nekk ci biir. ¹⁶ Moo mayoon démb xeet yépp, ñu awe seen yooni bopp. ¹⁷ Moona noppiwula seereel boppam ci mbaaxam gi muy jéfe, di leen wàcceel fa asamaan, taw ak naataange, reggal leen, bégal leen ba seen xol sedd.»

¹⁸ Loolu lépp ndaw ya wax nañu ko te tuuti kon ñu tëlee tere mbooloo ma ñu rendil leen sarax.

¹⁹ Ci kaw loolu ay Yawut yu jóge Àncos gu Pisidi ak Ikoñum, fexe ba fàbbi mbooloo ma, daldi dóor Póol ay doj, diri ko ba génne ko dëkk ba, yaakaar ne dee na. ²⁰ Naka la ko taalibe ya yéew, mu jóg, daldi dellu ca biir dëkk ba. Ca èllég sa, mu ànd ak Barnaba, dem Derbe.

Délsi nañu Àncos gu Siri

²¹ Gannaaw ba ñu xamlee fa Derbe xibaaru jàmm bi, ba am fa taalibe yu bare, dañoo dellu Listar ak Ikoñum ak Àncos gu Pisidi. ²² Ñuy feddli pastéefu taalibe yi, di leen ñaax ngir ñu saxoo ngëm, ne leen: «Coono yu baree ngii, fàww nu jaare ci, ngir tàbbi ci nguurug Yàlla.» ²³ Mbooloom gëmkat mu nekk nag, ñu tabb ci ay mag; ci biir loolu ñu ñaan, boole kook koor, daldi dënk mag ña Sang bi ñu gëm. ²⁴ Gannaaw

loolu ñu jaare biir diiwaanu Pi-sidi, ba àgg Pamfili. ²⁵ Ñu daldi si-iwtaane kàddu gi ca Perge, doora wàcci ba Atali.

²⁶ Foofa lañu dugge gaal, dellu Àncos gu Siri, ga ñu leen dénke woon Yàlla ciw yiwam, ngir liggéey ba ñu sottal, ba délsi noonu. ²⁷ Ba ñu agsee, dañoo woo mbooloom gëmkat ña, àgge leen mboolom na Yàlla def ak ñoom, ak na mu ubbilee jaambur ñi dul Yawut buntu ngëm. ²⁸ Ñu toog nag ak taalibe ya diir bu xawa yàgg.

15

Péncoo am na ca Yerusalem

¹ Ñenn nit ñu bàyyikoo Yude dikk Àncos, ñoo doon digal bokki taalibe yi, ne leen: «Su ngeen xaraful*, ni ko aaday Musaa santanee, dungeen mana muc.»

² Mbir ma nag mujje féewaloo ak werante wu xawa metti, te Póol ak Barnaba séq ko ak ñooñu. Ba loolu amee ñu ne, na Póol ak Barnaba, ak ñenn ca gëmcati Àncos, ànd dem Yerusalem ca ndawi Yeesu, ak mag ña, ba lij-janti mbir moomu.

³ Ci kaw loolu mbooloom gëmkat ñi yebal leen, ñu jaare Fenisi ak Samari, daldi àgge waa foofa ni jaambur ñi dul Yawut tuube, ba bokki gëmkat ñépp bég ca lool. ⁴ Gannaaw loolu, ñu agsi Yerusalem, mbooloom gëmkat ñi, ak ndawi Yeesu yi, ak mag ñi, dalal leen, ñu nettali leen mboolom ni Yàlla def ak ñoom.

⁵ Ba mu ko defee ñenn ci gëmkat ñi bokk ci ngérum Farisen yi, daldi taxaw temm, ne gëmkat ñi dul Yawut, fàww ñu xarfal leen, sàmmlloo leen yoonu Musaa.

⁶ Ba loolu amee ndawi Yeesu yi ak mag ñi bokk daje, ngir seet mbir moomu. ⁷ Werante wu réy

am ca. Ci kaw loolu Piyeer jóg ne leen: «Bokk yi, yeen xam ngeen ne bu yàgg la ma Yàlla seppe ci seen biir, ngir jaambur ñi dégge ci sama làmmiñ, kàddug xibaaru jàmm bi, ba doon ay gëmkat. ⁸ Yàlla, mi xam xolu nit nag moo seereel jaambur ñi, ba mu leen mayee Noo gu Sell gi, ni mu nu ko maye nun itam. ⁹ Yàlla amul xejj ak seen sunu digg ak ñoom, ndax seen ngëm la raxase seen xol. ¹⁰ Léegi nag lu tax ngeen di diinat Yàlla, di teg taalibe yi yen bu nu masula àttan, cay maam ba ci nun? ¹¹ Yiwu Sang bi Yeesu daal lanu gëm ne ci lanuy mucce, te ñoom itam, noonu rekk.»

¹² Ba loolu wéyee mbooloo mépp ne xerem. Ñu déglu nag Barnaba ak Póol, ñu xamle mboolom firnde yeek kéemaan, yi Yàlla defe seen ñaari jëmm ci biir jaambur ñi. ¹³ Ba ñu noppee, Yanqóoba àddu ne: «Bokk yi, dégluleen ma. ¹⁴ Simon† xamle na, ni Yàlla yége jaambur ñi ca njàlbéen, ba sàkke ci seen biir, xeet wu mu tudde turam. ¹⁵ Te loolu déppoo na ak kàdduy yonent yi, ndax bindees na ne:

¹⁶ «Boroom bi nee:
Gannaaw loolu dinaa délsi;
maay yékkati kër Daawuda gi daanu,
maay yékkati gent yi, joyanti ko,
¹⁷ ngir ndesu nit ñi sàkku Boroom bi,
te ñooño di jaambur ñi ñu tudde sama tur.

¹⁸ Boroom bee xamle loolu bu yàgga yàgg.»

¹⁹ «Kon nag sama xalaat mooy: bunu gétën jaambur ñi tuub, ba waññiku ci Yàlla. ²⁰ Xanaa nu bind leen, ne leen ñu moytu lu ay xërëm sobeel, moytu powum séy, moytoo lekk yàppu mala mu ñu tuurul deretam, ak lekk deret ci boppam. ²¹ Ndaxte ca njàlbéen ga

* 15:1 15.1 Seetal ci 7.8. † 15:14 15.14 Simon mooy Piyeer ba tey.

ba tey ay nit a ngi waaree yoonu Musaa ci dëkk bu nekk, ñu di ko jàng ci jàngu yi bésu Noflaay bu nekk.»

Ndaje ma bind na ñi dul Yawut

²² Ba loolu amee ndaw yi ak mag ñi mànkoo ak mbooloom gëmkat ñépp, ngir tannée ci seen biir ay nit, yebal leen Àncos, boole leen ak Póol ak Barnaba. Ñooño di Yuda, mi ñu dippee Barsabas, ak Silas, ñu diy mag ca bokk ya.

²³ Ñu yóbbante leen bataaxal, bind ci ne:

Nun ndawi Yeesu, ak mag ñi, seen bokki Yerusalem, noo leen bind, yeen sunu bokki gëmkat ñi dul Yawut te dëkke Àncos ak Siri ak Silisi. Nu ngi jital sunub nuyoo. ²⁴ Dégg nanu ne ay nit ñu bawoo ci nun, ñoo leen lëjal ak seeni wax, di jaxase seen xel, te nun joxunu leen lenn ndigal. ²⁵ Moo tax nu mànkoo ci tann ay nit ñu nu yebal ci yeen, boole leen ak sunuy soppe Barnaba ak Póol, ²⁶ ñoom ñi jaay seen bakkan ngir sunu Sang Yeesu Almasi. ²⁷ Kon nag noo yebal Yuda ak Silas, ngir ñu àgge leen ci seen gémmiñu bopp, lii nu leen bind. ²⁸ Ndaxte Noo gu Sell gi moo mànkoo ak nun ci bañ leena teg benn coono, xanaa lii manula ñàkk: ²⁹ Ngeen moytu yàpp wu ñu sarxal ay tuur, ak deret, ak yàppu jur gu ñu tuurul deretam, ak powum séy. Yooyii, bu ngeen ko moytoo bu baax, def ngeen lu baax. Jàmm ak jàmm.

³⁰ Ba loolu amee ñu tàggtóo, daldi dem ba Àncos. Ci kaw loolu ñu woo mbooloo mi, jébbal leen bataaxal bi. ³¹ Ba ñu jàngee

bataaxal bi, kàddu ga dëfal leen, seen xol sedd. ³² Yuḍa ak Silas it gannaaw ay yonent lañu woon, wax nañu ak bokk yi lu yàgg, ngir ñaax leen, feddli seen ngëm. ³³⁻³⁴ Ba loolu amee ñu toog fa ab diir, bokk yi door leena ñaanal yoonu jàmm, yiwi leen, ngir ñu dellu ca ña leen yebaloon. ³⁵ Póol ak Barnaba nag des Àncos. Ñu ànd ak ñeneen ñu bare, di jangle ak a xamle kàddug Boroom bi.

Póol ak Silas ànd nañu

³⁶ Ba ñu ca tegee ay fan Póol ne Barnaba: «Nan dellu seeti bokk yi ci mboolem dëkk yi nu yégle woon kàddug Boroom bi, ba gis nu ñu def.» ³⁷ Barnaba nag bëggoon ñu yóbbaaale Yowaan, mi ñuy wax Màrk. ³⁸ Teewul Póol jàpp ne gannaaw Yowaan Màrk moomu moo leen wacoon ca Pamfili te àndul woon ak ñoom ci liggéey bi, yóbbaaale ko warul.

³⁹ Mbir mi nag mujje dëngoo bu metti, ba ñu teqlikoo. Barnaba ànd ak Yowaan Màrk, dugg gaal, jëm Sippar. ⁴⁰ Póol moom, taamu Silas, daldi ànd ak moom dem, gannaaw ba leen bokk ya dénkee Boroom bi ciw yiwam. ⁴¹ Ci kaw loolu mu jaare diiwaani Siri ak Silisi, di ñaax mbooloooy gëmkat ña.

16

Timote fekkxi na Póol ak Silas

¹ Ci kaw loolu Póol agsi Derbe, teg ci dëkk ba ñuy wax Listar. Ndeke ab taalibee nga fa bu ñuy wax Timote; ndeyam di gëmkatub Almasi bu bokk ci askanu Yawut, baayam di Gereg. ² Muy ku rafet seede ci biir bokki dëkk yooyu di Listar ak Ikoñum. ³ Póol nag bëgg mu ànd ak moom, ba tax mu yóbbu ko, xarfal* ko ndax Yawut

* **16:3** 16.3 Póol dafa jàpp ne gëmkatub Almasi man naa xaraf ba tey, te du yàq ci ngëmam dara. Moo tax Póol xarfal Timote, ndax xamoon na ne xaraf donj moo manoona tax Timote mucc ci sikkaangey Yawut yi gëm Almasi.

ya dëkke woon gox ba, ngir ñépp a xamoon ne baayam ab Gereg la. ⁴ Ba loolu amee ñuy wër dëkk ya, di jottli dogal yi tukkee ca ndawi Yeesu yaak magi Yerusaleem, ngir ñu sàmm ko. ⁵ Mbooolooy gëmkat ñi di gëna feddliku ci wàllu ngëm, seeni lim di yokku bés ak bés.

Yàlla feeñu na Póol

⁶ Xel mu Sell mi nag tere leena yégleji kàddu gi ca diiwaanu Asi, ba tax ñu jàlli biir diiwaanu Firisi ak Galasi. ⁷ Ñu dem ba ca kemu Misi, nara jàlli biir diiwaanu Bitini, Xelum Yeesu mayu leen ko. ⁸ Loolu tax ñu jàlle biir Misi, àkki dëkk ba ñuy wax Torowas. ⁹ Ci biir loolu am peeñu dikkal Póol ca guddi: mu gis aw nitu Maseduwan taxaw, di ko tinu, ne ko: «Jàllsil Maseduwan, wallusi nu!» ¹⁰ Naka la jot peeñu ma, mu daldi nu† bir ne Yàllaa nu yebal ngir nu xamleji foofa xibaaru jàmm bi. Ca saa sa nu fexee jàll ba Maseduwan.

Lidi gëm na Almasi ca Filipi

¹¹ Ci kaw loolu nu dugge Torowas gaal, jubal dunu Samotaras, jógeeti fa, teereji Neyapolis ca èllég sa. ¹² Nu bawoo fa jàll ba Filipi, dëkku gox ba jëkk ca diiwaanu Maseduwan te di moomeelu Room. Nu toog fa ay fan.

¹³ Ba bésab Noflaay ba taxawee, nu génna ca buntu dëkk ba, ca wetu dex ga, daldi fay gis bérab bu nu foog ne ab jullikaay la. Nu toog fa nag, di waxtaan ak jigéen ña fa daje. ¹⁴ As ndaw a nga ca, di déglu; ku ñuy wax Lidi, dëkke Catir, di jaaykatub cuubi tànnéef yu xonq curr, te di jaamukatu Yàlla. Boroom bi nag ubbi xolam, ba mu teewlu bu baax kàdduy Póol. ¹⁵ Ci kaw loolu ñu sóob ko ci ndox, moom ak waa kërám. Mu daldi nu ñaan, ne nu: «Ndegam

ab gëmkatub Sang bi ngeen ma jappe, agsileen, dal ak man ca sama kër.» Mu soññ nu ba nu nangu.

Těj nañu kaso Póol ak Silas

¹⁶ Noo doon dem jullikaay ba, ab surga bu jigéen bu rabu gisaane japp, dajeek nun. Alal ju bare la ay njaatigeem daa jële ci ngisaa-neem. ¹⁷ Ndaw sa topp ci Póol ak nun, di xaacu, naan: «Nit ñii jaami Yàlla Aji Kawe ji lañu; dañu leen di yégal yoonu mucc.» ¹⁸ Noonu la jappoo ay fani fan, ba Póol mujj xajootu ko. Mu walbatiku ne rab wa: «Maa la sant ci turu Yeesu Almasi, génna ci ndaw si.» Rab wa daldi génna ca saa sa.

¹⁹ Ba loolu amee alal ja njaatigey ndaw sa yaakaaron, réer leen, ñu japp Póol ak Silas, diri, yóbbu ca pénc ma, fa kanam njiit ya. ²⁰ Ñu taxawal leen fa àttekat ya, ne: «Ñii ñoo yéngal sunu dëkk bi, di ay Yawut ²¹ yuy xamle aada yoy, nun ñiy waa Room, sañunu koo nangu, sañunu koo jëfe.»

²² Ci kaw loolu mboooloo ma it dal ci seen kaw; àttekat ya futti seeni yére, daldi santaane ñu dóor leen ay yar. ²³ Ñu dóor leen ay yar yu bare, sànni leen ca kaso ba, boole ca jox boroom kaso ba ndigalal wattu leen bu baax. ²⁴ Ndigal loolu nag tax mu sànni leen ca néeg ba gëna ruqe ca kaso ba, jéng leen.

²⁵ Ba guddi gay xaaj, Póol ak Silas a ngay ñaan, di sàbbaal Yàlla, ñeneen ña ñu fa tēj di leen déglu. ²⁶ Ci kaw loolu suuf jekki yéngu yéngu bu mag ba kenug kaso ba di rëng-rëngi; bunt yépp jekki ubbiku, jéngi ñépp dàjjiku. ²⁷ Boroom kaso ba tiite ciy nelaw, gis bunti kaso bi ubbiku. Mu bocci saamaram, nara xaru, yaakaar ne ña ñu tēj dañoo rëcc. ²⁸ Póol nag

† 16:10 16.10 Li waral nu mooy Luug mi bind jëf ya mooy wax.

àddu ca kaw ne: «Bul lor sa bopp, nun ñépp a ngi fi.»

²⁹ Ba loolu amee boroom kaso ba indilu ab lãmp, daldi ne saraax dugg, ne gurub fa kanam Póol ak Silas, di lox. ³⁰ Gannaaw gi mu génne leen ca biti ne leen: «Sang yi, ana lu ma wara def, ba mucc?» ³¹ Ñu ne ko: «Gëmal Sang Yeesu, daldi mucc, yaak sa waa kër.» ³² Ba loolu amee ñu xamal ko kàddug Sang bi, moom ak waa kërám gépp. ³³ Mu yóbbu leen nag ci waxtuw guddi woowu, raxas seeni gaañu-gaañu, ñu sóob ko ci ndox ca saa sa, moom ak waa kërám gépp. ³⁴ Gannaaw loolu mu yóbbu leen kërám, jox leen ñu lekk, tey bégeendoo ak waa kërám gépp ci ngëm gi ñu gëm Yàlla.

³⁵ Ba bët setee, àttekat ya yebal alkaati ya, ñu ne boroom kaso ba: «Ñii, yiwi leen.» ³⁶ Boroom kaso ba àgge Póol ndigal la, ne ko: «Àttekat yi kat ñoo fi yeble, ne ñu yiwi leen. Kon nag man ngeena génn te dem ak jàmm.»

³⁷ Póol nag ne alkaati ya: «Ñoom ñu dóor nu ci kanam nit ñi, àtteesu nu sax te nu diy gor ci Room gii, rax ci dolli ñu sànni nu ci kaso bi. Léegi ñu bëgg noo dàq ndànk ci biti? Mukk! Nañu ñëw, ñoom ci seen bopp, génne nu.»

³⁸ Ba mu ko defee, alkaati ya àgge àttekat ya kàddu googu, ñu xam ne ay gori waa Room lañu, tiitaange jàpp leen. ³⁹ Ñu dikk, jéggalu, génne leen ci biti, ñaan leen, ñu génn dëkk ba. ⁴⁰ Noonu lañu génne kaso ba, dellu kër Lidi. Ñu gise faak bokki gëmkaat ña, ñaax leen, doora dem.

17

Xibaaru Yeesu yëngal na Tesalonig

¹ Ba mu ko defee ñu jaare dëkk ya ñuy wax Amfipolis ak Apoloni,

doora àgg Tesalonig, ga Yawut ya amoon ab jàngu. ² Póol nag di leen fa fekk, na mu ko baaxoo. Diiru ñetti bési Noflaay, mu di leen waxal ci Mbind mi. ³ Mu di leen tekkil Mbind mi, di leen ci firndeel ne coonob Almasi ak ndekkiteem manul woona ñàkk. Mu ne leen: «Yeesu mii ma di leen xamal, mooy Almasi.» ⁴ Ba loolu amee ñenn ca Yawut ya gëm, fekksi Póol ak Silas, ñoom ak Gereg yu bare yu ragal Yàlla, ak jigéen ñu ràññiku ñu bare.

⁵ Yawut ya nag am ca kañaan, daldi foraatoo ca mbedd ma ay taxawaalukat, dajale ay gàngoor, ba yëngal dëkk ba. Ñu song kër Yason, di seet Póol ak Silas, ngir yóbbu leen ca waa dëkk ba. ⁶ Ci kaw loolu gisuñu leen, ñu diri Yason ak yeneen bokki gëmkaat ba ca kanam àttekat ya. Ña ngay biral, naan: «Nit ñi tas àddinaa ngii, agsi nañu fi, ⁷ te Yason a leen dalal. Ñoom ñépp a xëtt ndigali buur Sesaar, te naan am na beneen buur bu ñuy wax Yeesu.» ⁸ Ba mbooloo ma ak àttekati dëkk ba déggee loolu, dañoo jaaxle. ⁹ Ba loolu amee ñu feyloo Yason ak ña ca des daan ba ca war, door leena yiwi.

Póol ak Silas dem nañu Bere

¹⁰ Ba mu ko defee bokki gëmkaat ña yebal ca saa sa Póol ak Silas ca guddi ga, ñu jëm Bere. Ñu agsi, dem ca jàngub Yawut ya. ¹¹ Waa Bere nag gëna am déggin waa Tesalonig. Ñu gëm kàddu gi, xér ci lool, bés bu nekk ñuy niir Mbind mi, ngir xam ndax la ñu leen di wax noonu la. ¹² Ci kaw loolu Yawut yu bare gëm, ñoom ak jigéeni Gereg ñu ràññiku, ak ay góori Gereg ñu bare.

¹³ Ba loolu amee Yawuti Tesalonig dégg ne Póol a ngay xamle kàddug Yàlla ca Bere itam. Ñu dikkati, yëngal nit ña, ñu def ay gàngoor. ¹⁴ Ca la bokki gëmkaat ñi

yebal Póol ca saa sa, mu jëm tefes ga, Silas ak Timote ñoom, des ca Bere. ¹⁵ Ña dar Póol nag gunge ko ba ca dëkk ba ñuy wax Aten, ñu doora dëpp, jottliji Silas ak Timote kàddug Póol, ngir ñu fekksi ko nu mu gëna gaawe.

Póol waare na ca Aten

¹⁶ Diggante ba Póol di nég Silas ak Timote ca Aten, xolam jeex na ndax dafa gis na dëkk ba yeboo ci jaamu ay tuur. ¹⁷ Ci biir loolu muy wax ak Yawut yaak jaamburi ragalkati Yàlla ya ca jàngu ba, di wax it ak waa pénc ma bés bu nekk.

¹⁸ Ci kaw loolu ay boroom xam-xam yu bokk ci ngérum Epikur* ak ngérum Estowisen†, di werante ak moom. Ñenn ña ne: «Kebatukat bii, lu muy wax nii?» Ña ca des dégg Póol di waare xibaaru jàmm bi ci Yeesu ak ndekkiteem, ñu ne: «Daa mel ni ay tuur-tuuraani doxandéem lay waa-reel.» ¹⁹ Ñu jàpp ko nag, yóbbu ko ca èttub àttekaay ba ñuy wax Areyopas. Ñu ne ko: «Ndax man nanoo xam njàngle mu bees mii ngay siiwal, lu mu doon?» ²⁰ Ndax li ngay wax kat sunu ngan-gi-nopp la. Nu bégga xam nag loolu lu muy tekki.» ²¹ Booba waa Aten ñépp, doxandéem ak njuddu-jiréew, xintewuñu lenn lu moy di nettali ak a déglu xew-xew wu bees.

²² Ci kaw loolu Póol taxaw ca digg èttub Areyopas, ne leen: «Yeen waa Aten, gis naa ne ci wet gu nekk ñu farlu ngeen ci diine. ²³ Ndax maa doon doxantu, di seet seeni jaamookaay, ba yem ci bu ñu bind mii mbind: “Ñeel yàlla ji nu xamul.” Loolu ngeen

di màggal te xamuleen ko nag, moom laa leen di xamal.

²⁴ «Yàlla mi sàkk àddina ak mboolem li ci biiram, di Boroom asamaan ak suuf, dëkkewul màkkaan mu ay loxo sàkk. ²⁵ Te it jariñoowul loxol nit, mbete ku soxla lenn, ndax mooy may ñépp bakkan akug noo, ak lu mu mana doon. ²⁶ Moo sàkke xeeti àddina yépp ci kenn nit, ñu dëkke dëndu suuf sépp, te moo leen àppal seeni jamono, réddal leen seen kemi dëkkuwaay. ²⁷ Yàllaa def loolu, ngir xeeti àddina wut ko, làmbatu ba daj ko, ndegam man naa am, doonte sorewul kenn ku nekk ci nun. ²⁸ “Ndax sunu bakkan ak sunu yèngu ak sunug nekk, lépp ci moom la.” Mooy ba tey la ñenn ci seeni woykat ne: “Nun itam aw xeetam lanu.” ²⁹ Ndegam nag xeetu Yàlla lanu, warunoo nirule Yàlla ak lenn luy wurus, mbaa xaalis mbaa aw doj te sosoo ci xareñtey nit akum xelam. ³⁰ Yàlla nag jéllale na janti ñàkka xam googa woon, waaye tey mu ngi woo ñépp, ak fépp fu ñu féete, ngir ñu tuub. ³¹ Ndaxte Yàlla jàpp na bés bu muy àttee àddina ci dégg, àtte bu nit ki mu taamu di sottali; te loolu Yàlla jox na ci ñépp firnde lu wóor, ba mu dekkalee kooku mu taamu, ndekkite lu dee toppul.»

³² Naka lañu dégg waxi ndeendekki, ñenn ña di ko foontoo, ña ca des ne ko: «Dinanu la déglu, nga waxalaat nu ci moomu mbir.» ³³ Ba loolu amee Póol bàyyikoo ca seen biir. ³⁴ Teewul mu am ñu ko fekksi, ba mujj gëm; Denis mi bokk ci èttub Areyopas ci la, ak jigéen ju ñuy wax Damaris, ak ñeneen.

* **17:18** 17.18 Ngérum Epikur mooy kurélu njànglem Epikur, mi dee 270 at lu jiitu Almasi. Ngérum Epikur dañoo jiital seen bakkan, te fonk bannex. † **17:18** 17.18 Ngérum Estowisen kurél la woon, gu njànglem Senon lal. Dee na 265 at lu jiitu Almasi. Ngérum Estowisen ñoo weesale seen bopp yég-yégu yaram mbaa xol yu mel ni bannex mbaa naqar, te di ñaaxe ci muñ gu ànd ak pastéefu boroom.

18

Póol tiĩn na waa Korent

¹ Ba loolu wéyee Póol bàyyikoo Aten, dem Korent. ² Mu daje fa ak Yawut bu ñuy wax Akilas, fekk baax diiwaanu Pont. Muy sooga jóge réewum Itali, ànd ak soxnaam Pirsil, ndax Buur bu mag ba Kélóodd moo joxe woon ndigal ne na Yawut yépp génn Room. ³ Póol nag miinante ak ñoom, te fekk ñu bokk benn liggéey, di defarkati xayma ni moom. Loolu tax mu far dal ak ñoom, di liggéey.

⁴ Ci kaw loolu bésuub Noflaay bu nekk Póol di waare ca jàngu ba, di yee Yawut yi ak Gereg yi. ⁵ Ba Silas ak Timote dikkee, bàyyikoo diiwaanu Maseduwan, Póol xintewootul lu moy di xamle kàddu gi, di seereel Yawut yi ne Yeesu mooy Almasi. ⁶ Yawut ya nag gantal, di ko ñàññ, mu yëlëb ay yéreem, misaale ko ne jaanam wàcc na. Mu ne leen: «Yeenay gàddu seen bakkanu bopp. Man set naa ci wecc. Gannaaw-si-tey, ci jaambur ñi dul Yawut laa jëm.»

⁷ Mu jóge foofa, dem kër jaamburub jaamukatu Yàlla bu ñuy wax Tisyus Yustus, te kërám sésook jàngu ba. ⁸ Teewul Kirispus njiitu jàngu ba moom, gëm Sang bi, mook waa kërám gépp. Ñu bare ci waa Korent a gëm, gannaaw ba ñu déggee kàddu gi, ba ñu sóob leen ci ndox.

⁹ Ba loolu amee Sang bi wax ak Póol ag guddi ci biir peeñu, ne ko: «Bul tiit dara, waaye waxal te bul noppi, ¹⁰ ndax maa ànd ak yaw, kenn du la song, def la lu bon, ndax xeet wu yaa laa am ci dëkk bii.» ¹¹ At ak juróom benni weer la Póol toog ci seen biir, di jàngle kàddug Yàlla.

¹² Jant ya Galyon moomee di-iwaanu Akayi, Yawut ya dañoo mànkoo, jógal Póol, jàpp ko, yóbbu ca àttekaay ba. ¹³ Ñu ne:

«Kii dafa juuyoo ak yoon ci ni muy xiire nit ñi ci jaamu Yàlla.»

¹⁴ Póol dem bay àddu, far Galyon ne Yawut ya: «Yeen Yawut yi, su doon ag njubadi mbaa jëf ju aay lool ju ngeen di tawat, kon xel dina nangu ma déglu leen. ¹⁵ Waaye su dee ag dëngoo ci wàllu wax, mbaa ay turi nit, mbaa seen yoonu bopp nag, seetal-leen ko seen bopp. Àtte loolu moom, duma ko nangu.» ¹⁶ Galyon daldi leen dàqe ca àttekaay ba. ¹⁷ Ci kaw loolu ñépp jàpp Sosten, njiitu jàngu ba, dóor ko ca àttekaay ba, te taxul Galyon yégal ko yaramam.

Póol délsi na Àncos gu Siri

¹⁸ Ba loolu wéyee Póol toogaat na fa fan yu bare, doora tàggtoo ak bokk ya, dugg gaal jëm Siri, ànd ak Pirsil ak Akilas. Fekk na mu watu nel ca teerub Señsere, firndeete ko aw xas wu mu xasoon.

¹⁹ Ba ñu teeree Efes, fa la Póol bàyyi Pirsil ak Akilas. Mu dem ca jàngu ba, ba diisoo fa ak Yawut ya. ²⁰ Ñooñu ñaan ko, mu toogaat fa ab diir, mu gantal. ²¹ Naka la tàggtoo ak ñoom, ne leen: «Dinaa leen seet-siwaat, bu soobee Yàlla.» Ba loolu amee mu dugg gaal, bàyyikoo Efes, ²² teereji Sesare. Mu dem nag Yerusaleem, nuyuji mbooloom gëmkat ña, doora dem Àncos gu Siri.

Póol tukki na ñetteel bi yoonam

²³ Póol toog na Àncos ay fan, jóge fa wër diiwaanu Galasi, teg ca Firisi, di ñaax mbooloom taal-ibey foofa.

²⁴ Ab Yawut nag bu ñuy wax Apolos te cosaanoo Alegsàndiri, moo dikoon Efes. Ku rafet kàddu, te xam Mbind mi lool. ²⁵ Kooku jotoon naa jàng yoonu Sang bi. Mu ànd ak cawarte, di waare ak a jàngle lu wér péng

ci mbirum Yeesu, doonte xam-xamam a ngi yemoo ci sóobeb Yaxya ci ndox. ²⁶ Mu tàmbalee waxe kóolute ca jàngu ba. Pirsil ak Akilas dégg ko, woo ko cig wet. Ñu daldi koy gëna leeralal yoonu Yàlla wi.

²⁷ Ba mu ko defee Apolos namma jàll ba Akayi, bokk ya rafetlu mébétam. Ñu bind taalibey Akayi, ngir ñu dalal ko. Ba Apolos agsee Akayi, dimbali na lool ña fa yiw may ñu doon ay gëmkat. ²⁸ Ndax fa kanam mbooloo ma la doon tiiñale Yawut ya ay firnde yu mat sëkk, firil leen Mbind mi, ba leeralal leen nàññ ne Yeesu mooy Almasi.

19

Póol jàngle na ca Efes

¹ Diir ba Apolos nekkee Korent, Póol a nga jaare ca diiwaan yu tunde ya, ba wàccsi Efes. Mu daje faakay taalibe, ² ne leen: «Ndax ba ngeen gëmee, jot ngeen ci Noo gu Sell gi?» Ñu ne ko: «Nun de yégunu woon sax ne Noo gu Sell gi am na.» ³ Mu ne leen: «Kon gan sóobu ngeen sóobu?» Ñu ne ko: «Xanaa sóobeb Yaxya*.» ⁴ Póol ne leen: «Yaxya, sóobeb tuubeel la daan sóobe ci ndox, di waxaale askan wi ne leen ñu gëm kiy topp ci moom, te mooy Yeesu.» ⁵ Ba ñu déggee loolu lañu sóobu ci ndox ci turu Sang Yeesu. ⁶ Ba leen Póol tegee loxoom, Noo gu Sell gi dikkal leen, ñu tàmbalee làkk yeneen làkk, boole ci di biral waxyu. ⁷ Taalibe yooyu yépp a ngi wara tollu ci fukk ak ñaar.

⁸ Ci kaw loolu Póol dem ca jàngu ba, diiru ñetti weer muy waaree aw fit, di waxal waa jàngu ba kaddu yu mata gëm ci mbirum nguurug Yàlla. ⁹ Ñenn ña nag té ticc, baña gëm, di nàññ Yoon wi ca kanam mbooloo

ma. Ba loolu amee Póol bàyyi leen, daldi berook taalibe ya, bés bu nekk muy diisoo ak ñoom ca kërug jàngukaay gu Tiranus. ¹⁰ Loolu moo wéy diiru ñaari at, ba mboolem waa diiwaanu Asi dégg kaddug Sang bi, muy Yawut, di Gereg.

Waa Efes waaru nañu

¹¹ Ba mu ko defee Yàlla di def ay kéemaan yu mag yu mu sot-tale loxoy Póol. ¹² Mujj na sax ñuy yóbbul jarag yi ay kaala aki taraxlaay yu laaloon yaramu Póol, ba lu leen daloon teqlikook ñoom, rab wu leen jàppoon, ba leen.

¹³ Ci kaw loolu ay Yawut yuy wër di faj ku rab jàpp, tàmbalee roy, di tuddal ñi rab jàpp turu Sang Yeesu, naan rab yi: «Maa la dàq ci turu Yeesu, mi Póol di xamle.» ¹⁴ Ña doon def jëf jooju ñooy juróom ñaari doom yu góor yu Sewa, sarxalkatub Yawut bu mag. ¹⁵ Loolu lañu doon jéem bés, rab wu bon wa ne leen: «Yeesu déy, xam naa ko. Póol it xam naa ko. Waaye yeen, yeenay ñan?» ¹⁶ Ci kaw loolu nit ka rab jàpp song leen, teg leen loxo ñoom ñépp, pamti-pamtee leen, gaañ leen, ba ñu dawé kër ga yaramu neen.

¹⁷ Mboolem Yawut yaak Gereg ya dëkke Efes nag yég mbir moomu, tiitaange dikkal leen ñoom ñépp, daraja ju réy doxe ca ñeel turu Sang Yeesu. ¹⁸ Ba mu ko defee ñu bare ca gëmkat ña dikk, biral seenug tooñ, daldi xamle yu bon ya ñu daan jéfe. ¹⁹ Ci biir loolu ñu bare ñu daan ñeengo, boole seeni téere, indi, lakk ko fa kanam ñépp. Ba ñu xaymaa njég la, tolloo naak juróom fukki junniy poseti daraxma (50 000).

²⁰ Noonu la kaddu gi lawe ba féete kaw ci kàttanu Boroom bi.

Efes yëngu na

* 19:3 19.3 Seetal ci Màrk 1.4.

21 Gannaaw ba loolu wéyee, Póol ci ndigalal Noo gu Sell gi am mébétum jaare diiwaani Maseduwan ak Akayi, teg ca Yerusalem. Mu ne: «Gannaaw bu ma àggee foofu, war namaa jàll ba Room itam.» 22 Mu daldi yebal fa Maseduwan, ñaari jaraafam, Timote ak Eràst, moom mu toogaat ab diir ca Asi.

23 Jant yooyu nag yemook yëngu-yëngu bu réy bu amoon ci mbirum Yoon wi. 24 Ku ñuy wax Demetirus, ab téggu xalis, moo daan defar jëmme jaamookaay yu ndaw yu tuur mi ñu dippee Artemis, muy njariñ lu réy ci liggéeykat yi nawleem. 25 Mu woo leen, ñook ña farewoo liggéey yu ni mel, ne leen: «Bokk yi, xam ngeen ne liggéey bii, ci la sunu teraanga nekk. 26 Yeena gis nag mbaa ngeen déggal seen bopp ni Póol moomu di naxee ba fàbbi mbooloo mu bare, te du ci Efes gii rekk, daanaka Asi gépp la: Mu naay: “Yàlla yu loxol nit sàkk du yàlla.” 27 Loolu, jéllale naa ni mu mana gàkkale sunu liggéey bii, waaye dina tax ñu teddadil jaamookaayu Artemis, yàlla ju jigéen ju mag ji, ba darajaam mujj neen, moom mi mboolem Asi ak àddina sax di jaamu.»

28 Mbooloo ma dégg kàddu yooyu, daldi mer lool, di xaacu naan: «Artemis mu Efes màgg na!» 29 Ci kaw loolu dëkk bépp ne kër-kër, ne këpp. Ñu jàpp Gayus ak Aristàrk, waa Maseduwan ya àndoon ak Póol ca tukki ba. Ñu daldi riirandoo wuti èttu jonantekaay ba. 30 Póol nag bégga teewi ca kanam mbooloo ma, taalibe ya bañ. 31 Ñenn ñay ay soppeem ca kàngami nguur ga sax, yónnee nañu ca moom, di ko àrtu ngir mu baña foye bakkanam, di dem ca èttu jonantekaay ba. 32 Ndaje maa

nga rëb lool, ñii xaacu ne lii, ñee xaacu, ne lee, te ña ca èpp sax xamuñu lu waral ndaje ma. 33 Ci kaw loolu mbooloo ma am lu ñu digal ku ñuy wax Alegсандар, Yawut ya jañax ko ca kanam, mu daldi tàllal loxoom, ngir layool boppam ca digg mbooloo ma. 34 Naka lañu xam ne ab Yawut la, kàddu ga di benn, jibe ca mbooloo mépp, diiru ñaari waxtu. Ñu naan: «Artemis mu Efes màgg na!»

35 Ndawal buur la nag mujj giifal mbooloo ma, ne leen: «Yeen waa Efes, ana moos ku xamul ne Efes gii mooy dëkk biy wattukatub jaamookaayu Artemis, ak jëmmam ji wàcce asamaan? 36 Loolu maneesu koo weddi. Kon nag, dangeena wara teey, baña sañaxuy def lenn. 37 Ndax nit ñii ngeen fi indi, teddadiluñu ay jaamookaay te waxuñu lu ñàkke sunu yàlla kersa. 38 Su dee Demetirus ak liggéeykat yi ànd ak moom ñoo jote ak kenn ci ñoom, ay ètti layoo am na fi, ay kàngam a ngi fi di àtte. Nañu fa layooji. 39 Su dee leneen lu ngeen di sàkku nag, ca ndajem àtte ba lees koy lijjantee. 40 Ndax kat repp nanu ñu jiiñ nu ag fippu, te amul lenn lu nu mana lay, ba lewal mii ndaje.» Naka la wax loolu, daldi tas mbooloo ma.

20

Póol jaare na Maseduwan ak Geres

1 Ba yëngu-yëngu ba jeexee, Póol daa woo taalibe ya, ñaax leen, ba noppi tàggtóo ak ñoom, jóge fa, dellu diiwaanu Maseduwan. 2 Ba loolu amee mu wër gox yooyu, ñaaxe gëmkat ña kàddu yu takku, doora dem réewum Geres. 3 Mu toog fa ñetti weer. Gannaaw gi muy waaja dugg gaal jëm Siri, far pexe mu ko Yawut ya lalal feeñ, mu

fomm, nara dellu jaareji Maseduwan. ⁴ Ña àndoon ak moom ñoo di Sopater doomu Pirus ma cosaanoo Bere, ak Aristàrk ak Segond, waa Tesalonig ya, ak Gayus, ma dèkke Derbe, ak Timote, ak waa diiwaanu Asi ya, Tisig ak Torofim. ⁵ Ñooñu ñoo jiiitu, di nu nég ca dèkk ba ñuy wax Torowas. ⁶ Nun nag ba màggalu Yawut, ga ñuy wax Mburu mu amul lawiir weese lanu dugge gaal fa dèkk ba ñuy wax Filipi, am juróomi fan ca yoon wa, door leena fekkisi ca Torowas, toog fa juróom ñaari fan.

Póol dekkal na nit ca Torowas

⁷ Ca ndoortel ayu bés ba, naka lanu daje ngir dagg mburum bokkoo mi*, Póol, yékkati kàddu, di wax ak gëmkat ñi, ndax fekk na mu béggoona dem ca èllég sa. Wax ja nag law ba guddi ga xaaj. ⁸ Ay làmp yu baree nga woon ca néegu kaw taax ma ñu daje woon. ⁹ Ci biir loolu ab xale bu góor bu ñuy wax Ètikus ma nga tooge kéméju palanteer ba. Ngëmment dab ko, te kàddug Póol ga yàgg lool. Ay nelaw nag jàpp waa ji, mu xàwwikoo ca ñetteelu taax ma, daanu, ñu yékkati ko, fekk mu dee.

¹⁰ Ba loolu amee Póol wàcc, tiim ko, daldi koy téye ci diggante ñaari loxoom, ne leen: «Buleen jaaxle, mu ngi dund.» ¹¹ Mu yéegaat, dagg mburu ma, lekk. Waxaat na lu yàgg, ba njël jot, mu sooga dem. ¹² Xalelu góor ba moom, nit ñaa ko yóbbu, muy dund, seen xel doora dal bu baax.

Póol tàggtoo naak gëmcati Efes

¹³ Nun nag nu jiiituji, dugg gaal jëm Asos, fa nu nara yebe Póol, na mu ko mébéte woon, ndax Póol ci boppam moo xalaatoona jaare ci

yoonu suuf si ba fekkisi nu fa. ¹⁴ Ba mu nu fekksee ca Asos, nu yeb ko, daldi dem Mitilen. ¹⁵ Nu jóge fa, tèmbe ba agsi ca èllég sa fa janook dunu Kiyos, bés ba ca topp, nu àgg Samos, bés ba ca toppaat, nu àgg Mile. ¹⁶ Ndax Póol daa fasoon yéene teggi Efes, ngir baña yàgg diiwaanu Asi; booba day gaawtu, ngir màggalu Pàntakot man koo fekk Yerusalem.

¹⁷ Fa Mile la Póol yónnee ca Efes, woolu magi gëmkat ñi. ¹⁸ Ba ñu dikkee, mu ne leen:

«Yeen ci seen bopp xam ngeen bu baax, ca bés ba ma jèkkeeg teg sama tánk Asi, ba tey jii, ni ma masa doxale ak yeen, ¹⁹ di jaamoo Boroom bi ag woyof gu mat sèkk, ci biiri rongooñ ak nattu yu ma pexey Yawut yi teg. ²⁰ Te amul lenn lu leen di jariñ, lu ma leen nèbb, bañ leen koo xamal; jàngal naa leen ci mbeddum buur ak ci biir kër yi. ²¹ Dénk naa Yawut yi ak Gereg yi ne leen, ñu tuub ci Yàlla te gëm sunu Sang Yeesu.

²² «Léegi maa ngii ci curgag Noo gu Sell gi, di dem Yerusalem, lu ma fay dal sax, xawma ci dara, ²³ lu moy li ma Noo gu Sell giy seereel ci dèkkoo dèkk, ne ma ay jéng aki coono moo may nég. ²⁴ Waaye sama bakkan soxalu ma, xanaa ma bey samaw sas, ba sottal liggéey, bi ma Sang Yeesu dénk, te mooy seedeel xibaaru jàmm bu yiwu Yàlla wi.

²⁵ «Léegi nag xam naa ne mboolem yeen ñi ma duggoon ci seen biir, di yégle nguurug Yàlla, dootuleen ma gis. ²⁶ Moo ma tax di seere bésuub tey, ne wàccoo naak ñépp, deesu ma topp benn bakkan. ²⁷ Ndax mboolem li Yàlla nar bañuma leen cee xamal lenn. ²⁸ Wattuleen nag seen bopp, wattu mboolem gétt, gi leen Noo gu Sell gi sàmmluu, te ngeen foral

* **20:7** 20.7 Dagg mburu: moom la gëmkat ñi aadawoo woon, bu ñuy lekk. Dagg mburu, moom lañu mujj di wooye Reeru Sang bi.

mbooloom gëmcati Yàlla, mi Yàlla jote deretu boppam. ²⁹ Man nag xam naa ne gannaaw bu ma demee, ay bukki yu ñàng dinañu tàbbi ci seen biir te duñu ñéeb lu gétt gi. ³⁰ Ci seen biir sax la aw nit di jóge taxaw, di wax ndéngte, ngir xiirtal taalibe yi, ba ñu topp leen. ³¹ Teewluleen nag te fàttliku ne diiru ñetti at, guddi ak bëccëg, masumaa noppee àrtu kenn ku nekk ci yeen, bay jooy sax.

³² «Léegi nag, dénk naa leen Yàlla ak kàddug yiwam, gi leen mana dooleel, dencal leen seen muur ci biir mboolem nit ñi ñu sellal. ³³ Du lenn lu ma xemmem ci kenn; du xalis, du wurus du koddaay. ³⁴ Yeen ci seen bopp, xam ngeen ne, muy sama soxlay bopp, di yoy ñi ànd ak man, sama loxo yii laa liggéeye lu ma ko faje. ³⁵ Nu nekk laa leen wone ne sunu wartéef mooy nu liggéeye noonu bu baax, ngir dimbali néew-doole yi, tey fàttliku kàddug Sang Yeesu, ga mu noon: «Nangu, joxee ko èpp barke.»»

³⁶ Naka la wax loolu, daldi sukkandoo ak ñoom ñépp, ñaan. ³⁷ Ba loolu amee ñépp jooyoo jooy yu metti, laxasu ko, foon ko. ³⁸ La leen yokk aw tiis nag mooy kàddu ga mu leen wax, ne leen: «Dootuleen ma gis.» Ba mu ko defee, ñu gunge ko ba ca gaal ga.

21

Póol jublu na Yerusalem

¹ Gannaaw ba nu tàggoo ak ñoom, nu dugg gaal, jubal dunu Kos, teg ca teeri ca dunu Rodd, jóge fa, jàll ba Patara. ² Nu gis fa gaal gu jëm Fenisi, dugg ca, daldi teddi. ³ Naka lanu dem ba séen dunu Sippar, wacc ko nag sunu wetu càmmoñ, jublu diiwaanu Siri, ba teeri Tir, ndax fa la gaal gi waroona yebbi ab

yebam. ⁴ Nu seet taalibey foofa, ba gis leen, toog ak ñoom juróom ñaari fan. Ci biir loolu Noo gu Sell gi di leen xiir ci wax Póol, ne ko bumu dem Yerusalem. ⁵ Ba nu fa amee fan yooyu lanu fa bàyyikoo, dem, ñu gunge nu, ñoom ñépp, ñook seeni soxna ak seeni doom. Nu dem ba génn dëkk ba, daldi sukk ca tefes ga, ñaan. ⁶ Ba loolu amee nu tàggtoo ba noppi, dugg ca gaal ga, ñoom ñu ñibbi.

⁷ Nun nag ba nu jógee Tir, danoo ñoqli ba teeri Patolemayis. Nu nuyoo faak bokki taalibe ya, toog faak ñoom benn fan. ⁸ Ca èllëg sa nu dem ba àgg Sesare. Nu dem kër Filib, xamlekatu xibaaru jàmm, bi bokk ci Juróom ñaar ñi*. Nu dal ak moom. ⁹ Filib moomu amoon na ñeenti doomi janq yuy waxe ay waxyu.

¹⁰ Gannaaw ba nu fa toogee ay fan, ab yonent bu ñuy wax Agabus jóge Yude, agsi. ¹¹ Mu dikk ba ci nun, jël ngañaayal Póol, yeewe ko ay tãnkam aki loxoom, daldi ne: «Noo gu Sell gi dafa wax ne: «Ki moom ngañaay lii, nii la ko Yawut yiy yeewe ca Yerusalem, jébbal ko jaambur ñi dul Yawut.»»

¹² Ba nu déggee loolu, nun ak waa gox baa tinu Póol, ne ko bumu dem Yerusalem. ¹³ Ci kaw loolu Póol ne: «Lu ngeen di def nii, di jeexal sama xol? Waxuma ñu yeew ma rekk, waaye dee sax nangu naa koo def ci Yerusalem ngir Sang Yeesu.» ¹⁴ Naka lanu wax, wax, mu të, nu bàyyi, daldi ne: «Kon nag yal na Boroom bi sottal coobareem!»

¹⁵ Gannaaw fan yooyu lanu fabu, ngir dem Yerusalem. ¹⁶ Ci biir loolu ay taalibe yu dëkke Sesare ànd ak nun, yóbbu nu fa nu wara dali, ca kër ku ñuy wax Manason, ma cosaanoo Sippar, te di taalibe bu yàgg.

* **21:8** 21.8 Juróom ñaar ña ñooy ñi doon séddale ndimbalu mbooloom gëmcat ña ca Yerusalem. Seetal ci 6.5.

Póol agsi na Yerusalem

¹⁷ Ba nu agsee Yerusalem nag, bokki taalibe ya bége nañu noo dalal. ¹⁸ Ca èllèg sa Póol ànd ak nun, seeti Yanqóoba, fekk mag ñépp a nga fa teew. ¹⁹ Póol nuyook ñoom, ba noppi benn-bennalal leen jéf, ji Yàlla sottale liggéeyam ci biir jaambur ñi.

²⁰ Ñu dégg ca, daldi sàbbaal Yàlla, ba noppi ne ko: «Mbokk mi, xoolal ñaata junniy Yawut a doon ay gëmkat, te ñoom ñépp di ñu xér ci yoonu Musaa. ²¹ Ñoo dégg nag sab jëw, ñu ne dëddu yoonu Musaa mooy li ngay jàngal mboolem Yawut yi dëkk ci biir jaambur ñi, naan leen buñu xarfal seeni doom, te buñu topp sunuy aada. ²² Lu ciy pexe nag? Ndax kat duñu umple ne dikk nga. ²³ Léegi daal, dangay def li nu lay wax nii: nu ngi feek ñeenti nit ñu am lu ñu xasal Yàlla. ²⁴ Ñoom ngay àndal, nga bokk ak ñoom setlu, te nga gàddu seen peyu wateefu bopp, wi boroom xas wu ni mel aadawoo. Su ko defee ñépp ay xam ne li ñu lay jëwe, dara amu ci, te yoonu Musaa ngay jéfe, di ko sàmm. ²⁵ Naka gëmkat ñi dul Yawut nag, bind nanu leen li nu dogal, ne leen ñu moytu ñam wu ñu sarxal ay xërëm, moytoo lekk deret ak yàppu mala mu ñu tuurul deretam, te moytu powum séy.»

²⁶ Ca èllèg sa Póol ànd ak nit ña, bokk ak ñoom setlu, dugg ca kër Yàlla ga. Mu daldi xamle bés ba seen àppu setlu di mat, ba jooxe ba ci war génn, ñeel kenn ku nekk ci ñoom.

Jàpp nañu Póol

²⁷ Ba àppu juróom ñaari fan yay waaja jeex, Yawut ya jóge dii-waanu Asi gis Póol ca kër Yàlla ga. Ñu yéngal mbooloo mépp, jàpp ko, ²⁸ di xaacu naan: «Wallee, bokki Israyil! Waa jii, mooy kiy

wër fépp, di waare ñépp kàddu gu safaanook njariñal xeet wi, ak yoonu Musaa ak bérab bii. Rax ci dolli mu indi ci kër Yàlla gi ay Gereg, ba sobeel bérab bu sell bii.» ²⁹ Booba Torofim mu Efes la ñu gisoon ca dëkk ba, mu ànd ak Póol, ñu yaakaar ne Póol da koo yóbbu ca kër Yàlla ga. ³⁰ Ba loolu amee dëkk ba bépp màbb, nit ña ne kër-kër, ne képp, ñu jàpp Póol, génne ko kër Yàlla ga rekk, daldi téj bunt ya.

³¹ Naka lañu koy wuta rey, ñu àgge njiital gàngooru Room ba yore kilifteef ga, ne ko Yerusalem gépp salfaañoo na. ³² Ca saa sa mu ànd ak ay dag, ak njiiti takk-der, ne jaas ca biir mbooloo ma. Yawut ya nag gis njiital gàngoor ga ak dag ya, daldi dakkal yar ya ñu doon dóor Póol.

³³ Ci kaw loolu njiit la agsi, jàpp ko, daldi santaane ñu jéngé ko ñaari càllala. Ba loolu wéyee mu laajte, ne: «Kii ku mu doon, ak lu mu def?» ³⁴ Ñenn ca mbooloo ma xaacu ne lii, ña ca des ne laa. Ñolñol ja nag tax manu caa xam dara lu leer. Mu daldi santaane, ñu yóbbu ko ca biir tata ja. ³⁵ Ba Póol àgge ca dëggastali tata ja, mbooloo ma daa sànju ak doole, ba takk-der ya mujj fab Póol, gàddu ko. ³⁶ Ndax booba mbooloo mu réy a ko topp, di xaacu naa: «Na dee!»

Póol layoo na ak Yerusalem

³⁷ Naka lañu koy waaja dugal ca tata ja, Póol ne njiiti gàngoor ga: «Ndax man naa laa wax baat?» Mu ne ko: «Ndeke dégg nga gereg?» ³⁸ Kon du yaay waayu Misra jooju yéngaloon dëkk bi ci fan yii, te yóbbu woon ñeenti junniy Bóomkat ya (4 000) ca màndiñ ma?» ³⁹ Póol ne ko: «Man de ab Yawut laa, di as goru Tàrs, dëkk bu ñàkkul tur ba ca dii-waanu Silisi. Dama lay ñaan, nga may ma, ma wax ak mbooloo

mi.» ⁴⁰ Mu may ko. Póol taxaw ca déggastal ya, tállal mbooloo ma loxo, ñu ne selaw. Mu wax ak ñoom ci yawut, ne:

22

¹ «Yeen bokk yi, yeen samay baay, dégluleen léegi li ma leen di wax.» ² Ba ñu déggee yawut ya muy waxe ak ñoom, ñu gën ne xerem.

Póol ne leen: ³ «Man ab Yawut laa, juddoo Tàrs ca diiwaanu Silisi, yaroo ci dëkk bii. Ci keppaaru Gamalyel laa jàngé, njàng mu déppoo bu mat sëkk ak sunu yoonu maam. Ma doonoon ku xér ci Yàlla ni mboolém yeen ñii tey. ⁴ Yoon wii tey, daan naa fitnaal ñi ko gëm ba sabab seenug dee. Yeew naa góor, yeew jigéen, tëjlu leen kaso. ⁵ Sarxalkat bu mag bi, ak mboolém kurélu mag ñi man nañu ma cee seede. Ci ñoom sax laa nangoo woon bataaxal bu jëm ca bokki Yawut ya ca Damaas, ga ma jëmoon, ngir yeewe fa gëmkati Yoon wii nekkoon foofa, ba indi leen Yerusalem, ngir ñu mbugal leen.

⁶ «Yàlla def ma topp yoon wa, ba jub Damaas ci digg bëccëg rekk, ag melax gu mag jekki fettaxe asamaan, ne ràyy fi ma wër. ⁷ Ma ne dàll fi suuf, daldi dégg baat bu ma ne: “Sóol, Sóol, lu tax nga di ma bundxatal?” ⁸ Ma ne ko: “Sang bi, yaa di kan?” Mu ne ma: “Man maay Yeesum Nasaret, mi ngay bundxatal.” ⁹ Ñi ma àndaloon gis nañu leer gi, waaye ki wax ak man, xamuñu li mu wax. ¹⁰ Ma ne ko: “Sang bi, nu may def?” Sang bi ne ma: “Jógal dem Damaas, dees na la wax foofa mboolém li ñu la sas, nga def ko.” ¹¹ Gisatuma woon dara ndax leeraayu melax ga; ña ma àndal ñoo ma mujj wommat, ba ma agsi Damaas.

¹² «Ku ñuy wax Anañas nag ma nga woon ca Damaas. Ku am

diiney yoonu Musaa te rafetub jëw ci biir mboolém Yawuti dëkk ba. ¹³ Mu dikk taxaw fi sama wet, ne ma: “Mbokk mi Sóol, gisal na woon.” Ca saa sa, may gis na woon, di ko xool. ¹⁴ Mu ne ma: “Sunu Yàllay maam moo la dencal céru ràññee coobareem, ak gis Aji Jub ji, dégg ko, muy wax ak yaw. ¹⁵ Ndax li nga gis, dégg ko, yaa koy seedeel nit ñépp. ¹⁶ Léegi nag, looy nég? Jógal, ñu sóob la ci ndox, nga set, teqlikook say bàkkaar, te tudd turu Yeesu.”

¹⁷ «Yàlla def, gannaaw ba ma délsee Yerusalem, ma doon ñaan ca kër Yàlla ga, daldi daanu leer. ¹⁸ Ma gis Sang bi, mu ne ma: “Gaawal, daw génn Yerusalem, li nga may seedeel, duñu ko nangu.” ¹⁹ Ma ne ko: “Sang bi, ñoom ci seen bopp xam nañu ne jàngu ci kaw jàngu, maa fa daan tëjlu ak a cawlu ñi la gëm. ²⁰ Te it ba ñuy tuur deretu Eccen, sa seede ba, man it maa nga fa woon, juboo caak ñoom, te ña ko rey, maa leen doon wattul seeni yére.” ²¹ Mu ne ma: “Demal, man, fu sore laa lay yebal ca ña dul Yawut.”»

Póol as goru Room la

²² Ba ba muy wax loolu, mbooloo maa nga koy déglu. Ba ñu déggee kàddu yooyu lañu xaacu ne: «Jëleleem ko ci kaw suuf! Ku mel ni kii yeyoowula dund!» ²³ Ña ngay yuuxoo, di sànni seeni yére, tibb suuf, callmeeru. ²⁴ Ci kaw loolu njiitu gàngoor ga santaane, ñu dugal Póol ca tata ja te laaje ko ay yar, ngir xam lu waral ñu di ko yuuxoo noonu. ²⁵ Naka lañu ko yeew ngir dóor ko ay kacciri, mu ne njiitu takk-der ba fa taxaw: «As goru Room bu yoon dabul, mbaa am nga sañ-sañu dóorlu ko?»

²⁶ Njiitu takk-der ba dégg loolu, daldi dem ba ca njiital gàngoor ga, xamal ko ko, ne ko: «Li ngay

def nag? Nit kii as goru Room la!» ²⁷ Njiital gàngoor ga dikk, ne Póol: «Yaw wax ma, ndax as goru Room nga?» Mu ne: «Waaaw.» ²⁸ Mu ne ko: «Man de xalis bu bare laa jënde sañ-sañ doon as goru Room.» Mu ne ko: «Man nag moom laa judduwaale.» ²⁹ Ña ko doon waaja laaje ay dóor nag dànd ko ca saa sa. Njiital gàngoor ga it tiit na, ba mu yégee ne Póol as goru Room la, te fekk mu yewlu ko.

Póol taxaw na ca kurélu àttekati Yawut ya

³⁰ Ca èllëg sa nag njiital gàngoor ga bégga am lu ko leer nãññ ca la Yawut ya jiiñ Póol. Mu yiwi ko, woolu sarxalkat yu mag ya, ak mboolem kurélu àttekat ya. Ci kaw loolu mu indi Póol, taxawal ko ci seen kanam.

23

¹ Ba loolu amee Póol xool jàkk waa kurél ga, ne leen: «Bokk yi, man de xel mu dala dal laa masa jéfe fi kanam Yàlla, ba bésuub tey jii.» ² Anañas sarxalkat bu mag ba nag sant ña taxaw ca wetu Póol, ne leen: «Fél-leen gémmiñam.» ³ Póol ne ko: «Fél la yaw, moom la Yàlla di waaj, jinigalkat bee, mbete miir bu ñu weexal! Yaa ngi toog, topp yoon, di ma àtte, te teewul nga xëtt yoon, di ma dóorlu!» ⁴ Waa géew ba ne ko: «Sarxalkatub Yàlla bu mag bi ngay xas nag?» ⁵ Póol ne leen: «Bokk yi, xawma woon ne mooy sarxalkat bu mag bi, ndax bindees na ne: «Sa kilifag askan, bu ko wax naka-su-dul-noonu.»»

⁶ Fekk na Póol xam ne lenn ca kurél gaa nga bokk ca ngérum Sadusen ya, ña ca des bokk ca ngérum Farisen ya. Mu daldi àddu ca kaw ca biir géew ba, ne: «Bokk yi, man de ab Farisen laa, di doomu Farisen; li ñu may àttee nag mooy sunu yaakaar ak

sunu ngëm gi nu bokk ci mbirum ndee-ndekki.» ⁷ Naka la wax loolu Farisen yaak Sadusen ya tàmbalee werante, ba mbooloo ma xàjjalikoo. ⁸ Ndax Sadusen yi dañu ne ndee-ndekki ak malaaka ak rab, dara amu ci, te Farisen yi ñoom, yooyu yépp lañu dëggal.

⁹ Ci kaw loolu coow lu réy jib. Ñenn ca firikati yooni làngu Farisen ya, ne bërét, àddook doole, ne: «Gisunu lenn lu bon ci nit kii. Ku xam ndax aw rab a wax ak moom, mbaa malaaka?» ¹⁰ Xuloo ba nag gëna tàng, ba njiital gàngoor ga mujj ragal ñu sêxëtoo Póol, ba def ko ay dog. Mu daldi sant lenn ca xarekat ya ñu wàcc, jële Póol ci biir nit ñi, yóbbu ko ca tata ja. ¹¹ Ca guddi ga Sang bi feeñu Póol, ne ko: «Na sa xel dal. Ni nga ma seedelee ci Yerusaleem, noonu nga ma wara seedeleeji ca Room.»

Yawut ya fexeel nañu Póol

¹² Ba bët setee Yawut ya daje, daldi xasoo, ne duñu lekkati, duñu naanati, ba kera ñu reyee Póol. ¹³ Ña lal peixe moomu, èpp nañu ñeent fukk. ¹⁴ Ñu dem ca sarxalkat yu mag ya ak mag ña, ne leen: «Danoo giñ ne dunu dugalati dara sunu gémmiñ, ba kera nu reyee Póol. ¹⁵ Léegi nag yeen ak kurélu àttekat yi, ñaanleen njiital gàngoor gi, mu indi Póol ba ci yeen, mu mel ni dangeena bégga seetaat bu baax mbiram. Nun nag fagaru nanu, ngir bala moo agsi, nu rey ko.»

¹⁶ Jarbaatub Póol bu góor nag yég tëru ma. Mu daldi dem ba ca tata ja, dugg, yégal ko Póol. ¹⁷ Póol woo kenn ca njiiti takk-der ya, ne ko: «Yóbbul xale bu góor hii ba ci njiital gàngoor gi, ndax am na lu mu ko wara wax.» ¹⁸ Njiital xare ba ànd ak xale ba, yóbbu ko ca njiital gàngoor ga, ne ko: «Póol, mi ñu tëj, moo ma woo,

ñaan ma, ma indil la xalelu góor bii, ndax am na lu mu lay wax.»

¹⁹ Ba loolu amee njiital gàngoor gi jàpp ci loxel xalelu góor bi, wéetoo ak moom, ne ko: «Ana loo may xamal?» ²⁰ Mu ne ko: «Yawut yi ñoo mànkoo ci ñaan la, nga yóbbu Póol èllëg ca kurélu àttekat ya, mu mel ni dañoo bègga seetaat bu baax mbiram. ²¹ Yaw nag bu leen ko may, ndax lu èpp ñeent fukk ci ñoom a koy tëru, te xasoo nañu ne dootuñu lekk, dootuñu naan, ba kera ñu ko reye. Fagaru nañu ba noppi, di xaar sa ndigal.» ²² Njiital gàngoor ga daldi koy yiwi, ne ko: «Bul wax kenn ne ko àgge nga ma lii.»

Yóbbu nañu Póol Sesare

²³ Ba mu ko defee mu woo ñaari njiiti takk-der, ne leen: «Waajal-leen ñaar téeméeri xarekat ak juróom ñaar fukki gawar ak ñaar téeméeri boroom xeej, ngir ngeen dem Sesare bu juróom ñeenti waxtu jotee ci guddi. ²⁴ Te itam nangeen waajalal Póol daamar, waral ko, ngir yóbbu kook jàmm ba ca Feligsë, boroom réew mi.» ²⁵ Mu bind nag bataaxal bu ne:

²⁶ Ñeel la yaw boroom réew mi, Feligsë mu tedd mee tedd, bawoo ci man Kélódd Lisiyas, mi lay nuy. ²⁷ Nit kii la Yawut yi jàppoon, di ko waaja rey, far ma dikk ànd ak lenn ci gàngoor gi, wallu ko, ndax fekk na ma yég ne as goru Room la. ²⁸ Ma bèggoona xam nag lan lañu koy sikk, ba tax ma yóbbu woon ko ca seen kurélu àttekat ya. ²⁹ Ma gis nag ne li ñu ko jiiñ, ci seen mbiri yoonu diine rekk la, waaye du lenn lu jar rey, mbaa jéng. ³⁰ Ba ñu ma àggee am tëru mu ko Yawut yi waajaloon nag, ci laa ko yebal ci yaw ci saa si. Jox naa itam ndigal ñi ko sikk, ne leen ñu wax ci sa kanam, gan tooñ lañu ko toppe.

³¹ Ba loolu amee xarekat ya def la ñu leen digal, yóbbu Póol ci guddi ba ca dëkk ba ñuy wax Antipataris. ³² Ca èllëg sa takk-der yay deme tànk waññiku, délsi ca tata ja, bàyyi gawar ga, ñu gunge Póol ba mu àgg. ³³ Gawar ga àgg Sesare, daldi jébbal boroom réew ma bataaxal ba, jébbal ko Póol itam. ³⁴ Boroom réew ma jàng bataaxal ba, daldi laaj ci ban diiwaan la Póol bokk, ba xam ne diiwaanu Silisi la bokk. ³⁵ Mu ne ko: «Xaaral ba say tuumaalkat itam dikk, ma déglu la.» Mu santaane nag, ñu denc ko ca kër buur Erodd.

24

Póol layoo na ci kanam boroom réew ma

¹ Ñu teg ca juróomi fan, Anañas sarxalkat bu mag ba dikk, ànd ak ay mag, ak ab layookat bu ñuy wax Tertul. Ñu jébbalsi boroom réew ma, tuuma ja ñu teg Póol. ² Ñu woo Póol, Tertul daldi yékkati kàddug tuuma, ne: «Kilifa gi, ci yaw la jàmm ju yaa ame, te yaa fàggu ay coppite yu ñeel askan wi. ³ Saa su nekk, ak fépp fu nu tollu lanu ràññee loolu, yaw Feligsë mu tedd mi, te di la ko sante lool. ⁴ Gannaaw buggunu laa yeexal nag, rikk baaxeeti nu, déglu nu tuuti. ⁵ Waa jii lanu gis ne ab rambaaj la buy sabab réeroo ci biir Yawuti àddina sépp. Moom mooy njiitu nger mu sikk mi ñuy wax Nasareen ñi. ⁶⁻⁷ Kër Yàlla ga sax jéem na koo teddadil, noo ko jàpp. ⁸ Yaw ci sa bopp, soo ko laajaatee ci mbir moomu mépp, dinga gis li nu koy jiiñ.» ⁹ Yawut ya itam dëggal tuuma ja, ne noonee la mbir ma ame.

¹⁰ Ba loolu amee boroom réew ma jox Póol kàddu gi. Mu ne: «Xam naa ne at yu baree ngii ngay àtte xeet wi. Moo tax ma am cawartey layool sama bopp.

¹¹ Man ngaa leerlul sa bopp ne ba ma demee Yerusalem di màggali ak léegi weeseegul fukki fan ak ñaar. ¹² Te giseesu ma may werante, mbaa may yëngal mbooloo; du ca kër Yàlla ga, du ca jàngu ya, du ca biir dëkk ba. ¹³ Te itam li ñu may jiiñ nii tey, manuñu cee firndeel dara. ¹⁴ Lenn de man naa la koo nangul. Yoon woowu ñu ne mooy ngér mu sikk, moom laay topp, di ko jaamoo sunu Yàllay maam. Teewul mboolem lu ñu bind ci yoonu Musaa ak téerey yonent yi, gëm naa ko. ¹⁵ Yaakaar ji ma am, mooy yaakaar ji ñu am ñoom itam, ne ñi jub ak ñi jubadi, ñépp ay bokk dekki èllëg. ¹⁶ Moo tax fu ma tollu, man itam, may def lu ma man ngir am xel mu dal, wàccoo ak Yàlla, wàccoo ak nit ñi.

¹⁷ «Samay tànk nag, gannaaw gëjeb at yu bare, moo doon indil samaw askan, ay ndimbal ak ay sarax yu ñeel Yàlla. ¹⁸ Ci biir loolu lañu ma fekk ca biir kër Yàlla ga, ma setlu, te du mbooloo, du coow lu ma indaale. ¹⁹ Xanaa ñenn Yawuti diiwaanu Asi ña ma fa fekkoon. Nooño ma waroona tuumaal fi sa kanam, ndegam am nañu lenn lu ñu ma sikke. ²⁰ Mbaa boog, na nit ñii ci seen bopp wax gan ndëngte lañu ma gisal, keroog ba ma taxawee ca kurélu àttekat ya! ²¹ Xanaa genn kàddu ga ma taxawoon ca seen biir, àddu ko ca kaw ne: “Mbirum ndee-ndekki gi ma gëm, moom lañu may àttee ci seen kanam tey!”»

²² Booba Feligsë jotoon naa am lu ko leer ci mbirum Yoon wi. Mu yiweegum leen nag, ne leen: «Bu Lisiyas njiital gàngoor gi dikkee, dinaa àtte seen mbir.» ²³ Ci kaw loolu mu sant njiitu takk-der ba, ne ko mu may Póol bët, woyofal ko jataayu kasoom te baña aaye ay nitam ñu topptoo ko.

²⁴ Ñu teg ci ay fan, Feligsë dikk,

ànd ak soxnaam Dursil, mi dib Yawut. Mu woolu Póol, déglu kàddoom ci ngëm gi sababoo ci Yeesu Almasi. ²⁵ Naka la Póol wax ci mbirum njub, ak moom sa bakkan, ak àtteb bés-pénc, Feligsë daldi tiit, ne ko: «Léegi, man ngaa demagum, bu ma ko talee, dinaa la wooluwaat.» ²⁶ Ci biir loolu Feligsë yaakaar itam ne jombul mu jële xalisub neexal ci Póol, ba tax mu woolu ko ay yooni yoon, ngir waxtaan ak moom.

²⁷ Ba ñu ca tegee ñaari at yu mat, ku ñuy wax Porsiyus Festus wuutu Feligsë. Feligsë nag bëggoon lu neex Yawut ya, ba tax mu bàyyi Póol ca kaso ba.

25

Póol layoo na ca kanam Festus

¹ Festus nag toogsi diiwaanam ba am fa ñetti fan. Gannaaw loolu mu dem Yerusalem. ² Sarxalkat yu mag yi, ak njiiti Yawut yi boole ko ak Póol. Ñu dagaan ko, ³ tinu ko ngir mu woolu Póol Yerusalem, ndax fekk na leen lalex pexem rey ko ca yoon wa. ⁴ Festus itam ne leen Póol a nga ñu tēj kaso ca Sesare, te moom ci boppam, fa la nara gaaw, dellu. ⁵ Mu ne leen: «Kon nag, na nit ñu am baat ñu bokk ci yeen, ànd ak man, tuumaali waa ji, ndegam am na fenn fu mu tooñe.»

⁶ Festus toogaatul ak ñoom lu wees juróom ñett ba fukki fan, doora dellu Sesare. Ba mu agsee ba ca èllëg sa la toog ca àttekaay ba, joxe ndigal, ñu indi Póol. ⁷ Ba Póol dikkee, Yawut ya jóge Yerusalem yéew ko, teg ko tuuma yu bare te réy, te manuñu cee firndeel lenn.

⁸ Ci kaw loolu Póol weddi tuuma yi, ne: «Muy yoonu Yawut yi, di kër Yàlla gi, di Buur bu mag bi Sesaar, tooñuma ci kenn.»

⁹ Festus nag bëgg lu neex Yawut yi, tax mu ne Póol: «Ndax nangu

ngaa dem Yerusalem, ñu àttee la foofa ci mii mbir ci sama kanam?»

¹⁰ Póol itam ne ko: «Maa ngi nii taxaw ci kanam àttekaayu Buur Sesaar; te fii lañu ma wara àttee. Yawut ñi nag, defuma leen dara, te yaw ci sa bopp, wóor na la. ¹¹ Su ma tooñee, su ma defee lenn lu dee di àtteem, tinuwma ngir baña dee. Waaye su lenn amul ci li ma ñii di jiiñ, kenn amul sañ-sañu jébbal ma leen. Buur Sesaar nag laa dénk sama bopp!»

¹² Ci kaw loolu, Festus gise ak waa kurél ga, ba noppi ne ko: «Sesaar nga dénk sa bopp, ca Sesaar nga jëm.»

Festus diisoo na ak buur Àggripa

¹³ Gannaaw ab diir buur Àggripa ànd ak jigéenam Berenis ganesi Sesare, ngir nuysi Festus.

¹⁴ Ba ñu fa amee ab diir, Festus diis Buur Àggripa mbirum Póol, ne ko: «Jenn waay ju ñu tëj kaso la nu Feligsë bàyyee. ¹⁵ Ba ma demee Yerusalem, moom la ma sarxalkat yu mag yeek njiiti Yawut yi booleelon, di sàkku ci moom ab daan. ¹⁶ Ma ne leen: “Aaday Room daal nanguwul ñu jébbale nit, ngir ñu rey ko, te jèkkula jækkaarloo ak ñi ko tuumaal, ba mana layal boppam ci mbir mi ñu ko tuumaal.” ¹⁷ Ba ñu dikkee fekk ma fii itam, yàggaluma ci dara, ca èllég sa sax laa toog ca àttekaay ba, daldi joxe ndigal, ñu indi waa ji. ¹⁸ Ba tuumaalkat ya taxawee nag, feeñaluñu jenn tuuma ju bokk ci yu bon, yi ma foogoon, ¹⁹ xanaa seen yenn yëfi diiney bopp yu ñu juboowul, ak mbirum ku ñuy wax Yeesu mu dee woon, te Póol moomu di dëggal ne mu ngi dund ba tey. ²⁰ Loolu nag jaaxal ma, ba ma laaj ko ndax nangu naa dem Yerusalem, ñu àttee ko fa ci moomu mbir. ²¹ Póol itam sàkku ñu dencagum ko kaso, tey sàkku ci mbiram,

àtteb buur bu tedd bi. Ma daldi joxe ndigal, ngir ñu dencagum ko kaso, ba ma yebal ko ca Sesaar.»

²² Ci kaw loolu Àggripa ne Festus: «Kooku de, man sax bëgg naa koo déglu.» Festus ne ko: «Bu èllégee dinga ko dégg.»

Póol teew na ci kanam Àggripa

²³ Ca èllég sa Àggripa ak Berenis ànd ak topp mu ràññiku, dug-gsi ca èttub àttekaay ba, feggook njiiti gàngoor ya, ak kàngami dëkk ba. Festus joxe ndigal, ñu indi Póol.

²⁴ Ba mu dikkee, Festus ne: «Buur Àggripa, yeen mboolem ñi fi bokk ak nun teew, gis ngeen kii, moom la ma askanu Yawut wépp booleel, muy ca Yerusalem ak fii itam, ñuy xaacu naan: “Kii yelloowula dundati.” ²⁵ Man nag damaa gis ne deful dara lu jar àtteb dee. Waaye gannaaw moo dénk boppam buur bu tedd bi, man dogu naa ko koo yónnee. ²⁶ Mbiram nag laa amul dara lu ma wóor, ngir ma bind ko sang bi. Moo tax ma indi ko ci seen kanam, rawatina ci sa kanam, Buur Àggripa, ngir gannaaw bu ñu ko dégloo, ma mana am lu ma bind. ²⁷ Ndaxte jállale ku ñu jàpp te tudduloo tuuma yi ñu koy topp daal, lu juunu la ci man.»

26

Póol layoo na fa kanam Àggripa

¹ Ci kaw loolu Àggripa ne Póol: «Léegi sañ ngaa waxal sa bopp.» Póol nag tàllal loxoom, layool boppam, nè:

² «Buur Àggripa, mbégte laa am ndax dinaa layool sama bopp ci sa kanam tey, ngir tontu mboolem lu ma Yawut yi jiiñ. ³ Rawatina ba ma xamee ne ku géēju nga ci aaday Yawut, ak wer-ante yi ci seen wàllu yoon. Kon

dama lay ñaan rekk, nga muñal ma, déglu ma.

⁴ «Mboolem fi ma jaare ci samag dund, dale ko ca samag ndaw, ca ndoorte la, ba ma nekke ca sama biir xeet, ak ca Yerusalem, lépp, mboolem Yawut yi xam nañu ko. ⁵ Xam nañu ma bu yàgg, te su leen neexee ñu seede ne ngérum Farisen mi gëna diis ci sunu diine, ci laa masa bokk. ⁶ Sama taxawaayu tey ci èttub àttekaay bii nag, mooy yaakaar ji ma am ci dige bi Yàlla digoon sunuy maam. ⁷ Te mooy dige bi fukki giir ak ñaar yu bànni Israyil di séentu mu sottil leen, ba tax guddi ak bëccëg ñu xér ci jaamu Yàlla. Yaakaar jooju nag, Buur, moo tax Yawut yi tuumaal ma! ⁸ Ana lu leen taxa jàpp ci seen biir ne xel nanguwul Yàlla di dekkal ñi dee?

⁹ «Man ci sama bopp, gantal lu ma man turu Yeesum Nasaret, sama warugar laa ko defoon. ¹⁰ Def naa ko ci Yerusalem, te it bare na ñu sell ñu ma tējlu ci kaw sañ-sañ bu ma sarxalkat yu mag yi jagleel, te saa yu ñu leen tegaan àtteb dee, dama daan biral kàddu gu leen àtte ñakkal. ¹¹ Jàngoo jàngu laa leen daan tege mbugal ay yooni yoon, ngir xàccloo leen. Maa daan sànju ba xaabaabal ci seen kaw, topp leen ba ci biir dëkki jaambur yi.

¹² «Yoon wu mel noonu laa doon dox, jëm Damaas, ci ndigalal ak ndénkaanel sarxalkat yu mag yi. ¹³ Ba ma demee ba wetu digg bëccëg, Buur, ca laa gis ag melax gu leer ba raw jant bi, fettaxe asamaan, ne ràyy fi ma wër, maak ñi ma àndal. ¹⁴ Nu ne dàll fi suuf. Ma dégg baat bu ma wax ci làkku yawut, ne ma: “Sóol, Sóol, lu tax nga di ma bundxatal? Dangay sonal sa bopp rekk, mbete fas wu manula wonjeetu ba wéq dëgël bu koy jam.”

¹⁵ «Ma ne ko: “Sang bi, yaa di kan?” Sang bi ne ma: “Man maay Yeesu, mi ngay bundxatal. ¹⁶ Jógal taxaw nag. Dama laa feeñu ngir def la ngay sama surga, ngir nga di ma seedeel peeñum tey, ak peeñu yi ma lay feeñooji èllëg. ¹⁷ Maa lay musal ci askanu bànni Israyil, ak ci jaambur ñi ma lay yebal, ¹⁸ ngir nga xippil leen, jële leen ci lëndëm, tàbbal leen ci leer, seppee leen ci noteelu Seytaane, indi leen ci Yàlla, ñu am njéggalug bàkkaar, am cér ci biir nit ñi ñu sellal ndax ngëm, gi ñu ma gëm.”

¹⁹ «Kon nag buur Àggripa, peeñum asamaan moomu, woruma ko. ²⁰ Waaye li dale Damaas ak Yerusalem ba ci réewum Yawut gépp, ba ca ñi dul Yawut, ñoom ñépp yégal naa leen seen wartéef, muy tuubeel ak waññiku ci Yàlla, ak jéf ju tuubeel yellool. ²¹ Loolu moo waral Yawut yi jàppe ma ca kër Yàlla ga, di ma fexee rey. ²² Ndimbalal Yàlla nag moo ma may may dund ba tey jii, di ko seedeel ci mag ak ndaw, te wax-uma lenn lu moy la yonent ya ak Musaa waxoon ne dina am. ²³ Dañu noon fàww Almasi jaar ci ay coono te mooy jékka dekki, ba siiwtaane leer gu jolli, ñeel bànni Israyil ak jaambur ñi itam.»

²⁴ Naka la layool boppam noonu, Festus àddu ca kaw, ne ko: «Póol, yaw dangaa dof! Sa njàng mu réy mee la dofloo.»

²⁵ Póol ne ko: «Dofuma de, Festus mu tedd mi, dëgg gu ànd ak xel kay, laay biral. ²⁶ Lii ma wax, buur bi xam na ko, moo tax ma ñeme koo wax ci kanamam, ndax bir na ma ne, amul lenn lu ko ump ci lii, ngir du cib ruq la xewe. ²⁷ Buur Àggripa, xanaa gëm nga yonent yi? Xam naa xéll ne gëm nga.»

²⁸ Àggripa nag ne Póol: «Nga

defe ne man nga maa gaawa def noonu ab gëmkatub Almasi?»²⁹ Póol ne ko: «Mu gaaw, mu yeex, waxuma yaw rekk, waaye yaak mboolem ñi may déglu laay ñaan Yàlla, ngeen feeksi ma ci lépp, lu moy càllala yii ñu ma jéngé!»

³⁰ Ci kaw loolu buur bi ak bo-room réew mi jóg, ñook Berenis ak ña ñu toogal. ³¹ Ña ngay dem, te naa ca seen biir: «Kii kat deful dara lu jar dee mbaa ay jéng.»

³² Àggripa moom ne Festus: «Kii kay su dénkuloon mbiram Sesaar, nu man koo yiwi.»

27

Póol dugg na gaal, jëm Room

¹ Ba loolu wéyee ñu dogu noo dugal gaal, jème nu réewum Itali. Ñu teg Póol ak ñeneen ñu ñu tëjoon, ci loxool njiitu takk-der bu ñuy wax Yulyus, bokk ci mbooloom xarem buur bu mag bi. ² Nu dugg gaalu dëkk ba ñuy wax Àddramit tey jaareji teeruy Asi, daldi tàbbi biir gééj, Aristàrk jenn waay ju dëkke Tesalonig ca dii-waanu Maseduwan, ànd ak nun.

³ Ca èllëg sa nu teeri Sidon; Yulyus nag baaxe Póol, may ko mu dem ci ay xaritam, ngir ñu topptoo ko. ⁴ Nu jóge fa, dellu gééj, ngelaw li soflu nu, nu leru tefesu Sippa, jaare wet gu nu fegoo ngelaw li. ⁵ Ci kaw loolu nu jáll gééj, gi janook diiwaani Silisi ak Pamfili, daldi teeri Mira ca Lisi. ⁶ Foofa nag njiitu takk-der ba gis gaal gu jóge Alegsàndiri, jëm Itali, mu dugal nu ca. ⁷ Ba loolu amee nuy deme ndànk ay fani fan; sonn nanu lool doora jub Kanidd, waaye ngelaw li mayu nu nu teer. Nu leru tefesu Keret, jaare wet gu nu fegoo ngelaw li,

janook Salmon. ⁸ Sonn nanu lool bala noo romb foofu, doora agsi fa ñuy wax Neex Teeru, te dend ak dëkk ba ñuy wax Lase.

⁹ Fekk na nag nu yàgg ca yoon wa, ba tollu ci jamono ju tukkib gééj aaytal, ndax fekk na Koorug Yawut* wees. Loolu tax Póol digal leen ne: ¹⁰ «Bokk yi, gis naa ne yoon wii loraange ak yàqule gu réy la. Waxuma gaal gi ak li mu yeb, waaye sunuy bakkan sax xaj na ci.» ¹¹ Teewul njiitu takk-der ba sobental waxi Póol, déggal dawalkat ba ak boroom gaal ga. ¹² Te itam teeru boobu neexul woona lollikoo. Loolu waral ña èpp ca waa gaal ga mànkoo ci jóge fa, dellu gééj, te fexe nu ñu àgge Fenigsé, ngir lollikoo fa. Mooy teerub dunu Keret bi jublu sowub suuf ak sowub kaw.

Ngélén sàqi na

¹³ Ci kaw loolu ngelawal bëj-saalum wal ndànk, ñu njort ne man nañoo sottal seen pexe. Ñu wëgg diigal, daldi tafoo tefesu Keret. ¹⁴ Teewul nes tuut ngelaw lu réy lu ñuy wax Penkub kaw, riddee ca dun ba. ¹⁵ Gaal gi buubu, manatula dékku ngelaw li, ba nu mujj bayliku, daldi yal. ¹⁶ Nu leru nag dun bu tuuti bu ñuy wax Koda, jaare wet gu nu fegoo ngelaw li, teg ci sonn lool doora téye loocob rawtu bu gaal gi. ¹⁷ Ñu yéegge looco ba, daldi jël ay buum yu ñu laxas ca yaramu gaal ga, dàbblee ko ko. Ci kaw loolu ñu ragala ngiroji ca beeñ bu ñuy wax Sirt, ba tax ñu sànni diigal, ngir yeexal gaal ga, daldi yalal. ¹⁸ Ca èllëg sa ngelaw la wéye noo pamti-pamtee, ba ñu mujj wàññi ca yebu gaal ga, sànni biir gééj. ¹⁹ Ca gannaaw èllëg sa,

* **27:9** 27.9 Koorug Yawut, ca fukkeelu fanu juróom ñaareelu weer wa lay am, mu yemook sàttumbar, jàpp oktoobar. Mooy bésu Njotlaay bi. Bés boobu la sarxalkat bu mag ba daan yóbbu deretu jur fa bérab bu sell baa sell, ngir Yàlla baal bànni Israyil seeni bàkkaar. Bés bu sella sell la woon, bu ñu daan yendoo woor. Seetal ci *Sarxalkat* yi 16.

seen loxoy bopp lañu jële yenn juntukaayi gaal ga, sànni. ²⁰ Ay fani fan jant beek biddiiw yi ne meññ, te ngelaw liy riddi rekk, ba nu toppée yaakaar ne dinanu mucç.

²¹ Loolu nag fekk na ñu gëjoona lekk. Póol daldi taxaw ca seen biir ne: «Bokk yi, su ngeen yégoon déggal ma, baña jóge Keret, ba moyu loraange gi ak yàqule gii. ²² Léegi nag dama leen di ñaax, ngir ngeen dalal seen xel, ndax kenn ci yeen du ñàkk bakkanam, gaal gi rekk ay yàqu. ²³ Ndax malaakam Yàlla ji ma moom, te ma di ko jaamu, moo ma dikkal biig. ²⁴ Mu ne ma: “Póol, bul tiit; fàww nga taxawi fa kanam Sesaar, te it Yàlla moo la baaxe mucçug mboolem ñi nga àndal ci gaal gi.” ²⁵ Kon nag, bokk yi, dalal-leen seen xel, ndax gëm naa Yàlla, xam naa ne ni mu ko waxe, ni lay ame. ²⁶ Du ñàkk aw dun wu nu lufeji.»

Gaal ga tas na

²⁷ Ca fukkeelu bés baak ñeent, nu ngay yal-yalee fu ne ca gééju Adiratig; ba guddi ga xaajee mool ya njort ne nu ngay jegesi ab tefes. ²⁸ Ñu sànni nattukaay ba biir gééj, gis ndox ma xóote ñaar fukki dayo, xawa yemook ñeent fukki meetar. Ñu demati tuuti, sànniwaat ko, daldi gis ndox ma xóote fanweeri meetar, xawa yemook fukki dayo ak juróom. ²⁹ Ci kaw loolu ñu ragala lufeji bérab bu ami doj, ba tax ñu sànnée ca geenu gaal ga, ñeenti diigal, tey ñaan jant fenke leen. ³⁰ Teewul mool ya ñoom di fexee raw, daldi dem ba yoori loocob rawtu ba biir gééj, tey taafan-too ne ay diigal lañuy sànnée ca boppu gaal ga. ³¹ Póol nag ne njiitu takk-der ba ak xarekat ya: «Ñii bu ñu desul ci gaal gi, yeen dungeen raw.» ³² Ca la takk-der ya

dog buum ya téye looco ba, bàyyi, mu wéy.

³³ Naka la jant di waaja fenk, Póol ñaax ñépp, ngir ñu lekk; mu ne leen: «Fukki fan ak ñeent a ngii, yeena ngi toog, lekkuleen, sexuleen dara. ³⁴ Dama leen di ñaax nag ngir ngeen lekk, ndax noonu donñ ngeen mana rawe. Du genn kawar sax guy rote ci boppu kenn ci yeen.» ³⁵ Loolu la wax, daldi jël mburu, sant Yàlla ci kanam ñépp, ba noppi dagg, lekk. ³⁶ Ba loolu amee, ñépp dellu sawar, daldi lekk ñoom itam. ³⁷ Ña nekkoon ca gaal ga ñépp ñaar téeméer ak juróom ñaar fukk ak juróom benn (276) lañu. ³⁸ Ñu lekk ba suur, daldi sànni pepp ma biir gééj, ngir woyofal gaal ga.

³⁹ Ba bët setee, xàmmiwuñu réew ma, waaye ab catu tefes lañu séen. Ñu fas yéene caa teerali, ndegam manu na. ⁴⁰ Ba mu ko defee ñu dagg diigal ya, wacc biir gééj, yiwiwaale goj ya téye joowu yay dawal gaal ga. Ci kaw loolu ñu firi wiiru kanam ga, wacce ak ngelaw la, nu wuti tefes ga. ⁴¹ Teewul ñu dal fu ñaari ndaw daje, ci ab tundu beeñ, gaal ga luf. Boppu gaal ga nuur ca suuf sa, yëngootul, geenu gaal ga tas ndax dooley gannax ya.

⁴² Ba loolu amee takk-der ya nara rey ña ñu tëj, bala ñoo féey, ba raw. ⁴³ Njiitu takk-der ba nag namma rawale bakkanu Póol, ba tax mu aaye loolu. Mu sant ñi mana féey, ne leen ñu jékka sóobu, wuti tefes ga. ⁴⁴ Ña ca des nag, topp ca, ñii langaamoo ay dénk, ñee, tojiti gaal ga. Noonu la ñépp mujje jot tefes ga ci jàmm.

28

Póol gane na dunu Màlt

¹ Gannaaw ba nu rawee, nu yég ne dun ba Màlt lañu koy wax.

² Waa réew ma nag laaye nu biir lool. Fekk na mu tãmbalee taw, ànd akub sedd. Ñu taalal nu am njaar, dalal nu nun ñépp. ³ Póol daldi taxan aw say, di ko teg ca taal ba, jaan génne ca ndax tangoor wa, màtt ko ba taq ci loxoom. ⁴ Waa réew ma gis jaan ja langaamoo loxol Póol, ñu naan ca seen biir: «Nit kii kay ab bóomkat lay doon, ndegam moo rëcce gééj, te taxul Ndogal may ko mu dund.» ⁵ Teewul Póol yëlëb jaan ja ca sawara sa, te dara jotu ko. ⁶ Nit ña nag di ko xoole yaram wu newi, mbaa mu jekki ne dàll, dee. Naka lañu xool lu yàgg ba gis ne dara jotu ko, ñu xalaataat, daldi ne Póol yàlla la.

⁷ Ca wetu tefes googee nu teere nag, fa la toolub kilifag dun ba féete woon, ñu di ko wax Publiyus. Mu dalal nu, ganale nu ngan gu neex diiru ñetti fan. ⁸ Fekk na baayu Publiyus a nga tédd ndax tangooru yaram ak biiru taññ. Ci biir loolu Póol dem seeti ko, ñaanal ko, teg ko ay loxoom, mu wér. ⁹ Ba loolu amee jarag ya ca dun ba dikk, daldi wér ñoom itam. ¹⁰ Teraanga yu bare terale nañu nu ko fa, te ba nuy dem, jox nañu nu la nu soxla.

Àgg nanu Room

¹¹ Gannaaw ba nu fa amee ñetti weer lanu dugg gaal gu lollikoo woon ca dun ba. Gaal gaa nga bàyyikoo woon Alegsàndiri, di xàmnikoo jëmme tuur ya ñuy wax Kastor ak Polugsë*. Nu daldi tàbbiwaat biir gééj. ¹² Nu teeri dëkk ba ñuy wax Sirakus, toog fa ñetti fan. ¹³ Nu jóge fa, leru tefes ga, ba agsi Resiyo. Ca èllëg sa ngelawal bëj-saalum jóg, nu daldi àgg teerub Pusol ci ñaari fan. ¹⁴ Gis nanu fa ay bokki gëmkat, ñu ñaan nu, ba nu toog

fa ñoom juróom ñaari fan. Gannaaw loolu nu dem Room. ¹⁵ Ba bokki gëmkati Room yégee ne nu ngi dikk, ñoo nu gatandusi ba fa ñuy wax péncu Apiyus ak fa ñuy wax Ñetti dalu gan ya. Ba leen Póol gisee, daa sant Yàlla, daldi gëna sawar. ¹⁶ Ba nu dikkee Room nag may nañu Póol, mu am daluwaayu boppam, ab takk-der di ko wattu.

Póol waare na ca Room

¹⁷ Ñu teg ca ñetti fa, mu woolu njiiti Yawuti dëkk ba. Ba ñu daje, mu ne leen: «Bokk yi, man defuma dara lu dëngook sunuw xeet mbaa sunu aaday maam. Teewul ñu jappe ma fa Yerusalem, teg ma ci loxoy Room. ¹⁸ Ñooñu seet sama mbir, gisuñu ci man tuuma ju yelloo àtteb dee, ñu nar maa bàyyi. ¹⁹ Ba Yawut ya bañee nag, amatuma pexe mu dul dénk sama mbir Sesaar, doonte du lenn lu may toppe samaw xeet. ²⁰ Mbir moomu nag moo tax ma woolu leen, ngir giseek yeen, diisook yeen, ndax yaakaaru bànni Israyil moo waral sama jéng yii.»

²¹ Ñu ne ko: «Nun de, du benn bataaxal bu nu jot bu jóge Yude ci sa mbir, te du kenn ci bokk yi, ku dikk wax mbaa mu seedeel la lenn lu bon. ²² Waaye bëgg nanoo dégg ci sa gëmmiñu bopp li nga gëm, ndax li nu xam daal mooy, ngér moomu nga bokk, fu nekk lañu koy diinjate.»

²³ Ci kaw loolu ñu jox ko bés, bés ba dikk, ñu bare dikk, fekkxi ko ca daluwaayam. Suba ba ngoon mu di leen jàngal, di leen seedeel lu jëm ci nguugurug Yàlla, di leen won ci mbirum Yeesu, firnde yu leen gëmloo te tukkee ci yoonu Musaa ak ci yonent yi. ²⁴ Ñenn ña nag gëm la mu wax, ña ca des weddi. ²⁵ Ba ñu werantee ca

* **28:11** 28.11Kastor ak Polugsë: ñoo doon seexi Sës, yàllay Gereg yi. Ñoom lañu gëm ne ñoo daan musal waa gééj.

seen biir, bay dem te juboowuñu,
 Póol teg ca ne leen: «Noo gu Sell
 gee yeyoon wax lii seeni maam,
 Yonent Yàlla Esayi jottli. ²⁶ Mu ne:
 “Demal ci xeet wii, nga ne leen:
 ‘Yeenay dégloo déglu, dungeen
 dégg;

ngeen xoolee xoole, dungeen gis.’

²⁷ Xolu xeet wee dërkiis,

seeni nopp fatt,

ñu gëmm fatuus,

ba seeni gët du gis,

seeni nopp du dégg,

seen xol it du yég, ba ñu tuub,

ma wéral leen.”

²⁸⁻²⁹ «Xamleen nag ne xibaaru
 mucc gii tukkee fa Yàlla,
 yóbbante nañu ko ñi dul Yawut,
 te ñoom dinañu ko déglu.»

³⁰ Diiru ñaari at la Póol dal
 Room ci kërug boppam gu muy
 fey, di fa àggale mboolem ña
 koy seetsi. ³¹ Muy yégle ngu-
 rug Yàlla, di jàngle mbirum Sang
 Yeesu Almasi ci teeyug bakkanam
 te amul benn gállankoor.

Bataaxal bi Yàlla may Póol, mu bind ko waa Room

¹ Ci man Póol miy jaamub Almasi Yeesu la bataaxal bii bawoo, man miy ndawam ci kaw woote bu ma tabb, sédd ma sasu xamle xibaaru jàmm bu Yàlla. ² Xibaaru jàmm boobu Yàlla dige woon lu jiitu, te yóbbante ko ay yonentam ci Mbind mu sell mi, ³ moo jëm ci Doomam, ji soqikoo ci askanu Daawuda, ci wàllu àddina. ⁴ Waaye ci wàllu Noo gu Sell gi, mooy ki dogal ba tabb muy Doomu Yàlla ji jagoo doole ndax ndekkiteem, te mooy sunu Sang Yeesu Almasi. ⁵ Ci Almasi lanu jote aw yiwu doon ay ndaw, ngir nit ñi déggal yoonu ngëm wi, ci biir mboolem xeeti àddina, ngir aw turam. ⁶ Te yeen ñi ñu woo ci Yeesu Almasi itam, ci ngeen bokk.

⁷ Bataaxal bi ñeel na mboolem yeen ña fa Room, di ñu Yàlla sopp, woo leen, ngir ngeen doon ñu sell. Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, bawoo fa Yàlla sunu Baay, ak Sang Yeesu Almasi.

Póol sant na Yàlla

⁸ Ma doore sant sama Yàlla ci Yeesu Almasi ngir yeen ñépp, ndax seen ngëm siiw na ci àddina sépp. ⁹ Yàlla mi may jaamoo xol, ci ni may siiwtaanee xibaaru jàmm bu Doomam, moom seere na ne noppiwuma leena fàttliku. ¹⁰ Xanaa di saxoo dagaan ci samay ñaan, su ci Yàlla àndee, yoon wu jub wu ma mujj dikke ba ci yeen. ¹¹ Yàkkamti naa leena gis, ba jottli leen mayug yiw gu bawoo ci Noo gu Sell gi, ngir dooleel leen, ¹² te loolu mooy ma bokk ak yeen lu

défal sama xol, défal leen, ci seen ngëm ak sama gos.

¹³ Bokk yi, bugguma ngeen umple ne ay yooni yoon laa leen mébéta seetsi, ba liggéey ci seen biir lu leen jariñ, ni ma ko defale yeneen xeet; waaye ay gállankoor a ma téye ba tey jii. ¹⁴ Muy sama digg ak Gereg yu xay yi, mbaa ñu xayadi ñi, ak ñi rafet xel, mbaa ñi ñàkk xel, am na lu ma war ci ñoom ñépp. ¹⁵ Moo tax, yeen waa Room itam, ma yàkkamti leena àggesi xibaaru jàmm bi.

Manooree ngi ci xibaaru jàmm bi

¹⁶ Awma lu may rus ci xibaaru jàmm bi, ndax kat mooy manoorey Yàlla jiy musal képp ku ko gëm, dale ci Yawut bi, teg ci ki dul Yawut. ¹⁷ Ci xibaaru jàmm bi lañu feeñal ni Yàlla di joxe nit ñi àtteb ñu jub, te lépp aju ci ngëm, ca ndoorte la, ba ca njeexital la. Noonu la Mbind mi indee ne: «Ku jub ndax ngëmam mooy dund*.»

Nit ñépp a tooñ Yàlla

¹⁸ Sànjum Yàlla fa asamaan lay dale feeñ, ba wàcc ci mboolem ngëmadi, ak njubadiy nit ñiy fatt ag dégg ci biir ag njubadi. ¹⁹ Ndaxam lees mana xam ci Yàlla, leer na ci seen biir, nde Yàlla moo leen ko leeralal. ²⁰ Ndax kat, li gisuwul ci Yàlla, te di manooreem gi dul jeex, ak jikko ji mu wéetoo ndax li muy Yàlla, ba àddina sosoo ba tey, xel man na koo ràññee ci ay liggéeyam, te looloo leen taxa ñàkku lay.

²¹ Gannaaw ba ñu xamee Yàlla, taxul ñu mággal ko ngir li muy Yàlla, taxul ñu delloo ko njukkal, xanaa réer ci seen xalaati neen, ba seen xel mu wayadi far tàbbi cig lëndëm. ²² Xel nu rafet lañuy jaay ba mujj diy dof. ²³ Leeru Yàlla ji dul dee lañu weccee jëmmu nit

* 1:17 1.17 Seetal ci *Abakug* 2.4.

ki deeyam dul jaas, ak picc, ak bo-room ñeenti tànk, ak ndëgmeent.

²⁴ Moo tax Yàlla bërgal leen ak seen xemmentéef yu bon yi ci seen xol, ba ñu sóobu ci jëflantey sobe juy teddadil seen yarami bopp. ²⁵ Ñoo weccee dëggu Yàlla, aw fen, di sujjóotal ak a jaamu mbindeef, bàyyi Bindkat bi yelloo cant ba fàww. Amiin.

²⁶ Loolu moo tax Yàlla bërgal leen ak seen bëgg-bëgg yu teddadi. Seeni jigéen sax dëddu nañu jaxasoo gi leen bindub juddu sédde, ba jublu ci lu woroo ak seen bindub juddu. ²⁷ Naka noonu, góor ñi it noppee jaxasoo ak jigéen, ni leen ko bindub juddu sédde, bay xabtaloo ci seen biir, seen bëgg-bëggi bakkan yu tar; ay góor di séq ak seen moroomi góor jëf ju gâccelu, ba tax leena jot ci seen jëmmi bopp, seen añub réeraange.

²⁸ Gannaaw ràññee Yàlla jaralu leen dara, Yàlla it bërgal leen ak seen xel mu doyadi, ba ñuy def jooju jëf ju jekkadi. ²⁹ Dañoo dem ba feese gépp xeetu njubadi, akug mbon, akug bëgge, akug coxor. Noyyeewuñu lu moy kiñaan, ak pexey bóome, ak ñaayoo, akug njublan, ak jëf ju sew. Ay jëwkat lañu it, ³⁰ te di yàqkati der, ñu bañ Yàlla lañu, ñu reew, réy, di téggu, ñu xareñ ci fexe lu bon, te déggadil seeni waajur. ³¹ Amuñu xel, amuñu kóllère, amuñu xol, amuñu yërmande. ³² Moonte xam nañu xéll ne ñiy jëfe noonu, Yàlla moo daganal àtteb dee ci ñoom, te teewul ñu di ko jëfe, rax ci dolli di farle ñi koy jëfe.

2

Yàlla mooy àtte

¹ Yaw nit kiy sikke nag, amoo aw lay, ndax boo sikkee keneen, sa bopp nga sikk, nde yaw miy sikke, jooju jëfin ngay jëfe. ² Waaye

wóor nanu ne àtteb Yàlla bi muy añale ñiy jëfe jooju jëfin, dëgg lay dëppool. ³ Yaw nit kiy sikk ñiy jëfe yooyii, te di ko def, ndax defe nga ne yaw ci sa bopp dinga rëcc àtteb Yàlla? ⁴ Am dangay sofental mbaaxu Yàlla gu réy, akug jéllaleem, akug muñam, ndax ñàkka xam ñe li Yàlla namm ci baaxe la, moo di nga tuub?

⁵ Waaye sag dëgër bopp, ak sa xol bu tuubadi, ci ngay jóore sànjum Yàlla ci sa kaw bopp, keroog bésuub sànj ma, fa àtteb Yàlla bu jub di feeñe. ⁶ Ca lay fey ku nekk ay jëfam. ⁷ Ñi saxoo di jéema def jëf ju baax, ngir di ko sàkkoo ndam, ak teraanga, ak texe gu sax, ñooñu, texe gu sax dàkk mooy doon seenub añ. ⁸ Waaye ñi fetteeral ci seen sàkkuteefi bopp, nanguwuñoo topp liy dëgg, xanaa ag njubadi nag, ñooñu, am sànj ak mer mu ne jippét lañuy yooloo. ⁹ Njàqare ak musiba daal, mooy dal ci kaw képp kuy def lu bon, te Yawut bi jiitu ci, waaye ki dul Yawut it topp ci; ¹⁰ daraja, ak teraanga, ak jamm nag moo ñeel képp kuy def lu baax, te Yawut bi jiitu ci, waaye ki dul Yawut it topp ci. ¹¹ Ndax kat xejj ak seen amul fa Yàlla.

¹² Mboolem ñi bàkkaar nag te fekku leen ci yoonu Musaa, yoonu Musaa toppu leen, waaye du leen teree sànk. Mboolem ñi bàkkaar it, te mu fekk leen ci yoonu Musaa, ci yoonu Musaa lees leen di daane. ¹³ Ndax kat du déglukati yoonu Musaa lees di joxee àtteb ñu jub fa kanam Yàlla, waaye jëfkati yoonu Musaa lees di joxe nit àtteb ku jub. ¹⁴ Jaambur ñi dul Yawut, te amuñu yoonu Musaa, ndegam teewu leena topp bindub juddu, bay jëfe li yoonu Musaa laaj, dafa fekk ñoom ci seen bopp, ñuy seen yoonu bopp, doonte amuñu

younu Musaa. ¹⁵ Noonu lañu wéràle ne jéf ji younu Musaa santaane moo binde ci seenub xol, ba seen yég-yégu xol seede loolu. Li koy firndeel it di seen xel miy def leeg-leeg mu sikk leen, leeg-leeg mu dëggal leen. ¹⁶ Te noonu lay deme kera bés ba Yàlla di àtte mbiri kumpa yu nit ñi, ci saytub Yeesu Almasi, ni ko sama xibaaru jàmm bi indee.

Yoonu Musaa na jariñ ki ko topp

¹⁷ Ma dikk nag ci yaw miy wuyoo turu Yawut, te yaakaar younu Musaa, boole ci di sagoo Yàlla. ¹⁸ Yaa xam coobarey Yàlla, te yaa jàngé ci younu Musaa, ba xam li am solo dëgg. ¹⁹ Yaw mi mu wóor ne yaa di wommatkatub gumba yi, te di leeru ñi ci lëndëm gi, ²⁰ yaa di jànglekatub naataxuuna yi, di sèriñub tuut-tànk yi, gannaaw yaa jagoo ci younu Musaa, mboolem luy jëmmu xam-xam, ak lépp luy dëgg. ²¹ Kon yaw miy jàngle, doo jàngal sa bopp? Yaw miy waare, di aaye sàcc, mbaa doo sàcc? Yaw miy aaye njaaloo, mbaa doo jaaloo? ²² Yaw mi bañ bokkaale, mbaa doo sèxétoò jaamookaayi bokkaalekat yi? ²³ Yaa ngi sagoo younu Musaa te di ko moy bay teddadil Yàlla! ²⁴ Yeen de yeena tax ñuy ñàkke teggin turu Yàlla ci biir xeeti jaambur yi dul Yawut, te noonu la ko Mbind mi indee.

Xaraf na jariñ boroom

²⁵ Aaday xaraf nag amal na la njariñ, ndegam sàmm nga yoon wi ko digle. Waaye soo dee moykatub yoon wi, sag xaraf, ñàkka xaraf lay doon. ²⁶ Kon kay ki xaraful, tey jêfe njub gi younu Musaa santaane, ñàkka xarafam, deesu ko ko waññal ag xaraf? ²⁷ Ki xaraful ciw yaramam, te teewu koo sàmm younu Musaa,

moo lay teg ab daan, yaw mi boole mbindum younu Musaa, ak sag xaraf, te teewu la di moykatub yoon wi. ²⁸ Ab Yawut, du ci melo wuy feeñ lees koy nekke, te xaraf it du ci màndarga muy feeñ ciw yaram. ²⁹ Waaye ab Yawut dëgg, kumpag biir xol la koy nekke, xaraf it mbirum xol la; ci xel mi lay sottee, waaye du ci mbindum yoon. Ngèrëm la it du ci nit lay jóge, xanaa Yàlla.

3

Lu jëm ci jagley Yawut yi

¹ Kon nag ana lu ab Yawut rawe ci nit ñi? Ak luy njariñal xaraf? ² Xanaa lu bare, ci wet gu nekk. Li ci jiitu moo di ñoom lañu dénk kàdduy Yàlla. ³ Su ci ñennat ñàkkee kóllère, ndax seenug ñàkk kóllère day fanq kóllèreg Yàlla? ⁴ Mukk kay! Fàww Yàlla wéye di ku dëgg, te ñépp di ay fen-kat, te noonu la Mbind mi indee ne: «Soo waxee, am dëgg, te soo àttee, yey*.»

⁵ Waaye su sunug njubadi fésalee njubteg Yàlla, ana lu loolu mana tekki ci nun? Ma waxe ko nu ko nit mana dëgge; ma ne, kon bu nu Yàlla wàcceelee am sànjam, deful ag njubadeem? ⁶ Mukk kay! Su njubteg Yàlla matul woon, ana nu muy àttee àddina? ⁷ Mbaa ñu neeti: «Su fèkke ne dëgguteg Yàlla, sama ñàkka dëgg lay gëna kaweel, te loolu di ndamam, kon man, ana lees may joxe àtteb bàkkaarkat?» ⁸ Ana kon lu tee nit waxe noonee nu soskat yi tuumaale ne nooy wax naan: «Nanu def lu bon, ngir mu jur lu baax»? Ñooñu mbugal lañu yellow.

Kenn jubul

⁹ Ana kon nun Yawut yi, lu nu gëne ci nit ñi? Du ci lènn! Ndax

* 3:4 3.4 Seetal ci *Saboor* 51.6.

firndeel nanu ba noppi ne, muy Yawut bi, di ki dul Yawut, ñépp a ngi ci kilifteefu bàkkaar. ¹⁰ Noonu it la Mbind mi indee ne:

«Kenn jubul, du kenn sax.

¹¹ Kenn xeluwul, kenn wutul Yàlla.

¹² Ñépp a lajj ba bokk yaqu yaxeet, Kenn deful lu baax, du kenn sax†!

¹³ Seenug boli di bàmmeeel bu ne nàpp,

seen lammañ di ràbb njoblanj, seeni kàddu aay ni danaru ñàngóor‡.

¹⁴ Seen gémmiñ, waxi móolu ak wextan la feese§,

¹⁵ seeni tànk bar ci yoonu tuur deretu jaambur,

¹⁶ te fu ñu jaare yaqute la ak musiba.

¹⁷ Yoonu jàmm, xamuñu ko*,

¹⁸ te ag ragal Yàlla jegewu leen†.»

¹⁹ Xam nanu nag ne lépp lu yoonu Musaa wax, ñi ci yoonu Musaa la ko wax, ngir aw lay jeex tàkk, ngir itam mu leer nàññ ne àddina sépp a sikk fi kanam Yàlla.

²⁰ Ndax kat deesul jox kenn àtteb ku jub fa kanam Yàlla ndax jëf ju mu def, ngir sàmm yoonu Musaa; solob yoon wi daal, mooy ci lees di ràññee bu baax luy bàkkaar.

Yàlla ubbi na buntu mucc

²¹ Waaye léegi Yàlla moo feeñal nu nit di ame fa kanamam, àtteb njobam gu ajuwul ci yoonu Musaa. Te yoonu Musaa, ak yonent yi seede nañu loolu.

²² Googu njub fa kanam Yàlla nag, ci gëm Yeesu Almasi lees koy ame, te mboolem ñi ko gëm la ñeel, amul xejj ak seen. ²³ Ndax kat ñépp a bàkkaar, ba jotewuñu leeru Yàlla, ²⁴ te ci yiwu Yàlla wu àndul ak genn pey lees di joxe ñépp àtteb ñu jub, ndax njot gi sottee ci Almasi Yeesu.

²⁵ Moom la Yàlla tudd muy njot gu ngëm di maye, ci kaw deretam ji tuuru. Noonu la Yàlla firndeele ne njubteem mat na sèkk doonte tanqam lu woon na bàkkaari niti jamono ya woon, ²⁶ nde Yàlla ci biir ag jéllaleem la firndeel njubteem ci janti tey jii, ngir mu leer ne moo wéye njub, te képp ku gëm Yeesu, moo koy jox àtteb ku jub.

²⁷ Kon ana lees di bàkkoo? Dara! Ci lan lañu koy teg sax? Ci jëf ju yoon santaane? Mukk! Xanaa yoonu ngëm donj. ²⁸ Ndax jàpp nanu ne ci kaw ngëm lees di jox nit, àtteb ku jub, waaye du ci jëfam ju yoon santaane. ²⁹ Am Yàlla da di Yàllay Yawut yi donj? Da dul Yàllay jaambur yi dul Yawut itam? Ahakay, mooy Yàllay jaambur ñeet kay! ³⁰ Gannaaw Yàlla kenn la, mooy jox ñi xaraf, àtteb ñu jub ci kaw ngëm; ñi xaraful it, moo leen di jox àtteb ñu jub ci kaw ngëm. ³¹ Ndax loolu day tekki ne ngëm lanu jël, neenale ko yoonu Musaa? Mukk! Xanaa dañu koo dëggal kay.

4

Njubteg Ibraayma du ci jëfam

¹ Ibraayma sunu maam ci wàllu njureel nag, ana lu nuy wax ne moom la gis ci moomu mbir?

² Bu fekkoon ne Ibraayma, ci kawi jëfam lees ko jox àtteb ku jub, kon mu man koo damoo, waaye demewul noonu fa Yàlla. ³ Ana lu ci Mbind mi wax? Da ne: «Ibraayma moo gëm Yàlla, ñu waññal ko ngëmam ag njub*.»

⁴ Kuy liggéey, ag peyooram du taxawe ag may, waaye wartéef la.

⁵ Waaye ki jëful te gëm Yàlla miy jox ab yéefar sax, àtteb ku jub, ngëmam googu, ag njub lees ko

† 3:12 Seetal ci *Sabóor* 14.3; 53.4. ‡ 3:13 Seetal ci *Sabóor* 5.10; 140.4. § 3:14 3.14 Seetal ci *Sabóor* 10.7. * 3:17 3.15-17 Seetal ci *Esayi* 59.7-8. † 3:18 3.18 Seetal ci *Sabóor* 36.2. * 4:3 Seetal ci *Njálbéen ga* 15.6.

koy waññal. ⁶ Ci moomu mbir la Daawuda doon wax, ba muy biral mbégtém nit ku Yàlla waññal ag njub gu jotewul dara ak ay jéfam.

⁷ Mu ne:

«Mbégte ñeel na ñi ñu jéggal seeni tooñ,
ñeel na ñooñu ñu baal seeni bàkkaar.

⁸ Mbégte ñeel na ku Boroom bi waññalul ag moyam†.»

⁹ Kon moomu mbégté xanaa Yawut yiy xaraf donj la ñeel? Ñi xaraful it dañu cee bokkul? Ndax kat danu ne Ibraayma lañu waññal ngëmam ga, ag njub‡.

¹⁰ Nan lees ko ko waññale? Gannaaw ba mu xarafee, am ba mu xarafagul? Du gannaaw ba mu xarafee, waaye ba mu xarafagul la.

¹¹ Gannaaw gi la jagoo màndargam xaraf, mu firndeel àtteb njubam gi ngëmam waral, te fekkul mu xaraf. Noonu la Ibraayma mana nekke maamu mboolem gëmkaat ñi. Looloo tax muy maamu mboolem ñi xaraful, te gëm, ndax ñu waññal leen seen ngëm, ab àtteb ñu jub. ¹² Looloo tax it Ibraayma di maamu ñi xaraf, te du xaraf gu ñu toppe aada, xanaa ñu boole ca topp ci tànkì ngëm ga sunu maam Ibraayma amoon ba mu xarafagul.

Ibraayma gëmoon na digeb Yàlla

¹³ Ndax kat digeb Ibraayma ba sédde Ibraayma àddina si, moom ak askanam§, sàmm gu mu sàmm yoonu Musaa taxul, waaye àtteb njub bi mu jagoo ndax ngëmam, moo ko waral. ¹⁴ Nde su dee ñi ci yoonu Musaa la dige bi ñeel, kon ngëm dootu tekki dara, te kon digeb Yàlla ba day neen. ¹⁵ Yoonu Musaa daal, am sànj lay jur, te fu

yoon wees di sàmm amul, genn moy amu fa.

¹⁶ Kon nag dige Yàlla boobu, ngëm moo ko waral, ngir mu di aw yiw donj. Noonu la dige bi doone lu wóor, ñeel ñi soqikoo ci Ibraayma ñépp; du ñi bokk ci yoonu Musaa rekk, waaye ñeel na itam ñi bokk ci ngëmu Ibraayma, miy sunu maam, nun ñépp. ¹⁷ Noonu la Mbind mi indee ne: «Maa la def ngay maamu xeet yu bare*.» Ibraayma mooy sunu maam fi kanam Ki mu gëm, te muy Yàlla miy delloo ñi dee, bakkan, tey woo lu nekkul, mu doon lu nekk.

¹⁸ Ba bunti yaakaar yépp tëjee, Ibraayma moo dese woon yaakaaram, wéye ngëmam, ba doon maamu xeet yu bare, loolu dëppook kàddu ga noon: «Noonu la saw askan di tollu†.» ¹⁹ Ngëmu Ibraayma wàññikuwul, doonte ba mu xoolaatee boppam, xam na ne yaramam dee na daanaka, ndax fekk na ay atam xawa tollu ci téeméer, te njurukaayu Saarata it fekk na ko dee. ²⁰ Teewul digeb Yàlla ba la ne jàkk, nàttablewul, gëmadiwul, xanaa dègërloo dooley ngëmam rekk, sant Yàlla. ²¹ Dafa wéeroon Ibraayma péjñ ne li Yàlla dige, man na koo def. ²² Moo tax it, ñu waññal ko ngëmam ag njub. ²³ Ba ñu bindee ne ngëmu Ibraayma, moom lees ko waññal àtteb ku jub‡, du Ibraayma donj la mbind ma ñeel. ²⁴ Nun itam ci lanu; dees na nu waññal sunu ngëm, àtteb ñu jub, nun ñi gëm Ki dekkal sunu Sang Yeesu, ²⁵ mi ñu teg ciy loxo, mu dee ndax sunuy tooñ, ba dekkal ko, ngir nu jagoo àtteb nit ñu jub.

† 4:8 4.7-8 Seetal ci *Sabóor* 32.1-2. ‡ 4:9 4.9 Seetal ci *Njàlbéen ga* 15.6. § 4:13 4.13 Seetal ci *Njàlbéen ga* 12.1-3; 17.5. * 4:17 4.17 Seetal ci *Njàlbéen ga* 17.5. † 4:18 4.18 Seetal ci *Njàlbéen ga* 17.5. ‡ 4:23 4.23 Seetal ci *Njàlbéen ga* 15.6.

5

Almasi moo nu jubale ak Yàlla

¹ Gannaaw nag dees noo jox àtteb ñu jub ci kaw ngëm, jàmmoo nanu ak Yàlla ndax sunu Sang Yeesu Almasi. ² Ci ndimbalam lanu ame ngëm ba mana àgg fi yiwu Yàlla wii nu taxaw taxawaay bu dëgër. Te it sunub sag moo di yaakaar ji nuy séentoo ab cér ci leeru Yàlla. ³ Te yemunu ci, xanaa di sagoo sunuy tiis itam, nde xam nanu ne dékku aw tiis mooy taxa muñ; ⁴ te muñ mooy jur kóllërey biir coono; kóllërey biir coono mooy jur yaakaar. ⁵ Te yaakaar jooju du tas, ndax cofeelu Yàlla gi baawaan ci sunu xol, ci ndimbalal Noo gu Sell gi mu nu may.

⁶ Ndax kat, ba nu amul menn pexem mucc, ca la Almasi deeyal yéefar yi nu doon, ba mu jotee. ⁷ Barewul ku nangoo deeyal nit ku jub, doonte jombul mu am ku nangoo deeyal ku baax. ⁸ Waaye Yàlla moom, ni mu firndeele cofeelam ci nun, moo di, ba nu dee ay bàkkaarkat, ca la nu Almasi deeyal!

⁹ Gannaaw joxees nañu nu àtteb ñu jub ndax deretam ji tuuru nag, ñaata yoon lees nuy gënatee musal ci am sànj ndax moom? ¹⁰ Ndegam ba ñu dee ay bañaaley Yàlla lees nu jubalee deewug Doomam, ñaata yoon lees nuy gënatee musale ag dundam, gannaaw ba ñu nu jubalee ak Yàlla? ¹¹ Te yemunu ci, xanaa di sagoo Yàlla itam ndax sunu Boroom Yeesu Almasi, mi nu jubale ak moom.

Aadamaa nu xañ bakkan, Yeesu delloo nu ko

¹² Bàkkaar moo jaare ci kenn nit dugg ci àddina*, dee jaare ci bàkkaar, dikk, ba dikkal ñépp, ndax ñépp a bàkkaar. ¹³ Bàkkaar

a ngi woon ci àddina ba ca janti yoonu Musaa, waaye deesul waññale bàkkaar te aw yoon amul. ¹⁴ Teewul la dale ca Aadama ba ca Musaa, ci kaw àddina sépp la dee doon nguuru, ba ci kaw ñi bàkkaarul noonee Aadama xëtte woon ndigal. Aadama mooy takkndeeru ki doon dikk.

¹⁵ Waaye ni moyug Aadama deme, yiwu Yàlla demewu ni. Moyug kenn nit, Aadama, tax na ñu bare dee; waaye yiwu Yàlla ak mayug yiw gu kenn nit, Yeesu Almasi, ñaata yoon la gënatee baawaan, ñeel nit ñu bare? ¹⁶ Ni njeexitalu tooñu kenn nit deme, laa ne, mayu Yàlla demewu ni. Benn bàkkaar moo waral àtte bi indi mbugal. Waaye moy yu bare moo waral may gi teggi tuma. ¹⁷ Moyug kenn nit ki, ci la dee jaare ci kenn nit kooku, ba falu, kon ñi jot ci xéewalu yiw, ba jagoo àtteb njub, ñaata yoon lañuy gënatee falu ci biir dund gu ñu ame ci keneen nit kiy Yeesu Almasi?

¹⁸ Kon nag noonee moyug kenn jure mbugalu nit ñépp daal, noonu la jenn jëfu njekk† jurale ñépp dundin wu yees ci kaw àtteb njub bu leen jenn jëf ja may. ¹⁹ Noonee déggadig kenn nit taxe ñu bare doon ay bàkkaarkat, noonu it la déggug ndigalu kenn nit taxe ñu jox ñu bare àtteb nit ñu jub.

²⁰ Yoonu Musaa moo dikk ngir fésal barewaayu moy, waaye fu bàkkaar bare, aw yiw gën faa bareeti, ²¹ ba tax na, noonee bàkkaar doone woon buur, ndax dee gi mu yilife ñépp, ni la aw yiw wuutoo, di buur moom itam, ndax àtteb njub gi aw yiw jural nit ñi, ba jëme leen ci texe gu sax dàkk, ci sunu ndimbalal Boroom Yeesu Almasi.

* 5:12 5.12 Seetal ci Njàlbéen ga 3.17-24. † 5:18 5.18 Seetal ci Room 3.25.

6

Bàkkaar yilifatul gëmkatub Yeesu

¹ Ana lu loolu di tekki nag? Ndax kon danuy wéye bàkkaar, ngir yiwu Yàlla gëna yokku? ² Mukk kay! Nun ñi ndee tàggale ak bàkkaar ba noppi, ana nu nuy saxootee bàkkaar? ³ Dangeena umple ne mboolem nun ñi ñu sóob ci Yeesu Almasi, cig deeyam lañu nu sóobaale? ⁴ Ci sóobu googu lañu nu boole ak moom suul, ngir noonee Almasi dekkee ci màggug Baay bi, nun itam nu dekki bay dund dundin wu yeese.

⁵ Gannaaw dees noo bennale ak moom ci dee gu ñu nirule ak deeyam, dees nuy bennale itam ak moom ci ndekkite lu niru ndekkiteem. ⁶ Li nu bir moo di nun ña woon démb, ca bantub Yeesu ba lees nu daajaale, ngir xewil sunu yaramu bàkkaar, ba nu noppee doon ay jaam, bàkkaar di sunub sang. ⁷ Ndax ki dee ba noppi, joxees na ko àtteb ka jub, mu tàggook noteelu bàkkaar.

⁸ Gannaaw noo deeyandoo ak Almasi nag, gëm nanu ne nooy dundandoo ak moom. ⁹ Ndax kat xam nanu ne Almasi mi dekki dootu dee, te ndee manalatu ko dara. ¹⁰ Deeyam ga mu dee ca la deeyal bàkkaar benn yoon ba fàww, te dund gi muy dund tey, Yàlla la koy dundal.

¹¹ Naka noonu, yeen itam jàppeleen seen bopp nit ñu deeyal bàkkaar, te di dundal Yàlla, ci Yeesu Almasi. ¹² Kon nag bu bàkkaar yilif seen yaramu ndee wii, ba di leen nanguloo ay xemmentéefam yu bon. ¹³ Buleen jébbal seeni cér bàkkaar, mu def leen jumtukaayi njubadi; gannaaw yeena dekki bay dundaat, jébbal-leen Yàlla seen bopp te jébbal ko seeni cér, ngir def leen ay jumtukaayi njub. ¹⁴ Ndax kat bàkkaar yilifatu leen,

nde du ci kilifteefu yoonu Musaa ngeen nekk, waaye ci aw yiw ngeen tàbbi.

Ku gëm Yeesu, ag njub ngay surgawu

¹⁵ Ba ci lan boog? Ndax kon danuy bàkkaar, gannaaw du ci kilifteefu yoonu Musaa lanu nekk, waaye ci aw yiw lanu tàbbi? Déet kay! ¹⁶ Xanaa xamuleen ne képp koo jébbal sa bopp, nangul ko, ab jaamam nga? Yaar ngeen diy jaam, bàkkaar di seen sang, jëme leen ci ndee; mbaa ngeen déggal Yàlla, mu jox leen àtteb ñu jub. ¹⁷ Waaye cant ñeel na Yàlla, nde ay jaami bàkkaar ngeen woon, waaye gannaaw gi, seenub xol ngeen déggale misaalub àlluwa, ji ngeen di ndénkaaneem. ¹⁸ Noonu lees leen yiwee, tàggale leen ak noteelu bàkkaar, ngeen doon ay surgay njub.

¹⁹ Ni ko nit mana dégge rekk, ni laa leen woyofalale kàddu gii, ndax seen néew dooley nitu neen. Noonee ngeen jébbale woon seeni cér, def leen ñuy jaami sobe, ak ndëngte gu jur ndëngte, noonu ngeen wara jébbale seeni cér, def leen ñuy jaami njub gu jur sellnga. ²⁰ Ba ngeen dee jaami bàkkaar, teewuleen woona moom seen bopp, ci seen digganteek njub. ²¹ Seen jëfi démb ja leen gacceel tey, ana njariñ lu mu leen jural? Mujug jëf ja de, seenug dee la doon doon. ²² Waaye tey bi ñu leen yiwee, ba ngeen doon ay surgay Yàlla, ag sellnga la leen loolu jural, te muj ga di texe gu sax dakk. ²³ Ndaxte peyooru bàkkaar mooy dee, waaye yiw wi Yàlla di maye mooy texe gu sax dakk fi Almasi Yeesu, sunu Boroom.

7

Yoonu Musaa wàcc na gëmkatub Almasi

¹ Am, bokk yi, yeen ñi xam yoon wi laay waxal, dangeena umple ne yoon yiliful nit ki lu moy ci giiru dundam? ² Dafa mel ni ndaw suy séy; li feek jëkkëram di dund, yoon a yeew buumu jëkkëram ci baatam. Waaye su jëkkër ji deeyee, ndaw si teqlikoo na ak yoon wi ko yeewoon buumu jëkkëram. ³ Kon nag, li feek jëkkëru ndaw si di dund, su séyee ak geneen góor, ab jaalookat lees koy wax. Su jëkkër ji deeyee nag, yoon yiwi na ndaw si, te su séyee ak keneen, du doon njaaloo.

⁴ Noonu la deme ak yeen itam, bokk yi. Yaramu Almasi wi ngeen bennool, ci ngeen doone ñu deeyal yoonu Musaa. Noonu ngeen doone moomeelu keneen, te kooku mooy ki dekki, ngir nu meññ njariñ lu ñeel Yàlla. ⁵ Ba nu toppee sunu bakkan, sunu bëgg-bëgg yu bon yi ndigali yoonu Musaa yee, ñoo daan liggéey ci sunuy cér, ngir nu meññ lu nu jème ci ndee. ⁶ Waaye tey ci sunu digg ak yoon wi nu ténku woon, la nu di ñu dee, ba teqlikoo ak moom. Moo tax nu doon ay jaam yu tegoo kilifteef gu yees, gi Noowug Yàlla indi, gannaaw ba nu wàccoo ak kilifteefu mbindu yoonu Musaa ma woon.

Yoonu Musaa moo wone ne bàkkaar moo yées

⁷ Ana lu loolu di tekki? Xanaa kon yoonu Musaa bàkkaar la? Mukk kay! Waaye yoonu Musaa moo ma xamal luy bàkkaar. Ndax kat su dul woon ak yoon wi ne: «Bul xemmem yéfi jaambur*,» kon xemmemtéef sax duma xam lu mu doon. ⁸ Waaye bàkkaar moo jaare buntub ndigalu yoon, ba yee ci man mboolemi xemmemtéef yu bon. Ndax kat, su yoonu Musaa amul woon, bàkkaar di lu dee. ⁹ Man de, bu

jëkkoon, ba ma xamagul yoonu Musaa, teewul woon may dund. Waaye ba yoonu Musaa dikkee, ca la bàkkaar ne xiféet, di dund, ¹⁰ man nag, ma dee. Kon ndigalu yoon wi wara jème ci ag dund, moom ci boppam moo ma mujj jème ci ndee. ¹¹ Bàkkaar moo ma jekkoo ndigalu yoon, ba nax ma, te ndigalu yoon la ma reye it.

¹² Kon yoonu Musaa lu sell la, ndigalam di lu sell, te jub te baax. ¹³ Lu baax loolu di yoonu Musaa, xanaa kon moo ma taxa dee? Déet kay! Bàkkaar moo feeñale noonu meloom; moo jëfandikoo lu baax, ba rey ma, ngir ndigalu yoon di juntuukaay bu bàkkaar fésale gépp mbonam gu jéggi dayo.

Ab gëmkat namm na lu mu tëlee jéfe

¹⁴ Xam nanu ne yoonu Musaa ci Yàlla la bokk, te man may nitu suuxu neen, dib jaam bu ñu jaay bàkkaar. ¹⁵ Xawma sax lu waral may jéfe ni may jéfe; li ma namm, du loolu laay jéfe, waaye li ma bañ, moom laay jéfe. ¹⁶ Gannaaw li ma buggul, moom laay def nag, juboo naa ak yoonu Musaa ci dëggal ne yoonu Musaa baax na. ¹⁷ Kon nag dootu man maay jéfe noonu, waaye dooley bàkkaar bi ci man la. ¹⁸ Xam naa ne man, sama bindu suuxu neen wii, lenn lu baax dëkku ci. Yéene jaa ngeek man, kàttanu jéfe lu baax moo fi nekkul. ¹⁹ Ndax kat du lu baax li ma namma jéfe laay jéfe, waaye lu bon li ma nammul, moom laay jéfe. ²⁰ Te su dee li ma nammul, moom laay def, kon kay dootu man maa koy def, waaye dooley bàkkaar bi dëkk ci man moo koy def.

²¹ Takk bi ma ci gis daal mooy lii: bu ma nammee def lu baax, lu bon a may teewalsi. ²² Ndaxam ci sama biir xol, yoonu Yàllaa

* 7:7 7.7 Seetal ci *Mucc ga* 20.17.

ma neex. ²³ Waaye gis naa ci samay cér, weneen yoon wuy xeex ak yoon wi samam xel jubool, te yoon woowoo ma jàpp njaam, jébbal ma dooley bàkkaar bi dèkke samay cér. ²⁴ Céy maaka réy aw tiis! Ana ku may wallook sama yaramu ndee wii? ²⁵ Waaye cant ñeel na Yàlla mi nuy walloo jëmmu Yeesu Almasi, sunu Sang.

Kon daal man, ci sama bopp, ci sama wàllu xel, yoonu Yàlla laay surgawu, waaye ci sama wàllu yaramu suux wii, yoonu bàkkaar laay surgawu.

8

Noowug Yàlla moo jüite gëmkat bi

¹ Kon nag léegi, amul benn daan bu ñeel ñi bokk ci Almasi Yeesu. ² Ndax kat, dooley Noo giy maye bakkan te nekk ci Almasi Yeesu moo la yiwi, ba nga mucc ci dooley bàkkaar ak ndee. ³ Li yoonu Musaa tële woon ndax néew dooley nitu suuxu neen, mooy lii Yàlla def: Doomam la yónni, mu dikke melow nit, te nit di bàkkaarkat, di suuxu neen, ngir Doomam fajtal mbirum bàkkaar. Yaramu suux wu nit kooku la Yàlla sottale mbugal gi war ci bàkkaar, ⁴ ngir njub gi yoonu Musaa laaj mana sotti ba mat sèkk ci nun, ñi toppatul sunu bindu suux, xanaa Noowug Yàlla.

⁵ Ndax kat ñi topp seen bindu suux, mbiri bakkan donj lañu xinte, waaye ñi topp Noowug Yàlla ñoom, mbiri Noowug Yàlla mooy seen xinte. ⁶ Xintey bakkan nag ci ndee lay jëme, waaye xintey Noowug Yàlla ndund ak jàmm lay jur. ⁷ Ndaxte boroom xintey bakkan ab noonu Yàlla la, nde déggalul yoonu Yàlla, te manu ko sax. ⁸ Moo tax ñi wéye seen bindu suuxu neen duñu mana neex Yàlla.

⁹ Yeen nag nekkatuleen ci kilifteefu bindu suuxu neen, waaye ci kilifteefu Noo gi ngeen nekk, ndegam kay Noowug Yàlla ngi màkkaanoo ci yeen. Ku amul Noowug Almasi, kooku du nitam. ¹⁰ Su Almasi nekkee ci yeen, seen yaram dina dee moos ndax bàkkaar, waaye du tee seenug noo di dund, ndax àtteb njub bi ngeen am ba noppi. ¹¹ Noowug ki dekkal Yeesu moo màkkaanoo ci yeen. Kon nag ki dekkal Almasi mooy dekkal itam seen yarami ndee, ndax Noowam googu màkkaanoo ci yeen.

¹² Kon nag bokk yi, bor topp na nu, waaye du sunu bindu suux lanu ameel lenn lu nu taxa topp sunu bakkan; ¹³ Ku topp bakkanam, fàww mu dee, waaye ku rey jëfi yaramam ci ndimbalal Noowug Yàlla, dina texe. ¹⁴ Ndax kat, mboolem ñiy dox ci njiital Noo gi, ñooñu ay doomi Yàlla lañu. ¹⁵ Mayeesu leen noo gu leen di desloo cig njaam, ba tax leena dellu cig ragal, waaye Noowug doom yu ñu doomoo, moom lees leen may, te looloo nu tax di wooye Yàlla: «Abba*», mu tekki «Baay.» ¹⁶ Te Noowug Yàlla, moom ci boppam, moo mànkoo ak sunu noowug bopp, di seede ne ay doomi Yàlla lanu. ¹⁷ Gannaaw ay doom lanu nag, ay boroom cér lanu, ay boroom cér yu Yàlla sédd, cér yu nu bokk ak Almasi, gannaaw noo bokk ak moom ab coono tey, ngir bokk ak moom teraangay èllég.

Teraangay èllég ñeel na gëmkat ñi

¹⁸ Jàpp naa ne sunu coonob tey du dara, soo ko xoolee ci teraanga ji ñu nuy feeñalal èllég. ¹⁹ Càkkéefu àddinaa ngi séntu, ndax yàkkamti bés ba doomi

* 8:15 8.15 Abba baatu arameen la.

Yàlla di feeñ. ²⁰ Ndax kat, càkkéef gépp, li ñuy déggal neenug neen la, te du seen coobare, waaye ki leen ci tënk la neex, ba tax ñuy yaakaar, ²¹ ñoom ñi bokk ci càkkéef googu itam, ne dees na rengi seen buumi njaam gi leen ndee ak yàqutey yaram ràng, ngir ñu am cér ci goreelug doomi Yàlla yi, am cér ci seen teraanga.

²² Xam nanu ba fii nu tollu ne mboolem càkkéef gaa ngi binni ndax mitit, ni kuy matu. ²³ Te du càkkéef gi rekk, waaye nun ci sunu bopp itam, ci lanu, nun ñi jot ab dawal ci Noo gi, nun ci sunu bopp sax nu ngi binni sunu biir xol, ndax yàkkamtee jot céru doomi Yàlla, ba sunu n jotug yaram mat. ²⁴ Ndax kat sunu mucc, yaakaar la taxaweegum, te yaakaar joo teg sa bêt, dootu yaakaar. Li nit ki teg bêtam, nu mu koy yaakaaratee? ²⁵ Li nu gisul kay lanuy yaakaar, di ko séentook a muñe yaakaar ji.

²⁶ Te itam Noo gi moo nuy dimbali ndax sunug néew doole, nde xamunu sax li jaadoo sàkku ci sunuy ñaan, waaye Noowug Yàlla moo nuy tinule ay onk yu wees kàddug làmmiñ. ²⁷ Te kiy xool li ci biir xol yi, xam na liy xintey Noo gi, nde ni ko Yàlla bégge, ni la Noo giy tinool ñu sell ñi.

²⁸ Te itam nag xam nanu ne Yàlla mooy def mboolem lu xew, daje ba jur njariñal ñi sopp Yàlla, ñi mu woo, noonee ko ab dogalam namme. ²⁹ Ndax ñooñu Yàllaa leen ràññee woon lu jiitu, te it la mu dogaloon lu jiitu ci ñoom moo di ñu niru Doomam, ngir Doomam di taaw, ci biir rakk yu bare. ³⁰ Ñi Yàlla tuddaloon loolu lu jiitu, moo leen woo itam; ñooñu mu woo, moo leen jox itam àtteb ñu jub; te ñooñu mu jox àtteb ñu jub, moo leen darajaal itam.

Cofeelu Yàllaa ngi ci Almasi

³¹ Ana lu nuy waxati nag? Gan-naaw Yàllaa ànd ak nun, ku nu manal dara? ³² Moom mi nu bañalul Doomu boppam, xanaa jooxeel nu ko, nun ñépp, ana nu mu nuy baña baaxee gépp yi, boole ci? ³³ Ñi Yàlla taamu, ana ku leen di tuumaal? Yàlla de mooy jox nit àtteb ku jub. ³⁴ Ana kuy tegeb daan? Almasi Yeesu de moo dee, rax ci dollu, mu dekki, te moo toog fa ndijooru Yàlla, di nu fa ñaanal! ³⁵ Ana ku nuy tàggaleek cofeelu Almasi? Du ay nattu, te du njàqare, du it coonoy bundxatal, mbaa ab xiif, mbaa rafle, te du genn aaytéef, ba cib saamar. ³⁶ Noonu la Mbind mi indee ne:

«Yaa tax ñu yendu noo bóom, dees noo jàppe ni xar yu ñuy tər†.»

³⁷ Waaye ci mboolem lu nu dikkal, nooy am ndam lu mat sékk, ci ndimbalal ki nuy soppeem.

³⁸ Ndax kat bir na ma ne du ag ndee, du ag ndund, du ay malaaka, duy boroom nguur, du tey, du èllëg, duy boroom doole†, ³⁹ du lu kawe, du lu xóot, mbaa meneen mbindeef mu mu doon; dara manu noo tàggale ak cofeel, gi nu Yàlla won ci Almasi Yeesu sunu Sang.

9

Yàlla moo taamu bànni Israyil

¹ Dëgg laay wax, Almasi seere na ko, fenuma. Sama xol moo ma seereele Noo gu Sell gi, ne lii may wax dëgg la: ² Li may wax moo di tiis wu réy laa am, ak naqaru xol wu dakkul, ³ nde man doon naa ñaana alku sax, daggoo ak Almasi, ngir jàmmi sama bokki xeet, sama bokki deret. ⁴ Ñooñoo di xeetu Israyil wi xéewloo céru doon doomu Yàlla, xéewloo daraja, xéewloo kóllère

† 8:36 8.36 Seetal ci *Sabóor* 44.23. ‡ 8:38 8.38 Seetal ci *Efes* 6.12.

yi, ak ndigali yoon wi, ak liggéeyu jaamu Yàlla gi, ak dige yi; ⁵ ñoo xéewloo itam maam ya; ci wàllu doom aadama it, ci ñoom la Al-masi soqikoo, di Yàlla, tiim lépp, te yelloo cant ba fàww. Amiin.

⁶ Du caageenu kàddug Yàlla moo neen, ndax ñi bokk ci xeetu Israyil ñépp duñu Israyil tigi. ⁷ Te it sèti Ibraayma yépp bokkuñu ci askanam, waaye li Mbind mi indi moo di: «Ci Isaaxa lees di tudde saw askan*.» ⁸ Loolu di tekki ne du sèti Ibraayma yi ci wàllu deret ñoo di doomi Yàlla, waaye doom yi seenub juddu déppoo ak digeb Yàlla, ñoom lañu jàpp ne ñooy askanu Ibraayma. ⁹ Ndax kat kàddug dige ba nii la jibe: «Nègèni sii déwén laay délsi, te Saarata dina am doom ju góor†.»

¹⁰ Te yemul foofu rekk, waaye Rebeka it moo am ay seex yu genn góor jur, muy sunu maam Isaaxa. ¹¹ Doom ya nag juddooguñu woon bay def lenn lu baax, mbaa lu bon. Yàlla moo defe noonu ngir wéyal dogal bu déppoo ak tànnéefu boppam ¹² bu ajuwul ci kawi jéf, xanaa ci kiy woote. Rebeka‡ la kàddu gii dikkal: «Mag ji mooy surgawu rakk ji§.» ¹³ Noonu la Mbind mi indee ne: «Askanu Yanqóoba rakk ji laa sopp, foñ askanu Esawu mag ji*.»

Sànjum Yàlla rax na yërmande

¹⁴ Ana lu nu ci mana wax nag? Yàlla daa wàcc foofu yoon? Mukk kay! ¹⁵ Ndax kat moo noon Musaa: «Maay yërèm ku ma neex, te maay ñeewante ku ma neex†.» ¹⁶ Kon nag mbaaxug Yàlla ajuwul ci coobarey nit ki, mbaa aw ñaqam, waaye lépp yërmandey

Yàlla la. ¹⁷ Mbind mi moo indi kàddu ga dikkaloon Firawna, ne ko: «Maa la yékkati, te li ko waral mooy lii ci boppam: ngir fésal sama doole ci yaw, ngir itam ñu sàbbaal sama tur ci àddina sépp‡.» ¹⁸ Kon nag Yàlla mooy yërèm ku ko neex, te ku ko neex lay dègèral xolam.

¹⁹ Xam naa dinga ma ne: «Ana kon lu Yàlla di sikkeeti? Coobarey Yàlla, ana ku koy fanq?» ²⁰ Waaye yaw nit ki, yaay kan bay weddi Yàlla? Ndax kèf ku ñu tabax dina ne ka ko tabax: «Lu tax nga sàkke ma nii?» ²¹ Tabaxkatu ndab bi daa amul sañ-sañ ci ban bi muy liggéeye, ngir tabax ci bennub tooyal, lenn ndabal teraanga, ak leneen ndabal njoogaan?

²² Yàlla mi namma wone am sànjum, xamle dooleem, su dee moo muñal lool ay ndab yu yelloo am sànjum, te seen sànkute ñoroon xomm nag? ²³ Su dee Yàlla moo def loolu nag ngir fésal mággaayu teddngaam, ñeel ay ndab yu xéewloo yërmande, te mu waajalaloon leen teraanga? ²⁴ Nun ci ndabi yërmande yi Yàlla woo lanu bokk, te du ci Yawut yi rekk lees nu sepee, waaye ci jaambur ñi dul Yawut itam. ²⁵ Moom la wax it ci téereb Ose ne:

«Ñi dul woon sama ñoñ,
ñoom laay wax sama ñoñ,
ñooñu dul woon samab xejj,
ñoom laay xejjoo.§»

²⁶ «Te foofa ñu leen noon: “Yeen, dungeen sama ñoñ,”
fa lees leen naa: “Yeenay doomi
Yàlla jiy dund*.”»

²⁷ Ci mbirum Israyil la Yonent Yàlla Esayi itam xaacu woon ne: «Su bànni Israyil tolloo ni feppi suufas géej sax,

* 9:7 9.7 Seetal ci *Njàlbéen ga* 21.12. † 9:9 9.9 Seetal ci *Njàlbéen ga* 18.10, 14. ‡ 9:12 9.12 Rebeka mooy soxnas Isaaxa. § 9:12 9.12 Seetal ci *Njàlbéen ga* 25.23. * 9:13 9.13 Seetal ci *Malasi* 1.2-3. † 9:15 9.15 Seetal ci *Mucc ga* 33.19. ‡ 9:17 9.17 Seetal ci *Mucc ga* 9.16. § 9:25 9.25 Seetal ci *Ose* 2.25. * 9:26 9.26 Seetal ci *Ose* 2.1. † 9:27 9.27 Seetal ci *Esayi* 10.22.

as ndes a ciy mucct†.

²⁸ Ndax kàddu gi Boroom bi wax, moo koy sottal ci lu gaaw ci kaw suuf†.»

²⁹ Mooy itam la Esayi waxoon lu jiitu, ne:

«Su nu Boroom gàngoori xare yi waccalul woon kuutaay, ni Sodom lanuy mel, Gomor lanuy neexool§.»

Bànni Israyil déggoowul ak xibaaru jàmm bi

³⁰ Ana lu nu ci mana wax? Xeet yu dul Yawut te sàkkuwuñu woon ag njub, ñoo jagoo àtteb njub, te mooy njub gi ngëm di maye. ³¹ Waaye xeetu Israyil wi sàkku woon yoonu njub, ñoo moy yoon wi. ³² Ndax lan? Ngëm lañu sukkandikoowul, xanaa ay jéf. «Doj wuy fakktale,» moom lañu fakktaloo. ³³ Noonu la Mbind mi indee ne:

«Maa ngii di dēj fi Siyon doj wuy fakktale, mooy xeer wuy daaneel, waaye ku ko wéeroo ngëm, doo rus*.»

10

¹ Bokk yi, sama yéney xol, ak ñaan gi may ñaanal Israyil ci Yàlla moo di ñu mucct. ² Ñoom laa seedeel seenug parlute ci Yàlla, waaye dañu koo tegul ci xam-xam bu doy. ³ Yoonu njub gi Yàlla di joxe nit ki, àtteb ku jub, moom lañu umple tey jéema dëggal seen njubteg bopp. Moo tax nanguluñu njubte gi Yàlla di maye. ⁴ Ndax kat Almasi moo sottal yoonu Musaa, ngir àtteb ku jub ñeel képp ku ko gëm.

Coobarey Yàlla mooy ñépp mucct

⁵ Njub gi sàmm ndigali yoon di maye, li ci Musaa bind moo di: «Kuy jéfe digal yooyu, yaay dund ndax ñoom*.» ⁶ Waaye njub, gi ngëm di maye, li muy digle mooy:

«Bul wax ci sa xel, ne: “Ana kuy yéeg fa kaw?”»

nde loolu mooy Almasi wàcc ngay sàkku.

⁷ «Bul ne it: “Ana kuy wàcci njaniiw?”»

nde loolu mooy Almasi dekkiwaat ngay sàkku. ⁸ Li mu wax moo di:

«Kàddu gaa ngi ci sa wet; mu ngi ci saw làmmiñ ak ci sa xol†.»

Te loolu mooy kàddug ngëm gii nuy xamle. ⁹ *Saw làmmiñ*, soo ci biralee ne Yeesu moo di Boroom bi, *sab xol* it, nga gëm ci ne Yàlla dekkal na Sang Yeesu, dinga mucct. ¹⁰ Ndax kat ab xol lees di gëme, ba am àtteb ku jub, te aw làmmiñ lees di birale ngëm gi ba mucct. ¹¹ Mbind mi moo ne: «Képp ku ko gëm, doo rus†.» ¹² Ag wuutale amul diggante ab Yawut, ak jaambur bu dul Yawut; ñépp a bokk benn Boroom biy yéwéne mboolem ñi koy woo wall. ¹³ Ndax kat waxees na ne: «Képp ku woo Boroom bi wall ciw turam, mooy raw§.»

¹⁴ Waaye nees di wooye koo gëmul? Nees di gëme koo déggul turam? Nees di dégge turam, te yégleesu ko? ¹⁵ Nees di yéglee xibaar, te yebaleesu la? Noonu la Mbind mi indee ne: «Ñeeka rafeti tãnk, ndaw yii di yégleesi xibaari jàmm*!»

¹⁶ Waaye du ñépp a nangul xibaaru jàmm bi; moo tax Esayi ne: «Boroom bi, ana ku gëm sunub dégtal†?» ¹⁷ Kon boog

† 9:28 9.28 Seetal ci Esayi 10.23. § 9:29 9.29 Seetal ci Esayi 1.9. * 9:33 9.33 Seetal ci Esayi 8.14; 28.16. * 10:5 10.5 Seetal ci Sarxalkat yi 18.5. † 10:8 10.6-8 Seetal ci Baamtug Yoon wi 9.4; 30.12-14. † 10:11 10.11 Seetal ci Esayi 28.16. § 10:13 10.13 Seetal ci Yowel 3.5. * 10:15 10.15 Seetal ci Esayi 52.7. † 10:16 10.16 Seetal ci Esayi 53.1.

ngëm ci dég-dég lay juddoo, dég-dég ba bwoo ci kàddug waare gi jëm ci Almasi.

¹⁸ Waaye dama ne: xanaa dañoo déggul? Ahakay! Ndax «Àddina sépp la seen baat jibal, cati suuf sépp la seen kàddu dajal†.»

¹⁹ Ma neeti: xanaa bànni Israyil dañoo xamul? Ahakay! Musaa moo leen jëkkoonaa jottli la Yàlla noon:

«Yeen, maa leen di fiireloo xeet wu tekkiwul dara, ci waasow naataxuuna laa leen di merloo§.»

²⁰ Esayi it am fit ba ne:

«Ñi ma seetul woon, gis nañu ma, ca ña ma laajul woon laa feeñe*.»

²¹ Israyil nag la wax ci mbiram ne: «Bëccëg bépp laa yendoo tàllal samay loxo, askanu fippukat wu déggadi†.»

11

Yàlla waccul bànni Israyil

¹ Ma ne kon, xanaa Yàlla daa wacc ñoñam? Mukk kay! Man ci sama bopp ci Israyil laa bokk, askanoo ci Ibraayma, giiroo ci Beñamin. ² Yàlla waccul ñoñam ñi mu raññee woon lu jiiu. Am dangeena xamul li Mbind mi indi ci mbirum Ilyaas, ba mu dikkee Yàlla njàmbat lu jëm ci Israyil? Mu ne: ³ «Boroom bi, say yonent, rey nañu leen; say sarxalukaay, mabb nañu leen; man donj maa fi des, te ñu ngi wut sama bakkan.*» ⁴ Ana lu ko Yàlla tontu? Da ne: «Beral naa sama bopp juróom ñaari junniy (7 000) nit ñu sujjóotaluloon Baal tuur mi†.» ⁵ Kon nag naka noonu itam ci jamonoy tey jii, aw ndes a ngi fi, te ci kaw

yiw lees leen taamoo. ⁶ Gannaaw aw yiw a tax nag, dootu seen peyu jëf, lu ko moy aw yiw noppee doon aw yiw.

⁷ Kon léegi nag? Li am moo di li bànni Israyil doon wut, amuñu ko. Ñi ñu taamu ñoo ko am, ña ca des, seenum xel a dërkiis. ⁸ Noonu lees binde ne:

«Yàlla moo leen jox xelum ngëmment, ak bët yu dul gis, ak nopp yu dul dégg,

ba bésul tey jii†.»

⁹ Daawuda it wax na ne:

«Yal na seen ndab di seenum yeer, boole ci dib caax, te di fiir gu ñuy daanu, muy seenub yool.

¹⁰ Yal na seeni gët giim, ba duñu gisati, yal nañu sëgg ba fàww§.»

Lu jëm ci muccug ñi dul Yawut

¹¹ Moo tax ma ne xanaa ba bànni Israyil téréfee, jéll bu ñu dul jógati lañu daanu? Mukk kay! Waaye tooñug bànni Israyil moo waral muccug jaambur ñi dul Yawut, ba tax bànni Israyil siis leen. ¹² Gannaaw tooñug bànni Israyil mooy xéewalu àddina si, seenug néewle di xéewalu jaambur ñi dul Yawut, kon bu bànni Israyil yembee, ndaw xéewal gu gënatee baawaan!

¹³ Léegi nag yeen jaambur ñi dul Yawut laay waxal. Gannaaw maay ndaw li ñu yebal ci jaambur ñi dul Yawut, samab yónnent laay teral. ¹⁴ Jombul sama liggéey dina yee fiiraangey sama bokki Yawut ñi, ba ñenn ci ñoom mucc. ¹⁵ Ndax kat ba Yàlla dàqee Israyil, ca la àddina juboo ak Yàlla. Kon nag bu leen Yàlla délloosee,

† 10:18 10.18 Seetal ci *Sabóor* 19.5. § 10:19 10.19 Seetal ci *Baamtug Yoon wi* 32.21. * 10:20 10.20 Seetal ci *Esayi* 65.1. † 10:21 10.21 Seetal ci *Esayi* 65.2. * 11:3 11.3 Seetal ci *1.Buur ya* 19.10, 14. † 11:4 11.4 Seetal ci *1.Buur ya* 19.18. † 11:8 11.8 Seetal ci *Baamtug Yoon wi* 29.3 ak *Esayi* 29.10. § 11:10 11.9-10 Seetal ci *Sabóor* 69.23-24.

ana lu muy jur lu moy ndeendeeki? ¹⁶ Ndax kat ab jooxe bu génnee ci tooyalub sunguf, di ndoortel meññeef, su boobu jooxe sellee, tooyalub sunguf bépp ay sell. Ndax su reenu garab sellee, car ya it sell.

¹⁷ Waaye su ñu tenqee lenn ci cari oliwu kër, te yaw ngay caru oliwu àll, ñu indi la, jabtal ci oliwu kër gi, nga wuutu car ya ca fàqe, ba mana xéewloo meen miy wale ci reenu oliwu kër gi, di ko dundal, ¹⁸ bumu tax nga bàkku ci kaw car ya fàqe. Soo dee bàkku, xamal ne du yaa yenu reen bi, waaye reen bee la yenu.

¹⁹ Xam naa dinga ne: «Car yooyu, dees leena tenqi, ngir jabtal ma.» ²⁰ Dégg it; waaye ngëmadi moo leen fa tenqee, te yaw, ngëm a la fa teg. Bu ko réy-réyloo, waaye ragalal. ²¹ Ndegam cari judduwaale ya la Yàlla déegul, moytul mu bañ laa déeg yaw itam.

²² Xoolal kon ni Yàlla baaxe, ak ni mu ragloo; ci ñi déggadi la raglu, baax ci yaw, ndegam cig mbaaxam nga sax; lu ko moy dees na la tenqi yaw itam. ²³ Car ya fàqe woon itam, su ñu wéyewul ngëmadi, dees leen di delloo ca ndey ja, nde Yàlla man na leen caa saxalaat. ²⁴ Ndax kat, ndegam yaw lañu tenqee ci oliwu àll gi, jabtal la ci oliwu kër gi dul sa ndey, astamaak car yi oliwu kër gi di seen ndey, nde saxalaat leen ca mooy gëna yombati.

Yàlla ñépp la yërëm

²⁵ Bokk yi, moytuleena defe ne seen xel mu rafet a leen may li ngeen am. Bugguma ngeen umple mii mbóot: Ag déggadi moo dikkal lennati bànni Israyil, ba kera xeet yi dul Yawut duggsi,

ba seenub lim mat. ²⁶ Su boobaa nag, bànni Israyil gépp ay muc, noonee ko Mbind mi indee ne: «Siyon la wallukat bay jóge, mooy tenqee ngëmadi ci askanu Yanqóoba.

²⁷ Loolooy doon sama kóllèreek ñoom,

kera ba may far seeni bàkkaar*.»

²⁸ Ci wàllu xibaaru jàmm bi, ay noon la Yawut ñi taxawe, te muy xéewal ci yeen ñi dul Yawut. Waaye ci wàllu dogal bi taamu Yawut ñi, ay soppe lañu, te seeni maam tax. ²⁹ Ndax Yàlla kat, ay mayam akub wooteem, lenn du ci toxu. ³⁰ Yeena déggadi woon, waaye tey daj ngeen yërmande, ndax déggadig Yawut yi. ³¹ Noonu itam la Yawut yi déggadee tey, ba ni ngeen daje yërmande, ñoom it ñu daje ni yërmande. ³² Yàlla moo tēj nit ñépp ci seenug déggadi, ngir yërëm leen ñoom ñépp.

Yàllaa yellow teddnga

³³ Céy xóotaayub koomu Yàlla ak xel ma, ak xam-xam ba! Deesul natt ay dogalam, deesul ràññee ay jéfinam!

³⁴ «Ana ku xam xalaatu Boroom bi?

Ana ku ko digal†?»

³⁵ «Ana ku ko dawlul lenn,

ba mu war koo delloo‡?»

³⁶ Ci moom la lépp sosoo, ci moom la lépp sottee, te moom la lépp ñeel. Moom la daraja ñeel ba fàww! Amiin.

12

Nii la gëmkat bi wara jaamoo Yàlla

¹ Kon nag bokk yi, ma ñaax leen, te yërmandey Yàlla tax, ngir ngeen jébbal ko seen yaram wépp, def ko jooxe buy dund, sell te neex Yàlla. Loolu déy mooy njaamu, gi leen war. ² Buleen roy

* 11:27 11.26-27 Seetal ci *Esayi* 59.20-21; 27.9 ak *Yeremi* 31.33-34. † 11:34 11.34 Seetal ci *Esayi* 40.13. ‡ 11:35 11.35 Seetal ci *Ayóoba* 41.11.

jamonoy tey jii, waaye yeeluleen ci ni ngeen di xalaate ba soppiku, ngir ngeen mana raññee liy coobarey Yàlla, muy li baax, di bannexam te mat sëkk.

³ Ma àrtu leen ci kaw yiw wi ma Yàlla may; bu kenn ci yeen teg boppam fu mu àggul, waaye xalaate leen sago, te ku nekk dëppoo ak céru ngëm bi ko Yàlla sédd. ⁴ Ndax kat dafa mel ni sunu yaram wiy wenn, te cér yi bare, doonte cér yépp a wuuteek seen moroom nu ñuy liggéeye. ⁵ Noonu lanu doone ñu bare, bokk wenn yaram nun ñépp ci Almasi mi nu gëm, te ku nekk di sa cérub moroom. ⁶ Ay may yu wuute lanu am, may yu yemook céru yiw bi ñu sédd ku nekk ci nun. Su dee biral kàddug waxyu mooy sag may, biraleel kàddug waxyu sa kemu ngëm; ⁷ su dee wàllu jàpple, deel jàpple; su dee wàllu njangle, ngay jangle; ⁸ Su dee wàllu kàddu yuy yokke, ngay wax luy yokk gëmkat ñi; su dee wàllu joxe, deel joxe te Yàlla rekk tax; su dee wàllu jiiite, taxawal temm ci liggéeyub jiiite; su dee wàllu baaxe nit ñi, nay loo bége.

⁹ Na seen cofeel mucc ci ngistal, seexluleen lu bon te ñoy ci lu baax. ¹⁰ Na leen mbéggeelug bokk taxa fonkante, te ngeen farlu ci di terlante. ¹¹ Sawarleen te baña yoqi, jaamuleen Boroom bi, ànd ceek pastéefu xol. ¹² Bégeleen seen yaakaar, di muñ ci biir tiis, tey saxoo ag ñaan. ¹³ Deeleen def seen loxo ci lu faj soxlay gëmkat ñu sell ñi, te boole ci am teraanga.

¹⁴ Ñi leen di bundxatal, ñaanal-leen leen, ñaanal-leen leen te bañ leena móolu. ¹⁵ Ñi ci mbégte, bokkleen ak ñoom seen mbégte; ñi ci naqar, ngeen bokk ak ñoom seen naqar. ¹⁶ Mankooleen,

buleen xëccu daraja, waaye nanguleena jonjoo ak ñi féete suuf, te baña jappe seen bopp boroomi xel.

¹⁷ Buleen feyantoo, fexeleen di def lu rafet, ñépp seede ko. ¹⁸ Su manee am, jammooleen ak ñépp, ndegam ci yeen laaju. ¹⁹ Samay soppe, buleen di feyul seen bopp, xajal-leen am sànj, am sànj fajal boppam, ndax bindees na ne: «Man maay feye, maay añaale*.» Boroom bee ko wax. ²⁰ Li mu wax kay mooy:

«Bu sab noon xiifee, jox ko mu lekk,

bu maree, may ko mu naan.

Soo defee noonu, day rus,

ba mel ni koo yen ay xal†.»

²¹ Bu leen lu bon man, waaye defleen lu baax, ba man lu bon.

13

Na ñépp déggal njiit yi

¹ Na ku nekk déggal njiit yi yor kilifteef, nde amul njiit lu bawoowul fa Yàlla, te njiit yi toog, Yàlla moo leen tabb. ² Moo tax kuy bañal njiit, tëralinu Yàlla nga bañal, te ñi bañal njiit, ñoo wool seen bopp mbugal. ³ Kuy def lu baax nag, doo ragal kilifa yi, kiy def lu bon moo leen di ragal. Soo béggee mucc ci ragal kilifa nag, defal lu baax, jot ngërëmam. ⁴ Ndax kilifa gi mooy ndaw li Yàlla yebal ngir sa jamm. Waaye soo dee def lu bon, ragalal, ndax kilifa gi yorul ab saamar cig neen; mooy ndawal Yàlla liy añaale, te mooy jottli am sànj mu wàccal kuy def lu bon. ⁵ Moo tax nangul njiit di wartéef, ndax njariñal nangul njiit yemul rekk ci mucc ci am sànj, waaye xel mu dal a ngi ci.

⁶ Loolu moo waral it ngeen di fey galag, ndax njiit yi koy feyeeku kat, ñooy jawriñi Yàlla yi sasoo

* **12:19** 12.19 Seetal ci *Baamtug Yoon wi* 32.35. † **12:20** 12.20 Seetal ci *Kàddu yu Xelu* 25.21-22.

googu kilifteef. ⁷ Joxleen ku nekk li ngeen warlook moom; ku ngeen wara fey galag, feyleen ko ko; ku ngeen wara fey juuti, feyleen ko ko; ku ngeen wara weg, wegleen ko; ku ngeen wara teral, teral-leen ko.

Cofeel moo tēnk yoonu Musaa

⁸ Buleen ameel kenn bor, lu moy borub soppante; ndax ku sopp sa moroom, yaa matal yoonu Musaa. ⁹ Ndax ndigal yii kat: «Buleen jaaloo, buleen bóom, buleen sàcc, buleen xemmem*,» ak leneen ndigal lu mu mana doon, ci genn kàddu gii la tēnke: «Ni ngeen soppa seen bopp, nangeen ko soppa seen moroom†.» ¹⁰ Cofeel du waral kenn def moroomam lu bon; kon cofeel moo matal sēkk yoonu Musaa.

Teewlu war na gēmkat ñi

¹¹ Li tax ngeen wara gēna farlu ci loolu mooy, xam ngeen jant yi nu tollu; seen waxtuw yewwu jot na ba noppi, nde léegi la nu mucc gēna jege ba nuy doora gēm. ¹² Guddi gi màggat na, bēt a ngi bēgga set. Kon nag nanu bàyyi jēfi lëndēmtu te rāngoo gānnaay yi ñuy xaree cig leer. ¹³ Nanu jēfe jēfin wu jekka def bëccēg; nanu sore xawaare ak màndite, sore baane bu lewul, ak yàqute yu ni mel, te sore ñaayoo ak kiñaan. ¹⁴ Waaye yiirrooleen Sang Yeesu Almasi, te ngeen baña yittewoo seen bakkan, ngir di topp seeni xemmemtéef.

14

Bul sikkal sa moroom

¹ Ku ngēmam dēgērul nag, xajoolen ko, te bañ cee càambar gis-gis yu wuute. ² Mu mel ni tey, kii ngēmam moo ko may mu saña lekk lu nekk; kee, ngēmam lujum donḡ la ko ngēmam gu dēgērul

may mu lekk. ³ Kiy lekk, bumu ko xeebe ki lekkul; ki lekkul it, bumu sikk kiy lekk, ndax Yàllaa ko xajoo. ⁴ Yaw miy sikkal jaamub jaambur, yaay kan? Su baaxalee mbaa mu bonal, sangam a koy seet! Te day baaxal ndax Boroom bi man na koo baaxal.

⁵ Naka noonu kii jàpp na ne bés gën naa rafet moroom ma; kee jàpp ne bés yépp a yem. Na ku nekk seet la ko doy, te yem ca. ⁶ Ndax kiy taamu bés, Boroom bi la koy taamul; naka noonu kiy lekk, Boroom bi la koy gērēme, nde moom lay sant doora lekk; ki lekkul it Boroom bi lay sàkkoo ñàkka lekkam, te Yàlla lay sant. ⁷ Ndax kat kenn ci nun dundul ngir boppam, te kenn deewul ngir boppam. ⁸ Su nuy dund, Boroom bi lanuy dundal, su nuy dee it, Boroom bi lanuy deeyal.

⁹ Loolu sax moo waral Almasi dee, ba noppi dekki, dellu di dund, ngir ñi dee ak ñiy dund ñépp, muy seen boroom. ¹⁰ Yaw nag ana looy sikke sa mbokkum gēmkat, ak itam, ana looy xeebe sa mbokkum gēmkat? Ndax kat nun ñépp ay taxawi fa kanam jalub àttekaayu Yàlla. ¹¹ Ndaxte bindees na ne: «Ndegam maay Kiy Dund, Boroom bee ko wax, man la ñépp di sukkal seen bëti óom, te man Yàlla la làmmiñu ñépp di sàbbaal*.» ¹² Kon ku nekk ci nun, yaay layool sa bopp fa Yàlla.

Bul yóbbe sa moroom bàkkaar

¹³ Kon nag bunu di seetati lu nu sikkantee, li ngeen di seet kay mooy nu ngeen fexee ba dungeen yóbbe mbokkum gēmkat lu koy fakktal, mbaa lu koy daane ci bàkkaar. ¹⁴ Xam naa nag, wér na ma it te Sang Yeesu tax, ne amul lenn lu sobewu ci wàllu boppam,

* 13:9 13.9 Seetal ci *Mucc ga* 20.13-15, 17. † 14.11 Seetal ci *Esayi* 45.23.

* 14:11 13:9 Seetal ci *Sarxalkat yi* 19.18.

ba daganula lekk; waaye ki jàppe lenn muy lu sobewu, ci moom la loola di lu sobewu. ¹⁵ Soo dee lekk lenn ba tax sa mbokk am ci lu ko naqari, noppi ngaa doxe cofeel. Bu sag lekk sànk ku Almasi deeyal. ¹⁶ Li dagan ci yaw, bu ko jariñoo ba may kenn lu mu ñàññee. ¹⁷ Ndax kat solob nguurug Yàlla jotewul dara akug lekk mbaa ag naan, waaye solob nguuru Yàlla moo di njub ak jàmm, ak mbégte ci ndimbalal Noo gu Sell gi. ¹⁸ Noonu kat ku koy jaamoo Almasi, yaa neex Yàlla, am ngèremal nit ñi.

¹⁹ Kon nag nanu sàkku luy indi jàmm, ak lu nu feddalantee. ²⁰ Aw ñam, bumu la yaqloo liggéeyu Yàlla. Dëgg la, wépp ñam set na, waaye lekk ga nga koy lekk, su gakkalee ngëmu keneen, def nga lu aay. ²¹ Li gën sax mooy nga baña lekk yàpp, mbaa nga baña naan biiñ, mbaa leneen lu mu doon lu mana fakktal sa mbokkum gëmkat.

²² Yaw ci sa wàllu bopp, ngëm gi nga ci am, yemale ko ci sa bopp, fi kanam Yàlla. Ndokklee ki sikkul boppam lenn ci jëfin wu mu dogul boppam ne noonu lay jëfe. ²³ Waaye ki am xel-yaar, su lekkee, ab daan topp na ko, nde jëfëwul ngëm, te lu ngëm lalul bàkkaar la.

15

Na gëmkat yiy xajoonte

¹ Nun ñi fendi ci wàllu ngëm, fàww nu xajoo tëley ñi néew doole, te baña sàkku sunu bannexu bopp. ² Na ku nekk ci nun sàkku bannexu moroomam, ci lu koy jariñ, ngir feddli ngëmam. ³ Ndax Almasi kat sàkkuwul bannexu boppam, te noonu it la Mbind mi indee ne:

* 15:3 15.3 Seetal ci *Sabóor* 69.9. † 15:9 15.9 Seetal ci *Sabóor* 18.49. ‡ 15:10 15.10 Seetal ci *Baamtug Yoon wi* 32.43. § 15:11 15.11 Seetal ci *Sabóor* 117.1. * 15:12 15.12 Yese mooy baayu Daawuda. † 15:12 15.12 Seetal ci *Esayi* 11.10.

«Ñi lay saaga, seeni saaga, ci sama kaw la dal*.» ⁴ Ndaxte mboolem lu ñu bindoon, bu jëkk, jàngal nu moo taxoon ñu bind ko, ngir Mbind mi may nu xolu muñ, te ñaax nu, ba nu am yaakaar. ⁵ Kon nag Yàlla miy maye xolu muñ, di ñaaxe, yal na leen may mánkoo gu mat sèkk, ni ko Almasi Yeesu bégge, ⁶ ngir nu bokk jenn yéene ak genn kàddu gu ngeen sàbbaale Yàlla, sunu Baayu Sang Yeesu Almasi.

Xibaaru jàmm bi ñépp la dikkal

⁷ Kon nag, ni leen Almasi xajoo, nangeen ko xajoontee, ngir tedngay Yàlla. ⁸ Dama leen di wax ne leen, bégga fésal ne Yàlla ku dëggu la moo waral Almasi dikk, def boppam jawriñu Yawut yi, ngir sottal dige ya Yàlla digoon seeni maam. ⁹ Leneen li indi Almasi mooy may jaambur ñi dul Yawut lu ñu mággaale Yàlla, te muy yërmandeem. Noonu it la Mbind mi indee ne:

«Looloo waral ma sant la ci biir
xeet yi,

sàbbaal la†.»

¹⁰ Mu neeti:

«Yeen xeet yi, bégandooleen ak
ñoñam‡.»

¹¹ Mu dellu ne:

«Yeen xeetoo xeet, mággaal-leen
Boroom bi,

réewoo réew, kañleen ko§.»

¹² Esayi it neeti:

«Ab car ay bawoo ca Yese* reen
ba,

mooy taxaw, yilif jaambur ñi dul
Yawut,

te moom la ñi dul Yawut di
yaakaar†.»

¹³ Kon Yàlla miy maye yaakaar, yal na leen feesale gépp mbég, ak jàmm ci biir ngëm, ba ngeen géejule yaakaar, ci manoorey Noo gu Sell gi.

Póol xamle na sababu bataax-alam

¹⁴ Bokk yi, man ci sama bopp, li ma bir ci seen mbir moo di yéene ju rafet ngeen fees, te bu-ural ngeen bépp xam-xam, man ngeena artoonte it. ¹⁵ Teewul mu am ci wet yu ma leen ñemee binde kàddu yu ma ñéebluwul, ngir fàttli leen li ngeen xamoon ba noppi. Noonu ma binde nag, li ko waral moo di yiw wi ma Yàlla baaxe, ¹⁶ ngir ma doon jawriñu Almasi Yeesu, ñeel jaambur ñi dul Yawut, may wàccoo ak liggéeyu carxal bi xibaaru jàmm bu Yàlla laaj; su ko defee ñi dul Yawut mana doon ab jooxe bu Yàlla nangu, jooxe bu Noo gu Sell gi sellal. ¹⁷ Moo tax ma saña puukarewoo Almasi Yeesu mi may liggéeyloo ci mbiri Yàlla. ¹⁸ Sañumaa tudd lenn nag lu moy li Almasi sottale sama jëmm, ngir jaambur ñi dul Yawut déggal Yàlla, te muy lu mu sottale samay wax ak samay jëf, ¹⁹ ci kaw firnde yu manoorewu, aki kéemaan, lépp ci manoorey Noowug Yàlla. Loolu tax na, li dale Yerusalem, wéndeelu, ba ca diiwaanu Iliri, yégle naa fa xibaaru jàmm bu Almasi, ba mu mat sëkk. ²⁰ Noonu laa masa xintewoo di xamle xibaaru jàmm bi fu ñu xamewul Almasi asi, ngir baña bey sas wu fa keneen jotoona dal. ²¹ Noonu ma jëfe it moo déppoo ak ni ko Mbind mi indee ne:
«Ña ñu waxul woon mbiram, dinaña gis,
te ña dégguloon, dinaña ràññee†.»

Póol dige naa seeti waa Room

²² Sama liggéey boobu sax moo ma gállankoor lu bare ba dik-agama seetsi leen. ²³ Waaye léegi jeexal naa sama sas ci gox yii, te gannaaw at yu baree ngii, ma

namma dikk ba seetsi leen, ²⁴ bu may dem Espaañ, dinaa leen seet-siwaale. Yaakaar naa leena gis bu ma fa jaaree, ba ngeen yiwi ma, ma jàlli Espaañ, gannaaw, lu mu néew néew, ay fan yu ma nam-mantikoo ak yeen. ²⁵ Waaye fii ma tollu, Yerusalem laa jëm, ngir ndimbal lu ñeel ñu sell ña féete foofa. ²⁶ Ndaxte gëmcati Maseduwan ak Akayi ñoom la soob ñu sàkke lenn ci seen alal, ngir dimbalee ko ñu sell ña diy néew doole ca Yerusalem. ²⁷ Seen coobarey bopp lañu ko defe, waaye ñoo ko ameel waa Yerusalem it nag. Ndaxte gannaaw ñoom ñiy jaambur, gëmcati Yerusalem ñoo leen sédd ci xéewal yi leen ngëm may, kon ñoom jaambur ñi itam war nañu leena sédd ci seen alal. ²⁸ Teewul nag bu ma noppee ci lii, ba teg teraanga jii ca loxoy waa Yerusalem, Espaañ laa jëm, te fa yeen laay jaare. ²⁹ Te xam naa ne bu ma dikkee fa yeen, barkeb Almasi bu mat sëkk laay dikke.

³⁰ Gannaaw loolu bokk yi, li ma leen di ñaan ngir sunu Boroom Yeesu Almasi, ngir itam cofeel gi Noo gu Sell giy maye, moo di ngeen fekksi ma ci xareb ñaan ngir man. ³¹ Ñaanal-leen ma, ngir ma mucc ci aji gëmadiy Yude, te itam ndimbal li may yóbbul ñu sell ña ca Yerusalem, ñaanleen ngir ñu nangu ko. ³² Su ko defee, ci coobarey Yàlla, ma dikke mbégte ba fa yeen, ba dal-luwaale as léf fa yeen. ³³ Yal na Yàlla miy boroom jàmm ànd ak yeen ñépp. Amiin.

16

Póol nuyy na waa Room

¹ Boole naa leen nag ak sunub jigéen Febe, mu di ab taxawukatub mbooloom gëmkat ma dëkke Señsere. ² Dalal-leen ko ci turu Boroom bi, ni ko ñu

† 15:21 15.21 Seetal ci Esayi 12.15.

sell ñi yelloo, te ngeen jàpple ko ci lépp lu mu aajowoo, nde moom itam xettli na ñu bare, ba ci man mii.

³ Nuyul-leen ma Pirsil ak Akilas, sama bokki liggéeykat ci liggéeyub Almasi Yeesu.

⁴ Ñoom ñoo jaay seen bakkan ngir ma mucc, te du man donḡ maa leen ameel njukkal, waaye mboolooy gëmkat yu jaambur ñi dul Yawut yépp a leen ameel njukkal.

⁵ Nuyul-leen ma itam mbooloom gëmkat miy daje ca seen kër. Nuyul-leen ma sama soppe Epaynet, miy jooxeb ndoortel meñneef, ma génne ca diiwaanu Asi, ñeel Almasi. ⁶ Nuyul-leen ma Maryaama, mi sonn lool ci yeen.

⁷ Nuyul-leen ma Andoronikus ak Yuña, sama bokki Yawut, yi ñu ma tējandooloon; ñu ñu nawloo lañu ci ndaw yi, te ñoo ma jëkka gëm sax Almasi.

⁸ Nuyul-leen ma Ampilyaatus, mi ma soppal sama bopp ndax Sang bi.

⁹ Nuyul-leen ma it Urben, sunu mbokkum liggéeykat ci liggéeyub Almasi, ak Estakis, sama soppe; ¹⁰ nuyul-leen ma Apeles mi firndeel kóllère gi mu am ci Almasi, te ngeen nuyul ma waa kër Aristobul, ¹¹ ak Erojon sama mbokkum Yawut, te ngeen nuyul ma waa kër Narsis ñi gëm Sang bi.

¹² Nuyul-leen ma Tirifen ak Tiri-fos, jigéen ñu sonn ci liggéeyu Boroom bi, ak it ndaw si Persidd mi sonn lool ci liggéeyu Boroom bi.

¹³ Nuyul-leen ma Rufus, mi Boroom bi taamul boppam, ak yaayam jiy sama yaayu bopp. ¹⁴ Nuyul-leen ma Asànkirit ak Felegon ak Er-

mes ak Patarobas ak Ermas, ak mboolem bokk yi nekk ak ñoom.

¹⁵ Nuyul-leen ma it Filolog ak Yuli, ak Nere ak jigéenam, ak Olimp as ak mboolem ñu sell ñi nekk ak ñoom.

¹⁶ Saafonteelen foonante yu sell. Mboolooy gëmkati Almasi yépp nuyu nañu leen.

Kàdduy àrtu ak tàggo ñeel na waa Room

¹⁷ Léegi nag bokk yi, dama leen di ñaax, ràññeeleen ñi gantal àlluwa ji ngeen jàngé, di féewale, ak a téqtale, te ngeen moytu leen. ¹⁸ Ñu ni mel liggéeyaluñu Almasi sunu Boroom, seen koll lañuy liggéeyal. Làmmiñ yu neex, ak kàddu yuy jaye lañuy naxe ñi seenum xel foogadi. ¹⁹ Yeen nag seenug dégg ndigal siiw na ba bir ñépp, moo tax ma di leen bége. Waaye damaa bëgg ngeen xelu ci lu baax, te seenum xel mucc ci lu bon. ²⁰ Su ko defee Yàlla miy boroom jàmm mooy dër Seytaane ci lu gaaw, fi ngeen ko joggi seeni tànk.

Yal na sunu yiwu Boroom Yeesu ànd ak yeen!

²¹ Timote sama mbokkum liggéeykat nuyu na leen, mook Lusiyus ak Yason ak Sosipater sama bokki Yawut.

²² Man Tersiyus mi bind kàdduy bataaxal bi ci sama loxo nag, nuyu naa leen ci turu Boroom bi.

²³ Gayus mi may dalal, di dalal mbooloo mi mépp kèram, nuyu na leen; Eràst saytukatub alalu dëkk bi it, nuyu na leen, mook mbokk mi Kàrtus.

²⁴ Yal na sunu yiwu Boroom Yeesu Almasi ànd ak yeen! Amiin.

Teddnga ñeel na Yàlla

²⁵ Kooku leen mana dooleel nag ndax sama xibaaru jàmm, ak waareb Yeesu Almasi, mi mu feeñal mbiram tey, gannaaw ba mu nekkee mbóot mu làqu woon

naka jekk, ²⁶ mbóot mu bindi yonent yi fésal tey, ba xamal ko xeet yépp ci ndigalal Yàlla ji sax, ngir xeet yépp gëm ba dégg ndigal, ²⁷ kooku mooy Yàlla mi wéetoo xam-xam, te moom la teddnga ñeel ba fàww, ndax Yeesu Almasi! Amiin.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may Póol, mu hind ko waa Korent

¹ Ci man Póol mi ñu woo ci sasub doon ndawal Almasi Yeesu, ci coobarey Yàlla, ci man la bataaxal bii bawoo, bawoo itam ci Sosten mbokk mi, ² ñeel mbooloom Yàlla, mi ci Korent, yeen ñi ñu sellal ci jëmmu Almasi Yeesu, te ñu woo leen ngir ngeen doon ñu sell, ñeel itam mboolem ñiy tudde fépp fu mu mana doon, sunu turu Boroom Yeesu Almasi, mi leen moom, moom nu. ³ Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, bawoo fa Yàlla sunu Baay, ak Sang Yeesu Almasi.

Sant Yàlla war na

⁴ Santal leen sama Yàlla laa saxoo, ci yiw wi mu leen may ci Almasi Yeesu, ⁵ ndax lépp ngeen woomle ci moom, ci gépp kàddu, ak bépp xam-xam. ⁶ Loolu di firndeel ne la nu seedeeloon Almasi, sotti na ci yeen. ⁷ Loolu tax na ñàkkatuleen genn may, léegi bi ngeen di séentoogum peeñum sunu Boroom Yeesu Almasi. ⁸ Moo leen di dooleel ba ca mujjantal ga, ngir ngeen mucc sikk, keroog sunu bésu Sang Yeesu Almasi. ⁹ Yàllaa am kóllère, moom mi leen woo, ngir ngeen bennoo ak Doomam Yeesu Almasi, sunu Sang.

Na mbooloo mi juboo

¹⁰ Bokk yi nag, dama leen di ñaax, ci sunu turu Sang Yeesu Almasi, ngir seen kàddu di genn, te féewaloo baña am ci seen biir, xanaa ngeen bennoo ci lépp, bokk menn xel, ak benn jëmu. ¹¹ Ndax kat bokk yi, dégge naa ci waa kër Kelowe, ne am na ay dëngoo ci seen biir. ¹² Li may wax mooy

ku nekk ci yeena ngi naan: «Man ci Póol laa bokk!», «Man nag Apolos!» «Man Sefas!» «Man de Almasi!»

¹³ Ndax Almasi dafa xaajalikoo? Ndax Póol lañu daajoon ca bant ba ngir yeen? Am ci turu Póol lañu leen sóobe ci ndox? ¹⁴ Maa ngi sant Yàlla, ba ma sóobulee kenn ci yeen ci ndox, ku dul Kirispus ak Gayus, ¹⁵ ngir kenn du ne ci sama tur lañu leen sóobe. ¹⁶ Ahakay! Maa sóob waa kër Estefanas itam. Waaye bu loolu weesee, fàttlikuwuma fu ma sóobe keneen. ¹⁷ Ndax du sóobe cim ndox la ma Almasi yebale, xanaa ngir ma yégle xibaaru jàmm bi, te bañ koo defe xareñtey kàddu, ngir baña neenal bantub Almasi, ba ñu ko daajoon.

Xam-xam, fa Yàlla

¹⁸ Ndax kat kàddu gi jëm ci bantub Almasi, ba ñu ko daajoon, ag ndof la ci ñiy sànkú. Waaye manoo Yàlla la ci nun ñi mucc. ¹⁹ Ndaxte bindees na ne: «Maay yàq xam-xamu xamkat yi, ñi xelu, ma neenal seenum xel*.»

²⁰ Ana kuy xamkat? Ana kuy firikatub yoon? Ana waxkatub àddinay tey jii? Xanaa du Yàllaa def xam-xamu àddina si ag ndof? ²¹ Yàlla moo dogal ci xam-xamam, àddina tële koo xam ci xam-xamu boppam. Moo tax mu soob Yàlla, mu jëfandikoo xibaaru Almasi, biy ag ndof ci nit ñi, ngir musale ko gëmkat ñi. ²² Yawut yi, ay takk lañuy laaj, Gereg yi di wut xam-xam. ²³ Nun nag, nuy waare Almasi bu ñu daaj ci bant, muy njombe ci Yawut yi, di ag ndof ci jaambur ñi dul Yawut. ²⁴ Waaye ci ñi ñu woo, ñuy Yawut, di Gereg, Almasi mooy manoo Yàlla, di xam-xamu Yàlla. ²⁵ Ndaxte li ñu jàppe ag ndof fa Yàlla moo sut xam-xamu nit, te li ñu jàppe néew dooley Yàlla moo raw dooley nit.

* 1:19 1.19 Seetal ci *Esayi* 29.14.

26 Bokk yi, seetleen ñan ngeen woon, ba ñu leen di woo. Barewul ci seen biir ay xamkat, ci gis-gisu nit ñi, barewul ci yeen ay boroom doole, barelewuleen ñu rafet ab juddu. 27 Waaye li àddina jàppe ag ndof, moom la Yàlla taamu, ngir rusloo ko xamkat yi, te li néew doole ci àddina, moom la Yàlla taamu, ngir rusloo ko li bare doole. 28 Li tuut ab juddu ci àddina, ak li xeeblu, li tekkiwul dara, moom la Yàlla taamu, ngir neenale ko li tekki, 29 ba tax kenn du mana damu ci kanam Yàlla. 30 Te moom it moo tax ngeen bokk ci Almasi Yeesu, mi ñu def muy sunu xam-xam bu bawoo fa Yàlla, di sunu njekk, di sunu sellte, di sunug njot, 31 su ko defee, noonu ñu binde ne: «Kuy damu, na damu ci Boroom bi†,» noonu lay ame.

2

1 Man ci sama bopp, bokk yi, bi ma dikkee ci yeen, du ci puukarey kàddu yu gëna taaru, ak xam-xam bu ma leen yégalsee mbóoti Yàlla. 2 Doguwuma woona xam lenn ci seen biir, lu moy Yeesu Almasi, kooku ñu daaj ca bant ba. 3 Man daal, ci sama biir néew dooley bopp, ak ragal bay kat-kati, laa nekke woon ak yeen. 4 Sama kàddu ak samam njàngle jotewul woon dara ak neex làmmiñ gu xam-xamu nit ràbb, waaye dafa di ay firnde yu manooreg Noowug Yàlla lañal, 5 ngir seen ngëm baña sukkandiku ci xam-xamu nit, te sukkandiku ci manooreg Yàlla.

Xelum Yàlla mooy xamle xam-xamu Yàlla

6 Moona xam-xam lanuy xamle ci biir gëmkat ñi mat, waaye du xam-xamu xarnu bii, ak bu njiiti xarnu bii, di nit ñuy wéy. 7 Li nuy biral kay, da di mbóotum

xam-xamu Yàlla mu làqu woon, te Yàlla dogaloon nu koo terale, laata àddina di sošu. 8 Boobu xam-xam, kenn ci njiiti xarnu bii xamu ko woon, ndax su ñu ko xamoon, kon duñu daaj Sang bu tedd bi ci bant. 9 Mooy noonu ñu binde rekk ne:

«Lu bêt gisul,
nopp déggu ko,
xel daju ko,

Yàllaa ko dencal ñi ko sopp*.»

10 Waaye nun la ko Yàlla feeñalale am Xelam.

Ndaxte Xelum Yàlla lépp lay gëstu ba ci xóotey mbóoti Yàlla.

11 Kan ci nit ñi moo xamal kenn nit, lenni biiram? Xelum nit ki ci biir nit ki donj moo mana xam biiram. Yàlla itam noonu la. Kenn xamul mbirum Yàlla, ku moy Xelum Yàlla. 12 Nun nag du xelum àddina lanu jot, waaye Xel mi bawoo fa Yàlla lanu jot, ngir nu mana raññee li nu Yàlla baaxe. 13 May yooyu lanuy biral, te waxewunu ko njànglem xam-xamu nit, waaye njànglem Xelum Yàlla lanu koy waxe, di jëfandikoo kàddu yu làmboo Xel mi, ngir teqantal ay mbir yu làmboo Xel mi.

14 Nitu neen nag du nangu lu aju ci Xelum Yàlla. Ag ndof lay doon ci moom; du ko mana xam, ndax loolu Xelum Yàlla lees koy natte.

15 Nit ki ànd ak Xelum Yàlla nag moo mana natt lépp, te moom ci boppam, kenn du ko mana natt.

16 Moo tax ñu ne:

«Ana ku xam xalaatu Boroom bi,
ba man koo digal†?»

Waaye nun nag noo yor xalaatu Almasi.

3

Par-parloo warul gëmkat ñi

1 Man nag bokk yi, manuma woona wax ak yeen ni ñuy waxe ak ñu ànd ak Xelum Yàlla, waaye

† 1:31 1.31 Seetal ci *Yeremi* 9.23.

* 2:9 2.9 Seetal ci *Esayi* 64.3.

† 2:16 2.16 Seetal ci *Esayi* 40.13.

ni niti suuxu neen rekk laa manoona waxe ak yeen, mbete ñu diy tuut-tànk ci yoonu Almasi. ² Meew laa leen jota nàndal, waaye leeluma leen dugub, ndax àttanuleen ko woon, te ba léegi sax àttanuleen ko, ³ nde yeena ngi ba tey ci seenug nitey suuxu neen. Ndax gannaaw kiñaan ak ñaayoo ngi ci seen biir, du ay niti suuxu neen ngeen ba tey, di doxale ni niti àddinay kese? ⁴ Bu kenn naan: «Man ci Póol laa bokk,» keneen naa: «Man nag Apolos,» ndax kon dungen niti àddinay kese?

⁵ Ana kuy Apolos sax? Ak kuy Póol? Xanaa ay surga donj yu ngeen jaare, ba gëm, ni Boroom bi jagleele kenn ku nekk ci nun, aw sasam. ⁶ Maa jëmbat, Apolos suuxat, waaye Yàlla moo jëbbil. ⁷ Ki jëmbat nag, ak ki suuxat, kenn du ci dara, xanaa Yàlla miy jëbbil donj. ⁸ Ki jëmbat, ak ki suuxat ñoo yem kepp, waaye ku ci nekk kemu liggéeyu boppam lay yooloo. ⁹ Noo bokk diy surga ci liggéeyu Yàlla bi; yeen ngeen di toolu Yàlla, di tabaxub Yàlla.

¹⁰ Yiwu Yàlla wi mu ma may nag, ci laa lale kenu gi, ni tabaxkat bu xareñ, keneen di tabax ca kaw. Waaye na ku nekk xool bu baax na mu cay tabaxe. ¹¹ Geneen kenu moom maneesu koo lal, xanaa gi xasa lale, te mooy Yeesu Almasi. ¹² Ku tabax ci kaw kenu gi nag, nga tabaxe wurus, mbaa xalis, mbaa per, mbaa dénk, mbaa gat-tax, mbaa boob, ¹³ ku ci nekk, sab liggéey dina feeñ, ndax bés baa koy xamle, nde sawara lees koy feeñale. Ku ci nekk, ak lu sa xetu liggéey mana doon, sawara lees koy natte. ¹⁴ Ku liggéeyoon ba la nga tabaxoon ca kaw kenu ga des, dinga yoolu. ¹⁵ Waaye ku sab liggéey lakk, ñàkk nga. Yaw ci sa

bopp nag dinga mucc, mel ni ku rëcce cig lakk rekk.

¹⁶ Xanaa xamuleen ne kër Yàlla ngeen, te Noowug Yàlla moo dëkk ci yeen? ¹⁷ Ku yaq kër Yàlla nag, kooku Yàlla dina ko yaq, ndax kër Yàlla dafa sell, te mooy li ngeen doon.

¹⁸ Bu kenn nax boppam: Ku teg boppam ci yeen, boroom xam-xam, ni xarnu bii jàppe xam-xam, kooku na doon ab dof, ngir am xam-xam bi wóor. ¹⁹ Ndaxte xam-xamu àddina sii, ndof la fa Yàlla. Moo tax bindees na ne: «Mooy kiy jàpp ñi muus ci seen pexey muusaatu*,» ²⁰ tegati ca ne: «Boroom bi xam na xalaati boroom xel yi te xam na ne neen la†.»

²¹ Kon nag bu kenn puukarewoo ay nit, ndax lépp, yeena ko moom, ²² muy Póol, di Apolos, di Sefas, di àddina, di dund, di ndee, di tey, di èllég, lépp, yeena ko moom. ²³ Yeen nag, Almasi moo leen moom, te Almasi, Yàllaa ko moom.

4

Àtteb Yàlla doy na Póol

¹ Dees noo wara jàppe ay surgay Almasi, ay saytukati mbóoti Yàlla. ² Te itam li ñuy sàkku ci ay saytukat moo di ñu jara wóolu. ³ Man nag, su dee yeena dogal samab àtte, mbaa kurélu nit a dogal samab àtte, soxaluma lool, te dogalaluma sama bopp ab àtte it, ⁴ ndax amul dara lu may yedde sama bopp. Waaye nag loolu mayu ma njekk, nde kiy dogal samab àtte mooy Boroom bi. ⁵ Moo tax buleen àtte lenn te jotul, lu jiitu Boroom biy dikk. Moom mooy leeral li laqoo ag lëndëm, di làññi mébéti xol. Su boobaa ngërëm la ku nekk yelloo, fa Yàlla lay bawoo.

⁶ Bokk yi, loolu de laa natte ci Apolos ak ci man, ñeel leen, ngir

* 3:19 3.19 Seetal ci Ayóoba 5.13. † 3:20 3.20 Seetal ci Sabóor 94.11.

ngeen jàngé ci sunu ñaari jëmm, ba sàmm solob kàddu gii: «Bu seen xalaat jàll ca wàlla li Mbind mi wax.» Su ko defee dungeen réy-réyloo far ak kenn, di beddi keneen. ⁷ Ana ku la def nga gën ci nit ñi? Ana loo am lu ñu la joxul? Te ndegam dees la koo jox, ana loo koy puukarewoo, mbete lees la joxul?

⁸ Yeen daal suur ngeen xaat! Woomle ngeen xaat! Yeena ngi tàmbalee nguuru, te xaaruleen nu ci sax! Céy su ngeen doon nguuru léegi, ba nun itam nu mana nguuroondoo ak yeen! ⁹ Ndaxte damaa foog ne, nun ndawi Almasi, Yàllaa nu fésal ca sàppeb gannaaw ba, mbete nit ñu ñu teg àtteb dee, ngir nu doon ceetaantum àddina wërngal kèpp, malaaka ak nit. ¹⁰ Nun, ay dof lanu ngir Almasi; yeen, yeena muus nu ngeen bokke ci Almasi! Nun noo néew doole; yeen, yeena am doole. Yeen it lañu naw, waaye nun, dees noo xeeb! ¹¹ Ba fii nu tollu, xiif ak mar ak rafle, aki dóor lanu nekke, di taxawaalu. ¹² Danuy ñaq, di dunde sunu liggéeyu loxo, nit ñi di nu saaga, nu di leen ñaanal, ñu di nu bundxatal, nuy muñ. ¹³ Nu ngi nuy baatal, nun nuy wax lu rafet ci nit ñi, nu mujj mel ni mbalitu àddina, di mbuubitu ñépp ba fii nu tollu.

¹⁴ Kersaal leen nag taxul ma bind leen lii, waaye dama leen koy artoo, ndax yeenay sama doomi bopp. ¹⁵ Su ngeen amoon fukki junniy njiit yu leen di sàmm ci yoonu Almasi it, du tax ngeen am lu wees benn baay, te man maa leen àgge xibaaru jàmm bi, ba tax ma di seen baay ci yoonu Almasi Yeesu. ¹⁶ Kon nag maa ngi leen di tinu, ngir ngeen roy ci man. ¹⁷ Looloo tax ma yebal ci yeen Timote, sama doomu bopp,

ji sax ci yoonu Sang bi. Moo leen di fàttli samay doxalin ci yoonu Almasi, noonu ma koy jànglee fépp, ci mépp mbooloom gëmkat.

¹⁸ Am na nag ñuy réy-réylu ci seen biir, mbete duma délseeti ci yeen. ¹⁹ Waaye maa ngi dikk léegi ba ci yeen, ndegam soob na Boroom bi, ba nattal sama bopp manoo ju réy-réylukat yooyu am, te duy kàddu kese. ²⁰ Ndaxte nguug Yàlla du ci waxi kese, waaye manoo la. ²¹ Ana lu leen gënal? Ma dikke leen ab yar, am ma dikke leen cofeel ak yërmande?

5

Buleen xajoo powum séy

¹ Déggees na nag ci lu wér, ne powum séy am na ci seen biir, te powum séy mu ni mel, giseesu ko sax ci biir xeeti yéefar yi. Dem na sax ba nit nekk ak jabaru baayam. ² Moona yeen de, yeena ngi ciy réy-réylu te waroon koo ñaawlu, ba dàqees kiy def jéf ju ni tollu ci seen biir! ³ Man ci sama wàllu bopp nag, jëmm ji wuute na, waaye xel mee fa teew. Ki def jooju jéf nag, niki su ma teewoon, dogal naa xaat ab àtteem, ⁴ ci turu Sang Yeesu. Bu ngeen dajee, te ma bokk ak yeen teewe ko samam xel, ci sunu kàttanu Boroom Yeesu, ⁵ dàqleen nit kooku, jébbal ko Seytaane, ngir sànkutey yaramam, ndax aw fitam mucc, keroog bésu Boroom bi.

Lawiir misaal na bàkkaar

⁶ Seen damu gii de jekkul dara. Xanaa xamuleen ne as lawiir tooyalu sunguf bépp lay funkil? ⁷ Setal-leen seen bopp boog, gënneleen lawiir* bu yàgg bi ci seen biir; ba mana doon tooyal bu bees bu mucc lawiir; nde doon ngeen ko ba noppi, ndax

* 5:7 5.7 Seetal ci *Mucc ga* 12.3-21.

Almasi, sunu gàttub bésuub Mucc biy sunub sarax, rendilees na nu ko. ⁸ Kon nag, nanu màggal sunu bésuub Mucc te bañ koo màggale lawiir bu yàgg, mbaa lawiiru yàqute akug mbon, xanaa nu màggale ko mburu mu mucc lawiir, mburum xol bu set te dëgg.

⁹ Bindoon naa leen ca sama bataaxal ba, ne buleen amlante ak fokati séy yi. ¹⁰ Waaye moos fokati àddina sii taxul woon may wax, mbaa bégge yi ak nàppaaral yi ak bokkaalekat yi, nde kon fàww ngeen génn àddina. ¹¹ Dama leena bind, ne leen buleen amlante ak ku tuddoo mbokkum gëmkat, te di fokatub séy, mbaa mu dib bégge, mbaa mu dib bokkaalekat, mbaa ab saagakat, mbaa màndikat, mbaa ab nàppaaral. Ku ni mel, buleen bokk ak moom lekk sax.

¹² Ana sax luy sama yoon ci waa biti ba di leen àtte? Su dee waa biir mbooloom gëmkat ñi nag, yeena leen wara àtte. ¹³ Waa biti ñoom, Yàlla moo leen di àtte. Yeen, nag: «Tenqeeleen ku bon ci seen biir.»

6

Layoob biiri boka rafetul

¹ Te it ku ci jote ak mbokkum gëmkatam, ana nu mu saña àttelujee mbir mi ci aji jubadi, ñi séq èttu yoon, te bañ koo àtteluji ca aji sell ña? ² Xanaa xamuleen ne aji sell ñi ñooy àtteji àddina? Ndegam yeenay àtteji àddina, xanaa àtte mbir yi gëna tuut jombu leen? ³ Am xamuleen ne malaaka yi sax, nun noo leen di àtteji, astamaak mbiri dund gii? ⁴ Kon nag bu ngeen amee ay jotey dund gii, ana lu ngeen diiseji seen mbir, ay nit ñu mbooloom gëmkat ñi nawloowul? ⁵ Li may wax gacce la ci yeen. Xanaa amul ci seen biir, benn boroom xel bu mana àtte ay bokkam?

⁶ Ab gëmkat daal mooy yóbbu mbokkum gëmkatam ci yoon? Te loolu ci kanam aji gëmadi ñi sax lañu koy defe far!

⁷ Layoo bi ci seen biir rekk firndeel na xaat ne daanu ngeen jéll bu réy. Lu leen tee muñ ag tooñ? Lu leen tee faaleedi alal ju ñu leen jéllal? ⁸ Waaye yeen ci seen bopp sax yeenay tooñ aka jéllal ay nit? Te seen bokki gëmkat ngeen koy def!

⁹ Am xamuleen ne aji jubadi ñi amuñu cér ci nguurug Yàlla? Bu leen kenn nax: Muy fokati séy yi, di bokkaalekat yi, di jaalookat yi, di góor-jigéen yi, ak ñiy ànd ak ñoom, ¹⁰ ak sàcc yi ak bégge yi ak màndikat yi ak saagakat yi ak nàppaaral yi, duñu am cér ci nguurug Yàlla. ¹¹ Te loolu la ñenn ci yeen doonoon. Waaye Yàllaa leen fóot, sellal leen, jubal leen, ci turu Sang Yeesu Almasi, ak ci sunu Noowug Yàlla.

Na yaramu gëmkat bi teral Sang bi

¹² «Lépp laa am sañ-sañam,» lañu wax. Waaye du lépp ay jariñe. Lépp laa am sañ-sañam, waaye duma nangu lenn man ma.

¹³ Ñenn a ngi naan: «Aw ñam, biir la ñeel; te biir it, aw ñam la ñeel.» Muy dëgg it, te Yàlla mooy neenal ñam wi, ak biir bi mu jëm. Waaye taxul yaramu gëmkat bi ñeel powum séy. Sang bi kay la yaramu gëmkat bi ñeel, te Sang bi it, ñeel yaram wi.

¹⁴ Yàlla, mi dekkal Sang bi nag, mooy dekkal it sunu yaram ci kàttanam. ¹⁵ Xanaa xamuleen ne, seen yaram mooy céri Almasi?

Waaw, ndax damay jël céri Almasi, def ko céri ganc bu jigéen? Yàlla tere! ¹⁶ Xanaa xamuleen ne, kuy taqoo ak ab ganc bu jigéen, mook moom, jenn jëmm lañuy doon? Ndaxte noonu lañu waxe ne: «Ñoom ñaar ay mujj di wenn

suux donj*.»¹⁷ Waaye ku taqoo ak Sang bi, yaak moom genn noo ngeen di doon.

¹⁸ Dawleen powum séy! Mboolem bákkaar bu nit mana def, bákkaar ba du jote dara ak yaramam, waaye fokat bi, yaramu boppam lay lore bákkaaru powam. ¹⁹ Dangeena xamul ne seen yaram mooy mákkaanu Noo gu Sell, gi ci yeen, Noo gi ngeen jote ci Yàlla? Moomuleen seen bopp, ²⁰ ndax dees leena jot, ba fey njég ga. Kon nag seen yaram, terale leen ko Yàlla.

7

Lu jëm ci mbirum séy

¹ Sama tont ci mbir mi ngeen ma bind nag, moo di lu baax la ci góor, mu mucc ci jigéen*.² Waaye moytu powum séy war naa tax ba góor gu nekk am jabaram, jigéen ju nekk it, am jëkkëram. ³ Jëkkër ji war naa def warugaru jëkkër ci jabaram; naka noonu it, jabar ji war naa def warugaru jabar ci jëkkëram. ⁴ Jigéen ji moomul yaramam, moom donj, waaye jëkkër ji it am na ci sañ-sañ. Naka noonu it, jëkkër ji moomul yaramam, moom donj, waaye jabar ji it am na ci sañ-sañ. ⁵ Buleen di xañante seen bopp, ndare du yeena mànkoo ab diir, ngir bokk ténku ci ñaan. Waaye gannaaw loolu, delluleen di ànd, bala leena Seytaanee xiirtal ci moy, ndax tëlee téye seen bopp. ⁶ Loolu ma leen wax nag mooy li leen yoon may, waaye du ndigal. ⁷ Ndaxte su ma sañoon kay ñépp toog ni man; waaye ku nekk ak jagleb boppam bu ko Yàlla baaxe, kii lii, kee lee.

⁸ Li may wax gëmkat ñi séqul ak kenn ab séy, ak ñi seen jëkkër faatu daal moo di, su ñu wéyee toog noonu ni man mii, lu baax la ci ñoom. ⁹ Waaye su ñu manula maandu, nañu séy, ndax séy moo gën seen xéraangey bakkan xab-tal leen.

¹⁰ Ñi séq ab séy nag, maa leen dénk lii, te du sama ndigal, ndigalal Boroom bee. Jabar ji, bumu teqlikoo ak jëkkëram. ¹¹ Te bu teqlikoo ak jëkkëram it, na toog, baña séyaat, mbaa mu juboo ak jëkkëram. Te jëkkër ji it bumu fase jabaram.

¹² Ñi ci des nag, li ma xalaat te du Boroom bee ko wax, maa ko waxal sama bopp, moo di: ab gëmkatub Almasi, bu amee jabar ju gëmül, te teewul mu nangu koo séyal ba tey, bumu ko fase. ¹³ Ab gëmkatub Almasi it, bu amee jëkkër ju gëmül, te teewul mu nangoo nekk ak moom, bumu tas. ¹⁴ Ndaxte jëkkër ji gëmül day daldi séddu sellnga ndax jabaram ja dib gëmkat, te jigéen ji gëmül it day séddu sellnga ca jëkkëram jay gëmkat. Su dul woon noonu doom yu ngeen ca am di ñu sobewu, te bir na ne doom yu ngeen ca am, ñu sell lañuy doon. ¹⁵ Ndegam nag ki gëmül daa bëgga dem, na dem. Su demee noonu, mbokkum gëmkat bu góor bi, mbaa ku jigéen ki amatul benn gállankoor, waaye ci jàmm la leen Yàlla woo. ¹⁶ Yaw miy jabar ji nag sa texey jëkkër man naa jaare ci yaw, jombul; yaw jëkkër ji it, sa texey jabar jaare ci yaw, jombul. ¹⁷ Lu ko moy nag, ku ci nekk, cér ba la Boroom bi séddoon, noonee nga nekke woon ba la Yàlla di woo, nanga ko wéye. Loolu laa santaane ci mboolooy gëmkat ñépp. ¹⁸ Ki xarafoon bala ñu

* **6:16** 6.16 Seetal ci *Njàlbéen ga* 2.24. * **7:1** 7.1 Li Póol ne lu baax la ci góor, mu mucc ci jigéen, jombul muy waxi boppam. Waaye man naa doon it waxi waa Korent yu mu jottli.

koy woo, bumu làq màndargam xaraf ma. Ki xaraful woon ba ñu koy woo, bumu xaraf. ¹⁹ Xaraf amul solo, ñàkka xaraf amul solo. Li am solo moo di topp ndigali Yàlla. ²⁰ Ku nekk, nekkin wi nga nekke woon ba ñu lay woo, nanga ko wéye. ²¹ Ndax ab jaam nga woon, ba ñu lay woo? Amul solo. Waaye soo manee yiwiku, yiwikul. ²² Ki ñu woo ci Sang bi, fekk ko mu dib jaam, mooy ki Sang bi goreel. Naka noonu, gor si ñu woo, ab jaamu Almasi lay doon. ²³ Gannaaw feyees na seen njég ba jot leen nag, buleen doon jaamub nit. ²⁴ Bokk yi, ku ci nekk daal, nekkin wa nga nekke woon ba ñu lay woo, wéye ko rekk fi kanam Yàlla.

²⁵ Ci wàllu janq ji séyagul, awma ci ndigalu Boroom bi, xanaa ma wax ci sama xalaat bu mata gëm, ndax yërmande ji ma Boroom bi baaxe. ²⁶ Lii mooy li ma foog ne mooy li baax, ndax njàqarey jamonoy tey. Li baax ci nit ki daal mooy mu wéye li muy dund tey. ²⁷ Dangaa am jabar? Bul sàkku pase. Am amuloo jabar? Kon bul sàkku jabar. ²⁸ Waaye nag soo takkee jabar, bàkkaaruloo; ab janq it, bu séyee, bàkkaarul. Waaye ñi séq ab séy dinañu am naqaru àddina, te naqar woowu laa leen bëggoona fanqal.

²⁹ Li may wax, bokk yi, moo di, li des yaggatul. Kon nag bés niki tey, na ñi am jabar mel ni bu ñu ko amul woon; ³⁰ ñiy jooy mel ni ñu jooyul; ñi bég, mel ni ñu bégul; ñi jënd, mel ni ñu moomul li ñu jënd; ³¹ ñiy jariño alalu àddina, bañ cee xér, ndax melow àddina sii tey, day wees.

³² Sama coobare mooy, yeen gëmcati Almasi, ngeen mucc ci xalaat yu ub seen bopp. Te

ku amul jabar, mbiri Boroom bi lay xalaat, ak nu muy dabe bannexu Boroom bi. ³³ Waaye ku am jabar, mbiri àddina lay xalaat, ak nu muy dabe bannexu jabaram, ³⁴ mu daldi ñarale. Jigéen ju séyul, mbaa ab janq, mbiri Boroom bi lay xalaat, di namma sellal yaramam akum xelam. Waaye kiy séy, mbiri àddina lay xalaat, ak nu muy dabe bannexu jëkkëram. ³⁵ Lii nag, seen njariñ a ma ko taxa wax, nammuma leen koo tege ab gállankoor, li ma ci namm mooy ngeen di def li jekk, te taxawal temm Boroom bi, taxawaay bu leen benn xalaatu àddina dul féle.

³⁶ Waaye su amee ku jàpp ne jëfewul nu jekk, ak janq bu mu digool ab séy, te janq ba jëm mag†, ba mu xalaat ne takk ko rekk moo ci war, na matal yéeneem, takk ko. Su defee noonu, bàkkaarul. ³⁷ Waaye ki dogu dëgg ci xolam, te du ndigalu gantal lu mu sañula bañ, xanaa ci sagoy boppam donj la dogoo ne du jël janq bi mu digooloon ab séy, kooku ba tey, def na lu baax. ³⁸ Kon ki jël ab janqam bu mu digool ab séy, def na lu baax, waaye ki jëlul ab janqam moo def li gën.

³⁹ Jabar nag, buumu jëkkëram a ngi ci baatam, li feek jëkkëram a ngi dund. Waaye su jëkkër ji faatoo, sañ naa séy ak ku ko neex, ndegam gëmkatub Almasi la séyal. ⁴⁰ Doon na gêna bég nag, su toogoon, baña séyaat, ci sama xalaat, te man it defe naa ne Noowug Yàlla mu ngi ci man.

8

Lu jëm ci ñam wu ñu sarxal ay tuur

¹ Su dee wàllu ñam wu ñu sarxal ay tuur, dëgg la, nun ñépp am nanu xam-xam ci moomu

† 7:36 7.36 Manees na ko tekkee nii itam: te xemmemtéefam ci ndaw si ëpp ko doole.

mbir. Xam-xam nag day tax nit a réy-réylu, waaye cofeel day yokke. ² Ku xalaat ne yaa xam lenn, xamaguloo ni nga wara xame. ³ Waaye ku sopp Yàlla, Yàlla xam la.

⁴ Kon su dee wàllu ñam wu ñu sarxal ay tuur, xam nanu ne ay tuur du dara ci àddina, te Yàlla kenn la. ⁵ Doonte am na yu ñuy wooye ay yàlla, te muy lu nekk ci asamaan mbaa ci suuf, te dëgg la, bare na ñu ñu neey ay yàlla lañu, bare na it ñu ñu neey ay sang lañu. ⁶ Teewul ci sunu wàllu bopp, jenn Yàllaa am, muy Baay bi lépp jóge ci moom, te sunu bakkan ñeel ko, benn Sang donj a am, muy Yeesu Almasi, bi lépp ame ci moom, te sunu bakkan, ci moom la ame.

⁷ Waaye du ñépp a xam loolu. Am na gëmkat ñu seen miineelu tuur yi bàyyeegul, ba léegi, te moo tax bu ñu lekkee ñam wu ñu foog ne saraxi tuur la, seen xel mu daladi moo leen di foogloo ne sobe toppe na leen ca ñam wa. ⁸ Waaye du wenn ñam wu nuy jegele ak Yàlla. Nu lekk ko, ak nu bañ koo lekk, du nu yokk, du nu wàññi.

⁹ Waaye ni ngeen di dunde seen sañ-sañu bopp, dangeen ciy xool ñi seen ngëm dëgërul, ngir ngeen bañ leena yóbbe bàkkaar. ¹⁰ Yaw mi réy xam-xam, ku la gis ca ndab la ca jaamookaayu tuur ya, su dee ab gëmkat bu xelam daladi ndax ngëm gu desee dëgër, mbaa du ko xiir ci roy la, ba mu lekk ca ñamu sarax sa? ¹¹ Te su demee noonu nag, su boobaa sa xam-xam bu réy ngay sänke sa mbokkum gëmkat bu néew doole boobu Almasi deeyal! ¹² Su ngeen tooñee noonu bokki gëmkat ñi, ba yàq seen xel mu daladi, kon de Almasi ngeen tooñ. ¹³ Moo tax, su dee aw ñam wu ma lekk mooy tax ma bàkkaarloo sama mbokkum gëmkat, dootuma lekk

mukk aw yàpp ci àddina, ngir baña bàkkaarloo sama mbokkum gëmkat.

9

Póol muñ na lu ko lew

¹ Du maa moom sama bopp? Am du man, ndawal Almasi laa? Xanaa gisuma Yeesu sunu Bo-room? Xanaa du sama liggéey ci Sang bi, moo di yeen ci seen bopp? ² Ndegam ci ñeneen, man duma ndawal Almasi, xanaa ci yeen boog, moom laa, ndax liy firndeel sama sasu ndaw ci Sang bi, yeen la.

³ Lii nag moo di sama tont ak ñi may sikkal: ⁴ xanaa nun amunu sañ-sañu jël ag lekk ak ag naan, ngir liggéey bi nu sasoo? ⁵ Am sañunoo yóbbaale mbokkum gëmkat buy sunu soxna, ni yeneen ndawi Almasi, ak doomi ndeyi Sang bi, ak Sefas? ⁶ Am boog mennum man ak Barnaba donj noo amul sañ-sañu ñàkka daan sunu doole?

⁷ Kan moo masa rangu liggéeyu coldaar, te léppam war ko? Ana kuy jëmbat tóokërub reseñ, te du lekk ca doom ya? Mbaa kan mooy sàmm ag jur, te du naan ca soowum jur ga? ⁸ Te lii may wax sax, du ci gis-gisu nit donj laa ko teg, xanaa du yoonu Yàlla itam, loolu la wax? ⁹ Bindees na ci yoonu Musaa kay ne: «Bul sunjuñ gëmmiñu nag te fekk koy boj am pepp.» Ndax Yàlla nag yi donj la tiisoo? ¹⁰ Am du noo tax muy wax? Nun kay noo tax ñu bind loolu, ndax kuy bey, sañ cee yaakaar, kuy boj it, sañ cee yaakaar wàllam. ¹¹ Ndegam alali xol lanu ji ci yeen, su nu góobee koomu àddina gu bawoo ci yeen, day ëpp a? ¹² Ndegam ñeneen a jagoo boobu sañ-sañ ci yeen, astamaak nun.

Waaye nag jariñoowunu sañ-sañ boobu. Lépp lanu far

muñ, ngir baña gállankoor yoonu xibaaru jàmm bu Almasi. ¹³ Xanaa xamuleen ne, ñiy liggéeye ci kërug Yàlla gi, ci kërug Yàlla gi lañuy jële seen lekk, te ñi sasoo sarxalukaay bi, am nañu wàll ci sarax ya ñu fa joxe? ¹⁴ Naka noonu it, Sang bi moo digle ne ñiy yégle xibaaru jàmm bi, nañu ci dund.

¹⁵ Waaye man jariñoowuma lenn ci sañ-sañ yooyu, te binduma lii it ngir defalees ma noonu. Xanaa dee sax a may gënal—boobu sañ-sañu kañu daal, kenn du ma ko yàqal! ¹⁶ Yégle xibaaru jàmm bi moom, du lu may kañoo. Wartéef la wu ñu ma sas, te ngalla man, su ma yéglewul xibaaru jàmm bi! ¹⁷ Su ma yebu wona def lii ci sama coobarey bopp, dinaa ci am peyoor. Waaye gannaaw dees maa dénk ag caytu, te ajuwul ci sama coobare, ¹⁸ kon ana lu ciy sama peyoor? Xanaa ma man di yégle xibaaru jàmm bi ci dara, ba duma jariñoos sañ-sañu dunde xibaaru jàmm bi may yégle.

¹⁹ Te itam as gor laa, kenn moomu ma; teewul jaamu ñépp laa def sama bopp, ngir gëna iril Sang bi aw nit. ²⁰ Ba ma nekkee ci biir Yawut yi, ni Yawut yi laay def, ngir iri leen. Ba ma nekkee ak ñi tegoo yoonu Musaa, damaa mel ni yoonu Musaa laa tegool, ngir iri ñi tegoo yoonu Musaa, te man ci sama bopp, tegoowuma yoonu Musaa. ²¹ Maak ñi amul yoonu Musaa, damaa mel ni ku amul yoonu Musaa, ngir iri leen, doonte ñàkkuma yoonu Yàlla, gannaaw maa ngi ci yoonu Almasi. ²² Maak boroom ngëm yi desee dëgër, damaa mel ni ku ngëmam desee dëgër, ngir iri leen. Lépp laa def sama bopp ci ñépp, ak nu

mu mana deme, ba musal ñennat. ²³ Loolu lépp def naa ko ndax xibaaru jàmm bi, ngir am ci wàll.

²⁴ Xanaa xamuleen ne, ab rawante, ñépp a cay daw, waaye kenn donj ay jël ndam li? Dawleen nag ba jël ndam li. ²⁵ Jonantekati tàggat yaram yi, dañuy yar seen yaram bu metti, te ñooñu kaalag ndam guy seey donj lañu ci yaakaar, waaye nun, kaalag ndam gu sax dàkk lanu ci yaakaar. ²⁶ Man nag noonu laay daw, waaye samaw xél ñàkkul ab jëmu. Noonu laay këmëxee it, waaye dóoruma ci jaww ji. ²⁷ Damay yar sama yaram yar bu metti kay, ba moom ko, ndax èllëg ñu bañ maa doyal, gannaaw bu ma xamalee ñeneen kàddu gi ba noppi.

10

Jaar-jaari maam yedd na sët ya

¹ Bokk yi, bugguma ngeen umple ko, sunu maam yépp la niir wa yiiron, te ñoom ñépp a jàll géej ga*. ² Ñoom ñépp lañu sóob sóobeb Musaa, ca biir niir wa, ak ca biir géej ga. ³ Ñoom ñépp, wenn ñamu kéemaanu Yàlla wa, moom lañu lekk, ⁴ te ñoom ñépp, menn ndoxum kéemaanu Yàlla ma lañu naan, ndax ñoo doon naane ca doju kéemaanu Yàlla ga, doj wa leen doon gunge, te doj wa Almasi la woon. ⁵ Teewul ñi èpp ci ñoom, Yàlla amul woon lu ko neex ci ñoom, ba tax ñu daanu, dee ca màndiñ ma.

⁶ Yooyu xew-xew ay misaal la, ngir nu baña xemmem yëf yu bon, na ko maam ya daan xemmeme. ⁷ Buleen doon ay jaamukati tuur, ni ko ñenn ci ñoom doone woon. Noonu lañu binde ne: «Mbooloo ma toog, di lekk ak a naan,

* **10:1** 10.1 Ba bànni Israyil nekkee ca màndiñ ma, Boroom bi moom ci boppam moo leen jiite woon, mel ni aw niir, ag bëccëg ngir gindi leen, su guddee mu doon taxaaru sawara, ngir niital leen. Seetal ci *Mucc ga* 13.20—14.31. † **10:7** 10.7 Seetal ci *Mucc ga* 32.6.

nes tuut ñu jóg, di mbumbaay†.»
 8 Bunu jéfe powum séy, ni ko ñenn ci ñoom daa defe, ba tax ñaar fukki junni ak ñett (23 000) ca mbooloo ma bokk dee ci benn bés. 9 Bunu wut itam Almasi, ni ko ñenn ci ñoom wute woon, ba tax ay jaan rey leen. 10 Buleen jàmbat, ni ñenn ci ñoom doon jàmbate, ba tax malaakam reykaf ba rey leen.

11 Xew-xew yooyu dal maam ya ay misaal la, te dees koo bind ngir nu jànge ci, nun ñi mujug jamono yemool. 12 Moo tax ku yaakaar ne taxaw nga, nanga moytu bala ngay daanu. 13 Benn nattu dabu leen bu moy nattu yiy dale. Te it Yàllaa jara wóolu. Yàlla du nangu ngeen tegoo nattu bu ngeen àttanul, waaye nattu ba lay booleek pexe, ma leen cay génne, ba ngeen man koo dékku.

Dawleen bokkaale

14 Kon kat, samay soppe, dawleen bokkaale. 15 Njort naa ne boroomi xel laay waxal. Kon àtteel-leen seen bopp li ma leen wax. 16 Kaasu barke bi nuy barkeeloo, xanaa du mooy bokk gi nu bokk ci deretu Almasi? Te mburu mi nuy daggoo, du mooy bokk gi nu bokk ci yaramu Almasi? 17 Gannaaw menn mburu la nag, doonte ñu bare lanu, kon wenn yaram lanu, ndax nun ñépp, menn mburu mi lanu bokk.

18 Xool-leen bànni Israyil ci wàllu deret. Niy lekk yàppu juru sarax gu ñu rendi, xanaa bokkuñu ak sarxalukaay bi ab céram? 19 Ana kon lu sama wax jiy wund? Ndax daa wund ne yàpp wu ñu sarxal tuur yi tekki na lenn? Am daa wund ne tuur yi tekki na lenn? 20 Li may wax kay moo di yooyu sarax, rab yi la ñeel, waaye du Yàlla, te bugguma ngeen bokk ak rab yi lenn. 21 Dungeen mana naan ci kaasuu Sang bi, naan ci kaasuu rab

yi. Dungeen mana bokk lekk ci ndabal Sang bi, bokk lekk ci ndabal rab yi. 22 Am danuy yékkati firaangey Sang bi? Danu koo épp doole?

Jéfeel say sañ-sañ tey sóoraale nit ñi

23 «Sañees na lépp,» lañu wax. Waaye du lépp ay jariñe. «Sañees na lépp,» waaye du lépp ay yokke. 24 Bu kenn sàkku njariñal boppam, waaye sàkkuleen seen njariñal moroom.

25 Mboolem luy jaay ca ja ba, sañ ngeen koo lekk te bañ cee luqatu lenn luy indi ngànt cim xel, 26 ndax Boroom bee moom àddina, ak li ci biiram.

27 Bu leen ku gëmul wooyee lekk, su ngeen nangoo, mboolem lu mu leen taajal, lekkleen, te bañ cee luqatu luy indi ngànt cim xel. 28 Waaye bu leen kenn nee: «Lii ñam wu ñu sarxal tuur yi la,» buleen lekk, ndax ka leen ko xamal, ndax itam, ngànt lu wax jiy indi cim xel. 29 Waxuma seenum xel yeen, waaye xelu keneen ka laay wax.

Ana sax lu waral sama sañ-sañu bopp di aju ci àtteb keneen ku am xelam amal ngànt? 30 Bu ma yékkatee kàddug cant ba lekk sama wàll, ana lees may sikke ci aw ñam wu ma sante Yàlla?

31 Kon nag su ngeen di lekk, mbaa ngeen di naan, mbaa ngeen di def leneen, lépp lu ngeen di def, wutleen koo terale Yàlla. 32 Buleen may kenn lu muy def njombe: du Yawut yi, du jaambur ñi, du mbooloom Yàlla mi. 33 Noonu laay def man ci sama bopp: ñépp laay wuta neex, ci lépp. Sàkkuwuma sama njariñal bopp, waaye njariñal lim bu gëna takku, moom laay sàkku, ngir ñu texe.

11

1 Ni may roye Almasi, man ci sama bopp, royeleen ma noonu.

Póol digle na ñu jekkal jataayu julli

² Maa ngi leen di sant ci ni ngeen may fàttlikoo ci lépp, ak ni ngeen saxoo samay dénkaane, ni ma leen ko dénke.

³ Waaye nag bëgg naa ngeen xam ne gépp góor, Almasi moo di boppam; jigéen, góor moo di boppam, te Almasi, Yàlla moo di boppam. ⁴ Kon gépp góor guy julli, mbaa muy waxe kàddug waxyu, bu muuree boppam, suufeel na Almasi, miy boppam. ⁵ Waaye jépp jigéen juy julli, mbaa muy waxe kàddug waxyu, te muurul boppam, suufeel na jëkkëram jiy boppam. Day mel ni bu nelu woon rekk. ⁶ Jigéen ju nanguwula muuru, bu yeboo xuuf kawaram. Ndegam am na kersay xuuf kawaram, mbaa mu nelu nag, fàww mu muur boppam. ⁷ Góor moom du muur boppam, ndax mooy takkndeeru Yàlla te moo taxawe darajay Yàlla. Waaye jigéen moo taxawe darajay góor, ⁸ ndax góor kat, jëleesu ko ci jigéen, waaye jigéen kay lañu jële ci góor. ⁹ Góor itam, sàkkeesu ko ngir jigéen, waaye jigéen kay lañu sàkk ngir góor. ¹⁰ Looloo tax jigéen wara fésal kilifteef ci kaw boppam, ndax malaaka yi teew*. ¹¹ Teewul nag ci yoonu Sang bi, jigéen manula ñakka wéeru ci góor, góor it manula ñakka wéeru ci jigéen, ¹² ndax ni jigéen bàyyikoo ci góor, noonu la góor juddoo ci jigéen, te lépp fa Yàlla la bawoo.

¹³ Seetal-leen ko seen bopp rekk, ndax jekk na ci jigéen, muy julli ci Yàlla, te muurul boppam? ¹⁴ Xanaa ni àddina ci boppam tédde xamalu leen ne yar kawar gacce la ci góor? ¹⁵ Ndaxam kawar gu bare sagu jigéen la. Jigéen lañu jagleel kawar gu bare,

muy muuraayam. ¹⁶ Waaye ku bëgga werante ci leneen it, nun loolu du sunu baax, te du baaxu mbooloom Yàlla mi.

Jekkal-leen reeru Sang bi

¹⁷ Waaye lii ma leen digal, am na ci lu ma leen gërëmewul, ndax du njariñ la seeni ndaje di jur, xanaa loraange. ¹⁸ Benn, dégg naa am na ay féewaloo ci seeni ndaje, te am na lu ma ci gëm. ¹⁹ Fàww sax mu am ay xaajaloo ci seen biir, ngir ñi seen ngëm wér mana fés ci seen biir. ²⁰ Bu ngeen dajee benn bérab, bokk reeru Sang bi taxul, ²¹ ndax bu ngeen dee lekk, ku nekk, reeru boppam lay jëkkantee lekk, ba tax ñenn ci yeen xiif, fu ñeneen naane ba màndi. ²² Xanaa amuleen kër yu ngeen di lekke ak a naane? Am mbooloom Yàlla mi ngeen sofental, di rusloo ñi amul? Ana lu ma leen di wax? Dama leen koy gërëme? Loolu de дума leen ci gërëm.

²³ Man, li ma jële ci Sang bi, moom laa leen jottli: Sang Yeesu, guddi gi ñu ko woree, dafa jël mburu, ²⁴ yékkati kàddug cant, dagg ko, ne: «Lii moo di sama yaram wi leen ñeel. Deeleen def lii, di ma ko fàttlikoo.» ²⁵ Noonu itam la def ak kaas ba, gannaaw reer ba, ne leen: «Kaas bii mooy kóllère gu yees gi fasoo ci sama deret. Deeleen def lii, di ma ko fàttlikoo, saa yu ngeen ci naanee.» ²⁶ Saa su ngeen lekkee mburu mii, mbaa ngeen naan ci kaas bi, yégle ngeen deewug Sang bi, ba kera muy ñew.

²⁷ Moo tax, képp ku jekkadi nu mu lekke ci mburu mi, ak nu mu naane ci kaasu Sang bi, tooñ nga yaramu Sang bi, ak deretam. ²⁸ Kon na ku nekk seetlu boppam, doora lekk ci mburu mi, naan ci kaas bi. ²⁹ Ndax ku lekk mburu

* **11:10** 11.10 Seetal ci *Efes* 3.10.

mi, naan ci kaas bi, te gëddaalul yaramu Almasi, mbugalu boppam la lekk, naan ko. ³⁰ Looloo tax ngeen bare ñu néew doole, ak ñu xiibon, ba lim bu takku dee. ³¹ Su nu doon àtte sunu bopp, deesu nu àttee noonu. ³² Waaye Boroom bee nuy àttee ay mbugalam ngir yar nu, ba deesu nu mbugalaale ci biir àtteb àddina.

³³ Kon nag bokk yi, bu ngeen dajee, ngir bokk lekk, xaaran-teleen. ³⁴ Ku xiif, na lekke kërám, ngir seeni ndaje bañ leena yóbbbe mbugal.

Yeneen mbir yi nag, bu ma dikkee, dinaa ko leeral.

12

May bare na te wuute

¹ Léegi nag bokk yi, bug-guma ngeen umple ci wàllu mayi Noowug Yàlla. ² Bokk yi, xam ngeen ne ba ngeen dee ay yéefar, dees leena buuboon, lajjal leen, jème ci ay tuur yu tëlee wax. ³ Moo tax ma di leen biral ne amul kenn kuy waxe Noowug Yàlla ku naan: «Alkànde ñeel na Yeesu.» Te it kenn manul ne: «Yeesu moo di Sang*,» te du lu ko Noo gu Sell gi xamal.

⁴ Mayi Noo gi wuute na, waaye genn Noo gi la. ⁵ Liggéeyin yi man naa wuute, waaye benn Boroom bi la. ⁶ Jëf ji it man naa wuute, waaye jenn Yàlla ji mooy jëf lépp ci ñépp.

⁷ Ku nekk nag, ak na mayu Noo giy feeñe ci moom, ngir jariñe. ⁸ Kii ci Noo gi la jote kàddu gu xelu, kee séddoo kàddug xam-xam ci genn Noo gi. ⁹ Kale jagoo ngëm ci genn Noo gi, ka ca des jële mayug faje ci genn Noo googu. ¹⁰ Kii itam di def ay kéemaan, kee di waxe kàdduy waxyu, kale mana ràññatle noo yu wuute, keneen di làkk xeeti

làkk yu wuute, ka ca des mana firi ay làkk. ¹¹ Loolu lépp, genn Noo googu moo koy def, ku nekk, mu sédd la ci, ni mu ko soobe.

Cér bare na, te yaram di wenn

¹² Noonu yaramu nit nekkee wenn te di cér yu bare, ak noonu mboolem céri yaram dee wenn yaram wi, ak li cér yiy bare lépp, noonu rekk la itam ci Almasi. ¹³ Ci genn Noo gi lañu nu sóobe ci biir wenn yaram wi, nun ñépp, nu diy Yawut, mbaa nu diy jaambur, nu diy jaam, mbaa nu diy gor, te nun ñépp, genn Noo gi lañu nu nàndale.

¹⁴ Yaram du bennab cér, waaye cér yu bare la. ¹⁵ Bu tànk noon: «Gannaaw man duma loxo, kon bokkuma ci yaram,» loolu du ko teree bokk ciw yaram. ¹⁶ Te bu nopp noon: «Gannaaw duma bët, kon bokkuma ciw yaram,» loolu du ko tee bokk ciw yaram. ¹⁷ Su yaram wépp doon bët, ana nooy dégge? Su lépp doon nopp, ana nooy xañtoo? ¹⁸ Waaye Yàlla moo teg cér bu ci nekk ci yaram wi, ni mu ko soobe. ¹⁹ Bu lépp doon benn cér, kon ana yaram wi? ²⁰ Cér yi daal bare nañu, waaye wenn yaram wi la.

²¹ Bët nag manul ne loxo: «Soxlawuma la!» Te bopp it manul ne ay tànk: «Soxlawuma leen!» ²² Céri yaram yi gëna niru lu néew doole sax, ñooy cér yi manula ñàkk. ²³ Cér yi ñu gëna jàpp ne jarula gëddaal, cér yooyu sax lañu gënatee gëddaal. Sunu cér yi amul sutura, ñoom lañu gëna suturaal, ²⁴ te yi am sutura soxlawuñoo suturaal. Waaye Yàlla moo sàkk sunu yaram, sàkkin wu mu ràññee cér yi gëna néew gëddë, te moo leen gëddaal, ²⁵ ngir xaajaloo baña am ciw yaram, te cér yi mànkoo ci di

* **12:3** 12.3 Li nu wax fii mooy Yeesu gannaaw ba mu deeyee, ba dekki mooy Sangu àddina wërngal kèpp.

bàyyeente xel. ²⁶ Bu benn cér mettee, mook cér yépp ay bokk metit wi. Bu dee benn cér lañu teral, mook cér yépp ay bokk bannexu.

²⁷ Yeen nag yeenay yaramu Almasi, te yeena diy céram, ku ci nekk ak wàllam. ²⁸ Ñi Yàlla tabb ci biir mbooloom gëmkat ñi, ñi ci jiitu ñoo di ndawi Almasi. Ñaareel bi di ñiy waxe kàddug waxyu, ñetteel bi di jànglekati kàddu gi. Ñi ci topp di ñiy def ay kéemaan, ñi ci topp di ñi am mayu faje, ak ñi mane dimbalee, ak ñi mane jiite, ak ñiy làkk yeneen xeeti làkk. ²⁹ Ndax ñépp ay ndawi Almasi? Am ñépp ay waxe kàdduy waxyu? Am ñépp ay jànglekati kàddu gi? Am ñépp ay def ay kéemaan? ³⁰ Am ñépp a am mayu faje? Am ñépp ay làkk yeneen làkk? Am ñépp a mane tekki ba? ³¹ Teewul nag, nangeen sàkku may yi gën.

Cofeel moo gën lépp

Waaye dinaa leen xamal yoonu dundin wi gën ci lépp.

13

¹ Su ma doon làkk làkki nit ñi, ak yu malaaka yi sax, te jëfewuma genn cofeel, jóolóoli bu xumb donj laa, mbaa tégum weñ muy riir. ² Su ma jotoon ci kàddug waxyu, boole ci xam mboolem kumpa, ak mboolem xam-xam, ak ngëm gu mat sèkk ba mana toxal ay tund, te jëfewuma cofeel, дума dara. ³ Te it su ma sarxe woon mboolem sama alal, ba sarxe sama yaramu bopp ngir ñu lakk ko*, su ma jëfewul cofeel, loolu du ma jariñ dara.

⁴ Cofeel nag, muñ ak mbaax la. Cofeel bokkul ak kiñaan, bokkul ak jikkoy kañu ak a damu. ⁵ Bokkul ak jëf ju jekkadi, ak jiital sa njariñal bopp, bokkul

ak naqari deret, bokkul ak denc mer. ⁶ Bokkul ak bége lu jubadi it, waaye moo di bége liy dëgg. ⁷ Cofeel moo di: lépp, nga bale; lépp, nga gëm; lépp, nga yaakaar; lépp, nga dékku.

⁸ Cofeel nag du jeex muk. Su dee kàdduy waxyu, dina wéy; su dee ay làkk, dina selaw; su dee xam-xam, dina xewi. ⁹ Ndaxte as ndog lanu xam, te as ndog lanuy waxe kàddug waxyu. ¹⁰ Waaye keroog bu li matale dikkee, ndog si wéy. ¹¹ Ba ma dee tuut-tànk, ni tuut-tànk laa doon waxe, di dégge dégginu tuut-tànk, di xalaate ni tuut-tànk. Waaye bi may mag laa xewil yéfi tuut-tànk. ¹² Tey jii ci ab seetu lanuy gise gis-gis bu lènt. Waaye bu keroogee, màkk lanuy jàkkaarloo ak li nuy xool. Tey jii, as ndog laa xam, waaye su keroogee, ni ñu ma xame, ni laay xame ba mu mat sèkk.

¹³ Léegi nag liy sax moo di: ngëm ak yaakaar ak cofeel; yii yett la, te li sut ci yooyii moo di cofeel.

14

Lu jëm ci waxyu, aki may ci wàllu làkk

¹ Xintewooleen cofeel, te ngeen sàkku mayi Noo gi, rawatina mayug waxe kàddug waxyu, ² ndax kiy làkk weneen làkk, du nit ñi lay waxal, waaye Yàlla lay waxal, gannaaw kenn déggul li muy wax. Teewul ci Noo gi lay waxe ay kumpa. ³ Waaye kiy waxe kàddug waxyu, nit ñi lay waxal, di feddlee, di ñaaxe ak di naabe. ⁴ Kiy làkk yeneen làkk, boppam lay feddli, waaye kiy waxe kàddug waxyu, mbooloom gëmkat ñi lay feddli seen ngëm. ⁵ Su ma sañoon ngeen di làkk yeen ñépp yeneen làkk, waaye ngeen di waxe kàddug waxyu moo ma

* 13:3 13.3 mbaa ba man koo damoo.

gènal. Kiy waxe kàddug waxyu moo èpp njariñ kiy làkk yeneen làkk, ndare ñu tekki li muy làkk, ba mbooloom gèmkat ñi jële ca lu ñu feddlikoo. ⁶ Léegi bokk yi, su ma leen dikke woon yeneen làkk yu may làkk, ana lu ma leen di jariñ? Dara, xanaa ma àgge leen kàddug peeñu, mbaa xam-xam, mbaa waxyu, mbaa digle. ⁷ Noonu la itam ci juntukaayi po yi dundul tey jibal coow; muy toxoro mbaa xalam. Su yooyu juntukaay jibalul galan yu leer, ana nees di xame li toxoro ji, mbaa xalam giy wax? ⁸ Ag liitu xare it, su jibalul woote bu leer, ana kuy waajal ab xare? ⁹ Noonu la ci yeen itam. Seen làmmiñ, su ngeen ci waxul kàddu gu leer, ana nees di xame li ngeen di wax? Ci jaww ji rekk ngeen di wax! ¹⁰ Ak li làkki àddina bare te wuute lépp, wenn ñàkku ci am piri. ¹¹ Baat bu jib nag, su ma xamul tekkiteem, ab jaambur laay doon ci kiy wax, te kiy wax it, ab jaambur lay doon ci man. ¹² Kon yeen itam, gannaaw ñu xér ngeen ci mayi Noo gi, fexeleen cee am lu ne xéew, ngir feddli mbooloom gèmkat ñi.

¹³ Moo tax kiy làkk weneen làkk wara ñaan ngir ñu xam pireem. ¹⁴ Su may ñaan ci weneen làkk, sama xol ay ñaan, waaye samam xel liggéeyul. ¹⁵ Kon ana nees di def? Naa ñaane sama xol, tey ñaane samam xel itam. Naa sàbbaale sama xol, tey sàbbaale samam xel itam. ¹⁶ Soo yékkatee kàddug cant goo waxe xol doññ, ana nu nit ku xamul ku ko teewe naan: «Amiin,» te xamul li ngay wax? ¹⁷ Ndaxam yaw, rafet nga kàddug cant, waaye sa kàddu feddliwul keneen ku ciy dégg.

¹⁸ Sant naa Yàlla ndegam maay làkk yeneen làkk ba raw

leen, yeen ñépp. ¹⁹ Waaye fu mbooloom gèmkat ñi daje, juróomi baat yu ma waxe samam xel ngir jàngle, moo ma gènal junniy baat yu ma waxe weneen làkk.

²⁰ Bokk yi, buleen doon ay xale ci wàllu déggìn. Su dee lu bon, nekkleen ci ay tuut-tànk, waaye màggleen ci wàllu déggìn. ²¹ Bindees na ci téereb yoon wi ne: «Ay niti làkk-kat, ay làmmiñ doxandéem, ci laay waxe ak askan wii, te taxul ba tey ñu déglu ma.

Boroom bee ko wax*.»

²² Kon nag, yeneen làkk, kàddu ya du ci gèmkat ñi la di firnde, waaye ci ñi gèmul la di firnde. Te it waxe kàddug waxyu, du ci ñi gèmul la di firnde, waaye ci gèmkat ñi la dib firnde. ²³ Léegi nag su mbooloom gèmkat mépp daje bérab, ñépp di làkk yeneen làkk, bu ay nit ñu xamul mbaa ñu gèmul duggsee, duñu ne dangena dof? ²⁴ Waaye su ñépp dee waxe kàddug waxyu, ba ku gèmul, mbaa ku xamul duggsi, kàddu ga la ko ñépp di tiiñale, àggee ko ko ab àtteem, ²⁵ ba la làqu woon ca biir xolam, daldi leer. Su ko defee mu ne dàll dèpp jèem ci suuf, sujjóotal Yàlla, te naan: «Aylayéwén Yàllaa ngi ci seen biir!»

Ndajem gèmkat ñi jar naa rafetal

²⁶ Kon nag ana nees di def, bokk yi? Bu ngeen daje, kii am woyu cant, kii am lu muy jàngle, kee am am peeñu, kale am lu muy waxe weneen làkk, keneen am am piri, loolu lépp na ko feddli ngem taxa jóg. ²⁷ Su dee weneen làkk lees di wax, na ñaar ba gèn gaa bare, ñett, toppante, te kenn di firi. ²⁸ Su amul kuy firi, bu kiy làkk làkk wi biral lenn ci

* 14:21 14.21 Seetal ci *Esayi* 28.11-12.

jataayu mbooloo mi. Na yelu, ngir boppam ak Yàlla.

²⁹ Ñiy waxe kàddug waxyu, na ci ñaar ba ñett wax, te ñi ci des natt wax ji. ³⁰ Su keneen ci jataay bi amee am peeñu, na ki doon wax noppi. ³¹ Ndax kat yeen ñépp man ngeena kenn-kennoo, di waxe kàddug waxyu, ngir ñépp jànge ca, ba gëna farlu. ³² Biralkati kàddug waxyu yi ñoo wara jiite xel mi ñuy waxe. ³³ ndax Yàlla du Yàllay salfaaño, Yàllay jàmm la.

Ci mboolem mboolooy ñu sell ñi nag, ³⁴ na jigéen ñi noppi ci biir mbooloo yi, ndax mayeesu leen ñu wax ci yooyu jataay. Na jigéen ñi nangu, ni ko yoon wi ci boppam diglee. ³⁵ Su amee lu ñu bégga xam, ca kër ga lañu koy laaj seen jëkkër, ndax jigéen di wax ci biir mbooloom gëmkat ñi, gacce la.

³⁶ Ndax ci seen biir la kàddug Yàlla bàyyikoo? Am ci yeen donj la agsi? ³⁷ Ku ci xalaat ne moom jottlikatub kàddug waxyu la, mbaa boroom ag may la ci Noo gi, war naa xam xéll ne lii ma leen bind, santaaneb Boroom bi la. ³⁸ Ku ci xamul loolu nag, kooku, xameesu ko.

³⁹ Kon bokk yi, farluleen ci di waxe kàddug waxyu, te buleen aaye kuy làkk yeneen làkk. ⁴⁰ Waaye na lépp teggine te aw yoon.

15

Lu jëm ci ndekkitel Almasi

¹ Léegi nag bokk yi, ma fàttli leen xibaaru jàmm bi ma leen xibaaroon, muy lu ngeen gëm, sax ci, ² te ci ngeen texee, ndegam jàpp ngeen bu dëgër ci kàddug xibaaru jàmm bi, ni ma leen ko xamale. Lu ko moy ci neen ngeen gëm.

³ Li ma jotoon laa leen jëkka jottli, te moo di: Almasi moo dee ngir

njotug sunuy bàkkaar, te noonu la ko Mbind mi indee. ⁴ Denc nañu ko, mu dekki ca ñetteelu fanam, te noonu la ko Mbind mi indee. ⁵ Mu feeñu Sefas, teg ca feeñu fukki taalibe ya ak ñaar. ⁶ Gannaaw gi mu feeñu lu èpp juróomi téeméeri bokki taalibe yu ko gisandoo, te li èpp ci ñooñu, ñu ngi dund ba léegi, doonte am na ñu ci nelaw. ⁷ Gannaaw gi mu feeñu Yanqóoba, teg ca feeñu ndawi Almasi yépp. ⁸ Man nag la mujja feeñu, te ma dib liir bu ab juddoom moy bésam, ⁹ ndax kat maa gëna ñàkk solo ci ndawi Almasi, te yeyoowuma sax turu ndaw, gannaaw maa doon bundx-atal mbooloom Yàlla mi. ¹⁰ Ci yiwu Yàlla daal laa doone ki ma doon, te yiw woowu ma ñeel neenul. Xanaa yeneen ndaw yépp sax, maa leen gëna liggéey. Du ci man nag, waaye yiwu Yàlla, wi ànd ak man la. ¹¹ Kon muy man, di ñoom, noonu lanu waaree, te noonu it ngeen gëme.

Dekkal tëwul Yàlla

¹² Ndegam biral nañu ne Almasi dekki na, ana nu ñenn ci yeen mane ne ñi dee duñu dekki? ¹³ Su fekkee ne ñi dee duñu dekki, kon Almasi it dekkiwul. ¹⁴ Su Almasi dekkiwul, sunu waare neen na, te seen ngëm it neen na. ¹⁵ Te su boobaa nag ñu war noo jàppe ay seedey fen-kati Yàlla, ndax noo seedeel Yàlla, ne moo dekkal Almasi te dekkalu ko, gannaaw ñi dee duñu dekki. ¹⁶ Ndaxte ñi dee, su ñu dul dekki kay, Almasi it dekkiwul. ¹⁷ Su Almasi dekkiwul nag, seen ngëm amul njariñ, te yeena ngi ci seeni bàkkaar ba tey. ¹⁸ Te kon it ñi dee gannaaw ba ñu gëmee Almasi, sànkú nañu. ¹⁹ Su dee ci giiru dund gii donj lanu ame yaakaar ci Almasi, kon de noo gëna toskare ñépp.

²⁰ Waaye nag Almasi dafa dekki moos, te mooy saraxu ndoortel

meññeef, bi ñu sàkke ci ngóobum bakkani nit ñi dee. ²¹ Ci nit la ndee dikke ci àddina. Moo tax ci nit itam la ndekkite dikke ci àddina. ²² Noonu nit bokke ci Aadama, ba tax ñépp di dee, noonu la ñépp mana bokke ci Almasi, ba tax ñu dundalaat leen, ñoom ñépp. ²³ Waaye ku nekk ak ayam. Jooxeb ndoortel meññeef mi, Almasi la. Gannaaw loolu ñoñi Almasi ñooy aye, kerog bu délsee. ²⁴ Gannaaw loolu la muj ga, te ca lay delloo nguur gi kiy Yàlla, di Baay, fekk mu neenal mboolem luy kilifteef, ak mboolem sañ-sañ ak doole. ²⁵ Ndaxte fàww Almasi nguuru, ba kera Yàlla di sukkal mboolem ay noonam ciy tànkam. ²⁶ Noon bu mujj, bi ñuy neenal mooy ndee, ²⁷ ndax «Lépp la Yàlla di jébbal Almasi, teg ko fi ron ndëgguy tànkam*.» Waaye bu Yàlla nee, «lépp la koy jébbal,» bir na ne moom mi ko jébbal lépp, bokku ci. ²⁸ Bu ñu ko jébbalee lépp nag, su boobaa moom Doom ji ci boppam mooy jébbal boppam, ki ko jébbal lépp, ngir Yàlla di lépp ci lépp.

²⁹ Su fekkee ne ñi dee duñu dekki, kon ñi ñu sóob ci ndox ngir ñi dee, lu ñu koy def, doye? Gannaaw ñi dee duñu dekki, ana lees leen di sóobe ngir ñi dee? ³⁰ Te kon nun it, ana lu jar nuy jaay sunu bakkan waxtu wu nekk? ³¹ Bokk yi, man de bés bu nekk ma jàkkaarlook ndee, ak sag bi ma leen di sagoo ndax Yeesu Almasi sunu Broom, mi ngeen gëm. ³² Su yaakaaru nit ci àddina donj taxee may xeex ak ay rabi àll ca Efes, ana lu mu may jariñ. Gannaaw ñi dee duñu dekki, kon kay mooy li ñu ne:

«Nanu lekk te naan, nde èllëg nu deet.»

³³ Bu leen kenn nax: «Ànd bu bon yàq na jikko ju baax.»

³⁴ Déllóosileen xel yi ci njub te bàyyi bàkkaar, ndax ñàkka xam lenn ci Yàlla, moom la ñenn ci yeen nekke, te loolu gacce la ci yeen, laa wax!

Yaram bare na te wuute

³⁵ Teewul nit a ngi naan: «Nan la ñi dee di dekke? Wan yaram lañuy dekkeale?» ³⁶ Gàtt xel! Li nga ji, yaw ci sa bopp, du dundaat li feek deewul ba noppi. ³⁷ Te li nga ji du yaramu gancax giy ñëw, aw fepp kese la, man naa doon bele, mbaa weneen jiwu. ³⁸ Waaye Yàllaa koy yaramal ni mu ko soobe, te jiwu wu nekk ak yaramu gancaxam. ³⁹ Suux yépp nag du wenn suux wi. Wii suux wu nit la, wee wu mala, wale wu picc, wa ca des wu jën. ⁴⁰ Am na itam ay yaram yu farewoo asamaan, ak ay yaram yu farewoo suuf. Yaram wu farewoo asamaan nag, ag leeram wuute na ag leeru yaram wu farewoo suuf. ⁴¹ Jant bi ak leeru boppam, weer wi ak leeru boppam, biddiiw yi ak seen leeru bopp, te biddiiw sax wuute naak moroom ma, ag leer.

⁴² Noonu itam la ndekkittel ñi dee di deme. Li ñu suul mooy jiwu wiy yàqu, te bu dekke dootu yàqu. ⁴³ Ci ag teddadi lañu ji néew bi ñu suul, te teraanga lay dekkeale. Ci néew doole lees ko ji, mu dekkeale doole. ⁴⁴ Li ñu suul mooy yaramu judduwaale wi ñu ji, mu dekki di yaram wuy dunde Noo gi. Ndaxte ni yaramu judduwaale ame, ni la yaram wuy dunde Noo gi ame.

⁴⁵ Noonu lañu binde ne: «Aadama, nit ku jëkk ka, lañu def jëmm juy dund†,» waaye Aadama mu mujj mi moo di Noo giy dundloo. ⁴⁶ Du yaram wi bindoo ag noo nag mooy jiitu, waaye yaramu judduwaale wi mooy jiitu, yaram wi bindoo ag

* 15:27 15.27 Seetal ci *Sabóor* 8.7. † 15:32 Seetal ci *Njálbéen* ga 2.7.

15.32 Seetal ci *Esayi* 22.13. ‡ 15:45 15.45

noo topp ci. ⁴⁷ Aadama mu jëkk ma, ci suuf la jóge woon, di suuf; Aadama ñaareel mi jóge fa asamaan. ⁴⁸ Kooka di suuf nag, na mu mel, ni la niti suuf mel. Ku asamaane ka it, na mu mel, ni la ñu asamaane ñi mel. ⁴⁹ Te ni nu doone tey, takkndeeru nitu suuf ka, noonu lanuy dooneji takkndeeru ku asamaane ka.

⁵⁰ Li may wax bokk yi, moo di suux ak deret du am cér ci nguug Yàlla, te luy yàqu manula am cér ci lu dul yàqu. ⁵¹ Kaayleen ma xamal leen mbir mu umpe. Dunu dee nun ñépp, waaye nun ñépp ay soppiku. ⁵² Lu gaawa gaaw lay doon, ci xef ak xippi, bu liit gu mujj ga jibee; nde liit ga mooy jib, ñi dee, dekki, di ñu dul yàqooti, nun nag, nu soppiku. ⁵³ Sunu yaramu judduwaale wii nara yàqu, fàww mu sol weneen wu dul yàqu; sunu yaramu ndee wii, fàww mu sol yaramu deetil. ⁵⁴ Bu yaramu judduwaale wii nara yàqu solee weneen wu dul yàqu, ba yaramu ndee wii sol yaramu ndeetil, su boobaa la kàddu gii ñu bind di mat:

«Méddees na ndee ci géēju ndam§.

⁵⁵ Moo yaw ndee, Ana sa ndam?

Moo yaw ndee, ana sag fitt*?»

⁵⁶ Ndee, ag fittam mooy bàkkaar, te bàkkaar, dooleem mooy Yoon wi. ⁵⁷ Waaye cant ñeel na Yàlla, mi nu may ndam ci sunu Sang Yeesu Almasi!

⁵⁸ Kon nag yeen sama bokk yi ma soppal sama bopp, farluleen, bu leen dara yëngal, te saxooleena jëm kanam ci liggéeyu Sang bi, te ngeen xam ne seenu ñaq, ci seenu ànd ak Sang bi, du neen.

16

Lu jëm ci ndimbal lu ñeel gëmkati Yerusalem

¹ Ci wàllu ndimbal li jëm ci gëmkat ñu sell ñi, noonu ma ko digale mboolooy gëmkati diiwaanu Galasi, yeen itam defeleen ko noonu. ² Bés bu jëkk ci ayu bés yi, na ku nekk géne as lëf ca la mu am, na mu ko àttane, te mu dencal ko boppam, ngir bu ma dikkee, dootu soxlaa wër, di dajale. ³ Bu ma dikkee, ñi ngeen tànn, ñoom laay yebale ab bataaxal, ngir ñu yóbbu Yerusalem seen ndimbal. ⁴ Su aajoo ma dem man itam, ñu ànd ak man.

Póol mébét na, dénkaane na

⁵ Dinaa dikk ba ci yeen, gannaaw bu ma jaaree diiwaanu Maseduwan, ndax Maseduwan laay jaare. ⁶ Man naa am ma yàgg ci yeen, jombul sax ma lollikoo fi yeen. Su ko defee ngeen yiwi ma, ma dem, ak fu ma mana jëm. ⁷ Ndaxte itam, buggumaa jaare fi yeen rekk, jàll, waaye yaakaar naa toog ci yeen ab diir, su ko Boroom bi mayee. ⁸ Waaye ci Efes gii laay toog ba manggalu Pàntakot, ⁹ ndax bunt ubbikul na ma fi nàpp, ngir liggéey bu am njariñ, te noon yi bare nañu.

¹⁰ Bu Timote dikkee nag, fexeleen ba bumu am lu muy tiit ci seen biir, ndax liggéeyu Boroom bi lay liggéey ni man. ¹¹ Kon bu ko kenn xeeb. Gannaaw loolu nangeen ko yiwi ak jamm, ba mu délsi ci man, ndax moom laay xaar, mook bokk yi itam.

¹² Mbokk mi Apolos nag moom, soññ naa ko lu bare, ngir mu dikk ba ci yeen, ànd ak bokk yi, waaye fii nu tollu yebuwu ci dara. Teewul bu jekkoo, dina dikk.

Yeneen ndigal a ngi aki tàggtoo

¹³ Teewluleen te saxoo ngëm,
góor-góorluleen te dëgërlu.

¹⁴ Lépp lu ngeen di def, defeleen
ko cofeel.

¹⁵ Bokk yi, xam ngeen ne Este-
fanas ak njabootam ñooy jooxeb
ndoortel meññeef ci diiwaanu
Akayi, te japple ñu sell ñi lañu
séddoo. Kon dama leen di ñaan,

¹⁶ ngeen nangul nit ñu mel noonu,
ñoom ak mboolem ñu bokk ak
ñoom liggéey bi ak coono bi.

¹⁷ Maa ngi bége teewaayu Este-
fanas ak Fortunatus ak Akaykus,
ndax bi ngeen wuutee tey, ñoo
leen taxawal. ¹⁸ Dalal nañu sama
xel, ak seen mos, yeen itam. Kon
nit ñu mel noonu, fonkleen leen.

¹⁹ Mboolooy gëmkati diiwaanu
Asi nag ñu ngi leen di nuyu. Ak-
ilas ak Pirsil, ñu ngi leen di nuyu
bu baax ci turu Sang bi, ñoom ak
mbooloom gëmkat ñiy daje seen
kër. ²⁰ Bokk yépp a ngi leen di
nuyu.

Saafonteelen foonante yu
sell.

²¹ Man Póol maa bind nuyoo bii
ci sama loxol bopp.

²² Ku buggul Sang bi, na alku.
Maranata (mu firi sunu Sang,
dikkal!)

²³ Yal na yiwu Sang Yeesu ànd
ak yeen.

²⁴ Sama cofeel ñeel na leen,
yeen ñépp, ci Yeesu Almasi mi nu
bokk.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may Póol, mu bind ko waa Korent

¹ Ci man Póol, ndawal Almasi Yeesu ci coobarey Yàlla, ci man la bataaxal bii bawoo, bawoo itam ci Timote mbokk mi, ñeel mboolum Yàlla mi ci Korent, ak mboolem ñu sell ñi ci diiwaanu Akayi gépp. ² Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, bawoo fa Yàlla sunu Baay, ak Sang Yeesu Almasi.

Yàlla mooy dëfal xol yi

³ Cant ñeel na Yàlla sunu Baayu Sang Yeesu Almasi, Baayu yërmande yi, Yàlla jiy dëfale nu nekk, ⁴ moom mi nuy dëfal ci sunu jépp njàqare, ngir noonu nu jote nun ci sunu bopp, ndëfalaay lu nu dëfalo fa Yàlla, nu man koo dëfale ñi nekke mboolem xeeti njàqare. ⁵ Ndax kat coonoy Almasi, nu mu gëna yokkoo ci sunu kaw, ndax li nu ko gëm, noonu itam la ndëfalaay liy bawoo ci Almasi di yokkoo. ⁶ Su nu jaaree ci njàqare, seen ndëfalaay ak seen jàmm lay doon. Sunu amee ndëfalaay it, seen ndëfalaay lay doon, ngir coono yi nuy dékku, ngeen man koo dékku, yeen itam. ⁷ Te itam am nanu yaakaar ci yeen bu baax. Xam nanu ne ni ngeen bokke ak nun coono, ni ngeen di bokke ak nun ndëfalaay.

⁸ Ndax kat, bokk yi, buggunu ngeen umple njàqare, ji nu daj ci diiwaanu Asi. Daj nanu coono bu jéggi dayo, te wees sunu kàttan, ba yaakaaratunu woona dund sax. ⁹ Nun ci sunu wàllu bopp, jàppoon nanu ne sunu àtteb dee moo taxaw. Waaye loolu tax na nu bañatee yaakaar sunu bopp, xanaa di yaakaar ci Yàlla, miy

dekkal ñi dee. ¹⁰ Moo nu wallu ci googu dee gu naroonna metti, moo nuy walluwaat, te moom lanu yaakaar mu wallooti nu. ¹¹ Yeen itam, ni ngeen nu ciy jàpplee mooy ngeen di nu ñaanal. Su ko defee yiw, wa nu ñu bare ñaanal ba nu am ko, dina tax ñu bare biral ag cant ci sunu mbir.

Póol biral na jëfnam ak mébétam

¹² Li nuy damoo nag moo di seede bi nu sunu xel mu dal seedeel, ne xol bu set ak jikko ju dëggu ju bawoo fa Yàlla, mooy li nu doxale ci àddina si, rawatina sunu digg ak yeen, te du lu nu sunu xam-xamu nitu neen may, waaye yiwu Yàlla moo nu ko may. ¹³ Bindunu leen leneen lu moy mbind moomu ngeen jàng te man koo xam. May yaakaar nag ne dingeen xam ba mokkal, ¹⁴ noonu ngeen xawa xame ne nun, man ngeen noo damoo, te nun it, yeen la nuy damoo, keroog bésu Sang Yeesu.

¹⁵ Kóolote gu ma amoon ci ni ngeen nuy damoo moo tax ma naroonna jékka dikk ba ci yeen, ngir seen yiw mana jaar, ¹⁶ ba bu ma jógee ci yeen, daldi jaareji diiwaanu Maseduwan, bu ma jógee Maseduwan, dikkaat ci yeen, ba ngeen yiwi ma, ma jëm Yude. ¹⁷ Ndax ñàkk pastéef laa mébéte moomu mébét? Am ni nitu suuxu neen di mébéte rekk laa topp bay xel-jaar, naan «waaw» te naan «déet»?

¹⁸ Yàlla mi mata gëm de seere na ne kàddu gi nu leen di wax du «waaw, déet,» ¹⁹ ndax Doomu Yàlla, Yeesu Almasi, mi nu biral ci seen biir, man ak Silas* ak Timote, du kàddug «waaw, déet;» «waaw» donj a nekk ci moom. ²⁰ Ak li digey Yàlla di bare lépp, ci Almasi la ay digeem di doone «waaw». Moo tax

* 1:19 1.19 Silas mooy Silwan ba tey.

itam, ci moom lanu naan Yàlla: «Amiin», ngir delloo ko njukkal. ²¹ Te ki nuy saxal ci Almasi, nook yeen, moo nu tabbe diwu pal gi, te moo di Yàlla. ²² Moo nu màndargaale xàmrikaayam, te moo yeb dawalub Noo gu Sell gi ci sunu biir xol.

²³ Man nag seedeY Yàlla laa ciy sàkku, giñ naa ko ci sama bakkan, bañ leena yokku naqar moo tax délsiwuma Korent. ²⁴ Du caageenu yilif seen ngem nag, ndax ci ngem ngeen sax, waaye nook yeen ay liggéey, ngir seen mbégte.

2

¹ Man nag li ma dogu mooy lii: Du teg leen aw naqar laay délsee ci yeen, ² ndax su ma leen naqaralee, ana kuy seral sama xol ku dul yeen ñi ma naqaral? ³ Looloo taxoon ma binde noonu, ngir bu ma dikkee, baña am naqar ci ñi ma waroona bégal. Li ma wóor ci yeen ñépp moo di sama mbégte mooy seen mbégte, yeen ñépp. ⁴ Ci biir njàqare, ak xol bu fees, ak rongooñ yu bare laa leen bind. Binduma leen ngir naqaral leen, waaye cofeel gu réy gi ma am ci yeen moo tax.

⁵ Su nit tegee aw naqar, man naa ne du man rekk la ko teg, waaye yeen ñépp la teg aw naqar, mbaa boog ma ne ñenn ci yeen, ngir baña réyal mbir mi lool. ⁶ Tiiñal, gi ko li épp ci mbooloo mi tiiñal, doy na ko mbugal. ⁷ Kon kay xanaa ngeen jéggal ko, te dëfal ko, ngir mu baña sóobu ci naqar wu ko épp doole. ⁸ Kon dama leen di ñaan, ngeen feddli seen mbéggeel ci moom. ⁹ Leneen lu ma jublu woon ci bind leen, moo di nattu leen ba xam, ndax dingeen dégg ndigal ci lépp.

¹⁰ Ku ngeen jéggal ag tooñ, ma jéggal ko, man itam. Man nag, su ma jéggalee, ndegam am naa lu ma jéggalee, yeena tax ma def ko, ci kanam Almasi, ¹¹ ngir Seytaane bañ noo nax, ndax ay pexeem, umplewunu ko.

Póol jaaxle na, féex na

¹² Ba ma àggee Torowas, ngir yégle fa xibaaru jàmni bi ci Almasi, bunt ubbikil na ma ndax Boroom bi. ¹³ Waaye sama xel dalul woon, ndax gisuma woon sama mbokk, Tit. Teewul ma tàggtoo ak ñoom, jëm diiwaanu Maseduwan.

¹⁴ Waaye cant ñeel na Yàlla*! Moom mi Almasi tax mu di nu yóbbalee saa su nekk, ci njaab miy fésal ndamam, te cuuraayal xam-xamam, nun ñii la koy wasaaree fépp, ¹⁵ ndax kat nun nooy cuuraayal Almasi fa Yàlla, ñeel ñi ci yoonu texe, ak ñi ci yoonu sànkute. ¹⁶ Teewul muy ci ñii, xetu ndee gu jème ci ndee, te di ci ñee, xetu dund gu jème ci dund. Boobu sas nag, ana ku ko àttan? ¹⁷ Nun nag danoo melul ni ñu bare, ñiy julaa kàddug Yàlla, waaye ci ndigalal Yàlla ak fi kanam Yàlla la nuy waaree xol bu set, ci Almasi mi nu gëm.

3

Póol a ngi layool sasub ndawam

¹ Danuy tàmbaleetee seedeel sunu bopp ne noo yelloo ngërëma? Am danoo soxla ni ñenn nit ñi, ay bataaxal yu jëm ci yeen, mbaa mu bawoo ci yeen, ngir seedeel nu ngërëm? ² Sunu bataaxal kay, yeen la, te dees koo bind ci sunu xol, ba ñépp xam ko, jàng ko. ³ Bir na ne bataaxalub Almasi bu jottlikoo ci

* **2:14** 2.14 Gannaaw ba Póol dajee ak Tit ba mu xamal ko ni waa Korent rafetloo bataaxalam ba mu doon jooye, loolu firndeel na ko ne Yàlla déggal na sasu ndawam. Moo tax muy sàbbaal Yàlla ci woowu yiw. Seetal 7.5-16.

sunub liggéey, moom ngeen, te du daa lees ko binde, waaye Noowug Yàlla jiy dund lees ko binde. Du ci àlluway doj lees ko rèdd, waaye ci àlluway xoli suux, lees ko rèdd.

⁴ Googu kóolote lanu am ci Yàlla ndax Almasi. ⁵ Du caageenu doyloo sunu manoorey bopp, ba yaakaar ne lenn man naa sottée ci sunu wàllu bopp, waaye sunu manoore ci Yàlla la jóge.

⁶ Moo nu may manoorey doon ay liggéeykati kóllère gu bees gu ajuwul ci mbindum ndigali yoon, xanaa kóllère gu aju ci Noo gi. Ndaxte mbindum ndigali yoon day rey, te Noo gi di dundloo.

⁷ Mbindum ndigali yoon wi, ci aw doj lees ko rèddoon, te Musaa moo sasoo woon liggéeyu yoon woowuy jème ci ndee. Teewul muy liggéey bu làmboo ag leer gu doon lèrxat ca kanam ga, ba bànni Israyil tële koo xool jàkk, doonte leer guy wéy la woon.

⁸ Waaye liggéeyu Noo gi, leer gu gënatee réy la làmboo. ⁹ Ndegam liggéey boobuy tege ab daan moo làmboo ag leer, kon liggéeyu Noo, giy maye njekk moo ko gënatee làmboo ag leer. ¹⁰ Soo ko xoollee noonu, leer ga woon, du woon sax ag leer, ci leer gii ko raw tey, ¹¹ ndax ndegam liy wéy moo làmboo woon ag leer, astamaak li fi sax.

¹² Gannaaw am nanu jooju yaakaar nag, fit wu réy lanuy deme, ¹³ te baña def ni Musaa ma daan muur kanam ga, ndax bànni Israyil bañ ne jàkk ci leer guy wéy, di giim, di giim ba jeex.

¹⁴ Waaye seenum xel a dërkiis. Ba tey jii, bu ñuy jàngé biir mbooloo, téereb kóllère gu jëkk gi, muuraay googoo fi des; murikuwul, ndax ci Almasi lay deñe. ¹⁵ Waaw, ba tey jii kay, saa yu ñuy biral yoonu Musaa, ag muuraay a ngi tege ci seen xol. ¹⁶ Waaye saa su

nit wañnikoo ci Boroom bi, muuraay gi day muriku. ¹⁷ Boroom bi mooy Noo gi, te fu Noo gi nekk, fa la nit di moome boppam. ¹⁸ Nun ñépp nag, kanam gu muriku lanuy xool niki cib seetu, leeru Boroom bi, ba tax nuy soppiku, doon takkndeeram, tey làmboo leer guy màgg, di gëna màgg. Looloo di liggéeyu Boroom bi, moom miy Noo gi.

4

Njaqi bani kese yeb na ngëneeli alal

¹ Ndegam boobu liggéey lanu sasoo, ci yërmandey Yàlla, dunu yoqi. ² Waaye danoo dàq jépp jéf ju gâccelu ju nit di jéfe làq-làqal. Doxunu ag njuuban te sopparñiwunu kàddug Yàlla. Liy dëgg kay lanuy fésal, ba am kóoluteg ñépp, fi kanam Yàlla.

³ Sunu xibaaru jamm nag, su muuroo, ñi nara sàngu la muurul. ⁴ Aji gëmadi ñooñu la Seytaane yállay xarnu bii gëlëmal seenum xel, ngir ñu baña gis ceeñeeru xibaaru jamm bu leeru Almasi, miy melokaanu Yàlla. ⁵ Nun kat, du sunu bopp lanuy waare, waaye li Yeesu Almasi dib Sang moom lanuy waare, te nun ci sunu bopp nooy seeni jaam, ndax Yeesu.

⁶ Ndaxte Yàlla mi ne: «Na leer gi leere ci biir lëndëm gi,» moo leeral sunu xol, ngir leeraange xam-xamu leeru Yàlla, te leeraange googu mooy lèrxat ci xar-kanamu Yeesu Almasi.

⁷ Nun nag nooy njaqi bani kese yi yeb jooju alal, ngir mu bir ne manoore ju yéeme ji alal ji làmboo, manoorey Yàllaa, waaye du sunu jos. ⁸ Nu nekk lees nuy tance, waaye deesu nu nappaaje. Dinanu jaaxle, waaye dunu jàq.

⁹ Dees na nu bundxatal, waaye deesu nu wacc. Dees na nu daaneel, waaye deesu nu jekkli.

¹⁰ Dee gi Yeesu dee woon, moom

lanu àndal ci sunu yaram, fu nu tollu, ngir dundug Yeesu itam mana fése ci sunu yaram. ¹¹ Saa su nekk, nun ñiy dund, ñu ngi nuy jébbal ndee ndax Yeesu, ba tax dundu Yeesu it mana fése ci sunuw suux wi jëm ndee. ¹² Kon nag ndee mooy def liggéeyam ci nun, ndund di def liggéeyam ci yeen.

¹³ Bindees na ne: «Damaa gëm, moo tax ma wax*.» Nun it, wenn xeetu ngëm wi lanu am. Danoo gëm, moo tax itam nuy wax. ¹⁴ Ndaxte xam nanu ne ki dekkal Sang Yeesu, moo nuy dekkal itam, nook Yeesu, te moo nuy yóbbu ba nu teewi, nook yeen, fa kanamam. ¹⁵ Loolu lépp yeena tax, ngir yiwu Yàlla lawa law, ba cant gu ne gànñ tukkee ci ñi èpp ci nit ñi, ngir maggug Yàlla.

Yaakaar lanu saxoo

¹⁶ Moo tax dunu ñàkk yaakaar. Doonte sax sunu bitib jëmm a ngi gën di bon, sunu jëmmu biir moom, mu ngi yeeslu bés ak bés. ¹⁷ Sunu coono bu woyof bii ci àddina, ci diggante bu gàtt nag, moo nuy jural teraanga ju diisaay ba jéggi dayo, teraanga ju sax dàkk. ¹⁸ Moo waral xoolunu ci li bët mana gis, waaye li bët dul gis, ci lanuy xool, ndax li bët mana gis day wéy, waaye li bët dul gis moo sax ba fàww.

5

¹ Xam nanu ne sunu yaram, sunu këru kaw suuf gii di ab xayma, bu daanoo it, am taax lanu am fa Yàlla, kër gu sax dàkk, gu loxol nit tabaxul. ² Moo nu tax di onk ci biir xayma bii nu nekk, ndax yàkkamtee soloo sunu dëkkuwaayu asamaan, teg ko ci kaw bii nu jiiital, ³ nde bu nu soloo noonu, dunu def yaram neen. ⁴ Noo ngi onk ndax diis, li feek nu ngeek sunuw yaram, xayma

bi nu soloo nii. Du summiku lanu namm, waaye solu teg ko ci lanu namm, ngir li jëm ndee, daldi suux ci biir ndund. ⁵ Googu muj ci boppam lanu Yàlla mooñe woon, te Noo gi mu nu jox lanu ci dawalal.

⁶ Moo tax nu saxoo ñeme, te xam ne sunu desagum biir kër, ci yaram wi, mooy sunu desagum fu sore Sang bi, ⁷ ndax ngëm lanuy doxe, waaye doxewunu ab gis-gis. ⁸ Kon ñeme lanu def, te li nu gënal di gënn, des bitib sunu yaramu tey, ngir dëkki ak Sang bi. ⁹ Kon nag, nu des biir kër gii, mbaa nu gënn, dëkki bitib kër gii, li nu xintewoo daal moo di nu neex Sang bi. ¹⁰ Ndax kat, nun ñépp fàww nu taxawi fa jalub àttekaayu Almasi, ngir ku nekk yooloo kemu jëf ja mu jéfe yaramam, muy lu baax, mbaa lu bon.

Jubooleen ak Yàlla

¹¹ Danoo xam lan mooy ragal Boroom bi nag, te moo nu tax di wax lu gëmloo nit ñi. Yàlla de ràññee na bu baax nooy kan. May yaakaar ne yeen itam, ci seen biir xol, ràññee ngeen bu baax nooy kan. ¹² Seedeelatunu sunu bopp lu jar ngërëm de, danu leen di may lu ngeen nu mana sagoo, ndax ngeen am tontal ñi sagoowul li ci biir xol, xanaa di sagoo am peeñ. ¹³ Ndegam danoo teqlikoo ak sunu sago, Yàlla la ñeel. Su nu àndee ak sunu sago nag, yeen la ñeel. ¹⁴ Ndaxte cofeelu Almasi daal moo nu jiite, nun ñi ràññee lii: Gannaaw kenn moo deeyal ñépp, kon ñépp a dee. ¹⁵ Te ki deeyal ñépp, daa deeyal ñépp ngir ñiy dund bañatee dund ngir seen bopp, xanaa di dund ngir ki leen deeyal, ba dekki.

¹⁶ Kon nag gannaaw-si-tey, ni nitu suuxu neen di xoolle moroomam, nun xoolleetunu ko

* 4:13 4.13 Seetal ci *Sabóor* 116.10.

kenn. Doonte ni nitu suuxu neen lanu xoole woon Almasi, léegi xooleetunu ko noonu. ¹⁷ Kon bu nit ki bokkee ci Almasi, mbindeef mu bees lay doon. La woon day wonni, li teew nag, di lu yees. ¹⁸ Loolu lépp ci Yàlla la jóge, moom mi nu jubale ak boppam ci Almasi, te moo nu sas, ngir nuy waare juboo googu. ¹⁹ Loolu di firi ne ci Almasi la Yàlla jubale waa àddina, ak jëmmu boppam, ba toppu leen seeni tooñ, te moo nu dénk kàddug juboo gi. ²⁰ Kon nag Almasi, noo diy ndawam, te ci nun la Yàlla di wootee. Kon ci turu Almasi, danu leen di ñaan: nanguleena juboo ak Yàlla. ²¹ Almasi mi masula bàkkaar, moom la Yàlla sêf sunu bàkkaar, ngir nu mana ame ci moom àtteb nit ñu jub fa Yàlla.

6

¹ Nun ñi bokk ci liggéey bi nag, noo leen di ñaan ngeen baña nangu yiwu Yàlla ci neen. ² Ndaxte Yàlla moo ne: «Jant ba mu jotee laa la nangul, bésu mucc ba laa la wallu*.» Te nag, tey jii la jantam jote; tey kat, la bésu mucc.

Liggéeyal Yàlla ñàkkul aw tiis

³ Buggunu kenn sikk sunub liggéey, moo tax buggunoo jêfe lenn luy doon tojaange ci kenn. ⁴ Ci lépp kay lanu bégga seedeel sunu bopp, ne noo yelloo ngërëm, te ay jawriñi Yàlla lanu, di ñu muñ lu bare ci biir coono, aki mitit, aki njàqare; ⁵ ci ay dóor, ak néegi kaso, ci biir mbooloo yu nu jógal, ci doñ-doñ ju metti, ak fanaanee xoole, akub xiif; ⁶ te nuy setal sunu dund, di ànd ak xam-xam, ci biir muñ, akug mbaax, ci biir Noo gu Sell gi, ak cofeel gu amul jinigal, ⁷ ci biir kàddug dëgg, ak kàttanu Yàlla; ci kaw gannaayi

njubte yi ci sunu loxol ndijoor ak lu càmmoñ; ⁸ ci biir teraanga, ak ci biir toskare; ci biiri baatal, ak jèw yu rafet. Dees noo jappe ay mbubbookati dëgg, te nuy nit ñu dëgg; ⁹ jappe nu ñu kenn xamul, te nuy ñu siiw; jappe nu ñuy waaja dee, te nuy dund; jappe nu ñu ñu wara mbugal, te bañ leena teg àtteb dee. ¹⁰ Dees noo jappe boroomi tiis, te nu dëkke mbég; jappe nu ay néew-ji-doole, te nu woomal ñu bare; jappe nu ñu amul dara, te nu moom lépp.

¹¹ Yeen bokki Korent, wax nanu leen sunu biir yépp, ubbil leen sunu xol. ¹² Genn ñooru jógewul ci nun, waaye yeen yeena nu ñooroo seen xol. ¹³ Léegi nag, yeen, feyleen nu bor bi boog, ma wax ak yeen ni samay doom, ubbil-leen nu seen xol!

Baleen bokkaale

¹⁴ Buleen lëkkoo ak gëmadikat ñi. Gan lëngoo la njub ak ndëngte séq? Gan boooloo la leer ak lëndëm séq? ¹⁵ Gan juboo la Almasi ak Seytaane séq? Wan wàll la gëmkat bi bokk ak gëmadikat bi? ¹⁶ Gan takktoo la kër Yàlla séq ak ay tuur? Ndax kat, nun, nooy kër Yàlla jiy dund, te noonu la ko Yàlla waxe ne:

«Maay dëkk ci seen biir, di dox ci seen biir,

di seen Yàlla, ñuy sama ñoñ†.»

¹⁷ Kon nag:

«Nangeen génne ci seen biir, te teqlikoo ak ñoom,»

la Boroom bi wax.

«Lu sobewu, buleen ko laal‡.

Su boobaa, maa leen di dalal§.

¹⁸ Maay doon seen baay,

ngeen di samay doom, góor, ak jigéen*,»

la Boroom bi, Aji Man ji wax.

* 6:2 6.2 Seetal ci *Esayi* 49.8. † 6:16 6.16 Seetal ci *Sarxalkat* yi 26.12. ‡ 6:17 6.17 Seetal ci *Esayi* 52.11. § 6:17 6.17 Seetal ci *Esekiyel* 20.41. * 6:18 6.18 Seetal ci *2.Samiyel* 7.14.

7

¹ Gannaaw noo moom yii dige nag, soppe yi, nanu setal sunu bopp ci mboolem sobey yaram, ak ju xel, te nu matal sellnga ci ag ragal Yàlla.

Póol bége na tuubeelu waa Ko-rent

² Xajal-leen nu. Tooñunu kenn; lorunu kenn; naxunu kenn, lekkunu alalu kenn. ³ Du teg leen tooñ laay waxe lii, ndax wax naa ko ba noppi, yeena ngi ci sunu xol, ngir nu bokk dund, mbaa nu bokk dee. ⁴ Kóolute gu réy laa am ci yeen, te sag bi ma ame ci yeen réy na. Mbégte mu seral sama xol laa feese, te bânneex laa rembatle, ci biir sunu mboolem njàqare!

⁵ Ba nu àggee diiwaanu Maseduwan, sunuw yaram noppluwul, waaye daj nanu bépp coono: xeex ci biti, njàqare ci biir. ⁶ Teewul Yàlla miy seral xolu ñi xàddi, tànkì Tit la serale sunu xol, ⁷ te du tànkì Tit rekk la serale sunu xol, waaye itam, seral ga Tit ne, moom ngeen serale woon xolam. Yégal na nu seen nammeel gu réy, ak seeni jooy, ak seen xéraange ci man, ba ma gënatee bég.

⁸ Ndegam sax dama leena te-goon aw tiis ndax bataaxal ba ma leen bind, réccootuma ko, doonte réccu woon naa ko, ndax gis naa ne bataaxal boobu teg na leen aw tiis, lu mu gàtt gàtt. ⁹ Waaye tey bég naa, te du tiis wu ngeen tegoo laay bége, waaye li leen tiis wi tuubloo, laay bége, ndax woowu xeetu tiis la Yàlla namm ci yeen, moo tax it yóbbewunu leen jenn loraange. ¹⁰ Ndaxte tiis wu Yàlla namm, ag tuubeel gu jème cig mucclay jur, te loolu du tiis wees di tiisoo. Waaye tiisu àddina, ndee lay jur. ¹¹ Gisleen nag, seen tiis wi leen Yàlla teg ci coobareem, li mu leen jural: gii farlute; gii

kàddug layoo gu ngeen yékkati, rawati; mii mer mu war, rawati; gii ragal Yàlla rawati; gii nammeel rawati; gii xéraange rawati; gii pastéef ci yar ki tooñ rawati! Nu nekk ngeen setale seen bopp wecc ci mbir moomu. ¹² Kon nag su ma leen bindee, ki tooñ taxul, ki ñu tooñ it taxul, waaye dama leena bind, ngir farlute gi ngeen am ci nun, mana fés, fi kanam Yàlla, ngeen gisal ko seen bopp. ¹³ Loolu seral na sunu xol. Te yemunu ci xol bu sedd, waaye gënati nanoo bége mbégtem Tit, mi ngeen dalal am xelam, yeen ñépp. ¹⁴ Dëgg la, damoo naa leen as lëf fi kanam Tit, waaye gacce fekku ma ci. Dëgg lanu leen masa wax, waaye la nu leen doon damoo fa kanam Tit itam, noonu la mujje doon dëgg. ¹⁵ Te saa yu Tit xoolaatee ni ngeen dégge ndigal, yeen ñépp, ak wegeel gi ngeen ko dalale, ànd ceek ragal Yàlla bay lox, cofeelam ci yeen di gënatee yokku. ¹⁶ Bégnaa, ndax wóolu naa leen ci lépp!

8

Yéwénleen

¹ Gannaaw loolu bokk yi, danu leen di xamal li yiwu Yàlla maye ci biir mboolooy gëmcati diiwaanu Maseduwan. ² Doonte jaar nañu ci nattub njàqare bu mag, seen mbégtee rembat ci seen biir ñàkk gu tar, ba géegal seenug tabe. ³ Seen kemu am-am lañu joxee, maa ko seede, lu wees seen am-am sax lañu joxee xol bu sedd. ⁴ Dañu noo ñaan, ba di nu tinu, ngir nu may leen, ñu def seen loxo ci ndimbalu jàpplante gi jëm ci gëmkat ñu sell ñi*. ⁵ Li nu séentu woon sax wees nañu ko, nde Sang bi lañu jékka jébbal seen bopp, door noo jébbal seen bopp, te noonu la ko Yàlla bégge. ⁶ Looloo tax nu soññ Tit, ngir

* 8:4 8.4 Seetal ci Room 15.26. Ndimbal loolu ca gëmkat ña néew-doole ca Yerusalem la jëmoo.

noonee mu tàmbalee woon ci yeen, ndajalem ndimbal li, mu àggalee ko ci yeen. ⁷ Gannaaw nag yeena duunle ci lépp; muy ci wàllu ngëm, ak wàllu kàddu yu rafet, ak wàllu xam-xam, ak cawarte ci lépp, ak ci cofeel gu nu leen xiir, kon ndajalem ndimbal lii it, ngalla duunleleen ci.

⁸ Du ndigal lu ma leen jox, waaye njaxlafug yeneen gëmkat, moom laay natte seen xol, ngir xam nu seen cofeel dëggoo. ⁹ Xam ngeen kat sunu yiwu Boroom Yeesu Almasi, moom mi woomle woon, te yeena tax mu ñàkk, ngir woomale leen ag ñàkkam.

¹⁰ Ab xalaat laa am ci mbir mii, te mooy doon seen njariñ. Du jëf ji rekk ngeen jëkke woon, waaye yeena jëkkoona biral daaw, yéney dimbali. ¹¹ Kon nag léegi, mottlileen jëf ji. Noonu ngeen xére woon ci seen yéene, mottleeleen ko noonu ci seen kem am-am. ¹² Ndax kat ab joxe, bu àndee ak yéene rekk, la boroom joxe bi amul, deesu ci natt lees koy nangul, waaye li mu am, ci lees koy nangul ab joxeem.

¹³ Du caageenu nag, teg leen coono, ngir teggil ñenn ñi, waaye ag tollale war na ci. ¹⁴ Tey jii seenug rembatle mooy faj soxlay ñeneen, ngir ëllëg, rembatley ñooña faj seeni soxla, yeen itam. Su ko defee ag tolloo am. ¹⁵ Noonu lañu binde ne: «Ki dajale lu bare ëpplewul, te ki dajale lu tuut ñàkkul†.»

Yónnentub Tit am na sabab

¹⁶ Cant ñeel na Yàlla, mi def ci xolu Tit, mu xér ci yeen ni ma xére ci yeen! ¹⁷ Ba nu ñaaneer Tit mu dikk ba ci yeen, nangul na nu, waaye yemu ca, nde ci xéraangeem la yebul boppam ne mooy dikk ba ci yeen.

† 8:15 8.15 Seetal ci *Mucc ga* 16.18. * 9:2

¹⁸ Noo ko yebal, boole kook menn mbokk mu mboolooy gëmkat ñépp gërëm, ndax liggéeyam ci xibaaru Almasi bi muy xamle. ¹⁹ Rax ci dolli, mboolooy gëmkat ñi ñoo ko tabb, ngir mu ànd ak nun, ba nu yóbbu ndimbal li, muy tedngay Boroom bi ci boppam, te di sunu firndey cawarte ci dimbalee. ²⁰ Noonu lanu fàggoo, ndax kenn bañ noo sikk ci ndimbal lu bare lii nu wara saytu. ²¹ Li nuy xinte moo di li baax ci kanam Boroom bi, te baax ci kanam nit ñi itam.

²² Boole nañu leen itam ak sunu mbokk mu nu nemmiku xéraangeem ay yooni yoon, ci fànn yu bare, te mu gënatee xér bii yoon ndax koolute gu réy gu mu am ci yeen. ²³ Su dee mbirum Tit, mooy sama wéttal, di ma jàpple ci liggéey bi, ngir yeen. Sunu bokk, yi ànd ak moom nag, ñoooy ndawi mboolooy gëmkat ñi, te ñoooy teraangay Almasi. ²⁴ Kon nag wonleem leen lu firndeel seen cofeel ci ñoom, ak ci kanam mboolooy gëmkat ñi, firndeel itam ne noo yey wóolu leen.

9

¹ Ci mbirum ndimbal lu jëm ci ñu sell ñi, jarul ma di leen bind, ² ndax xam naa seen yéene ju réy, te moom laay damoo ci kanam waa Maseduwan, naan leen: «Daaw fekk na waa Akayi* noppi.» Te seen xéraangee jooju ngeen nekke xiirtal na ñu bare. ³ Maa yebal bokk yi, di yaakaar ngeen noppi ni ma ko waxe woon, ngir la nu leen doon damoo ci mbir mii, baña neen. ⁴ Lu ko moy bu niti Maseduwan dikkee, ànd ak man, te fekkuleen noppi, koolute googu sunu gacce lay doon, rawatina seen gos. ⁵ Moo tax ma noon naa soññ bokk yi,

9.2 waa Akayi: Korent mooy péeyu diiwaanu

ñu jiitu ma ci yeen, ba waajal ndimbal lu takku li ngeen dige woon, ba mu noppi, te baña doon sompi ñott, xanaa di ndimbal lu duun.

Ku ji lu bare, góob lu bare

⁶ Lii rekk la: ji lu tuut, góob lu tuut; ji lu bare, góob lu bare. ⁷ Kon na ku nekk joxe, ni mu ko waaje ci xolam, te bañ koo tiisoo, bañ koo joxee ñàkk peXe, ndax kiy joxee xol bu sedd, Yàlla sopp na ko, ⁸ te Yàlla man na leena baawaanal wépp yiw, ba ngeen saxoo am lu leen doy ci lépp, ak koom gu bare, ngir jépp jéf ju baax. ⁹ Noonu lañu binde ne:

«Mooy nàddil néew-doole yi, te njekkam sax dàkk†.»

¹⁰ Te kiy jagleel beykat bi am jiwu, ak mburu mu nit di dunde nag, kooku moo leen di jox jiwu mu ne gànñ, te mooy ful seen meñneefum njekk. ¹¹ Su ko defee ngeen woomle ci lépp, mana yéwén ci wet gu nekk, ba seen jéf ji sottée ci nun, mana jur cant gu bare, ñeel Yàlla.

¹² Ndax liggéey bi ndimbal lii laaj kat, yemul rekk ci faj soxlay ñu sell ñi, waaye itam dina baawaanal cant gu bare, ñeel Yàlla. ¹³ Liggéey bi ci ndimbal lii nag, nit ñi dinañu natt soloom bu réy, bay sàbbaal Yàlla, ndax ni ngeen firndeete ne déggal ngeen xibaaru jàmm bu Almasi, ak ni ngeen yéwéne ci seen jàpplante, jéme ci ñoom ak ci ñépp. ¹⁴ Cofee lu gu réy nag lañu leen di ñaanale, ndax yiw wi leen Yàlla géejal, yeen. ¹⁵ Cant ñeel na Yàlla ci mayam gu tiiñ aw làmmiñ.

10

Póol tontu na ñi koy ñàññ

¹ Man Póol ci sama wàllu bopp nag, maa leen di ñaaxe teeyug

Almasi, akug lewetaayam, man miy teew ci seen biir, di ab r-galeey, fi seen kanam, te bu ma soree donj laa leen di ñemeey, ² rikk buleen ma taxa teew, bay ñemee jéfe kóolote, gi ma nara ñemee jéfe, ak ñenn ñi xalaat ne ni nitu suuxu neen donj lanuy doxale. ³ Dégg la, nitu suux lanu, waaye xeexewunu ni nit di xeexe. ⁴ Ndaxte gannaay, yi nuy xeexe du gannaayi suuxi neen, waaye da di gannaay yu am fa Yàlla, kàttanu daane ay tata. Te xalaatin yu jubul, noo leen di daaneel, ⁵ mook lépp luy réy-réyloo ab taxawaayam, di jonante ak xam-xamu Yàlla, te nooy jàpp njaam bépp xalaat, ngir déggal-loo ko Almasi. ⁶ Te keroog bu seen dégg ndigal matee, fas nanu yéenee mbugal képp ku déggadi.

⁷ Xanaa ci melow biti donj ngeen di xool*! Su amee ku mu wér péññ, moom ci boppam ne ci Almasi la bokk, na dellu jàpp moom ci boppam, ne ndegam ci Almasi la bokk, nun itam, ci Almasi lanu bokk. ⁸ Te doonuma am benn kersa, su ma éppaloon sax ci damoo sañ-sañ bi nu Boroom bi jox, te du sañ-sañu sànk leen it, xanaa yokk seen ngem. ⁹ Buggumaa mel ni ku leen di xébale ay bataaxal nag. ¹⁰ Ndaxte bataaxal yi kat lañu ne: «Dañoó ñagas, te tàng, waaye bu teewee moom ci boppam, da naan yàcc, te ay kàddoom xeebu.» ¹¹ Lii nag, kiy waxe noonu, na ko xam: ni nu mel ci kàddu ci sunuy bataaxal, bu nu wuutee, noonu lanuy mel ci jéf, bu nu teewee.

¹² Ñenn ci ñooñu di seedeel seen bopp ne ñoo yelloo ngèrèm nag, nun ñemewunoo boole sunu bopp ak ñoom, mbaa nuy méngale sunu bopp ak ñoom. Waaye ñoom dañoo amul xel,

† 9:9 9.9 Seetal ci Sabóor 112.9. * 10:7 10.7 Mbaa: Xool-leen jàkk mbir mi.

ndax nattukaay bi ñuy nattoo, di ko méngalantee ci seen biir; ñoom ñoo ko sàkkal seen bopp! ¹³ Nun, sunub damu dafa am kemu bu mu dul wees. Sunu kemu moo di dëndub tool bi nu Yàlla sas, te ci biir tool bi lanu liggéeye, ba agsi ci yeen. ¹⁴ Moo tax weesunu sunu kemu sas, mbete agsiwunu woon ba ci yeen. Waaye noo agsi ba ci yeen, indil leen xibaaru jàmm bu Almasi. ¹⁵ Weesunu kemu, bay damu ci liggéeyu ñeneen. Waaye am nanu yaakaar ne nu seen ngëm gëna yokkoo, ni la sunuw sas di gëna yokkoo, lépp ci biir kemu gi ñu nu àppal. ¹⁶ Su ko defee nu mana wees fa yeen, ba jàll yégleji xibaaru jàmm bi ca wàlla, te baña damoo lu ñeneen def ba noppi, ci seen biir sas. ¹⁷ Kuy damu daal, na damu ci Boroom bi†.

¹⁸ Ndax ki ñu naw mooy ki Boroom bi gërëm, waaye du ki gërëm boppam.

11

Póol wuute na ak ndawi naaféq yi

¹ Céy bu ngeen ma muñaloon, ba ma dof-doflu tuuti! Muñal-leen ma rekk. ² Maa leen di fiiree fiiraangey Yàlla ci boppam, ndax jenn jëkkër donj laa leen digool ab séy, te mooy Almasi mi ma leen namma jébbal, te fekk leen di janq bu set wecc. ³ Waaye na jaan ja naxe woon Awa, ca pexeem, ragal naa seenum xel yaqoo noonu, ba dëddu ngëm gu dëgggu te set gu ngeen ñoye woon ci Almasi.

⁴ Ndax kat gaaw ngeena xajoo lool, nit ku dikk, di leen waare meneen Yeesu mu nu waarewul, mbaa yeneen noo gu ngeen jot te jotuleen ko woon, mbaa beneen xibaar bu ngeen dëggal, te mu wuute ak ba ngeen dëggoon.

⁵ Moona ndaw yu mágga mággu yooyeey, foog naa ne duma seen cuune ci lenn. ⁶ Su ma dee ku xareñul ci wàllu wax it, du ci wàllu xam-xam, te nu nekk lanu leen wone loolu, ci bépp fànn.

⁷ Am boog damaa tooñ ca na ma toroxloo ngir darajaal leen, ndax la ma leen laajul ag pey, ba ma leen di agge xibaaru jàmm bu Yàlla bi? ⁸ Yeneen mboolooy gëmkat de laa jëlal, nde maa nangoo ag peyoor ca ñoom, ba man leena liggéeyal, yeen, ci neen. ⁹ Te ba ma nekkee ci yeen te soxla dab ma, wéeruwuma ci kenn ci yeen, ndax la ma ñàkkoon, bokk ya jóge Maseduwan ñoo ma ko indil. Fexe naa ba du lenn lu ma leen diisale, te noonu laay saxoo. ¹⁰ Ak dëgggu Almasi gi ci man, kàddug damu googu, kenn du ma ko xañ, ci diiwaanu Akayi gépp. ¹¹ Lu tax? Ndax dama leena buggul? Yàlla xam na ne «ahakay!» ¹² Noonu may def rekk laay saxoo, ngir xañ aw lay, ñiy wut aw lay wu ñu damoo, naan ñook nun a yem kepp daraja. ¹³ Ñooñu ay ndawi caaxaan lañu, ay liggéeykat yu njublan yu mbubboo ndawi Almasi. ¹⁴ Te loolu jarula waaru, ndax Seytaane ci boppam, malaakam leer lay mbubboo. ¹⁵ Kon bu ay ndawam itam di mbubboo ndawi njub, du doon lu yéeme. Waaye seenug muj, seeni jëf lay yemool.

Póol am na ay nattu ci biir yónnentam

¹⁶ Ma baamu ko, bu ma kenn jappe ab dof, mbaa boog, ngeen muñal ma ni ñuy muñale ab dof, ba ma damu tuuti, man itam. ¹⁷ Li may wax nag, waxewuma ko ci ndigalal Boroom bi, waaye taxawaayu dof laa koy waxe, gannaaw mbirum damu la.

† 10:17 10.17 Seetal ci *Yeremi* 9.23.

18 Ndegam ñu baree ngi damu ni niti suuxu neen di damoo, naa damu, man itam. 19 Yeen boroom xel yi, yeenaka nangoo muñal ay dof, 20 nde muñal ngeen ku leen jaamloo, muñal ku leen lekk, muñal ku leen futti, muñal ku leen jaay daraja, muñal ku leen ta-laata! 21 Ma waxe ko gâce, mbete noo néew doole, ba manunoo jëfe ak yeen noonu!

Ndaxam, ma wax waxi dof, lu waay ñemee damoo, ñeme naa koo damoo, man it. 22 Xanaa ay Ebrè lañu? Ak man itam. Xanaa ci xeetu Israyil lañu bokk? Ak man itam. Xanaa ay sėti Ibraayma lañu? Ak man itam. 23 Xanaa ay surgay Almasi lañu? Naa ràkkaaju nag, te ne maa leen ko gëna doon. Bu dee ci liggéey yu metti, maa man fopp; bu dee ci fani kaso, maa ëpple fopp; bu dee ci ay yar, maa ëpple ay yooni yoon, te bare na lu ma riisu ndee, ba raw leen: 24 ci Yawut yi lañu ma dóore juróomi yoon, ñeent fukki kacciri yu yées benn. 25 Ñetti yoon lañu ma dóori yet, dóor may doj benn yoon. Ñetti yoon laa dugg gaal, mu suux. Fanaan naa, yendu naa biir xóotey géej. 26 Bare na lu ma tukki, ay aaytéef xaare ma ay dex, xaare ma ay sàcc, xaare ma ay pexe yu ma samaw xeet lalal, ak yu ma jaambur ñi lalal. Ay aaytéef xaare na ma biir dëkk, xaare ma biir màndiñ, xaare ma biir géej, xaare ma ci biir bokki taalibe yu ko mbubboo. 27 Doñ-doñ, akub coono ci la, te bare naa lu ma fanaanee xoole. Xiif naa, mar naa, te bare na lu ma ñàkk ab dund. Liw naa, rafle naa, 28 te gannaaw li ci des lépp sax, sama xintey bés bu nekk a ngi fi, njàqare ji ma am ci mboolooy gëmkat ñépp. 29 Ana ku ci néew

doole, te taxul ma néew doole, man it? Ana ku ñu ci bàkkaarloo, te awma ci tiis wu taal ab xol?

30 Su damu waree de, samag néew doole laay damoo. 31 Yàlla sunu Baayu Sang Yeesu, moom mi yelloo cant ba faww, xam na ne fenuma. 32 Ba ma nekkee Damaas, ga boroom dëkk ba di jawriñu Buur Aretas, boroom dëkk baa santaane ñu wattu buntu dëkk ba, ngir jàpp ma. 33 Waaye ca palanteeru tatay dëkk ba lañu ma yooore cig dàmba, ba ci suuf. Noonu laa ko rëcce.

12

Póol am na am peeñu, akub nattu

1 Damu war na, moonte amul njariñ, waaye naa jàll ba tey ci mbir yu ma Sang bi gisloo, ak peeñu yu mu ma won. 2 Maa xam aw nitu Almasi, ba ñu ko yéegée ba ñetteelu asamaan*, fukki at ak ñeent la tey. Ndax aw yaramam lees ko yéegaale woon? Xawma, ndax yéegaaleesu ko aw yaramam? Xawma, Yàlla rekk a xam. 3 Xam naa ne nit kooku, ndegam yaramam lees ko booleel, am booleesu ko ak yaramam? Xawma, Yàlla rekk a xam, 4 Waaye yéegees na ko ba Àjjana, mu dégg fa mbir mu waxuwul, te mayeesul nit mu tudd ko. 5 Nit ku mel noonu laay damoo, waaye du sama bopp laay damoo, xanaa ma damoo diggante yu ma néewe doole. 6 Su ma nammoona damu it, du doon ag ndof, ndax dégg laay wax. Waaye damay moytoo damu, ngir kenn bañ maa fooge lu wees li mu gis, may def, ak li mu dégg, may wax.

7 Te it, waccalees na ma ndégu biir suux, mu taxawe ndawal Seytaane, di ma mitital, ngir ma baña bew ndax peeñu yu yéeme. 8 Mbir moomu, ñetti

* 12:2 12.2 Ci gis-gisu Yawut yi, ñetteelu asamaan moo gëna kawé.

yoon laa ci ñaan Sang bi, ngir mu sorele maak moom. ⁹ Mu ne ma: «Sama yiw donj nga soxla; sama manoore, ci ag néew doole lay mate.» Kon kat dinaa gëna bégati ci damoo diggante yu ma néewe doole, ngir manoorey Almasi wàcc ci sama kaw. ¹⁰ Looloo ma tax di bannexu ci biir diggante yu ma néewe doole, ak ci biiri saaga, ak ci biir ag ñakk, ak ci biir coono yu ñu may bundxatatale, ak ci biir njàqare yu ma dal ngir Almasi. Ndaxte bu ma néewe doole, booba laa am kàttan.

Póol bëgg na waa Korent

¹¹ Mujj naa dib dof nag, te yeena ma ko yóbbe, nde gërëm maa leen waroon, ndax doonte duma dara sax, ndaw yu mágga mágg yooyeey, duma seen cuune ci lenn. ¹² Firnde yiy màndargaal ndawal Almasi, feeñalees na ko ci seen biir, lépp ci ag muñ gu mat sèkk: firnde yeek kéemaan yeek jaloore yi. ¹³ Ci lan ngeen yéesle yeneen mboolooy gëmkat ñi? Xanaa sama soxlay jëmmu bopp jii ma leen wéerul. Kon baal-leen ma, maa tooñ!

¹⁴ Maa ngii di leen waaja ganesi ñetteel bi yoon, te duma wéeru ci yeen. Wutsiwuma lu ngeen am, yeen laa soxla. Ndaxte doom du dencal waajuram, waaye waajur mooy dencal doom. ¹⁵ Man nag xol bu sedd laa yeboo ci jaay mboolem lu ma am, ba jaay sama dooley bopp ngir seen jëmmi bopp. Xanaa duma leen ji gii cofeel gu réy, di feyoo cofeel gu ko yées? ¹⁶ Xanaa dees na ne, man ci sama wàllu bopp diisaluma leen moos, waaye samag njublanj laa fexee ba nax leen?

¹⁷ Ndax am na kenn ku ma jëfandikoo, ci ñi ma yebaloon ci yeen, ba lekkal leen lenn? ¹⁸ Maa soññ Tit, ngir mu seetsi leen, te maa yebal mbokk moomu, boole

kook moom. Ndax Tit da leena lekkal? Xanaa du maak mooma bokk menn mébét, ak wenn doxalin?

¹⁹ Mbaa fooguleen ne sunu bopp lanuy layal nii fi seen kanam? Fi kanam Yàlla de lanu waxe, ndax Almasi mi nu gëm, te lépp, soppe yi, seen yokkute la ñeel. ²⁰ Ragal naa, bu ma dikkee, fekke leen nu ma neexul, yeen it, ngeen gise ma nu leen neexul. Ragal naa ay réeroo ci seen biir ak kiñaan ak mer mu ëpp, ak diiroo mbagg, ak waxi sos aki jëw, ak réy-réylu, akug salfaañoo. ²¹ Ragal naa, bu ma dikkee, sama Yàlla ruslooti ma ndax yeen, may tiisoo ñu bare ñu wéye seen bàkkaar ya woon, te tuubuñu jëfi sobe ji, ak powum séy mi, ak yàqute gu af, gi ñu nekke.

13

Ay kàdduy artoo aki tàggtoo ngi

¹ Ñetteel bi yoon a ngii, bu ma leen di ganesi. «Ci kàddug ñaari seede ba ñett nag la àtteb mépp mbir di wére*.» ² La ma waxoon ba noppi ca sama ñaareelu ngan, tey bi ma wuutee, moom laay baamtu, artoo ko ñi jëkkoona bàkkaar, ak ñi ci des ñépp: su ma délsee, duma ñéeblu kenn, ³ gannaaw yeenay wut lu firndeel ne ci man la Almasi di waxe ak yeen, te moom néewul kàttan, diggam ak yeen, waaye ku manoorewu la ci seen biir. ⁴ Cig néew doole lees ko daaje ci bant ba rey ko, waaye tey ci manoorey Yàlla lay dunde. Nun itam sunug bokk ci Almasi moo tax nu néew doole, waaye ci manoorey Yàlla lanuy bokk ak moom di dund, bu nuy jëflante ak yeen.

⁵ Xoolaatleen seen bopp, ba xam ndax yeena ngi ci yoonu ngëm wi. Nattleen seen bopp, xanaa

* 13:1 13.1 Seetal ci *Baamtug Yoon wi* 19.15.

xam ngeen ne Yeesu Almasee
 ngi ci yeen? Ndegam du seen
 gëmadi, la natt ba firndeel! ⁶ May
 yaakaar nag ne nun, dingeen xam
 ne firndeel nanu sunu taxawaay.
⁷ Teewul nuy ñaan Yàlla, ngeen
 baña def dara lu bon, te ñaanunu
 loolu am, ngir nu man koo firn-
 deele sunu taxawaay, waaye bu
 sunub taxawaay doonul woon lu
 firndewu itam, sunu yéene mooy
 ngeen di def lu baax. ⁸ Ndax kat
 manunoo def dara ba sot liy dëgg,
 manunu lu dul liggéeyal liy dëgg.
⁹ Bu nu néewee doole, te ngeen
 am doole, bég nanu. Lii itam,
 nu ngi koy ñaan, te mooy ngeen
 yokku ba mat sëkk. ¹⁰ Looloo tax
 ma bind leen lii bala maa dikk, ba
 buma dikkee, du jar may mettil ni
 may jéflante ak yeen, ci kaw sañ-
 sañ bi ma Boroom bi jox. Ndax
 kat sañ-sañ bi, yokke moo ko taxa
 jóg, waaye deesu ko yàqe.

¹¹ Ma tēja fii nag, bokk yi,
 bégleen, yokkuleen ba mat sëkk,
 ñaaxanteleen, mánkooleen te
 jàmmoo. Su ko defee Yàlla miy
 Yállay cofeel ak jàmm mooy ànd
 ak yeen.

¹² Saafonteelen foonante yu
 sell. Ñu sell ñépp a ngi leen di
 nuyu.

¹³ Sunu yiwu Sang Yeesu Almasi
 nag, ak cofeelu Yàlla, ak bennoo
 geek Noo gu Sell gi, yal nañu bokk
 ànd ak yeen ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may Póol, mu bind ko waa Galasi

¹ Ci man Póol, ndaw li bàyyikoowul ci ay nit, jottliwul yónnentu nit, xanaa Yeesu Almasi, ak Yàlla Baay bi ko dekkal, ci man la kàddu gii bawoo, ² bawoo itam ci mboolem bokk yi nekk ak man, ñeel mboolooy gëmkat yu diiwaanu Galasi. ³ Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, tukkee ci Yàlla sunu Baay, ak Sang Yeesu Almasi, ⁴ mi maye bakkanam ngir njotug sunuy bàkkaar, ba musal nu ci jamonoy tey ju bon ji, ci coobarey Yàlla sunu Baay, ⁵ bi daraja ñeel, tey ak èllëg ba fàww. Amiin.

Xibaaru jàmm bi benn la

⁶ Man de jaaxle naa ci nii ngeen gaawa dëddoo Yàlla mi leen woo ci boppam, ci ndimbalal yiwu Almasi, bay topp xaat beneen xibaaru jàmmeey! ⁷ Te beneen dafa amul sax, xanaa ñenn ñi leen di jaxase, te bégga soppa-riñi xibaaru jàmm bu Almasi. ⁸ Waaye nun ci sunu bopp, mbaa malaaka mu bawoo asamaan sax, ku leen ci àgge woon beneen xibaaru jàmm bu dul bi nu leen àgge, kooku yal na alku! ⁹ Wax nanu ko ba noppi, ma waxati ko tey: képp ku leen àgge beneen xibaaru jàmm bu moy bi ngeen xasa jot, yal na alku!

¹⁰ Léegi nag ndax nit ñi laay sàkkoo jubool, am Yàlla? Am nit ñi laay wuta neex? Su ma béggoona wéye neex nit ñi de, duma doon jaamub Almasi.

Almasi moo dénk Póol xibaaru jàmm bi

¹¹ Bokk yi, ma xamal leen ne leen xibaaru jàmm bi may yégle,

bàyyikoowul ci nit. ¹² Te it man jëlewuma ko, jàngewuma ko ci nit, xanaa ci peeñum Yeesu Almasi.

¹³ Ndax kat dégg ngeen ni ma doon jëfe bu jëkk, bi ma nekke ci yoonu Yawut, bundxatal gu jéggi dayo ga ma daan teg mbooloom gëmkati Yàlla mi, di ko yaq. ¹⁴ Yoonu Yawut, maa ci rawoon ñu bare ci sama maas gi ma bokkal askan, te maa leen gënoona xér fuuf ci sunu aaday maam. ¹⁵ Waaye ca sama biiru ndey la ma Yàlla séddoo, woo ma ci boppam ci kaw yiwam, te moom la soob, ¹⁶ mu feeñalal ma Doomam, ba ma àgge jaambur ñi dul Yawut, xibaaru jàmm bi ci mbirum Almasi. Ci saa si di-isoowuma ci ak kenn. ¹⁷ Demuma sax Yerusalem, seeti ñi ma jékka doon ndawi Almasi, waaye Arabi laa dem, doora délsi Damaas.

¹⁸ Gannaaw ba ñu ca tegee ñetti at laa doora dem Yerusalem, ngir xamanteji ak Sefas, toog fa moom ñaari ayi bés. ¹⁹ Teewul gisuma kenn ci ndaw yi ci des, ku dul Yanqóoba, rakku Sang bi. ²⁰ Li ma leen bind nii nag, Yàlla mi nu tiim seere na ne du ay fen. ²¹ Gannaaw gi laa dem diiwaani Siri ak Silisi. ²² Waaye ba boobu, mboolooy gëmkati Almasi ya ca diiwaanu Yude xamuñu ma woon. ²³ Déggoon nañu rekk ñu naan: «Ki nu daan bundxatal bu jëkk, di yaq sunu yoonu ngëm wi de, léegi mooy yégle xibaaru jàmm bi koy xamle!» ²⁴ Mboolooy gëmkat yooyu nag di sant Yàlla ci man.

2

Ndawi Almasi ya doylloo nañu Póol

¹ Fukki at ak ñeent gannaaw gi laa dellu Yerusalem, ànd ak Barnaba, yóbbaaale Tit itam.

² Sama tànk yooyu nag am peeñu moo ko waral. Ca laa wéetoo

ak ña ñu jàppoon ne ñooy kàngami mbooloom gëmkat ña, faramfâceel leen xibaaru jàmm bi may yégal jaambur ñi dul Yawut, ngir ragal sama liggéey bi ma jota def, te di ko wéye, doon coonob neen. ³ Moonte Tit mi ma àndaloon sax, tegeesu ko fa wartéefu xaraf, te ci askanu gereg yi dul xaraf la bokk. ⁴ Doonte booba, ay nit ñu tuddoo bokki gëmkat ñoo yoxoosu ba tàbbi ci sunu biir, di nu yèddu, ngir luqatu ni nu moome sunu bopp ndax Almasi Yeesu mi nu gëm, te li ñu ci jublu di delloo nu ci buumi njaam. ⁵ Waaye ñooñu, nangulunu leen lu tollook simili sax, ndax bëgg leena sàmmal yeen, dëggug xibaaru jàmm bi, ba mu sax ci yeen.

⁶ Teewul ñooñu ñu jàppe woon ay kàngam, ak daraja ju ñu ma-soona am, amalu ma solo, nde Yàlla amul xejj ak seen, ñooñu yokkuñu lenn ci kàddu gi may xamle. ⁷ Xanaa kay li ñu gis moo di ni Yàlla yebale Piyeer ngir mu àgge askanu Yawut xibaaru jàmm bi, noonu la ma yebale ngir ma àgge ko jaambur ñi xaraful, ⁸ ndax ki liggéey ci Piyeer, ngir mu doon ndawam ci Yawut yi, moo liggéey ci man itam, ngir may ndawam ci yeneen xeet yi. ⁹ Ña ñu jàppoon ne ñooy kenuy mbooloom gëmkat ña nag, te ñuy Yanqóoba ak Sefas ak Yowaan, ba ñu raññee yiw wi ñu ma jagleel, maak Barnaba lañu jox loxo, ngir nun nu liggéeyi ca jaambur ña, te ñoom ñu liggéeyi ci Yawut yi. ¹⁰ Laajuñu lu moy nu fàttliku néew doole yi, te loolu di lu ma pastéefoo jéfe.

Póol yedd na Sefas ca Ancos

¹¹ Waaye ba Sefas dikkee Ancos, jàkk laa ko def, weddi ko, ndax moo nekkul woon ci dëgg. ¹² Ndax kat balaa aw nit a

dikk, bàyyikoo fa Yanqóoba, Sefas da daan bokk lekk ak jaambur ñi dul Yawut. Waaye ba ñooñu dikkee la rocciku, daldi beddeeku jaambur ñi, ndax ragal waa làng, ga jàpp ne aaday xaraf wartéef la. ¹³ Yeneen Yawut ya it di jinigalandoo, ba Barnaba sax lajj topp leen ci seenug jinigal.

¹⁴ Waaye ba ma gisee ne dox-ewuñu njub gi dëggug xibaaru jàmm bi laaj, maa wax Sefas ci kanam ñépp, ne ko: «Ndegam yaw miy ab Yawut, yaa jéfewul ni ab Yawut, xanaa di jéfe ni xeeti jaambur ñi, ana lu tax ngay értal jaambur ñi dul ay Yawut, ngir ñu yawutal?»

Ngëm a takku

¹⁵ Nun danoo juddu diy Yawut, te bokkunu ca xeet yee diy bàkkaarkat. ¹⁶ Xam nanu nag ne nit ki, du ci jéfi sàmm ndigali yoon la ko Yàlla di joxe àtteb ku jub, xanaa ci ngëm gu mu gëm Yeesu Almasi. Te nun itam, Almasi Yeesu lanu gëm, ngir Yàlla jox nu àtteb ku jub ci kaw gëm gu nu gëm Almasi, te du ci kaw jéf ju nu sàmm ndigali yoon. Ndax kat du ci jéfi sàmm yoon lees di joxe kenn àtteb ku jub.

¹⁷ Ba tey su nu dee sàkku àtteb ku jub, ndax li nu gëm Almasi, te teewul nit ñi gis ne nu ngi bàkkaar, nun itam, ndax loolu day wund ne Almasi mooy xi-irtale ci bàkkaar? Mukk kay! ¹⁸ Ndaxam su dee tabaxub ndigalu yoon bi ma tojoon, moom laa tabaxaat, maa def sama bopp moykatub yoon. ¹⁹ Su dee wàllu yoonu Musaa nag, man nit ku dee laa, te yoonu Musaa moo ko waral, ngir ma mana dund dund gu ñeel Yàlla. Dees maa boole ak Almasi rey ca bant ba. ²⁰ Moo tax dootu man maay dund, waaye Almasi mooy dund léegi ci man. Sama dundu yaramu suux wii tey

nag, ci ngëm gi ma gëm Doomu Yàlla laa koy dunde, moom mi ma sopp, ba jébbale boppam ngir man. ²¹ Duma neenal yiwu Yàlla, ndax kat su doon ci sàmm ndigalu yoon lees di ame àtteb ku jub, konoon Almasi moo dee cig neen.

3

Dellu ci yoonu Musaa du xel

¹ Yeen waa Galasi, yeena ñàkk xel! Ku leen gëlëmal, te na Yeesu Almasi deeye ca bant ba di lu ñu leen leeralal ba mu mel ni lu ngeen gise seeni bêt? ² Lenn rekk laa bëgg ngeen xamal ma ko: ndax ci jëfi sàmm ndigalu yoon ngeen jote Noowug Yàlla gi, am li ngeen dégg xibaaru jàmm bi ba gëm ko moo leen ko may? ³ Ana nu ngeen mana ñàkke nii xel? Ngeen tãmbalee ci Noo gi, ba noppi di jéema mottlikoo jëfi nitu suuxu neen! ⁴ Dangeena dékku yii coono yépp ci neen? Xanaa déet kay! ⁵ Ki leen di may Noo gi, tey sottal ay kéemaan ci seen biir, ndax li ngeen sàmm yoon moo tax mu di ko def, am li ngeen dégg, ba gëm moo tax?

⁶ Noonu la Ibraayma gême Yàlla, «ñu waññal ko ngëmam ag njub*.»

⁷ Xamleen boog ne nit ñiy bo-room ngëm, ñooñu ñooy doomi Ibraayma. ⁸ Mbind mi moo waa-jaloon lu jiitu ne ci kaw ngëm lees di joxe xeet yi dul Yawut, àtteb nit ñu jub. Moo taxoon mu yégal Ibraayma lu jiitu, bii xibaaru jàmm: «Xeeti àddina yépp ci yaw lañuy barkeele†,» ⁹ ba tax na, boroom ngëm yi lees di booleek Ibraayma miy boroom ngëm, barkeel leen.

¹⁰ Mboolem ñi yaakaar seen jëf ju ñu sàmme yoonu Musaa, repp nañoo alku, nde bindees na ne: «Alkànde ñeel na képp ku saxoowul mboolem digal yi ñu bind ci téereb yoon wi, ngir di ko jëfe†.» ¹¹ Li sàmm yoon taxul kenn jot àtteb ku jub fi kanam Yàlla sax, lu leer nàññ la, nde: «Ku jub ndax ngëmam mooy dund.» ¹² Yoon wi nag ajuwul ci ngëm, nde: «Kuy jëfe digal yooyu, yaay dund ndax ñoom§.»

¹³ Almasi moom, moo nu jot ci alkàndey yoon wi, ba mu doonee ku alku ngir nun, nde: «Alkute ñeel na képp ku ñu rey, wékk ko ci bant*.» ¹⁴ Noonu la deme ngir barkeb Ibraayma wàccal xeet yi dul Yawut ndax Almasi Yeesu, ngir itam nu jot ci digeb Noo gu Sell gi, ci kaw ngëm.

Yoonu Musaa fecciwul kóllëre

¹⁵ Bokk yi, ma misaale ko mbiri doom Aadama. Kayitub donale bu nit donj bind, su dee lu wóor, deesu ko neenal, mbaa di ci yokk dara. ¹⁶ Te Ibraayma lañu digoon dige yi mook ki taxawal askanam. Newuñu: «ñi taxawal ay askanam», mbete ñu bare lañuy wax, waaye wenn rekk la: «ki taxawal askanam,» te ki taxawal askanam moo di Almasi. ¹⁷ Li ma ciy wax mooy lii: kóllëreg Yàlla gi taxawe ni kayitu donale gu mu dëggal, yoonu Musaa, wi dikk ñeenti téeméeri at ak fanweer gannaaw kóllëre gi, manu koo neenal, ba fomm digeb† Yàlla. ¹⁸ Su doon ci yoonu Musaa la ndonale ga aju, kon dootul doon lu digeb Yàlla waral. Waaye ci kaw ab dige la Yàlla baaxee Ibraayma aw yiwam.

* **3:6** 3.6 Seetal ci *Njàlbéen ga* 15.6. † **3:8** 3.8 Seetal ci *Njàlbéen ga* 12.3. † **3:10** 3.10 Seetal ci *Baamtug Yoon wi* 27.26. § **3:12** 3.12 Seetal ci *Sarxalkat yi* 18.5. * **3:13** 3.13 Seetal ci *Baamtug Yoon wi* 21.23. † **3:17** 3.17 Seetal ci *Njàlbéen ga* 17.1-8.

Ku gëm Almasi, yoonu Musaa wàcc na la

¹⁹ Waaw kon yoonu Musaa, ana luy njariñam? Dees koo toftal ca dige ba, ngir muy fésal moyi nit ñi ba keroog boroom dige, bi taxawal askanu Ibraayma, dikk. Ay malaaka ñoo biral yoon wi, ci ndimbalal ab jottlikat†. ²⁰ Ab jottlikat nag ñaar a koy séq, te Yàlla kenn donj la.

²¹ Ndax kon yoonu Musaa dafa juuyoo ak digey Yàlla? Mukk kay. Ndax kat su fekkoon ne daño maye wenn yoon wu mana may nit ku ko sàmm, mu dund, konoon àtteb ku jub fi kanam Yàlla mana jóge dëgg ci sàmm gu nit ki sàmm yoon wi. ²² Waaye mbind mi biral na ne mboolem àddina moo ténku ci kilifteefu bàkkaar, ngir dige bi gëm Yeesu Almasi di jagle, mana dikkal aji gëm ñi.

²³ Balaa yoonu ngëm wee dikk, dees noo jàppoon ténk ci yoonu Musaa, ba kera yoonu ngëm wi feeñee. ²⁴ Noonu la yoonu Musaa doone sunu njaatige, tette nu ba ci Almasi, ngir nu jagoo àtteb nit ñu jub ci kaw ngëm. ²⁵ Waaye léegi, bi yoonu ngëm wi dikkee, nekkatunu ci kilifteefu njaatige.

Doomi Yàlla ngeen

²⁶ Yeen ñépp doomi Yàlla ngeen, ndax li ngeen gëm Almasi Yeesu. ²⁷ Ndax kat mboolem yeen ñi ñu sóob sóobeb Almasi, jëmmu Almasi ngeen soloo. ²⁸ Kon nag amul Yawut ak ku dul Yawut, amul ab jaam ak as gor, amul góor ak jigéen. Yeen ñépp benn ngeen ci Almasi Yeesu. ²⁹ Te su ngeen bokkee ci Almasi, yeen ay askanu Ibraayma, te yeena jagoo dige ba.

4

¹ Li ma leen di wax nag mooy lii: boroom ndono li ci kër gi, li feek mu dib tuut-tànk, wuutewul akub

jaam, doonte moo moom lépp. ² Ci kilifteefu ay wattukat aki say-tukat lay nekk ba kera mu àggee ca at ya ko baayam àppaloon. ³ Nun itam naka noonu, ba nu dee ay tuut-tànk yu nekk ci kilifteefu mbiri àddina, ay jaam lanu woon. ⁴ Waaye ba àpp ba jotee, Yàlla moo yónni Doomam, mu juddoo ci jigéen, juddoo ci biir curgag yoonu Musaa, ⁵ ngir jot ñi ci curgag yoon wi, ba nu jagoo cérub doom. ⁶ Li ngeen diy doom nag tax na Yàlla yebal Noowug Doomam ci seen biir xol, ba Noo gi naan: «Abba», mu firi Baay. ⁷ Moo tax dootuloo ab jaam, doom nga. Gannaaw doom nga nag, boroom cér nga it fa Yàlla sa baay.

Póol am na njàqare ci waa Galasi

⁸ Bu jëkk, ba ngeen xamul Yàlla, ay yàlla yu dul dëgg ngeen daan jaamu. ⁹ Waaye léegi bi ngeen xamee Yàlla, mbaa bi leen Yàlla ràññee, nu ngeen mana del-luwaate ci mbiri àddina yooyu boole tële ak ñakk njariñ, bay nekkaat seeni jaam? ¹⁰ Yeena ngi wormaal yenn bés yi, aki weer, ak ay fan, aki at! ¹¹ Li may ragal ci yeen daal mooy sama coono ci yeen neen.

Póol tinu na waa Galasi

¹² Yeen laay tinu, bokk yi, mel-leen ni man, ci yooyu mbir, ndax man itam ni yeen laa mel. Tooñuleen ma benn yoon. ¹³ Xam ngeen ne tëleg yaram moo ma mayoon yoon wa ma leen jékka àgge xibaaru jàmm bi. ¹⁴ Nattu ba leen sama woppi yaram tegoon it taxul ngeen jéppi ma, taxul ngeen beddi ma. Ni malaakam Yàlla ngeen ma dalale, mbaa ni Yeesu Almasi ¹⁵ Ana seen mbég mooma woon nag? Ndax kat maa leen seedeel ne su manoona am sax, seeni bët ngeen di luqi, jox ma.

† 3:19 3.19 jottlikat bi mooy Musaa.

16 Xanaa li ma leen di wax dëgg daa tax ma mujj di seenub noon?

17 Yitte ju réy ji ñenn ñiy taqoo ak yeen de, jubluwuñu ci lu baax. Dañu leena bëgga tàggale ak nun, ba ngeen taq leen. 18 Yitte ju réy ju ñu am ci nit ki nag, ndegam lu baax lees ci jublu, saa su nekk lay baax, waaye du rekk saa yu ma teewee ci seen biir. 19 Yeen samay doom! Maa ngi dellooti ci mat wu ma leen jure woon ni jigéen, ba keroog Almasi mate sèkk ci yeen. 20 Maaka bëggoona nekk ak yeen tey, ba gëna misaale sama baat, nde jàq naa lool ci yeen!

Ajara ak Saarata ay misaal lañu

21 Waxleen ma, yeen ñi bëgga nekk ci kilifteefu yoonu Musaa, xanaa xamuleen li yoon wi wax? 22 Bindees na ne Ibraayma ñaari doom yu góor la am; kenn ki jaam bi jur, ak ki gor si jur. 23 Doomu jaam bi moo juddu ci kaw coobarey bakkanu nit, waaye ki gor si jur, ci kaw digeb Yàlla la juddu*.

24 Mbir mi misaal a ngi ci. Ñaari jigéen ñi ñaari kóllère lay bijji. Genn kóllère gi bawoo tundu Sinayi moo meññ lu ñeel njaam, te kooku mooy Ajara. 25 Ajara moomu mooy tundu Sinayi, wa ca réewum Arabi, te moo taxawe Yerusaleem gii tey, dëkk bii dib jaam mook doomam yi ko dëkke. 26 Waaye Yerusaleem, ga fa kaw, mooy gor si, te moom mooy sunu ndey. 27 Ndax kat bindees na ne: «Yaw mi jaasir, ba juroo, xaacul, yaw mi xamul mititu mat, sarxolleel, nde ndaw si ñu foñ moo gëna jaboot kiy séy†.»

28 Yeen nag bokk yi, yeenay doomi digeb Yàlla, ni ko Isaaxa

doone. 29 Waaye doom ji juddoo ci coobarey bakkan, noonu mu daan bundxatale, bu jëkkoon, doom ji juddoo ci Noowug Yàlla, noonu rekk lay deme ba tey jii. 30 Te lu ci Mbind mi wax? Mu ne: «Dàqal jaam bu jigéen bii ak doomam, ndax doomu jaam bi du donnandoo ak doomu gor si‡.» 31 Kon nag bokk yi, nun dunu doomi jaam bi, waaye nooy doomi gor si.

5

Buleen delluwaat cig njaam

1 Almasi da noo yiwi, ngir nu yiwiku, kon nag saxooleen ko, te baña laxasooti buumi njaam.

2 Dama ne, man Póol maa leen wax ne leen: su ngeen demee ba ñu xarfal leen kay, Almasi amalatu leen lenn njariñ. 3 Ma artooti képp ku dem ba ñu xarfal ko, ne ko mboolem yoon wi la wara jéfe. 4 Yeen ñiy sàmm yoonu Musaa, di ko sàkkoo àtteb njub fa kanam Yàlla, daggoo ngeen ak Almasi, ñàkk ngeen yiwu Yàlla. 5 Ndax nun kat, ci ndimbalal Noo gi, ak ci sunu kaw ngëm lanu yaakaare ñu jox nu àtteb njub bi nuy séentu. 6 Ci Almasi Yeesu mi nu gëm, xaraf ak ñàkka xaraf, dara amu ci solo; li am solo mooy ngëm, gi jéfi cofeel di firndeel.

7 Seen njàlbéenu xél de baax na! Ana ku leen gállankoor ba toppuleen dëgg gi? 8 Loolu leen fàbbi de jógewul ci ki leen woo. 9 As lawiir, tooyalub sunguf bépp lay funkil. 10 Man de gëm naa ndax Boroom bi, ne dungeen wu-uteek man xalaat benn yoon ci lii. Waaye kiy jaxase seenum xel, ak ku mu mana doon, mooy gaddu mbugalam. 11 Man nag bokk yi, su ma dee xiirtale ci xaraf, ana lees may bundxataleeti? Konoon kay sama waareb deewu Almasi

* 4:23 4.23 Seetal ci *Njàlbéen ga* 15.4-6 ak 17.15-21. † 4:27 4.27 Seetal ci *Esayi* 54.1. ‡ 4:30 4.30 Seetal ci *Njàlbéen ga* 21.10.

ca bant ba dootu doon ag tooñ ci kenn. ¹² Ñi leen di lëjal ak waxi xaraf, nañu xuuf boog seen ngóorag bopp benn yoon!

Doxeleen Noowug Yàlla

¹³ Yeen de bokk yi, cig yi-wiku lees leen woo. Moy-tuleen lenn rekk: bu seenug yi-wiku diw lay, ngir topp seen bakkan, waaye deeleen surga-woonte ngir cofeel. ¹⁴ Ndax yoonu Musaa wépp, ci lenn ndigal lii la ténku: «Ni ngeen soppe seen bopp, nangeen ko soppe seen mooroom*.» ¹⁵ Waaye su ngeen dee máttante ak a lekkante kat, moy-tuleena far yàqante yaxheet!

¹⁶ Li ma leen di wax moo di: doxeleen Noowug Yàlla, su boobaa dungeen topp seen xemmemtéefi bakkan. ¹⁷ Ndax bakkan, la muy xemmem, daa dëngoo ak Noo gi; Noo gi it, la muy xemmem dëngoo ak bakkan. Dañu di jaar yu féewaloo, te moo tax dungeen def la ngeen nammoona def. ¹⁸ Waaye su leen Noo gi jiiitee, su boobaa nekkatuleen ci kilifteefu yoon wi.

¹⁹ Jëfi bakkan nag yomb naa xàmmi, te mooy: powum séy, ak jëfi sobe, ak yàqute, ²⁰ ak bokkaale, ak xèrëm, ak mbañeel, ak féewaloo, ak kiñaan, ak mer mu épp, ak jiital say bëgg-bëgg, ak réeroo, ak xàjjalikoo, ²¹ ak ñeetaane, ak màndite, ak mbumbaay, ak yeneen yu ni mel. Ma àrtu leen nag na ma leen artoo woon, ñiy jëfe noonu, amuñu cér ci nguurug Yàlla.

²² Meñneefum Noowug Yàlla nag moo di: cofeel, ak mbég, ak jàmm, ak xolu muñ, ak mbaax, akug tabe, ak ngëm, ²³ akug teey, ak moom sa bakkan. Yu mel noonu, wenn yoon bañu ko. ²⁴ Ñi bokk ci Almasi Yeesu nag, ñoo daaj ca bantam ba,

seen bakkan, daajaale ko ak sàkkuteefam yu tar, aki xemmemtéefam. ²⁵ Gannaaw nag Noowug Yàlla moo nu dundal, nanu topp Noo gi. ²⁶ Bunu di yég sunu bopp, di merloonte ak a ññaanante.

6

Dimbalanteleen

¹ Bokki gëmkat ñi, su ñu bettee nit ci ag tooñ, yeen ñi topp Noowug Yàlla, waññileen ko ndànk, te kenn ku nekk ci yeen xoolaat boppam bu baax, ngir seen bakkan bañ leena xiirtal, ba ngeen daanu ci fiir gu ni mel. ² Yennikoonteleen seeni yen, su boobaa ngeen di topp yoonu Almasi ba mu mat sèkk. ³ Ku foog ne moo am solo, te du dara nag, boppam lay nax. ⁴ Ku ci nekk, jëfi boppam, na ko niir. Su ci amee lenn lu mu mana sagoo, na ko yemale ci boppam, te baña sagoo lenni boppam lu mu xool ci ñeneen, ⁵ nde ku nekk ak sa aña jëfi bopp.

⁶ Ki ñuy jàngal kàddug Yàlla nag war naa sédd ki koy jàngal ci mboolem alalam.

⁷ Bu leen lenn nax; Yàlla deesu ko foontoo. Nit ki, li mu ji, moom lay góob. ⁸ Ku jiyal bannexu bakkanam, ci bannexu bakkanam lay jële ngóobum yàqute; ku jiyal Noowug Yàlla, ci Noo gi ngay góobe texe gu sax dàkk. ⁹ Bunu tàyyi ci def lu baax, nde bu jotee rekk nooy góob, ndegam yoqiwunu. ¹⁰ Kon nag bi nu koy jekku, nanuy def lu baax, ngir ñépp, rawatina waa kër yoonu ngëm wi.

Na gëmkat bi doon mbindeef mu bees

* 5:14 5.14 Seetal ci Sarxalkat yi 19.18.

¹¹ Seetluleen mbind mi; ci araf yu mag yii ngeen wara xàmme, ne sama loxol bopp laa ko binde!

¹² Ñi leen di gètèn ci xaraf mooy ñi ngistal tax ñu bëgg nit ñi gërème leen seen melow yaram, te jubluwuñu ci lu moy ragal ku leen bundxatal ndax deewug Almasi gi ñuy xamle ne mooy taxa mucc.

¹³ Ñi xaraf ñoom ci seen bopp sax toppuñu yoon wi. Teewul ñu bëgg ngeen xaraf, ngir mana damoo seen màndargam yaram, yeen ñi ñu xarafloo. ¹⁴ Waaye man de Yàlla buma damoo lenn lu moy deewug sunu Boroom Yeesu Almasi ca bant ba. Bant boobu moo tax àddina di lu ñu ma daajal ci bant, ba àddina dee; man it may lu ñu daajal àddina ci bant ba ma dee.

¹⁵ Xaraf ak ñàkka xaraf, dara amu ci solo. Li am solo mooy doon mbindeef mu bees. ¹⁶ Mboolem ñiy sàmm ndigal lii nag, te di Israyilu Yàlla, jàmm ak yërmande ñeel na leen.

¹⁷ Li ci des moo di gannaaw-si-tey, bu ma kenn lëjalati, ndax légét yi ci sama yaram, samag bokk ci Yeesu la màndargaal.

¹⁸ Bokk yi, yal na sunu yiwu Boroom Yeesu Almasi ànd ak seenum xel. Amiin.

Bataaxal bi Yàlla may Póol, mu bind ko waa Efes

¹ Ci man Póol, ndawal Almasi Yeesu ci coobarey Yàlla, ci man la kàddu gii bawoo, ñeel ñu sell ña ca Efes te di ñu sàmm seen kóllère ak Almasi Yeesu. ² Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, bawoo fa Yàlla sunu Baay, ak Sang Yeesu Almasi.

Ay barkee ngi ci Almasi

³ Cant ñeel na Yàlla sunu Baayu Sang Yeesu Almasi, mi nu baaxe bépp barkey biir, ci Almasi mi nu bokk, fa déndi asamaan ya. ⁴ Te mooy noonu mu nu taamoo ba àddina sosoogul ndax Almasi mi nu bokk, ngir nu doon ñu sell te mucc sikk fa kanamam. Ci biir cofeel ⁵ la dogaloon lu jiitu, ne ci Yeesu Almasi la nuy defe ay doomi boppam, te muy bannexam, di coobareem. ⁶ Moo tax cant ñeel ko, ndax yiwam wu mág wí mu nu baawaanal ci Soppeem bi.

⁷ Ci moom lanu ame njot gi nu sotalal njéggalug moy, ndax deretam ji tuuru, noonu ko Yàlla defe ci yiwam wu yaa, ⁸ wi mu nu baawaanal, mayaale nu mépp xel mu rafet akug dégg. ⁹ Moo nu xamal mbóotum coobareem, mi mu nammoona sotalale naka jekk ci Almasi, na mu ko neexe. ¹⁰ Li Yàlla namm, bu fan yi matee, moo di dajale lépp ci kilifteefu Almasi, mboolem la fa asamaan, ak li fi suuf. ¹¹ Ci moom lanu jote sunu muur ci kaw dogalu Yàlla mi nu taamu lu jiitu, moom miy sotalal lépp ni mu ko namme ci coobareem. ¹² Moo tax nu di ko sante mággaayam, nun ñi jékka wékk sunu yaakaar ci Almasi.

¹³ Kooku, yeen ñi dul Yawut, ba ngeen dégge, yeen itam kàddug

dégg gi, xibaaru jàmm, bi jëm ci seenug mucc, gannaaw ba ngeen gëmee, ci moom itam lañu leen màndargaale Noo gu Sell gi ñu dige woon. ¹⁴ Noo gi moo di dawal bi nu jotagum ci sunu muur, ba kera njotug ñoñi Yàlla matee, ba nit ñi sante Yàlla mággaayam.

Póol sant na, ñaan na

¹⁵ Moo tax man it, bi ma déggee ba tey, seen ngëm ci Sang Yeesu, ak seen cofeel ci ñu sell ñépp, ¹⁶ noppiwumaa sant Yàlla ndax yeen, te maa ngi leen di fàttliku ci samay ñaan, ¹⁷ ngir Yállay sunu Sang Yeesu Almasi, Baay bu mággi bi, sol leen xel mu rafet, ak ngis, ngir ngeen man koo xam bu baax. ¹⁸ Ngir itam seen bëti xol leer ba ngeen gis yaakaar ji ci wooteem, ak ni ay ngëneelam géejoo te yéeme, ñeel ñu sell ñi mu séddoo. ¹⁹ Ngeen boole ci xam manoooreem gu nattuul gi mu nu lañalal, nun gëmkaat ñi. Manooore googu feeñ na ci jëf ji sottee ci kàttanam ak dooleem, ²⁰ ji mu fésal ci Almasi, ba mu ko dekkalee, dëel ko ci ndijooram, fa déndi asamaan. ²¹ Foofa la Almasi tiime lu sore gépp nguur, ak bépp sañ-sañ, ak gépp manooore, ak gépp kilifteef, ak wépp tur wees di tudd, muy tey, di ëllëg. ²² Yàlla moo teg lépp fi suufu ndégguy tànkam, te moo ko def muy bopp bi tiim lépp, ñeel mbooloom gëmkaat ñi, ²³ mbooloo miy aw yaramam. Ci mbooloo mi nag la Almasi teewe teewaay bu mat sèkk, te Almasi mooy matal lépp ci ñépp.

2

Gëm, soppi

¹ Yeen dangeena dee woon ndax seeni moy ak seeni bàkkaar, ² yi ngeen doon dunde démb, ngeen àndoon ci ak doxalinu àddinay tey jii, ak ku bon kiy kàngamu boroom baat yi ci jaww,

ji asamaan tiim, boroom noo gi wéye liggéeyam ci biir aji déggadi ñi, tey. ³ Ci ñoom lanu bokkoon nun ñépp itam; mas nanoo topp sunu bakkan, di jéfe lu sunu bakkan, ak sunum xel xemmem. Sunu bindu nit taxoon na noo yeyoo am sànj ni ñépp.

⁴ Waaye Yàlla mi bare yërmande, ci kaw cofeel gu réy, gi mu nu sopp, ⁵ nun ñi doon nit ñu dee ba noppi ndax sunuy moy, moo nu booleek Almasi, dundalaat nu. Ci kaw yiw daal ngeen mucce. ⁶ Ci sunu bokk ak Yeesu Almasi la nu Yàlla dekkalandoo ak moom, dëëlandoo nook moom fa déndi asamaan. ⁷ Mbaax gi nu Yàlla won ci Almasi Yeesu, moom lay firndeele mboolem xarnu yiy ñëw, ni yiwam yaatoo ba tiiñ am xel. ⁸ Ndax kat ci yiw ngeen mucce ci kaw ngëm, te loolu jógewul ci yeen, mayu Yàlla la; ⁹ du peyu jéf, ba kenn di ci kañu. ¹⁰ Ndax kat noo di liggéeyu Yàlla; Yàllaa nu yeesal ci Almasi Yeesu, ngir nu wéye jéf ju rafet, ja mu nu fàgguloon ca njàlbéen, ngir nu di ko jéfe.

Gëmkati Almasi benn lañu

¹¹ Kon nag, yeen jaambur ñi dul Yawut cib juddu, yeen ñi ñuy wooye yéefar yi xarafal, te ñi leen ko dàkkantale woon di Yawut yi xarafe ci loxol nit ku leen xarfal ci seen yaram, fàttlikuleen seen démb. ¹² Jant yooyu amuleen woon benn cér ci Almasi, te amuleen woon jenn yelleef ci mbootaayu bànni Israyil. Bokkuleen woon ci kóllère yi ëmb digeb Yàlla, te mu fasoo ko ak ñoom. Ñàkk yaakaar, ak ñàkka xam Yàlla ngeen nekke woon ci àddina. ¹³ Waaye yeen ñi sore woon, léegi bi ngeen nekkee ci Almasi Yeesu, jege ngeen ndax deretu Almasi ji tuuru.

¹⁴ Ndaxte moom mooy sunu jàmm, moom mi boole ñaar, Yawut bi ak jaambur bi dul Yawut, def leen kenn. Ci suuxu yaramam wa ñu daaj la ñàggee ñagu mbañeel bi doxoon sunu diggante. ¹⁵ Yoonu Musaa ak sannaane yaak ndigal ya, moom la xewil, ngir yeesal ñaar ñi, Yawut beek jaambur bi, ci jenn jëmmu boppam, ñu doon kenn nit ku yees, ba jàmmoo. ¹⁶ Ñaar ñi la Almasi boole ci jenn jëmm, jubale leen ak Yàlla, ca bant ba ñu ko daajoon, te bant ba la dakkale sunub tongoo. ¹⁷ Moo dikke xibaaru jàmm buy yégle jàmm ju leen ñeel, yeen jaambur ñi ko sore woon, te ñeel nu, nun ñi ko jege, ¹⁸ ndax nun ñaari xeet yépp, ci moom Almasi lanu jote ci Baay bi, ci ndimbalal genn Noo gi.

¹⁹ Kon nag dootuleen ay gan mbaa ay doxandéem, waaye ay nawley ñu sell ñi ngeen, te waa kër Yàlla ngeen. ²⁰ Yeena di tabax, bi ndawi Almasi ak yonent yi di kenu gi, te Almasi Yeesu ci boppam di doju coll wi. ²¹ Ci moom la tabax bi bépp di temboo, ba jóg, doon jaamookaay bu sell ngir Boroom bi. ²² Ci Almasi ngeen bokke ci tabax bi, yeen jaambur ñi itam, ba mana doon dëkkuwaayu Yàlla, ci ndimbalal Noo gu Sell gi.

3

Póol xamle na mbóotum Yàlla

¹ Moo ma tax di ñaan, man Póol mi ñu tēj ngir Almasi, ndax ñi dul Yawut, yeen jaambur ñi, ² ndegam yég ngeen sas wi ma Yàlla sas ciw yiwam, ñeel leen. ³ Ci am peeñu lañu ma xamale mbóot mi, noonu ma leen ko tēnkale woon ci bataaxal. ⁴ Bu ngeen jàngee loolu, dingeen rañnee bu baax, ni ma dégge mbóot mi ci mbirum Almasi. ⁵ Moomu mbóot, xamaleesu ko woon doom aadama yi, ca janti maas ya woon, ni ñu ko feeñalale

tey, ñu sell ñi diy ndawam ak yonent yi, ci ndimbalal Noo gu Sell gi, ⁶ ba mu leer ne jaambur ñi dul Yawut ñooy bokk ak Yawut yi benn cér bi, ñooy doon wenn yaram, te ñooy bokk benn dige bi ci Almasi Yeesu, ni ko xibaaru jàmm bi xamlee.

⁷ Xibaaru jàmm boobu lañu ma def ab jawriñam, te Yàlla, ciw yiwam, moo jéfe manooreem, ba jagleel ma boobu cér. ⁸ Man mi yées ci ñu sell ñépp lañu may woowu yiw, ba may xibaar jaambur ñi dul Yawut, xéewal yu amul kem yi ci Almasi. ⁹ May niital ñépp, ni Yàlla nara sottale mébétam, miy mbóot mu làqu woon naka jekk fa boom Yàlla mi sos lépp. ¹⁰ Su ko defee boroom nguur yeek boroom sañsañ ya fa déndi asamaan, mana xame ci mbooloom gëmkati Almasi, ni xelum Yàlla rafete ci wet gu nekk. ¹¹ Loolu moo doon naka jekk nammeelam gi mu sottale ci Almasi Yeesu sunub Sang. ¹² Ci Yeesu, ci kaw ngëm gu nu ko gëm lanu ñemee ägge fit wu mat sëkk, fa kanam Yàlla. ¹³ Kon nag dama leen di ñaan, ngeen baña yoqi ngir coono, yi may sonn ndax yeen; lépp seen teraanga la.

Saxoo gëm moo mata ñaan

¹⁴ Looloo ma taxa sukk sama bëti óom, janook Baay bi, ¹⁵ ki gépp njabootug asamaan ak suuf, jële aw tur. ¹⁶ May ñaan nag, mu may leen, ci koomu teraan-gaam, seen jëmmu biir feddlikoo kàttanu Noowam gu Sell. ¹⁷ Su ko defee seen ngëm tax Almasi dëkke seen xol, ngeen sax ay reen yu sampe ci biir cofeel, ¹⁸ ngir yeen ak mboolem ñu sell ñi, seenum xel mana jàpp, ni mu leen ware, luy yaatuwaayub cofeelu Almasi, ak guddaay ba, ak kawewaay ba, ak xóotaay ba. ¹⁹ Ngeen boole ci

daj cofeelu Almasi, gi wees xam-xam, ngir ngeen fees, ba fees dell ak koomu Yàlla.

²⁰ Moom mi mana jëfoo kàttan giy liggéey ci nun, ba sottal mboolem lu nu ñaan ak lu nu xalaat, ba wees loola fuuf sax, ²¹ moo yelloo daraja ci biir mbooloom gëmkat ñi, ak ci Almasi Yeesu, tey ak èllëg, ba fàww. Amiin.

4

Mbooloom gëmkat ñi wenn yaram la

¹ Dama leen di dénku nag, man mi ñu tëj ndax Sang bi, ngir ngeen dund dundin wu yellook wooteb Yàlla, bi mu leen woo. ² Saxooleen woyof, lewet, te deeleen muñ, di muñalante ngir cofeel. ³ Defleen seen kem kàttan, ngir di jàmmoo, ba mana sàmm seenug bennoo ci biir Noo gi ngeen bokk.

⁴ Wenn yaram a fi nekk, ak genn Noo, ak jenn yaakaar ju leen wooteb Yàlla jëme. ⁵ Benn Sang bi la it, ak genn ngëm, ak genn sóobu cim ndox*. ⁶ Te it jenn Yàllaa am; mooy Baayu ñépp, moo tiim ñépp, di jëf ci ñépp te nekk ci ñépp.

⁷ Waaye ku nekk ci nun ak mayam, ci yiwu Yàlla, ni ko nat-tub Almasi séddalee. ⁸ Moo tax ñu ne:

«Moo yéeg fa kawa kaw,
yóbbaaale gàngoor gu mu jàppe
xare,

te moo séddale nit ñi ay may†.»

⁹ Li ñu ne «moo yéeg,» ana lu mu tekki lu moy wàccoon na it ba fu gëna suufe? ¹⁰ Kooku wàccoon mooy kenn ki yéegaat ba tiim asamaan yépp, ngir def lépp feese jëmmam. ¹¹ Moo may ñii di ay ndawam, ñee di ay yonent, ñee di ay xamlekati xibaaru jàmm bi, ñale di ay sàmmi mbooloom

* 4:5 4.5 sóobu cim ndox la gëmkatub Almasi di firndelee ngëmam. † 4:8 4.8 Seetal ci Sabóor 68.19.

gëmkat ñi, mbaa ay jànglekat. ¹² Almasi moo waajale noonu ñu sell ñi, ba ñu mana bey seen sas ci liggéeyam, ngir tabax mbooloom gëmkat, mi taxawe yaramu Almasi. ¹³ Su ko defee nu mana màgg nun ñépp ba doon benn ci ngëm, ak ci xam-xam bu mat ci Doomu Yàlla ji, ba kera nuy doon maɗum jëmm, bay tollook taxawaayu Almasi bi mat sëkk.

¹⁴ Su boobaa nu noppee doon ay tuut-tànk yu nit ñiy muusaa-too kàddu yu mel ni gannax yu nuy baaje, ak ngelawal mbooloom àlluwa ju bees ju nuy panti-pantee ci seen biir pexey naxe ak njublan, ngir fàbbi nu. ¹⁵ Su boobaa kay, dëgg gu nu wodde cofeel lanuy wéye, tey màgg ci bépp fànn, ci moom Almasi miy bopp bi. ¹⁶ Ci moom miy bopp bi la yaram wépp di dëggoo, témboo ndax ndimbalal mbooloom tenqo yi koy saytu, na mu dëppook wàllu cér bu ci nekk. Su ko defee yaram wiy yokku, di màgg ci biir cofeel.

Ku gëm Almasi war koo roy

¹⁷ Lii nag maa leen ko wax, te di ko biral ci turu Boroom bi: Ni xeeti yéefar yiy jéfe, topp seen xalaat yu tekkiwul dara, buleen jéfeeti noonu. ¹⁸ Seenum xel a tàbbi ag lëndëm, ñu tumuranke dundin wi Yàlla di maye, te umple gi ci ñoom moo tax, ndax seenug dëgër bopp. ¹⁹ Daño mujj dërkiis, yebu ci topp seen bakkan, ba xaabaabal ci jépp jéfi sobe.

²⁰ Yeen nag du loolu ngeen jànge ci Almasi, ²¹ ndegam kay Yeesu ci boppam ngeen dëgg mbi-ram, ba jànge ci moom, dëgg gi bawoo ci moom, ²² te mooy ngeen ba seen jikko ju jëkk ja, ngeen teqlikoo ak seen jëmmu démb ja masa topp bannexi bakkan yuy naxe, ba sóobu ci yàqute. ²³ Su ko defee ngeen mana yeeslu ci

seenum xel, ci ndimbalal Noo gi, ²⁴ te ngeen soloo jëmm ju yees ji Yàlla sàkke ci takkndeeram, di jéfe njub, ak sellnga ji dëgg di jur.

Póol lim na meloy gëmkat bu dëgg

²⁵ Kon nag bàyyileen fen, te ku nekk di wax sa moroom, dëgg, ndax ku nekk ci yeen sab cér moroom nga. ²⁶ Buleen mer ba bàkkaar, te bu jant bi sowe seen mer; ²⁷ buleen xajal Seytaane. ²⁸ Sàcc bi, na ba sàcc te nangoo sonn, di liggéeye loxoom liggéey bu rafet, ba man cee dimbali néew-ji-doole ji.

²⁹ Bu genn kàddu gu bon génne seen gëmmiñ, xanaa su ko jaree ngeen wax lu baax, luy jariñe, te diw yiw ci ñi koy dëgg. ³⁰ Te it buleen tiisal Noowug Yàlla gu Sell, gi leen màndargaale xàmmikaayam ngir bésuub njot ba. ³¹ Lépp luy wextan, ak naqari deret, ak mer mu épp, ak coow, ak wax ju ñaaw, na lépp bu-ube, ba génne ci seen biir; mook mbooloom jéfi coxor. ³² Baaxleen ci seen diggante, di ñeewantante, tey balante, ni leen Yàlla baale ci Almasi.

5

¹ Kon nag doonleen ay roykati Yàlla, gannaaw yeenay doomam yi mu sopp, ² te ngeen di doxale cofeel, ni Almasi mi nu sopp, ba jooxeel nu bakkanam, def ko saraxu sawara, ngir xetug jàmm, ñeel Yàlla.

³ Lu jëm nag ci powum séy, ak jépp jéfi sobe, mbaa ag bégge, li jekk ci ay nit ñu sell, moo di ñu bañ koo tudd sax ci seen biir, ⁴ te ag ñàkk kersa, ak waxi caaxaan, ak kaf yu bon, dara jekku ci, waaye saxooleen kàdduy cant. ⁵ Ndax lii kat na leen wóor: képp ku nekke powum séy, mbaa jéfi sobe, mbaa ag bégge, kooku amul

cér ci nguurug Almasi ak Yàlla, ndax ku bëgge ab bokkaalekat la.

Jéfeleen ni niti leer

⁶ Bu leen kenn naxe waxi ngelawal neen, ndax yooyu ma lim mooy wacce sànjum Yàlla ci kaw aji déggadi ñi. ⁷ Kon nag buleen séq ak ñooñu dara. ⁸ Ag lëndëm ngeen woon démb, waaye tey ag leer ngeen ci Boroom bi ngeen bokk. Jéfeleen nag ni niti leer. ⁹ Li leer gi ci yeen di meññ moo di mboolem luy mbaax ak njub ak dëgg. ¹⁰ Ràññeeleen li neex Boroom bi; ¹¹ jëfi lëndëm amul njariñ, buleen ci bokk, xanaa ngeen feeñal ñaawtéefu jëf ja. ¹² Ndax kat li nit ñooñu di làquy def, waxtaane ko sax, lu ruslu la. ¹³ Waaye mboolem lu ñu feeñal, leer ga ñu ko leerale moo ko wone, ¹⁴ te lépp lu ñu wone ci ag leer, di ag leer. Moo tax ñu ne: «Yaw miy nelaw, yewwul, dekkil, Almasi leeral la.»

¹⁵ Kon nag xool-leen bu baax seen jëfin, defleen jëfinu nit ñu am xel, te baña mel ni ñu ñàkk xel, ¹⁶ Jariñooleen lu ngeen man, jot gi ngeen amagum, ndax jant yu bona ngii tey. ¹⁷ Moo tax buleen def jëfi ñàkk bopp, waaye jéemleena xam coobarey Boroom bi. ¹⁸ Buleen naan biññ ba màndi, màndite ci afal seen bakkan la leen jême, waaye na leen Noo gi fees, ¹⁹ ngeen di jàngalante jàngi Sabóor, ak jàngi cant, ak jàng yu bawoo ci Noo gi leen fees, te ngeen di woy aka kañ Boroom bi, ci seen xol. ²⁰ Fu ngeen tollu, ak ci mbir mu mu mana doon, santleen Yàlla Baay bi ci sunu turu Sang Yeesu Almasi, ²¹ te ngeen rus Almasi, ba tax ngeen di nangulante.

Jabar mukk, jëkkër sopp

²² Na jabar nangul jëkkëram ni mu nangule Sang bi. ²³ Almasi

moo di musalkatu mbooloom gëmkat ñi, mbooloo mi di aw yaramam. Te itam ni Almasi dee boppu mbooloom gëmkat ñi, ni la jëkkër ji dee boppu jabaram. ²⁴ Kon nag ni mbooloo mi nangule Almasi, ni la jabar ji wara nangule jëkkëram ci lépp.

²⁵ Jëkkër nag, na sopp jabaram ni Almasi soppe mbooloom gëmkat ñi, ba jooxeel leen bakkanam. ²⁶ Moo defal loolu mbooloo mi ba man koo setale cangaayal ndox mu ànd ak kàddoom, ngir sellal ko. ²⁷ Li mu ci namm moo di teewal mbooloo mi fi kanamam, mu mel ni ab séetam bu ne ràññ, gàkkul, rasul, taqul lenn, xanaa sell, mucc sikk.

²⁸ Noonu la jëkkër ji wara soppe jabaram, ni mu soppe yaramu boppam rekk. Sopp sa jabar sopp sa bopp la, ²⁹ ndax kenn masula bañ suuxu boppam, xanaa mu di ko dundal, di ko topptoo, ni Almasi ak mbooloom gëmkat ñi, ³⁰ nde noo di céri yaramam. ³¹ Ni ko Mbind mi indee: «Looloo tax góor di bàyyikoo ci ndeyam ak baayam, daldi taqoo ak jabaram, ba ñoom ñaar di wenn suux*.» ³² Mbóot mu xóota ngi ci dog boobu, waaye man, li may wax moo di dog bi moo misaal diggante, bi Almasi séq ak mbooloo mi. ³³ Teewuleen koo moom yeen itam; kon na ku nekk sopp jabaram ni mu soppe boppam, te ku nekk weg jëkkëram.

6

Waajur na yar, te njaboot di dégg

¹ Naka yeen xale yi, déggal-leen seeni waajur, ngir Boroom bi, ndax moo war. ² «Teral-leen seen ndey ak seen baay*,» mooy ndigal li jëkka ànd akub dige,

* **5:31** 5.31 Seetal ci *Njàlbéen ga* 2.24. * **6:2** 6.2 Seetal ci *Mucc ga* 20.12. † **6:3** 6.3 Seetal ci *Baamtug Yoon wi* 5.16.

³ ndax da ne: «ngir ngeen baaxle te gudd fan ci kaw suuff.»

⁴ Yeen ñiy baay it, buleen xoñoñal xale yi, waaye yarleen leen, di leen jubanti, di leen xamal coobarey Boroom bi.

Na jaam ak sangam déggal Boroom bi

⁵ Yeen jaam yi, déggal-leen seen sangi àddina, ànd ceek ragal Yàlla bay kat-kati, ak xol bu déggu. Ni ngeen déggale Almasi, nangeen leen ni déggale. ⁶ Buleen ko defe ngistal, mbaa ngeen di ko sàkkoo lu leen neex, na di yéene ju ngeen tibbe ci seen xol, ngir jéfe liy coobarey Yàlla, ni mu ware ay jaami Almasi. ⁷ Liggéeyal-leen leen ci xol bu tàlli, ba mu mel ni Boroom bi ngeen ko defal, waaye du nit donj, ⁸ te ngeen xam ne nit ki, mu dis gor mbaa ab jaam, mboolem lu mu def ci lu baax, loola la ko Boroom biy delloo.

⁹ Yeen it sang yi, jéfeleen noonu seen diggante ak seeni jaam, bàyyileen di tèkkoo, te ngeen xam ne yeen ak ñoom a bokk benn Boroom fa asamaan, te xejj ak seen amul fa moom.

Xare bi nook Seytaane la

¹⁰ Li ci des nag moo di ngeen manoorewoo Boroom bi, te ngeen sàkkoo ndimbal ci dooleem ak kàttanam gi amul kem. ¹¹ Ràngooleen mboolem gannaayi Yàlla, ngir ngeen mana jànkoonte ak pexey Seytaane. ¹² Ndax kat sunub xare du nook boroomi deret ak suux, waaye ñi ñu ko ségal ay boroom nguur lañu, ak ay boroom sañ-sañ, ak ay boroom doole yu nekk ci àddina ju lëndëm jii, di ay dagi Seytaane yu fare dëndi asamaan. ¹³ Kon nag jël-leen gannaayi Yàlla yépp, ba bu bésub safaan taxawee, ngeen mana jéflante, ba sottal, tey wéye taxaw temm.

¹⁴ Taxawleen kon temm. Defleen dégg di ngañaay li ci seen ndigg, njub di seen kiiraayal dënn. ¹⁵ Xibaaru jàmm bi indi jàmm nag, defleen ko muy dàll yu dègèral seen taxawaay. ¹⁶ Te fu ngeen tollu nàbbleen pakk biy seen ngëm, ci ngeen mana fanqe mboolem jumi sawaray ku Bon ki. ¹⁷ Mbaxanam xare miy seen kaaraange, jël-leen ko, sol, jël-leen itam saamar bi Noo giy joxe, te muy kàddug Yàlla. ¹⁸ Deeleen ñaan fu ngeen tollu, gépp xeetu ñaan aki dagaan ci ndimbalal Noo gi, ànd ci ak teewlu fu ngeen tollu, ak gépp farlute, te ngeen di ñaanal mboolem gëmkat ñu sell ñi.

¹⁹ Man itam, booleleen ma ci, ngir saa yu ma ubbee sama gëmmin, mana xéewloo ndéey lu ma xamlee fit wu dègër, mbóoti xibaaru jàmm bi, ²⁰ xibaar bi ma di ndawam lu ñu ténke ay jéng. Waaye ñaanal-leen ma ma di ko waxee fit, ni mu ma ware.

Póol tàggu na waa Efes

²¹ Dingen mana xam nag lu jëm ci man, ak li may def, ndax Tisig, mbokk mu ñu sopp, jawriñ ju wóor ci liggéeyu Boroom bi, moo leen di xamal lépp. ²² Loolu ci boppam sax moo waral ma yónni ko ci yeen, ngir mu xamal leen ni nu nekke, ba seral seen xol.

²³ Yal na jàmm ñeel bokki gëmkat ñi, ak cofeel gu ànd ak ngëm, bawoo fa Yàlla Baay bi, ak Sang Yeesu Almasi. ²⁴ Na aw yiw ñeel mboolem ñi sopp sunu Sang Yeesu Almasi, cofeel gu dul fey.

Bataaxal bi Yàlla may Póol, mu bind ko waa Filib

¹ Man la Póol, Timote miy jaa-mub Almasi Yeesu ni man ànd ak man ci lii, ñeel mboolem ñu sell ñi gëm Almasi Yeesu, te dëkke Filib, yeen ak seeni njiit ak taxawukati mboooloo mi. ² Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, bawoo fa sunu Baay, ak Sang Yeesu Almasi.

Póol ñaanal na waa Filib

³ Damay sant Yàlla saa Boroom saa yu ma leen fàttlikoo, ⁴ te saa su ma leen di ñaanal, mbég laa leen di ñaanaale yeen ñépp, ⁵ ndax seen loxo bi ngeen jo ci xamle xibaaru jàmm bi, te dale ko ca bés bu jëkk ba ba tey. ⁶ Te lii kat, bir na ma; ki tàmbali jii jëf ju baax ci yeen, dina ko àggale ba keroog bésub Almasi Yeesu.

⁷ Maa yey nag njortal leen loolu yeen ñépp, ndax ci sama xol laa leen def, te it muy ci wàllu jéng yi ñu ma jéngé, di ci wàllu kàddu guy waxal xibaaru jàmm bi, ak di ko feddli, yeen ñépp am ngeen wàll ci sama añub yiw. ⁸ Yàlla seede na ne sopp naa leen yeen ñépp, cofeel gu Almasi Yeesu ci boppam àttana tibbe ci biir xolam.

⁹ Li may ñaan nag moo di seen cofeel yokku tey gën di yokku, te ngeen ànd ceek xam-xam bu matale ak gépp ràññee, ¹⁰ ba mana xàmmi li gën. Su ko de-fee ngeen set wec te mucc sikk, ngir keroog bésub Almasi. ¹¹ Su boobaa ngeen meññal ba woomle ci njub, gi Yeesu Almasi di maye, ngir fésal màggug Yàlla, jollil ag cantam.

Jéngi Póol jéngul kàddug Yàlla

¹² Damaa bëgg, bokk yi, ngeen xam ne lii ma dal, xibaaru jàmm bi la far jëmale kanam. ¹³ Ndax kat, bir na mboolem dagi boroom dëkk bi te bir na ñeneen ñépp ne Almasee tax ñu jéng ma. ¹⁴ Te it li gëna bare ci bokki gëmkat ñi, sama jéng yi ma nekke nii moo leen yokk aw fit, ba tax ñu gëna ñemee waxe kàddu gi te ragaluñu ci dara.

¹⁵ Dëgg la am na ñuy waare turu Almasi ci kaw kiñaan ak di-iroo mbagg, waaye am na itam ñu koy defe yéene ju rafet. ¹⁶ Ñooñu cofeel a leen tax di waare, ndax xam nañu ne waxal xibaaru jàmm bi laa sasoo. ¹⁷ Waaye ñale, xelum wujje lañuy siiwtaanee Almasi, du yéene ju rafet ju ñu ci am, xanaa defe ne seeni pexe man na maa yokk coono ci diggante bii ñu ma jéngé.

¹⁸ Ana lu ci topp nag? Ba tey rekk, ak nu mu mana deme, muy waareb jinigal, mbaa waare bu dëgggu, turu Almasi moo ci jollee, muy sama mbégtém tey, dellu di sama mbégtém èllég, ¹⁹ ndax xam naa ne loolu lépp ay walbatiku di samag mucc, ndax seeni ñaan, ak ndimbalal Noowug Yeesu Almasi. ²⁰ Loolu laa ne siiw, yaakaar ko, te duma rus mukk, xanaa di saxoo aw fit, démb niki tey, ngir ma mana fésale sama jëmm jépp, teddngay Almasi, su may dund ak su may dee. ²¹ Ndax samag dund, Almasi la ñeel, samag dee dàqati. ²² Su dee nag damaa wara wéye sama bakkan bii, ngir mana sottal ab liggéey bu am njariñ, ana lu ma gënal ci diggante dund ak dee? Xawma ko. ²³ Ci diggante yaar yooyii laa tance: yàkkamti na maa yiwiku ba fekki Almasi, te loolu moo dàqati fuuf. ²⁴ Waaye ma deseegum bakkan moo gëna jamp ci yeen. ²⁵ Gannaaw loolu bir na ma nag, xam naa ne di-naa desagum, desandoo feek yeen

ñépp, ngir ngeen jëm kanam, tey bége seen ngëm, ²⁶ ba bu ma délsee fi yeen, ngeen gëna mana puukarewoo Almasi Yeesu ndax man.

²⁷ Fexeleen rekk ba di jëfe ni mu yelloo ak xibaaru jamm bu Almasi, ngir bu ma leen seetsee, mana seede, mbaa su ma wuutee it, di dégg ni ngeen saxoo di mànkoo, bokk jenn yéene, di xeex ngir saxal ngëm gi sukkandiku ci xibaaru jamm bi. ²⁸ Buleen ragal seeni noon ci lenn. Seen fit mooy màndargaal sànkutey noon yi, te yeen it, mooy màndargaal seenug mucch gu bawoo fa Yàlla. ²⁹ Ndax kat yeen la may ci jëmmu Almasi, yiwu gëm Almasi, rax ci dollu, ngeen sonn ndax moom, ³⁰ coonoy benn xare bi ngeen bokk ak man, te gise woon ma ko démb, ba tey, ngeen di ma ko dégge.

2

Ni Almasi woyofe mooy royukaay

¹ Ndegam amees na lenn lu yokk aw fit ci Almasi mi nu gëm, ndegam lenni cofeelam lu mana dëfal am na, ndegam amees na benn cér ci Noo gu Sell gi, ndegam it, amees na lenn lu bawoo fi moom, ci wàllu xol bu rafet, ak yërmande, ² kon dégg waay, motlileen sama mbég, ba mànkoo, te ngeen soppantee genn cofeel, jubale seeni xol, te bokk benn jëmu. ³ Buleen def dara ci kaw wujje, mbaa réy-réylu, waaye doyadiuleen, ba japp ne seen moroomi gëmkat a leen gën. ⁴ Bu kenn ci yeen xintewoo njariñal boppam, waaye na ku nekk bàyyi xel moroomam. ⁵ Noonu Almasi Yeesu doon doxale, deeleen ko doxale ci seen biir:

⁶ Moom mi nekke nekkinu Yàlla te ñoyaaloowul dayob boppam, bi ko def nawleb Yàlla.

⁷ Xanaa mu njacc boppam, nangoo jagoo nekkinu surga. Mu mujj mel ni nit donj, di ku ñu xàmmeé jëmmu nitam.

⁸ Moo toroxlu, moo nangu, ba dee fekk ko ci, ak mbugalu bant ba ñu ko daaj.

⁹ Moo tax Yàlla kaweel koo kaweel,

baaxe ko tur wi tiim wépp tur, ¹⁰ ba turu Yeesu tax ñépp sukk seen bëti óom,

muy kaw asamaan, di kaw suuf, di biir suuf,

¹¹ làmmiñu ñépp it biral ne Yeesu Almasi mooy Sang bi, te muy ndamu Yàlla Baay bi.

Doonleen ay leer ci àddina

¹² Kon nag soppe yi, noonu ngeen masa dégge ndigal, démb ba may teew, rawatina tey bi ma wuutee, nangeen ko wéye, di jëfe seenug mucch, te ànd ceek ragal Yàlla bay lox, ¹³ ndax Yàlla mooy liggéey ci yeen lu tax ngeen mana namma jëfe coobareem, ba man koo jëfe.

¹⁴ Mboolem lu ngeen di def nag, buleen ci boole kultu mbaa xuloo, ¹⁵ ngir seen der set wecc, te kon deesuleen mana gakkal ci lenn. Ay goney Yàlla yu amul sikk ngeen di doon, ci biir maas gu dëng te yàqu, ngeen di lerxat ci seen biir, ni ay leer ci àddina si, ¹⁶ ànd ak kàddug dund gi ngeen di xamle. Su ko defee keroog bésuub Almasi, ma mana damoo ne dawuma cig neen, te sonnuma cig neen. ¹⁷ Su ma ci deeyee sax, ba sama dund mel ni sarax su ñu tuur, tofal ko ci sarax, bi seen ngëm taxawe, su boobaa it maa ciy bég, te di leen woo, ngir bokk ak yeen ñépp bannexu. ¹⁸ Yeen itam nangeen ci bég te bokk ak man bannexu.

Póol gërëm na Timote ak Epafrodit

¹⁹ Yaakaar naa nag, ne bu soobee Sang Yeesu, dinaa leen

yónnee Timote balaa yàgg, ngir xam nu ngeen def, ba man ci sama bopp, sama xel dal. ²⁰ Ndaxte awma fi kenn ku ko moy, ku bokk ak man xinte, ba seeni mbir yitteel ko dëgg. ²¹ Ñi ci des ñépp, seen njariñal bopp lañuy sàkku, waaye du li soxal Yeesu Almasi. ²² Timote nag xam ngeen ne ku rafet ab jëw la. Ni doom di taxawoo baayam, ni la bokke ak man liggéey, bi ci xamle xibaaru jàmm bi. ²³ Sama yaakaar nag moo di, bu may am lu leer ci sama mbir rekk, moom laay daldi yebal ci yeen. ²⁴ Teewul mu bir ma ne, bu soobee Boroom bi, man ci sama bopp, balaa yàgg, dinaa leen seetsi.

²⁵ Ci wàllu Epafrodit, sama mbokkum gëmkat la, di sama naataango, di sama mbokkum xarekat, te di seen ndaw li ngeen ma yóbbante ndimbal lu faj samay soxla. Waaye jàpp naa ne fàww ma delloo leen ko, ²⁶ ndax namm na leen lool, boole ci tiisoo li ngeen dëgg ag jagadeem. ²⁷ Woppoon na it ba xawa dee, waaye Yàllaa ko yërëm, te du moom rekk la yërëm, waaye man itam, ngir ma baña am tiis ci kaw tiis. ²⁸ Moo tax ma yàkkamtileen koo delloo, ngir bu dikkee, ngeen man koo bégewaata, te man itam, samaw tiis wàññiku. ²⁹ Teertooleen ko mbégte mu mat sèkk ngir Sang bi, te it nawleen ñu mel ni moom, ³⁰ ndax liggéeyal Almasi tax na koo riisu ndee; ba ngeen amee ngànt lu leen teree mottlil seen bopp, seen yéene, moo jaay bakkanam ngir wuutu leen, ba yótsi ma seen ndimbal.

3

Gii njekk a wóor

¹ Li ci des bokk yi, ma waxati, bégleen ci Boroom bi. Di leen

bind genn kàddu googu rekk, di-isu ma, te di leen ko baamtu moo gëna wóor ci yeen.

² Moytuleen xaj yi, defkati mbon yooyu laa ne, moytuleen leen, moytuleen njoofkat yooyu jiital aaday xaraf. ³ Ndaxte nun noo xaraf tigi, nun ñiy jaamoo Yàlla Noowam gu Sell, di damoo Almasi Yeesu, te yaakaarunu aaday nitu suuxu neen.

⁴ Moona man de, waroon naa mana yaakaar aaday suuxu neen. Ak keneen ku mana xalaat ne sañ naa yaakaar aaday nitu suuxu neen, maa ci raw. ⁵ Man mi xaraf ba ma amee juróom ñetti fan, askanoo ci bànni Israyil, giiroo ci Beñamin, di ab Ebrë bu ñaari Ebrë jur, te bokk ci ngérum Farisen, ci wàllu yoonu Musaa. ⁶ Su dee ci mbirum xéraangey diine, maa daan bundxatal mbooloom gëmcati Almasi, te su dee ci wàllu njubtey sàmm yoon wi, maa mucc sikk.

⁷ Waaye la ma jàppe woon ag ndollant, moom laa def tey ag wàññeent ndax Almasi. ⁸ Rax ci doli, lépp sax laa far jàppe ag wàññeent, ndax ngéneel li sut lépp, te mooy xam kuy sama Sang Almasi Yeesu. Moom moo ma taxa nangoo ñàkk lépp, def lépp ni mbuubit, ngir tonoo Almasi, ⁹ ngir ma mana feeñe ci biir Almasi, fu ma yaakaarul sama njekku bopp gu ma feyoo sàmm yoonu Musaa, xanaa di yaakaar njekk gu laloo ngëm gi ma gëm Almasi. Njekk googu fa Yàlla la bawoo te gëm Almasi moo koy maye. ¹⁰ Sàkkuwuma lu moy xam ko, xam manoare ji ko dekkal, ak itam séddu ci ay coonoom, ba bokk ak moom deeyam, ¹¹ tey yaakaara dekki, ak nu mu mana deme.

Jëm kanam moo am solo

¹² Du caageenu damaa àgg ci loolu lépp ba noppi, mbaa damaa

mat sèkk xaat, waaye maa ngi wéye samaw xél, di jéema jot ci neexalu rawante bi, gannaaw ba ma Almasi Yeesu jotee ci man itam. ¹³ Bokk yi, fooguma ne jot naa ci, xanaa kay lenn: damay fátte li ci gannaaw, te def lu ma man, ngir fexee yóotuji li ci kanam, ¹⁴ daldi xélu dëgmal naanukaay ba, ngir jot ca neexal ba nu Yàlla di wooye fa kaw, ci Almasi Yeesu.

¹⁵ Kon nag, nun ñi jota màgg ba di magi jëmm ci wàllu ngëm, nanu ko bokk gise noonu. Su ci amee lenn lu ngeen gise neneen nag, loola, Yàlla moo leen koy leeralal. ¹⁶ Ak lu ci mana am, yoon wii nu doxe ba fii nu tollu, nanu ko bokk topp.

¹⁷ Bokk yi, royleen ma; jox nanu leen ab royukaay, xool-leen ci ñi koy jëfe, te ngeen topp ci seeni tãnk. ¹⁸ Ndaxte ñu baree ngii ñu seeni jëf tax ñu di nooni bantub Almasi. Loolu wax naa leen ko ay yoon, ma waxati leen ko tey aki jooy. ¹⁹ Ñooñu sànkute lañuy mujje; seen koll lañu def seen yàlla, seen gacce lañuy damoo, te yëfi àddina donj a leen soxal. ²⁰ Nun nag sunum réew a nga fa asamaan, fa nuy séentoo sunu Musalkat, Sang Yeesu Almasi. ²¹ Mooy kiy liggéeye manoooreem ji mu ténke lépp cig curgaam, ba sopparñi sunu yaram wu doyadi wii, nirule kook yaramam wi ànd ak teddnga.

4

¹ Kon nag yeen samay bokk, soppe yi ma namm, di leen bége, te ngeen di sama kaalag ndam, gi ma yooloo ci sama liggéey, ngalla soppe yi, nangeen saxe noonu ci Boroom bi!

Póol dénkaane na

² Bu loolu weese, Ewodi laay tinu, di tinu Santis, ñaari jigéen ñooñu, ngir ñu fexe ba juboo,

ngir Boroom bi ñu bokk. ³ Yaw itam sama mbokkum surga bu dëggu bi, dama lay ñaan nga japple leen ci, ñoom ñaar ñooñoo bokkoon ak man coonob xamle xibaaru jàmm bi, ñoom ak ñoom Kelemanj, mboolem sama bokki liggéeykat yi seeni tur binde ca téereb dund ba.

⁴ Bégleen ci Boroom bi fu ngeen tollu, ma waxati ko, bégleen! ⁵ Na seen lewetaay wóor ñépp, Sang bi jegesi na. ⁶ Buleen jaaxle ci dara, waaye ci mbir mu mu mana doon, deeleen dikke Yàlla seeni soxla, di ko ñaan ak a dagaan te boole ci di ko sant. ⁷ Su boobaa jàmmu Yàlla, ji wees ab takk, mooy sàmm seen xol, ak seenum xel ndax Almasi Yeesu.

⁸ Li ci des nag bokk yi, moo di lii: mboolem lu dëggu, ak mboolem lu tedd, ak mboolem luy njub, ak mboolem lu set, ak mboolem lu jekk, ak mboolem lees di rafetlu, ndegam lu nawlu la te yelloo ngèrëm, na leen loola soxal. ⁹ Li ngeen jàngé ci man te jële ko ci man, ak li ngeen dégge ci man, gise ko ci man, jëfeleen ko. Su boobaa Yàlla miy boroom jàmm mooy ànd ak yeen.

Póol gërëm na waa Filib

¹⁰ Maa ngi bége Boroom bi lool ci nii ngeen mujj yeesale tey, seen yitte ci man, yitte ju ngeen amoon moos naka jekk, xanaa dangeena ñàkkoona jekku seen ndimbal. ¹¹ Ag ñàkk nag taxul may waxe nii, nde tàmm naa di doylu ci diggante bu ma mana tollu. ¹² Miin naa néewle, man naa naataange. Fépp fu ma tollu, ak ci lépp, làqoo naa pexe mu ma manee jant yu ma regge, ak yu ma xiife, ci biir naataange akug ñàkk. ¹³ Lépp laa mane ci ndimbalal Ki may manal. ¹⁴ Teewul seen ndimbal lii di jëf ju rafet ju ngeen bokke ak man, sama njàqare.

¹⁵ Yeen waa Filib, xam ngeen xéll ne ba waareb xibaaru jàmm bay door, te ma bàyyikoo di-iwaanu Masedwan, amul woon menn mbooloom gëmkat mu ma séqaloon ab joqlanteb ndimbal, xanaa seen mennum mbooloo.

¹⁶ Ba ma nekkee Tesalonig sax, yónnee ngeen ma ay yoon, lu ma faje samay soxla. ¹⁷ Du caageenu ndimbal lu ma leen di sàkku, li may sàkku kay moo di yokkuteb yool bu leen ñeel. ¹⁸ Fii ma tollu jot naa li ma aajowoo lépp, maa ngi ci naataange; doyle naa sèkk, gannaaw ba ma nangoo ci loxol Epafrodit, seenub yóbbante, te sarax su ñu nangu la, di xeeñ xetug jàmm, te neex Yàlla mi mu ñeel. ¹⁹ Te sama Yàlla itam mooy sàkke ci koomam gu yéeme gi ci Almasi Yeesu, ba fajal leen seen soxla yépp.

²⁰ Daraja ñeel na Yàlla sunu Baay, tey ak èllég ba fàww. Amiin.

Tàgtoo jib na

²¹ Nuyul-leen ma mboolem ñu sell ñi gëm Almasi Yeesu. Bokki gëmkat ñi ànd ak man, ñu ngi leen di nuyu. ²² Te it gëmkat ñu sell ñépp a ngi leen di nuyu, rawatina waa kër Buur Sesaar.

²³ Yal na yiwu Sang Yeesu Almasi ànd ak seenum xel.

Bataaxal bi Yàlla may Póol, mu bind ko waa Kolos

¹ Man Póol ndawal Almasi Yeesu ci coobarey Yàlla, maa bind lii, ànd ceek mbokk mi Timote, ² ñeel waa Kolos ñu sell te wóor te di bokki gëmcati Almasi. Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, bawoo fa Yàlla sunu Baay.

Póol ñaanal na waa Kolos

³ Sant Yàlla sunu Baayu Sang Yeesu Almasi, lanu saxoo, saa su nu leen di ñaanal; ⁴ dégg nanu ngëm gi ngeen gëm Almasi Yeesu, ak cofeel gi ngeen sopp gëmkat ñu sell ñépp, ⁵ te li waral ngëm googu ak cofeel googu, di seen yaakaara jot ca cér ba ñu leen dencal fa asamaan. Mooy yaakaar ja ngeen dale am ba ngeen jëkkee dégg kàddug dégg gu xibaaru jàmm bi. ⁶ Ni leen xibaaru jàmm bi dikkale nag, ni la dikkale àddina sépp, te mu ngi meññ, di law, na mu ko dale defe fi seen biir, ca bés ba ngeen déggee lu jëm ci yiwu Yàlla, ba ràññee ko dégg. ⁷ Noonu ngeen ko jàngé ci Epafras, sunu mbokkum surga biy sunu soppé, te di jawriñu Almasi bu wóor bi nu jàpple*, ⁸ te moo nu xamal itam cofeel gi leen Noo gi may.

⁹ Moo tax nun itam, ba nu déggee seen mbir ba tey, nop-piwunu leena ñaanal, di sàkku ngeen feese xam-xam ci lépp luy coobarey Yàlla, te ngeen ànd ceek lu mat sèkk ci wàllu xel, ak gis-gis bu Noo gi maye. ¹⁰ Su ko defe ngeen di dunde dundin wu yel-look Boroom bi, ngir bannexal ko ci wet gu nekk, seen meññeef it di jépp jëf ju baax, te ngeen gën

di xam Yàlla. ¹¹ Ngir itam ngeen manoorewoo jépp manoore, na leen ko Yàlla manloo ci kàttanam gu màgg, ba ngeen mana dékkoo lépp, xolu muñ, ¹² te ngeen di sante Baay bi, mbég, moom mi leen yellale ab cér ca muuru ñu sell ña, ca réewum leer ga.

Almasi jubale na nit ak Yàlla

¹³ Yàlla kat moo nu wallu ba génne nu ca kilifteefu réewum lëndëm ga, toxal nu ci biir ngu-urug Doomam ji mu sopp. ¹⁴ Ci moom lanu ame ag njot, te moo nu jéggal sunuy bàkkaar.

¹⁵ Doom jooju moo di niruwaale Yàlla, mi kenn manula gis, mooy taaw bi, ki jiitu mépp mbindeef. ¹⁶ Ndax moo di ki Yàlla sàkke lépp lu nekk asamaan, ak lu nekk ci suuf, lu gisu, ak lu gisuwul, muy boroom gàngune yeek, boroom ndomboy tãnk yeek, boroom nguur yeek, boroom sañ-sañ yi. Lépp ci moom lees ko sàkke, te mooy ki tax ñu sàkk lépp. ¹⁷ Mooy ki nekkoon naka jekk balaa daraa nekk, te lépp ci moom la sottée ba temboo. ¹⁸ Mooy boppu yaram, wiy mbooloom gëmkat ñi, mooy njálbéen, mooy taaw bi jékka dekki, ndekkite lu dee toppul, ba tax muy ki jiitu ci lépp, ¹⁹ ndax Yàlla la soob mu dëel gépp matam ci moom. ²⁰ Deretam ja tuuru ca bant ba, ca la Yàlla defe jàmm, ba sottale ci moom, pexe mi mu jubalee boppam ak lépp, muy lu nekk ci kaw suuf, ak la fa asamaan.

²¹ Te yeen ñi masoona sore lool Yàlla, doonoon ay noonam ci wàllu xalaat, ak jëf ju bon, ²² tey, deewug yaram, deewug suux, gi Almasi dee, moom la leen Yàlla jubalee ak boppam, ba teewal leen fi kanamam, ngeen di ñu sell, mucc sikk, seen der set wecc.

* 1:7 1.7 Mbaa: jawriñu Almasi bu wóor ngir yeen.

23 Noonu la deme, ndegam kay fekk na leen sēsoo ngēm gu ngeen dējoo ba dēgēr, te baña nangu lenn di leen sorele ak yaakaar ji ci xibaaru jamm, bi ngeen dēgg, te ñu biral ko, ñeel mēpp mbindeef. Man Póol nag, ci yégle xibaaru jamm boobu laa di ab jawriñ.

Póol tiisoo na waa Kolos

24 Léegi nag maa ngi bége coono yi ma jànkoonteel ngir seen njariñ; li des ci tiisi Almasi, moom laay mottalee coono yooyu ma daje sama yaramu suux wii, ngir njariñal mbooloom gēmkat, miy yaramu Almasi. 25 Ci moomu mbooloo laa dib jawriñ, te Yàllaa ma sase noonu, ñeel leen, ngir ma xamle kàddug Yàlla ba mu mat sēkk. 26 Kàddu googu moo di mbóot mi masoona làqu maasoo maas, waaye tey Yàllaa ko xamal ay nitam ñu sell. 27 Ñoom la Yàlla nammoona xamal ni mbóot mi yaatoo te yeeme, ñeel jaambur ñi dul Yawut: mbóot mi moo di Almasee ngi ci yeen ñi dul Yawut itam, loolu di seen yaakaar ci ndam lu leen ñeel.

28 Almasi moomu nag lanuy xamle; na mu gēna xeloo lanuy àrtoo nit ku nekk, te ni lanuy jàngale nit ku nekk, ngir àgge nit ku nekk ba fa kanam Almasi, fekk ko mat sēkk, na mu ware ku ànd ak Almasi. 29 Loolu moo ma tax di góor-góorlu ci xare bii may xaree dooleem, ak manoorey jéfam, jiy liggéey ci sama jēmm jii.

2

1 Bégg naa nag, ngeen xam xare bu metti, bi ma leen di xareel, yeen ak waa Lawdise ak mboolom gēmkat ñi ma masula teg bēt, 2 ngir ngeen gēna am fit, mánkoo ci biir cofeel, te géeju ci gis-gisu xol bu leer nàññ te wóor, ba mana daj dēgg, mbóotum Yàlla, miy Almasi ci hoppam. 3 Ci moom la

mboolom alal ji ci xel ak xam-xam, dēxēñe. 4 Loolu laa leen di wax, ngir kenn bañ leena réerale ay kàdduy naxe yu mbubboo ag dēgg. 5 Ndax jēmm ji kat teewul, waaye xol baa ngeek yeen, di bégee gis seen doxalin wu jekk, ak seen ngēm gu wér gu ngeen gēm Almasi.

Jēfeleen ni ñu bokk ak Almasi

6 Kon nag, ni ngeen nangoo Almasi Yeesu di Sang bi, àndleen ak moom, jēfe noonu. 7 Sampleen seeni reen ci moom, tabaxuleen ci moom, feddikuleen ci wàllu ngēm, ni ñu leen ko jàngale, ba seenub xol baawaanal kàdduy cant.

8 Moytuleen ba kenn bañ leena kéfe kàdduy naxi neen yu ñu jàppe xam-xam bu xelu, kàddu yu sukkandikoowul Almasi, xanaa aaday nit, ak cēslaayi àddina.

9 Ndax kat ci Almasi, ci yaramu nitam la léppi Yàlla dēkke, ba mat sēkk ci moom, 10 ci moom ngeen mate it, te mooy kilifay mboolom boroom nguur yi, ak mboolom boroom sañ-sañ yi. 11 Ci moom ngeen xarafe xaraf gu loxol nit deful, ndax noonu kuy xarfal nit ki di doge as lēf ci yaramu nit ki, ni la Almasi di doge ba mu set, buumu njam gi leen dooley bàkkaar ténke woon. Noonu la Almasi di xarfalee. 12 Ni ñu leen booleek moom suul, keroog ba ñu leen sóobee cim ndox, noonu ngeen dekkeendo ak moom, ndax yeena wóolu dooley Yàlla mi ko dekkal.

13 Yeen ñi doonoon ndee fa kanam Yàlla ndax seeni moy, ak seen ñàkka xaraf, ndax li ngeen dul Yawut, Yàllaa leen booleek Almasi dundalaat leen. Moo nu baal sunu moy yépp. 14 Kayitu bor bi nu tiiñaloon, te dogali yoon toppe nu ko, moom moo far mbind ma, yóbbu kayit ga, daajaale ko ak Almasi ca bant ba.

¹⁵ Moo dog sidditi boroom nguur yeek boroom sañ-sañ yi ci jaww ji, ñu doon ay jaam yu mu jappe xare. Moo leen weer it ci kanam ñépp, diriwaale leen ca biir njaab ma topp ca ndam, la Almasi ame ca bant ba.

¹⁶ Kon nag bu leen kenn sikkal ci ñam wu ngeen lekk, mbaa lu ngeen naan, mbaa mąggal bés bu rafet, mbaa Terutel weer, ak bésub Noflaay. ¹⁷ Loolu lépp takkndeeru yaram wuy jémmlu lu dikkgul, moom rekk la woon. Waaye yaram wi dęgg moo di Almasi. ¹⁸ Buleen nangu kenn ku leen sikkal, te di kuy teg boppam jęfi toroxlu, di jaamu ay malaaka, topp seen gis-gisi peeñuy bopp. Ñu ni mel ñooy réy-réyloo xalaati neen yu ñu fente seen yég-yęgi bakkan. ¹⁹ Ñooñu jokkuwuñu ci Almasi, miy bopp bi, te ci bopp bi la yaram wi wépp di jęfandikoo siddit yeek tenqo yi, ba suuxatu, ngir lépp mąnkoo ba mana mągg, ni ko Yalla di mąggale.

²⁰ Ndegam nag yeena bokk ak Almasi dee, ba teqlikoo ak li ąddina def cęslaay, ana lu tax ngeen mel ni ñu bokk ci ąddina ba tey, di tegoo ay dogali yoon yu mel nii: ²¹ «Bul jęl lii, bul ñam lee, bul laal la ca des.» ²² Te mboolem yęf yooyu dogali yoon yi jęm day jeex donq bu ñu leen jęfandikoo. Loolu ay santaane aki ąlluway nit donq la. ²³ Dęgg la, xel man naa nangu dogali yoon yu ni mel, ndax laaj na nit ki pastęefu ci diine ju mu tegool boppam, laaj na it toroxlu, ak coonoy yaram yu tukkee ci yar bu metti bu nit kiy tegoo, waaye jariñul dara ku bęgga moom bakkanam.

3

Gęmkatub Almasi, dundin wu yees

¹ Gannaaw nag yeena dekkeen-doo ak Almasi, sakkuleen la fa kaw, fa Almasi tooge ca ndijooru Yalla. ² La fa kaw, xintewooleen ko, te ngeen ba li fi suuf, ³ ndaxte dee ngeen, ba seenug dund ąnd ak Almasi, laqe fa Yalla. ⁴ Seenug dund dęgg Almasi la, te keroog bu Almasi feeñee, yeen itam ay ąnd ak moom feeñ, ba séddu ci ndamam.

⁵ Kon nag reyleen seen cęr yi bokk fii ci kaw suuf; lu mel ni powum séy, ak jęfi sobe, ak ñąkk sago ci lu jekkadi, ak xemmemtéef yu bon, ak bęgge, te loolooy bokkaale ba tey, ⁶ yooyooy wáce sąnjum Yalla ci kaw ñi dęggadi. ⁷ Yeen itam noonu ngeen daan jęfe bu jękk, ba seenug dund bokkee fii ci kaw suuf. ⁸ Waaye léegi lii lépp baleen ko: tąng xol, ak mer mu ępp, ak coxor, ak saaga, ak waxi ñąkk kersa. ⁹ Buleen di fenante, gannaaw seen jęmm ja woon démb, boole ngeen kook jęfinam ja mu ąndal, summi, ¹⁰ ba sol seen jęmm ju yees, jiy gęn di yeeslu, te di gęna niru ki leen ko sakkal, ba kera ngeen xamee, xam-xam bu mat sękk. ¹¹ Dundin wu yees woowu amul jaambur akub Yawut, amul ku xaraf ak ku xaraful, amul ab doxandęem ak ku xayadi, amul ab jaam ak as gor, waaye Almasi mooy lépp te moo nekk ci ñępp.

¹² Yeenay ñi Yalla taamu, sellal leen, sopp leen. Kon nag solooleen xolu yęrmande, akug mbaax, ak woyoflu, ak jikko ju lewet, ak xolu muñ. ¹³ Muñalanteleen te di balante, ndegam kenn a am lenn lu mu sikke moroomam. Ni leen Boroom bi baale, deeleen balante noonu. ¹⁴ Ci kaw loolu lépp nag, tegoolen cofeel; mooy xąnc gi leen faste, ba seenug bennoo mat sękk.

¹⁵ Na jąmmu Almasi saytu seen xol. Ci jooju jąmm lañu leen woo, fekk leen ngeen di wenn yaram

donj, te it saxooleen cant. ¹⁶ Na leen kàddug Almasi dëkke, bay baawaan, ngeen di jariñoo xel mu mat sèkk mu ngeen di jànglantee, ak a artoonte. Woyeleen xolub cant, ñeel Yàlla, ay taalifi Sabóor, ak woyi tagg Yàlla, ak woy yu fentoo ci Noo gi. ¹⁷ Lu ngeen mana def, muy ci wax, di ci jéf, defleen ko ci turu Sang Yeesu, tey sant Yàlla Baay bi ci moom.

Rafetooleen

¹⁸ Jigéen ñi, nangul-leen seen jëkkër, noonu mu jekke ci ku bokk ci Boroom bi.

¹⁹ Góor ñi, soppelen seen jabar, te buleen leen soxore.

²⁰ Xale yi, déggal-leen seeni waajur ci lépp, nde loolu mooy li Boroom bi rafetlu.

²¹ Yeen ñiy baay, buleen yékkati seen xolu doom, ngir baña jeexal seen xol.

²² Jaam yi, nangul-leen ci lépp seen sang yi ci àddina. Buleen ko defe ngistal, mbaa ngeen di ko sàkkoo lu leen neex, waaye defeleen ko yéeny xol bu déggu, ndax ragal Boroom bi. ²³ Lu ngeen mana def, liggéeyeleen ko xol bu tàlli, ni bu ñeelul woon nit donj, xanaa Boroom bi. ²⁴ Te ngeen xam ne ci loxol Boroom bi ngeen di nangoo yool bi ngeen muurloo. Sang Almasi mooy ki ngeen di jaamu. ²⁵ Waaye ku def njubadi, njubadi ga mu def lay yooloo, te xejj ak seen du ci am.

4

¹ Yeen ñiy sang yi, yorleen seeni jaam, yorin wu jub te aw yoon, te ngeen xam ne yeen itam am ngeen ab Sang fa asamaan.

Yeneen warugar a ngi

² Ag ñaan nag, saxooleen ko, te ngeen teewlu ci, boole ci ag cant.

³ Te ngeen ñaanaale nu ci itam, ngir Yàlla ubbil na buntu xamle kàddu gi, ngir siiwtaane mbóot mi

ci Almasi, li waral ñu jéng ma. ⁴ Ñaanleen ma man koo waxe ba mu leer nàññ ni mu ma ware.

⁵ Jéfeleen xel mu rafet seen diggante ak aji gëmadi ñi ci biti, te jot gu ngeen am, fexeleen ba jariñoo ko. ⁶ Na seen kàddu ànd ak yiw te am solo, te ngeen xam nu ngeen di tontoo ku nekk, tont li war.

Póol tàggu na waa Kolos

⁷ Mbooleen lu jëm ci man nag, Tisig dina leen ko xamal. Mbokk la, soppe la, jawriñ ju wóor la, te it sama mbokkum jaam la, ci liggéeyu Boroom bi. ⁸ Lii sax moo tax ma yónni ko ci yeen: xamal leen lu jëm ci nun, ak itam, teewaayam bu dëfal seen xol. ⁹ Onesim lay àndal, sunu mbokk mu wóor, di sunu soppe, te mu bokk ci yeen. Ñoo leen di xamal mboolem lu fi xew.

¹⁰ Aristàrk mi ma bokkal kaso bi, mu ngi leen di nuyu, moom ak Màrk rakku Barnaba. Ci mbiru Màrk moomu ngeen jotoon ndigal, ngir bu dikkee, ngeen teral ko. ¹¹ Yeesu mi ñuy wax Yustus itam, mu ngi nuyoo. Li bokk ci askanu Yawut, ñoom rekk ay liggéeyandoo ak man ngir nguug Yàlla, te ñoo seral sama xol. ¹² Ab nuyoo it ñeel na leen, tukkee ci jaamub Almasi Yeesu, Epafra, mi bokk ci yeen. Ku jàmbaare ci saxoo leena ñaanal, ngir seenub taxawaay sotti te mat sèkk ci jéfe mboolem luy coobarey Yàlla.

¹³ Maa ko seedeel ne coonoy ñaan bu réy la nekke, ngir yeen ak waa Lawdise ak waa Yerapolis. ¹⁴ Ab nuyoo it ñeel na leen, tukkee ci sunu soppe, Luug, doktor bi, ak Demas. ¹⁵ Nuyul-leen nu bokk yi dëkke Lawdise, ak sunub jigéen Nimfa, ak mbooloom gëmkat, miy daje këram.

¹⁶ Gannaax bu ngeen jàngee biral, bataaxal bii ci seen biir,

fexeleen it ba ñu jàng ko, biral, fa mbooloom gëmkat ma fa Lawdise, te yeen it bataaxal ba ngeen di jote Lawdise, nangeen ko jàng biral.

¹⁷ Waxal-leen ma Arsipp ne ko: «Neel jàkk ci liggéey bi nga sasoo ci Boroom bi, ngir nga sottal ko.»

¹⁸ Man Póol nag maa leen bind nuyoo bii ci sama loxol bopp. Fàttlikuleen ne dañu maa tēj kaso. Yal na aw yiw ànd ak yeen!

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may Póol, mu bind ko waa Tesalonig

¹ Man la Póol, mi ànd ak Silwan ak Timote ci kàddu gii ma yékkati, ñeel mbooloom gëmcati waa Tesalonig, ñi bokk ci Yàlla Baay bi ak Sang Yeesu Almasi. Yiw ak jàmm ñeel na leen.

Waa Tesalonig am nañu aw yiw

² Nu ngi sant Yàlla fu nu tollu ci yeen ñépp, te noppiwunu leena fàttliku ci sunuy ñaan, ³ ak di baamtu fi kanam Yàlla sunu Baay, jëf ji juddoo ci seen ngëm, ak liggéey bi sottee ci seen cofeel, ak yaakaar ji ngeen saxoo di séentu sunu Sang Yeesu Almasi.

⁴ Yeen bokki gëmkat ñi Yàlla sopp, xam nanu ne moom moo leen taamu, ⁵ ndax sunu xibaaru jàmm, bi nu leen àgge, dikkewu leen ay wax rekk, waaye manoo la leen dikkaale, ak ndimbalal Noo gu Sell gi, ak kóolote gu mat sèkk gu ngeen am. Xam ngeen moos na nu nekke woŋ ca seen biir, di xintewoo seen njariñ. ⁶ Aw ngeen sunuy tànk, aw it ci tànk Sang bi, nde yeena jot ci kàddu gi, ci biir njàqare ju bare, te di ko bége ci ndimbalal Noo gu Sell gi. ⁷ Moo leen taxa doon royukaay ci mbooloom gëmcati di-iwaani Maseduwan ak Akayi. ⁸ Ci seen biir kay la kàddu Boroom bi jollee, te yemul ci Maseduwan ak Akayi rekk, waaye seen ngëm Yàlla fépp la siiwe, ba soxlawunu cee waxati fenn dara. ⁹ Nit ñi ci seen bopp ñoo nuy waxal fépp, na sunu ngan ak yeen deme, ak ni ngeen walbatikoo ci Yàlla, dëddu tuur yi, bay jaamu Yàlla ju dëggu jiy dund, ¹⁰ tey séentu Doomam Yeesu mi mu dekkal, mu dikk

bàyyikoo asamaan, moom mi nu jot ci sànj miy dikk.

2

Nganug Póol neenul

¹ Yeen ci seen bopp kay, bokk yi, xam ngeen ne sunu ngan ak yeen neenul. ² Xam ngeen na nu jëkkoona sonne, ak na ñu nu torxale woon ca Filib, dëkk ba, bala noo dikk fa yeen. Teewul ci sunu ndimbalal Yàlla, nu ñeme leena àgge, ci biir xeex bu metti sax, xibaaru jàmm bu Yàlla bi. ³ Ndaxte sunub woote laloowul pexem sàнке, ak mébét mu setul, akug njublanj. ⁴ Xanaa kay noonu nu Yàlla doyloo, ba dénk nu liggéeyu xibaaru jàmm bi, noonu lanuy waaree li neex Yàlla miy seet ab xol, te dunu ci wut bannexu nit ñi.

⁵ Masunoo jaye, xam ngeen ko, ag bégge it masunoo taxa jóg, Yàlla seede na ko; ⁶ masunoo sàkku ngèremal nit, du ci yeen, du ci ñeneen. ⁷ Manoon nanoo taafantoo li nu diy ndawi Almasi, ba diisal leen, waaye danoo leweton domm ci seen biir, mel ni jaboot juy topptoo ay doomam. ⁸ Noonu lanu nabe woon ci yeen, ba buggunu woona yem ci xamal leen doŋŋ xibaaru jàmm bu Yàlla, waaye danu leena sopp ba yéene woon leena jox sunu bakkan sax boole ci, ndax fi ngeen nu mujj tollu ci sunu xol. ⁹ Xanaa bokk yi, yeena ngi fàttliku sunu doñ-doñ ak sunu coono? Diir ba nu leen di yégal xibaaru jàmm bu Yàlla bi, guddi ak bëccëg lañu daan liggéeyaale, ngir baña diisal kenn ci yeen.

¹⁰ Yeena seede, Yàlla itam seede, sellnga ak njub, ak mucc sikk ga nu doon jéfe fa seen biir, yeen ñi gëm. ¹¹ Xam ngeen ne fi baay féete doomam lanu féete kenn ku nekk ci yeen. ¹² Naax nanu leen, dëfal leen, dénkun leen, ngir

ngeen di jêfe jëfin wu yelloo ak Yàlla, mi leen woo ci nguuram ak teraangaam.

¹³ Leneen lu nu dul noppee sante Yàlla, moo di lii: ba ngeen nangoo ci sunu làmmiñ kàddug Yàlla gi nu leen dégtal, te melul ni kàddug nit donḡ ngeen ko nangoo, waaye kàddug Yàlla gi mu doon ci lu wér, moom ngeen ko jêle, te kàddu googu mooy liggéey ci seen biir, yeen gëmkat ñi. ¹⁴ Ndax kat bokk yi, yeena aw ci tàñki gëmkati Almasi Yeesu ya fa mboolooy Yàlla, ya fa réewum Yuda, nde coono ya ñu daj ca Yawut ya, yeen it seeni waa réew teg nañu leen lu ni mel. ¹⁵ Yawut ñi ñoo rey Sang Yeesu, na ñu reye woon yonent yi, te ñoo nu bundxatal tey. Neexuñu Yàlla, te nooni ñépp lañu. ¹⁶ Ñoo nuy aaye nu àgge jaambur ñi dul Yawut, kàddu gi leen di musal. Noonu lañu matale seen jóorub bàkkaar yi ñu nekke naka jekk, waaye am sànj a leen mujj dab.

Póol namm na waa Tesalonig

¹⁷ Nun nag bokk yi, teqale nañu nu ak yeen ab diir, waaye xol yi sorewaatoowul, xanaa jëmm yi rekk. Waaye sunu nammeel gu réy tax na noo def sunu kem kàttan, ndax yàkkamtee gise waat ak yeen. ¹⁸ Moo tax nu bëggoon leena seetsi, waaye Seytaane moo nu gállankoor. Te man Póol, jéem naa leena seetsi bu dul benn yoon du ñaar. ¹⁹ Ndax kat, ana kan mooy sunu yaakaar, di sunu mbég, te di sunu kaala gu nuy sagooji? Xanaa du yeen, kera ca sunu kanam Boroom Yeesu, bu feeñee? ²⁰ Yeen déy, lanuy damoo, di leen bége.

3

¹ Ba ñu muñee ba tële nag, ca lanu nangoo des ca Aten, nun donḡ. ² Nu daldi yónni Timote,

muy sunu mbokk, di jawriñub Yàlla bu nuy liggéeyandool ci xibaaru Almasi. Su ko defee Timote dooleel leen, feddli seen ngëm, ³ ngir kenn baña jàq ci biir tiis yii, ndax yeen ci seen bopp xam ngeen ne loolu lanu séddoo. ⁴ Ba nu nekkee ak yeen sax lanu leen jëkkoona wax ne dinanu daj ay coono, te xam ngeen ne noonu la ame. ⁵ Moo tax ba ma muñee ba tële, ma yónnee, ngir xam fu seen ngëm tollu, ndax ragal ne Fiirkat bi da leena fiir, ba sunuw ñaq neen.

⁶ Waaye léegi bi Timote délsee, bawoo ci yeen, xibaaru jàmm la nu àgge ci seen ngëm, ak seen cofeel, ak ni ngeen nuy bégee di fàttliku saa su nekk, te namm nu lool ni nu leen namme, nun itam. ⁷ Kon nag bokk yi, ci sunu biir mitit ak njàqare, sunu xol sedd na ci yeen ndax seen ngëm. ⁸ Léegi kay nu ngi dundaat, gannaaw yeena ngi sax ci Boroom bi. ⁹ Ndaw njukkal lu nuy dellooti Yàlla ngir yeen, ndax mboolem mbég mi nu leen di bége fi sunu kanam Yàlla! ¹⁰ Guddi ak bëccég, pastéefu xol lanuy dagaane Yàlla, ngir man leena gisaat, ba mottli li yées ci seen ngëm.

¹¹ Yal na Yàlla sunu Baay ci boppam, ànd ak sunu Sang Yeesu, ngir jubal sunuw yoon ba nu agsi ci yeen. ¹² Nii sunu cofeel ak yeen baawaane, yal na ko Boroom bi yokke ba baawaanal ag cofeel ci seen biir, ak ci seen diggante ak nit ñépp. ¹³ Yal na Boroom bi dooleele noonu seen xol, ngir kera bu sunu Sang Yeesu délsee, ànd ak ñoñam ñu sell ñépp, fekk leen sell te muc sikk, fa kanam Yàlla sunu Baay.

4

Sellal wartéef la

¹ Li ci des nag, bokk yi, moo di yeena nangoo ci sunu làmmiñ,

jëfin wi ngeen wara jëfe ba neex Yàlla, te it moom ngeen nekke. Waaye danu leen di tinu, di leen ñaax, ci turu Sang Yeesu, ngir ngeen gënati koo jëfe. ² Xam ngeen ndigal, yi nu leen jox ci turu Sang Yeesu. ³ Lii moo di coobarey Yàlla: ngeen sellal te muc ci powum séy. ⁴ Su ko defee kenn ku nekk ci yeen mana moom yaramu boppam ci biir sellnga ak tednga, ⁵ te ngeen ànd ak sago ci seeni xemmemtéef, baña mel ni niti xeet yi xamul Yàlla. ⁶ Ci moomu mbir, bu kenn ci yeen tooñ mbokkam, di aakimoo yelleefam, ndax waxoon nanu leen ko, ba artooti leen ne leen jëf ju ni mel, Boroom bee koy fey ña ko def. ⁷ Yàlla kat ci sellnga la nu woo, waaye du ci jëfin wu setul. ⁸ Kon nag ku jalax ndigal lii, du nit nga jalax, xanaa Yàlla, moom mi leen jox Noowam gu Sell.

⁹ Ci wàllu mbëggeel gi war ci biiri bokk, soxlawuleen ku leen ci bind dara, ndax yeen ci seen bopp, Yàlla taggat na leen ci sopante, ¹⁰ te moom ngeen nekke seen digg ak mboolem bokki dii-waanu Maseduwan gépp. Teewul nag, bokk yi, nu di leen ñaax, ngir ngeen gënate jëfe noonu. ¹¹ Sàkkuleen di jëfe jëfin wu dal, te ngeen di topptoo lu seen yoon nekk, tey dunde seenu ñaq, na nu leen ko sante woon. ¹² Kon dingeen jekk nu ngeen di jëflantee ak ñu gëmül ña ca biti, te dungeen soxlaal kenn dara.

Tiislu bu ëpp warul

¹³ Bokk yi nag, buggunu ngeen réere mbirum way dawlu ñi, bay tiislu ni ñeneen ñi amul jenn yaakaar, di tiisloo. ¹⁴ Ndegam gëm nanu ne Yeesu dee na, ba dekki, noonu it lanu wara gême ne Yàlla mooy dekkal way dawlu

ñi gëmoon Yeesu, ba boole leen ak Yeesu, indaale.

¹⁵ Lii nu leen di àgge, te muy kàddug Boroom bi de, moo di nun ñi fiy dese bakkan ba kera Sang biy délsi, dunu jiitu way dawlu ñi fa moom. ¹⁶ Sang bi ci boppam, woote bu xumb lay wàccaalee asamaan, baatu kilifag malaaka jib, ànd ak coowal liitu Yàlla. Su ko defee ña seenug dee fekk ñu gëm Almasi ñooy jëkka dekki. ¹⁷ Gannaaw loolu nun ñi fi dese bakkan lees di kéfandoo ak ñoom, jême ca niir ya, ngir nu dajejeek Sang bi fa jaww ja, nu daldi nekk ak moom ba faww. ¹⁸ Kon nag deeleen dëfalantee yooyu kàddu.

5

¹ Waaye nag bokk yi, lu jëm ci ay àpp, ak bés ya loolu di am, soxlawuleen ku leen ci bind, ² ndax yeen ci seen bopp, xam ngeen xéll ne Sang bi, ni sàccub guddi lay dikke. ³ Fa nit ñi naan: «Jàmm ak kaaraange dikk na,» fa la sànkute di dale ci seen kaw, ni aw mat di jekkee dal ci kaw jigéenu wérul, te kenn du ca rëcce. ⁴ Waaye yeen bokk yi, nekkuleen cig lëndëm, ba bés boobu di leen bett ni ab sàcc di bettee. ⁵ Yeen ñëpp ay doomi leer ngeen, doomi bëccëg ndarakamm; nun bokkunu dara ak guddi, mbaa ag lëndëm. ⁶ Kon nag bunu nelaw ni ñi ci des, waaye nanu teewul, te ànd ak sunu sago. ⁷ Ndaxte ñiy nelaw, guddi lañuy nelaw; ñiy màndi it, guddi lañuy màndi. ⁸ Waaye nun ñiy waa bëccëg, nanu ànd ak sunu sago, te def ngëm ak cofeel, sunu kiiraayal dënn; yaakaaru texe di sunu mbaxanam xare. ⁹ Ndax kat Yàlla séddu nu am sànj, waaye ag muc la nu moomale ndax sunu Sang Yeesu Almasi. ¹⁰ Su nuy dund, ak su nuy dee, moom moo nu deeyal, ngir nu

mana ànd ak moom, dund. ¹¹ Kon nag noonu ngeen di ñaaxantee, aka yokkante, nangeen ko wéye.

²⁸ Yal na sunu yiwu Boroom Yeesu Almasi ànd ak yeen.

Dénkaane yii la Póol tēje

¹² Gannaaw loolu bokk yi, danu leen di ñaan, ñi féetewoo coonob liggéey ci seen biir te jiite leen ci yoonu Boroom bi, di leen yee, nangeen leen yég. ¹³ Nangeen leen nawe seen kem kàttan te soppe leen noonu ndax seen liggéey. Gannaaw loolu, nangeen jàmmoo. ¹⁴ Bokk yi, danu leen di dénku; yaafus yi, femmuleen leen; ñi néewu fit, ñaaxleen leen; néew-doole yi, dimbalileen leen, te it muñal-leen ñépp. ¹⁵ Fexeleen ba kenn du feyantoo. Waaye lu baax, deeleen ko deflante ci seen biir, te di ko defal ñépp.

¹⁶ Fu ngeen tollu bégleen, ¹⁷ saxooleen ñaan, ¹⁸ te deeleen sant, ak nu mu mana deme, ndax loolu mooy coobarey Yàlla ci yeen ñi ànd ak Almasi Yeesu.

¹⁹ Buleen giimal taalub Noowug Yàlla gi, ²⁰ buleen gàttañlu ay kàdduy waxyu. ²¹ Waaye lu mu mana doon, settantal-leen ko, li baax, ngeen jàpp ci, ²² te lu bon, ak nu mu mana bindoo, dandleen ko.

²³ Yàlla ci boppam, moom miy Boroom jàmm, yal na leen sellal, ba ngeen mat sékk, te seen léppi xel, ak seen léppi xol, ak seen léppi yaram sàmmu, ba mucc sikk, ba kera bés bu sunu Sang Yeesu Almasi feeñee. ²⁴ Ki leen woo de ku wóor la, te moo koy def it.

Póol tàggtoo na ak waa Tesalonig

²⁵ Bokk yi, nun itam, ñaanal-leen nu.

²⁶ Nuyul-leen nu bokk yépp, te fóonal-leen nu leen na mu gëna selle. ²⁷ Maa ngi leen di dénku nag, ngir Boroom bi, jàngleen biral bataaxal bii ngir bokk yépp.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may Póol, mu bind ko waa Tesalonig

¹ Man la Póol, mi ànd ak Silwan ak Timote ci kàddu gii ma yékkati, ñeel mbooloom gëmkkati waa Tesalonig, ñi bokk ci Yàlla sunu Baay, ak Sang Yeesu Almasi. ² Aw yiw ak jàmm ñeel na leen, tukkee ci Yàlla sunu Baay, ak Sang Yeesu Almasi.

Cant war na ci waa Tesalonig

³ Bokk yi, manunoo ñàkka sant Yàlla ci yeen fu nu tollu, te muy lu jaadu, gannaaw seen ngëm a ngi yokku bu baaxa baax, te cofeelu ku nekk ci yeen ñépp di gënatee law, digganteem ak moroomam. ⁴ Moo tax nun, nu di leen damoo fi biir mboolooy gëmkkati Yàlla yi, ndax seenug muñ, ak seen ngëm, ci biir mboolom ni ñu leen di bundxatale, ak njàqare yi ngeen di jànkoonteel.

Njekk feeñ na ci àtteb Yàlla

⁵ Loolu lépp di firndeel njekku àtteb Yàlla, bi leen di yellale ngu-rug Yàlla, gi tax ngeen di sonn. ⁶ Te kat njekku Yàlla dina feeñ ndax coono ba muy delloo ñi leen teg ab coono. ⁷ Dina feeñ it ndax noflaay ba mu nuy booleek yeen ñiy dékku ab coono, sédde nu ko, kera bés bu Sang Yeesu feeñee, ànd ak ay malaakaam yu lãmboo manooreem, wàcce asamaan. ⁸ Ci biir sawara wuy sèlsèli lay doon. Ca lay mbugal ñi xamul Yàlla, ak ñi baña déggal xibaaru jàmm bi jëm ci sunu Boroom Yeesu. ⁹ Ñooñu lees di mbugale sànkute gu sax dàkk, fu sore Boroom bi, sore tedngay manooreem, ¹⁰ kera bés bu délsee ba jot ci tedngaam

ci biir ñooñam ñu sell ñi, ba mboolom ñi ko gëm di ko yéemoo. Te yeen ci seen bopp, ci ngeen di bokk, ndax yeena gëm la nu leen seedeelon.

¹¹ Moo tax nu saxoo leena ñaanal, ngir sunu Yàlla yellale leen ab wooteem, ngir itam mu sottale kàttanam seen mboolom mébét mu baax, ak seen jépp jéf ju laloo ngëm. ¹² Su ko defee sunu turu Sang Yeesu mágge ci yeen, yeen it, ngeen mágge ci moom, ci sunu ndimbalal yiwu Yàlla, ak Sang Yeesu Almasi.

2

Ndëngte ju mag mooy jiiitu bésu Sang bi

¹ Léegi nag, bokk yi, ci wàllu dellusig sunu Sang Yeesu Almasi, ak sunu dajéji fa moom, li nu leen di ñaan moo di: ² bu leen lenn gaawa xañ sago ba ngeen ñàkka ànd ak seenum xel, mbaa mu di leen jaaxal; du lu ñu ne kàddug waxyu la, du genn kàddu mbaa bataaxal bu ñu nu moomale, te di leen gëmloo ne bésu Sang bi dikk na ba noppi. ³ Bu leen kenn naxe nenn, ndax bés ba du dikk-agum, te fippu gu mag ga jëkkula dikk, ba ki jëmmal ndëngte te dëgmal alkute*, feeñ. ⁴ Kooku mooy jànkoonteeka damu ci kaw mboolom lees di wooye yàlla, mbaa lees di jaamu, te mooy mujj toog ca kër Yàlla ga, ba far tudde boppam Yàlla.

⁵ Xanaa fàttlikuwuleen ne waxoon naa leen ko, ba ma nekkee ak yeen? ⁶ Te xam ngeen li ko téye léegi, ba du mana feeñ lu dul ca bésam. ⁷ Kumpa la dooley ndëngte ji bàddoo te mu ngi def liggéeyam xaat, xanaa kay ki ko téye ba tey moo koy téye rekk ba keroog jëlees fi ki ko téye. ⁸ Su boobaa la ku dëng ka di feeñ, te Sang Yeesu moo koy

* 2:3 2.3 Mbaa: di doomu alkute ji.

jállarbee ngelawal gémmitam, te moo koy rajaxee ca na muy feeñe bu délsee. ⁹ Peeñum ku dëng ki liggéeyu Seytaane lay àndal, te dina wone wépp xeetu manoore, aki firnde ak kéemaani feni neen, ¹⁰ ak mboolem xeeti naxe yu njubadi lal, ñeel ñi nara sàнку ndax ñàkka sopp dëgg gi, ngir nangu ko ba mucc. ¹¹ Looloo tax Yàlla yónnee leen jëf juy sàнке, ngir ñu gëm aw fen. ¹² Su ko defee mbugal dal mboolem ñi gëmul dëgg gi, xanaa di xejjoo njubadi.

Taxawleen bu dëgër

¹³ Nun nag bokk yi, manunoo ñàkka sant Yàlla fu nu tollu, ci yeen ñi Boroom bi sopp, ndax yeen la jëkka taamu, ngir sellale leen Noo gu Sell gi, ak itam seen ngëm gi ngeen gëm dëgg gi, ngir texeel leen. ¹⁴ Ci loolu it la leen woo ba mu jëfandikoo xibaaru jàmm bi nu leen àgge, ngir ngeen séddu ci sunu ndamal Boroom Yeesu Almasi. ¹⁵ Kon nag bokk yi, taxawleen bu dëgër te ñoy ci dénkaane yi nu leen àgge ci sunu làmmiñu bopp, ak yi nu leen bind ci sunuy bataaxal.

¹⁶ Sunu Sang Yeesu Almasi ci boppam, ak Yàlla sunu Baay, mi nu sopp, te may nu ciw yiwam, jàmmi xol ju sax dàkk, ak yaakaar ju wér, ¹⁷ yal nañu leen may jàmmi xol, te may leen dooley wéye jépp jëf ju baax, ak gépp kàddu gu rafet.

3

Ñaanleen ci Yàlla

¹ Li ci des nag bokk yi, moo di ngeen ñaanal nu, ngir kàddug Boroom bi gaawa law te am ndam na mu ko ame woon fa yeen, ² ngir itam nu mucc ci nit ñu soxor ñu bon ñi, ndax du ñépp a gëm. ³ Waaye Boroom bi mooy ki jara wóolu, te moo leen di dooleel, musal leen ci Ku bon ki. ⁴ Am

nanu it kóolote gu nu Boroom bi may, ne li nu leen sant, moom ngeen nekke, te moom ngeen di wéye. ⁵ Yal na Boroom bi wommat seen xol, jëme ci cofeelu Yàlla ak muñ gi ci Almasi.

Yaafus warul

⁶ Ndigal li nu leen di jox ci sunu turu Boroom Yeesu Almasi, moo di ngeen dànd mépp mbokk mu nekke ag yaafus, te baña dëppoo ak dénkaane yi ngeen nangoo ci nun. ⁷ Yeen ci seen bopp, xam ngeen ne ci sunuy tànk ngeen wara awe, te du ag yaafus lanu nekke woon ci seen biir. ⁸ Lekkonu ñamu kenn ci neen, xanaa di yëngu guddi ak bëccëg, ci coonob daan sunu doole, ngir baña diisal kenn ci yeen. ⁹ Moona du sañ-sañ bu nu ci ñàkk, xanaa bëgg leena won lu ngeen nu roye, ba ngeen aw ci sunuy tànk, ¹⁰ ndax ba nu nekke ak yeen, ndigal lanu leen joxoon moo di lii: «Ku nanguwula liggéey, bumu lekk.»

¹¹ Dëgg nanu nag ne ñenn a ngi ci seen biir, ñu nekke ag yaafus, duñu yëngu ci dara, lu moy di topptoo lu seen yoon nekkul. ¹² Ñu ni mel lanuy sant ak a dénku ngir Sang Yeesu Almasi, ngir ñu dal, tey yëngu, di dunde seen ñaqu bopp. ¹³ Yeen nag bokk yi, buleen tàyyi ci def lu baax.

¹⁴ Ku ci dëggul sunu kàddu yi ñu bind ci bataaxal bii nag, bàyyileen ko xel, te baña jaxasoo ak moom, ngir gâceel ko. ¹⁵ Bumu tax ngeen def ko ab noon, waaye yeddleen ko, ndax mbokk la.

Fii la Póol tëje bataaxalam

¹⁶ Gannaaw loolu, Boroom bi moom jàmm, yal na leen mayal boppam jàmmi lépp ak fépp. Yal na Boroom bi ànd ak yeen fépp.

¹⁷ Tàggoo bii, man Póol maa ko bind ci sama loxol bopp, te nii laay

binde ci bépp bataaxal. ¹⁸ Sunu
yiwu Boroom Yeesu Almasi ñeel
na leen yeen ñépp.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may Póol, mu bind ko Timote

¹ Ci man Póol, ndawal Almasi Yeesu, ci ndigalal Yàlla sunu Musalkat, ak Almasi Yeesu sunu yaakaar, ci man la bataaxal bii bawoo, ² ñeel Timote, sama doomu bopp ci wàllu ngëm. Aw yiw ak yërmande ak jàmm ñeel na la, bawoo ci Yàlla Baay bi, ak sunu Sang Almasi Yeesu.

Njàngle mu jub day yokke

³ Na ma la ko dénke woon ba may dem diiwaanu Maseduwan rekk, nanga toog Efes googu, ngir ña fay jàngle leneen, nga aaye leen. ⁴ Ne leen ñu baña topp léebi neen, ak limi maam yu dul jeex, ndax loolu ay werante donj lay jur, te jariñul dara ci liggéeyu njotug Yàlla gi sottee ci ngëm. ⁵ Ndénkaane lii nag, li ko taxa jóg mooy luy yee ak cofeel gu bawoo ci xol bu rafet, ak xel mu dal, ak ngëm gu mucc jinigal. ⁶ Am na ñu moy woowu yoon, ba lajj jëm ci wax ju tekkiwul dara. ⁷ Nñoonu ay jànglekati yoonu Musaa lañuy xëccoo doon, te xamuñu li ñuy wax, bay xam lenn ci li ñuy dëggal.

Yoonu Musaa am na ñu mu taxa jóg

⁸ Xam nanu nag ne yoonu Musaa baax na, ndegam na mu ware lees ko jéfe. ⁹ Lii itam xam nanu ko: ñi jub taxuñu yoon wi jóg, xanaa ñi jubadi ak ñi déggadi, ak ñemekati Yàlla yi, ak bàkkaarkat yi, ak ñi wormaalul lu sell, ak ñi wormaalul Yàlla, ak bóomkati baay, ak bóomkati ndey, ak reykatu nit ñi, ¹⁰ ak fokati séy yi, ak góor-jigéen yi, ak

jàppkati jaam yi, ak fen-kat yi, ak giñkati fen yi, ak ñiy jéfe leneen lu woroo ak njàngle mu baax, ¹¹ mi dëppoo ak xibaaru jàmm bi ñu ma dénkk, xibaaru Yàlla Aji Tedd ju màgg ji.

Nanu sante Yàlla yërmandeem

¹² Damay sant sunu Boroom Almasi Yeesu mi ma dooleel, moom mi ma natt ba wóolu ma, tabb ma ci liggéey bi, ¹³ te ma nekkoon ab tooñkatam, di ab bundxatalkat, di ab néeg. Waaye yërmande laa dajeel, ngir ñàkka xam ga ma daan jéfe, te ñàkka gëm tax. ¹⁴ Sunu yiwu Boroom moo ma baawaanal, booleel ma ci ngëm gi, ak cofeel, gi gëmkatub Almasi Yeesu jagoo. ¹⁵ Mboolem kàddu gii may wax, lu wóor la te jara gëm: Almasi Yeesu moo dikk ci àddina, ngir musal bàkkaarkat yi, te maa ci raw! ¹⁶ Waaye loolu moo tax man bàkkaarkat bi ci raw, ma dajeek yërmande, ngir, ci lépp lu nu Almasi Yeesu di muñal, ma doon ci misaal, ñeel ñi ko nara gëm èllég, ba texe ba fàww.

¹⁷ Yaw Buur bi sax dàkk, doo dee, te bêt manu laa gis, yaw Yàlla miy kenn, yaa tedd, yaa màgg,

tey ak èllég ba fàww. Amiin!

¹⁸ Kon nag Timote doom, loolu mooy ndigal li ma la dénkk, te mu dëppook kàdduy waxyu yi jotoona jib te jëm ci sa mbir. Gànaayool kàddu yooyu ngir di ci xaree xare bu baax bi, ¹⁹ te nga saxoo ngëm ak xel mu dal. Am na ñu tanqamlu seen ndeeyum xel ba suuxal seen ngëm. ²⁰ Ci ñooñu la Imene ak Alegsàndar bokk; Seytaane laa leen jébbal, yare leen ko, ngir ñu bañatee saaga Yàlla.

2

*Póol sàrtal na jataayub màggal
Yàlla*

¹ Kon nag li jiitu ci mboolem li may dénkaane mooy ngeen di dagaan, di ñaan, di tinu ak a sant, ñeel doom aadama yépp, ² ñeel buur yi, ak mboolem boroom baat yi, ngir nu mana nekke jàmm akug dal, tey wéye gépp njullite, ak wépp dundin wu tedd.

³ Loolu moo rafet te ñeex Yàlla sunu Musalkat, ⁴ bi bëgg ñépp mucce te ràññee liy dëgg. ⁵ Ndax kat jenn Yàlla donj moo am, benn Defarekat donj it moo am diggante Yàlla ak nit ñi, te mooy nit ki Almasi Yeesu, ⁶ mi maye bakkanam ngir jot ñépp, te jëf jooju lañu seedele ca ba mu jotee, la Yàlla nammoon. ⁷ Ci boobu seede lañu ma tabbe ab yénekat, ak ndawal kàddu gi, ak itam ab sèriñ, ñeel xeet yi dul Yawut, ngir ma xamal leen yoonu ngëm ak dëgg. Fenuma, dëgg donj laay wax.

⁸ Kon li ma bëgg moo di góor ñi di ñaane fépp, tàllal loxo yu mucce sikk, te bañ cee boole meroo ak mbiicoo. ⁹ Naka noonu, na jigéen ñi di sol col gu yiw, gu teggine te yem. Buñu jiital di defaroo ay létt yu épp, ak gànjari wurus, aki per, ak yérey tànnéef, ¹⁰ waaye nañu gànjaroo jëf ju baax, ndax mooy li jekk ci jigéen ñuy seede ne ñooy ragalkati Yàlla.

¹¹ Te it bu ñuy jàngle, na jigéen ñiy noppi, te woyof toyy. ¹² Mayuma jigéen mu jàngle mbaa mu jiite góor, waaye na noppi. ¹³ Ndax kat Aadama lañu jékka bind, Awa topp ca. ¹⁴ Te it du Aadama lañu nax, waaye jigéen lañu nax ba mu xëtt ndigal. ¹⁵ Teewul mucce jigéen a ngi ci njurum doom, ndegam saxoo na ngëm, ak cofeel, ak jëfin wu sell te yem.

3

Lii lañu séentu ci njiitu mbooloo mi

¹ Wax ju wóor a ngii: kuy sàkku sasub jiite mbooloom gëmkaat ñi, liggéey bu rafet lay xëccu. ² Njiit li nag fàww mu mucce sikk, di ku dencul lu wees jenn jabar, ku moom bakkanam, jiital am xelam, di ku nawlu, man gan, te mana jàngle. ³ Bumu di ab màndikat, mbaa bëggkatub xeex, waaye na lewet, bañu ay, te bumu di bëggkatub xalis. ⁴ Kërug boppam nag, na ko yor yorin wu rafet, te na mana yar ay doomam ba ñu nangul ko te sédd ko cér bu mat sëkk. ⁵ Ndax ku tëlee yor kërug boppam, ana nu mu mana sàmme mbooloom gëmkaati Yàlla yi? ⁶ Te it bumu dib tuubeen bu bees, lu ko moy ag réy-réylu man na koo gëlëmal, ba mu tàbbi ci mbugal ni Seytaane. ⁷ Te it ñi ci biti te gëmuñu, la ñu ko seedeel nay lu rafet, ba deram du yàqu, nde kon mu tàbbi ci fiuru Seytaane.

Lii lañu séentu ci taxawukatub mbooloo mi

⁸ Naka noonu ab taxawukatub mbooloo mi, na di ku tedd, bumu di boroom ñaari kàddu. Bumu di ku sàngara jiital, mbaa kuy sàkku am-am bu lewul. ⁹ Na ñoy ci mbóotum ngëm mii feeñ te ànd ceek xel mu dal. ¹⁰ Dees koy jékka seetlu nag, ba muy ku mucce sikk, ñu door koo dugal ci liggéeyu taxawukatub mbooloo mi. ¹¹ Naka noonu, na jigéen ñiy taxawu mbooloo mi* di ñu tedd, buñu diy soskat, nañu moom seen bakkan, te jara wóolu ci lépp.

¹² Ab taxawukatub mbooloo mi bumu denc lu wees jenn jabar te na yor ay doomam, ak kërám, yorin wu rafet. ¹³ Ñi ci wàccoo ak seen sasub taxawukat nag, seenub liggéey lañu jènde taxawaay bu

* 3:11 3.11 jigéen ñiy taxawu mbooloo mi: manees na ko tekki nii it: seeni soxna.

rafet, te ñooy mana waxe fit, seen ngëm gi ñu gëm Almasi Yeesu.

Mbóotum yoonu ngëm wi mágga na

¹⁴ Lii laa lay bind, te di la yaakaara seetsi ci fan yu gàtt, ¹⁵ ngir su ma yeexee itam, nga xam nooy doxale ci kër Yàlla, ci biir mbooloom Yàlla jiy dund. Mbooloom gëmkat mi mooy kenug dëgg gi, di cëslaayam. ¹⁶ Deesul nàttable moos mággaayu mbóot mii feeñe ci sunu yoonu ngëm: Kii moo feeñe ci yaramu suux, Noowug Yàlla dëggal ko, malaaka ya niir ko; moom lañu waaree ci xeet yi, gëmees na ko ci kaw suuf it, te yéegees na ko fa leer ga.

4

Alluway ceytaane yàq na am xel

¹ Noowug Yàlla wax na ci lu leer ne ci mujug jamono, dina am ñu wacc yoonu ngëm wi, di topp ay xalaat yuy fàbbee ak ay àlluway ceytaane, ² yu leen ay jinigalkat, ay fenkat yu dërkiis ab xol, di naxe. ³ Ñooñu ñooy aaye ab séy, di digle ñàkka lekk yenn ñam yu Yàlla sàkk, ngir gëmkat ñi xam liy dëgg, man cee jariñu te di ko sante Yàlla. ⁴ Ndaxte li Yàlla sàkk lépp a baax, du lenn lees ciy aayal, ndegam kàddug cant lees ko jariñoo. ⁵ Lu mu mana doon, kàddug Yàlla akug ñaan moo koy sellal.

Lii la liggéeyu jawriñu Almasi laaj

⁶ Soo dee xamal loolu bokki gëmkat ñi, yaa di jawriñu Almasi Yeesu ju baax ju xontoo kàdduy yoonu ngëm wi, ak àlluwa ju rafet ji nga topp naka jekk. ⁷ Waaye nettali yu yittewoo lu dul Yàlla, ak léebi jeeg ju mággat ji, bañ ko, te nga tàggatu ci ag njullite. ⁸ Ndax

kat tàggat aw yaram, as njariñ a ngi ci, waaye ag njullite, ci lépp lay jariñe, te moo moom digeb àddinay tey ak èllég. ⁹ Kàddu gii may wax, lu wóor la te jara gëm ba mu mat sèkk. ¹⁰ Loolu kañ moo nu tax di sonn aka góor-góorlu, ndax Yàlla jiy dund lanu yaakaar, moom miy musal ñépp, rawatina gëmkat ñi.

¹¹ Digleel loolu, te di ko jàngle. ¹² Bu la kenn xeebe sa at yu néew, waaye nanga doon royukaayu gëmkat ñi ci wax ak jëfin, ak cofeel, ak ngëm, ak dundin wu set. ¹³ Ba keroog may dikk, saxool di jàng-biral Mbind mi, di ñaaxe aka jàngle. ¹⁴ Bul sàggane may gi ci yaw, te di lu ñu la baaxee ag kàddug waxyu gu ànd ak tegeb loxo, ba la mag ñi defaloon. ¹⁵ Loolu ngay def sam xel, mbir yooyu ngay pastéefoo ba sag yokkute bir ñépp. ¹⁶ Sàmml sa bopp nag, sàmm sa àlluwa, te saxoo ko; soo ko defee, dinga mucc, musal ñi lay déglu.

5

Ay ndigal ñeel na jëtun ñi

¹ Bul gëdd mag, waaye ñaax ko ni bu doon sa baay. Ndaw it, def ko ni sa rakk. ² Jigéen ju mag, def ko ni sa yaay; jigéen ju ndaw, nga def ko ni sab jigéen, te seen diggante set wecc.

³ Teralal jëtun ñiy jëtun dëgg. ⁴ Waaye su dee ab jëtun bu ami doom mbaa ay sët, ñooñoo wara jékka jéema jéfe ag ragal Yàlla ci seen biir kër, ba delloo njukkal seen waajur, ndax loolu la Yàlla rafetlu.

⁵ Waaye kiy ab jëtun dëgg te di ku wéet, mooy ki yaakaar Yàlla, te saxoo ay dagaan aki ñaan, guddi ak bëccëg. ⁶ Ku ci nekkewul lu moy bânneexu bakkanam nag, ndee luy dox la. ⁷ Loolu ngay dénkaane, ndax

ñépp mucc sikk. ⁸ Ku fàggulul ay bokkam nag, rawatina waa kèram, yoonu ngëm wi la gântal, te moo yées ku gëmül.

⁹ Limeefu jëtun ñi ndimbal ñeel, deesu ci bind ku am lu yées juróom benn fukki at, te na di ku masul am lu wees jenn jëkkër donj, ¹⁰ te di ku ñu seedeel jëf ju rafet; lu mel ni yar ay gone, ak man gan, ak teral gëmkat ñu sell ñi,* ak dimbali ñi tollu diggante, ak di jàppoo jépp jëf ju baax.

¹¹ Jëtun ñiy ndaw nag, génne leen ci, ndax bu leen bëgg-bëggu bakkan sorelee ak Almasi, dinañu namma séyaat, ¹² te su boobaa mbugal war ci ñoom, ndax worma ja ñu fecci. ¹³ Te itam ca lañuy tàmmë am ug jot, di tax-awaalu kër ak kër. Te duñu yem ci am ag jot rekk, waaye dañuy làmmiñu, di dugg lu seen yoon nekkul, tey wax lu leen warul. ¹⁴ Moo tax ma bëgg, jëtun ñiy ndaw séyaat, ami doom, yor seen kër, ba noon bi du am lu mu yàqe sunub der. ¹⁵ Ndax kat am na ci xaat yenn jëtun ñu lajj, ba topp Seytaane.

¹⁶ Gëmkat bu jigéen bu ci am mbokkum jëtun nag, na ko dimbali ba yenni mbooloo mi. Su ko defee mbooloo mi mana dimbali ñiy jëtun dëgg.

Ay ndigal ñeel na mag ñi

¹⁷ Mag ñiy jiite mbooloo mi bu baax nag, nañu leen yellale ag njukkal ñaari yoon, rawatina ñi boole coonoy waare ak njàngle. ¹⁸ Ndax kat Mbind mi nee: «Bul takkal ngise nag wuy bojj am pepp†,» nee it: «Ku ñaq, jariñu‡.» ¹⁹ Bul déglu tuuma ju ñu waxal magum mbooloo mi, lu moy ci kaw kàdduy ñaari seede mbaa ñett. ²⁰ Waaye ñi ciy bàkkaar,

tiiñal leen, ndax ñi ci des ragala bàkkaar.

²¹ Maa ngi lay àrtu nag fi kanam Yàlla, ak Almasi Yeesu, ak malaaka yi ñu tabb, ngir nga sàmm loolu te baña jeng, mbaa nga jëfe lenn loo defe xejj ak seen. ²² Bul di gaawa teg loxo kenn, ngir fal ko njiit. Bul séddu ci bàkkaari jaambur, te yaw ci sa bopp, sàmmool dundin wu set.

²³ Te itam bul di naanati ndox mu ñuul donj, waaye deel jëfandikoo tuuti biiñ, ndax mu baax ci sa biir, ak yeneen xeeti wéradi yu la farala dal.

²⁴ Ñenn a ngi ñu seeni bàkkaar fés, te àtteesagu leen, waaye ñenn a ngi ñu seeni bàkkaar làqu ba tax yoon dabagu leen. ²⁵ Naka noonu, jëf ju baax day fés, te lu ci fésul it, du wéye làqu.

6

Ay ndigal ñeel na jaam yi

¹ Mboolem ñi ci buumu njaam, nañu jàpp ne seeni sang yelloo nañu gépp wegeel, ngir kàddu gu teddadi baña tege ci turu Yàlla, ak sunu àlluwa. ² Jaam yi seeni sang di bokki gëmkat, buñu yab seeni sang, ndax li ñuy bokki gëmkat, waaye na tax ñu gënati leena jaamu, ndax seen sang yooyu di jariñoo seenu ñaq, ay gëmkat lañu, ay soppe lañu.

Ragal Yàlla mooy alal

Loolu nga wara jàngle, di ko dénkaane. ³ Waaye ku ciy jàngle leneen, te toppul kàddu yu wér yi tukkee ci sunu Sang Yeesu Almasi, toppul àlluwa ji dëppoo akug njulite, ⁴ kooku, ab xoggilukat la te xamul dara. Woppi werante ak xuloo ci baati kese, moo ko dal, te loolu mooy jur ñeetaane, ak ñaayoo, aki saaga, ak ñaaw njort, ⁵ ak jote yu dul jeex yu boole

* 5:10 5.10 Mbaa: raxas tànkì gëmkat ñu sell ñi, † 5:18 5.18 Seetal ci *Baamtug Yoon wi* 25.4. ‡ 5:18 5.18 Seetal ci *Luug* 10.7.

ay nit ñu seenum xel mu yàqu xañ àlluway dëgg. Nit ñooño mubboo ag njullite, te def ko wutukaayu alal.

⁶ Teewul njullite gu ànd ak doylu, di alal ju réy. ⁷ Ndax kat indaalewunu dara ci àddina, te manunoo yóbbaaale dara. ⁸ Kon su nu amee lu nu lekk, ak lu nu sol, nanu ko doyloo. ⁹ Waaye ñi sàkkoo barele, ñooy tàbbi ci nattub bakkan, aki fiir, ak lu bare ciy xemmemtéef yu tekkiwul dara, xemmemtéef yuy lore, tey suuxal seeni boroom ci yàqule ak sànkute. ¹⁰ Ndax sopp xaalis kat mooy reenu mboolem xeeti loraange. Am na ñuy ñaf-ñafi, di ko wut, far lajj yoonu ngëm, ba teg seen bopp tiis yu bare.

Xareb ngëm jib na

¹¹ Yaw miy nitu Yàlla nag, dawal loolu, te topp njub ak njullite ak ngëm ak cofeel ak muñ akug teey. ¹² Joñanteel joñante bu baax bi, ngir yoonu ngëm wi, te nga ñoy bu baax ci texeg fàww gi ñu la woo, ba tax nga dëggal sa ngëm nu rafet noonu nga ko dëggale woon fa kanam seede yu bare.

¹³ Dama lay ñaax fi kanam Yàlla mi may bakkan lépp luy dund, ak fi kanam Almasi Yeesu, boroom seede su rafet sa fa kanam Poñsë Pilaat, ¹⁴ sàmmal santaane bi, te bañ koo gàkkal, bañ koo sikkal, ba kera sunu Sang Yeesu Almasi di feeñ,

¹⁵ te ki koy feeñal bu àppam jotee, di ku Tedd ki wéetoo nguuram,

Buruu buur yi, Sangu sang yi.

¹⁶ Moom dorñ moo dul dee, moo màkkaanoo leer gu kenn jotewul,

te mooy ki nit masula gis te tële koo gis.

Teddnga ak kàttan ñeel na ko ba fàww. Amiin.

¹⁷ Ñi barele alalu àddinay tey nag, dénkk leen ñu baña réy te

baña yaakaar alal ju wóoradi, te ñu yaakaar Yàlla mi nuy xéewale lépp, ngir nu di ko bége. ¹⁸ Ñi barele na ñuy def lu baax, nañu barele jëf ju baax, di joxee xol bu tàlli, yéwén te nangoo dimbalee. ¹⁹ Noonu lañuy dajalee alal, muy cëslaay lu dëgër ngir èllëg, ndax ñu jot ci dund giy dëgg.

²⁰ Ngalla waay Timote, sàmmal li ñu la dénkk! Moytul kebetuy àddinay kese, ak werantey diiñatkat yu tuddoo boroom xam-xam. ²¹ Boobu xam-xam la ñenn ñi topp ba lajj yoonu ngëm.

Aw yiw ñeel na leen.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may Póol, mu bind ko Timote

¹ Ci man Póol, ndawal Yeesu Almasi ci coobarey Yàlla, ngir xamle digeb dund gi ci Almasi Yeesu, ci man la bataaxal bii bawoo, ² ñeel Timote, sama doom, sama soppe. Aw yiw ak yërmande ak jàmm ñeel na la, bawoo ci Yàlla Baay bi, ak sunu Sang Almasi Yeesu.

Feddilil sa ngëm

³ Maa ngi lay fàttliki ci samay ñaan guddeek bëccëg, fu ma tollu te di ci sant Yàlla, mi may jaamoo xel mu dal, ni ko samay maam daan defe. ⁴ Yàkkamti naa lool gisati la, ba sama xol sedd guyy, nde maa ngi fàttliki sa rongooñi keroog ya. ⁵ Maa ngi fàttliki ngëm gu dëggu gi ci yaw, te jëkkoonna nekk ci sa maam ju jigéen Lowis, ak sa yaay Ënis, te mu wóor ma ne moom nga saxoo itam. ⁶ Moo tax li ma lay fàtlli moo di nga xamb taalub mayu Yàlla, ga nga jote ca ba ma la tegee samay loxo. ⁷ Ndax kat Noo gi nu Yàlla jox taxu noo ragal, xanaa kay da noo may doole, ak cofeel, ak jëfin wu laloo am xel.

⁸ Bul kersawoo di seedeel sunu Sang, mbaa nga di ma kersawoo, man mi ñu tēj ngir moom, waaye jëlal sa wàll ci coonob xibaaru jàmm bi, ni la ko manoorey Yàlla manloo.

⁹ Moo nu musal, woo nu woote bu sell te sunuy jëf taxul,

waaye coobarey boppam a tax, ak yiwam wi ñu nu may ci Almasi Yeesu, balaa ay jamonoy jamono di sosu.

¹⁰ Woowu yiw, la ko fésal moo di dikkug sunu Musalkat Almasi Yeesu, mi neenal ndee, te niital nu yoonu texe, ak ndee gu fomm ba fàww, ni ko xibaaru jàmm bi xamlee.

¹¹ Te ci xibaaru jàmm boobu lañu ma tabb, ba ma di yéenekatu xibaar bi, di ndawam, di jànglekatam. ¹² Looloo tax may daj yii coono. Waaye rusuma ci, ndax xam naa ki ma gëm, te wóor na ma ne moo mana sàmm li ma ko dénk ba keroog bés ba.

¹³ Royal ci kàddu yu wér yi nga dëgge ci man, te nga ànd ceek ngëm, ak cofeel gi Almasi Yeesu di maye, ¹⁴ te lu baax li ñu la dénk, nanga ko sàmm ci ndimbalal Noo gu Sell gi ci nun ñi ko gëm.

¹⁵ Xam nga ne waa diiwaanu Asi gépp a ma won gannaaw, te Fusel ak Ermosen ci lañu bokk. ¹⁶ Yal na Yàlla baaxe nag waa kër Onesifor, yërmandeem, ndax dëfal na ma lu bare, te kersawoowul li ñu ma tēj kaso, ¹⁷ waaye ba mu dikkee Room, da maa seeta seet, ba gis ma. ¹⁸ Yal na ko Boroom bi may mu daj bés sub keroog booba, yërmandey Boroom bi. Taxawu na ma lool ca Efes, te xam nga ko xéll.

2

Beyal saw sas

¹ Kon nag yaw doom, doolewool yiw, wi Almasi Yeesu di maye. ² Li nga dëgge ci man te seede yu bare teewe ko, nanga ko jottli nit ñu wóor ñu ko mana xamal ñeneen. ³ Jëlal sa wàll ci coono bi takk-derub Almasi Yeesu bu wóor di jànkoonteel. ⁴ Ab takk-der bu bégga neex ka ko solal kat, du xintewoo mbiri nit ña soluwul. ⁵ Kuy jonante it, deesu ko kaala te jonantewul ci yoon. ⁶ Te it beykat bi yor coonob liggéey bi, moo wara jékka séddu ca meñneef ma.

7 Defal sam xel ci li ma la wax. Boroom bi moo lay leeralal lépp.

Yeesu mooy boroom kóllère

8 Bàyyil xel ci Yeesu Almasi mi ñu dekkal te mu soqikoo ci Daawuda, ni ko sama xibaaru jàmm indee. ⁹ Xibaaru jàmm boobu moo tax may daj coono yu metti ni defkatu mbon, ba ci jéng yii ñu ma jéng. Waaye kàddug Yàlla moom, deesu ko jéng. ¹⁰ Looloo ma tax di muñ lépp, ngir ñi ñu taamu, ndax ñoom it ñu dajeek mucc gi ci Almasi Yeesu, boole ci teraanga ju sax.

¹¹ Kàddu gu wóor a ngii: Su nu deeyandoo ak Almasi, nooy dundandoo ak moom itam; ¹² su nu muñee, nooy bokk nguuru. ¹³ Su nu ko gântalee, moom it dinanu gântal; su nu ko ñàkkee kóllère, mu saxoo kóllèreem, ndax manula gântal boppam.

Surga day sàkku ngërëmu njaatigeem

¹⁴ Loolu, dee ko fàttlee, te ngay dénkaane fi kanam Yàlla, ñu bañ di xuloo ci ay baat, ndax amul njariñ, ñi koy dégg donḡ lay sànk. ¹⁵ Defal sa kem-kàttan ba boo teewee fa kanam Yàlla, di ku mu gërëm, ab liggéeykat bu mucc gacce, di xamle kàddug dégg gi ni mu ware. ¹⁶ Waaye ay kebetuy àddinay kese, moytu ko, ndax ngëmadi gu ko yées rekk lay yóbbée, ¹⁷ te kàdduy ñooñu day law ni ngal. Ci ñooñu la Imene ak Filet bokk. ¹⁸ Ñoo lajj yoonu dégg, ba naan ñiy dekki, dekki nañu ba noppi, te seen wax jooju, am na ñenn ñu muy yàq seen ngëm. ¹⁹ Teewul céslaay lu dègër, li Yàlla tabax, mu ngi ne kekk, te màndarga ma ca nekk, kàddu yii la: «Boroom bi xam na

ay ñoñam*,» ak: «Kuy tudd turu Sang bi, na daw njubadi.»

²⁰ Kër gu mag nag, du ndabi wurus ak xaalis rekk a fa am, waaye yoy bant a nga fa, ak yoy ban; yii di ndabi teraanga, yee di ndabi njoogaan. ²¹ Ku setal sa bopp nag ba mucc ci yu bon yooyii, yaay doon ndabal teraanga lu sell te amal sangam njariñ ngir jépp jëf ju baax.

²² Xemmemtéefi ndaw nag, daw ko, te nga topp njub, ak ngëm ak cofeel, ak jàmm, ànd ceek ñiy tudde Boroom bi xol bu set wecc. ²³ Waaye werante yu xeluwul te du xam-xam, moyu ko, te xam ne ay ñaayoo lay jur. ²⁴ Te jaamub Boroom bi warul di ñaayoo, waaye day lewet ci ñépp, mana jàngle tey muñ. ²⁵ Jaamub Boroom bi ndànk la war di jubbanti diinatkat yi, nde jombul Yàlla may leen ñu tuub, ba xam liy dégg. ²⁶ Su ko defee seenum xel dellusi, ba ñu récc fiirug Seytaane, mi leen jàpp, di leen defloo coobareem.

3

Mujug jamono dina tar

¹ Lii, nanga ko xam: mujug jamono, jant yu tar dina dikk. ² Nit ñi, seen bopp donḡ lañuy bëgg, ay bëggkati xaalis lañuy doon, ay damukat, nit ñu réy, di ay saagakati Yàlla, ñu déggadil waajur, ñu santadi te selladi. ³ Duñu am ab xol, duñu meddi, ay soskat lañuy doon, ñu ñàkk sago, ñu néeg te bañ lu baax; ⁴ ay workat lañuy doon, ñu teeyadi, ñu danjiiral te di ñu bëgg seen bannexu bopp, ba mu gènal leen Yàlla. ⁵ Ag njullite lañuy mbubboo tey xalab leer ga leen ko wara manloo. Ñooñu, dèddu leen.

⁶ Ñenn ci ñooñu ñooy yoxoosuy dugg ci biir kër yi, di fàbbi jigéen

* 2:19 2.19 Seetal ci Mândiḡ mi 16.5.

ñu ñàkk bopp, ñi seeni bàkkaar man, te seen xemmemtéef yu bare jiital leen. ⁷ Gëstu ay àlluwa la jigéen ñooñuy wéye, waaye duñu mana xam liy dëgg muk. ⁸ Noonee Sànnes ak Sàmbres* doon jànkoontee Musaa, ni la góor ñooñu di jànkoontee ak dëgg gi; ñooy nit ñu seenum xel yàqu, te ñu doyadi ci wàllu ngëm. ⁹ Waaye duñu soreeti, ndax seenug ndof dina bir ñépp, na ñaar ñooña mujje woon.

Póol dénkooti na Timote

¹⁰ Yaw nag seetlu nga bu baax sama àlluwa, ak sama dundin, ak sama mébét, ak sama ngëm, ak samag muñ, ak sama cofeel, ak samag ñeme coono, ¹¹ ak itam bundxatal yaak njàqare ya ma dikke woon fa dëkk yooyu di Àncos ak Ikoñum ak Listar†. Céy na ñu ma bundxatale, waaye Sang bee ma musal ci lépp! ¹² Te kat képp ku namma nekke ag njullite ci yoonu Almasi Yeesu, dees na la bundxatal. ¹³ Waaye nit ñu bon ñi, ak maa-man yi dañuy gën di bon rekk, di naxe tey nax seen bopp.

¹⁴ Yaw nag saxal ci li nga jàng, muy lu la wóor, nde xam nga ña nga tanqe. ¹⁵ Bi ngay lu tuut nga dale xam Mbind mu sell mi, te moo la mana may xel mu la jême ci mucx gi gëm Almasi Yeesu di maye. ¹⁶ Mboolem Mbind mu sell mi la Yàlla wal ag Noowam, ba mu am njariñal jàngal nit ñi, femmu leen, jubbanti leen, yar leen cig njub. ¹⁷ Su ko defee nitu Yàlla ki mat sèkk te matley jumptukaay ngir jépp jëf ju baax.

4

¹ Kon nag dama lay dénk fi kanam Yàlla ak Almasi Yeesu,

muy àtteji ñiy dund ak ñi dee, di la dénk ci darajay bésam ba muy feeñ, ak ci darajay nguoram, ² waareel kàddug Yàlla te taxaw ci temm, su neexee ak su naqaree; di yedde, di femmoo, di ñaaxe, tey saxoo muñ ci sam njàngle. ³ Ndax kat ay jamonoo ngi ñëw, nit ñi dootuñu xajoo àlluwa ju wér, waaye seeni bëgg-bëggi bopp lañuy topp, bay fort-aatoo fu nekk, ay sërñ yu leen di wax lu leen neex. ⁴ Dëgg lañuy tanqamlu, lajj, wuti léebi neen. ⁵ Waaye yaw, àndal ak sa sago, ak diggante boo mana tollu, te ñeme coono. Jàppal ci liggéeyub jottli xibaaru jàmm bi, beyal sa waar ba mu mat sèkk.

⁶ Man nag, daanaka saraxu tuuru bu sottiku laa ba noppi; sama waxtuw dem dëgmal na. ⁷ Xare bu baax bi, xare naa ko, rawante bi, sottal naa ko, ngëm gi ma am, sàmm naa ko. ⁸ Léegi nag kaalag njekk a may xaar, te Boroom bi, Àttekat bu jub bi moo ma koy yool, keroog ca bés ba, te du man rekk la koy yool, waaye itam képp ku koy séentu te yàkkamti bés ba muy feeñ.

Fii la Póol tëje ay dénkaaneem

⁹ Defal sa kem-kàttan, ba fekksi ma nu mu gëna gaawe. ¹⁰ Ndax kat Demas, àddinay tey la sopp ba tax mu wacc ma, dem Tesalonig, te Kereseñsë dem na diiwaanu Galasi, Tit dem diiwaanu Dalmasi. ¹¹ Luug rekk a des fi man. Indaaleel Màrk, ndax amal na ma njariñ ci liggéey bi. ¹² Tisig nag laa yebal Efes. ¹³ Mbubb ma ma wacoon ak Karpus ca Torowas, booy ñëw, indaaleel ma ko, ak itam téere yi, rawatina téerey der yi.

* 3:8 3.8 Sànnes ak Sàmbres ay tur la yu Yawut yi baaxoo tudde luxuskati Misra, ya doon fexee joñante ak Yonent Yàlla Musaa. † 3:11 3.11 Ikoñum ak Listar ay dëkk ci diiwaanu Galasi lañu woon, fa Póol tàmbalee yenam, di waare xibaaru Almasi.

¹⁴ Alegsàndar tègg bi def na ma lu bon lu réy, waaye Boroom bee koy fey jéfam. ¹⁵ Yaw itam, moytu ko bu baax, ndax moo gántal lool sunu àlluwa.

¹⁶ Keroog ba ma jèkkee di layool sama bopp, kenn taxawuwma, ñépp a ma daw, yàlla bu leen seen jéf topp. ¹⁷ Waaye Boroom bee ma dimbali, dooleel ma, ngir kàddu gi siiwe ci man, ba xeeti jaambur yépp dégg ko, te Boroom bee ma musal ci pàddum gaynde. ¹⁸ Boroom bee may wallu ci jépp jéf ju bon, te moo may aar ba tàbbal ma fa nguuram ga fa asamaan. Daraja ñeel na ko, tey ak èllég ba fàww. Amiin.

Póol tàggu na ñoom Timote

¹⁹ Nuyul ma Piriska* ak Akilas ak waa kër Onesifor. ²⁰ Eràst moom, Korent la des, waaye Torofim, Mile laa ko bàyyi, ndax daa woppon. ²¹ Gaawala ñëw, balaa seddub lolli di jam. Ab nuyoo ñeel na la, tukkee ci Èbulus ak Pudeñsè ak Linus ak Kélójaa ak bokk yépp. ²² Yal na Boroom bi wéttali sam xel. Aw yiw ñeel na leen.

---

* **4:19** 4.19 Piriska mooy Pirsil ba tey. Seetal ci *Jéf ya* 8.2.

Bataaxal bi Yàlla may Póol, mu bind ko Tit

¹ Ci Man Póol la bataaxal bii bawoo, man jaamub Yàlla, biy ndawal Yeesu Almasi, mu yebal ma, ngir ma dugal ñi Yàlla tànn ci yoonu ngëm ak xam-xamu dëgg, giy taxa jullite. ² Ngëm googu, ak xam-xam boobu, ñu ngi sukkandiku ci yaakaar, ji nu am ci texe ba fàww, te googu texe, Yàlla mi dul fen, moo ko dige ba àddina sosoogul. ³ Waaye tey bi mu jotee, Yàlla sunu Musalkat moo feeñal kàddoom ci biir waare bi mu ma dénkk man, te moo ma digal ma xamle ko. ⁴ Bataaxal bi ñeel na Tit, sama doomu yoon ci kaw ngëm gi nu bokk. Aw yiw ak jàmm ñeel na la, bawoo fa Yàlla Baay bi, ak Almasi Yeesu sunu Musalkat.

Póol sas na Tit ca réewum Keret

⁵ Li tax ma bàyyi la gannaaw ca réewum Keret mooy nga mottli la desoon ca liggéey ba, te nga tabb ay mag ñu jiite mbooloo mi ci dëkk bu nekk, na ma la ko sante woon, man ci sama bopp. ⁶ Ndegam nit a nga ca seen biir ñoom, di ku mucc sikk, te dencul lu wees jenn jabar, te ay doomam di ay gëmkat ñu ñu tuddul ci afal seen bakkan akug déggadi, nanga tabb ku mel noonu. ⁷ Ndax kat, njiit li war na di ku mucc sikk, gannaaw ab saytukatu kër Yàlla la. Bumu di ku bew, mbaa ku gaawa mer, mbaa ab màndikat, mbaa bèggkatub xeex, mbaa wutkatub am-am bu lewul. ⁸ Waaye war na di ku man gan, ku xejjoo lu baax, jiital am xelam, jub, sell te moom boppam. ⁹ Na jàpp bu dëgër ci kàddu gu wóor

gi, ni ñu ko ko jàngale, ngir mu man di ñaaxe jooju àlluwa ju wér, tey tiñnal weddikat yi.

Gëmkati Keret jar nañoo femmu

¹⁰ Ndax kat bare na ñu të, rawatina ci tuubéen ñi bokk ci askanu yawut, ay waxkati neen lañu, te ñooy yàq xeli nit ñi. ¹¹ Li war moo di tëj seen gëmmiñ, ndax kəri lëmm lañuy tase àlluwa ju ñu amul sañ-sañam, ngir di ko sàkkoo am-am bu lewul. ¹² Ma wax ko waru jenn waay, ab waa Keret buy seen yonentu bopp. Mu ne: «Waa Keret, ay fen-kati neen, soxor niy rabi àll, fuqle, yaafus.» ¹³ Loolu mu leen seedeel mooy dëgg, te moo tax nga war leena femmoo kàddu yu dëgër, ngir seen ngëm tegu ci àlluwa ji wér, ¹⁴ te baña topp léebi neen yu Yawut yi, ak santaaney nit ñi dëddu liy dëgg. ¹⁵ Nit ñi set nag, seen lépp ay set, waaye ñi boole sobewu ak gëmadi, seen dara setul, seen xalaat ak seenum xel, ñooy bokk sobewu. ¹⁶ Xam Yàlla lañuy woote, te seeni jëf weddi Yàlla; nit ñu jara jéppi, ñu déggadi lañu, te tëlee def lenn lu baax.

2

Alluwa ju wér lii lay xamle

¹ Yaw nag waareel li dëppook àlluwa ji wér, ² te mooy na mag ñi moom seen bakkan, di ñu tedd, jiital seenum xel, te pastéefu ci wàllu ngëm, ak cofeel, akug muñ.

³ Naka noonu, jigéen ñu mag ñi itam, nañu jéfe ni mu jekke ci ay nit ñu sell; buñu yàq der, bu leen sàngara jiital, te nañuy jàngale lu baax, ⁴ ngir tàggat jeeg ju ndaw ji ci sopp seen jëkkër, sopp seeni doom, ⁵ di ñu jiital seenum xel, set jikko, di liggéey ca seeni kër, baax, nangul seen jëkkër, ba kenn du baatal kàddug Yàlla.

⁶ Naka noonu, xale yu góor yi itam, ñaaxleen ci jiital seenum xel. ⁷ Te nanga doon, yaw ci sa bopp ab royukaay, ci lépp ndax sa jéf ju baax, te nga boole ko ak àlluwa ju dëggu te tedd, ⁸ ak kàddu gu wér gu kenn dul mana weddi, ngir rusloo ab noon bu amul lenn lu bon lu mu nu baatale.

⁹ Jaam yi, nañu nangul seeni sang ci lépp, di sàkku seen bannexu sang, te ñu bañ di tontoonte ak moom, ¹⁰ mbaa di randal. Waaye nañu firndeel ne ñoo yelloo kóolote gu mat sèkk, su ko defee dinañu sagal ci lépp, àlluwa ji ñu jàngé, te muy ju Yàlla, sunu Musalkat.

¹¹ Ndax yiwu Yàlla kat feeñ na, te looloo indil ñépp ag mucc. ¹² Yiw woowu moo nu digal nu dèddu ñeme Yàlla, ak xem-memtéefi àddina, te jiital sunum xel, di jéfe njub, te nekke ag njullite ci àddinay tey jii. ¹³ Loolu lees nu digal, li feek nu ngi séentu yaakaaru mbég ma, keroog bésu peeñum sunu mäggaayu Yàlla, miy Yeesu Almasi, Musalkat bi. ¹⁴ Moo maye bakkanam ngir nun, moo nu jot, ba nu mucc ci gépp njubadi, moo nu def askan wu mu setalan boppam, séddoo nu, nuy askan wu farlu ci jéf ju baax.

¹⁵ Googu kàddu ngay waaree, di dénkoo ak di femmoo, te boole ci fulla ju mat sèkk. Bu la kenn yab.

3

Ku gëm jéfe lu baax

¹ Fàttli leen ne leen ñu nangul kilifay nguur gi, ak boroom sañ-sañ yi, di dégg ndigal, tey fàggu ngir jépp jéf ju baax. ² Buñu yàq der te buñu bëggu ay, waaye nañu di bëggkati jàmm, te nañuy jéfe lewetaay gu mat sèkk, seen digg ak ñépp.

³ Ndax nun itam kat, ñu ñàkk xel lanu woon te dëggadi, ñu

rээр, ténku ci lu doon ay xem-memtéef, ak bannexi bakkan, tey wéye def lu bon, ak ñeetaane, ñu jara bañ te bañante ci sunu biir. ⁴ Waaye ba Yàlla sunu Musalkat feeñalee mbaaxam ak mbéggeelam ci doom aadama,

⁵ ca la nu musal, te du jenn jéfu njekk ju nu def, ba tax mu musal nu, waaye ci yërmandeem la nu musale, sang nu cangaay lu nu taxa judduwaat, boole ci yeesale nu Noo gu Sell, ⁶ gi mu nu awale ci Yeesu Almasi sunu Musalkat, ba baawaanal ko ci sunu kaw. ⁷ Noonu la nu Yàlla joxe àtteb ñu jub ci kaw aw yiwam, ba nu mujj séddu ci texe gu sax dàkk, ni nu ko séentoo.

⁸ Googu kàddu wóor na te damaa bëgg nga sàmmoo dëggal loolu, ngir gëmkati Yàlla yi saxoo def jéf ju baax. Loolu moo baax te am njariñ ci nit ñi. ⁹ Waaye ay werante, ak limi maam, aki xuloo, aki jaayante xam-xam ci yoonu Musaa, moytu ko, ndax loolu amul njariñ, amul solo. ¹⁰ Ab féewalekat nag, yedd ko benn yoon ba ñaareel bi yoon, doora daggook moom, ¹¹ te xam ne ku ni mel daa làggi ci bàkkaaram, te moo daan boppam.

Póol tàggu na Tit

¹² Gannaaw bu ma la yónnee Artemas mbaa Tisig, defal loo man ba fekksi ma Nikopolis, ndax fa laa fas yéenee lollikooji. ¹³ Naka Senas xamkatub yoon bi, ak Apolos, fexe leena waajalal, ba duñu ñàkk lenn lu ñu soxla ci seen yoon. ¹⁴ Na sunuy ñoñ tàggatu ci jéf ju baax ju ñu saxoo ba faj soxla yu taxaw, ngir ñu baña ñàkk njariñ.

¹⁵ Mboolem ñi ma nekkal ñu ngi lay nuy. Nuyul nu sunuy soppe ci yoonu ngëm wi nu bökk. Aw yiw ñeel na leen, yeen ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may Póol, mu bind ko Filemon

¹ Ci man Póol, mi ñu tëj kaso ngir Almasi Yeesu, ci man ak itam ci Timote miy mbokkum gëmkat la bataaxal bii bawoo, ñeel Filemon, sunu soppe bi bokk ak nun liggéey bi. ² Mu ñeel itam sunub jigéen Afya, ak Arsipp sunu mbokkum xarekat, ak mbooloom gëmkat miy dajee sa kër. ³ Yeen la aw yiw ak jàmm ñeel, bawoo fa Yàlla sunu Baay, ak Sang Yeesu Almasi.

Póol a ngi sant ci biir ñaan

⁴ Sant sama Yàlla laa dëkke saa yu ma la fàttlikoo ci samay ñaan, ⁵ ndax dégg naa sa gëm Sang Yeesu, ak sa cofeel ci mboolem ñu sell ñi. ⁶ Damay ñaan nag sa ngëm, gi nu bokk amal la njariñal ràññee mboolem ngëneel, yi nu am ci Almasi. ⁷ Mbokk mi, mbégte mu réy, ak xel mu dal laa am ci sa cofeel, ndax ni nga serale xolu aji sell ñi.

Póol tinul na Onesim

⁸ Lii nag sañoon naa la koo digal ci turu Almasi, ndax mooy li la war, ⁹ waaye tinu la ci ngir cofeel, mooy li ma taamu, man Póol mu mággat mii, boole ci léegi ténku biir kaso ndax Almasi Yeesu. ¹⁰ Damay tinul Onesim, sama doomu tuubeen ji ma tubloo ba mu mel ni maa ko jur ci diir bi ma nekke fii ci kaso bi. ¹¹ Amalu la woon njariñ* démb, waaye tey yaak man la amal njariñ.

¹² Maa ngi koy yebal ngir mu dellu fi yaw, te di kenn ci man.

¹³ Dama koo béggoona téye fi

sama wet, ngir mu taxawal la, di ma dimbali, li feek maa ngi ci kaso bi ngir xibaaru jàmm bi. ¹⁴ Waaye buggumaa def dara loo àndul, ngir mu baña doon ndimbalu ñàkk pexe, xanaa loo defe xol bu tàlli. ¹⁵ Jombul itam dees koo tàggale ak yaw ab diir, ngir nga jotaat ci moom ba fàww, ¹⁶ ba dootu doon sab jaam, waaye day wees ab jaam, di mbokk, di soppe, ma sopp ko lool, te nga war ma koo gëna sopp, ngir jëmmu boppam, ak Sang bi ngeen bokk.

¹⁷ Ndegam nag sa waay nga ma def, dalal ko ni su doon man. ¹⁸ Su la tooñee, mbaa mu ameel la lenn, topp ma ko. ¹⁹ Man Póol maay bind fii ci sama loxol bopp: maay fey loolu, duma ci tuddaale bor bi nga ma ameel, te muy sa njotug bakkanu bopp! ²⁰ Kon nag mbokk mi, may ma googu njekk ngir Sang bi, te nga seral sama xol ndax Almasi. ²¹ Wóor na ma ci diggante bii may bind bataaxal bi, ne dinga ma déggal, te xam naa ne dinga def sax lu wees li may wax.

²² Te itam nanga ma waajalaale ab dal, ndax yaakaar naa ne dees na ma délloosi fi yeen, ndax seen ñaan yu nangu.

²³ Epafras, mbokk mi ñu ma tëjandool ndax Almasi Yeesu, mu ngi lay nuyy, ²⁴ mook Màrk ak Aristàrk ak Demas ak Luug, bokk yi may liggéeyandool.

²⁵ Yal na yiwu Sang Yeesu Almasi ànd ak seenum xel.

* **1:11** 11 njariñ: ci làkku gereg turu Onesim mooy tekki «Ku am njariñ.»

Bataaxal bi jëm ca Yawut ya

Yàlla moo feeñ ci Doom ji

¹ Bu yàgg la Yàlla waxoon ay yooni yoon ak maam ya, ci waxin yu bare, yonent yi jottli. ² Ci fan yu mujj yii, Doom ji la waxe ak nun, ki mu jagleel lépp, ki mu sàkke àddina wërngal képp. ³ Kooku mooy lèrxat leeru Yàlla, te mooy ki jëmmal nekkug Yàlla. Moo téyee lépp kàddoom gu manoorewu. Gannaaw ba mu setalee bàkkaar yi nag, fa ndijooru Aji Màgg ji la toog, fa kawte ya, ⁴ te ni turam wi mu séddoo gëna mägge turi malaaka yi, ni lees ko yékkatee, ba mu gëna mägga malaaka yi.

Doom jee gëna mägga malaaka yi

⁵ Ndax kat, ana kan ci malaaka yi la Yàlla masa wax ne ko: «Yaa di sama Doom, bés niki tey, maa la jur*,» ba neeti: «Maay doon Baay ci moom, muy Doom ci man†?»

⁶ Buy indiwaat taaw bi ci àddina nag, ci la naan:

«Na ko malaakay Yàlla yépp su-jjóotal.»

⁷ Malaaka yi la Yàlla wax ci ñoom ne:

«Moo def ay malaakaam diy ngelaw, jawriñam ñooñu la def tàkk-tàkki sawara‡.»

⁸ Waaye Doom ji la Yàlla ne:

«Yàlla, sab jal tey la ak èllëg ba fàww,

te sa yetu nguur njub lay doon.

⁹ Yaa safoo njubte, seexlu njubadi,

moo tax yaw Yàlla, sa Yàlla diwe la diwu mbég,

nga tiim say moroom§.»

¹⁰ Mu neeti:

«Yaw Sang bi, yaa sos àddina ca njàlbéen,

te asamaan yi, sa liggéeyu loxoo.

¹¹ Yooyu day réer,

waaye yaw yaay des, lépp ay ràpp ni ay yére.

¹² Yaa leen di taxañ ni malaan, ni yére di soppikoo it lañuy soppikoo,

te yaw, ngay kenn ki,

say at du jeex*.»

¹³ Ana kan ci malaaka yi la mas ne:

«Toogeel sama ndijoor, ba ma def say noon, say dëggastal†?»

¹⁴ Xanaa malaaka yépp duñu ay ngelaw yu ñu sas ab liggéey, yebal leen ngir ñu taxawu ñi wara jagoo ag mucc?

2

Nanu teewlu pexem mucc mi Yàlla waajal

¹ Moo tax nu wara yokka teewlu kàddu yi nu dégg, bala noo lajj, taañaañal. ² Gannaaw nag kàddug Yàlla ga jibe woon ci gémmiñu malaaka yi, mujj na di lu wér péññ, te képp ku ko masa xëtt, mbaa mu déggadi ko, jot nga añ bi war ci sag tooñ, ³ ana kon nun ci sunu bopp, nan lanuy rëcce mbugal, su nu sàgganee pexem mucc mu réy mii Sang bi jëkkoonna biral, te ñi ko dégg dëggalal nu ko? ⁴ Te Yàlla moo doon dëggale seedey ñooñu, ay firnde aki kéemaan, ak wépp xeeti kawtéef, ak ay mayi Noo gu Sell gi, may yi mu séddalee ni mu ko soobe.

Yeesu moo rammu jaam ñi

* 1:5 1.5 Seetal ci Sabóor 2.7. † 1:5 1.5 Seetal ci 2.Samiyel 7.14. ‡ 1:7 1.7 Seetal ci Sabóor 104.4. § 1:9 1.8-9 Seetal ci Sabóor 45.7-8. * 1:12 1.12 Seetal ci Sabóor 102.26-28. † 1:13 1.13 Seetal ci Sabóor 110.1.

⁵ Ndax kat du ci kilifteefu malaaka yi la Yàlla teg àddinay èllëg ji nuy wax, ⁶ waaye am na ku yékkatee bérab, kàddug seede, ne:

«Ana luy nit ba nga di ko faale?
Ana luy doom aadama, ba nga di ko yég?»

⁷ Yaa ko def mu gëna suufe as lëf malaaka yi,

yaa ko kaalaa teraanga ak daraja,

⁸ yaa teg lépp ci kilifteefam, ci suufu ndëggul tãnkam*.»

Ba Yàlla tegee lépp ci kilifteefam it, bàyyiwul daraja lu mu tegul ci kilifteefam. Dëgg la, fii nu tollu gisagunu ne lépp a ngi ci kilifteefam, ⁹ Yeesu mi ñu def mu gëna suufe as lëf malaaka yi, moom lanu gis deeyam gi mu dee tax mu jagoo kaalag teraanga. Noonu la deeyale ñépp ci kaw yiwu Yàlla.

¹⁰ Ndax kat Yàlla mi lépp lu sàkke ñeel, te lépp sàkkoo ci moom, moo nammóona wommat gone yu bare ba sédd leen daraja. Moo tax muy lu jaadu, mu sottale matug Yeesu ay coono, ndax Yeesu moo xállal gone yooyu yoonu mucc. ¹¹ Yeesu miy sellal nit ñi, moom ak ñi muy sellal, ñoo bokk lenqe, te moo tax Yeesu rusu leena wooye ay bokk. ¹² Mu ne:

«Maay biralal saw tur samay bokk,
maa lay kañe fi digg mbooloo mi†.»

¹³ Mu waxaat ne:

«Man maay am kóolote ci moom.»

Dellooti ne:

«Maa ngi nii, maak gone yi ma Yàlla jox†.»

¹⁴ Gone yooyu nag, bindeefi suux ak deret lañu bokk doon, ñoom ñépp. Moo tax Yeesu itam dikk bokk ak ñoom woowu nekin, ngir mana dee ba def deewug boppam pexe mi mu

neenale ka yoroon dooley ndee, te mooy Seytaane. ¹⁵ Noonu la goreele mboolem ñi seenug ragala dee ténkoon cig njaam, seen giiru dund. ¹⁶ Ndax kat du ay malaaka la Yeesu xettlisi, waaye askanu Ibraayma la xettlisi. ¹⁷ Moo tax fàww mu niru woon ay bokkam ci bépp fànn. Su ko defee mu mana doon seen sarxalkat bu mag bu am yërmande te wóor fa kanam Yàlla, ngir mana defal askan wi seen njotlaayal bakkan. ¹⁸ Coonoy nattu bi mu dékku nag tax na mu mana wallu ñi ci nattu.

3

Doom jee gëna màgg Musaa

¹ Kon nag bokk yu sell yi, yeen ñi bokk ci wooteb asamaan, ràññeeleen Yeesu, ndaw li, sarxalkat bu mag bi ci yoon wi nu gëm. ² Ku wóor la woon, ñeel ki ko tabb, noonee Musaa wóore woon ci mboolem waa kër Yàlla. ³ Waaye ni ab tabaxkat éppe tednga kër ga muy tabax, ni la Yeesu yelloo daraja ju épp ja Musaa yelloo woon. ⁴ Ndax kër gu nekk am na ku ko tabax, waaye ki tabax lépp mooy Yàlla. ⁵ Musaa déy «jawriñ bu wóor la woon ci biir mboolem waa kër Yàlla*,» di seedeel Yàlla kàddu ya ñu fa wara wax. ⁶ Almasi nag mooy Doom ju wóor ji jiite kër Yàlla, te nun nooy këram, ndegam kay nu ngi wéye aw fit, ak yaakaar ji nuy puukarewoo.

Almasi moo jara déggal

⁷ Kon nag ni ko Noo gu Sell gi waxe:

«Bésuub tey jii bu ngeen déggée baatam,

⁸ buleen tē na woon ca fippu ga,
keroog bésuub seetlu Yàlla, ba ca màndiñ ma†.»

* **2:8** 2.8 Seetal ci *Sabóor* 8.5-7. † **2:12** 2.12 Seetal ci *Sabóor* 22.23. ‡ **2:13** 2.13 Seetal ci *Esayi* 8.17-18. * **3:5** 3.5 Seetal ci *Màndiñ ma* 12.7. † **3:8** 3.8 Seetal ci *Mucc ga* 17.1-7.

⁹ «fa ma seeni maam doon seetloo,
di ma diinjat,

te gisoon samay jaloore,

¹⁰ diiru ñeent fukki at.

Moo tax ma mere googu maas, ba
ne:

«Seen xol a dëkke lajj,

te nanguwuñoo xam samay
yoon.»

¹¹ Moo ma taxa giñe sama biir
mer, ne:

«Duñu tàbbi mukki ci samag
noflaay†.»

¹² Bokk yi, wattuleen bala kenn
ci yeena am xolub gëmadi bu

bon bu koy xiir ci dëddu Yàlla
jiy dund. ¹³ Waaye bés bu nekk

deeleen soññante li feek muy
bés sub tey agum, bala bàkkaar a

nax kenn ci yeen, ba mu mujj
dërkiis. ¹⁴ Ndax kat noo di

àndandooy Almasi, ndegam wéye
nanao ñoy bu dëgër ci sunu

kóolote ga nu doore, ba kera muj
ga. ¹⁵ Waxees na ne:

«Bés sub tey jii bu ngeen dégge
baatam,

buleen të na woon ca fippu ga§.»

¹⁶ Ana ñan ñoo déggoon te
teewuleena fippu? Xanaa du

mboolem ña génne woon Misra
ci njiital Musaa? ¹⁷ Ana ñan la

Yàlla mere lu mat ñeent fukki
at? Xanaa du mboolem ña

bàkkaaroon te seeni néew mujj
tëdd ca màndiñ ma? ¹⁸ Te it ana

ñan ñu moy ña déggadi woon,
la Yàlla giñaloon ne duñu tàbbi

mukki ci noflaayam? ¹⁹ Kon nu gis
ne seen gëmadee tax manuñu ca
woona tàbbi.

4

¹ Kon nag gannaaw digeb tàbbi
ci noflaayal Yàlla mu ngi sax
ba tey, nanu ragal kenn ci yeen
taxawe melokaanu ku ca jotul.

² Ndax kat ni ñu nu àggee xibaaru
jàmm bi, noonu lees leen ko

àggee, waaye kaddu ga ñu dégg
moo leen jariñul dara, ndax ña

ko dégg ñoo ko déggewul ngëm.

³ Nun ñi gëm donñ nooy tàbbi ci
noflaayam, noonu mu ko waxe,

ne:

«Maa giñe sama biir mer, ne:

«Duñu tàbbi mukki ci samag
noflaay*.» »

Ndaxam ca cosaanu àddina la
liggéeyi Yàlla sotti woon ba noppi,

⁴ nde waxees na lu jëm ci bés sub
juróom ñaareel ba, ne:

«Bés sub juróom ñaareel ba nag,
Yàlla dal-lu

ci mboolem liggéeyam†.»

⁵ Te moo wax itam ci lii nu jékka
jukki, ne:

«Duñu tàbbi mukki ci samag
noflaay.»

⁶ Kon nag am na ñenn ñu
ci wara tàbbi ba tey. Te

ñi ñu jékkoona àgge xibaaru
jàmm bi, tàbbiwuñu ca ndax

seenug déggadi. ⁷ Looloo waral
Yàlla jappaat beneen bés bees di

tàbbée ci noflaayam, bés bu mu
tudde «tey jii», te mooy ba mu

waxee lu yàgga yàgg, gannaaw
gi, ci gémmiñug Daawuda, kaddu

gii ñu jota jukki:

«Bés sub tey jii bu ngeen dégge
baatub Yàlla,
buleen të.»

⁸ Su leen Yosuwe tàbbaloon ca
googa noflaay, kon gannaaw gi

Yàlla du wax lu jëm ci beneen
bés. ⁹ Kon des na ba tey noflaayu

bés sub juróom ñaareel bu ñu waa-
jalal ñoñu Yàlla. ¹⁰ Ndax ku tàbbi

ci noflaayu Yàlla kat, na Yàlla dal-
loo woon ca ay liggéeyam, ni ngay

dal-loo ci say liggéey. ¹¹ Nanu
def sunu kem-kàttan boog, ngir

tàbbi ci googu noflaay, bala kenn

† 3:11 3.7-11 Seetal ci *Sabóor* 95.7-11. noflaay: Yàlla moo digoon bànni Israyil ag noflaay, te mooy jàmm ju mu leen digoon ne dinañu ko dëkke biir Kanaan, gannaaw bu ñu fa duggee. Waaye ñi déggal Yeesu Almasi, ñoo jagoo teeweji jataayu Yàlla, te loolu mooy doon seen noflaay.

§ 3:15 3.15 Seetal ci *Sabóor* 95.7-8.

* 4:3 4.3 Seetal ci *Sabóor* 95.11. † 4:4 4.4 Seetal ci *Njàlbéen* ga 2.2.

a daanu ndax déggadi gu mel ni gu maam ya. ¹² Kàddug Yàlla de luy dund la, ànd ak doole, te moo gëna ñaw saamaru ñaari ñawka bu gëna ñaw. Day sar ba fa xel akug noo digaloo, ba fa yax ak yuq dajee, te man naa càambar ay xalaat ak mébéti xol. ¹³ Te it amul mbindeef mu làqu fi kanam Yàlla. Lépp a ne dunŋ, ne fànŋ, muy gis, te moom lanuy waxal bés-pénc.

Yeesu mooy sarxalkat bu mag bi

¹⁴ Gannaaw nag am nanu kilifag sarxalkat bu mag bu jàll ba biir asamaan, te mooy Yeesu Doomu Yàlla, nanu ñoy ci yoonu ngëm wi. ¹⁵ Ndax sarxalkat bu mag bi nu am du ku tëlee yég sunuy néew doole, waaye ni nun rekk lees ko nattoo wet gu nekk, te taxul mu bàkkaar. ¹⁶ Kon nag nanu ñemee dikk ba ca ngàngunem yiw ma, ndax nu jot yërmande te dajeeek aw yiw wu nu wallu fu nu ko soxlaa.

5

¹ Bépp sarxalkat bu mag nag, ci biir nit ñi lees ko jële, fal ko ngir nit ñi, ci seen diggante ak Yàlla, muy jébbale ay jooxe ak saraxi jur ngir seeni bàkkaar. ² Dina mana sédd cér ñi xamul ak ñi moy ndax moom ci boppam ci ag néew doole la ténku. ³ Néew doole googu moo tax mu wara joxeel boppam, tey joxeel askan wi ay sarax, ngir seeni bàkkaar.

⁴ Te it kenn jagoowul boppam teraangay carxal, ndare du Yàllaa ko ci woo, na woon ca Aaróona. ⁵ Noonu la woon itam ci Almasi. Tegoowul boppam darajay doon sarxalkat bu mag, waaye Yàllaa ko ne:

«Yaa di sama Doom,
bés niki tey maa la jur*»

⁶ Noonu it la waxe feneen, ne:

«Yaa dib sarxalkat ba fàww,
topp dayob Melkisedeg†.»

⁷ Fan yi Almasi dee dund dundu nitu suuxu neen, ay ñaan aki dagaan yu ànd aki yuux aki jooy la daan yékkati jème fa ki ko mana wallu ba du dee, te nangule na it, ndax na mu ragale woon Yàlla.

⁸ Li muy Doom lépp, terewu koo tàggatu ci dégg ndigal, ndax coono yi mu daj. ⁹ Noonu lees matale Almasi sèkk, ba mu doon cosaanu mucc gu dul jeex, ñeel mboolem ñi ko déggal. ¹⁰ Ci biir loolu Yàlla tudde ko sarxalkat bu mag, bi topp dayob Melkisedeg.

Nanu jëm kanam

¹¹ Moomu mbir nag bare na lu nu ciy wax, waaye tekki ko mooy jafe ndax seen déggin wu diib.

¹² Ndax kat nэгëni tey waroon na leena fekk diy sèriñ, waaye aajowoo ngeen ba tey ku leen jàngal ndoortel waxi Yàlla. Nàmp um soow ngeen mujj aajowoo, ndax ñàkka àttan ñam wu dègër. ¹³ Képp ku tollu ci nàmp um soow nag, tuut-tànk nga, doo mana xam dara ci kàddug njub. ¹⁴ Mag ñi kay ñoo yelloo ñam wu dègër, ñoo tàmma jèfoo seenum xel, ngir ràññee lu baax ak lu bon.

6

¹ Kon nag nanu jóge ci ndoortel àlluway Almasi, daldi jàll jëm ci njàngum mag, te ñu baña lalaat kenu gi. Kenu gi mooy gëm Yàlla gannaaw tuubeel gi war ci jéf ju bon ji nit kiy def te muy jéfi ndee. ² Kenu gi mooy itam njànglem xeeti njàpp, ak ñaan gu ànd ak tegeb loxo, ak mbirum ndee-ndekki, ak àtteb bés-pénc biy sax dàkk. ³ Nanu jëm kanam, te moom lanuy def, ndegam soob na Yàlla.

* **5:5** 5.5 Seetal ci *Sabóor* 2.7. † **5:6** 5.6 Melkisedeg: buurub Salem la woon, di sarxalkat bu Yàlla faloon ci jamonoy Ibraayma, maanaam ñeenti tééméeri at laata Aaróonaa doon ab sarxalkat. Seetal ci *Sabóor* 110.4.

⁴ Ñi ñu xasa leeral nag, te ñu jota mos may gu bawoo asamaan, séddu ci Noo gu Sell gi, deesu leen mana defal dara. ⁵ Ñoo mos kàddug Yàlla gu baax gi, ak manoore yu jamono jiy ñew, ⁶ ba noppi xàcci. Kon deesu leen waññi, ngir ñuy tuubati, nde ñoo daajaatal seen bopp Doomu Yàlla ji ci bant, teg ko toroxte ju ne fànɗ.

⁷ Ndax suuf kat, su naanee ndox mu mu tawlu ay yoon, ba meññal ñi ñu koy beyal, gancax gu leen jariñ, soosa suuf dina séddu ci barke bu bawoo fa Yàlla. ⁸ Waaye su meññee ay dég aki xaaxaam, amul njariñ, alkuteem lees di tudd léegi, te lakk lay mujje.

⁹ Waaye nag soppe yi, nii nuy waxe ak yeen teewul nu di leen yaakaare ci lu wér, li leen gëna amal njariñ, te bokk ci seenug mucc. ¹⁰ Yàlla ñàkkul worma bay fàtte seen liggéey, ak cofeel gi ngeen sopp turam, te firndeete ko ni ngeen taxawoo ñu sell ñi, démb ak tey. ¹¹ Waaye danoo bègg kenn ku nekk ci yeen wéye genn farlute googu ngeen nekke, ba kera muj ga, ngir seen yaakaar sotti ba mat sèkk. ¹² Su ko defee dungeen yàccaaral, waaye dangeen di roy ci ñi gëm te muñ, ba jagoo digey Yàlla.

Digeb Yàlla du jaas

¹³ Mu mel ni Ibraayma, ba Yàlla di digoo ak moom, Yàlla manul woona giñe ku sut Yàlla. Moo tax mu giñal ko ci boppam, ¹⁴ ne ko: «Maa lay barkeela barkeel déy, ful laa ful*.» ¹⁵ Noonu la Ibraayma muñe, ba kera mu jote ca dige ba.

¹⁶ Nit nag, ku ko sut lay giñe, ngir dogal kàddu, ba teesal wépp werante. ¹⁷ Yàllaa bëggoona firndeel nu mu gëna leere ñeel ñi moom dige bi, ne ab dogalam du tebbiku muk. Moo tax mu dogale

ngiñ ab digeem. ¹⁸ Ñaar yooyu du tebbiku ndax Yàlla du fen, te nun ñi daw làqusi ci moom, ci lanu ame ndëgërlaay lu réy lu nu ɗoye ci yaakaar ji ci sunu kanam. ¹⁹ Yaakaar jooju lanu am, mu mel ni diigalub gaal, diigal bu dëgër te wóor, ñeel sunu xol, te yaakaar jooju mooy bètt rido ba, ba jáll ca néegu biir bu Yàlla ba. ²⁰ Fa la ndaw li nu jiitu dugg ngir nun, te kookooy Yeesu mi ñu fal sarxalkat bu mag ba fàww, mu topp dayob Melkisedeg.

7

Melkisedeg moo sut Ibraayma ak Aaróona

¹ Melkisedeg moomu doon bu-urub Salem te nekkoon sarxalkatub Yàlla Aji Kawe ji, ba Ibraayma délsee jóge xareem baak buur ya mu duma, kooku moo ko gatandu woon, ñaanal ko*. ² Moom la Ibraayma jox fukkeelu cérub mboolem cëxëtoo ma. Ni ñu jékka dégge aw turam Melkisedeg, ci tekki, mooy «buur bu jub». Bu loolu weese itam moom mooy buurub Salem, muy «buuru jàmm». ³ Melkisedeg nag du baay, du ndey, du askanu maam wees ko xamal. Du ndoor-tel gane àddina, du njeextel dund wees ko xamal. Dees koo def mu niru Doomu Yàlla, te saxoo di ab sarxalkat ba fàww.

⁴ Seetleen ni mu ràñnikoo, moom la Ibraayma maamu cosaan ma ci boppam jébbal fukkeelu cérub cëxëtoo ma! ⁵ Te sarxalkat yi bokk ci giirug Lewi† ni ko yoon wi térale, ñoom lañu sant ñu nangu céri fukkeeli alali askan wiy seeni bokk, te soqikoo ñoom itam ci geñog Ibraayma. ⁶ Waaye Melkisedeg mi ñu askanalewul giirug Lewi, ci Ibraayma la nangoo cérub

* 6:14 6.14 Seetal ci *Njálbéen ga* 22.17. 7.5 Lewi mooy maamu Aaróona ak Musaa.

* 7:1 7.1 Seetal ci *Njálbéen ga* 14.17-20. † 7:5

fukkeel. Te it moo ñaanal barke Ibraayma mi jagoo digey Yàlla. ⁷ Te amul benn werante ne ki féete suuf, moom la ki féete kaw di ñaanal barke. ⁸ Kon ci gii wet ay nit ñuy dee donj ñooy nangu ay céri fukkeel, ca gee wet nag ku ñu seedeel ne mu ngi dund ba tey moo jagoo cérub fukkeel. ⁹ Léegi nag ci waxin, Lewi miy nangu cérub fukkeel, moo génne cérub fukkeel bu mu feye ci loxol Ibraayma. ¹⁰ Ndax ba Melkisedeg di gatandu Ibraayma, Lewi ma nga woon ca geñog Ibraayma maamam.

Melkisedeg misaal na Almasi

¹¹ Kon liggéeyu carxal gu Leween, ñi yoroon yoonu Musaa, wi ñu dénkoon bànni Israyil, su doon liggéey buy taxa mat sèkk, ndax dees na soxlaati beneen sarxalkat bu jóg topp dayob Melkisedeg, te toppul dayob Aaróona? ¹² Carxal gi nag su soppikoo, fàww yoon wi itam soppiku, ànd ak moom. ¹³ Ki kàddu yii jëm ci moom, fa mu bokk, geneen giir la, te kenn ci giiram masu cee liggéeye ca sarxalukaay ba. ¹⁴ Li wér te wóor it moo di sunu Sang ci Yuda la soqikoo, te googu giir, Musaa waxu ci lenn lu jëm ci sarxalkat yi. ¹⁵ Mbir mi gëna leerati gannaaw ba beneen sarxalkat feeñee te mel ni Melkisedeg. ¹⁶ Te kooku, du santaaneb ndonol deret bu mu wàccool moo ko taxa doon ab sarxalkat, waaye manoorey dundam gu amul àpp moo ko def ab sarxalkat. ¹⁷ Ndax kat, gii kàddu, seedeleees na ko ko: «Yaa dib sarxalkat ba fàww, topp dayob Melkisedeg.»

¹⁸ Kon ci genn wet, santaane ba woon, moom lañu neenal, ndax matadig santaane ba, ak ñakka jariñeem, ¹⁹ ndax yoonu Musaa sottalul dara ba mu mat sèkk. Ci geneen wet, yaakaar ju gën moo nuyoo, di yoon wu nuy jaare ba àgg fa Yàlla.

²⁰ Te it palug sarxalkat bii ñàkkula ànd ak ngiñ, nde sarxalkat yee, ñoom lees daan fal pal gu àndul ak ngiñ. ²¹ Waaye Yeesu mii la ag palam ànd ak ngiñ lu jibe ca ka ko wax ne ko: «Boroom bee ko giñ te du dellu gannaaw: «Yaa dib sarxalkat ba fàww.»» ²² Ci kaw ngiñ lu réy loolu la Yeesu nekke ki wérale jëmmam, ne kóllère gu gën taxaw na.

²³ Ñi ñu masa fal sarxalkat nag bare nañu, te tëlee wéye fàww seen sas moo tax, gannaaw ñoom ñépp ay dee. ²⁴ Waaye Yeesu mi sax ba fàww, moo sasoo carxal gu sax dàkk. ²⁵ Looloo waral mu mana musal mucc gu mat sèkk, ñiy awe fi moom, dikk fa Yàlla, ndax mooy dund ba fàww, ngir di leen tinul.

²⁶ Boobu sarxalkat bu mag lanu soxla; moo sell, mucc sikk, mucc sobe, moom lañu teqale ak bàkkaar kat yi, te moom lañu kaweel ba fa tiim asamaan. ²⁷ Bokkul ak yeneen sarxalkat yu mag yi; soxlawula jiital bés bu nekk, saraxi jur ngir bàkkaari boppam, door cee teg ay sarax ngir bàkkaari askan wi. Benn yoon la Yeesu sarxal, mu doy, te mooy ba mu sarxee boppam. ²⁸ Ndax kat yoonu Musaa, ay nit ak seenug néew doole la fal ay sarxalkat yu mag. Waaye kàddug ngiñ li topp ci yoon wi, moo fal sarxalkat bu mag, Doom ji ñu matal sèkk ba fàww.

8

Kóllère gi gën la Yeesu Sarxalkat bi indi

¹ Kàddu yii nu wax nag, lii moo di ponk bi: boobu sarxalkat bu mag lanu am, mu tooge ndijooru ngànguney ku Màgg ka fa asamaan. ² Mooy liggéeye kër gu sell ga, ca biir xaymab

jaamookaay bu dëggu, ba Boroom bi samp, te nit sampu ko.

³ Gannaaw nag ab sarxalkat bu mag bu mu mana doon, dees koo fal, ngir muy jébbale ay jooxe ak saraxi jur, kon fâww sarxalkat bu mag bii itam am lu mu sarxe. ⁴ Bu doon ci àddina, du nekk sax ab sarxalkat, gannaaw ay sarxalkat a ngi fi, di jébbale ay sarax, ni ko yoonu Musaa laaje.

⁵ Sarxalkat yooyu, jaamookaay bi ñuy liggéeye, ab misaal la, takkn-deeru yéf yu dëggu ya fa asamaan la. Ndash ba Musaa di waaja yékkati xaymab jaamookaay ba, noonu lees ko artoo woon ne ko: «Nanga xool te def lépp, mu dëppook misaal mi ñu la won ci kaw tund wi*.» ⁶ Waaye tey la Yeesu jot ci liggéeyu carxal gu sut gu jëkk ga fuuf, te kóllère gi mu fas diggante Yàlla ak nit ñi, noonu la gène gu jëkk ga; dige yi lal kóllère gu yees gii it, noonu la gène dige ya laloon gu jëkk ga.

⁷ Bu kóllère gu jëkk ga muccoon sikk nag, deesul soxlaa xajal geneen. ⁸ Waaye Yàllaa sikk bànni Israyil, ba mu nee:

«Ay fan a ngii di ñëw, la Boroom bi wax,

mu ne maay fas ak kër Israyil ak kër Yuda,

kóllère gu yees

gu bokkewul ak ga ma séqoon ak seeni maam,

⁹ ba ma leen jàppee ci loxo,

génne leen réewum Misra.

Gannaaw ñoo sàmmul sama kóllère nag,

man it geesuwuma leen,

la Boroom bi wax.

¹⁰ «Lii nag moo di kóllère gi may fas

ak kër Israyil, gannaaw yooyu fan, la Boroom bi wax, mu ne:

Maay yeb sama ndigali yoon ci seenum xel,

ci seen xol laa koy ñaas.

Maay doon seen Yàlla, ñoom ñu doon sama ñoñ.

¹¹ Kenn dootu soxlaa jàngal mooroomam,

mbaa mbokkam, naan ko: «Ràññeel Boroom bi!»

Ndash ñoom ñépp a may ràññee, ki gèna tuut ba ci ki gèna mag.

¹² Maa leen di jéggal seeni njubadi,

te seeni bàkkaar, duma ci bàyyeeti xel†.»

¹³ Bu Yàlla wooyee kóllère gii gu yees nag, daa fekk mu wonnil gu jëkk ga. Lu wonni te di lu yàgg nag, mu ngi ci tàñki wees.

9

Yoonu Musaa sàrtaloon na nu ñuy jaamoo Yàlla

¹ Kóllère gu jëkk ga amoon na moom itam, ay ndigalam yu jëm ci ni ñu wara jaamoo Yàlla,

ak bérabam bu sell bi fi kaw suuf. ² Xaymab jaamookaay ba

ñu sàkkoon ñaari néeg la woon. Bu jëkk ba, ca la tegukaayu

làmp ba nekkoon, ak taabal ja, ak mburum teewal ma. Moo

doon bérab bu sell ba. ³ Néeg ba ca wàllaa ñaareelu rido ba,

moom lañu daan wooye bérab bu sell baa sell. ⁴ Ca la sarx-

alukaayu wurus ba ñuy taal curaay bokkoon, gaalu kóllère ga

nekk moom donj ca biir néeg bu sell baa sell, ñu xoob ko wurus

ba mu daj. Gaal ga moo yeboon njaqal wurus la defoon ñam wa

ñuy wax mànn, ak yetu Aaróona wa jebbi woon, ak àlluway kóllère

ga. ⁵ Ca kaw gaal ga la ñaari jëmme malaakay serub nekkoon,

di tegtale leeru Yàlla, seeni laaf keppaaral kubeer ga ñuy amale ag

njotlaay. Waaye yooyu dunu ko mana daldi faramfàcce léegi.

⁶ Ba ñu waajalee noonu yooyii ba mu jëkk, sarxalkat yaa daan

dugg saa su nekk ca néeg bu jëkk

* 8:5 8.5 Seetal ci *Mucc* ga 25.40. † 8:12 8.12 Seetal ci *Yeremi* 31.31-34.

ba, di def seen liggéey. ⁷ Waaye ñaareelu néeg ba, sarxalkat bu mag ba donj moo ca daan dugg, benn yoon cim at, te du ñakka duggaale deret ju muy jooxe ngir boppam, ak itam ngir bàkkaar yi askan wi def te du ag teyeef. ⁸ Noonu la Noo gu Sell gi firndeete ne yoon wu maye dugg ca bérab bu sell baa sell feefagul woon, te fekk néeg bu jëkk ba di taxaw ba tey. ⁹ Loolu misaal la, ñeel jamonoy tey, di firndeel ne jooxe yi ak saraxi jur yi ñu daan jébbale manuño dindi yaraangeg jaamukatub Yàlla bi, ba mu set wecc. ¹⁰ Sarax yooyu, ci aw ñam ak ag naan, ak xeeti njàpp donj la jëm, lépp yittewoo yaramu suuxu neen, te di ndigal yu leen waroon ba keroog bésub coppite taxaw.

Almasi moo far bàkkaar, fas kóllère gu bees.

¹¹ Almasi nag moo dikk tey, di sarxalkat bu mag, bi yor xéewal yi teew ba noppi. Moo dugg ca biir xayma ba gëna màgg te mat sëkk, xayma bu loxol nit deful, te loolu mooy xayma ba bokkul ci càkkéefug àddina sii. ¹² Du deretu sikket mbaa yëkk la duggaale, waaye deretu boppam la dugge benn yoon ba fàww ca bérab bu sell baa sell, te moom la amale njotlaay gu sax dàkk. ¹³ Ndegam deretu sikket ak yëkk, ak nag wu jigéen wu ñu lakk, ngir suy dóom ba nit ku sobewu, yooyu lees daan sellale nit ñi, ngir seen cetug yaramu suuxu neen, ¹⁴ te Almasi di ki def boppam sarax bu mucc sikk ñeel Yàlla, ci dooley Noo gu Sell gi, kon nag ñaata yoon la deretu Almasi gëna mana setal sunu yaraange ji sababoo ci sunu jëf ju bon ju jëme ci ndee, ba nu mana jaamu Yàlla jiy dund! ¹⁵ Looloo tax Yeesu di defarekat bi

fas kóllère gu bees, ngir ñi ñu woo mana jot ci muur gu sax dàkk gi ñu leen dig. Deeyam gi mu dee, moom la leen jote ci bàkkaar yi ñu xëtte kóllère gu jëkk ga.

¹⁶ Kayitu ndono nag fu mu teew, fàww joxees fa firndey deewug ka donale, ¹⁷ ndax kayitu ndono du wér lu moy gannaaw bu nit ka deeyee. Du jàppandi mucc li feek ki donalee ngi dund. ¹⁸ Looloo waral it kóllère* gu jëkk ga ci boppam, dooreesu ko woon te deret tuuruwul. ¹⁹ Keroog ba Musaa biralalee bànni Israyil gépp mboolem santaane, na ko yoon wi laaje, ba mu noppee, deretu wëllu la jël, ak ju sikket, akum ndox, ak caru garabu isob bu mu laxas kawaru xar mu xonq. Mu capp ko ca deret ja, wis-wisal ca kaw téereb yoon wa, ak mbooloo mépp. ²⁰ Mu ne: «Lii mooy deretu kóllère gi Yàlla fas ak yeen†.» ²¹ Xayma ba, ak mboolem ndabi carxal ya it, noonu la wis-wisale ca kaw. ²² Ndax ci yoonu Musaa sax, deret lees di setale daanaka lépp, te bu deret tuuruwul, njéggal amul.

²³ Juntukaay yooyi di ay misaali yëf ya fa asamaan, yooyu sarax lees ko waroona setale. Kon yëfi asamaan ya ci boppam, sarax yu ko gën lees ko wara setale. ²⁴ Ndax bérab yu sell yu nit tabax, te muy royaalub bérab bu dëgg ba donj, du ci la Almasi dugg. Waaye biir asamaan ci boppam la dugg ngir teewal nu tey, fa kanam Yàlla. ²⁵ Duggul biir asamaan it ngir di sarxe ak a sarxewaap boppam, noonee sarxalkat bu mag ba daan dugge at mu nekk fu sell faa sell, yóbbaaale deret ju dul josam. ²⁶ Lu ko moy ca njalbéenu àddina lay dale sonn ay yooni yoon. Waaye tey ci mujug jamono

* **9:18** 9.18 kóllère: benn baat mooy tekki «kóllère» ak «kayitu ndono.» † **9:20** 9.20 Seetal ci *Mucc ga* 24.8.

yi la feeñ benn yoon donj, ba sarxe boppam, ngir far bàkkaar. ²⁷ Kon ni ab dogal sédde nit ñi benn yoon donj bu ñuy dee, seenub àtte topp ci, ²⁸ noonu itam la Almasi doone ab sarax benn yoon, ngir gàddu bàkkaar nit ñu bare, te dina teewsiwaat, ci yoon wu joteetul dara ak bàkkaar, ngir indil ñi koy séentu seenug muc.

10

¹ Yoonu Musaa takkndeeru xéewal yiy ñew donj a ci nekk, waaye xéewal ya ci seen bopp nekku ci. Looloo tax sarax yi yoon wi laaj ñu war koo saxoo jébbale at mu nekk, manula setal muk wecc ñiy jaamusi. ² Su sarax yi taxoona set wecc, deesu ko dakkal? Bu ca jaamukati Yàlla yi doon sete wecc benn yoon kay, xanaa dootufu am yaraangey bàkkaar! ³ Sarax yooyu ay bàkkaar lay fàttlee at mu jot, ⁴ ndax deretu yèkk, ak ju sikket kat manula far ay bàkkaar.

⁵ Moo tax ba Almasiy dikk ci àddina la wax ne:

«Saraxug jur aki jooxe, taamuwuloo ko,

waaye aw yaram nga ma waajalal.

⁶ Saraxi dóomal ak saraxi póotum bàkkaar,

safoowuloo ci dara.

⁷ Ca laa ne: «Maa dikk nii,

te téereb yoon wi indi na li ñu bind ci man,

maa defsi sa coobare, yaw Yàlla*.»

⁸ Dafa jèkk ne: «Saraxi jur aki jooxe, saraxi dóomal ak saraxi póotum bàkkaar, bugguloo, safoowuloo,» doonte yoon wee laaj yooyu sarax. ⁹ Mu teg ca ne: «Maa ngii defsi sa coobare.» Noonu la fare lu jèkk la, ngir wuutal fa ñaareel bi. ¹⁰ Coobarey Yàlla googu moo waral ñu sellale

nu sarax, bi Yeesu Almasi sarxe yaramam, benn yoon ba fàww.

¹¹ Mboolem sarxalkat a ngi taxaw bés bu nekk ci liggéeyam, di jébbale ak a jébbalewaat yenn sarax yooyu, te lenn du ci masa mana far bàkkaar. ¹² Waaye kii de, ba mu sarxee ngir ay bàkkaar, bennub sarax, mu doy ba fàww, ca la tooge fa ndijooru Yàlla. ¹³ Fa la doxe di xaar bés ba ñu koy defal ay noonam, ndéggastalu tànkam.

¹⁴ Kon bennub sarax boobu, ci la matale sékk ba fàww, nit ñi ñu sellal.

¹⁵ Mooy li Noo gu Sell gi itam seede, ñeel nu, ¹⁶ nde gannaaw ba mu nee:

«Lii moo di kóllère gi may fas ak ñoom,

bu fan yooyu weesee, Boroom beey wax,

mu ne maay yeb sama ndigali yoon ci seen xol,

ci seenum xel laa koy ñaas;

¹⁷ lii la ca teg: seeni bàkkaar ak seeni tooñ,

duma ci bàyyeeti xel†.»

¹⁸ Yooyu nag fu ñu ko jéggalee, aajootul sarax su koy far.

Nanu àgg fa Yàlla

¹⁹ Léegi nag bokk yi, am nanu sañ-sañu dugg ca bérab bu sell baa sell, ngir deretu Yeesu,

²⁰ deretu Yeesu jiy yoon wu yees, yoonu dund gu mu nu xállal, jállale ko rido ba, te rido ba moo di yaramu suuxam wi mu sarxe.

²¹ Am nanu itam sarxalkat bu mag bu jiite kër Yàlla. ²² Kon nag nanu agsee fi Yàlla xol bu dèggu,

ak fit wu mat sékk wu ngëm waral, gannaaw wisees na sunum xel ndoxum setlu, ba mu tàggook bépp gàkk bu mu nu sikkale, te raggees na sunu yaram ci ndoxum setlu. ²³ Nanu ñoy ci yaakaar, ji nu biral ne moom lanu am, te nu baña yoqi, nde ki dige ku wóor la.

* **10:7** 10.5-7 Seetal ci *Sabóor* 40.7-9. † **10:17** 10.16-17 Seetal ci *Yeremi* 33-34.

24 Nanu seet itam ci sunu biir nu nuy xiirtalantee ngir cofeel ak jéf ju baax. 25 Te bunu def ni ñenn ñi, di daggoo ak sunuy ndaje, waaye nanuy ñaaxante, rawatina tey bi ngeen gisee bés bi dëgmal.

26 Gannaaw bu nu xamee xéll liy dëgg ba noppi nag, su nu bàkkaaratee te di ko tey, su boobaa ab sarax bu far yooyu bàkkaar amatu ci. 27 Xanaa ti-itaangey séentu mbugal ma, ak sawara wu yànj wiy xoyom fip-pukat yi. 28 Képp ku masoona xétt yoonu Musaa, daawuñu ko ñéebli; ci kaw seedey ñaari nit ba ñett lees ko daan rey. 29 Kon ki dëggaate Doomu Yàlla ji, teddadil deret ji ñu sellale kóllère gi, te ñàkke teggin Noowug Yàlla gi nu indil aw yiw, kooku, mbugal ga mu yelloo, ñaata yoon lay gënatee metti, ngeen defe? 30 Xam nanu ki wax ne: «Ag pey, maay boroom, man maay añale,» neeti: «Boroom bi mooy àtte ñoñam†.» 31 Cáy ku nara tàbbi ci loxoy Yàlla jiy dund, ndaw lu raglu!

32 Fàttlikuleen bés yu jëkk ya, gannaaw ba ngeen jotee ci leeru Yàlla, na ngeen dëgërloo woon ca xeex bu mag ba te metti. 33 Leeg-leegaa ñu saaga leen, bundxatal leen ci kanam nit ñi; leeg-leegaa yeen ay taxawu nit ñi ñu teg lu ni mel. 34 Ndax yeena bokk ak ñi ñu tēj seen coono, te yeena muñe xol bu sedd ni ñu foqarñee seen moomeel, ngir xam ngeen yeen ci seen bopp ne am ngeen alal ju ko gën tey sax ba fàww.

35 Kon nag buleen teqlikook seenu fit, yool bu réy a ngi ci. 36 Li leen war moo di muñ, ba sottal coobarey Yàlla, su ko defee ngeen jot li mu dige. 37 Ndax kat, «Des nas tuut, as tuut rekk, kiy dikk, dikk te du yeex.

38 Sama nit ku jub nag mooy dund ndax ngëm ga, waaye ku dellu gannaaw, sama xol bégewu laŒ.»

39 Nun nag bokkunu ci ñiy dellu gannaaw te nara sàнку, waaye nooy ñi saxoo ngëm te nara mucc.

11

Yàlla rafetlu na ngëm

1 Ngëm nag mooy cëslaayal yaakaar te mooy firndey li bët gisul. 2 Ngëma taxoon maam ya rafet ub jëw.

3 Ngëm a nu xamal ne Yàllaa sose àddina wërngal këpp ag kàddoom, li gisu daldi sàkkoo ci lu gisuwul.

4 Ngëm la Abel jébbale Yàlla sarax su gën saraxub Kayin, te ngëm lees seedelee Abel ne moo jub, kera ba Yàlla ci boppam seedee ne ay saraxam a nangu. Ngëm it moo waral Abel dee, te di wax.

5 Ci kaw ngëm lees yóbboo Enog, te deewul. Da ne mes, ndax Yàllaa ko yóbbu*. Balees koo yóbbu kay, lees ko seedeelon ne moo bannexal Yàlla. 6 Ku amul ngëm nag doo mana neex Yàlla, ndax kiy dikk fi Yàlla, fàww nga jékka gëm ne Yàlla am na, gëm it ne ñi koy sàkkoo, moo leen di yool.

7 Ngëm la Nóoyin dëgge waxyub Yàlla bu jëm ci lu kenn gisagul woon, te ragal Yàlla la sàkke gaal, ngir musal njabootam. Ngëmam it la tiiñale àddina, ba ab céram di njub gi ngëm di maye.

8 Ba Yàllay woo Ibraayma, ngir mu génn, jëm bérab ba mu mujj muurloo, ngëm la dëggale Yàlla, ba génn, dem te xamul woon fu mu jëm. 9 Ngëm la Ibraayma daleji ca suuf, sa ñu ko digoon, ba dëkke ay xayma ni ab doxandéem ci réewum jaambur, moom ak ñi

† 10:30 10.30 Seetal ci *Baamtug Yoon wi* 32.35-36. § 10:38 10.37-38 Seetal ci *Abakug* 2.3-4.

* 11:5 11.5 Seetal ci *Njàlbéen ga* 5.24.

mu séddool benn dige bi, te ñuy Isaaxa ak Yanqóoba. ¹⁰ Booba Ibraaymaa ngay séentu dëkk ba ca kenu ya, te Yàlla di ki yor xaralag tabax bi, boole ci di tabaxkat bi.

¹¹ Ci kaw ngëm itam la Saarata ci boppam mana ëmbe ba jur tey mag ba wees njurum doom, ndax moo njortoon ne ka dige ku wóor la. ¹² Looloo waral genn góor donḡ, ku dee rekk dese, aw askan mana soqikoo ci moom, tollu ni biddiwi asamaan ndax bare, wees ab lim ni feppi suufas géej.

¹³ Ñoom ñépp ngëm lañu deeyaale te jotaguñu woon la ñu leen digoon. Waaye fu sore lañu ko séene, di ko séentu, tey raññee ne ay doxandéem aki mangan lañu ci àddina. ¹⁴ Ñooñuy dëggal ne ay doxandéem aki mangan lañu ci àddina nag, ñoo firndeel ci lu leer ne réew mu ñu moomal seen bopp lañu doon wut. ¹⁵ Bu ñu nammoon réew ma ñu jóge, manoon nañoo dellu. ¹⁶ Waaye réew mu ko gën lañu doon sàkku, te mooy réewum asamaan. Looloo tax Yàlla rusul ñu di ko tudde seen Yàlla, ndax waajalal na leen ab dëkk.

¹⁷ Ibraayma, ba ñu ko nattoo, ngëm la jooxee Isaaxa ngir sarax. Ibraayma mi ñu jagle dige yi, Isaaxa jenn doomam ju góor ji mu am, moom la doon jooxe, ¹⁸ te Yàlla noon ko: «Ci Isaaxa lees di tudde saw askan†.»

¹⁹ Waaye Ibraayma njortoon na ne su Isaaxa dee woon it, Yàlla man na koo dekkal. Moo tax itam ci misaal, Isaaxa dëlsi ciy loxoom, mel ni daa dekki.

²⁰ Ba tey ngëm la Isaaxa ñaanale Yanqóoba ak Esawu, ngir barkey ëllëg.

²¹ Ba Yanqóoba di waaja nelaw, ngëm la ñaanale ñaari doomi Yuusufa yépp, doora sujjóot, jafandoo boppu yetam‡.

²² Ba Yuusufa di waaja nelaw, ngëm la waxe lu jëm ci mbirum gaddaayug bànni Israyil gay bawoo Misra, bay dénkaane ci mbiri yaxam.

²³ Ba Musaa juddoo, ngëm la ko ay waajuram làqe woon ñetti weer, ndax gis na xale ba taaroo woon, ba ragaluñu ndigalal buur ba. ²⁴ Ba Musaa mäggee, ngëm a taxoon mu bañ ñu wooye ko doomu doomu Firawna ju jigéen. ²⁵ Bokk ak ñoñi Yàlla ab coono moo ko gënaloon muy bannexooqum ci biir bàkkaar. ²⁶ Toroxtaange gu ñu koy teg ndax Almasi, moom la defoon muy alal ju ëpp denci Misra, ndax yoolub ëllëg ba la doon séentu. ²⁷ Ngëm la bàyyikoo Misra, te ragalul sànjum buur, xanaa dogu rekk, mbete kuy gis ki gisuwul. ²⁸ Ngëm la Musaa aadaale mäggalu bésu Mucc ba, ak wis-wisalub deret ja, ndax malaakam bóomkat bi baña laal taawi bànni Israyil.

²⁹ Ngëm la bànni Israyil jalle géēju Barax ya, mu mel ni yoonu suuf su wow koḡḡ, waa Misra jéema jall topp ca, daldi lab.

³⁰ Ngëm moo waral tatay Yeriko màbb, gannaaw ba ko bànni Israyil wéree lu mat juróom ñaari fan. ³¹ Ngëm moo waral ba Raxab ganc ba dalalee jamm nemmikukati réew ma, andul ak ñu gëmadi ña dee.

³² Ana lu ma ciy tegati? Jot gee ko dul mate, su ma naroon nettali mbirum Sedeyon ak Barag ak Samson ak Yefte ak Daawuda ak Samiyel ak yonent yi. ³³ Ñooñu ngëm lañu tege loxo ay nguur, ngëm lañu defe njekk, ci kaw ngëm la ay dige sottée, ñeel leen,

† 11:18 11.18 Seetal ci *Njálbéen ga* 21.12.

‡ 11:21 11.21 Seetal ci *Njálbéen ga* 47.31.

te ci lañu tëje gémmini gaynde ya. ³⁴ Ngëm lañu feye dooley sawara, ngëm lañu rëcce ñawkay saamar, ngëm a waral ñu weccikoo kàttan seenug néew doole, ci kaw ngëm lañu doone ay ñeyi xare, ba dàq gàngoori yeneen réew. ³⁵ Ngëm a waral aw jigéen dekkile ñu ñu deele woon; ngëm a waral ay góor ñu ñu mitital, baña dellu gannaaw, weccikoo ko seen njo-tug bakkan, ndax yaakaara dekki, ba gëna dundati èllëg. ³⁶ Ngëm la ñeneen dékkoo ay kókkali aki yar, ba ciy jéng ak tëjteb kaso. ³⁷ Ñii, ñu dóor ay doj ba ñu dee, ñee, ñu xeet leen ba xar leen ñaar, ñee, ñu bóome leen saamar, ñii di wëndeelu, sol deri xar mbaa bëy, te diy ndóol, ñu di leen bundxatal, di leen mitital. ³⁸ Ñooñu àddina sax yeyoowu leen woon, te àll yi lañu doon wëreeloo, ak tund yeek xunti yeek kàmb yi.

³⁹ Mboolem ñooñu am jëw bu rafet ndax seen ngëm, jotuñu sax lees dige woon, ⁴⁰ ndax daa fekk Yàlla gisal nu demin wu gën ci nun. Moo tax boroom ngëm yooyu waruñu woona àgg ci tol-luwaay bu mat sèkk, te fekk nun dikkagunu ba bokk ko ak ñoom.

12

Buleen xeeb yaru Boroom bi

¹ Kon nag gannaaw gii ndi-iraanu seede wu réy moo nu yéew, nanu sippiku mboolem sëf bu nuy yeexal, ak bàkkaar bu nu yomba téqtal. Ñu daw nag xél wi ñu nu waajalal, te baña yoqi. ² Nanu ne jàkk Yeesu, kiy sos, di sottal ngëm, moom mi mbég mi ñu ko waajalal tax mu dékku bant ba ñu ko daaj, tegul muy dara toroxtaange ja ko ca fekk, te doxe ca toog ca ndijooru jalub

* **12:6** 12.5-6 Seetal ci *Kàddu yu Xelu* 3.11-12. 12.13 Seetal ci *Kàddu yu Xelu* 4.26.

Yàlla. ³ Xool-leen ci moom mi bàkkaar kat yi doon xeex, bala ngeena yoqi bay xàddi. ⁴ Yeen kat xareeguleen ak bàkkaar, ba seen deret tuuru ci. ⁵ Te it fàtte ngeen kàddu yii ñu leen ñaaxe, ni nit aki doomam:

«Doom, bul xeeb yaru Boroom bi, bul xàddi, bu la wañnee,

⁶ ndax Boroom bi, ku mu sopp, yar la,

mooy bantal jépp doom ju ko neex*.»

⁷ Muñleen coono bu leen di yar. Ni ay doom la Yàlla di jëflanteek yeen. Ana doom ju baay ba dul yar? ⁸ Bu ñu leen xañee yar bi jépp doom am wàll, dafa fekk ngeen di doomi po, waaye du ngeen doomi yoon. ⁹ Te itam am nanu ay baay ci wàllu deret, ñoo nu daan yar, te danu leena wegoon. Kon nag xanaa du Baay bi yor ug noo lanu wara gënatee nangul, ngir nu dund? ¹⁰ Sunuy baay a nu yar fan yu néew, na mu jaadoo woon ci seenum xel. Waaye sunu Baay bii, sunu njariñal bopp lanuy yare, ngir nu séddu ci sellaaayam. ¹¹ Dëgg la, benn yarub tey neexul, xanaa naqari. Waaye la yar bay mujj jural ña mu tàggat, jàmm la ak njub.

¹² Kon nag «dëgëral-leen loxo yi toqi, ak óom yi bañ†,» ¹³ te «ngeen xàllal seen bopp xàll yu jub yu ngeen di jaare seeni tàn†,» ngir kuy soox doxe ca wér te baña gëna tële.

Buleen tanqamlu Yàlla

¹⁴ Sàkkuleen jàmm seen dig-gante ak ñépp, te it sàkkuleen sellnga, nde ku sellul du gis Boroom bi. ¹⁵ Moytuleen balaa kenn di ñàkk yiwu Yàlla. Moytuleen bala ab reenu wextan di fëll, di lëjle, ba rax mbooloom lëmm.

† **12:12** 12.12 Seetal ci *Esayi* 35.3. ‡ **12:13**

16 Moytuleen bala kenn a yebu ci powum séy, mbaa mu teddadil lu sell ba mel ni Esawu mi weccee woon ag lekk, céru taaw ba mu yelloo. 17 Xam ngeen ne gannaaw gi, ba mu béggee jot ca barke ba, dees koo gántal. Amul woon fenn fu mu jaare it ba sopparñi deminam, te jéem na ko bay jooy.

18 Yeen kat du yeena agsi woon ba jege tund wu ngeen mana laale seen loxo, muy tàkk, ànd aki xàmbaar, ak lëndèm gu ne kèruus, ak ngelaw lu réy. 19 Du yeena dégg liit gu jib, ak coowal baat bu jib te ñay dégg kàddu ya di ñaan ñu bañ leena dégtalati benn baat bu ni mel. 20 Manuñu woona xajoo ndigal la ne: «Mala sax, su laalee tund wi, dóorleen koy doj ba mu dee§.» 21 Peeñu mooma moo raglu woon ba Musaa ne: «Damaa tiit bay lox*.»

22 Waaye yeen fi ngeen agsi moo di tundu Siyonj, dëkku Yàlla jiy dund, te mooy Yerusalem ga ca asamaan, yeena àgg fa junniy junniy malaaka, dajee di màggal; 23 yeena àgg fa ndajem taaw, ya šeeni tur binde fa asamaan. Yeena àgg fa Yàlla, àttekatub ñépp; yeena àgg fa noowi aji jub ña ñu matal sèkk. 24 Yeena àgg fa Yeesu, Rammukat bi dox kóllère gu yees gi, yeena àgg fa deret jiy setal tuuroo, te kàddug deret ja gëna neex kàddug deretu Abel ga jiboon.

25 Wattuleen bala ngeena tanqamlu kiy wax ak yeen. Ndegam ña tanqamlu woon ka yékkati woon kàddoom, wax ak ñoom ci kaw suuf ñoo réccul, aste nun ñii, su nu dëddoo kiy waxe fa asamaan. 26 Booba baatam la yéngale woon suuf, waaye tey moo dige ne: «Beneen yoon,

maay yéngalati suuf, te du suuf doŋŋ, waaye asamaan itam†.»

27 Li mu ne «beneen yoon», di wund ne lees mana yéngal, lay dindi, te mooy li sàkke, ngir lees manula yéngal sax ba fàww.

28 Kon nag gannaaw nguur gu deesul yéngal lanu jagoo, nanu jàppoo cant, di jaamu Yàlla ni mu ko béggee cig njullite akug ragal, 29 ndax kat «sunu Yàlla, sawara wuy xoyome la‡.»

13

Dundin wu rafet moo neex Yàlla

1 Cofeel gi war ci bokki gëmkat, saxooleen ko. 2 Buleen sàggane di terle, nde am na ñu seen teraanga tax ñu fat ay malaaka te xamuñu ko woon. 3 Bàyyileen xel ñi ñu tēj, ñi su ñu leen boole woon ak ñoom tēj, ak itam ñi ñuy mitital, ndax yeen itam, aw yaram ngeen am.

4 Na ñépp wormaal diggante bu ab séy dox, te ab lalú séy na mucc sobe, ndax fokati séy yi, ak jaalookat yi, Yàlla moo leen di daan.

5 Buleen jikkowoo bégge ub xaalis; doylóoleen li ngeen am, ndax Yàlla moo ne:

«Duma la bàyyi mukk,

duma la wacc mukk*.»

6 Moo tax nu mana am fitu wax ne:

«Boroom beey sama ndimbal, duma tiit.

Ana lees ma manal†?»

7 Fàttlikuleen seen njiit, yi leen àgge kàddug Yàlla. Nemmikuleen li seenug dundin meññ, te ngeen roy seen ngëm. 8 Yeesu Almasi menn mi la woon démb ak tey ba fàww.

9 Buleen nangu ay àlluwa yu bare te woroo ak sunu ngëm, di leen fàbbi. Li baax mooy ngeen di yokke aw yiw, seen pastéefu

§ 12:20 12.20 Seetal ci *Mucc ga* 19.12-13. * 12:21 12.21 Seetal ci *Baamtug Yoon wi* 9.19.

† 12:26 12.26 Seetal ci *Ase* 2.6. ‡ 12:29 12.29 Seetal ci *Baamtug Yoon wi* 4.24. * 13:5 13.5

Seetal ci *Baamtug Yoon wi* 31.6. † 13:6 13.6 Seetal ci *Sabóor* 118.6.

xol. Buleen yokke pastéefu xol, ay ndigal yu jëm ci aw ñam, te ña koy sàmm, jariñu leen dara.

¹⁰ Sunu sarxalukaayu bopp, la ñu cay jooxe, ñay liggéeye ca xaymab jaamookaay ba, sañuñu caa lekk. ¹¹ Ndax kat, jur ga sarxalkat bu mag ba daan yóbbu seen deret ca bérab bu sell baa sell, ngir njotlaayal bàkkaar, seen yaram lees daan lakk ca bitib dal ba. ¹² Moo waral Yeesu itam deeye ca bitib dëkk ba, ngir sellale askan wi, deretu boppam. ¹³ Kon nag, nanu ko fekki ca bitib dal ba, ba tegoo toroxtaangeem ga mu tegoo woon, ¹⁴ ndax amunu fii ci àddina dëkk bu sax ba fàww, waaye dëkk biy ñëw, moom lanuy sàkku.

¹⁵ Kon nag saa su nekk, nanuy jooxee ci Yeesu, sunu saraxu cant, ñeel Yàlla, muy sarax su bawoo ci sunuw làmmiñ, ñu di ko birale aw turam. ¹⁶ Te it di def lu baax, ak di dimbalee, buleen ko fàtte, ndax sarax yu mel noonu la Yàlla gërëm.

¹⁷ Déggal-leen seeni njiit te nangul leen, ndax sàmm bakkani ñi ñu jiite mooy seenub liggéey, te moom lees leen di laaj èllég. Su ko defee ñu defe ko xol bu sedd, te bañ koo def di binni, ndax loolu du seen njariñ.

¹⁸ Deeleen nu ñaanal nag. Li nu wóor de, moo di sunum xel yeddu nu fenn, te it di def lu baax ci lépp moo di sunu bëgg-bëgg. ¹⁹ Ma di leen gëna tinooti, ngir ngeen ñaanal nu, ba ma délsil leen nu mu gëna gaawe.

²⁰ Yàlla miy boroom jàmm, moom mi dekkal sunu Sang Yeesu, Sàmm bu mag bi, ci dooley deret ji mu fase kóllère gu sax dàkk, ²¹ yal na leen matal sèkk ci lépp lu baax, ngir ngeen di jéfe coobareem. Yal na def ci nun bannexu boppam bu mu sottale Yeesu Almasi, mi daraja ñeel ba fàww. Amiin.

²² Kon nag bokk yi, dëgg waay, muñleen ma ñaaxe leen gii kàddu. Bañ naa ko ba gàttal bataaxal bii ma leen bind.

²³ Xamleen ne sunu mbokk Timote génn na kaso. Su dikkee léegi, moom laay àndal, seetsi leen.

²⁴ Nuyul-leen ma mboolem seeni njiit, ak mboolem gëmkat ñu sell ñi. Waa Itali ñu ngi leen di nuyu.

²⁵ Yal na aw yiw ànd ak yeen ñépp.

Bataaxal bi Yàlla may Yanqóoba mu bind ko

¹ Ci man Yanqóoba, jaamub Yàlla ak Sang Yeesu Almasi, la bataaxal bii bawoo, ñeel fukki giir ak yaar yi tasaaroo ci àddina. Maa ngi leen di nuyy.

Lu jëm ci nattu ak ngëm

² Bokk yi, bu ngeen jaaree ci mboolem xeeti nattu, jàppeleen ko mbég mu mat sèkk, ³ te xam ne bu seen ngëm nattoo, ñeme coono la leen di jural. ⁴ Na ag ñeme coono sottal liggéeyam ci yeen, ngir ngeen sotti, mat sèkk, te baña yéese fenn.

⁵ Ku desele am xel mu rafet nag, na ko ñaan Yàlla, mu may ko ko, ndax Yàlla mooy yéwéne ñépp te du sikk kenn. ⁶ Waaye ngëm la koy ñaane te bumu ci am benn sikki-sàkka, ndax kiy sikki-sàkka daa mel ni gannaxu géej bu ngelaw liy yóbbu, di ko lëmbaaje. ⁷ Kooku bumu yaakaar dara ci Boroom bi. ⁸ Boroom xel-yaar la, xel maa toogul ci lenn lu muy def.

Néewle kawé, barele suufe

⁹ Mbokkum gëmkat mi suufe daraja, na sagoo ab kawewaayam; ¹⁰ te ki barele it na sagoo ag suufeem, ndax ni tóor-tóoru sax-ayaay di ruuse, noonu lay wéye. ¹¹ Naka la jant di fenk, ba naaj wi tàng jérr, saxayaay lax, tóor-tóoram ruus, taar ba réer ko mërr. Noonu itam la ki barele di jeexlee ci biiri yëngoom.

Yàllaay nattoo waaye du fir kenn

¹² Ndokklee ku muñ ab nattu, nde su ca amee ngërëm, mooy yooloo kaalag dund, gi Yàlla dig ñi ko sopp.

¹³ Képp ku dajeek lu koy xiirtal, bumu ne: «Yàllaa ma xiirtal,» ndax maneesula xiirtal Yàlla ci lu bon, te moom ci boppam du xiirtal kenn. ¹⁴ Waaye ku nekk, sa xemmemtéefu bakkanu bopp moo lay xiirtal, ootal la ba nax la. ¹⁵ Te xemmemtéefu bakkan bu ëmbee, bàkkaar lay wasin, te bàkkaar bu matee, ndee lay jur.

¹⁶ Bokk yi, soppe yi, buleen juum ci lii: ¹⁷ gépp may gu baax, ak bépp jagle bu mat, fa kaw la bawoo, di lu wàcce fa Baay biy boroom leer yi, ki soppikuwul ci lenn, te genn ker gu toogadi nekkul ci moom. ¹⁸ Moom la soob mu jure nu kàddug dëgg, ba nu taxawe ab jooxeb ndoortel meññeef, ci biiri bindeefam.

Jëfeleen kàddug Yàlla

¹⁹ Bokk yi, soppe yi, nangeen xam lii: na ku nekk di gaaw ci déglu, di yeexa wax tey yeexa mer. ²⁰ Ndax merum nit du jur njub fa Yàlla. ²¹ Kon nag baleen jépp jikko ju tilim, ak mboolem xeeti mbon yi ne gāññ, te ngeen nangu ci biir ag woyof, kàddu, gi jëmbate ci yeen te man leena musal.

²² Doonleen jëfekati kàddu gi, buleen di ay déglukat donj, di nax seen bopp. ²³ Ndax kat kuy déglu kàddu gi te jëfewoo ko, kooku daa mel ni kuy niir kanamam cib seetu: ²⁴ bu niiree boppam, dem daldi fàtte ca saa sa lu muy nirool. ²⁵ Waaye ki ne jàkk yoon wu mat sèkk, wiy goreel ku ko topp, saxoo yoon wi te bañ koo dëgg, fàtte; xanaa di dëgg, jëfe, kooku mooy bége jëfam.

²⁶ Ku yaakaar ne moo jullite te moomul lammañam, boppam lay nax te ag njulliteem amul njariñ. ²⁷ Njullite gu set te mucc sikk fa kanam Yàlla Baay bi moo di lii: di nemmiku jirim akub jëtun ci seen njàqare, tey sammu ba mucc ci gàkki àddina.

2

Gënaatle warul

¹ Bokk yi, bu leen di gënaatle te di gëmkati sunu Sang Yeesu Almasi, Boroom leer. ² Ndax su nit duggsee seenum ndaje, takk jaarob wurus, solu ba jekk; ku néew doole it duggsi, limboo ay sagaram, ³ su ngeen seetloo boroom col gu jekk gi, ne ko: «Toogeel fii, moo baax ci yaw,» te ne néew-ji-doole ji: «Yaw, taxaweel nee, mbaa nga toog fii sama tànkì toogu, fi suuf,» ⁴ su boobaa xanaa du yeena ngi gënaatle ci seen biir, tey àttee ay mébét yu bon?

⁵ Bokk yi, soppe yi, dégluleen. Xanaa du Yàlla moo taamu ñi àddina jàppe ñu néew doole, ngir ñu barele ngëm, boole ci jagoo nguur, gi Yàlla dig ñi ko sopp? ⁶ Yeen nag ngeen di teddadil néew doole yi! Xanaa du boroom alal yi ñoo leen di noggatu, di leen diri ba fa mbaxanaa dee benn? ⁷ Xanaa du ñooñu ñooy ñàkke kersa tur wu tedd wi ngeen di wuyoo?

⁸ Ndegam nag yoonu Buur Yàlla ngeen matal sëkk, di sàmmonteek Mbind mi ne: «Ni ngeen soppe seen bopp, nangeen ko soppe seen moroom*,» su boobaa waawleen góor! ⁹ Waaye su ngeen gënaatlee, bàkkaar ngeen, te yoon topp na leen, ndax yeena ko xëtt. ¹⁰ Ndax kat képp ku sàmm yoon wépp, ba mu des lenn ndigal donj lu mu tërëfe, ab daanu ku moy yoon wépp ñeel na ko. ¹¹ Ndax ki ne: «Bul jaaloo,» moo ne itam: «Bul bóome†.» Ku jaaloowul te bóome nag, xëtt na yoon. ¹² Deeleen waxe tey jëfe ni mu jekke ci nit ñu ñuy séddeji àtteb yoon wiy goreel. ¹³ Daan bu àndul ak yërmande, moom lees di

àttee ña daawul jëfe yërmande. Yërmande nag kekku na ab daan.

Gëm, jëfe

¹⁴ Bokk yi, ku ne gëm na, te jëfewu ko, ana lu mu koy jariñ? Ndax googu ngëm man na koo musal? ¹⁵ Su mbokk mu góor mbaa jigéen raflee, mbaa mu ñàkk lu mu dunde bés bu nekk, ¹⁶ ba kenn ci yeen ne mbokk mi: «Demal ak jàmm, solul nag te lekk ba regg,» te fajul aajoom, loolu lu muy jariñ? ¹⁷ Noonu la ngëm deme, su amul jëf ju mu àndal, ngëm gu dee la.

¹⁸ Waaye jombul nit ne: «Yaw, ngëm nga am, waaye man, jëf laa am.» Dama ne, won ma sa ngëm gu àndul ak jëf; man, samay jëf laa lay wone sama ngëm. ¹⁹ Yaa gëm ne Yàlla kenn la; waaw góor, waaye rab yu bon yi it loolu lañu gëm bay lox.

²⁰ Yaa ñàkk bopp, dangaa bëgg lu la firndeel ne ngëm gu àndul ak jëf, amul njariñ? ²¹ Sunu maam Ibraayma, xanaa du ci jëf lees ko joxe àtteb ku jub, ndax jëf ja mu jooxee doomam Isaaxa ca sarxalukaay ba? ²² Kon gis nga ne ngëm gaa liggéeyandoo ak jëfam ja, te ca jëf ja la ngëm ga mate sëkk. ²³ Mbind ma daldi sotti, na mu dikke woon ne: «Ibraayma moo gëm Yàlla, ñu waññal ko ngëmam ag njub‡,» ba ñu di ko wooye xaritu Yàlla. ²⁴ Ngeen gis kon ne ci jëf lees di joxe nit àtteb ku jub, waaye du ci kaw ngëm donj.

²⁵ Xanaa du noonu it lañu joxe Raxab§ gànc ba, àtteb ku jub, ci kaw jëfam, ndax la mu dalaloon ndawi Yawut ya, ba awale leen feneen? ²⁶ Yaram wu àndul akug noo daal, ni mu deeye, noonu la ngëm gu àndul aki jëf, deeye.

* 2:8 2.8 Seetal ci *Sarxalkat* yi 19.8. † 2:11 2.11 Seetal ci *Mucc ga* 20.13, 14. ‡ 2:23 2.23 Seetal ci *Njàlbéen ga* 15.6. § 2:25 2.25 Seetal ci *Yosuwe* 2:1-21.

3

Moom sa làmmiñ cig mat la boka

¹ Bokk yi, bu ñu bare ci yeen wuta doon sèriñi mbooloom gëmkaat mi, ndax xam ngeen ne nun ñiy jàngle nooy gëna metti ab àtte. ² Bare na lu nuy tooñ, nun ñépp. Ku dul tooñ ci kàddu nag, kooku nit ku mat la, te man naa moom yaramam wépp, boole ci.

³ Aw fas, ñalaab gi nuy def ci gëmmiñam, mu déggal nu lanu ci jublu, te moom lanuy walbatee yaramu fas wi wépp. ⁴ Xool-leen gaal yi it, ak ngelaw lu réy lu leen mana jañax, weñ su tuut la dawalkat biy walbatee gaal gi, jème fu ko neex. ⁵ Noonu itam la aw làmmiñ dee cér su tuut te réy aw bàkk.

Seetleen ni ferñient su tuut di lakke gott bu yaa. ⁶ Aw làmmiñ itam sawara la; làmmiñ a bokk ci sunuy cér, te di àddinay mbon, di gàkkal jëmm jépp. Aw làmmiñ, giiru dundu nit ki lay jafale ab taal bu tàkke fa sawara.

⁷ Mboolem xeeti rabi àll yeek njanaaw yi, ak ndégmeent yi, ak rabi géej yi, dees na leen tàggat, te nit a leen di tàggat ba ñu moka. ⁸ Waaye aw làmmiñ, kenn manu koo tàggat ba mu moka. Mooy aayteef gu kenn manula dánk, fees dell ak tookey ndee.

⁹ Aw làmmiñ lanuy sante kiy Boroom bi, di Baay, te it ci lanuy móoloo nit ñi bindoo takkndeeru Yàlla. ¹⁰ Genn gëmmiñ gi, ci la kàddug cant ak gu móolu di jibe. Bokk yi, warula deme noonu kat. ¹¹ Benn bëtu ndox ndax dina ballandoo ndox mu neex, ak ndox mu wex, ci menn pax mi? ¹² Bokk yi, ag figg man naa meññ oliw? Am ag reseñ dina meññ doomi figg? Bëtu ndoxum xorom it du nàcc muk ndox mu neex.

¹³ Ana ci yeen ku rafet xel te xam àddina? Na ko firndeetele dundin wu rafet wu feeñ ci jëfam ju teey ndax xel mu rafet.

¹⁴ Waaye ku denc ci sab xol, wex-tanu kañaan, ak mébétum sàkku sa darajay bopp, bul damoo xel mu rafet, nde kon nga moy dégg. ¹⁵ Moomu xel jógewul fa kaw, àddina sii la bokk, di yëfi bakkan, te di mbiri Seytaane. ¹⁶ Ndax kañaan ak sàkku sa darajay bopp, fu mu ame, fa la salfaañoo di ame, ak mboolem jëfi ñaawtéef.

¹⁷ Waaye xel mu rafet ma bawoo fa kaw, set la jékka def, teg ci ànd ak jàmm, akug dal. Day taxa neexa jubool, feese yërmande, di meññ jéf ju baax, te mucc ci par-làqu akug jinigal. ¹⁸ Meññeefum njub nag, ci jàmm lees koy ji, ci biir doxkati jàmm yi.

4

Nangul-leen Yàlla

¹ Ana fu jote yeek xuloo yi ci seen biir jóge fu moy seen bannexi bakkan, yiy xare ci seen yaram? ² Yeenay xemmem lu ngeen dul am. Yeenay bóome, di iñaane lu ñeneen am, te manuleen koo am. Yeenay xuloo ak a jàppante. Dungeen am, ndax yeena ñaanul. ³ Te su ngeen ñaane, dungeen am, ndax mébét mu bon ma ngeen ñaane, ngir am lu ngeen toppe seen bakkan.

⁴ Bokkaalekat yi ngeen doon! Xanaa xamuleen ne xaritoo ak àddina moo di noonoo ak Yàlla? Kon nag ku namma def àddina ab xarit, ab noonu Yàlla ngay doon. ⁵ Am defe ngeen ne ag neen la Mbind mi indee ne: «Xemmemtéef gu ànd ak firaange la Yàlla am ci noo gi dëkk ci nun.» ⁶ Waaye yiw wu gënatee baawaan la maye. Moom la Mbind mi ne: «Yàlla, ñi réy lay xeex, ñi toroxlu, mu may leen aw yiw*.»

* 4:6 4.6 Seetal ci *Kàddu yu Xelu* 3.34.

⁷ Kon nag nangul-leen Yàlla, te bañal Seytaane, mu daw, ba sore leen. ⁸ Jegeleen Yàlla, mu jege leen. Yeen bàkkaarkat yi, raxasleen seeni loxo, yeen ñaralekat yi laa ne, setal-leen seen xol. ⁹ Tiisluleen te ñaawlu bay jooy. Na seeni ree soppiku ay jooy, seen mbég doon njàqare. ¹⁰ Toroxluleen fi kanam Boroom bi, mu yékkati leen.

Buleen sikkal kenn

¹¹ Bokk yi, buleen ñaññante. Ku ñaññ sa mbokk mbaa nga sikkal sa mbokk, yoon wi nga ñaññ, yoon wi nga sikkal. Ku sikkal yoon wi nag doo sàmmkatub yoon wi, sikkalkatub yoon wi nga. ¹² Boroom yoon wi, kenn donj la, te mooy àtte; moo mana musle, mbaa mu sàнке. Te yaw miy sikkal sa mbokkum gëmkat sax, yaay kan?

Èllëg, èllëgu Yàllaa

¹³ Kaayleen nag ma wax leen, yeen ñi naan: «Tey mbaa èllëg ma dem ba dëkk sàngam, def fa at, julaa fa ba tonu.» ¹⁴ Yeen xamuleen sax lu èllëg di doon? Ana luy seen bakkan? Yeen ngeen di as lay suy feeñ léegi, nes tuut mu ne mes! ¹⁵ Li ngeen di wax kay moo di: «Bu soobee Boroom bi, dinanu dund ba def nàngam sii mbaa nàngam see.» ¹⁶ Léegi daal dangeena bew bay damoo seeni mébét! Googu damu de, lu bon la. ¹⁷ Ku xam lu baax loo wara def te defoo ko nag, bàkkaar nga.

5

Boroom alal bumu tooñ néew-ji-doole

¹ Kaayleen nag ma wax leen, yeen boroom alal yi, jooyleen te yuuxu, ndax mitit yi leen di dikkal. ² Seen alal nèb na, seeni yére maxe, ³ seen wurus ak seen xaalis xomaag. Xomaag ja dib seede bu leen tuumaal, di xoyom

seenu suux ni sawara. Yeena dajale alal ca fan yu mujj ya. ⁴ Dégluleen! Peyoor, ga ngeen xañ ña gub seen tool, mooy yuuxu noonu. Jàmbati góobkat ya tàbbi na ca noppi Boroom gàngoori xare yi. ⁵ Dund gu nooy ak bannexu bakkan daal ngeen nekke ci kaw suuf, di yafu ci bésuub rendi. ⁶ Yeena daan ba reylu aji jub, te jéemula bañ.

Muñ war na gëmkatub Almasi

⁷ Kon nag bokk yi, muñleen, ba Boroom bi délsi. Seetleen ci beykat biy séentu njariñal meññeef mu jóge fi suuf si. Ma ngay muñ, céebo ba bët wàcc. ⁸ Yeen itam muñleen te takk seenu fit, ndax bés ba Boroom biy dikk dëgmal na. ⁹ Bokk yi, buleen di ñaxtoonte, lu ko moy dees na leen daan, te Daan-kat baa ngii taxaw ci bunt bi!

¹⁰ Bokk yi, yonent yi wax ci turu Boroom bi, di dékku aw tiis, ak di muñ, defleen leen seeni royukaay. ¹¹ Xam ngeen ne ñi muñ lanu foog ne ñoom la mbég ñeel. Dégg ngeen na Ayóoba muñe woon, ak muj ga ko Boroom bi jagleel, ndax Boroom bi moo bare yërmande akug ñeewante.

¹² Li ci raw nag bokk yi, moo di buleen giñ, bu muy ci asamaan mbaa ci suuf mbaa ci leneen lu mu mana doon. Na seen waaw di waaw, seen déet di déet, bala ngeena tàbbi ci mbugal.

Ñaan gu ngëm lal day dal

¹³ Ana ci yeen ku nekk ciw tiis? Na ñaan. Ana ku ci am mbég? Na sàbbaal. ¹⁴ Ana ku wopp ci yeen? Na woo magi mbooloom gëmkat ñi, ñu ñaanal ko, raayaale ko ag diw ci turu Boroom bi. ¹⁵ Ñaan gu ànd ak ngëm day musal ki wopp, ba Boroom bi yékkati ko. Su dee daa bàkkaar, dees na ko jéggal. ¹⁶ Kon nag tuddanteleen seeni bàkkaar tey ñaanalante,

ndax ngeen wér. Aji jub ji, ag ñaanam, doole lay dale.

¹⁷ Ilyaas nit la woon ku bindoo ni nun, waaye ba mu saxee ci ñaan ngir mu baña taw, ndox laalul suuf diiru ñetti at ak genn-wàll. ¹⁸ Mu dellu ñaan, asamaan taw, suuf meññ meññeefam*.

¹⁹ Bokk yi, su amee ci yeen ku moy yoonu dëgg, keneen ku ko waññi, ²⁰ xamleen ne ku waññee bàkkaarkat ci yoonu sànkuteem, musal na bakkanam, te faral na ko bàkkaar yu bare.

---

* **5:18** 5.18 Seetal ci *1.Buur ya* 17.1; 18.1, 42-45.

Bataaxal bu jëkk bi Yàlla may Piyeer mu bind ko

¹ Ci man Piyeer, ndawal Yeesu Almasi la bataaxal bii bawoo, ñeel askan wi Yàlla taamu, te ñu toxuji diiwaani Pont ak Galasi ak Kapa-dos ak Asi ak Bitini*. ² Yeen la Yàlla Baay bi ràññee lu jiitu, ci ni mu leen sellale Noo gu Sell gi, ngir ngeen mana déggal Yeesu Almasi, boole ci tooyloo deretam, mu setal leen. Aw yiw ak jàmm ju ne xéew ñeel na leen.

Yaakaar juy dund lanu am ci Almasi

³ Cant ñeel na Yàlla, sunu Baayu Sang Yeesu Almasi! Moo nu jud-duwaatal ci yërmandeem ju yaa, ci dooley ndekkitel Yeesu Almasi, ngir may nu yaakaar juy dund. ⁴ Loolu moo am ngir ab cér bu dul yaqu, du sobewu, du seey, cér bu dence fa asamaan ñeel leen, ⁵ yeen ñi seen ngëm tax ngeen yiiru ci manoorey Yàlla, mi leen di nége mucc ga mu waajal te di ko feeñal ca bés bu mujj ba.

⁶ Loolu bégeleen koo bége, doonte tey ñàkkul ngeen nekke njàqare ab diir, ndax ay nattuy nattu. ⁷ Yooyu nattu, ni sawara di natte wurus, ni lay natte seen déggutey ngëm, te ngëm a gën wurus fuuf, nde wurus day jeex. Su ko defee seen ngëm gu dëggu jural leen ag cant, ak daraja ak teraanga, bés bu Yeesu Almasi feeñee. ⁸ Moom mooy ki ngeen gisul te sopp ko. Tey fi tey gisuleen ko, waaye gëm ngeen ko, ba tax leena bég lool, mbég mu màgg mu làmmiñ manula tudd, ⁹ ndax

yeena ngi jot ci yool bi ngëm di yóotu, te mooy texe.

¹⁰ Googu texe, yonent ya jottli woon waxyub seen yiw wi leen dikkal, niir nañu ko, càmbar ko. ¹¹ Gëstu nañu jan jamono, ak yan xew-xew la Noowug Almasi ga nekkoon ci ñoom, tegtale woon. Mooy ba Noo gay seede lu jiitu, coonoy Almasi, ak ndam ya cay topp. ¹² Yonent yooyu, xamalees na leen ne du seen njariñal bopp lañuy liggéeyal xibaar boobu, xanaa yeen. Ñi leen àgge xibaar bi tey ñoo di ñiy waare xibaaru jàmm bi ci dooley Noo gu Sell, gi ñu yebale asamaan, te muy mbir mu malaaka yi sax, noon siiwa nemmiku.

Sellal moo war

¹³ Kon nag teewlooleen seen xel, te ànd ak seen sago, te ngeen wékk seen jépp yaakaar ci yiw wa ñu leen di dikke kera bu Yeesu Almasi feeñee. ¹⁴ Gannaaw gone yu dégg ndigal ngeen, buleen top-pati seen xemmentéefi bakkan ya woon, ba ngeen xamulee. ¹⁵ Waaye ni ki leen woo selle, yeen itam nangeen selle noonu ci seen mboolem jëfin. ¹⁶ Ndax kat bindees na ne: «Sell-leen, ndax man ku Sell laa†.»

¹⁷ Gannaaw nag kiy àtte nit ku nekk ci ay jëfam te amu ci xejj ak seen, Baay ngeen koy wax, sàllooleen koo ragal, seen diirub ngan ci kaw suuf. ¹⁸ Xam ngeen ne yéf yuy wéy yu mel ni xaalis mbaa wurus, du moom lees leen jote ci seen dundinu neen wa ngeen donne ca seeni maam, ¹⁹ waaye seenug njot moo di deretu Almasi ju jafe, ji taxawe deretu xar mu sikkul, gàkkul. ²⁰ Bu yàgg, ba àddina sosoogul la Yàlla tud-daloon Almasi loolu, waaye léegi ci mujug jamono jii la ko Yàlla

* **1:1** 1.1 Dafa mel ni, ñi gëm Almasi ci bànni Israyil la wax, te ñu dëkk ci diiwaan yooyu. Juróomi diiwaan yooyu yépp, réew mi ñuy wax Tirki tey, ci lañu bokkoon. † **1:16** 1.16 Seetal ci *Sarxalkat* yi 19.2.

feeñal ngir yeen, ²¹ ñi Almasi tax ngeen gëm Yàlla. Te Yàllaa ko dekkal, may ko ndam, ba tax Yàlla di ki ngeen gëm, yaakaar ko.

²² Kon nag gannaaw setal ngeen seen xol, ndax dëgg gi ngeen déggal, ba tax ngeen am cofeel gu mucc jinigal, ci bokki gëmkat ñi, nangeen soppantee xol bu set, cofeel gu mat sëkk. ²³ Ndax kat dangeena judduwaat, te jiwu wi ngeen judduwaate mooy kàddug Yàlla giy dund te sax dàkk; du jiwu wuy yàqu, waaye mooy jiwu wu dul yàqu mukk. ²⁴ Ndax bindees na ne:

«Bépp boroom suux, nim ñax la mel,
mboolem darajaam mel ni tóor-tóoru àll,

ñax ma wow, tóor-tóor ma ruus.

²⁵ Waaye kàddug Boroom bi mooy sax ba fàww†.»

Kàddu googu moo di xibaaru jàmm bi ñu leen àgge.

2

Almasi mooy kenug mboolum gëmkat ñi

¹ Kon nag baleen mboolem xeetu mbon, ak mboolem njoblanj, ak jinigal, ak kiñaan, ak mboolem xeetu yàq der. ² Ni liir buy doora juddu yàkkamtee nàmpe, ni ngeen wara yàkkamtee nàmp soow mu set miy Kàddug Yàlla. Mooy tax ngeen màgg ci seen dundug texe, ³ gannaaw mos ngeen ci mbaaxug Sang bi.

⁴ Dikkleen ci moom, mooy doj wuy dund. Nit ñee ko beddi moos, waaye Yàllaa ko fal, fonk ko. ⁵ Te yeen itam yeen ay doji cëslaay yuy dund, doj yi Noo gi tabaxe kërug Yàlla, ñeel liggéeyu carxal gu sell, ngir ngeen di ko jébbal ay sarax yu Noo gi rafetlu, sarax yu

Yàlla nangu ndax Yeesu Almasi. ⁶ Moo waral lii dikk ci Mbind mi: «Maa ngii di dēj fi Siyoŋ, aw doju doorukaay,

doju tannéeef wu gànjare.

Wii doj, ku ko wéeroo, doo rus mukk*.»

⁷ Kon nag yeen ñi gëm, yeen la gànjar gi ñeel. Waaye ci ñi gëmul, nag:

«Moo di doj wa tabaxkat ya beddi woon,

te mu mujj di doju coll wi†.»

⁸ Te it:

«Mooy doj wuy fakktale, di xeer wuy daaneel‡.»

Ñoo ko fakkastaloo nde ñoo gëmul kàddu gi, te it loolu la leen dogal ba séddoon.

⁹ Waaye yeen nag yeen ay giir giy tannéeef, yeenay sarxalkati Buur, yeen ay askan wu sell, yeen ay xeet wi ñu jot, ngir ngeen biral jaloore yu wéet yi ñeel ki leen woo, génnee leen cig lëndëm, indi leen ci leeram gu yéeme. ¹⁰ Yeen ñi dul woon sax aw xeet, démb, tey yeen ay xeet wi Yàlla ñoñoos; dajaguleen woon yërmande, waaye tey daj ngeen yërmande.

Liy wàllu gëmkatu Almasi ci àddina

¹¹ Soppe yi, ay gan ngeen, ay doxandéem ci kaw suuf. Kon nag li ma leen di dénk moo di ngeen moyu xemmemtéefi bakkan yi xeex ak ab xol. ¹² Seen rufadin ci biir jaambu ñi gëmul, rafetal-leen ko, ba su ñu leen waxaloon ne ay defkati lu bon ngeen itam, seen jëf ju rafet lañuy gis, te moom lañuy sàbbaale Yàlla, kera bésuub dikkam.

Déggal-leen njiit yi

¹³ Nangul-leen gépp kilifteef gu tege ci àddina ngir Boroom bi; muy buur bu mag bi gëna kawee,

† 1:25 1.24-25 Seetal ci *Esayi* 40.6, 8. * 2:6 2.6 Seetal ci *Esayi* 28.16. † 2:7 2.7 Seetal ci *Sabóor* 118.22. ‡ 2:8 2.8 Seetal ci *Esayi* 8.14. § 2:10 2.10 Seetal ci *Ose* 1.6, 9 ak 2.25.

14 mbaa boroom dëkk yi diy ndawam, te mu tabb leen, ngir ñu mbugal ñiy def lu bon, te sargal ñiy def lu baax. ¹⁵ Ndax coobarey Yàlla kat moo di ngeen di def lu baax, ba wedamal nit ñu ñàkk bopp ñi xamul dara. ¹⁶ Ay gor ngeen, waaye jaami Yàlla ngeen. Kon buleen taafantoo li ngeen diy gor ba def lu bon. ¹⁷ Ñépp nag ngeen di teral; mbooloom gëmkat ñi, soppleen leen; Yàlla, ragal-leen ko; te buur, teral leen ko.

Nanu muñ coono, roye ko Almasi

¹⁸ Yeen jaam yi, nangul-leen te weg wegeel gu mat sëkk seeni sang, te du sang yi baax te lewet donj, waaye ñu wex ñi itam ci lañu. ¹⁹ Ndax nit ki su séddee Yàlla ab cér, ba tax mu muñ tiis ak coono bu ko yoon tegul, loolu aw yiw la. ²⁰ Muñ ay dóor yu la fekk tooñ, ana lu ciy ndam? Waaye soo muñee coono boo daj ngir lu baax loo def, loolu de aw yiw la fa kanam Yàlla. ²¹ Ci loolu sax lañu leen woo, ndax Almasi itam sonnal na leen, te moo leen bàyyeel ab royukaay, ngir ngeen jaar ciy tánkam.

²² «Moo bàkkaarul, fenul*.»

²³ Saaga nañu ko te feyuwul, daj na coono te tēkkoowul, waaye boppam la dénk kiy àtte dēgg. ²⁴ «Moom ci boppam moo gāddu sunuy bàkkaar, moo ko tegoo ci yaramu boppam ca bant ba,» ngir nu deeyal bàkkaar te dundal njub; «moom mooy ki ngeen wére ci ay góomam†.» ²⁵ «Yeena réeroon niy xar‡,» waaye délsi ngeen tey ci seenub sàmm, seen wattukatub xol.

3

Jëkkër sang la, jabar di nawle

¹ Naka noonu yeen jigéen ñi, nangul-leen seen jëkkër, ngir jëkkër ju ci nanguwula gëm kaddu gi it, mana gindiku te wax du ci am yoon, ngir na jabaram di jéfe, ² ndax day xool ci yeen ak seenug sellal gu ànd ak wegeel.

³ Seen gànjar bumu doon gànjaru biti bu yem ci ay létt yu rafet, ak takkaayi wurus, ak yére yu yànj, ⁴ waaye nay lu làqoo jëmmu biir, nay gànjar gu dul jeex, te mooy lewetaay akug teey, ndax looloo réy njarte fa Yàlla. ⁵ Bu jëkkoon loolu moo doon gànjaru jigéen ñu sell ña yaakaaroon Yàlla te nangul seen jëkkër, ⁶ noonu Saarata déggale woon Ibraayma, naan ko «Sang bi». Yeen jigéen ñi nag, yeen ay doomi Saarata, li feek yeena ngi def lu baax te bañ cee ragal ku leen xupp.

⁷ Naka noonu yeen góor ñi, bàyyileen xel ni ngeen dëkke ak seeni jabar, tey sóoraale néew dooley jigéen. Séddleen leen teraangay nawle, gannaaw yeena bokk wenn yiw wi leen may ngeen dund dēgg. Su ko defee dara du gállankoor seeni ñaan.

Soppanteleen te saxoo baax

⁸ Li may ténke nag moo di yeen ñépp, ngeen mánkoo, yégante, bēggante ni mu ware ay bokki gëmkat, baaxeenteleen te woyof. ⁹ Lu bon, buleen ko feye lu bon; ay saaga it, buleen ko feye ay saaga. Xanaa ngeen ñaanal leen, feye leen ko, ndax ci loolu lees leen woo, ngir ngeen jagoo barke. ¹⁰ Ndax kat:

«Ku bēgga bége bakkanam, fekke bés bu rafet, na lāmmiñam daw lu aay, dawi fen.

¹¹ Na daggook lu bon, tey def lu baax,

* 2:22 2.22 Seetal ci *Esayi* 53.9. † 2:24 2.24 Seetal ci *Esayi* 53.5. ‡ 2:25 2.25 Seetal ci *Esayi* 53.6.

na sàkku jàmm, saxoo ko.
¹² Ndax ay gèt la Boroom bi
 ne jàkk aji jub ñi,
 te ay noppam la dékk seeni ñaan,
 waaye Boroom bi, kanamam lay
 tējal
 ñiy def lu bon*.»

*Na seenug njub waral seen
 coono*

¹³ Te it su ngeen dee ñu njaxlaf
 ci def lu baax, ana ku leen di def
 lu bon? ¹⁴ Te sax su ngeen doon
 jànkoondeeki coono ndax seenug
 njub, ndokkee yeen. Buleen am
 jenn tiitaange ci seeni xuppe, te
 buleen jaaxle. ¹⁵ Waaye Sang
 Almasi ngeen di sellal ci seen xol,
 te waajal nu ngeen di tontoo ku
 leen laaj lu jëm ci yaakaar ji ngeen
 am. ¹⁶ Waaye nay tont lu rafet te
 ànd akub yar. Saxooleen di jéfe li
 dalal seenum xel, ba mbir ma ñu
 leen di baatali, ñooñuy ñaññ seen
 dundin wu rafet wi leen Almasi
 manloo, gacce rekk lañuy jële ca
 mbir ma ñu leen di baatali.

¹⁷ Coono yu la jéf ju baax yóbbe
 kat, ndegam da di coobarey Yàlla,
 moo gën coono yu la jéf ju bon
 yóbbe. ¹⁸ Almasi itam benn yoon
 la daj coono ndax bàkkaar ni
 ñi, moom miy ki jub moo leen
 ko defal yeen ñi jubadi, ngir
 yóbbu leen fa Yàlla; moom lañu
 rey yaramu suuxam, waaye moo
 dundaat ci dooley Noo gi. ¹⁹ Ci
 dooley Noo googu la deme ba
 waari bindeef ya seeni fit tēja†,
²⁰ ñooña gëmadi woon bu yàgg,
 jant ya Yállay muñ, di négandiku,
 te Nóoyin di yett gaal, ga lim bu
 néew, juróom ñett, mucce woon
 ca ndox ma. ²¹ Ndox mooma
 di misaalub sóobu gi leen musal
 tey; du sóobu guy dindi tērub
 yaram, waaye moom ngeen di
 wuyoo wooteb Yàlla ci xel mu
 dal, te li leen di musal mooy
 ndekkitel Yeesu Almasi, ²² mi yéeg

asamaan, toog fa ndijooru Yàlla,
 ki malaaka yeek boroom sañ-sañ
 yeek boroom doole yi, bokk nekk
 cig curgaam.

4

Nekkal-leen Yàlla

¹ Gannaaw Almasi nag moo
 daj coonob yaramam, yeen itam
 gannaayooleen boobu yéene,
 ndaxte ku daj coonob yaram,
 tàggoo naak bàkkaar, ² ngir
 bañatee topp xemmemtéefi
 bakkan, xanaa di topp coobarey
 Yàlla, diir bi ko dese ci kaw suuf.
³ Ndax démb kat yàgg ngeena def
 coobarey xeet yi xamul Yàlla, ci ay
 ñaawtéef, ak topp seen bakkan.
 Dangeen daa màndi ak a xawaare,
 dēkke naan biññ, di jaamu tuur
 yu seexluwu, waaye na fi yem
 nag. ⁴ Ña ngeen ci daa àndal ñoo
 waaru tey, ba di leen sosal, ndax
 li ngeen àndatul ak ñoom, daw
 wuti googu yàqute gu af, ⁵ waaye
 ñoo koy layoo ak ki nara àtte ñiy
 dund, ak ñi dee. ⁶ Li ñu ci jublu
 moo di, ñi dee tey sax, ñu àgge
 leen xibaaru jàmm bi, ngir bu
 ñu leen àttee àtteb nit ñu seen
 yaramu suux wara dee sax, du
 tee ñuy dund tey, ndax Noowug
 Yàlla.

Bennoo moo war gëmkat ñi

⁷ Te itam mujug lépp dēgmal
 na; kon nag jiital-leen seenum
 xel, te ànd ak seen sago, ngir
 ngeen man di ñaan. ⁸ Waaye li
 ci raw mooy soppanteleen cofeel
 gu mat sēkk, ndax cofeel, bàkkaar
 yu bare lay far. ⁹ Ganalanteleen
 te baña jàmbat. ¹⁰ Kenn ku ci
 nekk, may gi ko aw yiw jagleel, na
 ko taxawoo ñépp. Noonu ngeen
 di doone ay saytukat yu baax yu
 yiwu Yàlla wu yaa. ¹¹ Kuy wax,
 na waxe nu mu jottlee kàddug
 Yàlla. Kuy taxawoo, na taxawoo

* 3:12 3.12 Seetal ci *Sabóor* 34.12-16. † 3:19 3.19 Seetal it ci 2.Piyeer 2.4 ak Yudd 1.6.

ci dooley Yàlla, ngir màggug Yàlla feeñe ci lépp, ndax Yeesu Almasi, mi yelloo daraja ak kàttan, tey ak èllèg ba fàww. Amiin.

Bu ngeen di sonn, na Almasi tax

¹² Soppe yi, tàngooru nattu bi ngeen nekke nii, bumu leen jaaxal ba mel ni lu jaaduwwul moo leen dikkal. ¹³ Waaye noonu ngeen séddoo ci coonoy Almasi, bégeleen ko, ngir bu ndamam feeñee, ngeen gènatée bég. ¹⁴ Su ñu leen jànnée sax ndax turu Almasi, ndokklee yeen, ndax Noo gu darajawu gi, Noowug Yàlla moo wàcc ci yeen. ¹⁵ Waaye rey nit, mbaa sàcc, mbaa def lu bon, mbaa dugg ci yëfi jaambur, bumu waral coonoy kenn ci yeen. ¹⁶ Ku sonn ndax li muy gëmkatub Almasi nag, bumu ci rus, na sàbbaal Yàlla kay, ci woowu tur. ¹⁷ Ndax kat tey la àtte bi wara tàmbalee ci waa kër Yàlla. Ndegam ci nun lay tàmbalee nag, ñi gëmul xibaaru jàmm bu Yàlla, ana fu ñu jëm? ¹⁸ Te it:

«Aji jub ji, su ko mucc jafee, yéefar bi, bàkkaarkat bi moom, fu mu jëm*?»

¹⁹ Kon nag ñiy sonn te coobarey Yàlla tax, nañu dénk seen bopp Yàlla, Sàkk-kat bu wóor bi, te ñuy saxoo def lu baax.

5

Sàmmal-leen Yàlla géttam

¹ Mag ñi ci seen biir di seeni njiit nag, dama leen di ñaax, man miy njiit ni ñoom, di seede coonoy Almasi, te di boroom cér ci ndam li nara feeñ. ² Foral-leen gétt gi ñu leen dénk. Sàmmleen ko, te bañ koo defe ñàkk pexe, xanaa xol bu tàlli, ni ko Yàlla bégge. Buleen ko defe it koppartuy kese, waaye farluleen ci. ³ Buleen jaay kilifteef

ñi ñu leen dénk, waaye doonleen ay royukaay ci jur gi, ⁴ ba bu Sàmm bu mag bi feeñee, ngeen jot kaalag daraja gu dul furi.

⁵ Naka noonu yeen ndaw ñi, nangul-leen magi mbooloom gëmkat ñi. Yeen ñépp nag toroxluleen ci seenug jéflante, ndax:

«Yàlla, ñi réy lay xeex,

ñi toroxlu, mu may leen aw yiw*.»

⁶ Ci suufu loxol Yàlla bi am doole la leen Yàlla di yékkatee bu jotee, su ngeen toroxloo, ⁷ ci ni ngeen di sippikoo ci kawam, mbooloom seenu tiis, nde mooy ki leen tiisoo.

⁸ Àndleen ak sago te teewlu! Seenub noon Tuumaalkat bi, mu ngi ñar ni gaynde, tey wër, di rëbb ku mu warax. ⁹ Pastéefu ngëm ngeen di xeexe te xam ne benn coono bi ngeen di daj, moom la mbooloom seen bokki gëmkat yi ci àddina di daj. ¹⁰ Te gannaaw bu ngeen sonnee ab diir, Yàlla miy boroom wépp yiw te woo leen ci ndamam lu sax dàkk ndax Almasi, moom ci boppam moo leen di jagal, dooleel leen, dègéral leen ba ngeen dèju. ¹¹ Moom la kàttan ñeel ba fàww. Amiin.

Piyeer tàggo na

¹² Silwan†, miy mbokkum gëmkat mu wóor, ci sama xalaat, ci ndimbalam laa leen bind kàddu yu gàtt yii, di leen ñaax aka seedeel ne lii kat moo di yiwu Yàlla dëgg. Taxawleen ci bu dègër.

¹³ Ab nuyoo ñeel na leen, tukkee ca mbooloom gëmkat ma ca Babilon‡ te di ñu ñu taamu ni yeen, tukkee itam ci sama doom Màrk. ¹⁴ Nuyoolleen te foonantee ag cofeel. Jàmm ñeel na mbooloom yeen ñi gëm Almasi.

* 4:18 4.18 Seetal ci *Kàddu yu Xelu* 11.31. * 5:5 5.5 Seetal ci *Kàddu yu Xelu* 3.34. † 5:12

5.12 Silwan mooy turu waa Room, wi Gereg yi naan Silas. Seetal *Jéf ya* 15.22, 40. ‡ 5:13 5.13 Babilon ci waxin mooy Room rekk.

Ñaareelu bataaxal bi Yàlla may Piyeer mu bind ko

¹ Ci man Simon Piyeer*, miy jaamub Yeesu Almasi, di ndawam, ci man la bataaxal bii bawoo, ñeel ñi ñu may ngëm gu njég ga réye ni sunu gos, ci sunu njekku Yàlla, Musalkat bi Yeesu Almasi. ² Aw yiw ak jàmm baawaan na, ñeel leen, ndax xam gu ngeen xam Yàlla, ak sunu Sang Yeesu.

Dëggal-leen wooteb Yàlla

³ Su dee nag mboolem lu dund gu ag jullite laaj, Yàllaa nu ko maye dooleem, ba mu nu xamalee ne darajay boppam, ak jalooreem ju wéet lanu wooye. ⁴ Ci jooju daraja, ak jooju jaloore ju wéet lees nu baaxee ay dige yu réy njég te magg. Yooyu dige nag, bu ngeen ci jotee, ci ngeen di séddu ci jikkoy Yàlla, gannaaw bu ngeen muccee ci yàqutey àddina, gi xemmemtéefu bakkan waral.

⁵ Loolu ci boppam wara tax ngeen def lu ngeen man, ba dolli ci seen ngëm, njàmbaar; seen njàmbaar, ngeen dolli ci xam-xam; ⁶ seen xam-xam, ngeen dolli ci moom seen bakkan; moom seen bakkan, ngeen dolli ci ag muñ; seenug muñ, ngeen dolli ci ag njullite; ⁷ seenug njullite, ngeen dolli ci bëgg seen bokki gëmkat; bëgg seen bokki gëmkat, ngeen dolli ci cofeel. ⁸ Ndax yooyu jikko kat su ngeen ko amee, ba mu law, dungeen yaafus, dungeen ñàkk njariñ nu ngeen xame Sang Yeesu Almasi. ⁹ Waaye yii jikko, ku ko ñàkk, daa fekk mu gàtt gis-gis ba far gumba, te fàtte ne dees

koo fóotoon ba mu set, teqlikook bàkkaari démbam.

¹⁰ Kon nag bokk yi, nangeen gënatee def lu ngeen man ba dëggal woote bi ñu leen woo, ak taamu gi ñu leen taamu. Su ngeen ko defee kat, dungeen daanu mukk. ¹¹ Noonu lees leen di ubbile bunt bu yaa bu ngeen di tàbbee ca nguur gu sax gay sunu moomeelu Sang, sunu Musalkat, Yeesu Almasi.

Yàlla waxyul na yonent yi

¹² Moo waral ma fas yéene di leen dëkke fàttli loolu, doonte xas ngeen koo xam, ba tax ngeen taxaw bu dëgër ci dëgg gi leen nuyusi. ¹³ Li jaadu ci sama gis-gis moo di, li feek may mækkaanoo aw suux, dinaa leen ko fàttli, ngir soññ leen. ¹⁴ Ndax damaa leer, ni ma ko sunu Boroom Yeesu Almasi leeralale, bés bi may summi sama mækkaanu suux bii dëgmal na. ¹⁵ Waaye dinaa def sama kem-kàttan, ba fu ngeen tollu, di fàttliku mbir yooyu, gannaaw bu ma dëddoo.

¹⁶ Du ay léeb yu xel mu xareñ fent lanu leen xamale woon sunu manoorey Boroom Yeesu Almasi, ak na muy dikke, waaye noo teewe maggaayam. ¹⁷ Ndax kat moo nangoo ci Yàlla Baay bi, teraanga ak daraja, ba ko baat ba jibalee, bawoo fa Boroom daraja ju yéeme ja ne: «Kii moo di Sama Doom, sama Soppe; ci moom laa ame bannex.†» ¹⁸ Baat booba jóge asamaan, moom lanu dëgg, ba nu nekkee ak moom ca tund wu sell wa.

¹⁹ Rax ci dolli nu ngeek waxi yonent yi, muy wax ju wóor ju jara gëm, te yeena yey teewlu waxi yonent yi, ni ñuy teewloo ceññeeru lãmp bu tàkke biir lëndëm, ba kera fajar di xar, ba biddiiwu njël feqal seen xol. ²⁰ Waaye li ngeen wara jékka xam

* **1:1** 1.1 Turu Simon ci làkku gereg mooy Simeyon ci làkku ebré. † **1:17** 1.17 Seetal ci Macé 17.5.

moo di amul ci Mbind mi, benn waxyu bu yonent ba ko waxe, firee xelum boppam. ²¹ Ndax kat du genn kàddug waxyu gu masa soqikoo ci coobarey nit, waaye ci xiirtalub Noo gu Sell gi la aw nit daan waxe waxyu bu bawoo fa Yàlla.

2

Sànkute ñeel na jànglekati caaxaan

¹ Waaye na mu ame woon ci askanu bànni Israyil ay yonenti caaxaan, ni lay ame ci seen biir ay sèriñi caaxaan yuy sèrxal ay àlluway sànkute yuy weddi sax Sang bi leen jot, ba yóbbe seen bopp sànkute ju bette. ² Ñu baree leen di topp ci seen nawtéef gu èpp, ba tax yoonu dëgg gi tegoo ay saaga ndax ñoom. ³ Seenug bégge lañuy ràbbe ay kàddu yu ñu leen di koppartoo. Ñooñu la seenub daan yàgga yoot, te seen sànkute nelawul.

⁴ Ndax Yàlla kat, ndegam moo jéggalul malaaka ya bàkkaaroon, xanaa tàbbal leen kàmbu mbugal, wacce leen ay jéngi biir lëndëm gu ne kèruus, di leen nége àtte ba; ⁵ ndegam àddina sa woon it Yàlla jéggalu ko, xanaa Nóoyin ma daan waare njekk tey kenn ci juróom ñetti nit ña mu musal, ba mu walalee mbënn ma ci àddinay nit ñu gëmadi; ⁶ ndegam dëkk ya ñuy wax Sodom ak Gomor it, la mbugale seenub taste, def leen ab dóom, ba def leen misaal mu ñeel aji gëmadiy èllég, ⁷ te mennum Lóot aji jub ji, di kenn ki mu musal, te mu sonnoon lool, ndax ñaawtéefi nit ñu dëng ñooñu, ⁸ ndax Lóot aji jub ja dëkkoon ci seen biir kat, la mu nekke woon ci biir xolu njubam, moo di naqarlu, ndax jéfi ndëngte ya muy gis, di ko dëgg, bés bu nekk. ⁹ Su

demeer noonu kay, kon Boroom bi def loolu lépp, xam na nu muy musale nit ñu jullite cib nattu, ak nu muy xaare nit ñu dëng ñi, ngir seen mbugal kera bésu àtte ba.

¹⁰ Rawatina nag boroom xemmemtéefi yàqute, yi topp seen bakkan te faalewuñu genn kilif-teef. Ñu fétteeral lañu te bew, ragaluñoo saaga sax boroom daraja yu kawé ya fa asamaan. ¹¹ Moona malaaka yi èpp doole ak manoore sax, ñemewuñoo yékkati kàdduy saaga yu ñuy sikke yooyu boroom daraja, fa kanam Boroom bi. ¹² Waaye ñoom ñooñu mel ni mala yu amul xel, seen yég-yégi judduwaale jiital leen, te li leen taxa juddu di jàpp leen, rey donñ, ñoooy saaga lu ñu xamul. Dees na leen rey ni ñuy reye ay mala. ¹³ Loraange lees leen di feye loraange gi ñu sabab.

Seen mbégte mooy xawaarey bëccég ndarakàmm. Ñooñoo diy gàkk, aki sikk, ndax seen tee-waay gacce la ci seen biir yeen, bu ñuy bopp ak yeen bernde, te ca lañuy bànnexoo ay nax. ¹⁴ Seeni gèt xoolul lu moy ku ñu jaalool, te duñu bàkkaar ba regg muk; ku dëgèrul, ñu yóbbaaale la. Ñooñu la seenub xol tàggatu ci ag bégge, mii njurum alkànde! ¹⁵ Ba ñu wàccee yoon wu jub wi lañu lajj topp yoonu Balaam, doomu Bosor*, mi soppoon peyooru njubadi. ¹⁶ Waaye Balaam, ag tooñam tax na ñu femmu ko; ab waruwaay manula wax, te moo waxe baatub nit†, ba dakkal jéfi ndofi yonent booba.

¹⁷ Ñooñoooy teen yu dëy, ñoooy xiin wu callweer tas, te lëndëm gu fatt taraj di seenub añ. ¹⁸ Kàddu yu réy yu tekkiwul dara lañuy naxee, di fàbbee xemmemtéefi bakkan yu jéggi dayo, ay nit ñu

* **2:15** 2.15 Bosor mooy Bewor ci làkku Yawut yi; Gereg yi ñoo koy wax Bosor. † **2:16** 2.16 Seetal ci *Màndiñ ma* 22.

yàggula rëcce ci ñeneen ñu nekk cig réer. ¹⁹ Ag ngoreel lañu leen di dig, te ñoom ci seen bopp, ay jaami yàqute lañu, nde lu la man, yaa dib jaamam.

²⁰ Ndax kat gannaaw bu ñu xamee bu baax sunu Boroom, sunu Musalkat Yeesu Almasi, ba rëcc sobey àddina, bu ñu ca sóobuwaatee ba mu man leen, su boobaa seenug muj moo yées seenug njàlbéen. ²¹ Ndax kat ñàkkoonaa xam yoonu njub wi sax moo doon gën ci ñoom, xam ko ba noppi, dëddu ndigal lu sell la ñu leen ca àgge woon. ²² Li léeb wii wax te muy dëgg, moo leen dikkal: «Xaj waccu, lekkaat ko; te cangaayu mbaam-xuux, teewu koo xalangootee potopototo.»

3

Bésu Boroom bi du jaas

¹ Soppe yi, sama ñaareelu bataaxal a ngi nii, te bu ci nekk am na lu ma leen ci fàttli, ngir xiirtal leen ci xalaatin yu set, ² ba ngeen fàttliku kàddu ya yonent yu sell ya jottli woon, ak sunu ndigalu Boroom, sunu musalkat, ndigal la jottlikoo ca ndaw ya ñu yebaloon ci yeen.

³ Li ngeen wara jékka xam moo di bés yu mujj ya, ay niti ñaawlekat ay dikk, di nit ñu topp seen bakkan. ⁴ Ñooñoona naan: «Ki dige wona ñew, ana mu? Ba maam ya nelawee de yàgg na, waaye lépp a ngi wéye na woon ca njàlbéenu àddina.» ⁵ Li ñuy fàtte te di ko tey moo di ci kàddug Yàlla la asamaan nekke bu yàgg, te ci kàddoom la suuf bindoo ci ndox, ba génne ci ndox. ⁶ Te ci yooyii la àddina sa woon sànkoo woon ca mbënn ma. ⁷ Waaye asamaanu tey jii, ak suuf, genn kàddug Yàlla googu moo leen yeb cib denc, ñeel sawara, kera bésuub àtte ba, bésu sànkuteb aji gëmadi ñi.

⁸ Soppe yi, lenn a ngii, buleen ko umple: benn bés ni junniy at la mel ci Boroom bi; junniy at mel ni benn bés ci moom. ⁹ Du caageenu yeexe gu Boroom bi yeexe dige ba, noonu ko ñenn ñi fooge ag yeex. Yeen la muñal kay, ndax buggul kenn sànkoo, xanaa ñépp dem ba tuub. ¹⁰ Waaye bésu Boroom bi nib sàcc lay dikke. Ca la asamaan yi di dëddoo ci biir coow lu réy, lu ko sosoos seey ndax tàng, suuf ak jëf ju ci biiram xoyomu.

¹¹ Gannaaw loolu lépp, noonu lay seeye nag, xamleen bu baax li leen war! Jëfin wu sell akug njullite, ¹² ak yàkkamti bésu Yàlla ba, di jëfe li koy taxa gaawa dikk, ba asamaan yi lakk ba jeex, lu ca jëmmu lakk ba seey. ¹³ Waaye asamaan su bees ak suuf su bees sa njub di dëkki bu keroogee, moom lanuy séentu, na nu ñu ko dige woon.

¹⁴ Kon nag soppe yi, li feek ngeen di séentu loolu, defleen seen kem-kàttan, ba bésuub keroog fekk leen ci jàmm, te ngeen baña am benn gakk, mbaa sikk ci gis-gisu Yàlla. ¹⁵ Sunu Boroom nag, ag muñam, jàppleen ne moo dig mucc, noonee leen ko sunu soppe, mbokk mi Póol binde woon ci xel mu rafet mi ñu ko baaxe. ¹⁶ Loolu la bind ci mboolem bataaxal yi mu waxe ci moomu mbir, te mu am ci ponk yu jafee xam, ba ñi dese am njàng te seenum xel toogadi, di walbati waxam, ni ñuy def ak yeneen bind yépp, ba far sànk seen bopp.

¹⁷ Kon nag yeen soppe yi, gannaaw xam ngeen loolu ba noppi, wattuleen bala leena réeraangey moykati yoon yi yóbbaaale, ba yolomal seenub taxawaay. ¹⁸ Waaye mággleen ci wàllu yiwu sunu Boroom, sunu Musalkat Yeesu Almasi, ak ci wàllu xam-xam bu ngeen ko xam.

Ndam ñeel na ko tey, ba kera bés
bu sax dàkk. Amiin.

Bataaxal bi Yàlla may Yudd mu bind ko

¹ Ci man Yudd miy jaamub Yeesu Almasi, di rakku Yanqóoba, ci man la bataaxal bii bawoo, ñeel leen yeen ñi ñu woo, yeen ñi Yàlla Baay bi sopp, te sàmmal leen Yeesu Almasi. ² Yërmande ak jàmm ak cofeel baawaan na, ñeel leen.

Weddi Yàlla amul ag muj

³ Soppe yi, yàkkamti woon naa leena bind ci mbirum mucc gi nu bokk, waaye fàww ma bind leen, ngir ñaax leen ci xeexal yoonu ngëm, wi Yàlla xasa dénk ñu sell ñi, benn yoon ba fàww. ⁴ Ndaxte ñenn a ngi ñu ñu yàgga bind seenub àtte, te ñoo yoxoosu ci seen biir, di ñu ñeme Yàlla; ñooy taafantoo yiwu Yàlla ngir yoonal ag yàqute, di weddi Buur biy kenn, te di sunu Boroom Yeesu Almasi.

⁵ Doonte xam ngeen loolu lépp ba noppi, dama leen di fàttli rekk ne Boroom bi moo jékka musal ñoñam, génne leen réewum Misra, te gannaaw gi moo raafal ña gëmul woon ca ñoom. ⁶ Te it malaaka ya yemul woon ca daraja ja ñu amoon, xanaa wacc seen dëkkuwaayu bopp, Yàlla moo leen denc ci lëndëm gu ne këruiis, yeewe leen buum yu dul deñ, ngir àtteb bés bu mag ba. ⁷ Naka noonu itam Sodom ak Gomor, ak dëkk ya leen wër, ñoo yebu woon ci powum séy, ak jaxasoo gu woroo ak bindub judduwaale, ba ñu def leen misaal, ñeel ña nara tegoo mbugalum sawara wu sax dàkk.

⁸ Géntkat yii itam noonu rekk lañuy sobeele seen yaram bopp, boole ci di sofental kilifteef, ak di saaga boroom daraja ya fa asamaan. ⁹ Moonte Mikayel, may kilifag malaaka sax, ba muy xëccoo ak Seytaane néewub Musaa, di wàqante ak Seytaane, taxul mu ñeme woon koo sikk ba boole ciy saaga. Da ko ne rekk: «Yal na la Boroom bi mbugal!» ¹⁰ Waaye nit ñii de, lu ñu xamul lañuy saaga, te xam-xam yi leen seen bindu judduwaale xamal, ni ay rabi àll di xame, ci lañuy far yàqoo.

¹¹ Ngalla ñii! Ñoo jaare yoonu Kayin; ñoo lajj, topp Balaam cig réeram ngir ag peyoor; ñoo diiñat ba sàngu ni Kore*.

¹² Ñooñooy gakkal seen jataayu lekk yi gëmkat ñiy bokk, di ñoox te amuñu ci jenn jom; ñooy xiin yu naaxsaay yu ngelaw li yóbbu; ñooy garab yu dee ñaari yoon, du meññ waxtoom, reen ya buddiku. ¹³ Ñooy gannaxi géej gu sàmbaraax, di géq seen puuriti gacce; ñooy biddiiw yu fàq di taxawaalu, te lëndëm gu ne këruiis di cér bu ñu leen sédde ba fàww.

¹⁴ Enog†, juróom ñaareelu maam ma gannaaw Aadama, ñooñu la jottli woon waxyu bu leen dal, ne: «Boroom baa ngii dikk, ànd ak ay junniy junneem ñu sell, ¹⁵ ngir àtte ñépp, ba tiiñal mboolem yéefar yi, ndax mboolem nu yéefare ni ñu jéfe seen jéfi yéefar, ak mboolem kàddu yu ñaaw yi bákkaarkati yéefar yi teg cib deram.» ¹⁶ Ñooñooy di ñaxtu ak a jàmbat, te topp seen bakkan; kàdduy damu yu réy ay jibe seen gëmmiñ, te ñooy jay ñi ñu yaakaare njariñ.

* **1:11** 1.11 Kayin: seetal ci *Njàlbéen ga* 4.8. Balaam: *Màndiñ ma* 22.7-35; 31.16. Kore: *Màndiñ ma* 16. † **1:14** 1.14 Enog: seetal ci *Njàlbéen ga* 5.21-24.

Góor-góorluleen

¹⁷ Waaye yeen samay soppe, fättlikuleen la ndawi sunu Boroom Yeesu Almasi waxoon lu jiitu. ¹⁸ Ñu ne leen: «Mujug jamono, dina am ay ñaawlekat yu topp seen bakkan, wéye seen kéefar.» ¹⁹ Ñooñu ñooy féewalekat yi, ñoo topp seen bindu judduwaale, te Noowug Yàlla nekkul ci ñoom. ²⁰ Waaye yeen samay soppe, sampuleen ba dëgër ci seen yoonu ngëm wu sell wee sell, te ngeen di ñaane ci Noo gu Sell gi. ²¹ Fexeleen ba des ci biir cofeelu Yàlla, tey séentu sunu yërmandey Boroom Yeesu Almasi, ngir ag texe gu sax dàkk. ²² Ñiy nàttable, ñeewanteleen leen, ²³ ñii ngeen wallu leen, foqatee leen ci sawara, ña ca des, ngeen yërëm leen yërmande ju ànd akug ragal, ba far seexlu ab turki bu seen yaram sobeel ndax seeni bàkkaar.

Cant ñeel na Yàlla

²⁴ Ki leen mana aar ci bépp jéll, ba taxawal leen fa muy teewejee darajaam, te fekk leen ñàkk sikk, seen mbég mat sèkk, ²⁵ Yàlla miy kenn, sunu Musalkat, ci sunu ndimbalal Sang Yeesu Almasi, daraja ak màggaay ak kàttan ak sañ-sañ ñeel na ko, démb ak tey ak èllég, ba fàww! Amiin.

Kàdduy Waxyoo ngi, ñeel Yowaan ci biir Peeñum Almasi Yeesu

Ubbite gi

¹ Lii peeñum Yeesu Almasi la, mu ko Yàlla jox ngir mu won ay jaamam yenn xew-xew yu dëgmal. Malaakaam la yebal ci Yowaan ngir xamle ko. ² Yowaan moo seede mboolem li mu gis, te mu jëm ci kàddug Yàlla ak seedes Yeesu Almasi. ³ Ndokklee képp ku jàng ak mboolem ñi déglu yii kàdduy waxyu, tey sàmm li ñu ci bind, ndaxte waxtu wi jege na.

Ab nuyoo ñeel na juróom ñaari mboolooy gëmkat

⁴ Lii mu ngi tukkee ci man Yowaan, ñeel juróom ñaari mboolooy gëmkat ña ca diiwaanu Asi. Na leen yiw ak jàmm ñeel, tukkee fa Ki masa Nekk, Ki Nekk, di Kiy Dikk, tukkee it fa boroom juróom ñaari noo ya* fa kanam ngànguneem†, ⁵ tukkee itam fa Yeesu Almasi, seede bu wóor bi, moom taaw bi‡, ki jékka dekki, jóge ci ñi dee, di kilifay buuri kaw suuf.

Moom mi nu sopp, yiwee nu deretam, ba nu teqlikook kilif-teefu sunuy bàkkaar, ⁶ ba noppi def nu nuy askanu sarxalkati Buur Yàlla Baayam§, na ko daraja ak kàttan ñeel tey ak èllëg ba fàww. Amiin.

⁷ Mu ngoogu di dikk, indaale niir yi,

te ñépp a koy teg bët,

ba ca ña ko jamoon sax,
te giiri kaw suuf yépp ay jooy
ndax moom.

Noonu la moos. Amiin.

⁸ «Man, maay Alfa, di Omega*»,
la Boroom bi Yàlla wax, moom Ki
masa Nekk, Ki Nekk, di Kiy Dikk
èllëg, te di Aji Man ji.

Yowaan am na peeñu ca dunu Patmos

⁹ Man Yowaan seen mbokk, mi séddook yeen nattu ak barkeb nguurug Yàlla, ak muñ gi ci Yeesu, maa nga woon fa ñu ma toxaloon, ca dun ba ñuy wax Patmos. Li ko waral di sama waare ci kàddug Yàlla ak seedeel Yeesu. ¹⁰ Maa nekkoon ci biir Noowug Yàlla benn bésuub Sang bi, ma dégg ci sama gannaaw baat bu xumb nig liit. ¹¹ Mu ne: «Mboolem loo gis, bind ko cib téere, nga yónnee ko juróom ñaari mboolooy gëmkat ña ca dëkk ya ñuy wax Efes ak Samirin ak Pergam ak Catir ak Sàrd ak Filadelfi ak Lawdise.»

¹² Naka laa geestu, di seet kuy wax ak man, ma daldi gis juróom ñaari tegukaayi lãmp yu wurus. ¹³ Ca digg tegukaayi lãmp ya, jëmm juy nirook nit† a fa nekk. Ma nga sol mbubb mu tollu ci ndëgguy tànk yi, takkoo ngañaayal wurus ci dënn bi. ¹⁴ Kawaru bopp baa nga weex tàll, gët ya di tàkk ni sawara, ¹⁵ tànk ya mel ni xànjari bu yànj bu ñu xelli, baat bay riir ni gan-naxi géej. ¹⁶ Ma nga yor ca loxol ndijooram juróom ñaari biddiwi, ab saamaru ñaari ñawka bu ñaw di lange ca gëmmin ga, xar-kanam baa nga leer nàññ ni jantub njolloor.

* **1:4** 1.4 juróom ñaari noo ya: seetal ci 4.5 ak 5.6. † **1:4** 1.4 ngàngune ma mooy fa buur

biy toog. ‡ **1:5** 1.5 taaw bi: taaw mooy ki jékka juddu, waaye ab juddu taxul ñuy wax fii. Li Yeesu Almasi jékka dekki ndekkite lu dee toppatul moo tax ñuy wax. Mooy taaw ci kaw darajaam ndax moo sut ñépp, yilif lépp luy mbindeef, te ci darajaam la ñépp di dekkee.

§ **1:6** 1.6 Baayam: seetal ci Luug 3.23, 38. * **1:8** 1.8 Alfa, Omega: ci làkku gereg, alfa moo jëkk ci araf yi, omega mujj ci. Kuy Alfa ak Omega nag moo jëkk, moo mujj. † **1:13** 1.13 Seetal ci Dañeel 7.13.

17 Naka laa ko gis, ne dàll daanu ci ay tàmkan ni ku dee. Mu teg ma loxol ndijooram, ne ma: «Bul tiit. Maay Ki Jëkk, di Ki Mujj. 18 Maay Kiy Dund, maa dee woon, maay dund nii tey ak èllëg ba fàww te maa yor caabiy dee ak njaniw. 19 Kon nag bindal li nga gis: Li am nii tey ak itam liy ñëw gannaaw lii. 20 Kumpa gi ci juróom ñaari biddiww yi nga gis ci sama loxol ndijoor, ak juróom ñaari tegukaayi làmp yu wurus yi, li muy firi mooy: juróom ñaari biddiww yi ñoo di malaakay juróom ñaari mboolooy gëmkat ñi; juróom ñaari tegukaayi làmp yi ñoo di juróom ñaari mbooloo yi.»

2

Bindees na waa Efes

1 «Malaakam mbooloom gëmkat ña ca Efes, bind ko ne ko:

«Lii moo di kàdduy Ki yor juróom ñaari biddiww yi ci loxol ndijooram, di doxe digg juróom ñaari tegukaayi làmp yu wurus yi. Mu ne: 2 Gis naa say jëf, gis sa liggéey ak sag muñ. Xam naa ne manuloo dékku ñu bon ñi. Seetlu nga ñi tuddoo samay ndaw, ba gis ne ay fen-kat lañu. 3 Xam naa it ne muñ nga te sonn nga moos ngir man te xàddiwoo.

4 «Waaye li ma la sikke moo di sa cofeel ga nga jëkke woon, moom nga wacc. 5 Kon nag fàttlikul fu kawé fa nga xàwwikoo ba fii, te nga tuub, di jëfe jëf ja nga jëkke woon. Lu ko moy maay dikk ba fi yaw, daldi jële sa tegukaayu làmp fa bérabam, ndegam tuubuloo. 6 Waaye lu baax lii nag yaay boroom: ni ma sibe jëfi ngérum

Nikolas*, ni nga ko sibe. 7 Ku ami nopp kat, na dégg li Noowug Yàlla wax mboolooy gëmkat ñi. Ku am ndam nag, maa lay may nga lekk ci garabu dund gi ci Àjjana, toolub Yàlla.

Bindees na waa Samirin

8 «Malaakam mbooloom gëmkat ña ca Samirin nag, bind ko ne ko:

«Lii moo di kàdduy Ki Jëkk te Mujj, Ki dee woon te dekki. Mu ne: 9 Gis naa sa coono ak sag ñàkk, moona yaaka duunle! Gannaaw loolu it, waxi yaq-der yi tukkee ci ñooñu tuddoo Yawut te duñu Yawut, duñu lenn lu moy jàngub Seytaane, dégg naa ko. 10 Bul ragal mukk mitit wi nga nara daj. Seytaanee ngi noonu di dugal kaso ñenn ci yeen, ngir nattu leen. Dingen am coono di-iru fukki fan. Nanga saxoo kóllère ba dee fekk la ci, ma kaalaa la kaalag dund.

11 «Ku ami nopp kat, na dégg li Noowug Yàlla wax mboolooy gëmkat ñi. Ku am ndam nag doo loru mukk ci ñaareelu dee gi.†

Bindees na waa Pergam

12 «Malaakam mbooloom gëmkat ña ca Pergam nag, bind ko ne ko:

«Lii moo di kàdduy Boroom saamar bi ci ñaari ñawka yi. Mu ne: 13 Xam naa fa nga dëkk, fa la Seytaane samp nguuram. Teewul nga ñoy ci sama tur te weddiwoo ne man nga gëm ba sax ca fan, ya nit ña reye ca seen biir; Antipas sama seede bu am kóllère ba, foofa Seytaane dëkk.

14 «Waaye lenn a ngi lu ma lay sikke: yaa ngi uuf foofu ay nit ñuy saxal njànglem Balaam,

* 2:6 2.6 ngérum Nikolas mooy ñiy taafantoo sañ-sañ bu ñu am gannaaw bu ñu gëmee Yeesu, ngir daganal yenn aada yu ñaaw yu mel ni lekk lu ñu sarxal ay tuur, ak powum séy. † 2:11 2.11 ñaareelu dee gi: seetal ci 20.14 ak 21.8. ‡ 2:14 2.14 Balaam, Balag: Balaam moo doon mbubboo turu yonent, di fexee rébb bànni Israyil, ngir sàkku alal ci Balag buuru Mowab ci jamonoy Yonent Yàlla Musaa. Seetal ci *Màndij ma* 22—23.

moom mi doon xiirtal Balag† ci tegal Israyil ndëgg-sërëx, ngir ñu lekk ñam wu ñu sarxal ay tuur, ak di gànctu. ¹⁵ Naka noonu itam yaa ngi uuf ay nit ñuy saxal njànglem ngérum Nikolas. ¹⁶ Kon nag tuubal. Lu ko moy maay dikk léegi ba fi yaw, te saamar biy lange sama gémmiñ, moom laay xareek nit ñooñu.

¹⁷ «Ku ami nopp kat, na dégg li Noowug Yàlla wax mboolooy gëmkat ñi. Ku am ndam nag, maa lay may ci mànn§ mu làqu mi, nga lekk, maa lay jox it aw doj wu weex; doj wu ñu bind tur wu bees wu kenn xamul, ku dul ka ko jot.

Bindees na waa Catir

¹⁸ «Malaakam mbooloom gëmkat ña ca Catir nag, bind ko ne ko:

«Lii moo di kàdduy Doomu Yàlla ji*, ki ay gëtam mel ni sawara wu yànj, ndëgguy tãnkam mel ni xànjjar bu ñu jonj. Mu ne: ¹⁹ Gis naa say jëf ak sa cofeel ak sa ngëm ak sa liggéey ak sag muñ. Xam naa ne sa jëf yu mujj moo ëpp jëf yu jëkk ya.

²⁰ «Waaye lenn laa lay sikke: dangaa bàyyi Yesabel, jigéen joojuu tuddoo yonent, muy jàngleek a réeral sama jaam ñi, ngir ñuy gànctu ak a lekk ñam wu ñu sarxal ay tuur. ²¹ May naa ko ab diir, ngir mu tuub, waaye moo buggula tuub ngànctoom. ²² Kon nag maa ngii di ko rattax cib lal, te ñi mu àndal di gànctu it, maa leen di sóob ci mitit wu réy, su ñu tuubul jëf ja ñu koy roye. ²³ Am mbas laay fàdde ay taalibeem. Su ko defee mboolooy gëmkat ñëpp dinañu xam ne man maay nattu

xol ak xel, te maay fey ku nekk ay jëfam.

²⁴ «Waaye yeen ñi ci des ñëpp nag, yeen waa Catir ñi toppul moomu njàngle te jotuleena xam loolu ñu naan xóotey xam-xamu Seytaane, maa ne leen, duma leen sëf beneen sëf. ²⁵ Noyleen rekk ci li ngeen am, ba kera may dikk.

²⁶ «Ku am ndam nag, ku saxoo jëf ji ma soob, ba kera muj ga, maa lay jox sañ-sañ ci kaw xeet yi:

²⁷ Ni ñuy rajaxee ndaal xandeer, noonu nga leen di sàmmeji yetu weñ,

²⁸ te man ci sama bopp, noonee laa jote sañ-sañ bi ci sama Baay. Maa lay jox itam biddiiwu njël.

²⁹ Ku ami nopp kat, na dégg li Noowug Yàlla wax mboolooy gëmkat ñi.

3

Bindees na waa Sàrd

¹ «Malaakam mbooloom gëmkat ña ca Sàrd nag, bind ko ne ko:

«Lii moo di kàdduy Boroom juróom ñaari noo yu Yàlla yi ak juróom ñaari biddiiw yi. Mu ne: Gis naa say jëf. Dañu laa jàppe kuy dund te fekk la dee.

² Teewlul te nga leqli ndes wi ngay waaja deele. Ndx kat, gisuma sa jëf ju mat fa sama kanam Yàlla.

³ Kon nag fàttlikul la nga jotoon te dégg ko; nga sàmm ko, te tuub. Soo teewluwul nag, dinaa ñëw nib sàcc, te doo xam mukk wan waxtu laa naa jimeet fi sa kaw.

⁴ «Moona am nga foofu ci Sàrd nit ñu néew ñu tilimalul seen mbubb. Nñoñooy ànd ak man, sol lu weex, ndax ñoo ko yeyoo.

⁵ Ku am ndam mooy soloo noonu

§ 2:17 2.17 mànn moo di ñam wa Yàlla wacceeloon Musaa ak bànni Israyil, ba ñu gàddaayee Misra, jëm ca réew ma leen Yàlla digoon. * 2:18 2.18 Doomu Yàlla: tur wii tekkiwul ne Yàlla moo jur Yeesu mook Maryaama. Tekkiwul it ne dañoo màggal nit, ba di ko méngale ak Yàlla. Waaye day tekki ne Yeesu mooy Kàddug Yàlla, mooy màndargam jëmmu Yàlla, ci jikkoom ji gëna biire. Ku gis doom, man ngaa xam nu baayam mel. Ku gis Yeesu kon, mana xam nu Yàlla mel.

mbubb mu weex, te turam, duma ko far ci téereb dund bi, waaye maa koy wuyul ci sama kanam Baay ak ay malaakaam. ⁶ Ku ami nopp kat, na dégg li Noowug Yàlla wax mboolooy gëmkat ñi.

Bindees na waa Filadelfi

⁷ «Malaakam mbooloom gëmkat ña ca Filadelfi nag, bind ko, ne ko:

«Lii moo di kàdduy ku Sell ki, kiy Dégg, te yor caabiy Daawuda, di tijji te kenn du tëj, di tëj te kenn du tijji. Mu ne: ⁸ Gis naa say jëf. Maa def fi sa kanam, bunt bu tijjiku bu kenn manula tëj. Ndax néew nga doole, waaye sàmm nga sama kàddu te weddiwoo ma. ⁹ Ñenn ci jàngub Seytaane bi, ñoñuy fen, di tuddoo ay Yawut te duñuy Yawut, maa ngii di leen xiirtal, dikkloo leen, sujjóotloo leen fi sa kanam, ba ñu xam ne man maa la sopp. ¹⁰ Gannaaw yaa sàmm sama kàddu, ba muñ ni ma la ko sante, man itam dinaa la sàmm ci waxtuw nattu biy wàccsi ci àddina sépp, ngir nattu waa kaw suuf.

¹¹ «Maa ngi ñëw léegi. Noyal ci li nga yor, ngir kenn baña fëkk sa kaalag ndam. ¹² Ku am ndam nag, maa lay def nga doon ag kenu fi sama biir néeg Yàlla, te doo fa génnati muk. Maay bind fi sa kaw sama turu Yàlla ak sama turu dëkku Yàlla, te mooy Yerusalem gu bees, giy wàcce fa kaw, bàyyikoo fa sama Yàlla, maay bind it fi sa kaw sama tur wu yees. ¹³ Ku ami nopp kat, na dégg li Noowug Yàlla wax mboolooy gëmkat ñi.

Bindees na waa Lawdise

¹⁴ «Malaakam mbooloom gëmkat ña ca Lawdise nag, bind ko, ne ko:

«Lii moo di kàdduy Waawu Yàlla ji, Seede bi wóor te dëggu, Ndeyu càkktéefu Yàlla ji. Mu

ne: ¹⁵ Xam naa say jëf; xam naa ne seddoo, tàngoo. Su ma sañoon nga sedd mbaa nga tàng.

¹⁶ Gannaaw nii nga nugge nag; tàngoo, seddoo, dinaa la yàbbi.

¹⁷ Gannaaw yaa ngi naan: «Am naa alal, barele naa, soxlaatuma dara,” te yaw xamuloo ni nga toroxe, jara yërëm, ñàkk, gumba, ne dunj, ¹⁸ dama lay digal, nga jënd ci man wurus wu ñu xellee ci sawara ba mu set wecc, ngir nga am alal. Jëndal itam yére yu weex yoo soloo, ba laq sa dunjaaral gu gâccelu gi; ak tuufaay looy tuufoo, ngir nga gis.

¹⁹ «Man, képp ku ma sopp, maa koy jubbanti, yar ko. Kon nag farlul te tuub! ²⁰ Maa ngi nii taxaw ci bunt bi, di fëgg. Ku dégg sama baat, ba ubbil ma, dinaa agsi moos sa néeg, nu bokk reer.

²¹ «Ku am ndam nag, maa lay may nga toog ak man fi sama ngàngune, na ma ame woon ndam, ba toog ak sama Baay fi ngànguneem. ²² Ku ami nopp kat, na dégg li Noowug Yàlla wax mboolooy gëmkat ñi.»

4

Buur Yàlla toog na ca ngànguneem

¹ Gannaaw loolu damaa xool, rekk yem ci bunt bu ubbiku fa asamaan. Ci biir loolu baat ba ma jëkkoona dégg muy wax ak man te mel nig liit, ne ma:

«Yéegal fii, ma won la liy topp ci loolu.» ² Ma jekki rekk nekk ci biir Noowug Yàlla. Ci kaw loolu, yemuma lu moy ci am ngàngune mu tege ca asamaan, mu am ku toog ca ngàngune ma.

³ Meloom a ngay niru peru jàspë ak peru sarduwan, ag xon gu mel ni peru emëródd, wër ngàngune ma. ⁴ Yeneen ñaar fukki gàngune ak ñeent a ko wër, ñaar fukki mag ak ñeent toog ca gàngune

ya. Ña nga sol mbubb yu weex, ay kaalay wurus tege ca seen bopp. ⁵ Ay melax aki kàddu aki dënu ñooy bawoo ca ngàngune ma, juróom ñaari jumi sawara di tàkk fa kanam ngàngune ma, jum ya di juróom ñaari noo yu Yàlla yi. ⁶ Fi janook ngàngune mi lu mel ni géēju kiristaal, leer nàññ. Fi wër ngàngune mi ci wet gu nekk, ñeenti bindeef a ngi fi, fees aki bët ci kanam ak ci gannaaw. ⁷ Mbindeef mu jëkk maa ngi mel ni gaynde, ñaareelu mbindeef mi mel niw yëkk, ñetteelu mbindeef mi ame kanamu nit, ñeenteel ba mel ni jaxaay juy naaw. ⁸ Ñeenti bindeef yi am nañu ku nekk juróom benni laaf, fees aki bët ba daj, biir ak biti, te guddi ak bëccëg duñu selaw, xanaa naan:

«Kee sell, Kee sell, Kee sell,
Keyy Boroom bi Yàlla Aji Man ji,
Kee masa Nekk, Kee Nekk, Keyy
Dikk.»

⁹ Saa su bindeef ya di màggal ak a teral ak a sant Boroom toogaayu ngàngune miy dund ba fàww, ¹⁰ ñaar fukki mag ñeek ñeent ne gurub sukk fi kanam ki toog ci ngàngune mi, di ko sujjóotal, moom miy dund ba fàww. Ñuy sànni seeni kaala fi kanam ngàngune mi te naan:

¹¹ «Yàlla sunu Boroom, yaa yeyoo daraja ak teraanga ak kàttan,
ndaxte yaa sàkk lépp,
lépp lu am, yaw la soob,
nga sàkk ko.»

5

Gàttub Yàlla jël na téere ba

¹ Ci biir loolu ma gis ci loxol ndijooru ki toog ci ngàngune mi, taxañub téere bu ñu bind biir ak biti, tay ko juróom ñaari tayu. ² Ma gis malaaka mu am doole, muy yéenee baat bu xumb, naan: «Ana ku yeyoo tàyyi tayuy téere

bii, ubbi ko?» ³ Du kenn nag ci asamaan mbaa kaw suuf, mbaa biir suuf, ku manoona ubbi téere bi, ba yër ko. ⁴ Ma jooy jooy yu metti, ndax giseesul kenn ku yeyoo ubbi téere bi, ba yër ko. ⁵ Kenn ci mag ñi ne ma: «Bul jooy. Ma ne, Gayndeg giirug Yuda, njebbital Buur Daawuda daan na. Mooy ubbi téere beek juróom ñaari tayoom.»

⁶ Ma daldi gis gàtt bu mel ni lu ñu rendi, mu taxaw fi digg ngàngune mi, ñeenti bindeef yeek mag ñi yéew ko. Gàtt bi juróom ñaari béjjén la am, ak juróom ñaari bët, di juróom ñaari noowi Yàlla, yi ñu yebal ci àddina sépp. ⁷ Gàtt bi dikk, jël téere bi ci loxol ndijooru ki toog ci ngàngune mi. ⁸ Ba mu jélee téere bi, ñeenti bindeef yi ak ñaar fukki mag ñeek ñeent ne gurub sukk fi kanamam, ku nekk yor xalam ak andi wurus yu fees ak cuuraay, cuuraay li di ñaani aji sell ñi. ⁹ Ñuy woy nag woy wu yees, naan:

«Yaa yeyoo jël téere bi,
tàyyi tayu yi,
ndax yaw lañu rendi,
te sa deret nga jote, ngir Yàlla,
ay niti gépp giir ak wépp làmmiñ
ak wépp xeet ak wépp
askan.»

¹⁰ Yaa leen def ñu doon nguurug sarxalkat yi, ñeel sunu Yàlla,
te dinañu nguuru ci àddina.»

¹¹ Ma xoolaat, daldi dégg baati malaaka yu bare, ñu yéew ngàngune mi ak bindeef yi ak mag ñi, seen lim di ay junni, ba ci junniy junni. ¹² Ña ngay àddu ca kaw, naan:

«Gàtt bi ñu rendi woon moo yeyoo kàttan ak alal,
yeyoo xel ak doole,
moo yeyoo teraanga, yeyoo dara-
jaak cant.»

¹³ Ba loolu amee mboolem dundooti asamaan, ak kaw suuf, ak

biir suuf, ak géej, ak mboolem li ci seen biir, ñoom ñépp di wax, may dégg, naan:

«Ki toog ci ngàngune mi ak Gàtt bi,

nañu jagoo cant ak teraanga, ak darajaak kàttan, tey ak èllëg ba fàww.»

¹⁴ Ñeenti bindeef yi ne: «Amiin.» Mag ñi ne gurub sukk, sujjóot.

6

Gàtt bi tàyyi na tayu yi

¹ Ma gis nag Gàtt bi di tàyyi genn ci juróom ñaari tayu yi. Ci biir loolu ma dégg kenn ci ñeenti bindeef yi àddoo baat buy riir ni dënu, ne: «Dikkal!» ² Ma xool rekk, gis fas wu weex, gawaram yor ag fitt. Ñu jox ko kaala, mu daldi dem yoonu daan-kat, ngir daani.

³ Ba Gàtt bi tàyyee ñaareelu tayu gi, ma dégg ñaareelu mbindeef mi ne: «Dikkal!»

⁴ Weneen fas ne jimeet, di wu xonq, ñu may gawaram mu jële jàmm ci kaw suuf, ngir nit ñi di reyante ci seen biir. Ñu jox ko saamar bu mag.

⁵ Ba mu tàyyee ñetteelu tayu gi, ma dégg ñetteelu mbindeef mi ne: «Dikkal!» Ma xool rekk, gis fas wu ñuul, gawaram yor ab màndaxekaay. ⁶ Ma dégg lu mel ni baat bu jibe ci diggante ñeenti bindeef yi, ne: «Benn kilo peppu bele, peyu bëccëgu lëmm; benn kilo peppu lors, peyu bëccëgu lëmm, te diw ak biiñ, bu ko kenn yàq.»

⁷ Ba Gàtt bi tàyyee ñeenteelu tayu gi, ma dégg ñeenteelu mbindeef mi ne: «Dikkal!» ⁸ Ma xool rekk, gis fas wu gel, turu gawaram di Dee, njaniw topp ci moom. Ñu jox ko sañ-sañ ci ñeenteelu xaaju àddina, ngir muy bóome saamar akub xiif, di bóome mbas ak ay rabi àll.

⁹ Ba mu tàyyee juróomeelu tayu gi, ma gis ci suufu sarxalukaay bi, bakkani ñi ñu bóom ndax kàddug Yàlla ak seede si ñu ci seede. ¹⁰ Ñu àddu ca kaw ne: «Buur bu sell, bu dëgg bi, loo deeti xaar ci àtte waa àddina, feyul nu sunu deret ji tuuru?» ¹¹ Ñu jox ku ci nekk mbubb mu weex, ne leen ñu négandiku tuuti, ba kera seeni bokk ak ñi ñu bokkal liggéey bi, te ñu war leena bóom ni ñoom, ñépp dikk, ba lim bi mat.

¹² Ma gisati bi muy tàyyi juróom benneelu tayu gi, suuf daldi yëngu bu baaxa baax, jant bi ñuul kukk, weer wi wépp xonq curr ni deret. ¹³ Biddiiw yi fàqe asamaan, wadd ci suuf, ni doom yu xaay yu ngélén gësëm seen ndey. ¹⁴ Asamaan si dellu ni basar gu ñu taxañ, tund yépp ak dun yépp toxoo fa ñu nekkoon. ¹⁵ Ba mu ko defee buuri àddina yeek kilifa yeek njiiti gàngoor yeek boroom alal yeek boroom doole yeek, mboolem jaam yeek gor ñi, ñépp làquji ci xunti yeek doji tund yi. ¹⁶ Ñu ne tund yeek doj yi: «Daanuleen ci sunu kaw, làq nu kanamu ki toog ci ngàngune mi ak sànjum Gàtt bi, ¹⁷ ndax seen bés sub sànj bu mag taxaw na, ana ku ko àttan?»

7

Jaamukati Yàlla yi mucc nañu

¹ Gannaaw loolu ma gis ñeenti malaaka yu taxaw ci ñeenti colli àddina. Ña nga téye ñeenti ngelawi àddina, ngir ngelaw baña wale fenn; du ci jéeri, du ci géej, du ci genn garab. ² Ma gis meneen malaaka, mu yége penku, yore torluwaayu Yàlla jiy dund. Mu àddu ca kaw, wax ak ñeenti malaaka ya ñu mayoon ñu yàq géej ak jéeri, ³ ne leen: «Buleen yàqagum jéeri ji ak géej gi ak garab yi, li feek torluwunu

ci jëwi ñiy jaamu sunu Yàlla, màndargaale leen.»

⁴ Ma dégg limub ña ñu màndargaale torluwaay ba; ñuy témeér ak ñeent fukk ak ñeenti junni (144 000), bawoo ci mboolem giiri bànni Israyil:

⁵ Giirug Yuda, fukki junneek ñaar (12 000) lañu ci màndargaal,

giirug Ruben, fukki junneek ñaar, giiru Gàdd, fukki junneek ñaar,

⁶ giirug Aser, fukki junneek ñaar, giirug Neftali, fukki junneek ñaar, giirug Manase, fukki junneek ñaar,

⁷ giirug Simeyon, fukki junneek ñaar,

giirug Lewi, fukki junneek ñaar, giirug Isaakar, fukki junneek ñaar,

⁸ giirug Sabulon, fukki junneek ñaar,

giirug Yuusufa, fukki junneek ñaar,

giirug Beñamin, fukki junneek ñaar.

Mbooloo mu réy am na ndam

⁹ Gannaaw loolu ma jekki gis mbooloo mu réy mu kenn manula waññ, ñu bawoo ci askan yépp ak giir yépp ak xeet yépp ak làmmiñ yépp. Ñu ngi taxaw fi kanam ngàngune mi ak Gàtt bi, sol mbubb yu weex, ñàbb ay cari garabi tàndarma. ¹⁰ Ña ngay àddu ca kaw, naan:

«Texee ngi fi sunu Yàlla, ki toog ci ngàngune mi, ak ci Gàtt bi!»

¹¹ Malaaka yépp a nga taxaw, yéew ngàngune ma ak mag ñaak ñeenti bindeef ya. Ñu ne gurub sukk, dëpp seen jë fa kanam ngàngune ma, sujjóotal Yàlla,

¹² ne: «Amiin! Na sunu Yàlla jagoo màggal ak daraja ak xel ak cant ak teraanga ak kàttan ak doole, tey ak èllég ba fàww. Amiin!»

¹³ Ci kaw loolu kenn ci mag ñi ne ma: «Boroom mbubb yu weex yii, ñooy ñan ak fan lañu jóge?»

¹⁴ Ma ne ko: «Sama sang, loolu de xanaa yaa ko xam.» Mu ne ma: «Ñoo di ñi jóge ca nattu bu réy ba. Fóot nañu seeni mbubb, ba weexal ko ci deretu Gàtt bi.

¹⁵ Loolu moo leen taxa teew fi kanam ngàngunem Yàlla, di ko jaamoo biir màkkaanam guddi ak bëccëg,

te ki toog ci ngàngune mi moo leen di yiir.

¹⁶ Dootuñu xiif, dootuñu mar. Dootuñu loru ci jant bi mbaa we-neen tàngoos,

¹⁷ ndaxte Gàtt bi ci diggu ngàngune mi moo leen di sàmm,

yóbbu leen ca bëti ndoxum dund ma, te Yàllaa leen di fompal wépp rongooñ.»

8

Gàtt ba tàyyi na juróom ñaareelu tayu ga

¹ Bi Gàtt bi tàyyee juróom ñaareelu tayu gi nag, asamaan da ne selaw lu mat genn-wàllu waxtu. ² Ci kaw loolu ma gis juróom ñaari malaaka yi taxaw fi kanam Yàlla, ñu jox leen juróom ñaari liit.

³ Bi loolu amee meneen malaaka dikk, taxaw ci wetu sarxalukaay bi. Mu ngi yor andu cuuraayu wurus. Ñu jox ko cuuraay lu bare, ngir mu boole kook ñaani mboolem aji sell ñi, jooxe ko ci kaw sarxalukaayu wurus bi ci kanam ngàngune mi. ⁴ Saxaras cuuraay laa ngi gillee ci loxol malaaka mi, ànd ak ñaani ñu sell ñi, di yéeg fa Yàlla.

⁵ Malaaka mi jël andu cuuraay bi, tibbe ci sarxalukaay bi ay xal ba and bi fees. Mu daldi koy sànni ci kaw àddina, rekk ag dënu riir,

kàddu ràndan, ag melax tàkk, suuf yëngu.

Liit yi jib na

⁶ Ba mu ko defee juróom ñaari malaaka yi yor juróom ñaari liit yi di waaja liit.

⁷ Malaaka mu jëkk mi wal litam, tawu doji yuur topp ci, ak sawara wu ànd ak deret, ñu boole lépp sànni ci kaw suuf, ñetteelu xaaju suuf si daldi lakk, ñetteelu xaaju garab yi it lakk, ñax mu naat mépp lakk.

⁸ Ñaareelu malaaka mi wal litam, mu am lu mel ni tund wu réy wuy tàkk, ñu sànni ko ci géej gi, ñetteelu xaaju géej gi soppiku deret, ⁹ ñetteelu xaaju bindeefi géej dee, ñetteelu xaaju gaal yi yàqu yaxeeet.

¹⁰ Ñetteelu malaaka mi wal litam, biddiww bu réy buy tàkk nig jum xàwwikoo asamaan, wadd ci kaw ñetteelu xaaju dex yi ak bëti ndox yi. ¹¹ Biddiww bi Wextan la tudd. Ñetteelu xaaju ndox yépp la wexal, ñu bare naan ci, daldi dee, ndax wextanu ndox mi.

¹² Ñeenteelu malaaka mi wal liitam, mu dal ñetteelu xaaju jant bi, ak ñetteelu xaaju weer wi, ak ñetteelu xaaju biddiww yi, ba tax seen ñetteelu xaaju leer giim, ñetteelu xaaju bëccég bi daldi lëndëm, ñetteelu xaaju guddi gi it gëna lëndëm.

¹³ Ma xoolaat, daldi dégg jenn jaxaay ju naawe digg asamaan. Mu àddu ca kaw ne: «Wóoy, wóoy, wóoy, musibay waa àddina yiy sababoo ci yeneen baati liit yi ñetti malaaka yi ci des, di waaja liit.»

9

¹ Juróomeelu malaaka mi wal liitam, ma gis, biddiww bu xàwwikoo woon asamaan, ba wadd ci kaw suuf. Ñu jox ko caabiy kàmbu xóote ba. ² Mu ubbi buntu kàmbu xóote ba, saxar su

mel ni saxaras taal bu mag jollee ca, jant bi ak jaww ji, lépp lëndëm ndax saxaras kàmb gi. ³ Ba loolu amee ay njéeréer génne ci saxar si, daldi tasaaroo ci biir àddina, ñu may leen nag danjar ju mel ni danjaru jànkalaar. ⁴ Ñu ne leen, buñu laal menn um ñax, mbaa genn gàncax, mbaa genn garab, xanaa ñu jublu rekk ci nit ñi amul màndargam torluwaayu Yàlla ci seen jë. ⁵ May nañu leen ñu mitital leen diiru juróomi weer, te bañ leena rey, xanaa mitital leen lu tembook mititu fittu jànkalaar. ⁶ Bési keroog nit ñeey sàkku dee, te duñu ko daj, ñu ne siiwa dee, ndee daw leen.

⁷ Njéeréer yaa ngi nirook fas yu ñu waajal ngir xare, kaalawoo lu mel ni kaalay wurus, seen kanam nirook kanamu nit, ⁸ seen kawar mel ni kawaru jigéen, seeni sell nirook selli gaynde. ⁹ Ñu ngi sol kiiraayi dënn yu mel ni kiiraayi weñ gu ñuul, seen coowal laaf yi mel ni coowal watiiri xare yu bare. ¹⁰ Geen gu am fitt lañu am ni jànkalaar. Danjaru geen googu lañuy mititale nit ñi diiru juróomi weer. ¹¹ Seen buur a leen jiite, di malaakam xóote bi, turam ci ebré di Abadon, Apolyon ci làkku gereg, (mu firi Yàqkat bi).

¹² Naka la musiba mu jëkk mi jàll rekk, yeneen ñaari musiba dikk, topp ci.

¹³ Ba mu ko defee juróom benneelu malaaka mi wal liitam. Ma dégg baat bu jóge ci ñeenti béjjéni sarxalukaayu wurus, bi ci kanam Yàlla. ¹⁴ Baat bi wax ak juróom benneelu malaaka mi yor liit, ne ko: «Yiwil ñeenti malaaka, ya yeewe ca Efraat, dex gu mag ga.»

¹⁵ Ca lañu yiwi ñeenti malaaka, ya ñu waajaloon ñeel waxtu woowu, ci bés boobu, weer woowu, at moomu, ngir ñu rey ñetteelu xaaju nit ñi. ¹⁶ Limu

gawari mbooloo ma doon xareji ñaar téeméeri junniy junni la (200 000 000). Maa dégg lim bi.

¹⁷ Nii laa gise ci peeñu mi fas yi ak ñi leen war: ñu ngi sol kiiraay yu xonq ni sawara, baxa ni safiir, te mboq ni tamarax. Boppi fas yaa ngi nirook boppi gaynde, sawara ak saxar ak tamarax di génne ci seen gémmiñ. ¹⁸ Ñetti musiba yooyii, sawara seek saxar seek tamarax biy génne ci seen gémmiñ, daldi rey ñetteelu xaaju nit ñi. ¹⁹ Dañaru fas yaa ngi ci seen gémmiñ ak ci seen geen, ndax seen geen yaa ngi mel ni ay jaan, ami bopp yu ñuy mititalee.

²⁰ Ndesu nit ñi musiba yooyii reyul nag, taxul sax ñu tuub seeni jéf, ba bañatee jaamu ay tuur, ak jëmme xërëmi wurus ak xalis ak xàñjar ak xeer ak dénk; xërëm yu gisul, déggul, doxul. ²¹ Rax ci dolli, tuubuñu bóome gi ak ñeengo gi ak powum séy meek càcc gi ñu nekke.

10

Atte bu mujj ba agsi na

¹ Ci kaw loolu ma gis meeneen malaaka mu am doole, muy wàcce asamaan, làmboo aw niir, ag xon tege ci bopp bi, kanam gi mel ni jant bi, tànk yi mel ni jumi sawara. ² Mu ngi yor ab téere bu ndaw bu ñu ubbi. Mu teg tànk ndijooram ci géeg gi, teg tànk cammoñam ci jéeri ji. ³ Mu xaacu ca kaw, mel ni gaynde guy yëmmu. Naka la xaacu, juróom ñaari dënu jib. ⁴ Naka la juróom ñaari dënu yi jib, may waaja bind, daldi dégg baat bu jóge asamaan, ne ma: «Loolu juróom ñaari dënu yi wax de, gas ko, suul, bu ko bind.»

⁵ Ba mu ko defee malaaka, ma ma gisoon mu ñarale géeg geek jéeri ji yékkati loxol ndijooram, jëme asamaan. ⁶ Mu giñ ci Kiy

dund ba fàww, Ki sàkk asamaan ak li ci biiram, ak suuf ak li ci biiram, ak géeg ak li ci biiram. Mu ne: «Négandiku wees na, ⁷ waaye bu bési kàddug juróom ñaareelu malaaka mi taxawee, ba mu tàmbalee wal liit gi, su keroogee pexem Yàlla miy kumpa dina sotti, na mu ko waxe woon ay jaamam, yonent yi.»

⁸ Ba loolu amee baat, ba ma déggoon, mu bawoo asamaan, dellu wax ak man, ne ma: «Demal jël téere bu ndaw bi ñu ubbi ci loxol malaaka, mi ñarale géeg geek jéeri ji.»

⁹ Ma dem ba ci malaaka mi, ne ko mu jox ma téere bu ndaw bi. Mu ne ma: «Jël ko te lekk ko. Dina wex ci sa biir nag, waaye ni lem lay neexe ci sa gémmiñ.»

¹⁰ Ma jël téere bu ndaw bi ci loxol malaaka mi, lekk ko, mu neex ci sama gémmiñ ni lem, waaye naka laa ko wonn, mu wex xàtt ci sama biir.

¹¹ Gannaaw loolu ñu ne ma: «War ngaa waxati ay waxyu ngir xeet yu bare, ak askan yu bare, ak niti làmmiñ yu bare, ak buur yu bare.»

11

Ñaari seede yi bey nañu seen waar

¹ Ba loolu amee ñu jox ma nattukaay bu mel niw yet, ne ma: «Jógal, natt néeg Yàlla bi ak sarxalukaay bi, te nga waññ ña fay jaamu Yàlla. ² Waaye èttu bitib kër Yàlla gi, bàyyi ko, bu ko natt, ndax ñi dul Yawut lees ko jox, te ñooy dëggaate dëkk bu sell bi diiru ñeent fukki weer ak ñaar. ³ Dinaa may nag sama ñaari seede yi, ñu biral waxyu diiru junni ak ñaar téeméeri fan ak juróom benn fukk (1 260) yu ñuy sol ay saaku, di ko toroxloo.»

4 Ñaari seede yi ñoo di ñaari garabi oliw* yeek ñaari tegukaayi lãmp, yi taxaw ci kanam Boroom suuf si. 5 Ku leen nara lor, sawaraay génne seen gémmiñ, lakk seeni noon. Képp ku leen nara lor, noonu ngay deeye. 6 Am nañu sañ-sañu tëj asamaan, ba du taw diiru fan yi ñuy biral waxyu, am nañu itam sañ-sañ ci ndox mi, ngir soppi ko deret, ak sañ-sañu wacceel suuf wépp xeetu musiba, saa su leen soobee.

7 Gannaaw bu ñu seedee ba noppi nag, rab wiy jóge ci xóote bi mooy xareek ñoom, daan leen, ba rey leen. 8 Seeni néew da naan lareet ci péncum dëkk bu mag boobu ñuy misaale turu Sodom mbaa Misra, fa ñu reye woon seen Sang ci bant. 9 Diiru ñetti fan ak genn-wàll lañuy weeru, niti wépp xeet, ak gépp giir, ak wépp lãmmiñ, ak wépp askan di seetaan seeni néew, te duñu bàyyi kenn suul leen. 10 Waa àddina dinañu bége seen dee, di bannexu, di joqlante ay njukkal, ndaxte ñaari yonent yooyu ñoo lakkaloon waa àddina.

11 Waaye bu ñetti fan yeek genn-wàll wéyee, noowug dund giy bawoo fa Yàlla moo leen di solu, ñu jóg, taxaw, tiitaange lu réy daldi jàpp waa ceetaan ma. 12 Ba loolu amee ñaari seede yi dégg baat bu xumb jibe asamaan, ne leen: «Yéegleen fii.» Ñu yéeg asamaan ci biir aw niir, seeni noon di gis. 13 Ca waxtu wa, suuf daldi yëngu lool, ba benn fukkeelu dëkk ba màbb. Juróom ñaari junniy nit (7 000) dee ci yëngub suuf ba, ña ca des tiit, di sàbbaal Yàllay asamaan.

14 Ñaareelu musiba mi wéy na,

waaye kat ñetteel baa ngi nii di ñëw.

Juróom ñaareelu liit ga jib na

15 Ba mu ko defee, juróom ñaareelu malaaka mi wal liitam, baat yu xumb jibe ca asamaan, ne: «Léegi nag nguurug àddina ñeel na sunu Boroom ak Al-maseem.

Mooy nguuru ba fàww.»

16 Ba loolu amee ñaar fukki mag ak ñeent, ña toogoon ca seen ngàngune ca kanam Yàlla, daldi ne gurub sukk, dëpp seen jë ca suuf, sujjóotal Yàlla. 17 Ñu ne:

«Boroom bi Yàlla Aji Man, ji nekk te nekkoon, nu ngi lay gërëm, ndax yaa ràngoo sa kàttan gu màgg, taxawal sa nguur.

18 Askan yee meroon, waaye sa mer a dikk tey; tey jii ngay àtte ñi dee, yool say jaam, yonent yi, yool ñu sell ñeek ñi la ragal, mag ak ndaw,

tey it ngay sànk ñiy sànk àddina.»

19 Ci kaw loolu néeg Yàlla bi ci asamaan ubbiku, gaalu kóllèreg Yàlla ga† di feeñ ca biir màkkaan ma, melax ya tàkk, kàddu yaak dënu ya riir, suuf sa yëngu, tawu doji yuur bu metti daldi sóob.

12

Ninki-nànka ji fexeel na ndaw si

1 Firnde ju màgg nag moo feeñoon asamaan: Ndaw su lãmboo jant bi, weer wi ronu ndëgguy tànki yi, mu kaalawoo fukki biddiww ak ñaar. 2 Jigéenu wérul juy matu la. Mu ngi yuuxu ndax mititu mat wu tar. 3 Ci kaw loolu jeneen firnde feeñ asamaan.

* 11:4 11.4 oliw: garabu oliw dafa xawa mel ni sump, te am doom yu ñuy nal, ngir am ci diw gu ñuy togge, mbaa ñu di ko taaloo. † 11:19 11.19 gaalu kóllère ga: gaal gi ñuy wax fii waxande la, wu ñu denc àlluwa, ya ñu bind yoonu Yàlla te Yonent Yàlla Musaa jottli ko. Yàlla moo joxoon Musaa àlluway xeer yooyu, bind ca yoon wa lal kóllère ga mu fas ak bànni Israyil.

Du lenn lu dul ninki-nànka ju réy, xong curr; am juróom ñaari bopp ak fukki béjjén, juróom ñaari mbaxanay buur tege ci bopp yi, bopp bu ne, menn. ⁴ Geenam gi daldi buube fa asamaan benn ñetteelu biddiiw yi, rattax leen ci suuf. Ninki-nànka jaa ngi taxaw ci kanam ndaw siy matu, ngir bu xale bi juddoo rekk, mu lekk ko. ⁵ Ndaw si nag wasin doom ju góor, te muy ki wara yilif xeeti àddina yépp, di leen jiitee yetu weñ. Ci kaw loolu ñu fëkk doom ja, jàlle fa Yàlla, ca ngànguneem. ⁶ Ndaw si nag daw, ba ca màndiñ ma, ci ab rawtu bu ko Yàlla waajaloon, ngir ñu leel ko fa diiru junni ak ñaar téeméeri fan ak juróom benn fukk (1 260).

⁷ Ab xare nag jibe fa asamaan. Mikayel aki malaakaam di xareek ninki-nànka ji, ninki-nànka jeeki malaakaam it di xare, ⁸ ñu néewal leen doole, ba amatuñu fu ñu nekk ci asamaan. ⁹ Ñu xalab ninki-nànka ju réy ja, jaanu cosaan joojee ñuy wax Tu-umaalkat bi, di ko wax Seytaane, naxekatu mboolem àddina. Ci kaw suuf lañu ko xalab, mooki malaakaam.

¹⁰ Ci kaw loolu ma dégg baat bu xumb bawoo asamaan, ne: «Léegi nag texe teew na, ànd ak sunu kàttanu Yàlla ak nguuram, ak sañ-sañu Almaseem, ndax xalab nañu ki daan tuumaal sunu bokk yi, di leen sosal guddeek bëccëg fi sunu kanam Yàlla.

¹¹ Sunu bokk yee daan ndax deretu Gàtt bi, ak seen kàddug seede, te soppuñu seen bakkan ba ragala dee.

¹² Kon nag yaw asamaan, bégal, yaak mboolem ñi ci sa biir!

Waaye wóoy ngalla yeen géej ak jéeri!

yeen, ñi Seytaane wàccaale mer mu tàng fi yeen, ndax xam ne fan yu néew a ko dese.»

¹³ Ninki-nànka ja nag xam ne xalab nañu ko ci kaw suuf, mu ne dann ndaw sa jur doom ju góor ja. ¹⁴ Ñu jox ndaw si ñaari laafi jaxaay ja, ngir mu naaw, rëcc ninki-nànka ji, dem màndiñ ma, ca rawtoom ba ñu koy leele lu tollook ñetti diir ak genn-wàll*. ¹⁵ Ba mu ko defee ninki-nànka ji buusu ndox mu bare ni dex, ndox ma topp ndaw sa, ngir wal ma yóbbaale ko. ¹⁶ Ci kaw loolu suuf wallu ndaw sa, ña, daldi naan dex, ga gémmiñu ninki-nànka ja buusu woon. ¹⁷ Ninki-nànka ja mere ndaw sa, daldi dem, xexi ak ndesu doomam, yi topp sanaaney Yàlla tey saxoo seedeel Yeesu. ¹⁸ Mu taxaw nag ca tefesu géej ga.

13

Ñaari rab yu aay falu nañu

¹ Ci kaw loolu ma gis rab wu génne ci géej gi, am juróom ñaari bopp ak fukki béjjén, béjjén yi sol fukki mbaxanay buur, béjjén bu ne menn, bopp bu nekk ak tur wuy saaga Yàlla. ² Rab wi ma gis ni segg la mel, tàng yi mel ni yu urs*, gémmiñ gi mel ni gu gaynde. Ninki-nànka ji jox ko kàttanam ak nguuram ak sañ-sañam bu réy. ³ Benn ci bopp yi nag, rab wi da cee gaañu ba mel ni lu ñu rendi, ba mu dee. Teewul gaañu-gaañu boobu ko waroona rey daldi wér. Waa àddina sépp yéemu, topp ci rab wi. ⁴ Ba loolu amee ñu sujóotal ninki-nànka ji ndax la mu jox rab wi sañ-sañ bi, di sujóotal rab wi, naan: «Ana kuy

* **12:14** 12.14 ñetti diir ak genn-wàll: seetal ci 12.6. * **13:2** 13.2 urs rab wu ñàng la. Man naa ëpp gaynde te gën koo aay.

moroomu rab wii, ak ku mana xeex ak moom?»

⁵ Ñu may rab wi nag muy kañu ak a saaga Yàlla, may ko it mu saña wéye noonu diiru ñeent fukki weer ak ñaar. ⁶ Muy tifaar Yàlla ay saaga, di saaga aw turam, ak màkkaanam, ak ñi dëkke asamaan. ⁷ Ñu may ko itam mu xareek ñu sell ñi, duma leen, boole ci may ko sañ-sañ ci kaw niti gépp giir ak wépp xeet ak wépp làmmiñ ak wépp askan. ⁸ Mboolem waa àddinaa koy sujjóotal, mboolem ñi ñu bindul seen tur ca ndoortel àddina ci téereb dund† bu Gàtt, bi ñu rendi.

⁹ Ku ami nopp kat, na dégg.

¹⁰ Ku wara dem ngàllo, ngàllo nga jëm, ku wara deeye saamar, saamar ngay deeyeji. Looloo tax ñu sell ñi wara saxoo muñ ak ngëm.

¹¹ Ci kaw loolu ma gis weneen rab wu génne ci suuf, am ñaari béjjén ni ab gàtt, tey wax ni ninki-nànka. ¹² Muy jéfe mboolem sañ-sañu rab wu jëkk wa, ci turu rab wu jëkk wa, di sant suuf ak ñi ko dëkke ñu sujjóotal rab wu jëkk, woowu gaañu woon ba nara dee te mujj wér. ¹³ Ñaareelu rab wi nag di def kéemaan yu réy, bay wacce ci kaw suuf sawara wu jóge asamaan, nit ñi di gis. ¹⁴ Ñaareelu rab wi nag nax waa àddina ci kéemaan, yi mu am sañ-sañu def ci turu rab wu jëkk wi. Mu sant waa àddina, ñu sàkk jëmmu rab, wi ñu jamoon saamar te muy wéye bakkanam. ¹⁵ Gannaaw loolu mayees na ko mu sol ag noo jëmmu rab wu jëkk wi, ba muy wax, di reylu képp ku ko sujjóotalul. ¹⁶ Ba mu ko defee, mag ak ndaw, boroom alal ak baadoolo, as gor akub jaam, ñépp, mu defal leen màndargam

loxol ndijoor mbaa jë, ¹⁷ ba kenn du mana jënd mbaa jaay te amul màndargam turu rab wi mbaa lim bi méngook turam.

¹⁸ Fii nag xel la laaj: ku am ug dégg, na waññ limu rab wi, ndax boobu lim turu nit la taxawe, di juróom benni téeméer ak juróom benn fukk ak juróom benn (666).

14

Kurél gu sell gi topp na Gàtt bi

¹ Ma xoolaat, gisuma lu moy Gàtt bi fa mu taxaw ci kaw tundu Siyon* ak téeméer ak ñeent fukk ak ñeenti junniy nit (144 000) ñu ànd ak moom, te ñu bind ci seen jë turu Gàtt bi ak turu Baayam. ² Ma dégg baat bu jóge asamaan, nirook riirum géej, mel ni dënu gu réy, melati ni ay xalamkat yuy xalam. ³ Ña ngay woy woy wu yees ca kanam ngàngune ma, ca kanam ñeenti bindeef yaak mag ña, te kenn manula mokkal woy wi, ku dul téeméer ak ñeent fukk ak ñeenti junni ñooñu ñu jote àddina. ⁴ Ñooñu ñooy ñi masula ànd ak jigéen, di sobeel seen bopp, ndax masuñoo séy. Ñooñoo topp Gàtt bi fépp fu mu jëm. Ñooñu lañu jote ci biir nit ñi, def leen lu mel ni jooxeb ndoortel meññeef, ñeel Yàlla ak Gàtt bi, ⁵ te kàddug fen masula jibe seen gémmiñ. Gàkkuñu fenn.

Ñetti malaaka yégle nañu àttey Yàlla

⁶ Ci kaw loolu ma gis meeneen malaaka muy naaw ci digg asamaan, ànd ak xibaaru jàmm bi sax dàkk, ngir baaxe ko waa àddina: niti wépp askan ak gépp giir ak wépp làmmiñ ak wépp xeet. ⁷ Ma ngay àddu ca kaw, naan: «Ragal-leen Yàlla te màggal ko, ndax waxtuw àtteem

† 13:8 13.8 téereb dund bi: seetal ci 17.8. *

14:1 14.1 tundu Siyon mooy tund wa ñu tabax

Yerusalem ci kawam.

jot na. Kon nag jaamuleen ki sàkk asamaan ak suuf ak géej ak bëti ndox yi.»

⁸ Meneen malaaka, topp ci, di ñaareel bi. Mu ne: «Babilon a daanoo, dëkk bu mag ba daanu na! Moom ma daan màndal askanoo askan biiñu moyam muy indi am sànj.»

⁹ Meneen malaaka, topp ci, di ñetteel bi. Mu àddu ca kaw, ne: «Képp ku sujjóotal rab wi ak jëmm ji ñu ko sàkkal, ba ñu defal ko màndargam jë mbaa loxo, ¹⁰ kooku dina naan biiñu sànjum Yàlla bu kenn raxul, ñu xelli ko ci kaasu sànjum. Te dees na ko mbugale sawara ak tamarax ci kanam malaaka yu sell yi ak Gàtt bi. ¹¹ Seen saxaru sawaras mbugal day saxoo dàkk, di gilli ba fàww. Guddeek bëccëg, ñooñuy sujjóotal rab wi ak jëmm ji ñu ko sàkkal, ak mboolem ku ñu màndargaale turu rab wi, kenn du ci nopplu.»

¹² Kon nag ñu sell ñiy wormaal santaaney Yàlla te saxoo gëm Yeesu, looloo tax ñu wara muñ.

¹³ Ci kaw loolu ma dégg baat bu jibe asamaan ne: «Bindal: “Bés niki tey ndokklee aji dee ñi deeyaale gëm Sang bi.”» Noo ga daldi ne: «Waawaaw, ndax coono dina leen wàcc, ngir seeni jëf a leen topp.»

Ngóobum àddina tar na

¹⁴ Ma xoolaat, gisuma lu moy niir wu weex, ak jëmm ju ca toog, di nirook doom aadama, kaalawoo kaalag wurus, ñàbb ab sàrt bu ñaw. ¹⁵ Meneen malaaka gënne ca néeg Yàlla ba, daldi àddu ca kaw, wax ak ki toog ci niir wi, ne ko: «Dawalal sa sàrt te goob, ndaxte ngóob jot na, ngóobum àddina ñor na.»

¹⁶ Ci kaw loolu ki toog ci kaw niir wi dawal sàrtam ci kaw suuf, daldi goob àddina.

¹⁷ Meneen malaaka nag gënne ca néeg Yàlla ba ca asamaan, ñàbb moom itam, sàrt bu ñaw.

¹⁸ Ba loolu amee meneen malaaka mi yilif sawara, jóge ca sarx-alukaay ba, daldi àddu ca kaw, wax ak malaaka, mi yor sàrt bu ñaw bi, ne ko: «Dawalal sa sàrt bu ñaw bi, nga dagg cëggi reseñ gi ci àddina, ndax reseñ ji ñor na.»

¹⁹ Malaaka ma dawal sàrtam ci àddina, dagg reseñ ji, sànni ci biir nalukaay bu mag bu sànjum Yàlla ba. ²⁰ Ñu dëggaate reseñ ja ca nalukaay, ba ca gannaaw dëkk ba, deret gënne ca, taa ba tollook laabi fas yi, wala wal ba dajal digganteb ñetti téeméeri kilomeetar.

15

Musibay mujjantal agsi na

¹ Ma xoolaat, gisuma ci asamaan lu moy jeneen firnde ju magg te yéeme: juróom ñaari malaaka yu taawu juróom ñaari musiba. Musiba yu mujj yaa nag, ngir ca la sànjum Yàlla di mate.

² Ma gisati lu mel ni géēju kiristaal bu jaxasook sawara. Ci biir loolu ña daanoon rab waak jëmmu nataalam, ak lim bi méngook turam, ñu ngi taxaw ci kaw géēju kiristaal gi, yore ay xalami Yàlla.

³ Ña ngay woy woyu Musaa jaamu Yàlla ba, ak woyu Gàtt bi, naan: «Yaw Boroom bi Yàlla Aji Man ji, yaa réy te yéeme ay jaloore.

Yaw Buuru askan yi,
yaa jub te dëgguy doxalin.

⁴ Boroom bi, ana ku la ragalul?

Ku dul manggal saw tur?

Yaw donj yaa sell.

Askan yépp ay dikk, sujjóotsil la,
ndax yaa jubí dogal.»

⁵ Gannaaw loolu ma xoolaat, daldi gis màkkaan ma fa

* 15:5 15.5 seede si mooy àlluway seede yi fukki santaaney Yàlla ya binde woon.

asamaan, xayma ba fat seede si*, mu ubbiku. ⁶ Juróom ñaari malaaka, yi taawu juróom ñaari musiba yi nag, génne ci màkkaan mi. Ñu ngi sol mbubbi lée yu set, ne raññ, ay ngañaayi wurus takke ci seen dënn. ⁷ Kenn ci ñeenti bindeef yi nag jox juróom ñaari malaaka yi, juróom ñaari ndabi wurus yu fees ak sànjum Yàlla jiy dund ba fàww. ⁸ Ba mu ko defee màkkaan ma fees ak saxar su bawoo ci leeru Yàlla ak kàttanam. Kenn nag manatula dugg ci màkkaan mi, ba kera juróom ñaari musibay juróom ñaari malaaka yi matee.

16

Sànj ma sottiku na

¹ Ma daldi dégg baat bu xumb bu bawoo ci màkkaan mi. Mu ne juróom ñaari malaaka yi: «Demleen sotti juróom ñaari ndabi sànjum Yàlla yi ci kaw suuf.»

² Malaaka mu jëkk mi dem, sotti ndabam ci kaw suuf, mu def ay taab yu bon te aay ci kaw nit ñi am màndargam rab wi, tey sujjóotal jëmmu nataalu rab wi.

³ Ñaareelu malaaka mi sotti ndabam ci géej gi. Mu soppiku deret ju mel ni lu nàcce ci ku ñu bóom. Lépp lu doon dund biir géej daldi dee.

⁴ Netteelu malaaka mi sotti ndabam ci dex yeek bëti ndox yi, mu doon deret. ⁵ Ma dégg malaaka mi yilif ndox yi ne:

«Yaw Aji Sell ji nekk te nekkoon, yaa yey dogal yii àtte.

⁶ Deretu ñu sell ñeek deretu yonent yi lañu tuur, nga nàndal leen deret, feye leen.»

⁷ Ma dégg sarxalukaay ba ne:

«Waawaaw, Boroom bi Yàlla, Aji Man ji, say àtte dégg la, yoon la.»

⁸ Ba loolu amee ñeenteelu malaaka mi sotti ndabam ci kaw

jant bi. Ñu daldi may jant bi muy lakke nit ñi tangooru sawaraam. ⁹ Ci kaw loolu tangooru naaj wu metti di lakk nit ñi. Nit ñi nag tuubuñu, sàbbaal Yàlla; xanaa di saaga Yàlla, ji dogal yooyu musiba.

¹⁰ Juróomeelu malaaka mi sotti ndabam ci kaw ngàngunem rab wi, nguuram daldi sóobu ci lëndëm, nit ñi di yéyu ndax metit, ¹¹ tuubuñu seeni jëf, xanaa di saaga Yàllay asamaan ndax seeni mitit ak seeni taab.

¹² Juróom benneelu malaaka mi sotti ndabam ci dex gu mag, gi ñuy wax Efraat, dex gi daldi ñiis, ngir sàkkal buuri penku yiy dikk, aw yoon. ¹³ Ci kaw loolu ma gis ñetti

njuuma yu mel niy mbott, kenn ki génne ci gémmiñu ninki-nànka ji, kenn ci gémmiñu rab wu jëkk wi, ki ci des ci gémmiñu ñaareelu rab wi mbubboo yonent. ¹⁴ Nooñu nag ay njuumay Seytaane lañu, yuy def ay kéemaan, tey dajaleji buuri àddina sépp, ngir xareb bés bu mag bu Yàlla Aji Man ji.

¹⁵ Mu ne: «Maa ngi nii yoot, di dikk nib sàcc. Ndokklee, yaw mi teewlu, fàggu say yére, ba doo deme gacceg yaramu neen, ñu di la seetaan.»

¹⁶ Ci kaw loolu njuuma yi dajale buur yi ci bérab bu ñuy wax Armagedon*, di baatu ebrë.

¹⁷ Ba mu ko defee juróom ñaareelu malaaka mi sotti ndabam ci kaw ngelaw li, baat bu xumb jóge ca ngàngune ma ca màkkaan ma, ne: «Sotti na!»

¹⁸ Ba loolu amee, ay melax tàkk, ay kàddu aki dënu riir, suuf yëngu yëngu bu réy bu masula am ba nit teewee ci kaw suuf ba bésub keroog. Noonu la yëngub suuf ba yéemee te réy. ¹⁹ Dëkk bu mag ba xar ñett, dëkk yu mag yu askani àddina yi màbb. Babilon gu mag ga nag, Yàlla

* 16:16 16.16 Armagedon ag joor la ci réewum Kanaan.

bàyyi ko xel, ngir nàndal ko kaasu biiñu sànjam muy bax. ²⁰ Dun yépp daldi dèddu, tund yi ne mes. ²¹ Tawu doji yuur yu benn talañ, yemook ñeent fukki kilo, daldi sóobe asamaan ci kaw nit ñi, ñuy saaga Yàlla ngir musibam doji yuur yi, ndax musiba mu réy ba jéggi dayo.

17

Mbugal ñeel na jigéenu moykat ju mag ji

¹ Kenn ci juróom ñaari malaaka, yi taawu juróom ñaari ndab yi nag dikk, ne ma: «Kaay, ma won la mbugalu jigéenu moykat ju mag, ji toog ci ndox mu bare. ² Moom la buuri àddina àndal di moy, te biiñu moyam la waa àddina di mändee.»

³ Ci kaw loolu malaaka mi yóbbu ma Noowug Yàlla ba ca mändiñ ma. Ma gis jigéen ju war rab wu xonq wu am juróom ñaari bopp ak fukki béjjén, te yaram wi fees ak tur yuy saaga Yàlla. ⁴ Jigéen jaa ngi sol lu yolet te xonq, takk wurus ak jamaa aki per. Mu ngi yor kaasu wurus bu fees ak ñaawtéef ak sobey moyam. ⁵ Jé bi nag, tur wii lañu ci bind, muy kumpa: Babilon gu mag gi, ndeyu jigéeni moykat yeek ñaawtéefi àddina yi. ⁶ Ma gis ne jigéen ji daa naan ba mändi ci deretu ñu sell ñi ak deretu ñi doon seedeel Yeesu.

Ba ma ko gisee, jaaxle naa lool. ⁷ Malaaka ma ne ma: «Looy jaaxle? Man maa lay xamal kumpag jigéen ji ak rab, wi mu war, boroom juróom ñaari bopp yeek fukki béjjén yi. ⁸ Rab wi nga gis mas naa nekk waaye nekkatul. Dina génne ca xóote ba, waaye day sàнкуji. Waa àddina, ñi ñu bindul woon seeni tur ci téereb dund bi ba àddinay door nag, bu ñu gisee rab wi, dinañu yéemu, ndax la mu masoona nekk, tey nekkatul, te èllég muy nekkaat.

⁹ «Fii nag xel mu ñaw la laaj. Juróom ñaari bopp yi ñooy juróom ñaari tund, yi jigéen ji toog, te juróom ñaari buur lañu itam: ¹⁰ juróom daanu nañu, kenn kaa ngi fi, ki ci des nag dikkagul, waaye bu dikkee, ab diir rekk la fiy am. ¹¹ Rab wi masoona nekk te nekkatul nag, moom ci boppam moo di juróom ñetteelu buur bi, kenn la ci juróom ñaari buur yi jiitu itam, te day sàнкуji.

¹² «Fukki béjjén yi nga gis, fukki buur lañu yu jotagul ci seen nguur. Waaye diirub wenn waxtu, lañuy jot sañ-sañ nguur, ñook rab wi. ¹³ Menn mébét lañu bokk, te dinañu yékkati seen doole ak seen sañ-sañ, jox ko rab wi. ¹⁴ Dinañu xare ak Gàtt bi, waaye Gàtt bee leen di daan, ndax mooy Sangu sang yi, di Buuru buur yi. Mooy daan mook ñoñam, ñi mu woo, tànn leen te ñu saxoo topp ko.»

¹⁵ Mu neeti ma: «Ndox yi nga gis jigéenu moykat ji toog ci nag, mooy niti xeet yeek mboooloo yeek askan yeek làmmiñ yi. ¹⁶ Fukki béjjén yi nga gis, ñook rab wi, dinañu won jigéenu moykat ji mbañeel. Dañu koy futti ba mu ne dunj, ñu lekk aw suuxam, ba noppi lakk ko. ¹⁷ Ndaxte Yàllaa def ci seen xol pastéefu sotal mébétam, ba ñu bokk sotal menn mébét mi, daldi jébbal rab wi seen nguur, ba kera kàddug Yàlla mat sékk. ¹⁸ Jigéen jii nga gis, moo di dèkk bu mag, bi yilif buuri àddina.»

18

Babilon daanu na

¹ Gannaaw loolu ma gis meneen malaaka mu am sañ-sañ bu réy wacce asamaan, àddina di leere cig leeram. ² Mu àddu ca kaw, ne: «Babilon a daano! Dèkk bu mag ba daanu na, ba doon dèkkukaayu jinne ak mboolem

njuuma lu sobewu ak mboolem picc ak rabu àll wu sobewu te siblu. ³ Kaasu biiñu sànj, bi saba-boo ci moyam, moom la askani àddina yépp di naan. Moom la buuri àddina àndal di moy, te doylodig bakkanam gu réy woomal na julay àddina.»

⁴ Ci kaw loolu ma dégg beneen baat bu jóge asamaan, ne: «Yeen sama ñoñ, génnleen dëkk bii, bala ngeena bokk ak moom ay bàkkaaram, bay séddu ci mbugalam. ⁵ Ndaxte ay bàkkaaram jalu na ba àkki asamaan, te Yàlla bàyyi na xel ay ñaawtéefam. ⁶ Na mu jéfe ak yeen, jéfeleen ko ak moom, feyleen ko ñaari yoon ay jéfam. Kaas bi muy xellile am njafaan, feesalal-leen ko njafaan lu ko èpp doole ñaari yoon. ⁷ Joxleen ko ci toskare aku naqar, kemu daraja jaak dund gu hakkane ga mu jagoo woon. Gannaaw moo ne cim xelam: “Maa tooge jalu lingeer, dumab jëtun, duma deele mukk,” ⁸ looloo tax ci benn bés la musiba yiy képpoondoo ci kawam: mbas, deele akub xiif, te dees na ko lakk ba mu jeex, ndax Boroom bi Yàlla mi ko mbugal moo am doole.»

⁹ Buuri àddina yi àndoon ak dëkk bii ci moy ak dund gu hakkane, bu ñu séenee saxaras lakkam, ñoom ñépp ay yuuxu, di ko jooy. ¹⁰ Fu sore lañuy dând, ndax ragal toskarey dëkk bi, te naan:

«Wóoy, wóoy ngalla dëkk bu mag ba!

Babilon ma ca doole ja!

Ci wenn waxtu rekk la sa àtte dikk!»

¹¹ Julay àddinaa ngay yuuxu, di ko jooy, nde am njaayam du jarati: ¹² wurus ak xalis, ak doji gànjar aki per ak lée ak ndimo lu yolet ak sooy, ak ndimo lu xonq curr, ak bépp bant bu xeeñ, ak wépp xeetu jumtukaayi bëñi ñey,

ak jumtukaayi dénku ngéneel ak yu xànj, ak yu weñ gu ñuul, ak yu doju màrb, ¹³ ak kanel ak yeneen safal, ak ndàbbu miir ak cuuraay-libañ ak yeneen cuuraay, ak biiñ ak diwu oliw ak sunguf ak pepp ak nag ak xar ak fas, aki watiir aki jaam, ak nit ñu ñu jàpp xare.

¹⁴ Dinañu ne: «Doomi garab yi nga soppoon sore na la, mboolem lu neex ak lu yànj réer na la mèrr!»

¹⁵ Na daan jula yooyii ci dëkk bi ba woomle, fu sore lañuy dând, ndax ragal toskarey dëkk bi, di yuuxook a jooyoo, ¹⁶ naan:

«Wóoy, wóoy ngalla dëkk bu mag ba! Ngalla yaw, dëkk bu mag,

ba daa woddoo lée ak ndimo lu yolet ak lu xonq curr, takkoo wurus ak doji gànjar aki per,

¹⁷ wenn waxtu rekk, alal ju baree nii neen!»

Dawalkati gaal yeek julay géej yi, ak mool yi, ak mboolem ñiy dunde géej, ñoom ñépp a ngi dând fu sore, ¹⁸ séen saxaras lakku dëkk bi di jalu, naan: «Bii dëkk bu mag, ana dëkk bu masa nirook moom?»

¹⁹ Dañuy xépp suuf seen kaw bopp, di yuuxook a jooy ak a naqarlu, naan:

«Wóoy, wóoy, ngalla dëkk bu mag ba!

Sa koom a woomal mboolem bo-room gaal ci kaw géej,

wenn waxtu rekk, nga genta!»

²⁰ Ndokklee, asamaan,

Ndokklee, yeen ñu sell ñi itam, ak ndawi Yàlla yeek yonent yi, ndaxte Yàllaa leen àtteek dëkk bii, mbugal ko.

²¹ Ba loolu amee malaaka mu am doole yékkati doj wu mel ni doju wolukaay wu mag, sànni ko biir géej, daldi ne:

«Babilon dëkk bu mag bi, nii lañu koy sàanneek doole,

mu ne meññ.

²² Buumi xalam ak baatu woykat,
toxorooku liit,
lenn du ci jibeeti fi yaw.

Liggéeykat bu xareñ bu mu mana
doon,

deesatu ko gis fi yaw,
doju wolukaay du riireeti fi yaw,

²³ lãmp du niiteeti fi yaw,
te baatu boroom séet akub
séetam du jibeeti fi yaw
mukk,

ndax say julaa ëppoon doole ci
àddina,

te say xërëm a sànk askanoo
askan.»

²⁴ Ci yaw it lañu fekk deretu
yonent yeek ñu sell ñi ak
mboolem ñi ñu rey ci kaw suuf.

19

Aleluya!

¹ Gannaaw loolu damaa dégg
lu mel ni coow lu xumb, bawoo
ci mbooloo mu bare mu àddoo
asamaan, ne:

«Aleluya*!

Texte ak daraja ak kàttan ñeel na
sunu Yàlla.

² Ay àtteem dégg la, yoon la!

Moo mbugal jigéenu moykat bu
mag,

bi yàq àddinaak moyam,
feye ko deretu jaami Yàlla yi mu
tuure loxoom.»

³ Ñu neeti:

«Aleluya!

Saxaras lakku dëkk ba kay day
jolli rekk, ba fãww!»

⁴ Ci kaw loolu ñaar fukki mag
ñeek ñeent ak ñeenti bindeef yi
ne gurub sukk, sujjóotal Yàlla, mi
toog ci ngàngune mi. Ñu bokk ne:
«Amiin! Aleluya!»

⁵ Ba loolu amee kàddu jibe
ngàngune ma, ne:

«Màggal-leen sunu Yàlla,

yeen jaamam ñépp,

ak yeen ñi ko ragal, mag ak
ndaw.»

⁶ Ma daldi dégg lu mel ni
coowal mbooloo mu bare, mu
àddoo ni riirum géej, tey nirook
kàddug dënu gu réy, ne:

«Aleluya!

Sunu Boroom Yàlla Aji Man ji
mooy Buur!

⁷ Nanu bég, di bannexu te
màggal ko,

ndax céetu Gàtt bi agsi na, ab
séetam defaru na ba noppi!

⁸ Jox nañu ko mbubbum lée mu
set, ne raññ, mu sol.»

Lée boobu mooy jéfi njekk yu nit
ñu sell ñi.

⁹ Malaaka ma nag ne ma:
«Bindal lii: “Ndoklee ñi ñu woo
ci berndey céetu Gàtt bi.”» Mu teg
ca ne ma: «Loolu kàddu yu dëgg
yu Yàlla la.»

¹⁰ Ma daldi ne gurub sukk ciy
tànkam, ngir sujjóotal ko. Mu
ne ma: «Déet, épp naa def. Sa
mbokkum jaam donñ laa, ni yaak
sa bokk yi jàppoo seedeel Yeesu.
Sujjóotalal Yàlla. Ndaxte seedeel
Yeesu moo di Noo giy dundal
waxyu.»

Gawar war na fas wu weex

¹¹ Ba loolu wéyee ma gis
asamaan ubbiku, fas wu weex
daldi feeñ. Ki ko war, «Wóor
te Dëgg» lañu koy wax te njub
lay àttee, di ko xaree. ¹² Ay

gétam a ngi mel ni sawara wuy
tàkk, bopp bi, mbaxanay buur
yu baree ci tege, ñu bind ci
kawam tur wu kenn xamul ku
dul moom. ¹³ Mbubb ma mu
sol, dees koo sóob ci deret, te

turam wi ñu ko xame di «Kàddug
Yàlla.» ¹⁴ Xarekat yi ci asamaan
a ko topp, war fas wu weex, sol
mbubbum lée mu weex, set wecc.

¹⁵ Gémmiñ gi, saamar bu ñaw a
ciy lange, mu di ko cawe askan
yi. Moo leen di jiitee yetu weñ, te
mooy dëggaate ci biir nalukaay
bi, reseñ ji ñuy segale biiñu sànj
mu tàng mu Yàlla Aji Man ji. ¹⁶ Ci

* 19:1 19.1 aleluya waxu yawut la, juy tekki «Cant ñeel na Boroom bi.»

kaw mbubbam ak ci luppam, aw tur lañu ci bind te moo di: «Buuru buur yi, Sangu sang yi.»

¹⁷ Ma gis nag menn malaaka mu taxaw ci jant bi. Mu àddu ca kaw, wax ak mboolem picc, yiy naaw ci digg asamaan, ne leen: «Dikkleen, dajesileen ci bernde ju mag ju Yàlla ji, ¹⁸ ndax ngeen lekk suuxi buur ak suuxi njiiti gàngoor, suuxi jàmbaar ak suuxu fas ak gawaram, suuxu ñépp; gor ak jaam, mag ak ndaw.»

¹⁹ Ba loolu amee ma gis rab wi, mook buuri àddina yeek seeni gàngoor, ñu daje ngir xareek ki war fas week gàngooram. ²⁰ Ñu daldi jàpp rab wi, mook yonentu caaxaan, bi defoon ci turu rab wi ay kéemaan yu mu sàнке ña ñu màndargaale woon màndargam rab wi, te ñu doon jaamu jëmmu nataalu rab wi. Ñoom ñaar ñépp lañu sànni, ñuy dund ca déegu sawara waak tamarax bay bax. ²¹ Ña ca des, ñu reye leen saamar bay lange ca gémmiñu ka war fas wa, picc yépp lekk ca seen suux ba regg.

20

Almasi mooy nguuru junniy at

¹ Ba mu ko defee ma gis malaaka mu wàcce asamaan, yor caabiy xóote bi, ak cállala gu réy. ² Mu jàpp ninki-nànka ja, jaani cosaan jooju di Tuumaalkat bi, di Seytaane ba tey. Malaaka mi yeew ko diiru junniy at. ³ Da koo sànni ci xóote bi, tēj ko, sakk buntu xóote bi, ndax du naxati askan yi, ba kera junniy at yi mat. Gannaaw loolu nag fàww ñu yiwi ko diir bu gätt.

⁴ Ci kaw loolu ma gis ay gàngune yu ñu jox ña ca toog, sañ-sañu àtte. Ma daldi gis bakkani ñi ñu dogoon seen bopp

ndax la ñu doon seedeel Yeesu ak la ñu gëmoon kàddug Yàlla, ña sujjóotalul woon rab wi ak jëmmu nataalam, te amuñu màndargam rab wi ci seen jë mbaa seen loxo. Ñu dekki bay nguuroondoo ak Almasi diiru junniy at. ⁵ Loolu moo di ndekkite lu jëkk li. Yeneen néew yi nag, duñu dekki li feek junniy at yi matul. ⁶ Ndokkle ak sellnga ñeel na ñi séddu ci ndekkite lu jëkk li! Ñooñu, ñaareelu dee gi manalu leen dara. Ñooy doon it sarxalkati Yàlla ak Almasi, te ñooy nguuroondoo ak Almasi junniy at.

Seytaane moo mujje déegu sawara sa

⁷ Bu junniy at yi matee, dees na yiwi Seytaane, génnee ko ca kasoom, ⁸ mu dikk, naxsi askani ñeenti colli àddina, yi ñuy wax waa Gog ak Magog*. Mu dajale leen ngir xare, ñu bare ni feppi suufas gééj. ⁹ Dañuy sam déndub suuf sépp, daldi yéew dalub nit ñu sell ñi ak dëkk bu jar bi. Ci biir loolu sawara wàcce asamaan, lakk leen. ¹⁰ Ñu jàpp nag Seytaane, mi leen daan nax, sànni ko ci déegu sawaraak tamarax ba, mu fekki fa rab waak yonentu caaxaan ba. Dees na leen fa mitital guddi ak bëccég, ba fàww.

Bés-pénc taxaw na

¹¹ Ci kaw loolu ma gis ngàngune mu mag mu weex, ak ku ci toog. Asamaan ak suuf daldi dawé fa kanamam, ne mes. ¹² Ma gis néew ya, mag ak ndaw, ñu taxaw ca kanam ngàngune ma, ay téere ubbiku, beneen téere ubbikooti, di téereb dund ba. Ñu daldi àtte néew ya ca seeni jëf, na ñu ko binde ca téere ya. ¹³ Ba mu ko defee gééj jébbale néew ya woon ca moom, ndee ak njaniw jébbale néew ya woon ca moom,

* **20:8** 20.8 Gog ak Magog ñooy misaal bañaaley Yàlla ak ñu sell ñi. Seetal ci *Esekiyel* 38 ak 39.

ñu daldi àtte ku nekk ca say jëf. ¹⁴ Ba loolu amee ñu jàpp ndee ak njaniw, sànni ca déegu sawara sa. Ñaareelu dee gi nag moo di déegu sawara si. ¹⁵ Képp ku ñu gisul ñu bind la ci téereb dund bi, ci déegu sawara si lees la sànni.

21

Asamaan ak suuf am nañu kutuay

¹ Ma daldi gis asamaan su bees ak suuf su bees. Fekk na asamaan su jëkk sa ak suuf su jëkk sa wéy, te géej amatul. ² Ma gis nag dëkk bu sell bi, Yerusalem gu bees gi, mu wàcce asamaan, fa Yàlla, mel nib séet bu defaru ba jekk ngir jëkkëram. ³ Ma dégg kàddu gu xumb jibe ca ngàngune ma, ne: «Màkkaanu Yàllaa ngii ci biir nit ñi. Mooy dëkk ak ñoom, ñu diy ñoñam. Yàlla ci boppam mooy dëkk ak ñoom, di seen Yàlla. ⁴ Mooy fomp seen wépp rongooñ: Dee dootu am, dëj aki yuux aku tiis dootu am, lu jëkk laay wéy.»

⁵ Ci kaw loolu ki toog ci ngàngune mi ne: «Maa ngii di yeesal lépp!» Mu teg ci ne ma: «Bindal, yii kàddu yu wóor la te dëggu.» ⁶ Mu neeti ma: «Sotti na! Maay Alfa, di Omega, di njàlbéen, di muj. Ku mar, maa lay may nga naan ci bētu ndoxum dund mi, te doo fey dara. ⁷ Képp ku am ndam nag, loolooy doon sab cér. Maay doon sa Yàlla, nga doon sama doom, ⁸ waaye ñu ragal ñi ak aji gëmadi ñi ak defkati ñaawtéef yi ak bóomkat yi ak moykat yi ak xërëmkat yi ak bokkaalekat yi, mboolem niti fen ñi, seen añ a nga ca déegu sawara waak tamarax ba. Loolu moo di ñaareelu dee.»

⁹ Ba loolu amee menn malaaka dikk. Mu ngi bokk ci juróom ñaari malaaka, yi yor juróom ñaari ndab yi fees ak juróom ñaari musiba yu mujj yi. Mu ne

ma: «Dikkal, ma won la séet bi, soxnas Gàtt bi.»

¹⁰ Ci kaw loolu mu yóbboo ma Noowug Yàlla ba ci tund wu mag te kawé, daldi may won dëkk bu sell bi, Yerusalem, muy wàcce asamaan, fa Yàlla. ¹¹ Dëkk baa nga ànd ak darajay Yàlla, leer-aayam ba mel ni peru gànjar, nirook peru jàspè, leere ni kiristaal. ¹² Tata ju réy te kawé la am ak fukki bunt ak ñaar yu fukki malaaka ak ñaar taxawe, ay tur binde ca kaw bunt ya, di turi fukki giiri Israyil yaak ñaar. ¹³ Wetu penku ba, ñetti bunt la; wetu bëj-gànnaar di ñetti bunt; wetu bëj-saalum, ñetti bunt; wetu sowu ba, ñetti bunt. ¹⁴ Tatay dëkk baa nga sampe ci fukki doji kenook ñaar yu ñu bind fukki tur ak ñaar yu ndawi Gàtt bi.

¹⁵ Kiy wax ak man nag, mu ngi yor yetu nattukaayu wurus, ngir natt dëkk bi aki buntam ak tataam. ¹⁶ Dëkk bi dafa kaare; guddaay bi tollook yaatuwaay bi. Mu natte dëkk bi bant bi mu yor; guddaay bi ak yaatuwaay bi ak taxawaay bi, lépp tolloo, di fukki junneek ñaari dayo (12 000), yemook ñaari junneek ñaar téeméeri kilomeetar (2 200). ¹⁷ Malaaka mi natt tata ji, muy téeméeri xasab ak ñeent fukk ak ñeent (144) yu malaaka mi natte, ni ko nit ñiy natte naka jekk, te yemook juróom ñaar fukk ak ñaari meetar (72). ¹⁸ Tata ji peru jàspè lañu ko liggéeye, dëkk bi di wurusu ngalam, leer nàñ ni kiristaal. ¹⁹ Doju kenug dëkk bi, xeeti gànjar ju nekk lañu ko rafetale.

Doju kenu gu jëkk gi di jàspè;

ñaareel bi di safiir;

ñetteel bi di kalseduwan;

ñeenteel bi di emëródd;

²⁰ juróomeel bi di sarduwan;

juróom benneel bi di kornalin;

juróom ñaareel bi di kirsolit;

juróom ñetteel bi di beril;
juróom ñeenteel bi di topaas;
fukkeel bi di kirsoparas;
fukkeel beek benn di yasant;

fukkeel beek ñaar di ametistë.
21 Fukki bunt yeek ñaar, fukki
per ak ñaar lañu. Bunt bu nekk
sàkkoo ci benn per kepp, péncum
dëkk bi di wurusu ngalam, leer
nàññ ni kiristaal.

22 Ab jaamookaay nag, gisuma
ko fenn ci biir dëkk bi, ndax
Boroom bi Yàlla Aji Man ji ak Gàtt
bi ñooy jaamookaay bi. 23 Te dëkk
bi soxlawul jant bu koy leeral
mbaa weer, ndax leeru Yàllaa
koy leeral, Gàtt bi di làmpam.
24 Askani àddina, leeru dëkk bi
lañuy doxe, buuri àddina di fi
indi seen teraanga. 25 Bunti dëkk
bi du tëje mukkk bëccëg, te foofa
sax guddi amu fa. 26 Dees na fa
indi darajaak teraangay askan yi.
27 Du lenn lu sobewu lu fay dugg
nag, mbaa defkatu jëf ju ruslu ak
njublan. Ñi ñu bind ci téereb
dund bu Gàtt bi donj ñoo fay
dugg.

22

Walum dund mi feeñ na

1 Ci kaw loolu malaaka mi won
ma dexu ndoxum dund mu leer
nàññ ni doju kiristaal, ndox ma
wale ca ngàngunem Yàllaak Gàtt
ba, 2 di tuuru ci digg péncu dëkk
bi. Ci ñaari tàkki dex gi, garabu
dund a ngi ci, di meññ fukki
yoon ak ñaar, weer wu nekk
benn yoon, xob yi di faj askani
àddina. 3 Alkànde nag du fa
amati, te ngàngune mu Yàllaak
Gàtt bi ci biir dëkk bi lay nekk,
jaamu Yàlla yi di ko sujjóotal,
4 di gis kanamam, turam binde
ci seen jë. 5 Guddi du amati, te
deesul soxlaati làmp mbaa naaj,
ndax Boroom bi Yàlla moo leen di
leeral. Te dañuy nguuru ba fàww.

6 Ba loolu amee malaaka mi
ne ma: «Liì wax ju wóor la te

dëgg. Boroom bi Yàlla miy xelal
yonent yi, moo yebal malaakaam,
ngir mu won jaamam ñi mbir yi
dëgmal te du jaas.»

Yeesu Almasi dina délisi

7 «Maa ngii di ñëw léegi.
Ndokklee yaw miy sàmm kàdduy
waxyuy téere bii.»

8 Man Yowaan maa dégg mbir
yii, gis ko. Ba ma ko déggëe,
gis ko, dama ne gurub sukk ci
tànki malaaka, mi ma ko won,
nar koo sujjóotal. 9 Mu ne ma:
«Ëpp naa def, sa mbokkum jaam
donj laa, ni yaak sa bokki yonent
yeek ñiy sàmm kàdduy téere bii.
Sujjóotalal Yàlla.» 10 Mu neeti
ma: «Bul làq kàdduy waxyuy
téere bii, ndax waxtu wi jege na.
11 Ku jubadi, na saxoo njubadi; ku
yàqu, saxoo yàqute; ku jub, wéye
def njub; ku sell it, wéye sell.»

12 «Maa ngii di ñëw léegi, ànd
ak sama pey, ngir delloo ku nekk
jëfam. 13 Man maay Alfa di
Omega; maa jëkk, maa mujj,
maay njalbéen, maay muj.

14 «Ndokklee yeen ñi fóot seeni
yére, ngir saña lekk ci garabu
dund gi, jàlle bunt yi, dugg ci biir
dëkk bi. 15 Ci biti, xaj yaa fa nekk
ak xërëmkat yi ak moykat yi ak
bóomkat yi ak bokkaalekat yi, ak
képp ku sopp fen te di ko jëfe.

16 «Man Yeesu maa yónni sama
malaaka, ngir mu seede mbir yii
ci yeen, ñeel mboolooy gëmkat ñi.
Man maay njebbitu Daawuda, di
kuutaayam, maa di biddiiwu njël
bi ne raññ.»

17 Noo gi ak Séet bi neeñu:
«Ñëwal!»

Ku ci dégg it, neel: «Ñëwal!»

Ku mar, ñëwal; ku bëgg ci
ndoxum dund mi, jëlal, ñu may la.

18 Man Yowaan, seede naa ñeel
képp ku dégg kàdduy waxyuy
yéere bii, ne: Képp ku ci yokk
lenn, Yàlla dina la yokkal mbugal,
yi ñu bind ci téere bii. 19 Te

ku wàññi lenn ci kàdduy waxyu
yu téere bii, sa wàll la Yàlla di
wàññee ci yooyii ñu bind ci téere
bi, muy garabu dund gaak dëkk
bu sell ba.

²⁰ Kiy seede mbir yii nee:
«Waawaaw, maa ngi ñëw léegi.»

Amin, Sang Yeesu, ñëwal!

²¹ Yal na yiwu Sang Yeesu ànd
ak ñépp.

Sabóor

1

Ñaari yoon a ngii

¹ Ndoklee yaw mi toppul tànkì ku bon,
taxawewuloo yoonu moykat,
toogewuloo jataayu ñaawlekat.

² Xanaa di bége yoonu Aji Sax ji,
di ko jàngat guddeek bëccëg.

³ Loo def mu àntu:
nga mel ni garab gu saxe walum ndox,
bu jotee meññ,
te xob wa du lax.

⁴ Loolu dalul moos ku bon,
kay mel ni xatax bu ngelaw li wal.

⁵ Moo tax ku bon du siggee àtte ba,
moykat du taxawe ndajem aji jub ña.

⁶ Aji Sax ji kay ay sàmm yoonu aji jub;
yoonu ku bon di sànk boroom.

2

Yàlla fal na buur

¹ Ana lu xeeti àddina di riir,
lu giir yiy nas pexey neen?

² Buuri àddinaa ngi dér,
boroom nguur yi daje,
di fexeel Aji Sax ji,
mook ki mu fal.

³ Ña nga naan: «Nanu dagg cállala yi,
sànni jéng yi!»

⁴ Ki ci jalub asamaan a ngay ree,
Boroom baa nga leen di kókkali,

⁵ mer, ba gëdd leen,
xadaru, tiital leen ne:

⁶ «Man maa tabb buur, fal ko ci Siyon*,
sama tund wu sell.»

⁷ Buur ne: «Ma biral dogalu Aji Sax ji,
moom mi ma ne: “Yaa di sama doom,

bés niki tey, maa la jur†.

⁸ Ñaan ma xeeti àddina, ma sédd la ko,

nga moom ba ca cati àddina,

⁹ yilife leen yetu weñ,
rajaxe leen ni njaqal xandeer.”»

¹⁰ Kon yeen buur yi, muusleen,
kilifay àddina, fàgguleen.

¹¹ Jaamuleen Aji Sax ji, ragal ko,
di ko bége, ba yaram daw.

¹² Sujjóotal-leen doom ji, bala moo mer,

ngeen sànkoo seenu yoon;
meram day jekki ne jippét,

waaye ndoklee képp ku ko làqoo!

3

Aji jub a ngi woote wall

¹ Muy kàddug Sabóor, ñeel Daawuda, ba muy daw Absalom doomam ju góor*.

² Éy Aji Sax ji, noon yeeka bare!
Ñu baree may jógal,

³ ñu baree may tooge naa:
«Yàlla du ko wallu!»

Selaw

⁴ Waaye yaw Aji Sax ji, yaa may feg,

di ma teral, di ma siggil.

⁵ Maay woo Aji Sax ji wall,
mu walloo ma fa tundam wu sell wa.

Selaw.

* **2:6** 2.6 Siyon: Siyon fii mooy tund wa kër Yàlla ga nekkoon ca Yerusalem. Daan nañu ko tudde it dëkku Yerusalem mbaa réewum Israyil. † **2:7** 2.7 Jur: su Yàlla nee moo jur buur bi, waxin la rekk. Bés bi ñuy fal buur bi la Yàlla di biral ne jappe na buur bi ni doomam. Ni doom di taxawale baayam, ni la buur biy taxawale Yàlla ci kaw suuf. Ni baay di sàmme doomam it, ni la Yàlla di sàmme buur bi, ngir mu am ndam. * **3:1** 3.1 Seetal ci 2.Samiyel 15—16.

6 Maay tëdd nelaw, yewwu;
Aji Sax ji di ma aar.

7 Ñu dul jeex a ma jógal, gaw ma,
te duma ragal.

8 Éy Aji Sax ji sama Yàlla,
jógal, wallu ma!
Yaa toj kaabaabi noon yu bon
yépp,
foq seeni sell.

9 Aji Sax ji, yaa moom wall,
sa mbooloo jagoo sa barke.

Selaw.

4

Ma gonloo ñaan

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, ànd
aki xalam, di kàddug Sabóor, ñeel
Daawuda.

2 Éy Yàlla, yaw mi may àtte dëgg,
maa ngi woote, wuyu ma;
maa xatoon, nga yaatal ma.
Ngalla baaxe ma, nangul ma.

3 Yeen boroom daraja yi,
buleen yàqati sama der,
buleen sopp caaxaan, di sos.

Selaw.

4 Xamleen ne Aji Sax ji day séddoo
ku ko ragal,
te bu ma wooyee Aji Sax ji, mu
dëgg.

5 Loxleen te baña bàkkaar,
waxtaanleen ak seen ngegenaay
te noppi.

6 Rendileen seen sarax yi war,
te wóolu Aji Sax ji.

7 Bare na ñu naan: «Ana ku nuy
won lu baax?»

Éy Aji Sax ji, baaxe nu saw yiw!

8 May nga ma bànnèexu xol
bu raw seen pepp mu tuurook biiñ
bu wal.

9 Jàmm laay tëdde, nelaw,
Aji Sax ji, yaw donj yaa may dëël
fu wóor.

5

Ma jëluy ñaan

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi,
ànd aki toxoro, di kàddug Sabóor,
ñeel Daawuda.

2 Éy Aji Sax ji, maa ngi àddu,
déglu ma,
maa ngi onk, teewlu ma.

3 Sama Buur, sama Yàlla, déglul,
ma ne wallóoy!

Yaw laay ñaan.

4 Aji Sax ji, ag suba, ngay dégg
sama baat,
suba su ne ma diis la samay da-
gaan,
di séentu.

5 Doo Yàlla ju safoo coxor,
yaw lu bon du la daloo.

6 Ku réy du taxaw fi sa kanam,
kuy def lu ñaaw, bañ nga ko.

7 Aji Sax ji, yaay sànk kuy fen,
sib kuy bóomeek kuy wore.

8 Man nag, sa ngor lu yaa laa saña
dugge sa kër,
sujjóotal sa bérab bu sell, wor-
maale la.

9 Éy Aji Sax ji, wommate ma sa
njekk ndaxi noon,
te xállal ma saw yoon.

10 Ñii, lu ñu wax, wérul,
seen xol a mébét njeekar,
seenug boli di bàmmeele bu ne
ɲàpp,
ñuy naxe làmmiñ wu neex.

11 Éy Yàlla, topp leen,
ñu fakktaloo seeni pexe;
xalabal ñii barey moy,
ñoo la gántal.

12 Képp ku la làqoo, yal na bég,
di saxoo sarxolle, nga di ko yiir,
te ku la sopp di la bége.

13 Aji Sax ji yaw kat, yaay barkeel
ku jub,
yiire ko saw yiw, fege ko.

6

Jarag a ngi woote wall

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi, ànd ak xalamu juróom ñetti buum, di kàddug Sabóor, ñeel Daawuda.

² Éy Aji Sax ji, bul mer, ba di ma rëbb, bul xadaru, ba di ma mbugal.

³ Aji Sax ji, damaa néew doole, yërëm ma!

Éy Aji Sax ji, sama yaram a tas, dàm̄p ma!

⁴ Sama xol a jeex tàkk.

Aji Sax ji, loo deeti xaar nag?

⁵ Éy Aji Sax ji, délsil, xettli ma!

Walloo ma sa ngor.

⁶ Deesul dee ba fàttliku la; ku dugg njaniw, nu mu lay sante?

⁷ Onk naa ba loof, di fanaanee jooy,

sama lal di féey,

ba far seeye rongooñ.

⁸ Saay gët a ngi xóot ndaxu naqar, boole ci giim ndax tooñi noonoo noon.

⁹ Yeen, defkati ñaawtéef yépp, xiddileen ma!

Aji Sax ji dégg na saay jooy,

¹⁰ Aji Sax ji dégg na saay dagaan,

Aji Sax jii nangu na samag ñaan.

¹¹ Noon yépp a am gâcece, ba jàq lool,

ne wërëñ ak gâceceg mbetteel.

7

Boroom tuumaa ngi woote wall

¹ Muy woyu njàmbat, ñeel Daawuda. Mu woyaloon ko Aji Sax ji ci mbirum kàddu yu tukkee woon ca Kuus, ma bokkoon ci giirug Beñamin.

² Éy Aji Sax ji, sama Yàlla, yaw laay làqoo!

Musal ma, xettli maak ñi may dàq ñépp.

³ Lu ko moy ñu fàdd ma ni gaynde,

daggate ma te kenn du wallu.

⁴ Aji Sax ji sama Yàlla, ndegam maa def lii,

ndegam maa taq fenn lu ñaaw,

⁵ ndegam ku ma jàmmal laa feye aw ay,

mbaa ma dimbali ku ko noonoo te defu ko dara,

⁶ yal na ma noon rëbb,

dab ma, dëggaate ma,

sàggi saab sag, tëral ci pëndub suuf.

Selaw.

⁷ Aji Sax ji, meral, jóg,

dajeel maak xadaru noon yi!

Ngalla teewlu ma; yaw, yoon nga santaane.

⁸ Yal na xeet yi daje, wër la,

nga délsi tiim leen fu kawe.

⁹ Yal na Aji Sax ji àtte xeet yi;

Aji Sax ji, seetal ci sama njubteek sama maandute te dëggal ma.

¹⁰ Yal na mbonug ku bon tees,

te nga saxal kuy def njekk.

Yaw Yàlla Boroom njekk, yaay natt xel ak xol.

¹¹ Sama kaaraange, fa Yàlla,

miy musal boroom xol bu dëggu.

¹² Yàllaay àtte dëgg.

Yàllaay rëbbe bés bu ne.

¹³ Ku tuubul, Yàlla nàmm saama-ram,

bank xalaam, diir la.

¹⁴ Moom la waajalal ngànaayi ndee,

def ko fitt yuy boy.

¹⁵ Ku bon a ngoog, di matu doomu ñaawtéef.

Day sos njombe, wasin njublan.

¹⁶ Am kan lay gas, ba mu xóot,

te pax ma mu gas, moo ca tàbbi.

¹⁷ Fitnaam, këpp ci boppam;

coxoram, xàññ cim kaanam.

¹⁸ Naa sante Aji Sax ji njekkam,

ma woy Aji Sax jiy Aji Kawe ji.

8

Aji Sax ji teral na nit

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, ànd ak xalam gu ñuy wax gitiit*, ñeel Daawuda, di kàddug Sabóor.

2 Aji Sax ji sunu Boroom, sa tur aka màgg ci kaw suuf sépp! Sag leer tiim asamaan.

3 Làmmiñu tuut-tànk, ba ci luy nàmp, feeñal nga ca sa kàttan, bañaaleek feyukat ne xerem.

4 Damay xool sa asamaan si nga móol,

ak weer week biddiww yi nga fi teg.

5 Moo luy nit, ba nga di ko bàyyi xel?

Luy doom aadamaak loo koy yége?

6 Yaa def nit mu yées malaaka yi as lëf, te yaa ko kaalaa teraangaak daraja,

7 fal ko ci kaw loo bind, jox ko lépp, mu teg tànk:

8 jur gépp, gu gudd ak gu gàtt, rabi àll it ca la,

9 ak njanaaw ak jën, ak luy jaare yooni géej.

10 Aji Sax ji sunu Boroom, sa tur aka màgg ci kaw suuf sépp!

9

Aji Sax ji dëgg lay àtte

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, dëppook galan bu ñuy wax Deewug doom ju góor, ñeel Daawuda, di kàddug Sabóor.

2 Ma sante Aji Sax ji sama xol bépp,

di siiwal mboolemi kéemaanam.

3 Yaw Yàlla, dama lay bége, bannexoo la,

woy la, yaw Aji Kawe ji.

4 Noon yeey dellu gannaaw, tèref, sànkú fi sa kanam.

5 Yaa ma àtte yoon, dëggal ma, toog ci sab jal, di àtte njub.

6 Rébb nga xeet yi, sànk ñu bon ñi, far seeni tur ba fàww.

7 Noon ya raaf, gental ba fàww.

Yaa déjjati seeni dëkk, seenu askan fey.

8 Aji Sax jee sax dàkk, samp jalam ngir àtte.

9 Moom mooy àtte àddina cig njub,

di dogalal xeet yi dëgg.

10 Aji Sax jeey làq néew-ji-doole, mooy làqe bésub njàqare.

11 Aji Sax ji, yaw, ku la xam, wóolu la.

Aji Sax ji, yaw, ku lay sàkku, doo ko wacc.

12 Woyleen Aji Sax ji dëkke Siyon, siiwal-leen ay jalooreem ci xeet yi!

13 Mooy topp nit bakkanu mo-roomam, di ko ba xel, te du fàtte yuuxi néew-ji-doole.

14 Éy Aji Sax ji, baaxe ma, gisal naqar wi ma bañ yi teg.

Yaa may yékkatee fa bunti ndee,

15 ba ma siiwali sa woy yépp,

fa buntu Siyon, dëkk bu taaru ba, di bannexoo sa wall gii!

16 Xeet yee tàbbi pax ma ñu gasoon,

fakktaloo fiir ga ñu làqoon.

17 Aji Sax jaa ngi feeño, di àtte yoon;

ku bon teg ug fiir, tàbbi ca.

Na jib ndànk. Selaw.

18 Ñu bon ñee dëddu, dem njaniww,

ànd ak xeet yi fàtte Yàlla yépp.

19 Yàlla du tanqamlu ab ndóol ba fàww,

* 8:1 8.1 gitiit tur la wu réer ci làkku ebrë. Man na doon xeetu xalam gu cosaanoo dëkk ba ñuy wax Gaat ci réewu Filisti. Man na nekk it galan bu ñu daan woye ci jamono bu ñuy witt reseñ, di ko nal.

yaakaaru néew-ji-doole du tas muk.

²⁰ Aji Sax ji, jógal, bu la nit yab; na xeet yi dikk fi sa kanam, nga àtte leen.

²¹ Rikk Aji Sax ji, yónnee leen tiitaange, xamal leen ne nit donj lañu.

Selaw.

10

Néew-ji-doole sàkku na yoon

¹ Éy Aji Sax ji, lu la taxa sore? Xanaa dangay làqu, bésuub njàqare?

² Ku bon naagu na, ne dann néew-ji-doole, lal ay pexeem, ba jàpp ko.

³ Ku bon déy a ngi téggoobànneexu bakkanam, ku bégge di ñàkke wormaak a teddadil Aji Sax ji.

⁴ Ku bon danjiiral, seetul dara, xalaatam yépp mooy Yàlla amul.

⁵ Saa yu fexee, juble, te gisul sa ndigali yoon yi ko tiim. Ma ngay ciip naañam yépp.

⁶ Ma nga naan ca xelam: «Duma tërëf, safaan du ma dab tey ak èllëg.»

⁷ Ay móolu la gémmiñ ga fees, ak fen ak njublañ, njekkar ak ñaawtéef lal làmmiñ wa.

⁸ Day tëroo ciy dëkk-dëkkaan, làqu di bóom ku deful dara, nëbbu di wootal néew-ji-doole.

⁹ Day làqu bérab, di yeeroo ni gaynde cim xunteem, di yeeru aji ñàkk, ba jàpp ko, laaw ko, ñoddi, yóbbu.

¹⁰ Ma ngay ségg ak a waaf, ba aji ñàkk daanu ci loxoom.

¹¹ Mu naa ca xelam: «Yàlla fàtte na, dummóoyu na, du xoolati.»

¹² Aji Sax ji, jógal!
Éy Yàlla, xàccil sa loxo.

Bul fàtte néew-ji-doole.

¹³ Bul may ku bon mu sofental la, te naan ci xelam: «Yàlla du ma ko topp.»

¹⁴ Yaw de yaay ki nemmiku, di gis njekkar ak naqar, ku mu dal, nga sàmm àqam. Néew-ji-doole wéeroo la, ab jirim, nga dimbali.

¹⁵ Ngalla dammal loxol ku soxor ak ku bon,

topp leen seen coxor, gi ñu yaakaaroon ne du feeñ.

¹⁶ Aji Sax jee di Buur ba fàww! Xeet yeey sànk, jeex cim réewam.

¹⁷ Néew-ji-doole dagaan, Aji Sax ji dégg,

dalal xelam, teewlu ko,

¹⁸ ngir sàmm àqu jirim ak néew-ji-doole,

ba nit kiy suufu kese dootu xëble.

11

Ma làqoo Aji Sax ji

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi, ñeel Daawuda.

Aji Sax ji laa làqoo.

Ana lu ngeen ma naa: «Neel fëyy ni picc, tonji sa kaw tund.

² Xanaa du ñu soxor ñaa ngii, bank seen xala,

nas seenu fitt,

nara lëndemtu, jam ku jub?

³ Bu ponki njub màbbee, nu aji jub di def?»

⁴ Aji Sax jaa nga këram gu sell.

Aji Sax jaa nga asamaan, kaw jalam,

ne jàkk doom aadama, di ko seetlu.

⁵ Aji Sax ji day seetlu ku jub; ku soxor, bégge fitna, mu bañ.

⁶ Day tawal ku bon ay mbugal; sawaraak tamarax akub jaas dib añaam.

⁷ Aji Sax jee jub, sopp njub; kuy jubal, gis yiwam.

12

Kàddug Yàllaa wóor

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi, ànd ak xalamu juróom ñetti buum, di kàddug Sabóor, ñeel Daawuda.

² Wallóoy, Aji Sax ji, ngor jee na! Kóolute réer na doom aadama.

³ Dañuy fenante, lammiiñ dig lem, xol ba njuuy la.

⁴ Yal na Aji Sax ji tëj gémmiñu kuy naxe, ak kuy lammiiñuy tëggu.

⁵ Ñu ngi naa: «Sunu lammiiñ lanuy daane, nook sunu kàddu; ku nu manal dara?»

⁶ Ku ñàkk a ngi, ñu futti, mu ngi binni, di néew-ji-doole. Aji Sax ji nee: «Maa ngii, di ci jóg, teg leen fi rawtu gu ñu ne siiw.»

⁷ Kàddug Aji Sax ji, kàddu gu sell la, ni xaalis bu ñu xelli ci taalu ban, settli ko juróom ñaari yoon.

⁸ Ngalla Aji Sax ji, sàmmal ku néewle, aar ko saa su ne ci nitu tey.

⁹ Ñu bon ñaa ngi taxawaalu fu ne, jikko ju sew falu ci biir doom aadama yi.

13

Aji Sax ji, loo deeti xaar?

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi, di kàddug Sabóor, ñeel Daawuda.

² Céy Aji Sax ji, loo deeti xaar? Xanaa doo ma tanqamlu ba fàww?

Loo deeti xaar, bañ maa geesu,

³ ba ma tàggook bopp bu ubu ak njàqarey xol bu sax, ba noon dootu ma man?

⁴ Céy Aji Sax ji sama Yàlla, geesu ma, wuyu ma, leqli ma, bala ma ne sërëx ci nelawi ndee,

⁵ noon ba naan: «Daan naa ko,» bañ yay bége saab jéll.

⁶ Man de maa ngi dénkoo sa ngor, di bannexoo sag wall.

Naa woy Aji Sax ji, ki may baaxe xéewalam.

14

Yàqute maase na

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi, ñeel Daawuda.

Ab dof a ngi naa ci xelam: «Yàlla amul!»

Ñu ni mel ay def njekkar, seeni jëf siblu,

kenn defu ci lu baax.

² Aji Sax jee tollu asamaan, jéer doom aadama, di seet ku ci xelu, tey sàkku Yàlla.

³ Ñépp lajj, bokk yàqu yaxeeet.

Kenn deful lu baax, du kenn sax.

⁴ Aji Sax ji nee: «Xanaa ñiy def lu bon ñépp xamuñu dara?

Ñuy lekk sama ñoñ niw ñam, te sàkkuwuñu Aji Sax ji.»

⁵ Foofu lañuy tiite tiitaange lu réy! Du Yàllaa ngi ànd ak kureli ñu jub ñi?

⁶ Ku néewlee yaakaar, ngeen tas ko, waaye Aji Sax ji la làqoo.

⁷ Ana kuy xettlee Israyil fa Siyon? Éy bés bu Aji Sax ji delloo ñoñam

ndam, ndaw mbégte ci giirug Yanqóoba! Ndaw bannex laa ne, ci Israyil gii!

15

Kuy aji jub?

¹ Muy kàddug Sabóor, ñeel Daawuda.

Aji Sax ji, kuy ganeji sa xayma? Ana kuy dëkki sa tund wu sell?

2 Xanaa ki wéye maandu,
di def njekk,
di wax dëgggu xolam.

3 Du sos,
du tooñ dëkkandoo,
du baatal moroomam.

4 Ku siblu, mu sib,
ku ragal Yàlla, mu teral.

Mooy sàmm ngiñam,
su ko dee lor it.

5 Du leble, ba teg ca;
du nangu ger, ngir fexeel jaam-
bur.

Lii ku koy jëfe doo jang.

16

*Aji Sax ji laa séddoo, dund ak
dee*

1 Muy taalifu Daawuda, ngir
jàngle.

2 Éy Yàlla, sàmm ma, maa ngi làqu
fi yaw!

Maa ne Aji Sax ji: «Yaay sama
Boroom,
awma alal ju la moy.»

3 Ñu sell ñi ci réew mi ñooy garmi
yi,
sama mbégte mépp ñoom a.

4 Kuy sàkkuy tuur barew tiis,
man de duma leen tuural deret,
sama làmmiñ du leen tudd.

5 Aji Sax ji, yaay wàll wi ma
séddoo,
di sama ndabal xéewal.
Yaa yor sama wërség.

6 Maa muurloo bérab bu neex,
ndaw cér bu rafet!

7 Ma sant Aji Sax ji may xelal,
ba guddi sax sama xel di ma yedd.

8 Damaa saxoo ne jàkk ci Aji Sax
ji

ndijoor la ma fare, ba duma tërëf,

9 xanaa di bannexu, sama xol
bég,
sama yaram finaax.

10 Doo ma wacc njaniiw moos,

sa wóllère wa, doo ko won
yàqutey bàmmee!*

11 Yaa may xamal yoonu ndund.
Fu bannex mate, yaa teew,
xéewal sa ndijoor la saxe.

17

Aji Sax ji, jox ma dëgg

1 Muy ñaanu Daawuda.

Éy Aji Sax ji, déglul liy dëgg,
déglul, ma woote!

Teewlul, ma dagaane la
làmmiñ wu mucf fen.

2 Yal na sama àtte bawoo fi yaw,
nga gis sama njubte.

3 Natt nga saab xol, niir ma guddi,
settantal ma, gisoo dara.

Dogu naa ne duma moye wax.

4 Su may jëf it, di sàmm sa kàddu.
Maay moyu yoonu ku bon.

5 Sa tànk, sama tànk,
jàdduma fenn.

6 Éy Yàlla, maa lay woo, nga di ma
wuyu;

teewlu ma te déglu ma!

7 Na sa ngor feeñ,
yaw miy walloo sa doole
ku la làqooy noonam.

8 Sàmm ma ni peru bët;
làqe ma sa ker,

9 ma rëcc ñu bon ñi ma song,
noon ñii ma gaw, nar maa bóom.

10 Seen xol dàq yërmande,
seeni wax di reewande.

11 Tanc nañu nu fépp,
ne nu jàkk, nar noo tëral.

12 Mbete gaynde gu namma fàdde,
gaynde gu mat guy tèroo!

13 Éy Aji Sax ji, jógal dajeek moom,
detteel ko.

Xettlee ma sa saamar, ma rëcc ku
bon.

14 Éy Aji Sax ji, walloo ma sa doole,
ma rëcc ñi séddoo dundu àddina.
Say soppe, nga reggal,

* **16:10** 16.10 Woykat bi di wone fii kóoluteem ne Aji Sax ji du ko seetaan muy dee ci saa si, waaye dina ko musal ci dee gi ko doon yoot ca fan yooya. Seetal ci *Jëf ya* 13.34-37.

seeni doom regg,
desalal seeni doom.

15 Man nag ma am dëgg, ne la
jàkk,
yewwu, regge sa jëmm.

18

Buur daan, sant Aji Sax ji

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi,
ñeel Daawuda jaamub Aji Sax ji.
Mu jagleel Aji Sax ji woy wii,
bés ba mu ko xettlee ci mboolem
noonam, xettli ko it ci Buur Sóol.
Kàdduy woy yaa ngii.

2 Mu ne:
Aji Sax ji, maa la sopp, yaw mi
may dooleel.

3 Aji Sax ji laay sës,
mu di ma aar,
di ma wallu.
Mooy sama Yàlla, ji may sës, yiiru,
fegu;
mooy Boroom doole ji may musal,
di ma làq.

4 Ki yelloo cant, Aji Sax ji,
moom laa woo, mucc ci samay
noon.

5 Buumi ndee tanc ma,
walum kasara naq ma,
6 buumi njaniiw laaw ma,
dee ne jaas, di ma fiir.
7 Ma jàq, woo Aji Sax ji,
ne sama Yàlla wallóoy,
mu dëgge kërám.
Ma yuuxu, muy dëgg.

8 Mu mer, suuf yëngu, di ker-keri;
kenuy tund ya jaayu, di reg-regi.

9 Saxar di sël-sélee ca wakkan ya,
sawara boye ca gémmiñ ga,
xal yu yànj tàkke ca.

10 Mu firi asamaan, wàcc,
niir yu fatt lal tànq ya.

11 Ma nga war malaakam serub, di
naaw,
daayaarloo laafi ngelaw.

12 Ma nga bàddoo lëndëm, làqoo,
làmboo ndox mu lëndëm aki
xàmbaar,

13 leer a ko jiitu, xàmbaar ya topp
ca,
ak tawub yuur ak xali sawara.

14 Aji Sax jee dënoo asamaan.
Aji Kawe jee àddu,
muy tawub yuur ak xali sawara,
15 mu soqiy fitt ak jumi melax,
tasaare leen, fëlxe.

16 Aji Sax ji, dangaa gëdd,
nokki, mu riir,
xuri géej ne fànñ,
kenuy suuf ne dunñ.

17 Aji Sax jee yóotoo fa kaw, jàpp
ma,

seppée ma ca xóotey ndox ma,
18 musal ma ca noon yu mag,
ya ma bañ te man ma.

19 Ñu dajeek man, bés ba ma
jàqee,

Aji Sax ji taxawu ma,
20 yaatal ma,
bége ma, ba xettli ma.

21 Aji Sax jee ma yool sama njekk,
samay loxoo set, mu fey ma.

22 Sàmm naa yooni Aji Sax ji,
bonuma, di moy sama Yàlla.

23 Dama ne jàkk ndigalam yépp,
xalabuma dogali yoonam.

24 May ànd ak moom, di jéfeg mat,
di moyoo tooñ.

25 Aji Sax jee ma yool sama njekk,
rafetlu sama mucc ayib.

26 Yaw Aji Sax ji, ku gore, fekk la
gore;

ku matale, fekk la matale;
27 ku sellal, fekk la sell;
ku dëng, fekk laak say feem.

28 Yaw yaay musal xeet wu néew
doole,
kuy danñiiral, nga detteel.

29 Yaw kay yaa may niital.
Aji Sax ji sama Yàllaay leeral sama
lëndëm.

30 Maak yaw kay, ma song
gàngoor.

Maak sama Yàlla, ma tēb um tata.

31 Yàllaa mat.
Kàddug Aji Sax jee wér te wóor.

Mooy feg képp ku ko làqoo.

³² Ana kuy Yàlla ku moy Aji Sax ji?
Ku jara sès ku dul sunu Yàlla?

³³ Yàllaa may dooleel,
di ma xàllal, yoon mat.

³⁴ Moo ma gaawal ni kèwél,
taxawal ma fu kawe.

³⁵ Moo may tàggat ngir xare,
may bank xalag xànjari.

³⁶ Aji Sax ji yaa may feg, musal ma,
dooleel ma sa loxo,
nangul ma, darajaal ma.

³⁷ Yaa ma xàllalu yoon,
ba duma tērēf.

³⁸ Ma dàq noon yi, dab leen,
jekkli, doora dēpp.

³⁹ Ma jam leen, jógatuñu,
xanaa fēlēñu, ma joggi.

⁴⁰ Sol nga ma dooley xare,
sukkal ñi ma jógal, ñu fēete ma
suuf.

⁴¹ Won nga ma ndoddi noon,
ma boole bóom bañ yi.

⁴² Ñu ne wallóoy, wall amul;
ñu woo Aji Sax ji, faalewu leen.

⁴³ Ma wol, ba ñu doon pënd,
ngelaw wal,

ma wetti ni banu mbedd.

⁴⁴ Xettli nga ma ci bokk yiy fippu,
def ma, ma jiite ay xeet;
waaso wu ma xamul sax nangul
ma,

⁴⁵ ku ma ci dégg, déggal ma,
ay doomi doxandéem di ma raa-
mal,

⁴⁶ ne yàcc,
génne seeni tata, di lox.

⁴⁷ Aji Sax jeey kiy dund.
Kii ma sès a jara sant.
Yàlla mi may musal moo màgg!

⁴⁸ Mooy Yàlla ji ma feyul,
nangulal ma xeet yi.

⁴⁹ Xettli nga maak noon,
kaweel ma, ma tiim ku ma jógal,
xettleeti ma cib soxor.

⁵⁰ Kon Aji Sax ji, ma sant la ci biir
xeet yi,
kañ la!

⁵¹ Yaay may sa buuru ñoñ ndam
lu réy,
yaay ji ngor ki nga fal,
muy man Daawuda, di sama
askan ba fàww.

19

Aji Sax ji màgg na

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi, di
kàddug Sabóor, ñeel Daawuda.

² Asamaan nee Yàlla màgg na,
kaw ne màww, biral liggéeyu lox-
oom!

³ Bésoo bés kàddu seere ko,
guddee guddi xamle ca mbir.

⁴ Du làkk, duy wax,
du baat bu dégtu,

⁵ suuf sépp la seen ndéey jibal,
seen kàddoo àkki cati àddina.

Kaw la Yàlla sampal jant xayma,
⁶ mu mel ni boroom séet, génne
néegam,

di mbër mu dorjali, xéluw
yoonam.

⁷ Asamaan lay fenke cat lii,
wèndeelu, sowi cat lee;
amul lu récc tàngooram.

⁸ Yoonu Aji Sax jee mat,
di leqli bakkan.

Lu Aji Sax ji seede dëgg la,
day xelal ku xeluwul.

⁹ Lu Aji Sax ji tegtale, njub la,
di bégal xol.

Lu Aji Sax ji santaane, leeraange
la,

di leeral gis-gis.

¹⁰ Santaaneb ragal Aji Sax ji mooy
li sell

te sax ba fàww.
Lu Aji Sax ji digle, dëgg la,
ak njekk gu sotti.

¹¹ Moo dàq wurus,
raw wurusu ngalam wu ne xas;
dàqati lem,
ëpp tem-tem.

¹² Man, Sang bi, ci laay leerloo,
ku ko sàmm yokku yool.

¹³ Nit juum na, umple ko,

baal ma tooñ gu ma umple.

14 Te Sang bi, musal ma ci
bàkkaaruu teyeef,
mu bañ maa jiital,
ma mana maandu,
mucc moy gu réy.

15 Éy Aji Sax ji, lu saaw làmmiñ
tudd
mbaa sama xol déey ma ko,
yal nay loo gërëm,
yaa may aar, yaa ma jot.

20

Yal na Buur daan

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, di
kàddug Sabóor, ñeel Daawuda.

2 Buur, yal na la Aji Sax ji nangul
bésu njàqare,
yal na la turu Yàllay Yanqóoba aj
fu kawé,

3 yal na la yónnee wallam fa
këram,
jàpplee la fa, ca Siyon.

4 Yal na xool loo ko jébbal,
di rafetlu sarax soo ko lakkal.
Selaw.

5 Yal na la may li nga namm,
di sottal loo mébét,
6 ngay daan, nuy ree,
yéége sunu raaya, màggal sunu
Yàlla.

Yal na Aji Sax ji nangu loo dagaan.

7 Aji Sax jee y musal ki mu fal, bir
na má tey.

Moo koy nangule fa asamaan su
sell sa,
ci dooley ndijooram biy musle.

8 Ñiiki watiir,
ñeeki fas,
nun sunu turu Yàlla Aji Sax ji
lanuy tudd.

9 Ñoom ñooy jeng ak a jóoru,
nun, nu jóg, taxaw jonn.

10 Éy Aji Sax ji, mayal Buur mu
daan,
te bés bu nu ko ñaane, mu nangul
nu.

21

Aji Sax ji baaxe na Buur

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, di
kàddug Sabóor, ñeel Daawuda.

2 Céy Aji Sax ji, Buur a ngi bége sa
doole,
di bannexoo sag wall, rekk.

3 Yaa ko may nammeeli xolam,
gàntuwulooy dagaanam.

Selaw.
4 Yaa ko gatandoo barkey ngéneel,
kaalaa ko wurusu ngalam.

5 Mu ñaan mucc,
nga saxal jalam fàww,
6 sag wall a ko sagala sagal!
Teddngaak daraja nga ko sédd,
7 jagleel ko barke bu sax dàkk,
bécale ko sa kanam, mu
bannexu.

8 Buur wóolu na Aji Sax ji, moos,
du tërëf, Aji Kawe jee gore.

9 Buur, yaa naan sa noon yépp
céex,
ne say bañ taral.

10 Soo nee jalañ, jafal, ñu boy.
Aji Sax ji mer, sànk leen,
sawara xoyom leen.

11 Yaay raafal seeni giir fi kaw
suuf,
fey seen askan ci doom aadama yi.

12 Ñoo la mébal lu bon,
nasal la pexe, joyul.

13 Nga di leen diir fittu kanam,
ñu wone gannaaw.

14 Aji Sax ji, jógal ak sa manoore,
nu joobe la, woy sa jaloore.

22

Jëkke jàq, mujje sant

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, di
kàddug Sabóor, ñeel Daawuda,
dèppook galan bi ñu dippee
Kéwélu fajar.

2 Sama Yàlla, sama Yàlla, lu tax
nga wacc ma?
Ma binni, binneeti, wall sore.

³ Éy sama Yàlla, ma woote bëccëg,
wuyuwoo;

woote guddi, nopploo ma.

⁴ Yaw de, yaay ku sell, tooge sab
jal,

Israyil di la kañ.

⁵ Yaw la sunuy maam wóolu
woon,

wóolu la, nga xettli leen.

⁶ Yaw lañu daa woo wall, mucc;

yaw lañu wóolu woon te rusuñu.

⁷ Man nag aw sax rekk laa, ma-
tuma nit.

Doom aadama sewal ma, aw xeet
tuutal ma.

⁸ Ku ma gis ñaawal ma,

biññ ma, xeelu ma, naa:

⁹ «Na wéeroo Aji Sax ji, mu xettli
ko;

su ko soppee, na ko wallu.»

¹⁰ Yaw de yaa ma roccee sama
biiru ndey,

naxe ma sama weenu yaay.

¹¹ Yaw laa dénkoo ba may juddu,
ba ma juddoo sama ndey, ngay

sama Yàlla.

¹² Bul ma sore,

musiba teew na, wall amul!

¹³ Noon yaa ngi ma gaw ni coggalu
yëkk,

dar ma ni ponkali yëkk ya fa
Basan.

¹⁴ Ñu ña ma, ñàpp,

ni gaynde, guy yëmmook a fàdde.

¹⁵ Doole ñiis,

yax yoqi,

fit ne soyox, seey.

¹⁶ Làmmiñ taqoo denqleñ,

doole jeex, ma wow koññ,

nga tëral ma buntu bàmmeel.

¹⁷ Ay xaj a ma wër,

di gàngooru saaysaay, dar ma
kepp,

bëtt samay yoxook samay tànk.

¹⁸ Maa ngii, mana waññ sama yax
yépp,

ñoom ñuy xoolle, di ma seetaan,

¹⁹ séddoo samay yéere,

tegoo bant sama mbubb.

²⁰ Waaye yaw, Aji Sax ji, bul sore;

yaa may dooleel, gaawe ma.

²¹ Xettliil sama bakkan ci saamar,
ba sama benn bakkan bii mucc
selli xaj!

²² Musal ma ci pàddum gaynde ak
ndañum nagu àll.

Yaa ma wallu woon!

²³ Ma siiwali saw tur ci bokk yi,

màggale la digg mbooloo mi.

²⁴ Yeen ñi ragal Aji Sax ji, santleen
ko.

Yeen askanu Yanqóoba wépp,
màggal-leen ko.

Yeen bànni Israyil gépp, wormaal-
leen ko.

²⁵ Moom de sàgganewul boroom
tiis,

làqu ko kanamam,

ba mu wootee, wuyu na ko.

²⁶ Yaw laay sante ndaje mu mag,
sottalal la samay dige*, ñi la ragal
seede.

²⁷ Ku woyof a cay lekk ba doyal,

kuy wut Aji Sax ji, sant ko.

«Guddleena gudd fan!»

²⁸ Àddina wërngal këpp ay
fàttliku,

walbatiku ci Aji Sax ji.

Làngi xeet yépp sukkalsi ko.

²⁹ Aji Sax jeey boroom nguur,

moo yilif xeet yi.

³⁰ Boroom barke xéewlu, sujjóotal
ko,

ku jëm pax it, te bakkanam di
lang,

di ko sukkal.

³¹ Askan wu dikkagul dina jaamu
Boroom bi,

ñiy ñëw te juddooguñu dees na
leen wax ay mbiram.

³² Ñu dikk, biral nejkkam,

jottli xeet wu sosoogul jalooreem.

23

Aji Sax jee may sàmm

1 Ñeel Daawuda, di kàddug
Sabóor.

* **22:26** 22.26 sottalal la samay dige: dige yooyu ay saraxi cant la yu ñuy bokk lekk. Ki koy joxe mooy ñaanan ñi mu ci woo jàmm ak wér ak barke.

Aji Sax jee may sàmm,
 du lenu lu ma ñàkk.
² Parlu mu naat la may gooral,
 wal mu dal, mu tette ma ca,
³ leqli ma,
 teg ma ci yooni njekk
 ngir tedngay turam.
⁴ Su may jaare xuru ndee wu ne
 kèruus it,
 duma ragal loraange:
 yaw laak man,
 sa bantu sàmm ak sa nguul,
 yooyoo may dalal.

⁵ Yaa ma berndeel,
 noon yi gis,
 nga diwal ma saa bopp, terale ma,
 saab kaas rembat.
⁶ Mbaax ak ngor kay la ma Aji Sax
 jiy dare sama giiru dund,
 ma dèkke kèram ba fàww.

24

Ana kuy màggal Buur Yàlla?

¹ Ñeel Daawuda, di kàddug
 Sabóor.

Aji Sax jee moom suuf ak li ko
 fees,
 ak àddina ak li ci biiram.
² Moo samp suuf biir géej,
 dèj ko ci kaw wal mi.

³ Ana kuy yéegi tundu Aji Sax ji,
 kuy taxawi bérabam bu sell ba?
⁴ Xanaa ku mucc ayib, sell ab xol,
 xemmemul caaxaani neen,
 du giñey fen.
⁵ Kookooy jagoo barkeb Aji Sax ji,
 ak njekku Yàlla, mi koy musal.
⁶ Ñooñooy waa làng, gi lay sàkku,
 di maasug Yanqóoba, giy sàkku sa
 yiw.

Selaw.

⁷ Neleen bunt yi kulbét,
 ubbileen bunti cosaan yi,
 Buur Boroom ndam duggsi.
⁸ Buur Boroom ndam booboo di
 kan?
 Xanaa Aji Sax ji Boroom dooleek
 njàmbaar,

Aji Sax ji jàmbaar xare ji.
⁹ Neleen bunt yi kulbét,
 ubbileen bunti cosaan yi,
 Buur Boroom ndam duggsi.
¹⁰ Buur Boroom ndam booboo di
 kan?
 Xanaa Aji Sax ju gàngoor yi.
 Kookooy Buur Boroom ndam.
 Selaw.

25

Aji Sax jeey gindee, di yiire

¹ Ñeel Daawuda.

Aji Sax ji, yaw laay diis sama
 bakkan.
² Sama Yàlla, yaw laa yaakaar.
 Yàlla buma rus,
 noon yi ree.
³ Deesu la séentu, ba rus.
 Kuy wor ci neen mooy rus.

⁴ Éy, Aji Sax ji, won ma saw yoon,
 xamal ma fi nga ma jaarloo.
⁵ Jiitee ma sag dègg, jàngal ma.
 Yaw yaay Yàlla ji may musal,
 ma di la yendoo yaakaar.
⁶ Aji Sax ji, bàyyil xel sa
 yèrmandeek sa ngor.
 Naka jekk sa jikkoo!
⁷ Bul xool li ma bàkkaare ndaw ak
 li ma moy.
 Aji Sax ji, xooole ma sa ngor ngir
 sag mbaax.

⁸ Aji Sax jee baax, rafeti dogal,
 di gindi moykat ci yoon wi,
⁹ di jiitee ku woyof mbubb ci
 njubte,
 di ko xamal aw yoonam.
¹⁰ Aji Sax ji ngor ak dègg rekk lay
 jiitee
 kuy sàmm kóllèreem ak seedey
 yoonam.

¹¹ Éy Aji Sax ji, tooñ naa lool,
 jéggal ma ngir saw tur.
¹² Ana kuy wormaal Aji Sax ji,
 mu won ko yoon wi mata taamu,
¹³ muy dunde ngèneel,
 askanam moom réew mi?

14 Ndéeyu Aji Sax ji, jagley ku ko ragal.

Kóllëreem la koy xamal.

15 Samay gët jàkk rekk ci Aji Sax ji,
moo may xettli ci fiiru noon.

16 Ngalla geesu ma, baaxe ma,

maa wéet, néew doole,

17 sama xol feeseey xalaat.

Rikk, teggil ma njàqare!

18 Xoolal sama naqar ak sama tiis,
te baal ma bépp bàkkaar.

19 Xoolal noon yi ne gâññ,
bañ ma mbañeelu fitna.

20 Éy, aar ma, musal ma!

Bu ma rusloo,
yaw laa làqoo.

21 Yal na ma maanduteek njub taxawu,
maa ngii, di la xaar.

22 Éy Yàlla, teggilal Israyil tiisoo tiis.

26

Ma waajal ndajem kër Aji Sax ji

1 Ñeel Daawuda.

Aji Sax ji, àtte ma,
man de maandu laa wéye,
Aji Sax ji laa wóolu, jenguma.

2 Aji Sax ji, nattu ma, seetlu ma,
seggal xel ak xol.

3 Maa ngi janook sa ngor,
di jëfe sa worma.

4 Toogumaak naxekat,
lëngoowumaak naafeq,

5 sib naa gàngooru saaysaay,
toogumaak ku bon.

6 Aji Sax ji, maay jàpp ci biir mucc ayib,

di wër sa sarxalukaay,

7 àddu, sant la,
lim sa jépp jaloore.

8 Aji Sax ji, maa sopp sa dëkkuwaay,

bëgg bérab bi sag leer teew.

9 Bu ma buubaaleek bàkkaar, sànni,

di ma booleek bóomkat, bóom.

10 Seeni yoxoo nga sóobu ci mbon,
ndijoor ya fees aki ger.

11 Man nag maandu laay wéye,
tee nga maa jot, baaxe ma?

12 Ndokk bi ma taxawee joor gu wóor.

Ma manggal Aji Sax ji fi ndajey way-gëm ñi.

27

Xare jib, ma ànd ak Yàlla

1 Ñeel Daawuda.

Aji Sax jee may leeral, di ma wallu.

Ana ku may ragal?

Aji Sax jeey aar sama bakkan.

Ana ku may tiit?

2 Ab soxor wutsi ma,
nar maa yàpp,
noonoo ma, bañ ma;
mooy téréf, fëlëñu.

3 Bu gàngoor booloo sama kaw,
duma raf.

Ab xare jib,
ma ànd ak Yàlla.

4 Lenn laa ñaan Aji Sax ji,
lii laay sàkku:

dëkk kër Aji Sax ji,

sama giiru dund,

di niir taaru Aji Sax ji,

te yéemoo kërám.

5 Bésub ay, mu yiire ma mbaaram,
làq ma, ma làqoo xaymaam,

aj ma ciw doj, ma raw.

6 Ma doxe fa siggi,

tiim noon yi ma wër,

di sarxali fa xaymaam

saraxi sarxolle.

Naa woyal Aji Sax ji, joobe ko.

7 Éy Aji Sax ji, déglul, ma woote!

Ngalla baaxe ma, nangul ma.

8 Yaw la sam xel ne ma, ma sàkku la,

te it yaw Aji Sax ji laay sàkku.

9 Sang bi, bu ma làqu,
bul mer, jañax ma.

Yaa ma daa wallu.
 Bu ma wacc, bu ma ba,
 yaay Yàlla mi may musal.
¹⁰ Ndey ak baay man nañu maa
 wacc,
 Aji Sax ji fat ma.
¹¹ Éy Aji Sax ji, joxoñ ma saw yoon,
 jaarale ma joor gu wóor,
 ngir ñi may tëru.
¹² Bu ma baye bânneexu noon.
 Seede y naaféq a ma jógal,
 di sos fitna.
¹³ Maay dajee k ngëneelu Aji Sax ji
 fi kaw suuf sii.
 Lii wóor na ma.
¹⁴ Yaakaaral Aji Sax ji,
 dëgërlul te amu fit,
 te yaakaarati Aji Sax ji.

28

Aji Sax jee y àtte ñoñam

¹ Ñeel Daawuda.
 Éy Aji Sax ji, yaw laay woo,
 di la wéeroo, bu ma tanqamlu.
 Soo nee cell,
 ma xawa tàbbim pax.
² Ngalla déglul, ma tinu la,
 woo la wall,
 dékk lay yoxo,
 jublu sa néegu biir bu sell ba.
³ Bu ma sankaaleek ab soxor,
 di ma booleek kuy def lu bon,
 di wax moroom ma jàmm,
 te dencal ko ay ca xolam.
⁴ Fey leen seen liggéey,
 seen kemu jëf ju bon.
 Jox leen seen añu jëf,
 yool leen seen yelleef.
⁵ Xooluñu Aji Sax jeeki jëfam,
 ak liggéey bi mu def.
 Da leen di yàqte,
 te dootu leen yékkati.

⁶ Jaajëfe Aji Sax ji,
 ki ma nangul samay dagaan!
⁷ Aji Sax jee may dooleel, di ma
 feg.
 Moom laa wóolu, mu wallu ma,

sama xol tooy,
 ma woy, sante ko.
⁸ Aji Sax jee dooleel ñoñam.
 Mooy làq, di musal buur bi mu fal.
⁹ Ngalla musalal sa mbooloo,
 barkeelal sa ñoñ ñii,
 sàmm leen, boot ba fàww.

29

Aji Sax jee boroom ndam

¹ Muy kàddug Sabóor, ñeel
 Daawuda.

Yeen goney Yàlla yi, seedeel-leen
 Aji Sax ji,
 seedeel-leen ko teddngaak doole,
² seedeel-leen Aji Sax ji teddngay
 turam.
 Sujjóotal-leen Aji Sax ji,
 ki gànjaroo sellnga.

³ Aji Sax jee y àddu ca kaw ndox
 ma,
 Yàlla mu tedd maa dënu,
 Aji Sax jee y tiim ndox, mi ne
 màww.
⁴ Aji Sax jee y àddoo doole,
 Aji Sax jee y àddoo daraja.
⁵ Aji Sax jee y àddu, falaxe garabi
 seedar,
 Aji Sax jee rajaxe seedari Libañ.
⁶ Réewum Libañ, mu curpiloo ni
 wëllu,
 tundu Siryon* it, mbete yëkk wu
 ndaw.
⁷ Aji Sax jee y àddu,
 fettaxal sawara, mu boy.
⁸ Aji Sax ji àddooti, yëngal
 màndiñ,
 Aji Sax jee yëngal màndiñu Kades.
⁹ Aji Sax jee y àddu, kéwél matu,
 garabi àll ruus,
 biir këràm di mennum riir,
 naan: «Màggal-leen ko!»

¹⁰ Aji Sax ji la mbënn ma fekk falu,
 Aji Sax jee falu buur ba fàww.
¹¹ Aji Sax jee y kàttanal ñoñam,
 di barkeele jàmm ñoñam.

* 29:6 29.6 tundu Siryon mooy tundu Ermon ba tey.

30

Mucc, bég

1 Muy woyu Sabóor, ñeel
Daawuda ca daloob kër Yàlla ga*.

2 Aji Sax ji, dama lay kañ.

Yaa ma yékkati,

ba noon reetaanu ma.

3 Aji Sax ji sama Yàlla, maa la woo
wall,
nga faj ma.

4 Aji Sax ji, yaa ma jukkee njaniiw,
may ma bakkan, ma tàggook ñiy
tàbbi njaniiw.

5 Yeen aji gëm ñi, woyleen Aji Sax
ji,
njukkale ko sellngaam.

6 Meram di lu gätt,
aw yiwam sax dàkk.
Rongoon gane, fanaan,
ay ree xéysi.

7 Man damaa baaxle woon, ba ne:
«Deesu ma reññeel mukk.»

8 Aji Sax ji, booba yaa ma baaxe,
dëj ma, ma ne kekk niw tund.
Nga fuuyu, ma jàq.

9 Aji Sax ji, yaw laa woo wall;
Boroom bi, yaw laa ñaanu yiw,

10 ne la: «Ma dee, tàbbi bàmmeeel,
ana lu mu lay jariñ?

Nu la pëndu pax di sante,
bay biral sa worma?

11 Aji Sax ji, déglul, baaxe ma;
éy Aji Sax ji, dimbali ma.»

12 Yaa ma soppil samay rongoon
ay ree,
summi sama yérey tiis, solal ma
bànnex.

13 Naa la woye xol, baña selaw.

Aji Sax ji, sama Yàlla, ma sant la
ba fàww!

31

Naa siggi, noon sègg

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, di
kàddug Sabóor, ñeel Daawuda.

2 Aji Sax ji, yaw laa làqoo,
yàlla buma rus mukk.
Yiwee ma sa njeck.

3 Teewlu ma,
gaawe ma,
may ma, ma sës ci yaw, fegu.
Aar ma, ma mucc.

4 Yaa may yiir, di ma aar,
jiite ma, wommat ma ngir yaw.

5 Génne ma fiir gi ñu may tëroo;
yaw yaa di sama rawtu.

6 Yaw laa dénk sama bakkan.
Aji Sax ji, Yàlla miy dëgg, ngalla
jot ma.

7 Maa bañ kuy topp tuuri neen.
Man, Aji Sax ji laa wóolu.

8 Damay bég, di bànnexoo sa
ngor,
li nga xoole samaw tiis.

Ràññee nga sama njàqarey xol.

9 Wacoo ma ci loxol noon,
danga maa taxawal fu ma yaatoo.

10 Éy Aji Sax ji, baaxe ma, jàq naa!
Samay gët a ngi giim ndaxu tiis,
xol jeex, yaram jeex.

11 Naqar a ngi may rey,
tiis di wàññi samay fan,
sama doole ñiis ndax sama
njubadi,
samay yax semm.

12 Noonoo noon a ma sewal,
dëkkandoo waxi noppi,
xame seexlu ma,
ku ma gis biti, di ma daw.

13 Kenn xalaatu ma, xanaa fàtte
ma ni ku dee,
ma mel ni ndab lu yàqu.

14 Damaa dëgg jëw yu bare,
lu raglu dar ma kepp.

Ñu ngi mánkoo, di ma fexeel,
di wut sama bakkan.

* 30:1 30.1 Woyu Sabóor wii Daawuda da koy sante Yàlla gannaaw mbas ma, ba mu jëndee dàgga ngir rendi fa sarax su dakkal mbas ma. Dàgga jooju lañu mujj tabax jaamookaay ba. Seetal ci 2.Samiyel 24, ak 1.Jaar-jaar ya 21.

15 Man nag Aji Sax ji, ci yaw laa
dénku.

Ma ne: «Yaay sama Yàlla.»

16 Yaa yor sama àpp.

Xettli maak ku ma noonoo
ak ku may sonal.

17 Leeralal ma sa kanam, Sang bi,
walloo ma sa ngor.

18 Éy Aji Sax ji, woo naa la wall,
yàlla buma rus.

Yal na ku bon rus,
ne xerem biir njaniiw.

19 Yal nanga těj gémmiñu fen-kat
buy wax aji jub waxi reewande,
di réy-réylook a xeebaate.

20 Yàlla yaa yaa ngéneel
loo dencal ku la ragal,
defal ko ku la làqoo,
doom aadama seede.

21 Yaa koy làq fa nga làqu,
fa pexey nit àggul.

Nga yiir ko, mu yiiru
ci ayu làmniñ.

22 Teddnga ñeel na Aji Sax ji!
Ndaw kéemtaan ci ngor li mu ma
jiwe

biir dëkk bu ñu gaw.

23 Man nag saalitoon naa ne:

«Yàlla dagg na ma, sànni!»

Ndeke ba ma lay woo,
dëgg nga samay dagaan.

24 Képp kuy aji gëm, soppal Aji Sax
ji.

Aji Sax jeey sàmm ku ko gëm,
di yool, ba wis kuy réy-réylu.

25 Képp ku yaakaar Aji Sax ji,
dëgërlul te amu fit.

32

Njéggal barke la

1 Dib taalif, ñeel Daawuda.

Ndokklee yaw mi ñu baal
bàkkaar,
jéggal la ag moy.

2 Ndokklee yaw mi Aji Sax ji top-
pul ag tooñ,
te amoo xelum njublanj it.

3 Ba ma nee cell,
damaa ràgg,
dëkke naqar.

4 Guddeek bëccëg
sa loxo diis gann ci man.
Sama doole ñjiis
ni ndox mu jaas upp.

Selaw.

5 Ma xamal la ne moy naa,
làqatuma la sama ñaawtéef.
Ma ne: «Naa àgge Aji Sax ji sama
bàkkaar.»

Yaw nga baal ma peyug tooñ.

Selaw.

6 Nii, kuy aji gëm, na la ni ñaane,
ba ñaan jotee.

Mbënn mu baawaan, di wal sax,
du ko laal fenn.

7 Yaw laay làqoo,
nga di ma aar ciw ay,
may ma ñu ma yéew, di ko bége.

Selaw.

8 Nga ne ma: «Dama laa xelal,
xamal la fi ngay jaar,
digal la, di la xool.

9 Buleen mel ni fas mbaa berkelle
mi amul ag dëgg,
laab ak tarka di ko téye,
mu doora yem fi seen wet.»

10 Ku bon barew tiis.

Ku wóolu Aji Sax ji,
mu yiire la ngoram.

11 Yaw aji jub ji, bégal te
bànnexoo Aji Sax ji.

Képp kuy def njub, sarxolleel!

33

Nan woy Boroom bi nu sàkk

1 Yeen aji jub ñi, sarxolleleen ci Aji
Sax ji;

kuy jubal, màggal war na la.

2 Xalamleen, sante Aji Sax ji,
xalamal-leen ko xalamu fukki
boom.

3 Fental-leen ko woy,
xalam, mu neex, sarxolle jib.

4 Aji Sax jee jub kàddu.

Mooy jëfe lépp kóllère.

5 Moo sopp dëgg ak yoon.

Aji Sax ji, ngoram a fees àddina.

⁶ Kàddug Aji Sax ji la asamaan sosoo,
ci baatam la gàngoori asamaan yépp sàkkoo.

⁷ Moo boole ndoxi géej, jal,
yeb xóotey géej ciy mbànd.

⁸ Yeen waa àddina sépp, ragal-
leen Aji Sax ji;
yeen àddina wérngal këpp,
wormaal-leen ko.

⁹ Moo àddu, mu am;
santaane, mu sotti.

¹⁰ Aji Sax jeey neenal li xeet yiy
fexe,

di gántal li mbooloo yiy mébét;

¹¹ Aji Sax ji nas, mu àntu ba fàww,
mu mébét, mu sottil maasoo
maas.

¹² Ndokklee yeen xeet wi Aji Sax ji
di seen Yàlla,
yeen askan wi Aji Sax ji séddoo.

¹³ Asamaan la Aji Sax jiy jéere,
di gis doom aadama yépp.

¹⁴ Jal ba mu tooge
lay niire waa àddina sépp.

¹⁵ Moo tabax seen xol, ñoom
ñépp;
lu ñu def, xam na ko.

¹⁶ Mbooloo mu réy mayul Buur
ndam,

doole ju bare walluwul jàmbaar.

¹⁷ Yaakaar aw fas nax sa bopp la,
kàttanu fas dug wall.

¹⁸ Ma ne, Aji Sax jee naa jàkk ku
ko ragal

tey wéeroo ngoram.

¹⁹ Day jot bakkanam,
di ko dundal cib xiif.

²⁰ Nu ngi séentu Aji Sax ji,
moo nuy taxawu, di nu feg.

²¹ Ci moom la sunu xol di sedde,
turam wu sell lanu wóolu.

²² Aji Sax ji, ngalla baaxe nu sa
ngor,

moom lanu yaakaar fi yaw.

34

Aji Sax ji du tanqamlu aji jub

¹ Ñeel Daawuda. Mooy ba
muy wayadi-wayadilu ca kanam
Abimeleg, ba Abimeleg dàq ko,
mu dem*.

² Naa màggal Aji Sax ji saa su ne,
di ko sant fu ma tollu.

³ Aji Sax ji laay sagoo,
néew-ji-doole dégg, bég.

⁴ Kañleen Aji Sax ji, ànd ceek man,
nu bokk wormaal turam.

⁵ Maa sàkku Aji Sax ji, mu nangul
ma,
tàggale maak lépp lu ma ragal.

⁶ Ku yaakaar Aji Sax ji bég, leer
nàññ,
gàcce du ko sèlèm.

⁷ Néew-ji-doole woote, Aji Sax ji
wuyu,
musal ko fu mu jàqe.

⁸ Ku ragal Aji Sax ji, malaakaam
yiir la,
di la wallu.

⁹ Mosleen, xam ne Aji Sax jee
baax,
ndokklee yaw mi ko làqoo.

¹⁰ Ragal-leen Aji Sax ji, yeen nitam
ñu sell ñi;
ku ko ragal doo ñàkk dara.

¹¹ Gaynde man naa ndóol, xiif,
nit sàkku Aji Sax ji, ñàkkul lenn lu
baax.

¹² Dikkal doom, déglu ma,
ma jàngal la ragal Aji Sax ji.

¹³ Ana ku dund neex,
mu bégga gudd fan, ba gis
ngéneel?

¹⁴ Na làmmiñam daw lu aay,
dawi fen.

¹⁵ Na dèddu lu bon tey def lu baax,
sàkku jàmm, saxoo ko.

¹⁶ Ay gèt la Aji Sax ji ne jàkk aji
jub ji,

te ay noppam la dékk wooteb
wallam.

* **34:1** 34.1 Seetal ci 1.Samiyel 21.10-15. Akis buurub Gaat mooy Abimeleg ba tey.

17 Aji Sax jeey rëbb kuy jëfe mbon,
ngir dagge ko kaw suuf, far turam.
18 Ku jub yuuxu, Aji Sax ji dégg,
fu mu jàqe, mu musal ko.
19 Sa yaakaar tas, Aji Sax ji jege la,
sa xol jeex, Aji Sax ji wallu la.
20 Musiba bare naa dal ku jub,
Aji Sax ji musal ko ci lépp,
21 di ko sàmm,
ba benn yaxam du damm.
22 Musiba nag day rey ku bon,
te ku bañ aji jub, yoon dab na la.
23 Aji Sax jeey jot ab jaamam,
képp ku ko làqoo, yoon du la dab.

35

Aji Sax ji, àtte maak noon

1 Ñeel Daawuda.

Éy Aji Sax ji, digaaaleel ak samay
digaale,
xeexal maak ñi may xeex.

2 Fëkkal sa pakk ak sa kiiraay,
taxawusi ma,

3 xàcci sa xeej ak sa sémmiñ,
dajeek ñi may dàq.

Déey ma, ne ma: «Sag mucc, man
a.»

4 Ñiy wut sama bakkan, yal nañu
rus ba torox;

ñi may fexee lor, yal nañu leen
waññi, sewal leen.

5 Yal na leen malaakam Aji Sax ji
bëmëx,
nim ñax mu ngelaw wal.

6 Yal na leen malaakam Aji Sax ji
dàq,
ñuy lëndemtuy tarxiis.

7 Defuma dara, ñu di ma fiir,
defuma dara, ñu gas um yeer, di
ma tëru.

8 Yal nañu sànkoo mbetteel,
keppoo seen fiir,
sànkoo seenum yeer.

9 Su boobaa ma bége Aji Sax ji,
bànnexoo wallam,

10 di ko sante sama jëmm jépp,
naan: «Éy Aji Sax ji, ana ku mel ni
yaw,

di xettli néew-ji-doole ci boroom
doole,
ak ku néewleek ku ñàkk ca ka
leen di lekk?»

11 Nit ku bon a ngi may duural,
di ma jiiñ lu ma yégul.

12 Ma ji leen njekk, ñu fey ma
njekkar,
ndaw tiisu xol!

13 Man de ba ñu woppee, maa ngi
ñaawlu,
di woor, toroxloo,
sukk, ñaanal leen,

14 tiisoo leen ni saab xarit mbaa
doomu ndey,

di ñaawlook a yoggoorlu ni ku
ñàkk yaay.

15 Ma daanu tey, ñu daje di ko
bége,

dajaloo fi sama kaw,
di ma fexeel te yéguma,
di ma yàpp, tëë ba.

16 Tekkiwuñu dara, di ma ñaawal
rekk
te di ma màttu.

17 Éy Aji Sax ji, loo deeti seetaan?
Musal ma ci seenum pàdd,
wallu ma ci yii gaynde,
sàmmal ma sama benn bakkan
bii!

18 Maa lay sante fa ndaje yaatoo,
màggal la digg mbooloo mu yaa.

19 Noon bu ma deful dara, yàlla
bumu gis lu mu ma damoo.
Ku ma bañ ci dara, yàlla bumu ma
ree.

20 Waxuñu jàmm,
xanaa di ràbbal niti jàmm ci réew
mi
ay kàdduy tuuma.

21 Ñu ngi ma ña ñàpp, di ma
tuumaal,
naan: «Yaw a, yaw a, noo la gis!»

22 Éy Aji Sax ji, yaa ci gis, bul
selanlu,

éy Boroom bi, bul ma sore.

23 Jógal, sàmmal ma sama àq.
Sama Yàlla, Boroom bi, àtte ma
yoon.

24 Aji Sax ji sama Yàlla, àttee ma sa dëgg, ñu bañ maa ree!
 25 Yàlla buñu ne: «Ñaw! Lii rekk lanu bëggoon.»
 Yàlla buñu ne: «Sàkkal nanu ko pe xe.»

26 Ku bége sama njàqare, yal nanga rus, ba torox. Kuy réy-réylu ci sama kaw, yal nanga am gâcce, ne yàcc.
 27 Ku bége sama der bu set, yal nanga bânneexu, di sarxolle, foo tollu di biral naan: «Aji Sax jee màgg! moom miy bége jàmmi jaamam.»
 28 Man it ma tudd sa njekk, di la dëkke màggal!

36

Nit ñaaw, Aji Sax ji gore

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, ñeel Daawuda jaamub Aji Sax ji.
 2 Kàddug tooñ ga ku bon wax mu ngi sama xel mi. Mu ne: «Ana lu may ragal ci Yàlla?»
 3 Day gis boppam, naagu, ba du gis sikkam, sib ko.
 4 Ay waxam coxor aki fen, jéfeetul lu rafet ak lu baax.
 5 Day mébét lu ñaaw cib lalam, taxawe yoon wu dëddu mbaax, te du bañ lu bon.
 6 Céy Aji Sax ji, gore nga ba kaw asamaan, dëgg ba kaw-li-kaw.
 7 Sa njekk a tiim tund yu mag yi, sa àtte ne xéew ni xóotey géej. Céy Aji Sax ji, nit ak mala, nga boole sàmm!
 8 Céy Yàlla, yaa wéet ngor, doom aadama yiiroo sa ker, yiiru;
 9 yafloo sa njël lu duun, sa xéewal wal, nga nàndale ko.
 10 Ci yaw la dund di balle, te sag leer lanuy leerloo.
 11 Jotaleel sa ngor ku la xam,

jotale sa njekk kuy nas njub.
 12 Yàlla bu ma ku reew teg tànk; loxo ku bon, yàlla bumu ma taxa daw.
 13 Defkati mbon yaa ngii, daanu, ne lareet, tèleé jóg.

37

Bu sa xol jóg

1 Ñeel Daawuda.
 Bu sa xol jóg ci ku bon, bul ñee kuy def njombe.
 2 Léegi mu wow nim ñax, lax ni gâncax.
 3 Dénkul ci Aji Sax ji, di def lu baax, ba des ci réew meek jàmm.
 4 Deel bânneexoo Aji Sax ji, mu may la say nammeel.
 5 Jébbalul ci Aji Sax ji, dénku ci moom, mooy sottal.
 6 Day setal sab der ni jant bu fenk; sab àtte ne ràññ ni njolloor.
 7 Neel tekk, xaar Aji Sax ji, yaakaar ko. Bu sa xol jóg ci kuy baaxle, tey lal ay pe xe.
 8 Baal mer, dëddu xadar. Xol bu jóg, loraangey neen.
 9 Ku bon, ñu dagg, sànni; ku yaakaar Aji Sax ji, jagoo réew mi.
 10 Nes tuut, ku bon ne mes, nga seet, seet, mu réer.
 11 Waaye néew-dooleey jagoo réew mi; jàmm ne ñoyy, ñu bége.
 12 Ku bon fexeel ku jub, di ko màttu,
 13 Buur Yàlla di ko ree, xam ne bésam a ngi ñëw.
 14 Ku bon bocci saamar, tàwwig fitt,

nara rey ku ñàkk, néewle,
nara bóom kuy jubal;
15 far jam boppam saamaru xol,
fittam damm.

16 Aji jub, as tuutam
moo gën koomu ku bon.
17 Ku bon kat, sa doole dëddu la;
ku jub, Aji Sax ji wallu la.

18 Ku maandu, Aji Sax ji yég la,
sab cér sax.
19 Bu mettee doo rus,
te bésuub xiif dangay regg.

20 Ku bon sànkú;
noonub Aji Sax ji, taaru tool bu
naat la,
bu tàkkee, jeex tàkk.

21 Ku bon leb, du fey;
ku jub yéwén, di joxe.
22 Aji Sax ji barkeel la, nga jagoo
réew mi moos;
mu alag la, nga dog.

23 Aji Sax jeey sopp saw yoon,
jiite say jéego.
24 Soo tërëfee it, doo daanu.
Aji Sax jee lay walloo loxoom.

25 Ba may ndaw, ba tey may mag,
gisuma ku jub ñàkk ndimbal,
mbaa askanam di dunde yalwaan.
26 Day saxoo tabe, di leble,
askanam barkeel.

27 Dëddul mbon, di jëfe mbaax,
ba dëkke réew mi fàww.
28 Aji Sax ji kat daa sopp yoon,
te du wacc jaamam bu gore.

Day fegu ba fàww,
askanu ku bon dog.
29 Aji jub ay jagoo réew mi,
dëkke ko ba fàww.

30 Kàddug aji jub day xelu,
wax ja jub;
31 yoonu Yàllaam a nga ca xol ba,
du dox ba tërëf.

32 Ku bon a ngi yeeru ku jub,
di ko wuta bóom.
33 Waaye Aji Sax ji du ko bàyyeek
moom,
te deesu ko daan cib layoo.

34 Yaakaaral Aji Sax ji, sàmm
yoonam,
mu teral la, nga jagoo réew mi,
ku bon sànkú, ngay gis.

35 Damaa gis ku bon di note,
te sèq ni garab gu naat fa mu fekk
baax,
36 ma jaareeti fa, ndeke wuute na,
ma seet ko, gisuma ko.

37 Bàyyil xel ku maandu, xool ku
jub;
muj, fa nitu jàmm.
38 Moykat yeey sànkóondoo,
ku bon amul muj.

39 Aji Sax jeey musal ku jub,
di ko aar bésuub njàqare.
40 Aji Sax jee koy taxawu, wallu ko,
wallu ko ci ku bon, musal ko,
ndax li mu ko làqoo.

38

Maa wopp, tuub, di jooy

1 Muy kàddug Sabóor gyy fàttlee,
ñeel Daawuda.

2 Éy Aji Sax ji, bul mer, di ma rëbb;
bul xadaru, di ma mbugal.

3 Aji Sax ji, fitt nga maa fitt,
dóor nga ma.

4 Danga maa mere, ma wéradi;
maa bàkkaar, ba jagadi.

5 Samay ñaawtéef mëdd ma,
diisa diis, ba àttanuma ko.

6 Maa def ug ndof,
ba am dana yu bédd, ba xasaw.

7 Maa ngi sègg, ne yàcc, ne yasar,
di wéye tiis,

8 yaram tàng, di bax,
ma wéradi, ne làcc.

9 Sama yaram dee goyy, ma ne
lasar,
jàq, di binni.

10 Boroom bi, yaa ngi ne jàkk ci
samay nammeel,
samay onk umpu la.

11 Sama fit a ngi tēf-tēfi, doole njiis,
gēt giim.

12 Xarit ak dëkkandoo di ma daw,
mbokk dând ma.

13 Ni may wuta rey a ngi may fiir,
di ma jéema lor, di ma waxal
musiba,

yendu maa lalal pexe.

14 Man, ma mel nib tēx, dégguma,
mel ni luu, àduwma,

15 di saf ku dul dégg,
bay layoo.

16 Aji Sax ji, yaw laa yaakaar;
Boroom bi, sama Yàlla, yaa may
nangul.

17 Ma ne, ngalla buñu ma ree,
di damoo samab jéll.

18 Maa ngii di waaja daanu,
dëkke metit.

19 Ma ne, aylayéwén def naa lu
ñaaw,
sama bàkkaar tiital na ma.

20 Noon yaa ngi ne jonn ak seen
doole,

bare na ñu ma bañ ci neen.

21 Ma ji leen njekk, ñu fey ma
njekkar;

may sàkku lu baax, ñu di ma sikk.

22 Éy Aji Sax ji sama Yàlla, bu ma
wacc,

bu ma sore.

23 Ngalla gaawe ma;

Boroom bi, yaa may musal.

xel di xelaat, xol diis gann;
ma mujj àddu,

5 ne: «Éy Aji Sax ji, xamal ma
sama muj

ak sama àppi fan,

ma xam ni sama dund gàtte.

6 Yaatuwaayu loxo nga ma àppal
ciy fan,

sama giiru dund du dara fi yaw.

Képp ku taxaw di cóolóolu neen.

Selaw.

7 Nit du lu moy takkndeer buy
dem,

cóolóolu neen lay kër-këri.

Nit a ngi dajale, xamul kuy for.

8 «Éy Boroom bi, lu may xaarati?
Sama yaakaar yaw a.

9 Musal ma ci sama mbugali
tooñoó tooñ,

bu ma bàyyi, dof di ma reetaan!

10 Noppi naa, dootuma wax,

yaw yaa dogal lii.

11 Waaye ngalla teggil sab yar,
sa diisaayu loxoo ngi may jekkli.

12 Yaay mbugal ku bàkkaar, yar
ko,

ronq ni max la mu gëna fonk.

Nitoo nit, cóolóolu neen.

Selaw.

13 Éy Aji Sax ji, déglul, ma ñaan
la,

teewlul, ma woo la wall;

bul tanqamlu sama yuux,

doxandéem donj laa fi yaw,

di gan ni maam yépp.

14 Ngalla xiddi ma, ma muuñ,

bala maa dëddu, réer.»

39

Dund yàggul

1 Mu jëm ci Yedutun, njiital
jàngkat yi, di kàddug Sabóor,
ñeel Daawuda.

2 Dama noon: «Damay moyu ba
duma moye làmmiñ.»

Li feek ku bon di teew,
may ñalaab sama gémmiñ.

3 Dama noon cell, ne patt,

noppi, ba mu èpp;

sama njàqare yokku,

4 sama xol diis,

40

Déggal Aji Sax jee am solo

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, ñeel
Daawuda, di kàddug Sabóor.

2 May xaara xaar Aji Sax ji,

mu dégg may woote, geesu ma,

3 génnee ma ca kàmbug sànkute,

sippe ma ca xóotey ban ba,

céppe ma ciw doj,

samp ma, ma dègër.

4 Moo ma may, ma fent,

woy wu ma woye sunu Yàlla.
 Ñu baree seede, di wormaal
 ak a dénku ci Aji Sax ji.

⁵ Ndokklee, yaw mi dénku ci Aji
 Sax ji,
 te sàkkuwoó ku bew
 ak kuy topp ay fen.

⁶ Yaw Aji Sax ji sama Yàlla, bare
 nga loo def,
 amuloo moroom!
 Bare nga kéemaan aki mébét yoo
 nu sottalal,
 ma bégga xamle lépp,
 te mu bare ba wees ab lim.

⁷ Saraxi gätt mbaa pepp, taa-
 muwuloo ko,
 ay nopp nga ma bénnal,
 saraxu rendi-dóomal, ak saraxu
 póotum bàkkaar,
 sàkkuwuloo ko.

⁸ Ma ne: «Maa dikk nii,
 téereb yoon wi indi na li ñu bind
 ci man.

⁹ Sama Yàlla, maa soppa def sa
 coobare,
 ci sama biir xol la sa ndigali yoon
 nekk.»

¹⁰ Siiwal naa sag njekk ca ndaje
 mu mag ma.

Dama ne, Aji Sax ji duma noppi,
 xam nga ko.

¹¹ Làquma sag njekk, ne cell ak
 moom.

Yaa wóor, di walloo, siiwal naa ko.
 Làquma ndaje mu mag ma sa
 ngor ak sa worma.

¹² Éy Aji Sax ji, bu ma xañ sa
 yérmande.

Sa ngor ak sa worma,
 yal na ma feg ba fàww.

¹³ Ay musibaa ma tanc,
 ne gàññ, ba wees ab lim.

Samay ñaawtéef a ma dab, ba
 gisatuma,

baree bare, ba épp sama kawari
 bopp;
 sama xol jeex tàkk.

¹⁴ Éy Aji Sax ji, yal na la neex, nga
 wallu ma!

Éy Aji Sax ji, gaawe ma!

¹⁵ Képp kuy wuta fëkk sama
 bakkan,

yal na rus, torox ne tott.
 Kuy bége sama loraange,
 yal nañu ko duma, mu ne yàcc.

¹⁶ Ku may ñaawal,
 yal nañu ko torxal, mu jommi.

¹⁷ Képp ku lay sàkku,
 yal na bég, di la bânneexoo.
 Képp ku safoo sag wall,
 yal na jàppoo: «Aji Sax ji màgg
 na!»

¹⁸ Man, néew naa doole, ñàkk naa,
 waaye yaw Aji Sax ji, danga maa
 yég.

Yaw yaa may wallu, xettli ma;
 sama Yàlla, bu ma yeexe.

41

Jarag bu ñu tonjal a ngi ñaan

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi, di
 kàddug Sabóor, ñeel Daawuda.

² Ndokklee yaw mi yég néew-ji-
 doole.

Aji Sax jee lay xettli, bésub
 njàqare.

³ Aji Sax jee lay aar, di sàmm sa
 bakkan,

nga jagoo barke ci réew mi,
 te du la bàyyi noon def la lu ko
 neex.

⁴ Aji Sax jee lay dooleel soo
 woppee,

di soppi bu baax sa téraay.

⁵ Dama ne: «Aji Sax ji, tooñ naa la;
 baaxe ma, faj ma.»

⁶ Noon yaa ngi may yéene lu bon,
 naan: «Xanaa kii du dee, ba ñu
 fàtte ko?»

⁷ Ku dikk, di ma seet, di jinigal
 tey fenti sos ci xolam,

bu génnee, tasaare ko.

⁸ Bañ yépp a ngi may déeyoo,
 di ma fexeel lu bon,

⁹ naan: «Musiba dal na ko, du
 jógati!»

10 Sama am-di-jàmm bu ma wóolu sax jógal na ma, te daan lekk samaw ñam.

11 Waaye ngalla Aji Sax ji, baaxe ma, yékkati ma, ma fey leen.

12 Su noon damuwul ci sama kaw, ma doora xam ne bége nga ma.

13 Man, damaa maandu, nga tax-awu ma, dēj ma fi sa kanam, ba fàww.

14 Cant ñeel na Aji Sax ji, Yàllay Israyil.

Moo masa yelloo cant, ba fàww. Amiin, Amiin.

42

Maa namm Yàlla

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, di taalif bu ñeel askanu Kore wu góor.

2 Yaw Yàlla, ni kéwél di sàkkoo walum ndox, maa la koy sàkkoo xol.

3 Maa mar Yàlla, Yàlla jiy dund!

Kañ laay teewi fa kanam Yàlla?

4 Rongooñ laay dunde guddeek bëccëg, noon yi di ma dëkke naa: «Ana sa Yàlla ji?»

5 Lii laay fàttliku, sama xol jeex: dama daan jàll, jiite mbooloo ma, jëm kër Yàlla ga, di sarxolleek a sant, ñu booloo di mággal.

6 Moo man, lu may yoggaaral nii? Lu may jàq? Naa yaakaar Yàlla, ba dellu sante sama Yàlla wallam.

7 Maa ngi ne yogg, ba di la fàttlikoo fa réewum Yur-dan ak tundi Ermon ak Misar.

8 Sa wal ya sotti, xóote awu mo-room ma; say wal ak say gannax, lépp a jaare sama kaw.

9 Bëccëg Aji Sax ji baaxe ma ngo-ram, guddi ma fanaane koo woy, di ñaan Yàlla mi may dundal.

10 Naa wax Yàlla ji ma sës, ne ko: «Lu tax nga fàtte ma, noon di ma fitnaal, may wéye tiis?»

11 Noon yaa ngi may ñaawal, di ma yendoo naa:

«Ana sa Yàlla ji?»

Ma ne yàcc, ne yasar.

12 Moo man, lu may yoggaaral nii? Lu may jàq?

Naa yaakaar Yàlla, ba dellu sante sama Yàlla wallam.

43

Éy Yàlla, àtte ma

1 Éy Yàlla, àtte ma, layool maak xeet wu gorewul, xettli maak ku njublanj te dëng.

2 Yaw Yàlla kat yaay sama rawtu. Lu tax nga wacc ma, may wéye tiis, ci noteelu noon?

3 Ngalla yónneel sag leer ak sa dëgg,

yal na ma yooyu jiite, yóbbu ma sa tund wu sell, sa dëkkuwaay ba.

4 Kon Yàlla, naa àgg sa sarx-alukaay;

yaw Yàlla, yaay sama mbégte, di sama bannex.

Yaw Yàlla, sama Yàlla, naa la mággaale xalam.

5 Moo man, lu may xàddi, ne yogg?

Lu may jàq nii?

Tee maa yaakaar Yàlla, ba santati ko,

moom sama Yàlla mi may wallu?

44

Xeet waa ngi jooy

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, di taalif bu ñeel askanu Kore wu góor.

2 Éy Yàlla, noo dëggal sunu bopp,

sunuy maam a nu wax
 jéf ja nga jéf, ca seeni jant,
 bu yàgga yàgg.
³ Yaw ci sa bopp yaa dàq xeet yi,
 jëmbat fa maam yi;
 yaa mbugal xeet yi,
 ñoom, nga yiwi leen.
⁴ Du seen saamar lañu nangoo
 réew mi moos,
 seen dooley bopp it mayu leen
 ndam.
 Yaa ko defe kàttan ak doole,
 geesoo leen sa leeru kanam,
 ngir sa cofeel.
⁵ Yaay kiy sama buur, di sama
 Yàlla,
 mayal askanu Yanqóoba ay ndam.
⁶ Yaw lanuy dàqe bañ yi,
 sa tur lanuy dëggaatee ñi nu
 song.
⁷ Du fitt laa wóolu,
 du saamar a may may ndam.
⁸ Yaa nuy musal ci bañ yi,
 yaay gacceel noon ñi.
⁹ Yàlla lanuy damoo bésoo bés,
 di màggal turam ba fàww.
 Selaw.
¹⁰ Waaye danga noo wacc,
 torxal nu,
 ba àndulook sunu mbooloooy xare.
¹¹ Waññi nga nu, nu won noon yi
 gannaaw,
 ñu bañ nu, ba futti nu.
¹² Ni gàtt yu ñuy yàpp, ni nga nu
 joxee,
 tasaare nu ci biir xeet yi.
¹³ Jaay nga sa mbooloo ci dara,
 te jariñu la tus.
¹⁴ Tax nga sunuy dëkk di nu ree,
 ñi nu séq di nu kókkaleek a
 ñaawal.
¹⁵ Tax nga xeet yi di nu lééboo,
 jaambur yaa ngi nuy wëcc bopp!
¹⁶ Damaa dëkke gacce,
 sëlmooy kersa
¹⁷ ndax kókkali yeek xastey nit
 ñi ma bañ, di feyoontee man.
¹⁸ Lii lépp dal na nu,

te fàttewunu la, fecciwunu la
 kóllère.
¹⁹ Dëdduwunu la,
 wàccunu saw yoon,
²⁰ teewul nga not nu, wacce nu xaj
 ya,
 këpp nu lëndëmu ndee.
²¹ Su nu la fàtte woon yaw, sunu
 Yàlla,
 ba tàllal tuuri doxandéem yi loxo,
²² du la ump, yaw Yàlla,
 mi xam kumpay xol.
²³ Yaa tax ñu yendu noo bóom,
 dees noo jàppe ni xar yu ñuy tër.
²⁴ Éy Aji Sax ji, jógal! Looy nelaw?
 Yewwul, bu nu wacc ba fàww.
²⁵ Loo nu làqe saw yiw,
 di fàtte sunu njàqareek sunu
 coono?
²⁶ Nu ngi ne ñàyy ci pënd bi,
 di watat koll fi suuf.
²⁷ Wallusi nu, jot nu
 ngir sa ngor.

45

Buur a ngi séetal

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi,
 dëppook galan bu ñuy wax Tóor-
 tóor, ñeel askanu Kore wu góor,
 dib taalif, te di woyu mbëggeel.
² Woy wu neex a fees sama xol,
 may taalifal Buur,
 sama làmmiñ ni xalimag bindkatu
 ndaanaan.
³ Yaa gëna góorayiwe ci àddina,
 sa kàddu diw yiw,
 ndax Yàllaa la barkeel ba fàww!
⁴ Jambaaroo, takkal sa saamar,
 te yànj, am daraja;
⁵ ànd ak daraja, dawal ba am
 ndam,
 di dawal dëgg ak yërmande ji
 war,
 ba mana def ay jaloore.
⁶ Yaw Buur, say fitt a ñaw,
 di jam say noon ci xol,
 ay xeet daanu, nga tiim.
⁷ Yaw Yàlla, sab jal a sax dàkk ba
 fàww.

Njub nga njanke sa nguur gi,
 8 di sopp dégg, bañ lu bon,
 ba Yàlla, sa Boroom diwe la diwu
 mbég,

nga tiim say moroom:
 9 sa yére yépp di gilli ndàbb,
 alowes akum kanel,
 ñu di la bégale xalam,
 ca sa biir kër yu yànj.

10 Ay doomi buur a ngi ci jigéen ñi
 nga teral,
 sab lingeer féete la ndijoor,
 takkoo ngèneelu wurus.

11 Janq doom, gisal, déglul te
 teewlu ma,
 fàtteel say bokk, fàtte sa kër baay,
 12 Buur xemmeme la sab taar;
 mooy sab sang, wormaal ko.
 13 Waa Tir a lay yótsiy may,
 ay boroom alal di wut lu la neex.

14 Séetu Buur duggsi na, ne ràññ,
 sol mbubb mu wurus way tàkk.
 15 Ñu yóbbul ko Buur, mu ne boyy,
 janq ja ànd ak moom, diy toppam,
 ñu indil leen Buur,
 16 ñu duggsi kër Buur,
 ci biir mbégteek bânneex.

17 Yal na la sa doom yu góor wuutu
 ci seen jalu maam,
 nga def leeni kàngam ci réew mi
 mépp.
 18 Maa lay joobe ba sa tur du fey
 muk, xheet yi saxoo laa sant ba fàww.

46

Aji Sax jee ànd ak man

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, di
 jàngin wu ñeel askanu Kore wu
 góor, dèppook galan bu ñuy wax
 Baatu jigéen.

2 Sunu Yàllaa nuy rawale, di nu
 dooleel,
 di nu wallu fu nu jaaxlee,
 3 ba dunu tiit suuf su yèngu sax,
 ba tund yiy tàbbi biir gééj,

4 mbaa gannax yuy riir, di fuur
 ak a fuddu bay gèsëm tund yi.
 Selaw.

5 Ag dex a ngi defi wal, di
 bânneexal dèkku Yàlla,
 sellngay dèkkuwaayi Aji Kawe ji.
 6 Yàllaa ngi ci biir dèkk bi, du raf;
 Yàllaa koy dimbali ba jant fenkee.
 7 Ay giir a riir, ay réew yèngu;
 mu àddu, suuf seey!
 8 Aji Sax ji Boroom gàngoor yee
 ànd ak nun,
 Yàllay Yanqóoba jee nuy rawale.
 Selaw.

9 Dikkleen gis jaloorey Aji Sax ji,
 ak yàqute gi mu dogal ci kaw suuf.
 10 Mu ngi fey xare ci àddina sépp,
 dog fitt, damm xeej,
 lakk pakk.
 11 Mu ne: «Dal-leen te xam ne
 maay Yàlla,
 màgg ci biir xheet yi, màgg fi kaw
 suuf.»
 12 Aji Sax ji Boroom gàngoor yee
 ànd ak nun,
 Yàllay Yanqóoba jii a nuy rawale.
 Selaw.

47

Yàllaay buur

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, di
 kàddug Sabóor, ñeel askanu Kore
 wu góor.

2 Na xeetoo xheet tàccu,
 xaacu, sarxolleel Yàlla!
 3 Aji Sax ji, Aji Kawe jee jara ragal,
 mooy buur bu mag bi tiim àddina
 sépp.

4 Moo nu nangulal xheet yi,
 nu teg tànk gàngoor yi.
 5 Moo nu tànnal céru suuf,
 muy sagu askanu Yanqóoba wii
 mu sopp.
 6 Yàllaa yéeg, kàddu riir.
 Aji Sax jee yéeg, bufta jolli.
 7 Woyleen Yàlla, woyleen,

woyleen Yàlla sunu buur,
woyleen.

⁸ Yàllaay buuru àddina sépp;
taalifleen, woy ko.

⁹ Yàllaa di buuru xeet yi,
Yàllaa tooge jalam bu sell.

¹⁰ Kàngami xeet yeey daje,
ànd ak ñoñi Yàllay Ibraayma;
Yàllaa moom buur yi yiir àddina,
te moo kawee kawee.

48

Aji Sax ji aar na Siyon

¹ Muy woyu Sabóor, ñeel askanu
Kore wu góor.

² Aji Sax jee màgg, jara màggala
màggal
ca sunu biir dèkku Yàlla, kaw
tundam wu sell.

³ Jekk taxawaayee tundu Siyon,
catu bëj-gànnar,
dèkku buur bu mag bi,
di mbégtém àddina sépp.

⁴ Yàllaa wone kaaraangeem
ca biir tatay dèkk ba.

⁵ Buur yaa ngoog daje,
àndandoo.

⁶ Nun noo gis, jommi,
tiit, fëx,

⁷ ne fay pat-pati,
jàq ni kuy matu.

⁸ Ngelawal penku, moom ngay
tase
gaal gu mag.

⁹ La nu déggoon de lanu gis
ca dèkkub Aji Sax ji Boroom
gàngoor yi,
sunu dèkku Yàlla ba.
Yàllaa koy dègéral ba fàww.

¹⁰ Céy Yàlla, nu ngi sa biir kër,
di xalaat sa ngor.

¹¹ Céy Yàlla, sa tur ay sa woy
ba ca cati àddina.
Njekk la sa loxo fees.

¹² Yal na waa tundu Siyon bég,
waa Yuda bannexoo say àtte.

¹³ Doxleen biir Siyon, wër ko,

waññleen ay soorooram,
¹⁴ nemmikuy tataam,
doxantoo kéri buur,
ba man koo yegge maasug èllég,
¹⁵ ne leen kii ay Yàlla, sunu Yàlla,
tey ak èllég.
Moo nuy jiite ba saa taxaw.

49

Alal day naxe

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi, di
kàddug Sabóor, ñeel askanu Kore
wu góor.

² Yeen, xeetoo xeet, dégluleen;
yeen, waa àddina yépp,
teewluleen,

³ ngay ku tuut di ku mag,
nga bareleek nga néewle.

⁴ Li may wax xel la,
di xalaat yu déggu.

⁵ Damay teewlu kàddu yu xelu,
xalamal la sama tekkiteb cax.

⁶ Ana lu may tiit bés yu metti,
yu ma njoblan yéewe seeni
ñaawtéef,

⁷ di ñu wóolu seen am-am,
di kañoo alal ju bare?

⁸ Ana ku mana jota jot sa bakkanu
moroom,

mbaa mu di ko feyal Yàlla njot ga?

⁹ Njotug bakkan jafe na,
bu ci jéem dara.

¹⁰ Ana kuy dund ba fàww,
ba doo gis bàmmeel?

¹¹ Xanaa gis ngeen ne xelu, dee;
dof, dee; naataxuuna it faatu rekk,
wacce keneen alalam.

¹² Sa bàmmeel di sa kër, ba fàww,
di sa dèkkuwaay bu sax dakk,
boo tudde woon sa bopp ay suuf
sax.

¹³ Nit ak darajaam fanaanul,
mook aw rab a yem, sànkú rekk.

¹⁴ Nii la ku wóolu boppam di
mujje,
mook ku ko topp, di safooy
waxam.

Selaw.

15 Nara dee rekk niy xar,
ndee wommat, yóbbu,
njub fenk nib jant, ku jub moom
leen,

njaniiw mëdd seen jëmm,
fu sore kërug daraja.

16 Waaye Yàllaa may musal ci
dooley njaniiw,
jot sama bakkan, ba jël ma.

17 Buleen yéemu ci ku barele,
teraangay kërám di yokku.

18 Du dee ba yóbbaaale dara,
teraangaam du ko topp biir
bàmmeel.

19 Na bége bânneexu bakkanam,
ñu di ko kañe koomam,

20 ba tey, day dee, fekkiiy maa-
mam,

ña dootu gis ug leer ba fàww.

21 Nit ak darajaam fanaanul;
mook aw rab a yem, sànkú rekk.

50

Aji Sax ji xol lay gërëm

1 Muy kàddug Sabóor, giiróo ci
Asaf.

Yàlla, Aji Sax ji Yàlla àddu na,
di woo àddina, penku ba sowu.

2 Ca Siyon, dëkk ba ca taar ba
la Yàlla feeñe ni leer gu jolli.

3 Sunu Yàllaa ngi ñëw te du ne cell,
sawaraa ko jiitu, di xoyome,
ngélén lu mag wër ko.

4 Ma ngay woo seede asamaan ak
suuf,
ngir àtte ñoñam.

5 Mu ne: «Dajaleel ma sama
wóllère
ñiy sarxal, di ko fase sama
kóllèreek ñoom.»

6 Asamaan a ngi biral njekkam,
ngir Yàllaay àtte.

Selaw.

7 «Yeen sama ñoñ, dégluleen, ma
wax leen;
yeen waa Israyil, ma sikk leen.
Maa di Yàlla, seen Yàlla.

8 Du seeni sarax laa leen di sikke,

mbaa seen saraxi rendi-dóomal yi
sax fi sama kanam.

9 Soxlawuma yèkku yar
ak sikketu gétt.

10 Maay boroom raboo rabu àll,
ak junniy nag yuy fore tund ya.

11 Xam naa njanaawi tund yi,
luy ndundatub tool maa ko moom.

12 Su ma xiifoon, duma leen ko
wax,

maa moom àddinaak li ci biiram.

13 Damay lekk yàppu nag
ak a naan deretu sikket a?

14 Deel jaajéfál Yàlla, sarxale ko,
di fey Aji Kawe ji loo dige,

15 di ma woo bésub njàqare,
ma wallu la, nga màggal ma.»

16 Ñu bon ñi Yàlla ne leen:

«Lu ngeen di tari sama dogali
yoon,

di waxe sama kóllère?

17 Yeena ngii, bañ sama yar,
xalab samay kàddu.

18 Fu ngeen gis ub sàcc, neexook
moom,

ab njaalookat, ngeen lèngool.

19 Dangeena afal seen gémmin ci
mbon,

seen làmmiin taqoo fen,

20 ngeen di tooge seen mbokk,

di yàq deru doomu ndey.

21 Lii yeena ko def! Damay noppi,
ngeen defe ne damaa mel ni yeen?
Dama leen di sikk, tuumaal leen,
ngeen gis!

22 «Yeen fàttekati Yàlla yi,
déggleen lii,

bala maa fàdd te kenn du wallu.

23 Ki may sarxale jaajéf moo ma
teral;

ku topp yoon, ma won ko wallu
Yàlla.»

51

Yàlla, yërëm ma

1 Mu jëm ci njiitu jàngkat yi, di
kàddug Sabóor, ñeel Daawuda.

2 Mooy ba ko Yonent Yàlla Natan
setsee, gannaaw ba Daawuda

dëkkoo ndaw sa ñuy wax Bat-seba*.

³ Éy Yàlla, ni nga goree, baaxe ma ni,
faral samag tooñ ngir sa yërmande ju yaa.

⁴ Fóotal maa fóotal sama ñaawtéef,
raxasal ma sama moy.

⁵ Xam naa ne maa tooñ,
sama moy a ngi janook man saa su ne.

⁶ Yaw laa moy, yaw donṅ.
Li nga ñaawlu laa def.
Kon boo waxee, yaa yey;
te soo àttee, wàcc nga.

⁷ Ñaawtéef daal laa judduwaale,
te sama ndey ëмбаале ma bàkkaar.

⁸ Dëgg daal nga namm, dëggu reenu xol,
kon déey ma xel mu rafet.

⁹ Wis ma ndox, ma sell;
sang ma, ma set wecc.

¹⁰ Yal nanga ma dégtal mbég ak bàanneex,
ma bégati, gannaaw ba nga ma dammatee.

¹¹ Bul xool samay moy,
faral sama ñaawtéef yépp.

¹² Éy Yàlla, sàkkal ma xol bu sell,
yeesalal ma pastéefu xol.

¹³ Bu ma xalab,
bu ma xañ sa noo gu sell.

¹⁴ May ma, ma bégeeti sag wall,
te dundale ma xol bu tàlli,

¹⁵ ma xamal tooñkat sa war,
ba moykat dellu ci yaw.

¹⁶ Céy Yàlla, yaw Yàlla mi may musal,

baal ma deret ji ma tuur,
ma siiwal sa njekk.

¹⁷ Boroom bi, may ma, ma wax,
ma delloo la njukkal.

¹⁸ Sàkkuwloo sarax, nde kon ma indi;

te soppuloo saraxu rendi-dóomal.

¹⁹ Saraxi Yàlla, xol bu tuub la,

yaw Yàlla, xol bu tuub ba moka,
doo gantal boroom.

²⁰ Ngalla baaxeel Siyon,
yal nanga tabax tatay Yerusalem.

²¹ Su boobaa nga nangu sarax yi war,

di saraxu rendi-dóomal.
Su boobaa ñu rendi ay yëkk ca sa sarxalukaay.

52

Yàlla man boroom doole

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi, di taalif bu ñeel Daawuda. ² Mooy ba Doweg, Edomeen ba, demee ca Sóol, ne ko Daawuda dem na kër Ayimeleg*.

³ Moo jàmbaar ji, looy damoo jëfi coxor?
Yàlla, ngoram, bés bu nekk la.

⁴ Ak sa làmmiñ wi ngay sose lo-raange,

mel ni saatu su ñu xacc,
rambaaj bi!

⁵ Lu bon a la gënal lu baax,
fen a la gënal wax dëgg.

⁶ Yaa bëgg jépp wax juy yàq,
waabajiba bi!

⁷ Yàlla da lay sànk ba fàww,
fëkke la sab xayma, yóbbu,
déjjatee la réewum aji dund.

⁸ Aji jub gis ko, yéemu,
di la ree, naa:

⁹ «Xool-leen jàmbaar ji làqoowul Yàlla,
xanaa di yaakaar alalam ju bare,
di yokkoo loraange.»

¹⁰ Man, ma mel ni garabu oliw gu naat

fa biir kër Yàlla,
di wóoloo Yàlla ngoram
tey ak ëllëg.

¹¹ Naa la sante sa jëf ba fàww,
naa biral sa tur wu baax,
say wóllère teew.

* 51:2 51.2 Seetal ci 2.Samiyel 11—12.25.

* 52:2 52.2 Seetal ci 1.Samiyel 21—22.

53

Mbon maase na

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi, dëppook galan bu ñuy wax Maalat, di taalif bu ñeel Daawuda.

² Ab dof a nga naa ca xelam: «Yàlla amul,» tey def njekkar, njubadeem siblu, kenn defu ci lu baax.

³ Yàllaa tollu asamaan, jéer doom aadama, di seet ku ci xelu, tey sàkku Yàlla.

⁴ Ñépp a dëddu, bokk yàqu yaxeeet. Kenn deful lu baax, du kenn sax.

⁵ Yàlla nee: «Xanaa ñiy def lu bon, xamuñu dara? Ñuy lekk sama ñoñ niw ñam, te sàkkuwuñu Yàlla.»
⁶ Waaye ñooy tiita tiit fu tiitaange amul. Yàllaay tasaare néewi nit ñi la gaw. Yàllaa leen wacc, nga gâceel leen.

⁷ Ana kuy tollu Siyon, xettli Israyil?
Éy, bés bu Yàlla delloo ñoñam ndam, ndaw mbégte ci giirug Yanqóoba! Ndaw bannex ci Israyil gii!

54

Yàlla, dimbali ma

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi, ànd aki xalam, di taalif bu ñeel Daawuda. ² Mooy ba waa Sif demee ca Sóol, ne ko Daawudaa nga làqu ca seenum réew*.

³ Éy Yàlla, musal ma ngir sa tur, jox ma dëgg, ci sa kàttan.

⁴ Éy Yàlla, déglul, ma ñaan,

teewlul, ma wax la.

⁵ Ay doxandéem a ma jógal, di ñu néeg, bégga jël sama bakkan, te seetuñu ci Yàlla.

Selaw.

⁶ Yàllaa ngii, moo may dimbali; Boroom bee yor sama bakkan.

⁷ Yal na ay wi këppu ci ñi may tëru,

yal na leen sa dëgg sànk.

⁸ Xol bu tàlli laa lay sarxale.

Aji Sax ji, yaa baax, ma sant la.

⁹ Lépp luy njàqare, yaa ma ci jële, ma tiim samay noon.

55

Xarit wor na ma

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi, ànd aki xalam, dib taalif, ñeel Daawuda.

² Éy Yàlla, déglul, ma ñaan la, bul làqu, dama lay dagaan.

³ Teewlu ma, nangul ma.

Li may tawat a ma xañ jàmm, ub sama bopp;

⁴ coowal noon yee ak coonob ñu bon ñi. Dañu maa teg fitna, di ma songe xadar.

⁵ Sama fit a ngi rëcc, di tef-tëfi; tiitaangey ndee ne ma taral.

⁶ Njàqaree ma dugg, may kat-kati, musiba mëdd ma.

⁷ Dama ne: «Éy ku may may laafi xati,

ma ne fërr, noppluji.

⁸ Xanaa ma naaw, ba sore, fanaani màndiñ ma.

Selaw.

⁹ Naa gaawtu, seeluji ngelaw lu riddi ak ngélén.»

¹⁰ Éy, Boroom bi, beenal seeni wax, neenal leen.

* 54:2 54.2 Seetal ci 1.Samiyel 23.14-28; 26.1-5.

Damaa gis fitnaak xuloo ci dëkk bi,

¹¹ guddeek bëccëg ñuy wër, ñaawtéef ak ayib wéttali leen.

¹² Yàq a nga ca biir, te noteel ak njublan jógul ca pénc ma.

¹³ Su doon noon bu may ñaawal, ma muñ ko, mbaa muy bañ bu may won ab dayo, ma daw ko.

¹⁴ Waaye yaw la, sama nawle, di sama wóllère, ma xam la.

¹⁵ Nu daan bokk bänneexu diisoo, ànd ak mbooloo, di jaamuji kër Yàlla ga.

¹⁶ Yal na leen dee bett, ñu jekki tàbbi njaniiw, ngir mbon ga seen biir ak seen dëkkuwaay.

¹⁷ Waaye man, Yàlla laay woo wall,

te Aji Sax jee may wallu.

¹⁸ Subaak ngoon ak njolloor, may ñaxtook a ñurumtu, mu dégg ma.

¹⁹ Moo may jot ak jàmm, ba ma mucc ci xare ya ma ñu bare di songe.

²⁰ Yàllaay dégg, duma leen, moom mi nguuram yàgga sax. Selaw.

Soppikuwuñu fenn te ragaluñu Yàlla.

²¹ Kii a ngi xàccil ñi mu takktool, di fecci kóllère,

²² làmmiñ wa daa neex ni lem, te xare lal xol ba; kàddu ya gëna nooy ag oliw te di saamar bu génn mbaram.

²³ Sippikul Aji Sax ji lu la diis, moom moo lay taxawu. Du bàyyi mucc aji jub, muy tërëf.

²⁴ Waaye yaw Yàlla, yaa leen di tàbbal,

bóomkat ak naaféq ci pax mu xóota xóot,

te seenu fan xaajul.

Man nag, ma di la wóolu.

56

Yàlla laa wóolu, ragaluma nit

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi, dëppook galan bi ñu dippee Pitax mu luu, dëkk fu sore; di taalifu jàngle bu Daawuda fentoon, ba ko Filisteen ña jàppee ca Gaat*.

² Éy Yàlla, baaxe ma, nit a ngi may lakkal, ab xeexkat a ma yendoo sonal.

³ Noon yee ma yendoo lakkal, bare lool di xareek man. Ku Màgg ki,

⁴ bés bu ma tiitee, yaw laay wóolu.

⁵ Yàlla laay màggal kàddoom, Yàlla laa wóolu, ragaluma. Lu ma nit manal?

⁶ Béssoo bés ñu ngi jalgati samay wax, seen mépp mébét di sama lo-raänge.

⁷ Ñu ngi mànkoo, di ma yeeru, topp sama tànk, di wut sama bakkan.

⁸ Éy gii ñaawtéef! Ñii nu ñu mana mucce?

Éy Yàlla, yal na leen sa mer dal!

⁹ Tumurànke naa, nga gis. Duyal samay rongooñ ci sa mbuus. Du lim nga lépp?

¹⁰ Bés bu ma wootee wall, dees na wañni noon yi, ma xam ne Yàllaa ànd ak man.

¹¹ Yàlla laay màggal kàddoom, Aji Sax ji laay màggal kàddoom,

¹² Yàlla laa wóolu, ragaluma. Lu ma nit manal?

* 56:1 56.1 Seetal ci 1.Samiyel 21.10-15.

13 Éy Yàlla, maa tegoo la ma la
giñal,
maa lay defal saraxi cant.
14 Yaa ma rawale, ba deewuma,
te duma tèreḞ.
Damay daagu fi kanam Yàlla,
ci biir leeru àddina.

57

Yàlla jógal, wallu ma!

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi,
dëppook galan bi ñuy wooye Bul
yàq, di taalifu jàngle bu Daawuda
fentoon, gannaaw ba mu dawee
Buur Sóol, ba dugg ca xunti ma*.

2 Éy Yàlla, baaxe ma, ngalla baaxe
ma,
fi yaw laay làqu,
yiiroo sa kiiraay,
ba musiba yi jáll.

3 Ma woo Yàlla, Aji Kawe ji,
Yàlla, mi may matalal.

4 Mooy yónnee fa asamaan, musal
ma,
dumaal ma ku may not.

Selaw.

Yàllaay yónnee jëfi ngoram ak
wormaam.

5 Maa ngi tëdd ci biiri noon
yu mel niy gaynde, di yàpp doom
aadama.

Seeni sell niy xeej aki fitt,
seen làmmiñ di saamar yu ñaw.

6 Éy Yàlla, yaa màgg, ba sut
asamaan,
sag leer tiim suuf sépp.

7 Noon yi di ma fiir,
sama xol jeex.

Ñu gasal mam pax,
far tàbbi ca.

Selaw.

8 Yàlla, dogu naa,
dogu naa woy, di la kañ.

9 Na sama jëmm jépp yewwu,
xalam ak moroom ma yewwu;
ma yee leeru njël.

10 Boroom bi, naa lay gërëm ci biir
xeet yi,
kañ la ci biir waaso yi.

11 Sa ngor a màgg, ba àkki
asamaan,
sa worma àkki fa kawa kaw.

12 Éy Yàlla, yaa màgg, ba sut
asamaan,
sag leer tiim àddina sépp.

58

Yàllaa mana mbugal

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi,
dëppook galan bi ñuy wooye
Bul yàq, di taalifu jàngle, ñeel
Daawuda.

2 Yeen daal, su ngeen waxee, dëgg
selaw.
Mbaa yeena ngi àtte nit ñi ci
yoon?

3 Yeena ngi mébét njubadi,
di lawal fitna ci réew mi.

4 Ku bon day sosu rekk, dëng;
juddu, teggi yoon, dib fen-kat.

5 Day am danar ni ñàngóor,
fatti noppam ni jaan ju t'ex:

6 du dëgg baatu jatkat,
mbaa jati ñeengokat bu ñàng.

7 Yàlla, ngalla tojal seeni gëñ;
Aji Sax ji, foqal seen selli gaynde
yii.

8 Yal nañu ne mes ni ndox muy
wal,

yal nañu diir seen fitt, mu damm,
9 yal nañu mel ni ngumbaan-tooye
buy dox, di seey,

mbaa lumb wu jigéen tuur, gisul
jant.

10 Balaa seen cin a yég tàngooru
gajj,

muy gu tooy, muy guy boy,
yal na leen fekk sàнку*.

11 Aji jub day gis ñu feyul ko, mu
bég,
muy jàngoo deretu ku bon.

* 57:1 57.1 Seetal ci 1.Samiyel 24. * 58:10 58.10 Li ñu wax ci aaya wii am na werante.

12 Ku ne naan: «Ku jub jot sab yool moos!
Te Yàllaa ngi fi moos, di àtte àddina!»

59

Wallu maak ñu bon ñi

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, dèppook galan bi ñuy wooye Bul yàq, di taalifu jàngle bu Daawuda fentoon. Mooy ba Buur Sóol yónnee ay nit ñu ko xoolal kër Daawuda, ngir rey ko*.

2 Éy sama Yàlla, xettli maak noon yi,

làq ma ñi ma jógal.

3 Xettli maak ñiiy def lu bon, wallu maak bóomkat yi.

4 Aji Sax ji, ñu ngii di ma tëru, nar maa rey,

di ma songe seen doole, te tooñuma, moyuma.

5 Defuma lu ñaaw, ñuy xélu, di ma waajal;

ngalla, jógal taxawusi ma, ba gis.

6 Aji Sax ji, Yàllay Israyil, Yàlla Boroom gàngoor yi,

yewwul, dikkeel xeeti yéefar yépp, mbugal!

Workat yu bon yi, bu leen yërëm!

Selaw.

7 Bu ngoonee ñu wàccsi, di xiiru niy xaj, di wër dëkk bi.

8 Déglul li ñuy yebbee ci seen gémmiñ,

seen làmmiñ niy saamar, ñu defe ne kenn déggu leen.

9 Te yaw Aji Sax ji, yaa ngi leen di ree,

yaa ngi kekku yéefar yii yépp.

10 Yaay sama doole, ma di la séentu,

yaw Yàlla, yaay sama rawtu.

11 Sama Yàlla ju goree may gatandu.

Moo may may ndam ci noon yi, ma gis.

12 Yàlla, bu leen rey, lu ko moy samaw xeet fàtte.

Tasaaree leen sa doole, daane leen.

Boroom bi, yaa nuy feg.

13 Bàkkaar lañuy wax, seeni kàddu, bàkkaari neen.

Yal nañu bew ba daanu, yooloo ko seeni saagaak seeni fen.

14 Meral, jeexal leen,

jeexal leen, ba ñu jeex tàkk,

ba ñépp xam ne Yàllaay Buur ci giirug Yanqóoba,

ba ca cati àddina.

Selaw.

15 Bu ngoonee ñu wàccsi,

di xiiru niy xaj,

di wër dëkk bi.

16 Ñuy wër di wut lu ñu lekk, su ñu suurul, di ñurumtu.

17 Maa lay woye sa doole,

xëy, di sarxolle ngir sa ngor.

Yaay sama rawtu,

di sama làquwaay bésub njàqare.

18 Sama doole yaw a, naa la woy,

Yàlla, sama rawtu, Yàlla, boroom ngor.

60

Yàllaa yor sunu mucc

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, dèppook galan bu ñuy wax

Seedeb Tóor-tóor, di taalifu jàngle, ñeel Daawuda. 2 Mooy ba

Daawuda di xareek waa Siri ña ca Mesopotami ak waa Siri ña ca

Soba te ba ñu ca bàyyikoo, Yowab дума fukki junniy Edomeen ak

ñaar (12 000) ca xuru Xorom wa*.

3 Éy Yàlla, wacc nga nu, bëtt sunu kiiraay.

Mer nga, waaye ngalla xettli nu.

4 Yëngal nga suuf, xar ko;

ngalla jagalal, mu tëju, mu ngi jaayu!

5 Won nga sa mbooloo lu metti,

* 59:1 59.1 Seetal ci 1.Samiyel 19.11-17. ya 18.3-13.

* 60:2 60.2 Seetal ci 2.Samiyel 8.3-14; 1.Jaar-jaar

nándal nu biiñu mbugal, ba nu miir.

⁶ Artu nga ñi lay jaamu, ngir mucc fitt.

Selaw.

⁷ Walloo nu sa ndijoor, nangul nu, ba say soppe xettliku.

⁸ Yàllaa àddoo fa këram gu sell, ne: «Maay damu, dogat suufas Sikem,

séddale xuru Sukkóot.

⁹ Maa moom diiwaanu Galàdd, moom Manase, Efrayim di sama mbaxanam xare, Yuda di sama yetu nguur,

¹⁰ réewum Mowab di sama ndabal raxasukaay, Edom, ma teg tànk; Filisti, ma xaacoo fa.»

¹¹ Éy Yàlla, ana ku may yóbbu dëkk ba tata wër?

Ku may jiite ba Edom?

¹² Xanaa kay du yaw, Yàlla mi nu wacc,

yaw Yàlla, mi baña ànd ak sunu mboolooy xare?

¹³ Ngalla dimbali nu ci bañaale; doom aadama, wallam neen la.

¹⁴ Nook Yàlla, nu def njàmbaar; moom mooy not sunuy noon.

61

Naa woote wall

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi, ànd aki xalam, ñeel Daawuda.

² Ngalla Yàlla, déglul, maa ne wallóoy, teewlul, ma dagaan la.

³ Àll laa lay wooye, sama xol jeex; yéegé ma doju rawtu wu ma jotul.

⁴ Yaw laa làqoo, ngay tata ju dëgër, fegal ma noon.

⁵ Naa dëkke sa xayma, ba fàww; làqoo sa kiiraay.

Selaw.

⁶ Yàlla, yaa dégg samay dige, sédd ma céru ñi la wormaal.

⁷ Ngalla féqal fani Buur, ay atam bare, sët ba sêtaat.

⁸ Éy Yàlla, yal na Buur toog ba fàww fi sa kanam, nga sédd ko sa ngor ak sa worma, mu fegoo;

⁹ kon ma woy la ba fàww, di jêfe samay dige bésoo bés.

62

Yaakaar, fa Yàlla

¹ Mu jëm ci Yedutun, njiital jàngkat yi, di kàddug Sabóor, ñeel Daawuda.

² Yàlla donj ay dalal sama xel, moo may wallu.

³ Moom donj mooy sama wéeru-mucc, di ma rawale, ba duma sàнку!

⁴ Xanaa dungeen bàyyee songan-doo nit,

nar koo sàнку, ni kuy màbb tabax bu joy, mbaa ngay bàddi per mu ràpp?

⁵ Seeni mébét, wacce boroom daraja donj;

yeena ngi bége ay fen, seeni kàddu diw yiw, seen xalaat diy saaga.

Selaw.

⁶ Yal na Yàlla donj di dalal sama xel, moom mi ma yaakaar.

⁷ Moom donj a di sama céslaay, di sama wall, di sama rawtu, duma téréf.

⁸ Yàllaa may musal, di ma sagal, ma di ko doolewoo. Sama kiiraay, Yàllaa!

⁹ Bokk yi, wóoluleen ko fu ngeen tollu, diisleen ko seen xol, Yàllaay sunu kiiraay.

Selaw.

¹⁰ Doom aadama, ngelawal neen; nit, naxi neen.

Booleel teg ci lu ñuy natte diisaay, kaw la jëm.

Ñooy gëna woyof ngelaw!
 11 Bul wóolu ribaa,
 bul yaakaar alalu càcc, neen la.
 Bu sa alal yokku, nga taf ci sa xol.

12 Benn yoon la Yàlla wax,
 yaari yoon laa dégg, ñu ne;
 «Doole, fa Yàlla.»
 13 Boroom bi, ngor, yaay boroom,
 yaw daal, yaay yool nit jéfam.

63

Maa namm Aji Sax ji

1 Muy kàddug Sabóor, ñeel
 Daawuda. Mooy ba mu nekkee
 ca màndinju Yuda*.

2 Yaw Yàlla, yaay sama Yàlla,
 ma di la sàkku,
 sama bakkan mar la,
 sama jëmm namm la,
 fu suuf mare ndox, ne serej.
 3 Moo tax kër gu sell ga laa la
 séentoo,
 ngir niir sa leer ak sa teddnga.
 4 Xéewloo sa ngor moo dàq dundu
 bakkan;
 ma àddu boog, kañ la!
 5 Dama lay sant, sama giiru dund
 kay,
 yékkatiy loxo, sàbbaale la.
 6 Sama xol di sedd, ni ku ñam wu
 duun suural,
 ma bég, sarxolle, màggal la.

7 Su ma téddee, fàttliku la,
 waxtuw guddi dama lay xalaat.
 8 Yaay sama ndimbal,
 may làqoo sa kiiraay,
 di sarxolle.
 9 Sama xol taq la,
 nga téyee ma sa ndijoor.

10 Waaye ñiy wuta faat sama
 bakkan
 ñoo jëm xóotey njaniiw.
 11 Ñu jébbal leen ñawkay saamar,
 till séddoo.

12 Buur moom, di bége Yàlla;

képp ku koy giñe di ko kañoó,
 fen-kat ne xerem.

64

Yàllaa man ag fitt

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, di
 kàddug Sabóor, ñeel Daawuda.

2 Éy Yàlla, déglul sama kàddug
 tawat;
 ngalla aaral sama bakkan ci noon
 bu raglu.

3 Làq ma pexey ku bon,
 ma récc gàngooru defkati
 ñaawtéef.

4 Ñu ngi daas seen làmmiñ niy
 sàamar,

di fitte seeni kàdduy wextan,
 5 di jam ku ñu tëru te deful dara;
 jekki jam ko, te tiituñu ci dara.

6 Dañoó dogu ca lu bon la ñu nar,
 di diisoo na ñuy làqe ay fiir,
 te naan: «Kenn du ko gis!»

7 Dañuy lal pexem njubadi te
 naan:
 «Lal nanu pexe mu mat sèkk.»
 Nit aka xóot xel te xóoti mbóot!

8 Waaye Yàllaa leen di jamu fit-
 tam,
 ñu jekki daanu.

9 Seen làmmiñ a leen di fakkastal,
 ba ku leen xool wëcc bopp.

10 Ñépp a ciy am tiitaange,
 bay siiwal la Yàlla def,
 tey xalaataat jéfam jooju.

11 Ku jub bége Aji Sax ji, làqoo ko.
 Képp ku namm njub, damu.

65

Yàllaay nangul suuf

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, di
 woyu Sabóor, ñeel Daawuda.

2 Éy Yàlla, yaa jagoo cant fa Siyon,
 yaw lees di jéfeel ab dige.

3 Yaw miy nangug ñaan,
 yaw la képp di wuysi.

* 63:1 63.1 Seetal ci 1.Samiyel 23.14; 24.2; 2.Samiyel 15.23.

4 Samay ñaawtéef man na ma,
waaye sunuy tooñ, yaa nu koy
baal.

5 Ndoklee koo tànn, woo ko,
mu dale say ètt,
di xéewloo sa ngéneeli kër,
ak sa sellngay dèkkuwaay.

6 Defal nga nuy kéemaan,
nangug ñaan ci njekk,
yaw Yàlla, mi nuy wallu,
di yaakaaru àddina wërngal
képp,
ba ca géej gu sore ga.

7 Yaa déje tund yu mag yi doole,
gañoo sa kàttan,

8 di dalal riirum géej aki gan-
naxam,
ak coowal xeet yi,

9 ba waa cati àddina yémoo say
firnde,
waa penkook sowu di sarxolle.

10 Yaa dikke suuf am wal,
nangul koo nangul.

Dexu Yàllaa fees ndox,
ngay may nit peppam,
ni nga ko waajale suuf si,

11 di suuxat ngàbb mi,
maasalee ko jal yi,
sottiy waame, mu mokk,
cax ma, nga barkeel.

12 Yaay tëje mbeyum at mi say
ngéneel,
foo jaare, xéewal walangaan.

13 Parluy màndiñ yaa ngi walan-
gaan,
li wër tund yu ndaw yi di
xumbéen.

14 Joor gaa ngi, jur gi muur,
xur yi sàngoo pepp,
lépp di xaacook a woy.

66

Yàllaay aar nitam

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, di
woy Sabóor.

Yeen waa àddina sépp, sarxolleel-
leen Yàlla,

2 woyleen teddngay turam,

darajaal-leen cantam.

3 Neleen Yàlla: «Yaaka yéemey
jaloore!

Sa doolee bare, ba say noon rasu,
4 àddina yépp di la sujjóotal,
di la woy, di joobe sa tur.»

Selaw.

5 Dikleen gis li Yàlla def,
jéf la ju yéeme, ñeel doom
aadama yi.

6 Moo soppi géej ag joor,
maam ya dox jáll.
Nanu ko bége foofa.

7 Mooy nguuroo njambaaram ba
fàww,

di topp xeet yeek bët.
Ku koy diiñat, yàlla boo damu!

Selaw.

8 Yeen xeet yi, santleen sunu Yàlla,
te biral cantam!

9 Moo sàmm sunu bakkan,
te waccu nu, nu tërèf.

10 Éy Yàlla, nattu nga nu,
xelli nu, ni ñuy xellee xaalis;

11 laaw nga nu,
teg nu njàqare.

12 May nga noon not nu,
nu jaare sawara, jaarem ndox;
nga génne nu, yaatal nu.

13 Maay duggaale sa kër ay saraxi
rendi-dóomal,
defal la samay dige,

14 yi ma waxoon ci sama gémmiñ,
sama làmmiñ tudd ko, ba ma
jàqee.

15 Jurug yafal, ma defal la saraxu
rendi-dóomal,
saxar sa jollee ca kuuyu sarax ya,
ma boole ca saraxu nag ak sikket.

Selaw.

16 Képp ku ragal Yàlla dikkal,
déglu,

ma limal la li mu ma defal.

17 Moom laa woo wall,
àddu, màggal ko.

18 Su ma naroon ñaawtéef,
Boroom bi du ma déglu.

19 Waaye Yàlla dégg na ma,
teewlu na samag ñaan.

20 Cant ñeel na Yàlla,
gàntuwul samay ñaan,
xañu ma ngoram.

67

Yal na nu Yàlla barkeel

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, ànd
aki xalam, di woyu Sabóor.

2 Éy Yàlla, yéwéne nu, barkeel nu,
te geesoo nu sa leeru kanam,
Selaw,

3 ba ñu ràññee sa loxo fi kaw suuf,
gis sag wall fi biir xeet yépp.

4 Yaw Yàlla, na la xeet yi sant,
na la xeet yépp sant.

5 Na xeet yiy bég, di sarxolle;
loo dogalal xeet yi njub la,
te yaay wommat xeet yi ci kaw
suuf.
Selaw.

6 Yaw Yàlla, na la xeet yi sant,
na la xeet yépp sant.

7 Suuf si nangu na,
yal na nu Yàlla, sunu Yàllay bar-
keel.

8 Yal na nu Yàllay barkeel,
ba àddina wërngal këpp ragal ko.

68

Yàlla daagu, daan

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, ñeel
Daawuda, di woyu Sabóor.

2 Yàllaay jóg, noonam ya tasaa-
roo;

bañam ña daw, dëddu ko.

3 Yàlla wal, ñu naaw ni saxar.
Ñu bon ñi sànkú fi kanam Yàlla,
mbete dax ak sawara.

4 Ñu jub ñi nag bég, di bannexu
fi kanam Yàlla,
tey puukarewoo mbégte.

5 Woyleen Yàlla, teral turam,
xàllal-leen kiy war niir yi,
Ki Sax moo di turam.

Bànnexuleen fi kanamam.

6 Mooy baayoo jirim, di àtte jëtun,

kookoo di Yàlla ja fa dëkkuwaayu
sellngaam.

7 Yàllaay sàkkal ku wéet wéttal,
di afal ku ñu tējoon, bégal ko,
ku déggadi rekk ay dëkke suuf su
ne sereñ.

8 Céy Yàlla, yaa génn, jiitu sa
mbooloo,
daagu, dugg màndinj ma.
Selaw.

9 Suuf yēngu,
asamaan sóob
fi kanam Yàlla, boroom tundu
Sinayi,

Yàllay Israyil ja!

10 Yàlla, waame nga tawal,
leqlee ko réew mi nga séddoo, fa
mu sonne,

11 sa mbooloo dëkke fa.
Yàlla yaa leel néew-ji-doole ci sag
mbaax.

12 Boroom beey joxe ndigal,
gàngooru jigéen indi xibaar:

13 «Buur yaak seeni gàngoor a
ngay dawa daw,
jongomay kër gi di séddale lël ja.

14 Yeen ñiy waaf ci gétt gi, bésub
xare,

gànjar a ngi, di laafi pitax yu ñu
xoob xaalis,

dunq ya teg wurus wuy ray-rayi.»

15 Ba fa Aji Man ji tasaaree buur
ya,

tawub yuur a ngay sóobe tundu
Calmon.

16 Yaw tundu yàlla yi, yaw tundu
Basan,

tundu Basan, tund wi ci coll yi,

17 looy xeelook say coll, di fiire
tund wi Yàlla namma dëkke?
Aji Sax ji kat, fa lay dëkk ba fàww!

18 Watiiri xarey Yàlla di ñaar fukki
junni (20 000),

ba ci junniy junni.

Boroom bi ne ca seen biir,
di boroom tundu Sinayi fa biir
sellngaam.

19 Yaa yéeg fa kawa kaw,

jàpp ay jaam, yóbbaaale.
 Yaa nangooy galag ci nit ñi,
 ba ci ñiy fippu
 ndax li Yàlla Ki Sax dëkke Siyoŋ.

20 Cant ñeel na Yàlla bésoo bés.
 Moo nuy jaboote. Yàllaa nuy
 musal.

Selaw.

21 Sunu Yàllaa di Yàlla jiy walloo,
 Aji Sax ji Boroom beey musal
 bakkan.

22 Yàlla daal ay rajaxe boppi
 noonam
 ak kaan mu sêq mu boroom wéye
 tooñ.

23 Boroom bi nee: «Basan laay
 waññee noon yi,
 waññee leen xóotey géej,

24 ngeen mana xuus ci seen deret,
 seeni xaj séddu ci seeni néew.»

25 Céy Yàlla, gis nañu sa gàngoor
 di daagu,
 sama Yàlla, sama buur, sa
 gàngoor ba ca biir kër gu
 sell ga.

26 Woykat ya jiitu, xalamkat ya
 mujje,
 janq ji yéewe leen téggu um njiin.

27 Dajeleen, di sant Yàlla,
 yeen askanu Israyil, santleen Aji
 Sax ji.

28 Giirug Beñamin a ngi jiitu, gën
 cee néew,
 njiiti Yuda topp caak seeni kurél,
 njiiti Sabulon topp caak njiiti Nef-
 tali.

29 Yeen, seen Yàlla dogalal na leen
 kàttan;
 éy Yàlla, jéfeel doole ja nga nu
 jéfeeloon.

30 Sa kër gi tiim Yerusalem,
 fa la la buur yiy indiley galag.

31 Nanga fa gëdde rabu àll wi* ci
 barax yi,
 ñooy gétti yëkk yi, xeet yi ci des
 diy sèllu.

Gëdd leen, ba ñu sujjóotalsi laak
 dogi xalis.

Tasaareel xeet yooyu sopp xare,
 32 ay kàngam bàyyikoo Misra aki
 galag,
 réewum Kuus baral loxoom, indil
 Yàlla.

33 Yeen waa réewi àddina,
 woyleen Yàlla,
 teral-leen Boroom bi,

Selaw

34 gawar bi ci asamaan,
 asamaani démb.
 Ma ngooguy àddu kàddug doole.

35 Seedeleen ne doole, fa Yàlla,
 mi tiime Israyil darajaam,
 dooleem feeñoo xambaar ya.

36 Céy Yàllaaka mata ragal fa
 kèram gu sell!

Mooy Yàllay Israyil,
 di may mbooloo mi dooleek
 kàttan.
 Cant ñeel na Yàlla!

69

Ku ñu fitnaal a ngi ñaan

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi,
 dëppook galan bu ñuy wax Tóor-
 tóor, ñeel Daawuda.

2 Éy Yàlla, wallu ma!
 Ndox maa ngi ma tollu ci put.

3 May suux ci ban bu xóot,
 te awma fu ma teg tànk.
 Maa ngi nii ci ndox mu xóot,
 gannax yi mëdd ma.

4 Ma woote wall ba tàyyi,
 sama put gi wow koŋŋ.
 Ma séentu la, yaw sama Yàlla,
 ba samay gët giim.

5 Sama kawari bopp sax,
 ñi ma bañ ci daraa ko èpp.
 Ñu bare doole, bëgg maa sànk,
 noonoo ma ci dara.
 Sàccuma, nara fey!

6 Yaw Yàlla, xam nga sama jëfi dof,
 te samay tooñ umpu la.

* 68:31 68.31 rabu àll wi: jàpp nañu ne jombul Misra lay doon.

7 Yàlla buma rusloo ñi la yaakaar,
yaw Boroom bi, Aji Sax ji Boroom
gàngoor yi,
yàlla buma gâceel ñi la topp,
yaw Yàllay Israyil.

8 Yaa tax ma dékku, ñu di ma
sewal,
ma rus ba sèlmoo gacce.

9 Jaambur laa léegi ci saay bokk,
mel ni doxandéem sama biir
doomi ndey.

10 Damaa xér ci sa kër gi, ba jeex
tàkk,
te jéf ji ñu la sewale man la dal.

11 May jooy, di woor,
ñu di ma sewal.

12 Ma sol ay saaku, di ko ñaawloo,
ñu di ma léebu.

13 Waa pénc ma di ma tooge,
màndikat yi di ma woyal.

14 Waaye man, Aji Sax ji, yaw laay
dagaan.

Éy Yàlla, na tey di bésub yiw.
Ngalla nangul ma ci sa ngor lu yaa
ak sa wall gu wóor.

15 Xettli ma ci ban bi, ma baña
suux,
xettliku ci samay noon.

Rikk génne ma yii xóotey ndox,
16 ba gannax du ma mëdd,
xóotey géej du ma warax,
pax du ma kepp.

17 Éy Aji Sax ji, yaa rafet ngor,
nangul ma!

Geesoo ma sa yërmande ju yaa!

18 Bu ma làqu, Sang bi.

Jàq naa, gaawe ma.

19 Jege ma, jot ma,
musal ma ci noon yi!

20 Yaa gis ñu di ma sewal, di ma
ruslook a torxal,
yaa ngi ne jàkk ci noonoo noon.

21 Dees maa sewal, sama xol jeex,
ma wopp;

may sàkku yërmande, awma ko;
ku ma défal it, gisuma ko.

22 Tooke lañu ma leel,
ma mar, ñu nàndal ma lu forox.

23 Yal na seen ndab di seenum
yeer;

seeni am-di-jàmm di seenug fir.

24 Yal na seeni gèt giim, ba dootu
gis;

yal na seen ndigg récc fàww.

25 Yal nanga leen yuri mbugal,
sa mer tàkk, dab leen.

26 Yal na seeni dal gent,
seeni xayma wéet.

27 Yaw, nga дума ba noppi, ñu
toppaat ca,

nga gaañ, ñu siwal mitit wa.

28 Dencal leen tooñ ci kaw tooñ,
te yàlla buñu tàbbi ci sag njekk.

29 Yal nañu leen far ca téereb
dund ba,

bañ leena limaale ca aji jub ña.

30 Man de, damaa jàq, tiis.

Éy Yàlla, yal naa làqoo sag wall.

31 Damay woy Yàlla, teral ko,
màggal ko, sant ko.

32 Mu gënal Aji Sax ji saraxu yëkk,
aki béjjénam aki wewam.

33 Néew-ji-doole di gis, bége,
kuy sàkku Yàlla yokku fit.

34 Aji Sax ji day dégg néew-ji-
doole moos,
te du sàggane ñoñam ñi ñu njoñ.

35 Na asamaan ak suuf màggal
Yàlla,

mook géej ak lu cay yëngoo.

36 Yàlla kat mooy musal Siyon,
tabaxaat dëkki Yuda yu mag yi,
ay nitam moom, dëkke.

37 Askanu jaamam ñee koy jagoo,
ay soppeem a koy dëkke.

70

Yàlla, gaawe ma

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, ñeel
Daawuda, di woy wuy fàttlee.

2 Yàlla, wallu ma!

Éy Aji Sax ji, gaawe ma!

3 Kuy wut sama bakkan,
yal na rus, torox ne tott.
Kuy bége sama loraange,

yal nañu ko duma, waññi ko, mu
ne yàcc.

⁴ Kuy ñaawle,
yal na dellu gannaaw, torox.

⁵ Képp ku lay sàkku,
yal na bég, di la bànnexoo.
Képp ku sopp sag wall,
yal na jàppoo: «Yàlla màgg na!»

⁶ Man de, néew naa doole, ñàkk
naa.

Éy Yàlla, gaawe ma.
Yaw yaa may wallu, xettli ma.
Éy Aji Sax ji, bu ma yeexe.

71

Mag a ngi séentu njekku Yàlla

¹ Aji Sax ji, yaw laa làqoo,
yàlla buma rus mukk.
² Xettlee ma sa njekk, yiwi ma;
ngalla teewlu ma, te wallu ma.
³ Yal nangay sama céslaay, sama
rawtu
bu may rawesi saa su ne,
te nga dogal sama mucc.
Yaw yaa may téye, di ma aar.
⁴ Éy sama Yàlla, musal ma ci
dooley ku bon
ak ab saaysaay ak ab néeg.

⁵ Boroom bi, Aji Sax ji, yaw de laa
yaakaar,
dale laa wóolu ba may ndaw.

⁶ Yaw laa wéeroo ba may juddu;
yaw yaa ma roccee sama biiru
ndey.

Yaa yelloo sama cant fàww.
⁷ Firndey alkànde la ma ñu bare
xoole woon,
te yaw ngay sama rawtu bu wóor.

⁸ Samay kàddu sag cant la fees
ak di la saxoo darajaal.

⁹ Ngalla bu ma wacc, mag laa;
bu ma ba fi doole jeexe.

¹⁰ Noon yaa nga may tooge,
ñi may tèroo ngay diisoo,

¹¹ naan: «Yàlla wacc na ko,
nan ko dàq, jàpp;

kenn du ko wallu.»

¹² Éy Yàlla, bu ma sore.
Sama Yàlla, gaawe ma.

¹³ Samay seytaane,
yal nañu leen rusloo, sànk leen.
Ñi may wuta lor,
yal nañu leen gàcceel, sewal leen.

¹⁴ Man may saxoo yaakaar,
di la sant, di santati.

¹⁵ May siiwal sa njekk,
di yendoo waxtaane say wall,
doonte lim ba wees na ma.

¹⁶ Boroom bi, Aji Sax ji, ma dikke
la sag njambaar,
di tudd sa njekk gu wéet.

¹⁷ Éy Yàlla, ba may ndaw, nga ma
xamal say kéemaan,
te ba tey jii maa ngi koy biral.

¹⁸ Éy Yàlla, bu ma bijjaawee ba
weex tàll it, bu ma wacc,
ba keroog may xamal maasu tey
sa doole,

xamal ñi ciy topp ñépp sag
njambaar.

¹⁹ Céy Yàlla, sa njekk àkki na fa
kawa kaw.

Def nga lu réy.
Yaw Yàlla, ana ku mel ni yaw?

²⁰ Won nga ma ay yoon coonooki
tiis,

waaye yaa may dundalaat,
ma mucc xóotey suuf.

²¹ Yal nanga ma gëna sagal,
geesu, bégal ma.

²² Man it sama Yàlla, ma xalam,
sant la
ngir sa kóllère.

Aji Sell ji séddoo Israyil,
dama lay woy aki xalam,
²³ sarxolle, woy la,

bége sag njot.

²⁴ May yendoo siiwal sa njekk
nde ña ma doon wuta lor
lañu rusloo, sewal leen.

72

Nu ñaanal Buur

¹ Ñeel Suleymaan.

Céy Yàlla, mayal Buur sa xelum
 àtte,
 mayal doomu Buur bii sa xelum
 njekk,
² muy àttee sa mbooloo njub,
 di àttee sa néew-ji-doole ñi yoon,
³ tooli tund yu mag yi indil
 mbooloo mi jàmm,
 tooli tund yu ndaw yi xéewale
 leen njekk,
⁴ Buur di àtte néew-ji-dooley xeet
 wí,
 di wallu doomi néew-ji-doole
 tey dëggaate kiy nennoo.
⁵ Yal nañu la wormaal feek jant
 biy am,
 feek weer wiy feq, sèt ba sètaat.

⁶ Yal na Buur di xéewalu réewam
 nib taw cig ruujeef,
 mbaa waame wuy suuxat suuf.
⁷ Janti Buur aji jub day woomle,
 te ba keroog weer wiy fey, jàmm
 di law,
⁸ mu yilif géej ba géej
 ak dex ba ca cati àddina.
⁹ Waa màndiñ mi di ko sukkal,
 ay noonam mēq suuf,
¹⁰ buuri Tarsis ak dun ya
 di ko indil ay galag;
 buuri Saba ak Seba
 di ko yótsi yóbbal,
¹¹ buuroo buur di ko sujjóotal,
 xeetoo xeet di ko surgawu.
¹² Mooy xettliji aji tumurànke bu
 woote wall
 ak aji néewle ju sēsul fenn.
¹³ Mooy yērēm ku néewleek ku
 tumurànke,
 di sàmm bakkanu aji tumurànke,
¹⁴ boole leen jot ci notaangeek
 loraange,
 ngir fonk seen bakkan.

¹⁵ Yal na Buur gudd fan,
 yal nañu ko may wurusu Saba.
 Nañu koy ñaanal saa su ne,
 di ko saxoo, mu barkeel.

¹⁶ Yal na pepp ne gàññ ci réew mi,

yal na gub yay jaayu ca tund ya ni
 gottub Liban;
 dëkk yu mag yi sēqi nit ba law,
¹⁷ yal na turam sax,
 ba law fu jant tiim,
 yal na xeet yépp barkeele ci
 moom,
 te di ko ndokkle.

¹⁸ Cant ñeel na Yàlla Aji Sax ji,
 Yàllay Israyil, mi wéetooy
 jalooreem.

¹⁹ Cant ñeel na teddngaam, ba
 fàww,
 yal na teddngaam dajal suuf sépp!
 Amiin, Amiin!

²⁰ Ñaani Daawuda doomu Yese
 jeexe fii.

73

Am Yàllaa gën

¹ Muy kàddug Sabóor, giiroo ci
 Asaf.

Yàlla kay baax na ci Israyil,
 baax ci ku rafet xol.
² Waaye man de tuuti kon ma lajj,
 tuuti ma tarxiis,
³ ngir maa ñee ku bew,
 ndax gis mu baaxle te di ku bon.

⁴ Amuñu metit,
 xanaa ne faaj.

⁵ Doñ-doñu nit dabu leen,
 coonoy doom aadama dalu leen.

⁶ Moo leen taxa ràngoo reewande,
 làmboo coxor.

⁷ Dañoosuur ba gèt suulu,
 seen xalaati xel xétt yoon.

⁸ Dañuy ñaawle, di wax lu bon,
 di réy-réylu, boole ci kàdduy jaay-
 doole.

⁹ Seen ñal-ñal àkki asamaan,
 làmmiñ dajal suuf.

¹⁰ Moo tax ñoñi Yàlla walbatiku ci
 ñoom,

di jolu seen wax nim ndox
¹¹ te naan: «Lu ci Yàlla xam?
 Ana xam-xam fa Aji Kawe ji?»

¹² Ñu bon ñaa ngoog!

Ne finaax, di gëna woomle.

13 Man kay maa sellal ci neen,
 di sàmm sama der.
 14 Bés bu ne yar dal ma,
 saa yu ma xéyee, jot mbugal.
 15 Su ma noon: «Naa waxe ni
 ñoom,»
 kon de, ma wor sa askanu
 mbooloo.
 16 Naka laay jéema ràññee lii,
 mbir mi èlèm ma.
 17 Ba ma àggee sa kër gu sell ga,
 laa doora gis muju ku bon.

18 Yoonu tarxiis kay, nga leen teg,
 daane leen, ñu sàнку,
 19 Yàquleeka leena bett!
 Musibaa leen ne fuuf, ñu ne mes!
 20 Day mel ni gént goo yewwoo.
 Céy Boroom bi, boo xippee,
 jèmmu gént ga soof la.

21 Naqar laa amoon,
 sama xol di dagg.
 22 Booba ngaaka laa, xawma dara;
 rab laa woon fi sa kanam.
 23 Teewul ma des ak yaw,
 nga jàpp sama loxol ndijoor.
 24 Danga maa gindee sam xel,
 teg ca dalale ma sa teddnga.
 25 Ana ku ma am asamaan ku la
 moy?
 Ku ma safoo kaw suuf ku la moy?
 26 Kàttan ak pexe jeex,
 Yàlla di ma dooleel,
 ma séddoo ko fàww.
 27 Ku la sore kat, sàнку;
 képp ku la wor, nga fàkkas.

28 Man de, jege Yàllaa ma gènal.
 Boroom bi, Aji Sax ji, yaw laa def
 kiiraay,
 ngir siiwal sa jépp jéf.

74

Yàlla, bu la noon ree

1 Muy taalifu yeete, giiroo ci Asaf.
 Éy Yàlla, lu tax nga wacc nu fàww,
 di dal ak xol bu tàng
 ci sa xari parlu yii?
 2 Bàyyil xel askan wi nga jënd bu
 yàgg,

yaa jot gii giir, séddoo leen.
 Bàyyil xel tundu Siyon, fa nga
 dèkke woon.
 3 Dikkal, xool gent bu yaa bii dul
 jeex,
 noon yàq lépp ci biir kër gu sell
 gi.

4 Say bañ xaacu nañ fa sa digg
 bérabu ndaje ma,
 samp seen raaya.
 5-6 Sémmiñ dal, wàкku awu.
 Mbetè ñu xàcciy sémmiñ, di gori
 geer,
 ba lu fa doon liggéeyu yett, tas.
 7 Dañoò taal sa kër gu sell,
 sa dèкkuwaayu tur lañu daaneel,
 ba sobeel ko.
 8 Ñu namm noo not ba nu nooy,
 fuy bérabu ndajem Yàlla ci réew
 mi, ñu lakk.
 9 Sunuy takk réer na nu,
 yonent amatul,
 te kenn xamul fu lii di àkki.

10 Éy Yàlla, fu reetaani noon di
 dakke?
 Xanaa bañ yi duñu la ñàkke kersa
 ba fàww?
 11 Looy téye sa loxol ndijoor?
 Na sa loxo jóge sa dènn, nga
 buube leen.

12 Yàlla, yaa masa doon sama
 buur,
 di ma walloo ci digg réew mi.
 13 Yaa xàjjale géej gi ci sa doole,
 toj boppi ninki-nànka ya ca ndox
 ma,
 14 yaa rajaxe kaanji rab wa,
 leele ko rabi màndinj ma.
 15 Yaa fettaxal fii bëti ndox akum
 wal,
 ñiisal dex yu masa wal.
 16 Yaa moom bëccég, moom
 guddi,
 teg fi weer week jant bi.
 17 Yaa rédd mboolem digi suuf,
 sàкk noor ak nawet.

18 Kon xoolal, Aji Sax ji, noon a ngi
 ree,
 xeet wu amul bopp a lay sewal.

19 Bul wacce rabu àll sam xati,
bul sàggane sa néew-doole yi
mukk.

20 Ngalla xoolal ci kóllère gi,
fu làqu ci réew mi, fitna dale fa ba
dajal.

21 Yàlla bu néew-doole ñibbaale
gacce,
yal na ku ñàkk ak ku néewle di la
santandoo.

22 Éy Yàlla, jógal ñonjal sa dëgg,
bàyyil xel dof bi la dëkkeew sewal.

23 Bul tanqamlu sa coowal noon
yi,
ñii la jógal, seenum riir a ngi jolli
saa su ne.

75

Yàllaay àtte

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi,
dëppook galan bi ñu dippee Bul
yàq, di woyu Sabóor, giiroo ci
Asaf.

2 Yàlla, nu sant la, santati la;
nu ngi lay woo,
di siiwal say jaloore.

3 Yàlla nee: «Maay takk ab àpp,
àtte ca njub.

4 Bu suuf di yëngu mook ñi ko
dëkke ñépp,
maay kiy téye ay kenoom.

5 Dama ne ku réy: “Bul réy-réylu,”
ne ku bon: “Bul bew,

6 bul bewa bew,
bay waxe reewande.”»

7 Du penku, du sowu,
te du màndinj ma la daraja di jóge.

8 Yàllaay àtte:
kii mu detteel, kee mu kaweel.

9 Merum Aji Sax ji dib kaas ci
loxoom,

biiñu njafaan bu wex di ca fuur,
mu jol ko képp ku bon ci àddina,
mu naan ba naanaale ginjrit ga.

10 Man may biral jéfam ba fàww.
Damay woy Yàllay Yanqóoba.

11 Mu ne: «Jépp dooley ku bon, ma
neenal;
dooley ku jub yokku.»

76

Yàllaa moom xare

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, ànd
aki xalam, di woyu Sabóor, giiroo
ci Asaf.

2 Yàlla siiw na fa Yuda,
aw turam màgg fa Israyil.

3 Xaymaam a nga Salem,
di xunteem ma fa Siyoŋ.

4 Fa la rajaxee fitt yuy boy
ak pakk ak saamar ak ngannaayal
xare.

Selaw.

5 Yàlla yaa ne ràññ te darajawu,
ba raw tundi rëbbkat yi.

6 Futtees nay boroom fit,
ñu ne nërëm, nelaw;

kuy ñeyi xare, say yoxo nasax.

7 Yaw Yàllay Yanqóoba, yaa gëdd,
gawar ak fasam nelaw.

8 Yaw mii, yaa mata ragal;

boo meree, ana kuy taxaw fi sa
kanam?

9 Fa asamaan nga biraleb àtte;
suuf tiit, ne cell.

10 Ca la Yàllay jóg, ngir àtte,
ba wallu kuy néew dooley àddina.

Selaw.

11 Doom aadamaak xadaram rafet-
tal sa woy;
desu xadaram, nga gañoo.

12 Seen Yàlla Aji Sax ji, digooleen
ak moom

te jëfe ko.

Kee jara ragal.

Na ñi ko wër ñépp yótsiy ter-
aanga.

13 Mooy sàggi sagu kilifa yi,
di tiitaangey buuri àddina.

77

Yàllaa ngi seetaan

1 Mu jëm ci Yedutun, njiital
jàngkat yi, di kàddug Sabóor, gi-
iroo ci Asaf.

2 Naa xaacu, woo Yàlla,
sama baat fa Yàlla, ngir mu déglu
ma.

3 Bèccëg, ma jàq, sàkku Boroom
bi;

guddi, ma tàllal loxo, toqiwuma.
Sama xol tèè sedd.

4 Ma bàyyi Yàlla xel, binni,
xalaat, xol jeex.

Selaw.

5 Éy Yàlla, tere nga maa gëmm
bët,

ma jaaxle ba waxatuma,

6 xanaa xalaat janti démb,
at ya woon.

7 Guddi may fàttliku sama woy,
di waxtaan ak sama ngegenaay,
sama xel di jéex te naa:

8 «Boroom bi da may gàntal ba
fàww,

ba du ma baaxeeti mukk a?

9 Xanaa daa jeexal ngor tàkk?

Am kàddoom a deñ ba fàww?

10 Moo Yàlla daa fàtte
ñeewantee?

Am meram a tēj buntu
yërmandeem?»

Selaw.

11 Ma ne, sama naqar daal
mooy Aji Kawe ji daa soppo lox-
oom.

12 Waaye naa fàttliku jaloorey Ki
Sax rekk,

fàttliku kéemaanam ya woon.

13 Naa xalaat sa bépp liggéey,
di jàngat say jéf.

14 Céy Yàlla, yaa sell jikko!

Jan yàllaa màgg ni Yàlla?

15 Yaa di Yàlla juy jéfi kéemaan,
yaa siiwal sa doole ci biir xeet yi.

16 Kàttan nga jote sa mbooloo ma,
sèti Yanqóobaak Yuusufa.

Selaw.

17 Yàlla, ndox maa la gis,

ndox maa la gis, di lox;

xóote yaa say,

18 niir ya yuri,

kàddu riire asamaan,

say fitt, fettaxandoo,

19 nga dènoo biir callweer,

melax yi taal àddina,

suuf di lox, di reg-regi.

20 Biir gééj di saw yoon;
saw xàll ci digg ndox mu ne xéew,
te kenn gisul foo teg tànk!

21 Wommat nga sa mbooloo ni ag
jur;

Musaak Aaróona jiite.

78

Nit goreedi, Yàlla gore

1 Muy taalif bu giiroo ci Asaf.

Yeen sama xeet, dégluleen, ma
digal leen;

teewluleen ma, ma wax leen.

2 Maa ngi leen di léeb,

di sulli kumpay démb,

3 muy lu nu dégg, xam ko,

sunuy maam xamal nu ko.

4 Dunu ko nèbb sunuy doom,

xanaa di ko jottli maas giy ñew,

xamal leen jaloorey Aji Sax ji

ak kàttanam aki kéemaanam.

5 Bindal na sèti Yanqóoba téereb
seede,

muy yoon wi mu tegal Israyil.

Mu sant maam yi, ñu xamal ko
seeni doom,

6 ngir ñiy juddu èllëg xam ko,

am ay doom,

ñu màgg, ba xamal ko seeni
doom,

7 ngir ñu wóolu Yàlla,

baña fàtte jéfi Yàlla,

di jéfey santaaneem,

8 te baña roy seeni maam;

maas gu tè woon te déggadi,

ñu ñàkk pastéef

te sàmmuñu kóllërey Yàlla.

9 Waa giirug Efrayim ñoo soxi fitt,
te keroog xare ba ñoo daw.

10 Ñoo sàmmul kóllërey Yàlla,
gàntal yoonam,

11 ba fàtte ay jalooreem,

di kéemaan yi mu leen won.

12 Fa seen kanami maam la def
kéemaan,

fa diiwaanu Cowan, réewum
Misra.

13 Moo xar gééj ga, jal ndox ma
nim tata,

jälle leen.

¹⁴ Bëccëg mu jiitee leen aw niir,
ak leeru sawara guddi gépp.

¹⁵ Moo xar ay doj ca màndiŋ ma,
mbàmbulaan wal, mu nàndal
leen;

¹⁶ mu sotti ndox mu balle ciw
xeer,
walal, mu safi dex.

¹⁷ Teewul ñu wéy di moy Aji Kawe
ji,

di ko gàntal ca màndiŋ ma.

¹⁸ Ñoo diinjate Yàlla xol,
di xemmem ñam wu bakkane.

¹⁹ Ñuy waxal Yàlla naan:
«Xam ngeen ne Yàlla manu noo
taajal ndab ci màndiŋ mi!

²⁰ Dóor naw doj, moos, ndox ma
fettax,
wal ma baawaan,
waaye aw ñam nag?
Daa mana leel mbooloo mii aw
yàpp?»

²¹ Aji Sax ji dégg ci, mer lool;
xolam tàng ci sėti Yanqóoba,
am sànj tàkkal Israyil.

²² Dañoo gëmul Yàlla,
doyloowuñu wallam.

²³ Mu digal niir ya fa kaw,
ubbi bunti asamaan,

²⁴ tawal leen mànn, ñu lekk:
peppum asamaan la leen leel;

²⁵ mburum jambaar la nit lekk,
mu wàcceel leen ca lu ne gàññ.

²⁶ Yàlla wale ngelawal penku fa
asamaan,
bëmëx ak dooleem ngelawal bëj-
saalum.

²⁷ Mu tawal leenu yàpp, mu saawe
ni pënd,

di njanaaw yu ne gàññ ni feppi
suufas géej,

²⁸ wàcce ko fa seen digg dal ba,
mu dajal seeni dëkkuwaay.

²⁹ Mu faj seen aajo,
ñu lekk ba suur këll.

³⁰ Teewul bala seen xel a dal,
seen lanc jállagul sax,

³¹ Yàlla mer na, dal ci seen kaw,
bóom ña èpp doole ca ñoom,
fàdd waxambaaney Israyil.

³² Loolu lépp teewul ñuy bàkkaar
ba tey

te gëmuñu ay kéemaanam.

³³ Mu dagg seeni fan, mu wéy ni
cóolóol,
faat seen bakkan ci safaan bu
gaaw.

³⁴ Ba leen Yàlla fàddee, ña des
sàkku ko,
tuub, waññiku ci moom.

³⁵ Ñu fàttliku ne Yàllaay seen
cëslaay,

xam ne Yàlla Aji Kawe jeej seen
njotlaay.

³⁶ Teewul ñu di ko jéema naxey
wax,

di ko fen.

³⁷ Joxuñu ko woon xol,

sàmmuñu kóllëreem.

³⁸ Teewul mu yërëm,
baal leen seen ñaawtéef,
ba sàнку leen.

Muñ na meram, muñati,
te toppul xolam,

³⁹ ndax xalaataat ne suuxu neen
lañu,
di noo guy dem te du délsi.

⁴⁰ Gàntal nañu ko ba tàyyi ca
màndiŋ ma,

teg ko naqar ca ndànd-foyfoy ga.

⁴¹ Ñu dellu di diinjat Yàlla,
di naqaral Aji Sell, ji séddoo Is-
rayil.

⁴² Fàtte nañu ndimbalam la,
bés ba mu leen jotee ca noon ba,

⁴³ ba def ay firndeem ca Misra,
muy kiraamaam ya ca Cowan.

⁴⁴ Moo soppli deret seen yooni
ndox,

ba naaneetuñu wal ya.

⁴⁵ Mu wàcce seen biir ndiiraanu
weñ

yu leen di lekk,

ak mbott yu leen sànk.

⁴⁶ Mu jox soccet yi seen gàncax,
jébbal njéeréer yi seen meññeef.

⁴⁷ Seen garabi reseñ, mu fóome
tawab yuur,

seen garabi sikomoor, mu fóome
waame.

48 Seen jur gu gudd, mu bàyyeek tawab yuur,
seeni gàtt, mu bàyyeek sawaray melax.

49 Yàlla sotti leen tangooru xadaram,
mu dim sànj ak naqar ak njaqare,
lépp di gangooru ndaw yu indiy musiba.

50 Mu afal meram,
ba musalul seen bakkan,
xanaa jébbal leen mbas ma.

51 Daa fàdd képp kuy taaw ca Misra
te juddoo seen digg doole, fa xaymay sèti Xam*.

52 Mu génne ñoñam niy gàtt,
wommat leen ni gétt ca màndin ma,

53 ba yóbbu leen fu wóor te tituñu;
seeni noon, géej ga mëdd leen.

54 Mu yóbbu leen fa suufam su sell sa,
fa tund woowu mu jènde dooleem.

55 Da leena dàqal ay xeet,
dogal leen céru suuf,
sancal giiri Israyil ca seeni xayma.

56 Teewul ñuy diinat ak a gantal
Yàlla Aji Kawe ji,

sàmmuñu ay dénkaaneem,
57 xanaa dèddu, di ko wor ni seeni maam,
toogadi ni xala gu yolom.

58 Ñu di ko merlook seen bérabi jaamookaay,

di ko fiirlook seen jëmmi tuur.

59 Ba ko Yàlla yégee, mer na,
ba jéppi Israyil lool.

60 Mu gental dèkkuwaayam ba ca Silo,
xaymaam ba mu sampoon ca doom aadama ya.

61 Mu jébbal ngàllo màndargam dooleem†,
may gànjaram ca loxol noon ba.

* 78:51 78.51 sèti Xam mooy Misra ba tey. fi mooy gaal gi àlluway kóllérey Yàlla dence.

62 Daa bàyyee ñoñam saamaru noon,
ndax mere yooya séddoom.

63 Seeni waxambaane deeye xare,
seeni janq lamb;

64 seeni sarxalkat loroo saamar,
te jètun jooyul.

65 Ca la Boroom bi yewwu ni ku doon nelaw,
mel ni jàmbaar ju biiñ xabtal.

66 Mu dóor noon ba yari gannaaw,
teg leen gacce gu dul fey,

67 ba noppi xalab waa kër Yuusufa,
te tànnul giirug Efrayim,

68 xanaa tànn giirug Yuda,
taamu tundu Siyon wi mu sopp.

69 Mu tabax kèram gu sell, na mu mel fa kawa kaw,
dègër ni suuf, si mu samp ba fàww.

70 Mu teg ca tabb Daawuda, jaamam ba,
jèle ko ca gétti xar ya,

71 fa mu doon topptoo jur ga;
mu sàmmlal ko waa kër Yanqóoba,

askanu Israyil wi mu séddoo.
72 Daawuda sàmme leen xol bu mucç ayib,
jiitee leen manoooreem.

79

Yàlla, feyul nu

1 Muy kàddug Sabóor, giiroo ci Asaf.

Céy Yàlla, yéefar yi song nañu sa moomeel,
teddadil nañ sa kër gu sell,
gental nañ Yerusalem.

2 Leel nañ tan yi sa néewi jaam ñi,
leel nañ rabi àll yi sa suuxi wóllère yii.

3 Ñu tuur seen deret nim ndox,
ba Yerusalem daj,
te amul kuy rob néew yi.

† 78:61 78.61 màndargam dooleem ji ñu wax

4 Noo ngi nii di mbalitu
dëkkandoo yi;
ñu séqe nu ay kókkaleeki kekku.

5 Aji Sax ji, xanaa doo nu mere ba
fàww,
sa fiiraange ni sawara ci sunu
kaw?

6 Sippil sa mer yéefar yi la xamul,
ak réew yi wormaalul sa tur.

7 Ñoo sèxètoo giirug Yanqóoba,
gental dëkkuwaayam.

8 Bul nu topp ñaawtéef ya woon,
ngalla gaaw noo gatandoo sa
yërmande.

Danu ne dàll, ba ne dett.

9 Éy Yàlla, yaa nuy musal, wallu
nu,
ba sa seede rafet.
Xettli nu te baal nu sunuy
bàkkaar,
ba sa woy rafet.

10 Bul tax yéefar yi naa:

«Ana seen Yàlla?»

May nu, nu gis ni ngay mbugale
yéefar yi,

feye leen sa deretu jaam yi tuuru.

11 Ñi ñu jàpp, yal na seeni onk
àkki fa yaw.

Ñi ci tànkì ndee, yal nanga leen
musale sa doole ju màgg.

12 Boroom bi, sewal gi la sunuy
dëkk sewal,

képp leen ko juróom yaari yoon,

13 te nun ñiy sa mbooloo, di sa gétt
gi ngay foral,

nu di la sant ba fàww,
di biral sa ngèrèm sèt ba sètaat.

80

Yàlla, suqlil sa njëmbat

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi,
dëppook galan bu ñuy wax Tóor-
tóor yi, di seede Sabóor, giiroo ci
Asaf.

2 Éy yaw, Sàmmu Israyil, teewlu
nu;
yaw mi jiite Yuusufa ni ag jur,

yaw mi toogandook malaakay
serub yi, feqal sag leer.

3 Dawalal sa njambaar, ñeel
Efrayim ak Beñamin ak
Manase,
te wallusi nu.

4 Éy Yàlla, suqli nu;
geesoo nu sa leeru kanam, nu raw.

5 Éy Aji Sax ji, Yàlla Boroom
gàngoor yi,

foo àppal sa mer,
mi ngay wuyoo sa ñaanu mbooloo
mi?

6 Leel nga nuw naqar,
nàndal nu mbàndum rongooñ,

7 def nga dëkkandoo di nu
xëccoo,
noon di nu ree.

8 Éy Yàlla Boroom gàngoor yi,
suqli nu;
geesoo nu sa leeru kanam, nu raw.

9 Yaa déjjatee reseñ Misra,
dàq yéefar yi, indi, jëmbataat.

10 Nga wéex ko,
mu sampu, law, dajal réew mi;

11 keppaaram muur tund yi,
ay caram sàng garabi seedar yu
mag yi.

12 Mu tàllal ay bànqaasam ba
géej,
lawal njebbit la ba dex ga.

13 Lu tax nga bètt ay miiram,
ba ku fa jaare witt ca,

14 mbaam àll di ko ruur,
ndundati àll di ca for?

15 Éy Yàlla Boroom gàngoor yi,
geesul;

séentool asamaan, ba gis
te taxawusi reseñ jii.

16 Taxawusil njëmbat lii nga
jëmbate sa ndijoor,
ngarab sii nga dooleelal sa bopp.

17 Dees koo gor, taal;
yal na ñii sànkoo sa mbugal.

18 Yal nanga yiir ki nga tànn,
kii nga dooleelal sa bopp,

19 ba dootunu la dëddu.

May nu nu dund, nu wormaal sa tur.

²⁰ Éy Aji Sax ji, Yàlla Boroom gàngoor yi, suqli nu, geesoo nu sa leeru kanam, nu raw.

81

Déggal Yàlla, jariñu

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi, giiroo ci Asaf, te ànd ak xalam gu ñuy wax gitiit.

² Sarxolleen ci Yàlla, mi nuy dooleel;

xaaculeen ci Yàllay Yanqóoba.

³ Yékkatileen woy te jiin,

xalam neex, ànd ak moroom ma.

⁴ Wal-leen liit gi ci Terutel weer wi, ak weer wu birale bésu màggal.

⁵ Loolu wartéefu Israyil la, di ndigalu Yàllay Yanqóoba,

⁶ di ndénkaane lu mu dénk waa kër Yuusufa, ba Yàllay dali ca kaw réewum Misra.

Baat bu ma xamul laa dégg, mu naan:

⁷ «Sippi naa leen, woyofal seeni yoxo.

⁸ Ngeen jàq, woo ma, ma xettli leen,

wuyoo leen fa kiiraayal dënn ya, te maa leen nattoo fa wal ma ca Meriba.

Selaw.

⁹ Yeen sama ñoñ, dégluleen, ma dénk leen.

Éy Israyil, su ngeen ma déglu woon!

¹⁰ Buleen fat tuuru jaambur, buleen sujjóotal tuuru doxandéem.

¹¹ Man, Aji Sax ji, maay seen Yàlla ji leen yékkatee réewum Misra. Ñaleen ñafeet, ma reggal leen.

¹² «Waaye sama ñoñ déggaluñu ma,

Israyil gii nangulu ma.

¹³ Moo tax ma bërgël leen ak seenug të,

ñuy wéye seeni pexe.

¹⁴ Éy su ma sama ñoñ déggaloon,

éy su Israyil toppoon samay nam-meel!

¹⁵ Ci saa si laay torxal seeni noon, duma seeni bañ,

¹⁶ ba ku bañ Aji Sax ji di ko raamal,

te àppam du jeex ba fàww.

¹⁷ Kon yeen, ma leel leen ngën-gi-pepp,

reggal leen lem ju doj xelli.»

82

Yàllaay àtte ndawi péncam

¹ Muy kàddug Sabóor, giiroo ci Asaf.

Yàlla toog na, di jiite ndajem bop-pam,

di àtte ndawi péncam, naan:

² «Dungeen bàyyi àtteb njublan, ak di faral ku bon?

Selaw.

³ Sàmmléen àqu néew-ji-dooleek jirim,

tey àtte yoon ku ñàkk ak ku ndóol.

⁴ Walluleen néew-ji-dooleek walaakaana, di leen xettli ci ku bon.

⁵ «Ndawi péncum Yàlla yii xamuñu, dégguñu;

xanaa di doxe lëndëmu ñaawtéef, ba kenuy suuf yépp di jaayu.

⁶ «Dama ne ay yàlla ngeen, yeen ñépp di njabootu Aji Kawe ji.

⁷ Waaye du leen tee dee ni doom aadama,

du leen tee daanu ni képp kuy njiit.»

⁸ Ngalla Yàlla, taxawal, àtte àddina,

yaw yaa séddoo xeetoo xeet.

83

Yàlla, mbugalal noon yi

¹ Di woyu Sabóor, giiroo ci Asaf.

Éy Yàlla, bul ne cell,

² rikk Yàlla, bul tanqamlu, ne patt.

3 Xoolal sa noon yiy riir,
sa bañ yi fippu ba téen!
4 Sa ñoñ lañuy rabatal,
di mànkool sa séddoo yii.
5 Ñu ne: «Ayca nu far seen xeet
wi,
ba deesul fàttlikooti turu Israyil.»

6 Dañoò mànkoo kat,
te yaw lañu takktool:
7 muy néegi EDOM ak Ismayla,
néegi Mowab ak Agar,
8 néegi Gebal, Amon ak Amaleg
ak waa Filisteeek waa Tir,
9 réewum Asiri it fekki leen,
di dooleel askanu Lóot wa.
Selaw.

10 Def leen na nga defoon waa
Majan,
def ko Sisera ak Yabin ca dexu
Kison*.
11 Ña nga sànkoo Endor,
ba doon ub tos fi kaw suuf.
12 Defal seeni njiit na Oreb ak
Seeb,
def seen kilifa yépp ni Seba ak
Salmuna,
13 ña ne woon: «Nan séddoo
parluy Yàlla yi.»
14 Éy Yàlla, wèndeel leen ni call-
weer,
ñu mel ni boob mu ngelaw wal.
15 Éy Yàlla, ni daay di xoyome àll,
sawara wa jafal tund ya,
16 yal nanga leen ni toppeek sa
dooley ngelaw,
tiitale leen sa ngélén.
17 Aji Sax ji, sèlèm leen gâce,
ba ñu sàkku la.
18 Yal nañu rus, jàq ba fàww.
Yal nañu torox, sànkú.
19 Yal nañu xam ne yaw mi tudd
Aji Sax ji donj
yaay Aji Kawe ji yilif àddina yépp.

84

Ku dal ak Yàlla bég

1 Mu jëm ci njiital jàngkat yi, ànd
ak xalam gu ñuy wax gitiit, ñeel
askanu Kore wu góor.

2 Aji Sax ji Boroom gàngoor yi,
yaaka sopplub dèkkuwaay!
3 Damaa namm èttub Aji Sax ji,
di ko gelu ba jeex tàkk,
jëmm jeek xol bi,
di xaacul Yàlla jiy dund.
4 Éy Aji Sax ji Boroom gàngoor yi,
sama buur, sama Yàlla,
sawoor sax tag, nga fat ko,
mbelaar it sàkk tàggam,
denc ay cuujam fa sa sarxalukaay.
5 Ndokklee ku dèkke sa kër,
di la màggalati.

Selaw.

6 Ndokklee ku lay doolewoo,
te namma topp njool ma jëm sa
kër.
7 Buy jàll xuru Jooyoo,
mu saf ko bëti ndox,
céebo sànge xur wa barke,
8 muy gëna am doole,
ba teewi fa Yàlla ca Siyoŋ.
9 Éy Yàlla Aji Sax ji Boroom
gàngoor yi,
déglul, ma ñaan la!
Yàllay Yanqóoba, teewlu ma.

Selaw.

10 Éy Yàlla, geesul Buur, sunu
kiirraay,
ngalla niiral kii nga fal.
11 Benn fan ci sab ètt de
moo dàq junniy fan feneen.
Sama taxawaayu bunt kër Yàlla
moo ma gënal téraayu biir
xaymab ku bon.
12 Aji Sax ji Yàllaa mat jant, mat
kiirraay;
yiw ak daraja, Aji Sax ji joxe;
te du ngëneel lu muy bañal ku
mât.
13 Éy Aji Sax ji Boroom gàngoor yi,
ndokklee ku la wóolu.

* 83:10 83.10 Seetal ci Njiit ya 7—8.

85

Aji Sax ji, suqleeti nu

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi, di kàddug Sabóor, ñeel askanu Kore wu góor.

² Éy Aji Sax ji, yaa baaxe woon sa réew mi,
ba suqli sèti Yanqóoba yi,
³ baal sa mbooloo seeni ñaawtéef, jéggal leen bépp bàkkaar.

Selaw.

⁴ Ba nga xadar ja, muñ mer ma.

⁵ Éy Yàlla mi nuy musal, suqli nu, te meddi.

⁶ Xanaa doo nu mere fàww, ba ca sèt yaak sètaata ya?

⁷ Xanaa dinga leqli sa mbooloo, ba ñu man laa bannexoo?

⁸ Éy Aji Sax ji, won nu sa ngor, baaxe nu sag wall.

⁹ Woykat ba nee: «Naa déglu lu Aji Sax ji Yàlla di wax.»

Jàmm lay wax wóllèreem ñiy ñoñam,

ba duñu dellu ci jëfi dof.

¹⁰ Wallam aka jege ñi ko ragal, te leeram dëgmal sunu réew mi!

¹¹ Ngor ak kóllèree daje, njekk ak jàmm saafonte,

¹² kóllère jebbee fa suuf, njekk séentoo asamaan,

¹³ Aji Sax ji it maye ngèneel, sunu suuf meññal,

¹⁴ njekk jiitu Aji Sax ji, di ko xállal yoonam.

86

Ma ñaan, bésub njàqare

¹ Mu di ñaanu Daawuda.

Éy Aji Sax ji, teewlu ma, nangul ma,
damaa ñàkk, néew doole.

² Maa gore, musal ma; maay sa jaam bi la wóolu, yaw, sama Yàlla, wallu ma.

³ Éy Boroom bi, baaxe ma;

yaw laay yendoo woo wall.

⁴ Boroom bi, bannexalal sab jaam,

yaw laa dékk sama xol.

⁵ Boroom bi, yaa baax, di bale, di nàddil sa ngor képp ku lay sàkku.

⁶ Éy Aji Sax ji, teewlu, ma ñaan la;

déglul, ma tinu la.

⁷ Bu ma la wooyee bésub njàqare, yaa may nangul.

⁸ Boroom bi, doo moroomu tuur yi,

te jëf melul ni sa jos.

⁹ Boroom bi, mboolem xeet yi nga sàkk

ñoo lay sujjóotalsi,

di mággal sa tur.

¹⁰ Yaa mágg te yéemey jëf, yaw donj yaa di Yàlla.

¹¹ Éy Aji Sax ji, won ma sa nam-meel,

ma doxe sa worma.

Tënkala sama xol ci ragal la.

¹² Boroom bi sama Yàlla,

naa la sante xol bu fees,

mággal la ba fàww.

¹³ Ngor lu réy nga ma won, sorele maak tēraayu bàmmeel.

¹⁴ Éy Yàlla, nit ñu bew a ma jógal, def gàngoor gu néeg, di rébb sama bakkan, te seetuñu la ci.

¹⁵ Waaye yaw Boroom bi Yàlla, yaa ñeewante, yèrēm,

yaa muñ mer, bare ngor ak worma.

¹⁶ Geesu ma, baaxe ma.

Dooleelal sab jaam,

wallul ki sa jaam sukk jur!

¹⁷ Ngalla def ma sa firndey mbaax, ba bañ yi gis ci, rus,

ndax yaw Aji Sax, ji ma dimbali, dëfal ma.

87

Siyon, yaay ndeyu xeet yi

¹ Ñeel askanu Kore wu góor, di woyu Sabóor.

Dëkkub Aji Sax ji, kenu yaa nga ca tund yu sell ya.

² Aji Sax jee sopp bunti Siyon gii, mu gënal ko fu askanu Yanqóoba dëkke.

³ Yaw, dëkkub Yàlla bi, tuddees na say jaloore.

Selaw.

⁴ Yàlla nee: «Ma limaale Mis-raak Babilon, ñi ma xam di dégg.

Xoolal Filisti ak Tir, ak réewum Kuus.

Nit a ngii, juddoo fa.»

⁵ te teewul ñu cosaanale ko Siyon, ne kii ak kee fa bokk juddoo, te Aji Kawe jee saxal Siyon.

⁶ Aji Sax jeey lim xeet yi, limaale leen ne: «Kii fi la juddoo.»

Selaw.

⁷ Kuy fecc ak kuy woy ànd naan: «Sunu cosaanoo cosaan fii la!»

88

Ma jàq, jooy

¹ Muy woyu Sabóor, ñeel askanu Kore wu góor, jëm ci njiital jàngkat yi, dëppook galan bu ñuy wax Maalat Leyanot, di taalifu Eman, mi bokk ci giirug Esra.

² Éy Aji Sax ji, Yàlla ji may musal, bëccëg ma yuuxu, guddi ma yuuxu fi sa kanam.

³ Yal na sama ñaan àgg fa yaw; teewlul, ma woote wall.

⁴ Damaa suur këll ay musiba, ba soreetuma njaniiw,

⁵ ñu sóoraale maak ñi wàcci biir bàmmeeel.

Ma mel ni jambaar ju kenn amatul yaakaar,

⁶ bokk ci néew, yi dara waratul, mbaa ku ñu bóom, mu tëdd cim pax,

faaleetoo ko, xanaa dagg ko, wacc.

⁷ Tàbbal nga ma kàmb gu xóot, biir xóotey lëndëm.

⁸ Yen nga ma sa xadar, tance ma sa gannax yépp.

Selaw.

⁹ Dàqal nga may xame, tax nga ñu seexlu ma; ma tëju, génnatuma.

¹⁰ Samay gët a ngi giim ndax naqar.

Éy Aji Sax ji, maa ngi lay woo bés bu ne, dékk lay loxo.

¹¹ Ku dee, lu muy doyeeti say kéemaan?

Ndax néew dina jóg di la màggal?

Selaw.

¹² Dees na siiwal sa ngor biir bàmmeeel, mbaa sa worma ci paxum sànkute?

¹³ Ana kuy yég say kéemaan ci googu lëndëm?

Ku lay seedeel njekk réew ma fátte faloo?

¹⁴ Aji Sax ji, man, yaw lay woo wall,

xëy, kare la gii ñaan, ne la:

¹⁵ Éy Aji Sax ji, loo may gântale, di ma fuuylu?

¹⁶ Mitit bay laatikaaf, sama ngone ba tey;

sa mbugal yu raglu, ba bopp ubu ràpp!

¹⁷ Sa mer mëdd ma,

sa mbugal yu raglu sànk ma,

¹⁸ mëdd ma nim ndox bés bu ne, gëndoo fi sama kaw.

¹⁹ Dàqal nga ma soppeek xarit, ma far xejjoo lëndëm.

89

Aji Sax ji, loo dige woon?

¹ Muy taalif bu ñeel Etan mi bokk ci giirug Esra.

² Aji Sax ji laay woye ngoram, ba fàww,

di biral wormaam sët ba sètaat.

³ Dama ne, sa ngor dàkk la sax,

fa asamaan nga dëel sa worma.

⁴ Aji Sax ji nee: «Damaa fas kóllèreek ki ma tànn, muy Daawuda sama jaam bi ma giñal ne ko:

⁵ «Damay saxal sa askan ba fàww, samp sab jal sèt ba sètaat.»»

Selaw.

⁶ Aji Sax ji, waa asamaan a ngi lay sante say jaloore, ndajem ñu sell ña di la joobee sa worma.

⁷ Ana kuy dab-dabal Aji Sax ji, fa kawa kaw? Ana ci goney Yàlla yi ku nirook Aji Sax ji,

⁸ Yàlla, ji ñu terala teral ci jataayu ñu sell ñi, te mu gëna raglu lu ko wër?

⁹ Yàlla, Aji Sax ji Boroom gàngoor yi,

Ki Sax, ana ku tollook yaw doole? Yaw mi worma fèete fu ne!

¹⁰ Yaw yaa man géej gu sàmbaraax; gannax ya fuddu, nga dalal.

¹¹ Yaa fàdd Raxab*, bóom ko, tasaare say noon ci sa doole.

¹² Yaa moom asamaan, yaa moom suuf.

Àddinaak li ci biiram, yaa ko taxawal.

¹³ Bëj-gànnar ak bëj-saalum, yaa ko sàkk.

Tabor ak Ermon, tund ya, di sarx-ollee sa tur.

¹⁴ Yaa àttan, jàmbaare; sa loxo di dooley neen, sa ndijoor ca kaw!

¹⁵ Njekk ak njub a lal sab jal, ngor ak worma dox jiitu la.

¹⁶ Aji Sax ji, ndokkee mbooloo mu la xal di sarxollee, di niitoo saw yiw,

¹⁷ ànd di la bége bés bu ne, sag njekk siggil leen.

¹⁸ Seen darajay doole, yaw a. Boo nu baaxee, nu yokku kàttan.

¹⁹ Sunu kiirlaay lii, Aji Sax jeey boroom; sunu buur bii, Aji Sell ji séddoo Israyil ay boroom.

²⁰ Wax nga say wóllère ci peeñu, ne leen: «Tànnè naa jàmbaar ci xeet wi,

dénk ko ndimbal.

²¹ Gis naa sama jaam Daawuda, fale ko sama diw gu sell,

²² ànd ak moom, saxal ko, di ko dooleel.

²³ Noon du ko bett, ku bon du ko torxal.

²⁴ Ay bañam, ma rajaxe; ay noonam, ma fàdd,

²⁵ sama wormaak sama ngor di ko gunge, may yokk kàttanam.

²⁶ Géej, ma teg ci loxoom, dex, ma ne ca tegg ndijooram.

²⁷ Moo ma naa: “Yaay sama baay, di sama Yàlla, di sama wéeru-mucc.”

²⁸ Te it maa koy def samab taaw, tiimale ko buuri àddina,

²⁹ sàmmaal ko sama ngor ba fàww, feddlil ko sama kóllère.

³⁰ Damay saxal askanam ba fàww, yàggal ab jalam ni asamaan.

³¹ Bu ay sètam wàccce sama yoon, baña doxe samay ndigal,

³² mbaa ñu xètt sama dogali yoon, baña sàmmonteek samay san-taane,

³³ ma bantale leen seenug moy, dumaa leen seen ñaawtéef.

³⁴ Waaye дума ko daggal sama ngor,

te дума ko ñàkke worma.

³⁵ Дума fecci sama kóllère, te дума toxal sama kàddu.

³⁶ Benn yoon laa ko giñ ci sama sellnga,

duma fen Daawuda:

³⁷ askanam, dàkk;

ab jalam fi sama kanam ni jant bi,

³⁸ ak weer wi sax ba fàww, dib seede bu wér ca niir ya.»

Selaw.

* 89:11 89.11 Raxab: mbaa ninki-nànka ba tey.

39 Ndaxam yaw Yàlla, jéppi nga ki
nga fal,
mere ko, wacc ko.
40 Fecci nga sa kólléreek sab jaam,
foq nguoram, detteel ko.
41 Bètt nga miiram yépp,
saam ay tataam,
42 ku fa jaare, jël ca alalam,
mu doon mbalitu dëkkandoo yi.
43 Yékkati ngay bañam,
noonam yépp di ree.
44 Dayal nga saamaram,
te taxawuwloo ko cib xare.
45 Xañ nga ko darajaam,
rattax ngànguneem fa suuf.
46 Dagg nga fani ngoneem,
sang ko gacce.

Selaw.

47 Éy Aji Sax ji, xanaa lii du jeex?
Xanaa doo làqu fàww nii,
sa mer di boy?
48 Bàyyi ma xel, samay fan
yàggul.
Xanaa du neen a tax nga sàkk
mboolem doom aadama?
49 Ana kuy dund te du dee?
Ku mana récc téraayu bàmmee!
Selaw.
50 Boroom bi, ana sa ngor la nga
daan jéfe
te nga giñale woon ko Daawuda ci
sa worma?
51 Boroom bi, bàyyil xel ci sa
gacceg jaam ñi,
ak xeet yu bare yi ma yenu yépp.
52 Aji Sax ji, say noon a ngi sewal
buur bi nga fal, ne ko dann.
53 Cant ñeel na Aji Sax ji ba fàww.
Amin, amin.

90

Doom aadama yàggul

1 Muy ñaanu Musaa, góorug Yàlla
ga.

Boroom bi, yaa nu masa fat
maasoo maas.
2 Bala tund yee juddu,
bala ngay sos suuf ak àddina,
yaa mas di Yàlla, ba fàww.

3 Yaay delloo doom aadama ci
pënd,
ne ko: «Yaw, doom aadama, del-
lul!»
4 Junniy at ci yaw
daa gaaw ni démb ak tey,
mbete waxtu yu néew ci wattub
guddi.
5 Yaay buub nit, nelawal ko.
Suba mu jebbi nim ñax,
6 xëy, jebbi, naat;
ngoon mu lax, wowal.
7 Soo meree kay, nu sànk, nu
nga xadaru, nu jàq.
8 Sunuy ñaawtéef a ngi janook
yaw,
te sunu mbóot leer na la.
9 Sunu giiru dund nga di nu mere,
sunuy fan jeex ni noo guy naaw.
10 Sunu àppu dund di juróom
ñaar fukki at,
ku dègër ba dègër, juróom ñett
fukk;
li ci èpp di coonooku tiis,
ne fëyy, nu wéy.
11 Ana ku xam sa dooley mer
ak sa xadar ju raglu?
12 Yal nanga nu xiir ci lim sunuy
fan,
ba nu mana dawal xel mu rafet.
13 Aji Sax ji, délsil, loo deeti xaar?
Ngalla yèremal sa jaam ñi.
14 Nu xëy, nga reggal nu sa ngor,
nuy sarxolle, bannexoo ko sunu
giiru dund.
15 Bannexal nu limu fan yi nga
nu mbugal,
diirub ati tiis yi nu dund.
16 Yal na sa jaloore leer sa jaam ñi,
sa daraja leer seeni doom.
17 Boroom bi sunu Yàlla, ngalla
baaxe nu.
Sottalal nu sunuy liggéey,
rikk, sottalal nu sunuy liggéey.

91

Aji Sax jee mat kaaraange

1 Ku dëkke kiiraayu Aji Kawe ji
yaa këroo keppaaru Aji Man ji.
2 Dama naa Aji Sax ji:

«Yaw laay làqoo, di la fegoo;
ngay sama Yàlla ji ma doyloo.»

³ Kii kay moo lay musal cig fiir
ak loraangey mbas.

⁴ Kiiraayam la lay sànge,
nga yiiru, làqu;
wormaam yéew la, di la aar.

⁵ Doo ragal njàqarey guddi
mbaa fittu bëccëg

⁶ mbaa mbas mu yooteq lëndëm,
ak balaa buy fàdde njolloor.

⁷ Junni daanu fi sa wet,
fukki junni (10 000) daanu fi sa
ndijoor,

du tax mu jege la.

⁸ Say gèt nga ciy teg,
di seetaan ku bon di jot yoolam.

⁹ Yaw mi màkkaanoo Aji Sax ji,
Aji Kawe jii di sama rawtu,

¹⁰ genn loraange du la dab,
balaa du jege sa xayma.

¹¹ Ay malaakaam la lay booleel,
ñu di la sàmm foo jëm.

¹² Seeni loxo lañu lay leewoo,
ba doo fakkastaloow doj.

¹³ Dangay falaxe jaan ak gaynde,
di rajaxe ñàngóor ak sibi.

¹⁴ Yàlla da naa: «Kii de man la
safoo,
ma di ko xettli.
Man la xam, te maa koy teg fu
wóor.

¹⁵ Mu woo ma, ma wuyu ko;
mook man ci biir njàqare,

ma xettli ko, darajaal ko,
¹⁶ reggal koy fan,

baaxe ko samag wall.»

92

Nu woy bésub Noflaay

¹ Muy woyu Sabóor ngir bésub
Noflaay.

² Céy ngéneel li ci sant Aji Sax ji,
di la woy, yaw Aji Kawe ji,

³ xéye tudd sa ngor,
gonloo xamle sa worma,

⁴ xalamu fukki buum ànd ak mo-
room ma,
xeetu kooraa jibandoo.

⁵ Aji Sax ji, yaa ma bégale say
jaloore,

may sarxolle ci say manoore.

⁶ Aji Sax ji, yaa réyi jéf;
xóoti pexe.

⁷ Ku ñàkk xel réere ko,
ku dofe umple ko.

⁸ Bu ku bon séqlee nim ñax,
képp kuy def lu bon di yokkule,
dañoó nara sàнку ba fàww rekk.

⁹ Waaye yaw ma fa kaw,
yaay Aji Sax ji ba fàww.

¹⁰ Aji Sax ji, sa noon yi kay, ndeke
yoo;

ndeke yoo sa noon yi, sàнку rekk;
defkati mbon ñépp, félxoo rekk.

¹¹ May nga ma dooley nagu àll,
ma diwoo diw gu bees.

¹² Maa gis jéllu noon yi,
dégg yuuxi ñu bon ñi may tèru.

¹³ Ku jub day naat nig tàndarma,
màgg ni seedaru Liban

¹⁴ gu ñu jëmbat biir kër Aji Sax ji,
muy naate sunu biir èttu Yàlla;

¹⁵ bu màggatee sax di meññ,
tooy xepp, séq lipp,

¹⁶ di biral njubtey Aji Sax ji,
sama cëslaay ji dencul njubadi.

93

Ma bàkk Aji Sax ji

¹ Aji Sax jeey buur, soloo daraja;
Aji Sax jee solu, gañoó doole:
àddinaa ngii, dèju te raful.

² Sab jal a masa sax,
te yaa masa nekk.

³ Aji Sax ji, géej a riir,
géej a àddu, mu riir,
gannax ya rèkk, mu riir.

⁴ Waaye riirum wal mu walan-
gaanoo,

ak géej gu sàmbaraaxoo,
Aji Sax ja fa kaw a rawati!

⁵ Say santaanee wér te wóor;
Aji Sax ji, sellnga la sa kër jagoo
bésoo bés.

94

Yàllaay mbugal ku bon

¹ Éy Aji Sax ji Yàlla, boroom mbugal!

Boroom mbugal, feqal sag leer!

² Yaw miy àtte àddina, jógal yool ku bew.

³ Aji Sax ji, fu ku bon kiy àkki?

Fu ku bon kiy kañu àkki?

⁴ Ñu ngi làmmiñoo reewande, képp kuy def lu bon di damu.

⁵ Aji Sax ji, say ñoñ lañuy dëggaate;

say séddoo lañuy néewal.

⁶ Jëtun akub doxandéem, ñu faat; ab jirim, ñu bóom,

⁷ te naa: «Ki Sax gisu ci, Yàllay Yanqóoba jii yégu ko.»

⁸ Yeen bokk yu dofe yi, moytuleen.

Gàtt xel yi, kañ ngeen di muus?

⁹ Ki jëmbati nopp, da dul dégg a? Am ki xari gët, da dul gis?

¹⁰ Kiy yar yéefar yi, da dul mbugalee?

Du mooy kiy xamal nit?

¹¹ Aji Sax ji xam na xalaatu nit, xam ne cóolóolu neen la.

¹² Ki Sax, ndokklee ki ngay yar,

tàggat ko ci saw yoon,

¹³ dëfal ko ci bési safaan, ba keroog ñuy gasal ku bon.

¹⁴ Boroom bi kat du wacc ñoñam muk,

du bàyyi ay séddoom.

¹⁵ Àtte dina dellu laloo njekk, képp ku jub topp ca.

¹⁶ Ana ku may taxawal ci ñu bon ñi?

Ku may jógal ci biir ñiy def lu bon?

¹⁷ Su ma Aji Sax ji walluwloon, tuuti ma fanaani réew ma ne selaw.

¹⁸ Dama noon: «Tarxiis naa!»

Waaye yaa ma awoo sa ngor.

¹⁹ Ma bare xalaati xol, nga dëfal ma, ma bég.

²⁰ Loo séq ak njiit lu jubadi

luy yoonal njubadi?

²¹ Ñii dañoo mànkoo, di tëru ku jub,

di teg àtteb dee ku deful dara.

²² Waaye Aji Sax jeey sama rawtu, sama Yàlla laay sës, làqu.

²³ Moo leen di këpp seen ñaawtéef,

sànke leen seenug mbon.

Sunu Yàlla Aji Sax jee leen di sànk.

95

Kaayleen, nu sant

¹ Kaayleen, nu sarxolleel Aji Sax ji, nu xaacul ki nuy sës, mucc.

² Nanu ko dikke cant, woyal ko, mu riir.

³ Aji Sax jeey Yàlla ju màgg ji, buur bu mag bi tiim yàllay xeet yépp.

⁴ Moo moom xóotey suuf,

moom colli tund yi,

⁵ moom géej, sàkk ko,

moom jéeri ji mu mooñ.

⁶ Nan ségg, sujjóot, sukkal Aji Sax ji nu sàkk.

⁷ Mooy sunu Yàlla, nuy xeet wi muy foral, diy gàtt ciy loxoom.

Bésub tey yal nangeen dégg kàddoom

⁸ ga mu noon: «Buleen të, na woon fa Meriba,

jantub keroog fa Maasa, ca màndiñ ma,

⁹ fa ma seeni maam doon nattoo, di ma seetlu te gis la ma def*.

¹⁰ Ñeent fukki at laa jéppi googu maas,

ma ne: «Xeet wu ñàkk wormaa ngi,

te faaleedi samay santaane.»

¹¹ Moo ma taxa mer, ba giñal leen, ne duñu tàbbi fa sama noflaay.»

96

Buur Yàllaa ngi àttesi àddina

¹ Woyleen Aji Sax ji woy wu yees,

* 95:9 95.9 Seetal ci *Mucc ga* 17.1-7.

te àddina yépp woy Aji Sax ji.
² Woyleen Aji Sax ji, màggal turam,
 di yéene bés ak bés ne mooy musle.
³ Siiwal-leen teddngaam fi biir xeet yi,
 xamal waasoo waaso ay jalooreem.
⁴ Aji Sax jee màgg, jara santa sant te gêna mata ragal lépp lu ñuy jaamu.
⁵ Mboolem yàlla yi xeet yiy jaamu, yàllantu la,
 waaye Aji Sax jee sàkk asamaan.
⁶ Màggaay ak daraja, fa moom, dooleek taar, fa kèram gu sell.
⁷ Yeen làngì xeet yi, seedeel-leen Aji Sax ji;
 seedeel-leen Aji Sax ji teddngaak doole.
⁸ Seedeel-leen Aji Sax ji teddngay turam,
 yékkatil kob sarax, duggaale èttam.
⁹ Sujjóotal-leen Aji Sax ji làmboo sellnga,
 te àddina wèrngal kèpp di ko loxal.
¹⁰ Neleen xeet yi Aji Sax jee buur: àddinaa ngii, dèju te raful.
 Mooy àtte xeet yi njub.
¹¹ Asamaanoo, bégal! Suufoo, bannèexul!
 Géejoo, riiral yaak li la fees,
¹² te mbooy mi di jaayu, mook lu ci biiram,
 garabi àll bi sarxolleendoo,
¹³ gatandoo ko Aji Sax jiy dikk, àttesi àddina,
 di àtte dun bi njekk,
 tey àttee xeet yépp dèggam.

97

Nguurug Aji Sax ji njekk la

¹ Aji Sax jee buur, na àddina bég;
 dunoo dun bannèexu.
² Ay xambaar a ko yéew,
 njekk ak njub lal ab jalam.
³ Sawaraa dox, jiitu ko,
 di xoyomi noonam wetoo wet,

⁴ ay melaxam leeral àddina,
 waa àddina gis, di pat-pati;
⁵ tund yi ne soyoX seey fi kanam Aji Sax ji
 boroom àddina sépp.
⁶ Asamaan a ngi biral njekkam,
 xeetoo xeet di gis darajaam.
⁷ Gàcce ñeel na kuy jaamu jèmmi tuur,
 di puukarewoo ay yàllantu.
 Yeen yàllay xeet yépp, sujjóotal-leen kii,
⁸ Siyon dégg ca, bég,
 waa Yuda it di bannèexoo àttey Aji Sax jii.
⁹ Aji Sax ji, Aji Kawe ji tiim suuf sépp;
 yaaka màgga màgg, ba sut tuuroo tuur.
¹⁰ Yeen soppey Aji Sax ji, bañleen lu bon.
 Aji Sax jee sàmm ay wóllèreem,
 di leen musal ci ku bon.
¹¹ Jub, leerlu;
 jubal, bég.
¹² Yeen aji jub ñi, bannèexooleen Aji Sax ji,
 sante ko sellngaam.

98

Woyleen Aji Sax jiy àttesi

¹ Muy kàddug Sabóor.

Woyleen Aji Sax ji woy wu yees,
 moo def ay jaloore,
 kàttanam ak sellngay dooleem jox na ko ndam li.
² Aji Sax jee xamleg wallam,
 feeñal njekkam, xeet yi gis.
³ Moo dencal banni Israyil ngo-ram,
 dencal ko wormaam,
 àddina ba mu daj di gis ni nu sunu Yàlla walloo.
⁴ Yeen àddina sépp, xaacul-leen Aji Sax ji,
 sampleen, sarxolle te woy!
⁵ Xalamal-leen Aji Sax ji, woyal ko,
 xalamal ko, woyati.
⁶ Wal-leen liit yi, wal bufta yi
 te xaacul buur Aji Sax ji!

7 Na géej riirandook li ko fees,
mook àddinaak li ci biiram,
8 dex tàccu,
tund sarxolleendoo,
9 gatandoo ko Aji Sax jiy dikk,
àttesi àddina,
di àtte dun bi njekk,
tey àttee xeet yépp dëgg.

99

Aji Sax ji buur bu sell la

1 Aji Sax jeey Buur. Yeen xeet yi,
ragal-leen ko!

Moo toogandook malaakay serub
yi. Suufoo, soo yeboo,
yèngu!

2 Aji Sax ji fi Siyon a màgg,
kawee, tiim xeetoo xeet.

3 Sa tur weeka màgg te raglu.
Sàbbaal-leen ko.

—Kee sell!

4 Buur, jéfe yoon mooy dooleem,
te yaa saxal njub, yoon ak njekk
ci askanu Yanqóoba.

5 Màggal-leen sunu Yàlla, Aji Sax
ji,

te sujjóot fa ndëggastalam.

—Kee sell!

6 Musaak Aaróona bokk ciy sarx-
alkatam,

Samiyel bokk ca ñay tudd turam.
Ñuy ñaan Aji Sax ji, mu di leen
nangul.

7 Fa biir taxaaru niir wa la waxeek
ñoom,

ñu topp kàdduy seedeem ak do-
galu yoonam ba mu leen
joxoon.

8 Céy sunu Yàlla Aji Sax ji, yaa leen
nanguloon,

di seen Yàlla ju leen di baal,
te di leen mbugale seeni jéf ju bon.

9 Màggal-leen sunu Yàlla, Aji Sax
ji,

te sujjóot fa tundam wu sell wa.

—Sunu Yàlla Aji Sax jee sell!

100

Aji Sax jee baax

1 Muy jàngi cant.

Yeen waa àddina sépp,
xaacul-leen Aji Sax ji.

2 Nangeen jaamoo Aji Sax ji mbég,
dikke koy woy!

3 Seedeleen ne Aji Sax jeey Yàlla.

Moo nu sàkk, nuy ñoñam,
di gàttam yi muy foral.

4 Nangeen dugge kèram ag cant,
dugg èttam di màggal,
sant ko, teral turam.

5 Aji Sax jee baax, gore ba fàww,
worma ja sax dàkk!

101

Buur a ngi jaayanteek Yàlla

1 Ñeel Daawuda, di kàddug
Sabóor.

Ngor ak yoon laay woy.

Yaw Aji Sax ji laay joobe.

2 Naa teewlu yoonu maandute.

Ana kañ nga may dikkal?

Naa doxe maandute
fi sama biir waa kër.

3 Caaxaani neen, xooluma;
jéf ju wàcc yoon, bugguma,
taqu ma fenn.

4 Kuy nas njekkar, sore ma;
lu bon, xawma ko.

5 Kuy jèw moroomam, ma
wedamal;

ku danñiiral ak ku reew,
muñaluma la.

6 Ku dëgg ci réew mi, ma geesu,
ngir fat ko.

Te kuy wéye maandute,
kookoo may liggéeyal.

7 Kuy njublan du tooge sama kër,
kuy fen du taxaw sama kanam.

8 Maay xèy, sànk képp ku bon ci
réew mi,

ngir dagge ci dëkkub Aji Sax jii
képp kuy def lu ñaaw.

102

Yàlla, bu ma rey

1 Muy ñaanu néew-ji-doole
ju sonn, bay diis Aji Sax ji
njàqareem.

2 Éy Aji Sax ji, déglul, ma ñaan la;

yal na sama yuux àgg fa yaw.
³ Bu ma dummóoyu bésuh njàqare;
 teewlu ma,
 gaawe ma sama bésuh woote!
⁴ Samay fan a ngi wéy ni saxar,
 sama yax yi mel nib taal.
⁵ Sama xol bi wow ni ñax mu xuur,
 ba lekk safatu ma.
⁶ Damaa jáq, di onka onk,
 ba desey yax.
⁷ Ma mel nim tan ci màndinj mi,
 mbete looy cib gent.
⁸ Nelaw të;
 ma mel ni picc mu wéetoo puju néeg.
⁹ Bés bu ne noon yi di ma sewal;
 ñi may ñaawal di móoloo sama tur.
¹⁰ Lekkuma xanaa di diwoob dóom, toroxloo;
 te lu ma naan, tuur ca rongooñ,
¹¹ te sa mer ak sa xadar a tax,
 nde yaa ma fab, xalab.
¹² Ker a ngi law, nara mëdd samay fan.
 Maa ngi wowat nim ñax.
¹³ Waaye yaw Aji Sax ji, yaay des ba fàww,
 saw tur saxal maasoo maas.
¹⁴ Yaw yaay taxaw, ñeewante Siyon,
 ndax baaxe ko jot na,
 àpp ba kay mat na.
¹⁵ Sa jaam ñeeka sopp doji dëkk bii ñu màbb,
 ñoo ñeewante tojiti gentam bii.
¹⁶ Na xeet yi wormaal turu Aji Sax ji,
 buuri àddina sépp wormaal dara-jaam,
¹⁷ nde Aji Sax jee tabaxaat Siyon,
 nara feeñeg leeram.
¹⁸ Mooy nangul aji tumurànke,
 xeebul ñaanam.
¹⁹ Nañu bindal lii maasug èllég,
 ba xeet wu sosoogul màggal Ki Sax,
²⁰ nde Aji Sax jee jéere fu sellam fa ca kaw,
 di niire suuf fa asamaan,

²¹ ngir teewlu onki ñi ñu tëj,
 nara ubbi ñi dee di seen àtte,
²² ba ñu siwal turu Aji Sax ji fi Siyon,
 màggale ko fi Yerusalem,
²³ kera ba xeet yiy bokk daje,
 ñook réew yi, ngir jaamu Aji Sax ji.

²⁴ Sama digg doole la ma semmale,
 gàttal samaw fan.
²⁵ Ma ne: «Éy sama Yàlla, maasoo maas, say at du jeex.
 Bu ma yóbboo sama diggi fan.
²⁶ Bu yàgg nga samp suuf,
 sàkke asamaan say yoxo.
²⁷ Ñoom ñuy jeex, yaw nga sax,
 ñoom ñépp ràpp ni mbubb,
 nga soppì leen niy yére, sànni;
²⁸ te yaw ngay kenn ki,
 te say at amul kem.
²⁹ Sa doomi jaam ñeey dëkk;
 seen askan sax fi sa kanam.»

103

Ma sant Aji Sax ji

¹ Ñeel Daawuda.

Naa sant Aji Sax ji ci saa xol bii,
 saa jëmm jépp di sàbbaal sellngay turam!
² Naa sant Aji Sax ji ci saa xol bii,
 te baña fàtte mboolem xéewalam!
³ Moo lay baal foo ñaawe,
 di la wéral foo woppe.
⁴ Mooy jot sa bakkan,
 kaalaa la ngor ak yërmande,
⁵ di reggal sa bakkan bànneex,
 yeesalal lag ndaw,
 nga màggataale doole nig jaxaay.

⁶ Aji Sax jee def njekk,
 di àtte jépp néew-ji-doole.
⁷ Moo xamal Musaa ay nammeelam,
 xamal bànni Israyil ay jëfam.
⁸ Yërmandeeku yiw, fa Aji Sax ji.
 Moo muñ mer te bare ngor.
⁹ Saxoowul di toppe,
 dencul mer ba fàww.

10 Du sunuy bàkkaar la nu mbu-
gal,
du sunuy ñaawtéef la nu fey.
11 Ni asamaan tiime suuf,
ni la ngoram yiire ku ko ragal.
12 Ni penku soree sowu,
ni la nu soreleek sunu mbugali
tooñ.
13 Ni baay yërème doom,
ni la Aji Sax ji yërème ku ko ragal.
14 Moo xam sunu bind,
di bàyyi xel ne pënd lanu.
15 Nit aki fanam di saxayaay
suy law ni tóor-tóoru àll;
16 ngelaw li wal, mu ne mes,
mel ni masu faa nekk.
17 Waaye ngoru Aji Sax ji naka
jekk
ñeel na fàww ku ko ragal;
njekkam ñeel sètaati
18 kuy sàmm kóllérem,
di saxoo jéfe tegtali yoonam.
19 Aji Sax jee samp asamaan ab
jalam,
nguuram ñank lépp.
20 Yeen malaaka yi, santleen Aji
Sax ji,
yeen jambaar yu mag yiy jéfe
ndigalam,
di sàmm kàddoom.
21 Santleen Aji Sax ji, yeen
gàngoori xareem yépp,
yeen dagam yiy jéfe coobareem.
22 Yeen bindeef yépp, nangeen
sante Aji Sax ji
fépp fu mu tiim.
Naa sant Aji Sax ji ci saa xol bii!

104

Màggal-leen ki sàkk lépp

1 Naa sant Aji Sax ji ci saa xol bii!
Aji Sax ji sama Yàlla, yaaka
màgga màgg.
Teddngaak daraja nga soloo,
2 làmboo leer ni mbubb,
firi asamaan ni ndimo,
3 xadd say néegi kaw ci biir ndox
mi,
def niir yi say waruwaay,

di daagoo kaw laafi ngelaw,
4 def ngelaw yi say ndaw,
ay sawara boy, di say jawriñ.
5 Yaa dēj suuf ciy kenoom,
deesu ko yëngal ba fàww.
6 Yaa ko sange xóotey géej ni
mbubb,
ndox ma taxaw, tiim tund ya.
7 Nga gëdd, ndox ma fëx;
nga dënu, mu daw,
8 wale kaw tund ya, wàccsi xur ya,
di bérab ba nga ko beral.
9 Ag kemu nga teg, du ko wees,
te dootu muur suuf si.
10 Yaa ballal bëti ndox ya ca xur
ya,
ñuy wale digg tund ya,
11 ngay nàndal bépp ndundatu àll,
di wëgg mbaamu àll,
12 njanaaw dëkke ca wet ga,
baatam jibe fa garab ya.
13 Yaa suuxate tund ya fa sa néegi
kaw,
sa liggéey reggal suuf.

14 Yaa saxalal jur gi ñax
ak gancax gu doom aadama di
bey,
ba génnee ab dund fi suuf,
15 dugub di ko dooleel,
biiñ di bégal xolam,
ag diw di leeral kanamam.
16 Garabi Aji Sax ja, seedari Liban,
ya mu jëmbat, regg nañu,
17 picc tàgge ca,
xodd dëkke garab gu dul ruus,
18 tund wu mag ñeel kéwéli àll,
xunti di rawtub daman*.
19 Yaa sàkk weer, muy takku ja-
mono,
sàkk jant, mu xam waxtuw fa-
toom.
20 Yaa def lëndëm, mu guddi;
bépp rabu àll di ca dox,
21 gaynde gu ndaw ñaral am
pàddam,
di sàkkoo dundam fa Yàlla.
22 Bu jant fenkee, ñu dellu,
goori ca seeni pax,

* 104:18 104.18 daman xeetoo naak njomboor.

23 doom aadama tàmbali kër-
këram,
di yendoo liggéey ba ngoon.

24 Éy Aji Sax ji, yaa bare loo
liggéey,

te lépp di xel mu rafet.
Suuf daa fees ak say càkkéef.

25 Géej a ngee réy te yaa,
la fay yëngu maneesu koo lim,
muy ndundat lu mag ak lu ndaw.

26 Fa la gaal di daw,
ak ngaaka la nga bind, mu di fa
foye.

27 Ñoom ñépp yaw lañuy séentu,
ngir bu jotee, nga leel leen,

28 may leen lu ñu for;
ñëbal leen, ñu suur ngëneel.

29 Soo leen làqoo, ñu tiit;
nga rocci seen noo, ñu saay,
dellu di pënd.

30 Yaay yónnee sag noo, ñu nekk;
te yaay yeesal li ci kaw suuf.

31 Yal na darajay Aji Sax ji sax,
yal na Aji Sax ji bégey jalooreem.

32 Kee naan jàkk suuf, muy lox;
mu laal tund yi, ñuy saxar!

33 Naa woy Aji Sax ji li feek may
dund,
naa kañ sama Yàlla li feek may
tooy.

34 Sama xalaat bii, yal na ko neex.
Man de maa ngi bége Aji Sax ji!

35 Yal na bàkkaarkat raaf fi kaw
suuf,

te ku bon noppee nekk.

Naa sant Aji Sax ji ci saa xol bii.

Màggal-leen Ki Sax!

105

Aji Sax ji sàmm na kóllère

1 Santleen Aji Sax ji, tudd turam,
xamley jalooreem ci biir xeet yi,

2 woy ko, tagg ko,
yégle mboolemi kéemaanam!

3 Damooleen turam wu sell.
Kuy wut Aji Sax ji, yal na am
bànnexu xol.

4 Gëstuleen Aji Sax jeek dooleem,
di ko sàkku saa su ne.

5 Fàttlikuleen ay jalooreem
aki misaalam aki àtteem.

6 Yeen askanu Ibraayma, jaamam
ba,

yeen ñiy sëti Yanqóoba, ñiy
tànnéefam,

7 kee di sunu Yàlla Aji Sax ji,
di àtte suuf sépp,

8 di fàttliku ba fàww kóllèreem,
di bàyyi xel ba ci junniy maas

kàddoom
9 ga mu digoon Ibraayma,
giñal ko Isaaxa,

10 dëggalal ko Yanqóoba, sàrtal
ko,

fase kook Israyil mooma kóllère
gu sax.

11 Mu ne: «Yaw laay jox réewum
Kanaan,

muy sa cér, nga séddoo.»

12 Ba bànni Israyil dee ñu néew,
diy doxandéem ca réew ma,

13 di wëreelu ci biir xeetoo xeet,
ak nguuroo nguur,

14 mayul nit mu not leen,
te yaral na leen ay buur,

15 ne leen: «Buleen laal samay
tànnéef,

buleen lor samay yonent.»

16 Moo wàcce ab xiif ca réew ma,
dagge fa luy gub,

17 yónnee ku leen jiitu,
muy Yuusufa ma ñu jaayoon

njaam,

18 tànk ya, ñu jéng jéng yu tar,
baat ba, ñu yeewe caqu weñ.

19 Kàddug Aji Sax ji di nattu Yuus-
ufa,

ba keroog pirim ma dikk,

20 Buur a yónni ku ko yiwi,
ku yilifi xeet a ko tijji.

21 Mu sas ko mu jiite këram,
di saytu mboolem alalam,

22 ba saña ténk jawriñi buur ci
coobareem,

tey xelal mag ña.

23 Israyil agsi Misra,

* 105:23 105.23 Israyil ak Yanqóoba, kenn ki la; réewum Xam mooy Misra ba tey.

muy nganug Yanqóoba ga ca
réewum Xam* .

24 Aji Sax ji giiral xeetam wa,
ba ñu gëna bare seeni noon,
25 mu xiir waa Misra ci dëddu
ñoñam,
ñuy fexeel jaamam ñooña.
26 Mu yónni Musaa, jaamam ba,
tànn Aaróona, boole ca,
27 ñu sottal ci seen biir firndeem
ya mu waxoon,
muy kéemaan ya ñu def ca
réewum Xam.
28 Moo yónnee lëndëm, lëndëmal,
te Musaa ak Aaróona gântaluñu
kàddoom.
29 Moo soppi seen ndoxum réew
deret,
rey seeni jën,
30 feesal seen réew ay mbott
yu àkki seen biir néegi buur ya.
31 Moo àddu, weñ ya dikk,
rayentaan ya dajal seen réew ma.
32 Mu def seenub taw tawub yuur,
sawaray melax jafal seen réew
ma.
33 Mu dóor seen figg ak reseñ,
fóom seen garabi réew ma.
34 Mu àddooti, ay soccet dikk,
di njéerér yu wees ab lim,
35 ñu lekk luy gancax ca seenum
réew,
lekk lu suuf sa meññ.
36 Moo fàdd luy taaw ca seenum
réew,
muy lu jékka soqeekee seen digg
doole.
37 Mu génne leen, ñu yóbbaaale
xaalis ak wurus,
te kenn téréful ca seeni giir.
38 Misra daa bég ba ñu demee
ndax tiitaange lu ñu leen tiital.
39 Mu firiw niir, yiire leen,
ak sawara, ñu niitoo guddi.
40 Ñu sàkku, mu wàcceey picci
përëntaan,
teg ca reggal leen mburum
asamaan.
41 Mu bënnu doj, ndox ma ball,
di dex, wale joor gu wow.
42 Daa bàyyi xel kàddoom gu sell,

ga mu waxoon Ibraayma, jaamam
ba.

43 Moo génne ñooñam, ñu bég,
moo génne tànnéefam ña, ñuy
sarxolle.
44 Mu jox leen suufi yéefar ya,
ñu jagoo ñaқи xeet ya,
45 ngir ñu sàmm ay dogali
yoonam,
topp ndigali yoonam.
Màggal-leen Ki Sax!

106

Israyil di wor; Yàlla di wóor

1 Màggal-leen Ki Sax!
Santleen Aji Sax ji, kee baax,
kee saxoo ngoram!
2 Ana ku mana tudd jaloorey Aji
Sax ji?
Ana ku mana teesal woyam?
3 Ndokklee kuy sàmm yoon,
di def njekk fu mu tollu.
4 Éy Aji Sax ji, séddaale ma ci sa
yiwu ñooñ,
ngalla, dikke ma sag wall,
5 ma gis ngëneelu ñi nga tànn,
di bannexoo sa bannexu xeet
wi,
tey damoondook ñoom ñi nga
séddoo.
6 Noo bàkkaar, nook sunuy maam;
noo def lu ñaaw, def lu bon.
7 Sunuy maam seetuñu ca say
kéemaan ca Misra,
bàyyiwuñu xel ca sa ngor lu réy,
xanaa di fippu ca géej ga, géēju
Barax ya.
8 Teewul Yàlla wallu leen ngir
turam,
ba xamle njambaaram.
9 Dafa gëdd géēju Barax ya, mu ne
seren;
xóotey géej mel ni màndiñ, mu
jalle leen,
10 musal leen ci loxol bañaale,
jote leen ca loxol noon ba,
11 ndox ma mëdd bañ ya,
kenn desu ca.
12 Ca lañu gëm ay waxam,
woy ko.

13 Nes tuut ñu fátte jéfam ja,
 xaaratuñu ndigalam,
 14 di ñaf-ñafi ca màndiñ ma,
 di diiñat Yàlla ca àll ba.
 15 Yàlla jox leen la ñuy sàkku,
 wàccaaleel leen woppi ràgg.
 16 Ba ñu demee ba iñaane Musaa
 ca dal ba,
 boole ca Aaróona mu sell ma, nitu
 Aji Sax ja,
 17 suuf a ne ñafeet, wonn Datan *,
 mëddaale gàngooru Abiram;
 18 sawara ne jippét fa seen biir,
 tàkk ba lakk ñu bon ñooña.
 19 Tëgg nañu aw nag ca tundu
 Oreb,
 di sujjóotal jëmm ju ñu móol,
 20 di jënde seen tedngay Yàlla ja
 jëmmu nag wuy for um ñax.
 21 Dañoó fátte Yàlla ma leen di
 musal
 te def jaloore ca Misra.
 22 Mooy kéemaan ya fa réewum
 Xam†,
 kiraama ya ca géēju Barax ya.
 23 Yàlla da leen doon sànk,
 bu dul woon ak Musaa, xejjam
 ba ko kar, àtte leen,
 mu giif, ba fàkkasu leen.
 24 Dañoó gàntal réew mu neex,
 gëmuñu kàddug Yàlla,
 25 xanaa di xultoo seen biiri
 xayma,
 baña déggal Aji Sax ji.
 26 Moo tax mu giñal leen
 ne dina leen tëral fa màndiñ ma,
 27 tëral seen askan ci biir xeet yi,
 wasaare leen ci réew yi.
 28 Ñuy darook tuurum Baal Pe-
 wor,
 di lekk lu ñu sarxal ay yàlla yu
 amul bakkan,
 29 di merloo Yàlla ci seeni jéf,
 ba mbas ne dàll fa seen biir.
 30 Fineyas taxaw, àtte;
 mbas ma dal,
 31 muy njekk lu ñu ko waññal

tey ak èllëg.

32 Ñu merlooti Yàlla ca ndoxum
 Meriba ma,
 muy loraangey Musaa te ñoo ko
 waral.
 33 Ñoo naqaral Musaa,
 ba mu wax wax ju ko rècc.
 34 Te it faagaagaluñu yéefar,
 ya leen Aji Sax ji waxoon,
 35 xanaa di jaxasook yéefar yooya,
 di roy seeni jéf,
 36 di jaamu seeni tuur,
 mu mujj dig fiir ca ñoom.
 37 Ñuy sarxalal rab ya
 seen doom yu góor ak yu jigéen,
 38 di tuur deretu ñu deful dara,
 te muy seen deretu doom yu góor
 ak yu jigéen
 ya ñu sarxalal tuuri Kanaaneen
 ña,
 deret ja sobeel réew ma,
 39 seeni jéf sobeel leen,
 ndax seen bokkaale.
 40 Aji Sax ji mere ñooñam,
 sib xeet woowu mu séddoo,
 41 ba tax mu teg leen ca loxol
 yéefar ya,
 seeni bañ yilif leen,
 42 seen noon ya not leen,
 ñu torox ca seeni loxo.
 43 Ay yooni yoon la leen xettli,
 teewul ñuy nas pexey fippu,
 ba suux ci seeni ñaawtéef.
 44 Mu gis nag seen njàqare,
 dégg seeni tinu,
 45 bàyyi xel ci kóllèreem ak ñoom,
 topp ngoram lu réy, ba giif,
 46 xiir ña leen jàpp ñépp,
 ñu yèrëm leen.
 47 Éy Aji Sax ji, sunu Yàlla, wallu
 nu,
 génnee nu ci xeet yi, dajale nu,
 nu sante la sa sellnga,
 di sagoo sa tednga.
 48 Santleen Aji Sax ji, Yàllay Israyil
 cant gu sax dàkk, ba fàww.

* **106:17** 106.17 Datan: seetal ci *Màndiñ ma* 16.27, 31-33. † **106:22** 106.22 réewum Xam mooy Misra ba tey.

Na ñépp ne: «Amiin!»
Màggal-leen Ki Sax!

107

Aji Sax jeey xettlee

¹ Santleen Aji Sax ji, kee baax,
kee saxoo ngoram!

² Waxleen lii, yeen ñi Aji Sax ji jot,
jote leen ci loxol bañ,

³ dajalee leen fa réew ya,
jële leen penkook sowu,

ak bëj-gàннаar ak wetu gééj.

⁴ Ñee ngi taxawaaloo màndiñ mu
wéet,

gisuñu dèkkuwaay,

⁵ boole xiif ak mar,
ba bakkan di tàggoo.

⁶ Ñu jàq, woo Aji Sax ji wall,
mu xettlee leen seen njàqare,

⁷ jaarale leen yoon wu jub,
ngir ñu àgg cib dèkk.

⁸ Nañu sante Aji Sax ji ngoram
ak kéemaanam yi ñeel doom
aadama yi.

⁹ Mooy màndal put gu wow,
di feesal ngéneel biir bu wéet.

¹⁰ Ñee ngi dèkke lëndëm gu tar,
ñu yeewe leen jéngi weñ yu tar.

¹¹ Ñoo gantal waxi Yàlla,
néewal ndigalal Aji Kawe ji.

¹² Mu teg leen naqar, ba torxal
leen,

ñu ne nërëm te kenn walluw leen.

¹³ Ñu jàq, woo Aji Sax ji wall,
mu walloo leen seen njàqare,

¹⁴ xar seeni jéng yaar,
génnee leen lëndëm gu tar.

¹⁵ Nañu sante Aji Sax ji ngoram
ak kéemaanam yi ñeel doom
aadama yi.

¹⁶ Moo rajaxe bunti xàñjar,
damm galani weñ.

¹⁷ Ñu dofe ñalee ngi topp yoonu
moy,

loroo seeni ñaawtéef,

¹⁸ ba luy ñam di daw seen yaram,
ñu jege bunti ndee.

¹⁹ Ñu jàq, woo Aji Sax ji wall,
mu walloo leen seen njàqare.

²⁰ Daa yónnee kàddoom, wéral
leen,

kéfe leen cim yeer.

²¹ Nañu sante Aji Sax ji ngoram
ak kéemaanam yi ñeel doom
aadama yi.

²² Nañ ko sarxal saraxi cant
tey sarxolle, siiwale koy
jalooreem.

²³ Ña ca des a ngi war gaal, dugg
gééj,

di liggéeye mbeex mu ne xéew.

²⁴ Ñooño seede jaloorey Aji Sax
ji,

ak kéemaanam ya fa xóote ya.

²⁵ Day àddu, sant ngélén,
mu yékkati gannax yi.

²⁶ Gannax ya fettax ba ca kawa
kaw,

xàwwikoo fa, tàbbi xóote ya.

Ñu jàq ba fit ne soyox,

²⁷ di jang, di kayañ-kayañ niy
màndikat,

pexe jeex.

²⁸ Ñu jàq, woo Aji Sax ji wall,
mu génnee leen seen njàqare,

²⁹ dalal ngélén la,
gannax ya selaw,

³⁰ ne tekk, ñu bég,

mu gindi leen ba fa ñu bégga teer.

³¹ Nañu sante Aji Sax ji ngoram
ak kéemaanam yi ñeel doom
aadama yi.

³² Nañu ko kañe ndajem mbooloo
mi,

di ko màggale péncu mag ñi.

³³ Mooy soppi wali ndox màndiñ,
soppi bëti ndox suuf su ne sereñ,

³⁴ suuf su nangu doon jooru
xorum

ndax mbonug ña ko dèkke.

³⁵ Mooy soppi màndiñ it, ndox ya
taa,

soppi suuf su ne sereñ bëti ndox;

³⁶ dèel fa ñu xiif,

ñu sanc fab dèkk, dèkke,

³⁷ ji ay tool, jëmbat ay reseñ,

mu meññ, ñoral,

³⁸ Aji Sax ji barkeel, ñu giira giir,
te waññiwul seenug jur.

³⁹ Bu ñu waññikoo, ba néew doole
ndax noteel ak coonooku tiis,

⁴⁰ Aji Sax ji sib seen njiit yi leen
not,

wërloo leen àll bu amul yoon.

⁴¹ Waaye mooy teggil néew-ji-
doole coonoom,

ful njabootam nig jur,

⁴² aji jub ñi gis ko, bég;

mboolem ku bon wedam.

⁴³ Ku xelu ku ne, na ràññee lii

te seede li Aji Sax ji jéfe ngoram.

108

Yàlla, may nu ndam

¹ Muy woyu Sabóor, ñeel
Daawuda.

² Yàlla, dogu naa,
damay woy, di la kañ;
sama jëmm jépp di la woy.

³ Na mboolem xalam yewwu,
ma yee leeru njël.

⁴ Aji Sax ji, dama lay gërëm ci biir
xeet yi,

kañ la ci biir waaso yi.

⁵ Sa ngor a màgg ba sut asamaan,
sa worma àkki fa kawa kaw.

⁶ Éy Yàlla, yaa màgg ba sut
asamaan,
sag leer tiim suuf sépp.

⁷ Walloo nu sa ndijoor,
nangul ma,
ba say soppe xettliki.

⁸ Yàllaa àddoo fa këräm gu sell,
ne: «Maay damu, dogat suufas
Sikem,

séddale xuru Sukkóot.

⁹ Maa moom diiwaanu Galàdd,
moom Manase,

Efrayim di sama mbaxanam xare,
Yuda di sama yetu nguur,

¹⁰ réewum Mowab di sama ndabal
raxasukaay,

Edom, ma teg tànk;

Filisti, ma xaacoo fa.»

¹¹ Éy Yàlla, ana ku may yóbbu
dëkk ba tata wër?

Ku may jüte ba EDOM?

¹² Yàlla, xanaa du yaa nu wacc?

Éy Yàlla, yaa baña ànd ak sunu
mboolooy xare?

¹³ Ngalla dimbali nu ci bañaale;
doom aadama, wallam neen la.

¹⁴ Nook Yàlla, nu def njàmbaar;
moom mooy not sunuy noon.

109

Yal na Yàlla mbugal noon bi

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi, ñeel
Daawuda, di kàddug Sabóor.

Éy Yàlla mi may sant, bul tan-
qamlu!

² Ku bon ak kuy fen a ma waxal,
sosala ma,

³ tance ma kàdduy mbañeel,
song ma ci dara.

⁴ Ma ji nit cofeel, mu sosala ma;
te man ma di ko ñaanal.

⁵ Sama jëf ju baax, loraange lañu
ma ko feye,
sama cofeel, ñu feye ma ko
mbañeel.

⁶ Yal nanga fal ku bon ci kaw kii,
ab soskat féete ko ndijoor.

⁷ Bu ñu koy àtte, yal nañu ko yey,
te yal na ñaanam walbatiku di
bàkkaar.

⁸ Yal naw fanam gàtt,
keneen jagoo sasam.

⁹ Yal nay doomam diy jirim,
jabaram dib jëtun,

¹⁰ ay doomam di tambaambaluy
yalwaan,

dëddu seeni gent, dem tàllal ay
loxo.

¹¹ Yal na ko kuy feyeeku futti,
ay doxandéem foqati ñaqam.

¹² Yàlla bu ko kenn ji ngor,
yàlla bu kenn baaxe jirim yi ko
wuutu.

¹³ Yal na askanam dagg.

Balaa geneen maas a wéy, yal na
seenu tur fey.

14 Yal na Aji Sax ji bàyyi xel ñaawtéefi maamam.

Yàlla bu bàkkaaruu ndeyam faru.

15 Yal na seeni moy sax fi kanam Aji Sax ji.

Yal na seen tur dagge fi kaw suuf.

16 Moo séddul ngor,
di topp ku néewle te sonn,
seen xol jeex, mu bóom.

17 Moo bèggoon di móoloo, yal na ko képpoo;

soppul ag ñaan it, yal na ko barke sore.

18 Móolook sol mbubb la yemale,
yal nañu duy nim ndox ay móoloom ci yaramam,

mu seeb ci biiri yaxam nig diw.

19 Yal nay móoloom di mbubbam,
te di laxasaay gu mu saxoo.

20 Lii, yal na ko Aji Sax ji feye ñi may sosal,

di teg lu ñaaw ci sama der.

21 Waaye Boroom bi Aji Sax ji,
defal ma li sa tur laaj.

Yaa baax, gore, xettli ma.

22 Damaa néewle te sonn,
sama xol dagg, ba jeex tàkk.

23 Maa ngi tàggoon ni keru ngoon,
ñu di ma féel ni soccet.

24 Samay óom a ngi nasax ndax ñàkka lekk,

desewuma lu moy yaxi neen.

25 Maa ngii, ñu di ma sewal,
ku ma gis, wècc bopp.

26 Éy Aji Sax ji, sama Yàlla, dim-bali ma,

waloo ma sa ngor,

27 ba ñu xam ne lii sa loxoo,
xam ne yaw Aji Sax ji, yaa ko def.

28 Ñooy móolu, yaw nga barkeel;
ñoo ma jógal, ñooy torox,
man, ma bég, Sang bi!

29 Yal na ñi may sosal sàngoo toroxte,

làmbuu gàcce ni mbubb.

30 Ma àddu, santa sant Aji Sax ji,
di ko màggale digg mbooloo mu yaa.

31 Mooy féete ndijoor néew-ji-doole,
musal ko ci ku koy teg àtteb dee.

110

Yàlla fal na nitam

1 Ñeel Daawuda, di kàddug Sabóor.

Aji Sax ji daa wax sama Sang, ne ko:

«Toogeel sama ndijoor,
ba ma def say noon sa ndëggastal.»

2 Sa nguur la Aji Sax ji saxal, dale ko fa Siyonj.

Yilifal noon yi la wër!

3 Sa mbooloo taxawal seen bopp,
şa bésuub xare.

Ña nga soloo darajaak sellnga,
faboo fa njël sosoo,
diy ndaw, wàccsil la, mbeteb lay.

4 Aji Sax jee ko giñ,
te du dellu gannaaw:

«Yaa dib sarxalkat ba fàww,
topp dayob Melkisedeg*.»

5 Sang baa ngi fi sa ndijoor
te mooy rajaxe buur yi, bés bu meree.

6 Mooy mbugal xeet yi, jal seeni néew,
di rajaxe kilifay àddina, ba mu daj.

7 Déeg ba feggook yoon wa, Buur a cay naan,
te moo ko tax di siggi.

111

Yàlla la ay mbiram sax

1 Màggal-leen Ki Sax!

Naa sante Aji Sax ji léppi xol
ci biir ñu jub ñi bokk jataay.

2 Liggéeyi Aji Sax ji réy na,
ku ko safoo di ko gëstu.

3 Jéfam teddnga laak daraja,

* 110:4 110.4 Melkisedeg: buurub Salem la woon, di sarxalkat bu Yàlla faloon ci jamonoy Ibraayma, maanaam ñeenti téeméeri at laata Aaróonaa doon ab sarxalkat.

njeekkam di sax ba fàww.

⁴ Moo dogal ñuy fàttlikuy
kéemaanam;
Aji Sax ji boroom yiw ak
yërmande.

⁵ Mooy leel ku ko ragal,
di bàyyi xel kóllèreem gi ba fàww.

⁶ Won na ñoñam dooley jéfam,
ba mu leen joxee suufu xeet yi.

⁷ Ay jéfam dëgg laak njub,
tegtalam yépp mata wóolu,

⁸ laloo dëgg ak njub,
te sax dàkk ba fàww.

⁹ Moo yónnee xeetam wall,
fas ak ñoom kóllère gu sax.
Kee sell te jara ragal!

¹⁰ Ragal Aji Sax ji di ndoortel rafet
xel,
dég-dég bu rafet ñeel ku koy
wéye.

Moo yeyoo cant ba fàww.

112

Ku ragal Yàlla gis njeekkam

¹ Màggal-leen Ki Sax!
Ndokkee ku ragal Aji Sax ji,
di tàqantikoo ay santaaneem.

² Aw askanam ay am doole ci réew
mi.

Ku jub saw xeet barkeel,
³ alal ak koom am sa kër,
sag njeek sax dàkk.

⁴ Ceeñeeru biir lëndëm jollil na ku
jub

ak ku baax, di boroom yërmande
ak njeek.

⁵ Ki baaxle mooy ki laabiir, di
leble,
di jéflante cig njub.

⁶ Ku jub du téréf muk,
te dees na ko fàttliku ba fàww.

⁷ Du ragal dég-dég bu tiis,
xel ma day dal, mu wóolu Aji Sax
ji,

⁸ fit wa toog, du ragal,
ba kera muy gis noonam jóoru.

⁹ Mooy nàddil néew-doole yi,
njeekkam sax dàkk,
dooleem di yokku, ànd ak daraja.

¹⁰ Soxor bi da koy gis, mer,
iñaan bay yéyu, jeex tàkk;

nde soxor, yaakaar ju tas rekk.

113

Buur Yàllaay walloo

¹ Màggal-leen Ki Sax!

Yeen ñiy jaamu Aji Sax ji, màggal-
leen ko,

màggal-leen turu Aji Sax ji!

² Yal nañu teral turu Aji Sax ji
tey ak èllég!

³ Li dale penku ba sowu,
màggal-leen Aji Sax ji.

⁴ Aji Sax jee kawee, tiim xeetoo
xeet,

teddngaam sut asamaan!

⁵ Ana ku mel ni sunu Yàlla Aji Sax
ji,

ki kaweel ab jalam, toog,

⁶ di jéer asamaan ak suuf?

⁷ Mooy yékkatee ku néewle fa
suuf,

di sepee ku sonn cib sën,

⁸ bokkal ko jataayu kilifa,
ya jiite xeetam.

⁹ Mooy dëel jigéen ju tële woona
jur,

may ko mbégtém njureel.

Màggal-leen Ki Sax!

114

Yàllaay walloo dooleem

¹ Ba Israyil bàyyikoo fa Misra,

ba waa kër Yanqóoba dëddu làkk-
kat yooya,

² ca la Yuda doon kër Aji Sax ji,
giirug Israyil googu doon ab ja-
gleem.

³ Géej gaa leen gis, daw,

dexu Yurdan a deltu gannaaw,

⁴ tund yu mag yiy curpi niy kuuy,
di curpeendook tund yu ndaw yi
niy mbote.

⁵ Moo géej, loo xewle bay daw?

Yaw, dexu Yurdan, looy deltu gan-
naaw?

6 Tund yu mag yee, lu ngeen di
curpi niy kuuy?
Yeen, tund yu ndaw yi, lu ngeen
di curpi niy mbote?

7 Suufee, loxalal Boroom bi,
Yállay Yanqóoba mii,
8 ki soppliw doj ndox mu taa,
xeer wu ne seren, mu def bētu
ndox.

115

Ku wóolu Yàlla barkeel

1 Bu muy nun, Aji Sax ji, bu muy
nun,
saw tur nga wara teral,
ngir sa ngor ak sa worma.
2 Bu yéefar yi ne mukk:
«Moo ñii, ana seen Yàlla?»
3 Te yaw sunu Yàlla, yaa ngi
asamaan,
di def lu la soob.
4 Seeni tuur xalis laak wurus,
di liggéeyu doom aadama:
5 am gémmiñ te du wax,
ami gèt te du gis,
6 ami nopp, du dégg,
ami wakkan, du xañtu,
7 ay yoxo it te du yég,
ay tànk it te du dox,
du xàddmiku sax.
8 Ñi sàkk yii tuur, yal nañu mel ni
ñoom,
ñook ñi leen wóolu ñépp.

9 Éy Israyil, wóolul Aji Sax ji,
moo lay jàpple, di la aar.
10 Yeen waa kër Aaróona,
wóoluleen Aji Sax ji,
moo leen di jàpple, di leen aar.
11 Yeen ñi ragal Aji Sax ji,
wóoluleen Aji Sax ji,
moo leen di jàpple, di leen aar.
12 Aji Sax jee nuy bàyyi xel, di nu
barkeel,
di barkeel kër Israyil,
di barkeel kër Aaróona.
13 Aji Sax jee barkeel ku ko ragal,
mag ak ndaw.
14 Yal na leen Yàlla ful,

ful seeni doom.
15 Yal nangeen barkeeloo Aji Sax
ji,
ki sàkk asamaan ak suuf.
16 Asamaan, asamaanu Aji Sax jee,
suuf la dénk doom aadama.
17 Du ku dee mooy màggal Ki Sax,
du kenn ku tàbbi réewum tàbbi-
selaw!
18 Nun, nooy sargal Ki Sax,
tey ak èllég.
Màggal-leen Ki Sax!

116

Ma sant Yàlla mi ma jot

1 Maa bègg Aji Sax ji: maa ko woo,
dagaan ko, mu dégg ma.
2 Teewlu na ma moos,
dama koy woo li feek may dund.
3 Buumi ndee a ma laawoon,
njàqarey njaniiw dab ma,
ma dajeek naqar aku tiis.
4 Ma woo Aji Sax ji wall, ne ko:
«Ngalla Aji Sax ji, xettli ma!»
5 Aji Sax jee boroom yiw ak
njekk,
sunu Yàllaay boroom yërmande.
6 Aji Sax jee aar ku xamul
àddina;
tumurànce woon naa, mu wallu
ma.
7 Bu ma yeboo sama xel dal,
Aji Sax ji baaxe na ma!
8 Xettli nga ma, ba deewuma,
jàpple ma ba tērēfuma,
feral nga it samay rongooñ.
9 Damay topp Aji Sax ji
ci biir réewum aji dund ñi.
10 Ba ma naa: «Torox naa ba
toskare,»
teewul may ànd ak ngem.
11 Maa jàqoon ba naan:
«Ñéppi fen-kat lañu!»
12 Ana lu may njukkale Aji Sax ji,
li mu ma baaxe lépp?
13 Xanaa ma yékkati kaasu Aji Sax
jij misaal wallam,
te may tudd turam.
14 Samay digeek Aji Sax ji laay
matal
fi kanam ñoñam ñépp.

15 Wóllérey Aji Sax ji,
 bakkanam ñor na Aji Sax ji.
 16 Aji Sax ji, maay sab jaam,
 maay sab jaam, di sa doomu jaam
 bi ma sukk jur.
 Yaa yiwi samay buum,
 17 yaw laay sarxalal saraxu cant,
 te turu Aji Sax ji laay tudd.
 18 Samay digeek Aji Sax ji laay
 matal
 fi kanam ñoñam ñépp,
 19 fi ètti kër Aji Sax ji,
 fi digg Yerusalem.
 Màggal-leen Ki Sax!

117

*Na ñépp ànd ak Israyil sant
 Yàlla*
 1 Yeen xeetoo xeet, màggal-leen
 Aji Sax ji,
 réewoo réew, kañleen ko.
 2 Moo nu xéewale ngoram gu réy,
 te wormay Aji Sax jee sax dàkk.
 Màggal-leen Ki Sax!

118

Aji Sax jeek man, ma daan
 1 Santleen Aji Sax ji, kee baax,
 kee saxoo ngoram!
 2 Rikk Israyil, neleen:
 «Kee saxoo ngoram!»
 3 Rikk waa kër Aaróona, neleen:
 «Kee saxoo ngoram!»
 4 Rikk yeen ñi ragal Aji Sax ji,
 neleen:
 «Kee saxoo ngoram!»
 5 Ci xat-xat laa wooye Ki Sax wall,
 Ki Sax wuyu ma, yaatal ma.
 6 Aji Sax jeek man, duma tiit.
 Ana lees ma manal?
 7 Aji Sax jeek man, di ma dimbali,
 may seetaan bañ yi.
 8 Làqoo Aji Sax jee gën
 wóolu doom aadama,
 9 Làqoo Aji Sax jee gën
 wóolu garmi.
 10 Yéefar yépp a ma sam,
 ma bëmëx leen ci dooley Aji Sax
 ji.
 11 Ñu sam maa sam,

ma bëmëx leen ci dooley Aji Sax
 ji.
 12 Naka lañu ma sam niy yamb,
 jekki ne kamaj ni taaluu boob,
 ma bëmëx ci dooley Aji Sax ji.
 13 Dees maa jañaxa jañax, ma ter-
 teri,
 Aji Sax ji dimbali ma.
 14 Sama doole, sama kaaraange, Ki
 Sax a;
 te mooy sama wall tey.
 15 Ndam aki sarxolle ca xaymay
 ñu jub ña,
 ndijooru Aji Sax jee def
 njàmbaar!
 16 Ndijsoor la Aji Sax ji xàcci,
 ndijooru Aji Sax jee def njàmbaar.
 17 Duma dee moos, xanaa dund,
 ba nettali jaloorey Ki Sax.
 18 Ki Sax mbugal na maa mbugal,
 waaye waccu ma, ma dee.
 19 Ubbil-leen ma bunti njekk,
 ma dugg santi Ki Sax.
 20 Buntu Aji Sax jaa ngi;
 ñu jub ñee ciy dugge.
 21 Dama lay sant, yaa ma nangul,
 wallu ma tey.
 22 Doj wi tabaxkat yi beddi woon,
 moo mujj doju coll wi.
 23 Lii de, Aji Sax jee ko def,
 nu gis ko, yéemu.
 24 Bésuub tey jii, Aji Sax jee;
 nan ko bége, bânneexoo ko.
 25 Ngalla Aji Sax ji, wallu nu.
 Ngalla Aji Sax ji, may nu ndam.
 26 Yal na Yàlla barkeel ki dikke
 turam.
 Nu ngi leen di ñaanale fi néegu
 Aji Sax ji.
 27 Aji Sax jee di Yàlla, di nu leeral.
 Nàbbleen car yi, màggale,
 te dox ba ca béjjiéni sarxalukaay
 ba.
 28 Yaa di sama Yàlla, ma di la sant;
 céy sama Yàlla, dama lay kañ.
 29 Santleen Aji Sax ji, kee baax,
 kee saxoo ngoram.

119

Aji Sax ji, sa kàddu laay bége

- 1 Ndokklee yaw mi maandu,
di wéye yoonu Aji Sax ji.
2 Ndokklee yaw miy wattu kàdduy
seedeem,
di ko sàkkoo sa léppi xol.
3 Doo def njubadi,
di topp fi mu la jaarloo.
4 Aji Sax ji, yaa joxe sa tegtal
yi ñu wara toppa topp.
5 Yal naa saxoo
di sàmm sa dogali yoon,
6 di teewlu loo santaane,
ba duma rus.
7 Damay gèstu sa ndigal yu jub,
di la sante xol bu dèggu.
8 Sa dogali yoon laay sàmm;
ngalla bu ma wacca wacc.
9 Ana nu ndaw mana sellalee?
Xanaa di sàmm sa kàddu.
10 Sama léppi xol laa lay sàkkoo,
bul ma wacc, ma wàcc say san-
taane.
11 Sama xol laa làq say wax,
ngir bañ laa moy.
12 Jaajéfe, yaw Aji Sax ji,
jàngal ma sa dogali yoon.
13 Maa àddu, tari
mboolem lu sa kàddu digle.
14 Topp say tegtal laay bége
mbégtem jépp alal.
15 Say tegtal laay jàngat,
di teewlu say xáll.
16 Sa dogali yoon, ma tàqamtikoo,
sa kàddu, ma fat ba fàww.
17 Sang bi, baaxe ma, ma dund,
ba mana sàmm sa kàddu.
18 Ngalla muril saay gèt, ma niir
sa kéemaani yoon.
19 Doxandéem laa fi kaw suuf,
bu ma làq say santaane.
20 Fu ma tollu maa ngi namm say
ndigal
ba sama xol ñiis.
21 Rëbb nga ñu reew, ñu alku,
ñiy dèddu say santaane.
22 Musal ma ciy kókkaleeki xaste,
maa ngi topp sa kàdduy seede.

- 23 Te it kàngam yaa ngi may tooge,
te may gèstu sa dogali yoon, Sang
bi.
24 Sa kàdduy seede laay safoo,
ñuy sama xejj yi may xelal.
25 Maa ngi ne ñàyy ci pënd bi,
musal ma, yaa ko dige.
26 Wax naa la samay jaar-jaar, nga
wuyu ma;
ngalla xamal ma sa dogali yoon.
27 Dégtal ma li sa tegtal yiy firi,
ma jàngat say kéemaan.
28 Naqaru xol sonal na ma,
may ma ndégërlaay, yaa ko dige.
29 Sorele maak yoonu fen,
te baaxe ma saw yoon.
30 Yoonu worma laa taamu,
jàkkaarlook say ndigal.
31 Éy Aji Sax ji, damaa langaamoo
sa kàdduy seede,
ngalla bu ma rusloo.
32 Sa yoonu santaane laay daw,
yaa may may xol bu tàlli.
33 Aji Sax ji, xamal ma li sa dogali
yoon yiy firi,
ma topp ko ba mu jeex.
34 May ma dég-dég, ma topp saw
yoon,
toppe ko xol bu tàlli.
35 Jiite ma ci sa xàllu santaane yi,
mooy sama bannèex.
36 Joyantil sama xol, mu féeteek
sa kàdduy seede,
te dummóoyu alal ju lewul.
37 May ma, ma fénati caaxaani
neen,
te musale ma saw yoon.
38 Sang bi, sottalal ma sa dige
bi nga digook ku la ragal.
39 Moyale ma gâce gi ma ragal;
yaa baaxi ndigal.
40 Maaka namm say tegtal,
musale ma sag njekk!
41 Aji Sax ji, yaa ko dige,
dikke ma sa jéfi ngor ak sa wall,
42 ba ku ma kókkali, ma am ton-
tam.
Maa doyyloo sa kàddu.

43 Bu ma xañ muk kàddug dëgg,
say àtte laa yaakaar kat.

44 Maay topp saw yoon, sàlloo ko,
saxoo ko ba fàww,

45 di daagoo sago,
nde say tegtal laay sàkku.

46 Maay àgge ay buur sa kàdduy
seede,

te duma rus.

47 Maay bége sa santaane
yi ma sopp,

48 di yóotu sa santaane yi ma sopp,
di jàngat sa dogali yoon.

49 Bàyyil xel li nga ma dig, Sang bi;
moom laa yaakaar.

50 Lii laay muñe samaw naqar,
sa kàddoo may dundal.

51 Nit ñu bew ñi ñaawal nañu ma
lool,
waaye dëdduwma saw yoon.

52 Éy Aji Sax ji, damaa fàttliku sa
àtte ya woon,
daldi muñ.

53 Sama xol daa fees ndax ñu bon
ñiy wacc saw yoon.

54 Sa dogali yoon laay woyantoo,
fu ma mana sance.

55 Aji Sax ji, tudd naa la guddi,
di sàmm saw yoon.

56 Lii laa séddoo,
maa topp sa tegtali yoon.

57 Aji Sax ji, yaw laa séddoo;
di digee sàmm sa kàddu.

58 Sama léppi xol laa sàkkoo saw
yiw,

ngalla baaxe ma, yaa ko dige.

59 Damaa seetlu sama jëfin,
dëpp, topp sa kàdduy seede.

60 Maa ngi gaawtu,
yeexewma say santaane moos!

61 Buumi ñu bon ñaa ngi may
laaw,

te sàgganewma saw yoon.

62 Xaaju guddi laay jóg,
di la sante sa àttey njekk.

63 Maa xejjoo képp ku la ragal,
tey topp say tegtal.

64 Aji Sax ji, sa ngor dajal na
àddina;
xamal ma sa dogali yoon.

65 Aji Sax ji, def nga la nga dige
woon,

Sang bi, defal nga ma ngëneel.

66 Xamal ma ngëneeli àtte ak
xam-xam,

maa doylloo say santaane.

67 Maa jàddoon, nga duma ma,
léegi sa kàddu laay sàmm.

68 Yaaka baax tey baaxe;
rikk xamal ma say tegtal.

69 Ñu bew ñee yàq sama der aki
sos,

te ma topp say tegtal, wéetal la.

70 Ñu ngi nii, seen bopp yi, tafas;
te man may tàqamtikoo saw
yoon.

71 Ngëneel la ma duma yi jural,
ngir jànge naa ci say tegtal.

72 Sa ngëneelu yoon wi nga digle
moo ma gènal ay junniy xalis ak
wurus.

73 Say loxoo ma sàkk, tabax ma,
may ma ag dëgg, ma mokkal say
santaane,

74 ñi la ragal gis ma, bég;
nde sa kàddu laa yaakaar.

75 Aji Sax ji, ràññee naa ne say
ndigal njekk la,

te worma nga ma dumaa.

76 Ngalla dëfale ma sa ngor;
Sang bi, yaa ko dige.

77 Nanga ma ganesee sa
yërmande, ma dund;

saw yoon ay sama bannex!

78 Yal na ñu bew ñi torox,
ñoo ma lor ak seeni sos,

te man may gëstu say tegtal.

79 Yal na ku la ragal waññiku fi
man,

ba xam sa kàdduy seede.

80 Yal naa toppe say tegtal xol bu
mat sèkk,

ba duma rus.

81 Sàkku naa sag wall ba xol jeex,
di xaar sa kàddu.

82 Séentu naa sab dige, ba gët
giim;

kañ nga may xettli?

83 Damaa mujj ras ni mbuusum
der mu saxar jàpp,
waaye sàgganewma say tegtal.

84 Ñaata fan laay toogati, Sang bi?
Kañ ngay mbugal ñi ma topp?

85 Ñu bew ñi gasal nañu ma ay
yeer,

yu saw yoon diglewul.

86 Sa santaane yépp worma la;
te dees maa toppey sos, wallu ma!

87 Nes tuut ñu sánke ma fi kaw
suuf,

te man dëdduwma say tegtal.

88 Musale ma sa ngor,
ba jéfe sa kàdduy seede.

89 Aji Sax ji, sa kàddoo sax dàkk,
taxaw jonn fa asamaan.

90 Sa worma, ba maasoo maas,
yaa samp suuf, saxal ko.

91 Ci sa ndigal la lépp taxawe ba
tey,

lépp ànd, di la jaamu.

92 Su ma bégewuloon saw yoon,
sànkoo sama toskare ji.

93 Duma fàtte mukki say tegtal,
ci nga may musale.

94 Yaa ma moom, wallu ma;
say tegtal laay sàkku.

95 Man la ñu bon ñi tëru, nar maa
sànk,

waaye sa kàdduy seede laay niir.

96 Gis naa ne lu mat lu ne am na
kemu,

waaye sa santaane mat ba wees
kemu.

97 Maaka sopp saw yoon,
di ko jàngat bés bu jot.

98 Li ma xelal ba ma raw noon yi,
mooy sa santaane, yi ma jagoo
fàww.

99 Maa gëna ñaw képp ku may
jàngal,

nde sa kàdduy seedeey sama
njàngat.

100 Maa ëpp mag ñi dég-dég,
nde say tegtal laa topp.

101 Luy yoon wu aay, ma moyu,
ba mana sàmm sa kàddu.

102 Say santaane it dëdduwma ko,
nde yaw yaa ma jàngal.

103 Sa kàddooka maa neex,
ba dàqal ma tem-temu lem!

104 Say tegtal laay ràññee,

ba tax ma bañ luy yoonu fen.

105 Sa kàddu laay niitoo samay
tànk,

muy leeral samaw yoon.

106 Giñ naa te di ko dëggal,
ne dinaa sàmmonteek sa ndigali
njekk.

107 Toskare naa ba ci lool;
éy Aji Sax ji, musal ma, yaa ko
dige.

108 Aji Sax ji, rikk nangul ma
kàdduy cant yi ma lay
jébbal,

te xamal ma say ndigal.

109 Sama bakkan ci xott saa su ne,
waaye fàttewuma saw yoon.

110 Ñu bon ñi ma gasal um pax
taxul ma wàcc say tegtal.

111 Maa séddoo fàww sa kàdduy
seede,

loolooy seral sama xol.

112 Damaa dogoo jéfe sa dogali
yoon,

saxoo ko ba mu jeex.

113 Maa bañ kuy ñarale,
maa sopp saw yoon.

114 Sama rawtu, sama kiiraay, yaw
a;

sa kàddu laay xaar.

115 Yeen ñiy def lu bon, xiddileen
ma,

ba ma sàmmonteek sama san-
taaney Yàlla.

116 Yaa ko dige, dooleel ma, ma
dund;

bul tas sama yaakaar.

117 Kàttanal ma, ma raw,
di yittewoo say tegtal, ba fàww.

118 Yaay xarab képp ku wàcc sa
dogali yoon,
ay pexeem neen.

119 Yaay tonni ni purit képp ku
bon fi kaw suuf,

moo tax ma sopp sa kàdduy seede.

120 Sama yaram a ngi daw ndax
ragal la,

ragal say àtte.

121 Def naa njub, def njekk;
bu ma wacce ñi may néewal.

122 Sang bi, gàddu ma, ma am
jàmm,

bu ma ñu bew ñi néewal.

123 Séentu naa sag wall ak sa
kàddug njekk,
ba saay gèt giim.

124 Sang bi, jéfeel ma sa ngor,
xamal ma sa dogali yoon.

125 Sab jaam laa, may ma, ma
ràñnee,
ba xam sa kàdduy seede.

126 Aji Sax ji, jéf jot na,
ñee ngi jalgati saw yoon!

127 Maa sopp say santaane,
mu gènal ma wurus ba ci wurusu
ngalam.

128 Moo tax foo tegtale, ma rafetlu,
lépp luy yoonu fen, ma bañ.

129 Sa kàdduy seede kéemaan la,
moo tax ma di ko toppe xol.

130 Sa pirim kàddu day leeral,
di xelal ku xeluwul.

131 Damaa ña ñafeet, di àppaat,
ngir namm say santaane.

132 Éy geesu ma te baaxe ma,
ni nga baaxook ñi sopp sa tur.

133 Dooleelal ma samay tànk, yaa
ko dige,
te bu ma leen lu bon man.

134 Jot ma ci noteelu doom
aadama,

ma mana topp say tegtal.

135 Sang bi, geesoo ma sag leer,
te xamal ma sa dogali yoon,

136 ay wali rongoon ay wale saay
gèt,

ndax sàmmeesul saw yoon.

137 Aji Sax ji, yaaka jub,
te say àtte di yoon.

138 Yaa santaane sa kàdduy seede
ci njekk

ak worma ju yaa.

139 Damaa gis bañ yiy sàggane say
wax,

xol bu tàng di ma rey.

140 Sang bi, maaka sopp sa kàddu
gi set ni weñ gu ñu xelli!

141 Ñàkk naa solo, faalees ma,
waaye sàgganewma say tegtal.

142 Sag njekk moo dig njekk ba
fàww,
te saw yoon a dèggu.

143 Njekkar ak njàqare dab ma,
say santaane di sama bannex.

144 Sa kàdduy seede di njekk ba
fàww,

may ma, ma ràñnee, ba dund.

145 Aji Sax ji, woo naa la wall lu
ma man,

wuyu ma, ma topp sa dogali yoon.

146 Dama ne: «Wóoy, wallu ma,
ma sàmm sa kàdduy seede.»

147 Damaa jèlu, di la woo,
di xaar sa kàddu.

148 Damay xooole guddi gépp,
di jàngat sa kàddu.

149 Aji Sax ji, sama baat bii,
teewloo ko sa ngor,

te musal ma ni nga baaxoo
muslee.

150 Rabatkati pexe yaa ngi jegesi,
di nit ñu sore saw yoon.

151 Waaye yaw Aji Sax ji, jege nga,
te sa santaane yépp a dèggu.

152 Yàgg naa xam ne sa kàdduy
seede
wax la joo saxal dàkk.

153 Xoolal sama coono te xettli ma;
saw yoon déy, sàgganewma ko.

154 Àtte ma, ba jot ma;
musal ma, yaa ko dige.

155 Ku bon sore sa wall,
ngir sàkkuwul sa dogali yoon.

156 Aji Sax ji, sa yërmande yaa na;
musal ma ni nga ko baaxoo.

157 Ñi ma topp ak ñi ma baña bare,
te taxul ma dèddu sa kàdduy
seede.

158 Damaa gis workat yi, sib leen;
ñoo sàmmul sa kàddu.

159 Seetlul ni ma soppe say tegtal.

Éy Aji Sax ji, musal ma, yaa gore!

160 Sa mboolem kàddu dègg la,
sa ndigal yépp di njekk, sax dàkk.

161 Ay kilifaa ma topp ci dara,
te teewul ma wormaal sa kàddu.

162 Man de, maa ngi bége sa
kàddu

ni ku for alal ju bare.

¹⁶³ Fen, ma bañ, ba sib;
sa yoon, ma sopp.

¹⁶⁴ Juróom yaari yoon ci bés
màggale naa la ko say àttey
njekk.

¹⁶⁵ Jàmm ju baree ñeel ku sopp sa
yoon,

te dara du ko fakktal.

¹⁶⁶ Aji Sax ji, sa wall laa yaakaar,
say santaane laa jéfe.

¹⁶⁷ Sama xol laa toppe sa kàdduy
seede,
te sopp koo sopp.

¹⁶⁸ Damaa topp say tegtal ak sa
kàdduy seede,
fépp fu ma jaar kay yaa ngi ciy gis.

¹⁶⁹ Aji Sax ji, yal na sama yuux àgg
fa yaw;

may ma, ma ràññee, yaa ko dige.

¹⁷⁰ Yal na sama dagaan àgg fa
yaw;

xettli ma, yaa ko dige.

¹⁷¹ Naa xaacu, woyal la,
yaa may jàngal sa dogali yoon.

¹⁷² Naa woye sa kàddu,

loo santaane, njekk la.

¹⁷³ Yal nanga ma dikke ndimbal,
say tegtal laa taamu.

¹⁷⁴ Aji Sax ji, namm naa sa wall,
sa yoon ay sama bannex.

¹⁷⁵ Yal naa dund ba màggal la,
say ndigal di sama ndimbal.

¹⁷⁶ Lajj naa ni xar mu réer;

gindi ma, Sang bi,
sàgganewma say santaane de!

120

Ma ñaan ci biir tuuma

¹ Muy jàngi yéeg, ñu di ko
màggale Yàlla.

Ci sama njàqare laa woo Aji Sax ji
wall,
mu wuyu ma.

² Éy Aji Sax ji, musal ma ci
gémminiñu fen-kat,
ak làmmiñu njublanj.

³ Yaw boroom làmmiñu njublanj,
ana lu ñu lay añale

ak lu ñu lay dolli?

⁴ Xanaa fitti mbër yu ñaw
ak xal yu yànj.

⁵ Wóoy man mi ganeyaani
baadooloy Meseg ya
tey dali fa xaymay waa Kedar ñu
xayadi ña!

⁶ Yàgg naa lool ci biir nit ñi bañ
jàmm.

⁷ Man may wut jàmm,
te su ma waxee,
ñoom ñuy ayoo.

121

Ana ku may sàmm?

¹ Muy jàngi yéeg, ñu di ko
màggale Yàlla.

Damaa séentu tund ya,
te naan fu wall di jóge?

² Sama wall a nga fa Aji Sax ji,
ki sàkk asamaan ak suuf.

³ Kii du la bàyyi nga téréf,
sa sàmm bii gëmmul.

⁴ Kiy sàmm Israyil kay
gëmmul, nelawul.

⁵ Aji Sax jee lay sàmm,
Aji Sax jee lay yiir,
féete la ndijoor.

⁶ Du naaj wu lay dal bëccëg,
mbaa leer gu ndaw guddi.

⁷ Aji Sax jee lay sàmm ci gépp
loraange,
di sàmm sa bakkan.

⁸ Aji Sax jee lay sàmm, dem ak
dikk,
tey ak èllég.

122

Nu ñaanal Yerusalem

¹ Muy jàngi yéeg, ñu di ko
màggale Yàlla, ñeel Daawuda.

Maaka bég, ba ñu ma nee:
«Kër Aji Sax ji lanu jëm.»

² Yaw Yerusalem, noo ngii taxaw
sa bunt.

³ Céy, Yerusalem, dëkkub tabax bu
baax,
bi booloo, di benn.

⁴ Fii la giiri Israyil di yéegsi,
di giir yi Ki Sax séddoo.

Ñu ngi santsi Aji Sax ji,
ni ko Israyil warloo.

⁵ Fii la ngànguney Israyil tege,
askanu Daawuda toog ca, di àtte.

⁶ Dagaanleen jàmmi Yerusalem:
«Yerusalem, yal na sa xeli soppe
dal,

⁷ jàmm ne ñooy fi say tata wër,
te xel dal ci biir keri Buur.»

⁸ Mbokk ak xarit a waral
may ñaan jàmmi Yerusalem.

⁹ Sunu kër Yàlla Aji Sax jee ma tax
di sàkku ngéneelu Yerusalem.

123

Yàlla, fajal nu gacce

¹ Muy jàngi yéeg, ñu di ko
maggale Yàlla.

Yaw laay séentu,
yaw mi toog fa asamaan.

² Ma ne, ni jaam bu góor di wékke
sangam bët,
jaam bu jigéen di ko wékke bët
sangam bu jigéen,

ni lanuy wékke sunu Yàlla Aji Sax
ji bët,
ba keroog mu baaxe nu.

³ Éy Aji Sax ji, baaxe nu, rikk
baaxe nu,
dañu noo torxal, ba nu ne tott.

⁴ Ñu reew ñaa ngi nuy ñaawal,
sunu xol fees,
ñu bew ñaa ngi nuy sewal.

124

Nanu sante Aji Sax ji wallam

¹ Muy jàngi yéeg, ñu di ko
maggale Yàlla, ñeel Daawuda.

Éy su dul woon ak Aji Sax ji nu
nekkal!
Israyiloo, waxati ko:

² su dul woon ak Aji Sax ji nu
nekkal,
ba ñu nu jógalee,

³ ba nit ña xadaroo sunu kaw,
dañu nu doon wonn, nuy dund,

⁴ dañu nu doon mëdd nim ndox,
def um wal, buub nu,

⁵ def waame wuy wal-wali,
buub nu, yóbbu.

⁶ Cant ñeel na Aji Sax ji,
ki nu bàyyiwul, noon yi yàpp nu.

⁷ Danu ne fèrr, nim picc
mu récc fiiru rébb,
fiir ga toj, nu raw.

⁸ Sunu ndimbal a ngi ci turu Aji
Sax ji,
ki sàkk asamaan ak suuf.

125

Ku doyloo Aji Sax ji raw

¹ Muy jàngi yéeg, ñu di ko
maggale Yàlla.

Ku doyloo Aji Sax ji,
yaay tundu Siyon, doo toxu;
dangay sax ba fàww.

² Ni tund yi yéewe Yerusalem,
ni la Aji Sax ji yéewe ñoñam,
tey ak èllég.

³ Nguur gu bon du saxe
kaw suuf su nit ñu jub muurloo.
Lu ko moy ñu jub ñi sàkku lu bon,
di ko jéfe.

⁴ Éy Aji Sax ji, baaxeel ku baax,
ak kuy mébét njub.

⁵ Waaye kuy topp yoonu ndéngte,
Aji Sax jee koy sànk,
boole kook kuy def lu bon.
Yal na jàmm dal Israyil.

126

Yàlla, delloo nu

¹ Muy jàngi yéeg, ñu di ko
maggale Yàlla.

Ba Aji Sax ji delloo waa Siyon seen
réew,

danoo meloon ni ñuy gént,
 2 di reek a sarxolle rekk.
 Yéefar yi naa:
 «Lu réy la Aji Sax ji defal ñii.»
 3 Lu réy la nu Aji Sax ji defal moos,
 nu bég.

4 Aji Sax ji, rikk delloo nu na woon,
 ni ngay delloo wal yu ñiis, mu
 walaat ca àllub Negew.

5 Kuy ji di jooy,
 yal na góob, di sarxolle.
 6 Ku doon wéya wéy, di jooy;
 ñàbb mbuusum jiwoom,
 yal na dikka dikk, di woy,
 ñibbaale sabaaram.

127

Barkeb Yàllaa wóor

1 Muy jàngi yéeg, ñu di ko
 màggale Yàlla, ñeel Suleymaan.

Kër, su ko Aji Sax ji tabaxul,
 ku ko tabax, neen nga doñ-doñi.
 Ab dëkk, su ko Aji Sax ji wattuwul,
 ku ko wattu, neen nga teewlu.
 2 Neen it la nit di teela jóg
 ak a guddee téd, di doñ-doñi lu mu lekk:
 Aji Sax ji leel na soppeem lu ni
 day,
 fekk ko muy nelaw.

3 Ma ne, doom Aji Sax jee koy
 sédde,
 njurum doom yool la.

4 Doom joo jure ndaw,
 mooy fitt ci loxol jàmbaar;
 5 ndokklee ku ci mbuusam fees,
 ba bu ñu taseek ub noon ca pénc
 ma,
 duñu am gâce muk.

128

Ragal Yàlla, jàmmi kër

1 Muy jàngi yéeg, ñu di ko
 màggale Yàlla.

Ndokklee képp ku ragal Yàlla,
 di jéfe ay yoonam.

2 Yaay lekk saw ñaq,

mbégteek ngéneel ñeel la.
 3 Sa jabar ni garab gu nangoo sa
 wanag,
 say doom wëra wër sa ndab ni
 njëmbat lu jebbi.
 4 Ki ragal Aji Sax jaa ngoog,
 nii rekk lay barkeele.

5 Yal na la Yàlla barkeele fii ci
 Siyoñ;
 yal nanga teewe xéewalu
 Yerusalem
 sa giiru dund gépp,
 6 te nga gis say sët.
 Yal na jàmm dal Israyil.

129

Noon manul Israyil

1 Muy jàngi yéeg, ñu di ko
 màggale Yàlla.

Ba may ndaw ba tey, ñu ngi may
 sonala sonal.

Israyiloo, waxati ko:
 2 Ba may ndaw ba tey, ñu ngi may
 sonala sonal,
 te taxul ñu man ma.

3 Sama gannaaw gi lañu gàbba
 gàbb,
 rëdd koo rëdd nib tool.

4 Waaye Aji Sax ji boroom njekk
 dog na buumi ñu bon ña.

5 Képp ku noonoo Siyoñ
 yal nañu ko dëpp, gâceel ko.

6 Yal nañu mel ni ñax mu saxem
 xadd,
 balaa law, lax.

7 Du doyub ñëb ku ko dog;
 du doyub say ku ko for.

8 Ku fa jaare it du ko ne:
 «Jaajëf, Aji Sax ji barkeel;
 jaajëfe yaw, yal na Aji Sax ji
 barkeel.»

130

Nu séentu njotug Yàlla

1 Muy jàngi yéeg, ñu di ko
 màggale Yàlla.

Aji Sax ji, ci ay xóote laa lay
 wooye.

2 Boroom bi, déglu ma,
teewlu ma, ma tinu la.

3 Ki Sax, yaw, soo doon lim
bàkkaar,
Boroom bi, ana kuy taxaw?

4 Waaye yaay jéggale,
ñu ragal la.

5 Damay xaar Aji Sax ji, di ko
xaare xol,
di yaakaar kàddoom.

6 Wattukat bi yàkkamti njël,
wattukat bi yàkkamti njël, laa ne,
ni ma yàkkamtee Aji Sax jee ko
raw.

7 Éey Israyil, négandikul Aji Sax ji.
Aji Sax jee gore,
te yaatug njot.

8 Mooy jot Israyil ci ñaawtéefam
yépp.

131

Damaa woyof, gëm Yàlla

1 Muy jàngi yéeg, ñu di ko
màggale Yàlla, ñeel Daawuda.

Éy Aji Sax ji, man de, réy-
réyluwma,
danñiiraluma,
xintewoowma lu réy it,
mbaa lu ma èlèm.

2 Xanaa ne tekk, ne cell,
ni perantal ak ndeyam;
sama xel dal ni perantal.

3 Éey Israyil, yaakaaral Aji Sax ji
tey ak èllég.

132

Yàlla digoo naak ki mu fal

1 Muy jàngi yéeg, ñu di ko
màggale Yàlla.

Éy Aji Sax ji, bàyyil xel Daawuda,
ak gépp njàqareem.

2 Moo giñaloon Aji Sax ji,
moo digook Mbërum Yanqóoba
ma.

3 Mu ne: «Duma ñibbi,

4 duma tédidi sama kaw lal ba,

duma nelaw, duma gëmm sax bët,
5 li feek sàkkaluma Aji Sax ji
bérab,

ba dëkkal Mbërum Yanqóoba
ma.»

6 Ma ne, Efrata lanu dégg gaalu
Yàlla ga,
fekk ko àllub Yaar.

7 Nan dem ba këram,
sujjootali ndëggëstalu tànkam
ya.

8 Aji Sax ji, jógal agsi sa dal-lukaay,
yaak sa gaal gi jëmmal sa doole.

9 Say sarxalkat, yal nañu woddo
njekk,

sa wóllère yi sarxolleendoo.

10 Xoolal ci Daawuda, sa jaam ba,
bul gântu ki nga fal.

11 Aji Sax ji daa giñal Daawuda
dégg gu mu dul dëddu,

ne ko: «Ku jóge sa geño
laay wuutal ci sa jal bi,

12 te say doom, bu ñu sàmme
sama kóllère,

ak sama kàdduy seede yi ma leen
di xamal,

seeni doom it ñooy tooge
sa jal ba fàww.»

13 Aji Sax ji kat a tànn Siyon,
taamu faa dëkke.

14 Mu ne: «Fii laay dal-loo ba
fàww,

fii laay dëkk, maa ko taamu.

15 Dund bi, ma barkeela barkeel,
néew-ji-doole yi, ma reggal;

16 sarxalkat yi, ma wodde njot;
way-gëm ñi di sarxollee sarxolle.

17 Fa laay dooleele Daawuda,
taalal ki ma fal,

18 ay noonam, ma wodde gâce;
moom, kaalaam ne ràññ.»

133

Bokk, bennoo neex

1 Muy jàngi yéeg, ñu di ko
màggale Yàlla, ñeel Daawuda.

Céy liika baax te neexati,
ay bokk yu bokk dëkk, di benn!

2 Daa neex ni diwu bopp gu xeeñ,

siite sikkim, bu mel ni sikkimu
 Aaróona,
 rogalaat ba ci mbubbam,
³ neex ni layub tundu Ermon,
 neex ni lay bu ni mel tey rogalaate
 tundi Siyoŋ.
 Fa la Aji Sax ji dogal barke,
 muy dund gu dul jeex.

134

Way-gëm ñaa ngi sant

¹ Muy jàngi yéeg, ñu di ko
 màggale Yàlla.

Ayca, santleen Aji Sax ji,
 yeen jaami Aji Sax ji yépp,
 yeen ñiy taxawe kër Aji Sax ji
 guddi.

² Yékkatileen seeni loxo bérab bu
 sell ba,
 te sant Aji Sax ji.

³ Yal na la Aji Sax ji barkeele fa
 Siyoŋ,
 moom mi sàkk asamaan ak suuf.

135

Aji Sax ji jot na Israyil

¹ Màggal-leen Ki Sax!
 Màggal-leen turu Aji Sax ji,
 éey jaami Aji Sax ji, màggal-leen,
² yeen ñi taxawe kër Aji Sax ji,
 fi sunu biir èttu Yàlla bi.

³ Màggal-leen Ki Sax, Aji Sax jee
 baax!

Kañleen ko, kee sopplu!

⁴ Ki Sax a taamu Yanqóoba,
 muy Israyil mi mu séddoo.

⁵ Maa xam ne Aji Sax ji màgg na!
 Sunu Boroom a sut lépp lu ñuy
 jaamu.

⁶ Lépp lu Aji Sax ji namm,
 moom lay def asamaan ak suuf,
 ak biir géej ak xóote yépp.

⁷ Mooy yékkateey niir fa cati
 àddina,

sàkkal taw ay melax,
 yebbee ngelaw cay dencam,

⁸ fàdd luy taaw fa Misra,
 doom aadama, ba ci mala.

⁹ Yeen waa Misra, moo yónnee ay
 firndeeki kéemaan fi seen
 biir,

ñeel Firawnaak jawriñam ñépp.

¹⁰ Moo дума ay xeeti xeet,
 bóom buur yu mag yi,

¹¹ muy Siwon buurub Amoreen
 ña,

ak Og buuru Basan,
 ak buuri Kanaan ñépp.

¹² Moo nangu seen réew, séddale,
 bànni Israyil ñiy ñoñam séddoo.

¹³ Aji Sax ji, sa tur ba fàww;

Aji Sax ji, sa woy a saxal maasoo
 maas.

¹⁴ Aji Sax ji kay ay àtte ñoñam ñi,
 di ñeewante jaamam ñi.

¹⁵ Tuuri yéefar yi, xaaalis ak wu-
 rus,
 loxoo ko sàkk.

¹⁶ Am gémmiñ te du wax,
 ami gët te du gis,

¹⁷ ami nopp te du dégg,
 du sax noowal bakkan.

¹⁸ Ñi sàkk yii tuur, yal nañu mel
 ni ñoom,

ñook ñi leen wóolu ñépp.

¹⁹ Éey waa kër Israyil, santleen Aji
 Sax ji!

Éey waa kër Aaróona, santleen
 Aji Sax ji!

²⁰ Éey waa kër Lewi, santleen Aji
 Sax ji!

Yeen ñi ragal Aji Sax ji, santleen
 Aji Sax ji!

²¹ Nañuy sante Aji Sax ji Siyoŋ,
 moom mi dèkke Yerusalem.

Màggal-leen Ki Sax!

136

Yàllaa am kóllère

¹ Nangeen sante Aji Sax ji
 mbaaxam.

Kee saxoo ngoram!

² Santleen Yállay yàlla yi.

Kee saxoo ngoram!

³ Santleen Sangu sang yi.

Kee saxoo ngoram!

⁴ Moo wéetoo jaloore yu mag yi.

Kee saxoo ngoram!

5 Moo sàkke asamaan manooore.
     Kee saxoo ngoram!
 6 Moo lal suuf ca kaw ndox ma.
     Kee saxoo ngoram!
 7 Moo sàkk leer yu mag yi:
     Kee saxoo ngoram!
 8 jant bi yilif bèccëg,
     Kee saxoo ngoram!
 9 weer ak biddiiw, guddi.
     Kee saxoo ngoram!
 10 Moo fàdd taawi Misra yu góor
     ya,
     Kee saxoo ngoram!
 11 seppée bànni Israyil ca ñoom,
     Kee saxoo ngoram!
 12 ci dooley loxoom ak kàttanu
     pèrëgam.
     Kee saxoo ngoram!
 13 Moo xar gééju Barax ya yaar,
     Kee saxoo ngoram!
 14 jállale bànni Israyil ca digg ba.
     Kee saxoo ngoram!
 15 Moo xalab Firawnaak
     mbooloom ca gééju Barax
     ya.
     Kee saxoo ngoram!
 16 Moo jiite ñoñam ca màndiñ ma.
     Kee saxoo ngoram!
 17 Moo дума buur yu mag ya,
     Kee saxoo ngoram!
 18 bóom buur yu màgg ya,
     Kee saxoo ngoram!
 19 reyaale Siwon buurub Amoreen
     ña,
     Kee saxoo ngoram!
 20 reyati Og buuru Basan.
     Kee saxoo ngoram!
 21 Moo nangu seen réew, joxe,
     Kee saxoo ngoram!
 22 sédde Israyil ma dib jaamam.
     Kee saxoo ngoram!
 23 Ci biir notaange la nu geesoo,
     Kee saxoo ngoram!
 24 ne nu siféet ci loxoy noon ya.
     Kee saxoo ngoram!
 25 Mooy leel bépp boroom bakkan.
     Kee saxoo ngoram!
 26 Santleen Yàlla mi ci asamaan!
     Kee saxoo ngoram!

137

Jooye nanu àll

1 Ca tàkkal dexi Babilon,
 foofa lanu daa toog,
 fàttliki Siyon, jooy.
 2 Ca garab ya
 lanu daa wékk sunuy xalam.
 3 Fa la nu sunuy sang daa woyloo,
 not nu, bègg nu bégal leen,
 naan: «Woyal-leen nu ci woyi
     Siyon.»
 4 Moo nu nuy woye woyu Aji Sax
     ji
 kaw suufas yéefar?
 5 Éy Yerusalem, su ma la naree
     fàtte,
 yal na ma doole dëddu!
 6 Yerusalem, su ma la fàttlikuwul,
 fonk la, ba gën laa bége lépp,
 yal na sama lammañ tafoo sama
     denqleñ.
 7 Aji Sax ji, fàttlikul Edomeen ña,
 keroog jantub Yerusalem,
 ba ñu naan: «Màbbleena màbb,
 ba kenug dëkk bi siif!»
 8 Yeen waa Babilon, gi ñu nara
     fállas,
 ndokklee ku leen fey jëf,
 ja ngeen nu def!
 9 Ndokklee ku ne cas seeni fere,
 tas ciw doj!

138

Aji Sax ji waccu ma

1 Ñeel Daawuda.
 Ma sante la sama léppi xol,
 woy la, gàngooru Yàlla ga ca kaw
     seede.
 2 Ma sujjoot jublook sa kër gu sell
     gì,
 di wormaal saw tur,
 ngir sa ngor ak sa worma.
 Màggal nga sa tur ak sa kàddu,
 ba mu tiim lépp.
 3 Bés ba ma wootee, yaa ma wuyu,
 ñemeel ma, dooleel ma.
 4 Aji Sax ji, na la buuri àddina
     yépp màggal,

ñoó dégg kàddu yi nga wax.

⁵ Nañu woy say jaloore, naan:
«Aji Sax jeeka màgg teddnga!»

⁶ Aji Sax jee kawee!
Ku toroxlu, mu niir;
ku réy, mu ñooru.

⁷ Ma wéye njàqare,
nga musal ma,
dogalee sa loxo merum noon,
walloo ma sa ndijoor.

⁸ Aji Sax jee may feyul.
Éy Aji Sax ji, yaa saxoo ngor!
Bul wacc ñi nga binde sa loxo.

139

Aji Sax jee ma xam, ba jeexal ma

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi, ñeel
Daawuda, di kàddug Sabóor.

Aji Sax ji, yaa ma natt, xam ma;

² yaa xam sama toogaay ak sama
taxawaay,

di ràññee fu sore samay xalaat,

³ di càmbar samab dox ak sama
tëraay,

yittewoo lépp lu may def.

⁴ Aji Sax ji, bala maa wax baat,
ndeke yaw, xam nga lépp.

⁵ Kanam ak gannaaw nga ma
dare,
teg ma sa loxo.

⁶ Ni nga ma xame daa yéeme,
xóot lool, ba wees ma.

⁷ Fu ma jëm, ba sore la?

Fu ma daw jëm, foo teewul?

⁸ Ma ñalgu ba asamaan, yaa nga
fa!

Ma tëri njaniiw, ndeke yaa nga fa!

⁹ Ma war laafi njël,
dëkki wàllaa géej,

¹⁰ nga tettee ma fa ba tey,
téyee ma sa ndijoor.

¹¹ Su ma noon: «Na ma lëndëm
mèdd boog,

ba leer gi far guddil ma,»

¹² du tax lëndëm lëndëmal la
dara.

Guddi da laa leeralal ni bëccëg,

lëndëm dig leer fi yaw.

¹³ Yaa ma sàkkal xol ak xalaat,
ràbbe ma sama biiru ndey.

¹⁴ Naa la sante sama bind bu raglu
bii te yéeme,
say jalooree di kéemaan, bir na
ma!

¹⁵ Sama jëmm jii umpu la,
ba muy bindu ci kumpa,
mel ni lu ñu ràbbe ci xóotey suuf.

¹⁶ Gis nga ma, ba ma diw lumb;
sa téere lim na
fan yi nga ma àppal,
ba ca benn dooragul.

¹⁷ Yàlla, say xalaat aka maa yéem!
Ndaw lim bu réy!

¹⁸ Su ma ko doon waññ, moo ëpp
feppi suuf.

Maa ngii yewwu, ne feek yaw ba
tey.

¹⁹ Éy sama Yàlla, soo reyoon ñu
bon ñii!

Yeen bóomkat yi, soreleen ma!

²⁰ Ñii sa tur lañuy luubale,
noonoo la, di tudd sa tur ciy
caaxaan.

²¹ Aji Sax ji, maaka bañ ñi la bañ
te sib ñi lay gantal.

²² Dama leena bañ ba fa mbañeel
yem;
samay noon dégg lañu.

²³ Yàlla, seetlu ma, ba ràññee
sama xol;

natt ma, ba ràññee sama xalaati
xol.

²⁴ Xoolal ndax maa ngi doxe yoon
wu aay,

te nga teg ma ci yoon wi sax.

140

Ku ñu tonjal a ngi ñaan

¹ Mu jëm ci njiital jàngkat yi, di
kàddug Sabóor, ñeel Daawuda.

² Éy Aji Sax ji, xettli ma ci ku bon,
musal ma ci nitu fitna,

³ kuy nas lu bon,

tey saxoo di sookey xare,

⁴ daas làmmiñam ni jaan,

guux danjaru ñàngóor.

Selaw.

⁵ Éy Aji Sax ji, aar ma ci loxol ku bon,
musal ma ci nitu fitna,
ku may fexee fakktal.

⁶ Ñu bew ñee ma làqali yeer,
lalal may buum aki caax,
feggal ma seeni fiir ci yoon wi.

Selaw.

⁷ Dama ne Aji Sax ji, yaay sama Yàlla;
Aji Sax ji, teewlul, ma dagaan la.

⁸ Aji Sax ji Boroom bi may walloo doole,
yaa ma yiir keroog bésub xare.

⁹ Aji Sax ji, bul may ku bon nam-meelam,
bul joyal pexeem, muy yékkatiku.

Selaw.

¹⁰ Ñi ma sam, yal na seen ayu làmmiñ
képpu seen kaw bopp.

¹¹ Yal nañu képpoo xali sawara,
tàbbi ciy pax te dootuñu jóg.

¹² Kuy yaq der, yàlla bumu toog ci réew mi.
Nitu fitna, yal na ko ay topp, ba dal ci kawam.

¹³ Xam naa ne Aji Sax jeey jox néew-ji-doole dëgg;
di sàmm àqu baadoolo.

¹⁴ Ku def njeck kay a lay sant;
ku jub dëkke saw yiw.

141

Yàlla, sàmmal sama làmmiñ

¹ Muy kàddug Sabóor, ñeel Daawuda.

Aji Sax ji, woo naa la, gaawe ma!
Bu ma lay woo, teewlu ma.

² Yal nanga ma nangul samag ñaan
ni cuuraay lu ñu la taalal,
yoxo yi ma la tàllal di saraxu
ngoon soo gërëm.

³ Aji Sax ji, sàmmal ma sama làmmiñ,
saytul ma sama kàddu.

⁴ Bu ma xiir ci lu aay,
may jéfe jéf ju bon,
ànd ceek ñiy jéf lu ñaaw,
di wàlli seeni bernde.

⁵ Kuy dëggal Yàlla, man na maa dóor,
bantal ma ci ngor.
Loolu ngéneelu cuuraay la, duma ko bañ.

Waaye maa ngi saxoo ñaan pexey noon moy.

⁶ Yal nañu fenqe seeni njiit ciw doj,

ba noon yi xam ne dëgg laa wax.

⁷ Ni ñuy gábbe suuf ba mu ne ñafeet,
ni la njaniiw di ñaye,
aw seeni yax yu tasaaroo.

⁸ Aji Sax ji Boroom bi, yaw laa wékki gët,
yaw laa làqoo,
bu ma seetaan, ma dee.

⁹ Musal ma ci yeer yi ñu ma gasal,
ak fiir yi ma defkati ñaawtéef yi tegal.

¹⁰ Yal na ku bon tàbbi cig fiiram,
te man ma teggi, wéy.

142

Aji Sax ji rekk a ma yég

¹ Muy taalifu ñaan bu ñeel Daawuda, ba mu nekkee ca xunti ma.

² Ma àddu, ñaan Aji Sax ji;
àddu ca kaw, di tinu Aji Sax ji,

³ sippi ko sama tawat,
diis ko sama njàqare.

⁴ Bu ma yoqee,
ràññee nga samay jéego;
yoon wi may jaare
lañu ma làqal am yeer.

⁵ Ma geesu ndijoor, xool;
du kenn ku ma faale.

Rawtu réer ma,
du kenn ku sama bakkan saf.

6 Aji Sax ji, ma woo la wall;
 ma ne, yaay sama kiiraay,
 di sama séddoo fi kaw suuf.
 7 Teewlul, ma ne wóoy,
 damaa manatul,
 xettli ma ci ñi ma topp,
 dañu maa épp doole.
 8 Ngalla génne ma fi ma tëje,
 ma sant la.
 Man la way-gëm ñi di yéew èllég,
 yaa may xéewale ab yool.

143

Aji Sax jeey sama yaakaar

1 Muy kàddug Sabóor, ñeel
 Daawuda.

Éy Aji Sax ji, déglul, ma ñaan la;
 teewlul, ma tinu la;
 nangul ma ci sa wormaak sa
 njekk.

2 Sang bi, bul layook man;
 kenn jubul fi sa kanam, du kuy
 dund.

3 Noon a ma sambal,
 daane ma, joggati,
 déel ma ci lëndëm
 ni ku dee bu yàgg.

4 Sama doole jeex tàkk,
 sama xol jeex, ma ne yàcc.

5 May fàttliku bu jèkkoon,
 di xalaat sa jaloore yépp,
 seetaat li nga def.

6 Ma tàllal lay loxo,
 di la sàkku, ni suuf su mar di
 sàkkoo ndox.

Selaw.

7 Aji Sax ji, gaawal wuyu ma;
 sama xol a jeex, ma ne yàcc,
 bu ma xañ sa yiw,
 ma yem ak kuy tàbbiji biir pax.

8 Xëye ma sa ngor,
 yaw laa wóolu;

xamal ma fu may doxe,
 yaw laa wékk sama bakkan.

9 Aji Sax ji, musal ma ci noon yi,
 yaw laa làqoo.

10 Jàngal ma, ma jëfe sa coobare;
 yaa di sama Yàlla.

Yal na ma sam xel jiitee mbaax

ci yoon wu tàlli.

11 Aji Sax ji, musal ma ngir saw
 tur,

jëfeel sag njekk,
 teggil ma njàqarey bakkan.

12 Sànk'al ma noon yi ci sa ngor,
 bóomal ma bépp bañ.

Man de, maay sab jaam!

144

Aji Sax ji, laggsil

1 Ñeel Daawuda.

Cant ñeel na Aji Sax ji ma sës,
 mu di ma jàngal xeex,

di ma tàggat ngir xare,
 2 di sama wóllère, di ma yiir;

di ma làq, di ma xettli,
 di ma aar, ma di ko làqoo,
 mu di ma nangulal ay xeet.

3 Aji Sax ji, luy nit, ba nga di ko
 ràññee?

luy doom aadama, ba nga di ko
 faale?

4 Nit ni ngelaw,
 ay fanam di takkndeer, wéy.

5 Aji Sax ji, firil asamaan, wàcc;
 laal tund yi, ñu saxar.

6 Melaxal, falaxe noon yi;
 fittal, ñu fèlxoo,

7 nga yóotoo ma fu kawe,
 xettli ma, wallu ma ci doxandéem
 yi def wali wal fi sama kaw,

8 di fen,
 di giñ ay fen.

9 Yàlla, naa la woyal woy wu yees,
 xalamal la xalamu fukki buum.

10 Yaay may buur yi ndam,
 yaa musal sa jaam ba, Daawuda
 ci saamar bu aay.

11 Musal ma, xettli ma
 ci loxol doxandéem
 yiy fen, di giñ ay fen.

12 Su boobaa sunu doom yu góor
 mágge ndaw, ni gàncax gu mat
 sèkk;

sunuy janq jekk ni doji yett,
 yu ñu tabaxe kër buur.

13 Sunuy sàq feese wirgoy wirgo,
 sunuy gàtt jur junni,

ba fukki junni (10 000) ci parlu yi,
¹⁴ nag yi ñemb ba diis,
 du mbas, du biir bu yàqu,
 te deesu fi yuuxoo pénc ya.
¹⁵ Ndokklee xeet wu am lii!
 Ndokklee xeet wu yállawoo Aji
 Sax ji!

145

Ma kañ Buur Yàlla

¹ Muy jàngi màggal, ñeel
 Daawuda.

Sama Yàlla, Buur bi, naa la
 màggal,
 teral sa tur ba fàww.

² Bésoo bés ma di la sant,
 di màggal sa tur ba fàww!

³ Aji Sax jee màgg te jara màggala
 màggal,
 kii màggam amul kemu!

⁴ Na maasoo maas di màggal say
 jaloore,
 di biral sa njambaarte.

⁵ Sa leeru teddnga ji ne ràññ,
 ak sa jëf ju yéeme laay jàngat!

⁶ Sa dooley jëf ju raglu dees na ko
 jottli,

te sa màggaay maa koy yéene.

⁷ Sa mbaax gu réy, dees na ko tari,
 te sag njekk, dees na ko woy.

⁸ Yiw ak yërmande, Aji Sax ji;
 kee muñ mer te bare ngor!

⁹ Aji Sax jee baaxe ñépp,
 di yërëm lu mu sàkk.

¹⁰ Aji Sax ji, lépp loo sàkk a lay
 gërëm,

sa wóllère yi di la sant,

¹¹ di tudd sa teddngay nguur,
 tey dégtale sag njambaar,

¹² doom aadama xam say jaloore
 ak sa teddngaak sa darajay nguur.

¹³ Sa nguur ay nguur gu sax dàkk,
 sa kilifteef ñeel maasoo maas.

Aji Sax ji daa sàmm ay waxam,
 gore ciy jéfam.

¹⁴ Ku daanu, Aji Sax ji wallu;
 ku sëgg, mu siggil.

¹⁵ Ñépp a la wékk bët, di yaakaar,
 te bu jotee, yaa leen di leel,

¹⁶ tàllal sa loxo,
 reggal luy dund, ba xolam sedd.

¹⁷ Aji Sax ji, jëfinam jépp njekk la,
 jëfam jépp ngor la.

¹⁸ Aji Sax ji, képp ku ko woo wall,
 mu jege la,

képp ku ko woo wall te muy dëgg.
¹⁹ Nammeelu ku ko ragal, mu

sottal;
 yuuxam, mu dëgg, musal.

²⁰ Aji Sax jee sàmm kuy soppeem,
 di sànk képp ku bon.

²¹ Naa sàlloo sant Aji Sax ji,
 na luy dund saxoo dàkk di
 màggal sellngay turam!

146

Buur Yàllaa jara wóolu

¹ Màggal-leen Ki Sax!

Naa màggale Aji Sax ji xol,

² li feek may dund, di ko kañ,
 li feek may noyyi, di woy sama
 Yàlla.

³ Buleen wóolu kilifa,
 doom aadama amul wall.

⁴ Noo ga day récc, mu dellu suuf;
 bu bés baa, pexeem jeex.

⁵ Ndokklee kuy dimbalikoo Yàllay
 Yanqóoba;

di yaakaar Yàllaam Aji Sax ji,

⁶ ki sàkk kaw ak suuf,

géej ak lu ci biiram,
 di sàmm dëgg ba fàww,

⁷ di àtte néew-ji-doole,
 di leel ku xiif.

Aji Sax jee tijji ku ñu tëj.

⁸ Aji Sax jee xippil silmaxa,
 di siggil ku sëgg.

Aji Sax jee sopp ku jub.

⁹ Aji Sax jee sàmm doxandéem,
 taxawu jirim ak jëtun,
 waaye mooy lajjal pexem ku bon.

¹⁰ Aji Sax jee nguuru ba fàww.

Yaw Siyon, sa Yàllaa ñeel maasoo
 maas.

Màggal-leen Ki Sax!

147

Yàllaa gën ci àddina, gën ci nit

- ¹ Mànggal-leen Ki Sax!
 Kañ sunu Yàllaa baax,
 màggal koo neex te war.
² Aji Sax jaa ngi tabaxaat
 Yerusalem,
 di délloosi ña ñu dàqe Israyil,
³ di faj naqaru xol,
 fajtal góomi boroom.
⁴ Mooy lim biddiiw yi,
 tudd bu ci nekk.
⁵ Sunu Boroom a màgg, bare
 doole;
 am xelam wees kemu.
⁶ Aji Sax ji, néew-ji-doole, mu
 yenni;
 ku bon, mu daane ci suuf.
⁷ Woyeleen Aji Sax ji kàddug cant,
 kañeleen sunu Yàlla jii ay xalam;
⁸ mooy sànge asamaan ay niir,
 tawal suuf,
 saxal tund yi am ñax,
⁹ leel mala,
 xol liiru baaxoñ bu jooy.
¹⁰ Kii nawul dooley fas,
 gërëmul kàttanu jambaar.
¹¹ Ki Aji Sax ji gërëm mooy ki ko
 ragal
 te di ko yaakaare ngoram.
¹² Yerusalem, sargal-leen Aji Sax
 ji!
 yeen waa Siyon laa ne, màggal-
 leen seen Yàlla!
¹³ Mooy tēj ràpp seen bunti dëkk,
 barkeel seen askan wa ca biir,
¹⁴ jàmmal seen suufas réew,
 reggal leen ngëneelu pepp,
¹⁵ yónnee suuf ndigalam,
 kàddoom ne coww, daw ca.
¹⁶ Mooy tawal yuur bu mel ni
 wëttéen,
 di lay lay bu sedd, mel ni pënd ci
 suuf.
¹⁷ Mooy yuri tawub yuuram niy
 donj.
 Bu ni seddee, ana kuy taxaw?
¹⁸ Mu yebal kàddoom, seeyal;
 wal ngelawam, ndox walalaan.

- ¹⁹ Mooy wax Yanqóoba kàddoom,
 dogalam yaak ndigali yoonam
 ñeel Israyil.
²⁰ Loolu defalu ko wenn xeet;
 kenn xamu ci ndigali yoonam.
 Màggal-leen Ki Sax!

148

*Na àddina wërngal kèpp
 màggal Yàlla*

- ¹ Mànggal-leen Ki Sax!
 Nangeen màggale Aji Sax ji fa
 asamaan,
 màggale ko fa kawa kaw.
² Màggal-leen ko, yeen
 malaakaam yépp,
 màggal-leen ko, yeen gàngooram
 yi.
³ Màggal-leen ko, yeen jant beek
 weer wi,
 màggal-leen ko, yeen mboolem
 biddiiw yii di nes-nesi.
⁴ Màggal-leen ko, yeen asamaani
 kaw-li-kaw,
 ba ca ndox ma tiim asamaan ya.
⁵ Nañu màggal turu Aji Sax ji,
 kii kat a santaane, lii lépp am.
⁶ Moo leen samp, ñu sax ba fàww,
 mu dogal ko, te du toxu.
⁷ Nangeen màggale Aji Sax ji fa
 kaw suuf,
 yeen ninki-nànkay géej ak xóote
 yépp,
⁸ ba ca melax yaak doj yu sedd yay
 taw,
 ak tawub yuur akub lay,
 ba ca ngélén yu mag yay def
 ndigalam.
⁹ Màggal-leen ko yeen tund yu
 mag yeek
 yu ndaw yépp,
 ba ci garab yiy meññ ak garabi
 seedar yi,
¹⁰ ba ci mala yépp, yu àll ak gépp
 jur
 ak luy raam ak njanaaw,
¹¹ ak buuri àddinaak xeet yépp,
 ak kilifa yeek njiiti àddina yépp,
¹² xale bu góor ak bu jigéen,
 mag ak ndaw.

13 Mànggal-leen turu Aji Sax ji,
moom donḡ la turam kawé,
darajaam tiim asamaan ak suuf.
14 Moo dooleel ñoñam,
wóllereem ñiy mbooloom bànni
Israyil,
xeet wi mu xejjoo, di ko mànggal.
Mànggal-leen Ki Sax!

149

Na Israyil mànggal Ki Sax

1 Mànggal-leen Ki Sax!
Woyleen Aji Sax ji woy wu yees,
mànggal ko fi ndajem wóllereem
ñi.
2 Na Israyil bége kii ko sàkk,
doomi Siyoḡ, laa ne, ñu
bànnexoo seen buur bii.
3 Nañu mąggale turam am pecc,
tėggal ko, xalamal ko.
4 Aji Sax jee safoo ñoñam,
di terale néew-ji-doole ag mucc.
5 Na wóllerey Yàlla bànnexoo
seen ndam,
bu ñu téddee sax, di sarxolle,
6 di xaacuy kañ Yàlla,
ḡabbaale saamaru ñaari ñawka,

7 ngir duma yéefar yi,
mbugale ko yooyu xeet,
8 yeewe seeni buur ay cállala,
jéngé seeni njiit jéngi weñ,
9 ngir sottalal leen àtte bi ñu bind,
muy ndamu wóllerey Yàlla yépp.
Mànggal-leen Ki Sax!

150

Mànggal-leen Ki Sax!

1 Mànggal-leen Ki Sax!
Nangeen mąggale Yàlla biir
kėram gu sell,
mąggale ko ca tatay asamaanam.
2 Mąggaleleen ko ay jalooreem,
mąggale ko mąggam gu réy.
3 Mąggaleleen kog liit,
mąggale ko xalam ak moroom
ma.
4 Mąggaleleen ko njiin aki pooj,
mąggale ko xalam ak toxoro.
5 Mąggaleleen ko teggum weñ
mu xumb,
mąggale ko teggum weñ mu
kawé.
6 Na lépp luy noyyi mąggal Ki Sax!
Mànggal-leen Ki Sax!